

CA FOUNDATION • PAPER 1 • ACCOUNTING

ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਵਿਸ਼ਾ-ਦਰ-ਵਿਸ਼ਾ • ਅਕਤੂਬਰ 2026 ਸੰਸਕਰਣ • ਪੰਜਾਬੀ

11 ਅਧਿਆਇ • 33 ਇਕਾਈਆਂ • 228 ਵਿਸ਼ੇ • 524 ਸ਼੍ਰੇਣੀਬੱਧ ਪ੍ਰਸ਼ਨ

ICAI Study Material 2026 July + Scanner Accounting 2026 October V1

ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਕਿਵੇਂ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ

ਹਰ ਵਿਸ਼ੇ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ “ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ” ਪੰਕਤੀ ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ Study Material ਦੇ ਪੈਰੇ ਪੜ੍ਹੋ। ਫਿਰ ਹੁਨਰ-ਪੱਧਰਾਂ ਉੱਤੇ ਕ੍ਰਮ ਨਾਲ ਹੇਠਾਂ ਵੱਲ ਚੱਲੋ — ਹਰ ਪੱਧਰ ਉਹ ਹੁਨਰ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰੀਖਿਅਕ ਨੇ ਉਸ ਵਿਸ਼ੇ ਉੱਤੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਸੇ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਅਭਿਆਸ ਲਈ Scanner ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਉਹੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਤਤਕਰਾ ਖ਼ਤਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਭਾਗ — **ਇਨ੍ਹਾਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਿਵੇਂ ਕਰੀਏ** — ਪ੍ਰਸ਼ਨ-ਪੰਕਤੀ, ICAI ਦੀ Manner of Assessment, ਅਤੇ ਹੁਨਰ-ਮਿਸ਼ਰਣ ਤੁਹਾਡੀ ਤਿਆਰੀ ਵਿੱਚ ਕੀ ਬਦਲੇਗਾ, ਇਹ ਸਮਝਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਾਰ ਜ਼ਰੂਰ ਪੜ੍ਹੋ।

ਤਤਕਰਾ

ਇਨ੍ਹਾਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਿਵੇਂ ਕਰੀਏ.....	9
ਵਿਸ਼ਾ ਦਰਜਾਬੰਦੀ — ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਭਾਰ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਿਕ.....	12
ਅਧਿਆਇ 1: ਸਿਧਾਂਤਕ ਰੂਪਰੇਖਾ (Theoretical Framework) (ਮਹੱਤਤਾ: A).....	24
ਇਕਾਈ 1.1: Accounting ਦਾ ਅਰਥ ਅਤੇ ਖੇਤਰ (Meaning and Scope of Accounting) (ਮਹੱਤਤਾ: B).....	24
ਵਿਸ਼ਾ 1: ਜਾਣ-ਪਛਾਣ (Introduction) — ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ.....	24
ਵਿਸ਼ਾ 2: Accounting ਦਾ ਅਰਥ (Meaning of Accounting).....	25
ਵਿਸ਼ਾ 3: ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਗਿਆਨ ਵਜੋਂ Accounting ਦਾ ਵਿਕਾਸ (Evolution of Accounting as a Social Science) — ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ.....	26
ਵਿਸ਼ਾ 4: Accounting ਦੇ ਉਦੇਸ਼ (Objectives of Accounting) — ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ.....	26
ਵਿਸ਼ਾ 5: Accounting ਦੇ ਕਾਰਜ (Functions of Accounting).....	27
ਵਿਸ਼ਾ 6: Book-keeping — ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ.....	27
ਵਿਸ਼ਾ 7: Book-Keeping ਅਤੇ Accounting ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ (Distinction Between Book-Keeping and Accounting).....	28
ਵਿਸ਼ਾ 8: Accounting ਦੇ ਉਪ-ਖੇਤਰ (Sub-Fields of Accounting).....	29
ਵਿਸ਼ਾ 9: Accounting Information ਦੇ ਵਰਤੋਂਕਾਰ (Users of Accounting Information).....	30
ਵਿਸ਼ਾ 10: ਹੋਰ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਨਾਲ Accounting ਦਾ ਸਬੰਧ (Relationship of Accounting with other Disciplines) — ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ.....	31
ਵਿਸ਼ਾ 11: Accounting ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ (Limitations of Accounting).....	31
ਵਿਸ਼ਾ 12: ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ Accountant ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ (Role of Accountant in the Society).....	32
ਇਕਾਈ 1.2: Accounting Concepts, Principles and Conventions (ਮਹੱਤਤਾ: A).....	33
ਵਿਸ਼ਾ 1: ਇੱਕ ਸਮੁੱਚੀ ਝਾਤ (Concepts, Principles and Conventions - An Overview).....	33
ਇਕਾਈ 1.3: Capital and Revenue Expenditure and Receipts (ਮਹੱਤਤਾ: C).....	36
ਵਿਸ਼ਾ 1: ਜਾਣ-ਪਛਾਣ (Introduction) — ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ.....	36
ਵਿਸ਼ਾ 2: Capital ਅਤੇ Revenue Expenditures ਤੈਅ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਵਿਚਾਰਨਯੋਗ ਗੱਲਾਂ (Considerations in Determining Capital and Revenue Expenditures).....	37
ਵਿਸ਼ਾ 3: Capital Expenditures and Revenue Expenditures.....	38
ਵਿਸ਼ਾ 4: Capital Receipts and Revenue Receipts.....	40
ਇਕਾਈ 1.4: Contingent Assets and Contingent Liabilities (ਮਹੱਤਤਾ: D).....	42
ਵਿਸ਼ਾ 1: Contingent Asset — ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ.....	42
ਵਿਸ਼ਾ 2: Contingent Liabilities.....	42
ਵਿਸ਼ਾ 3: Contingent Liabilities ਅਤੇ Liabilities ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ (Distinction Between Contingent Liabilities and Liabilities).....	44
ਵਿਸ਼ਾ 4: Contingent Liabilities ਅਤੇ Provisions ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ (Distinction Between Contingent Liabilities and Provisions).....	45
ਇਕਾਈ 1.5: Accounting Policies (ਮਹੱਤਤਾ: D).....	47
ਵਿਸ਼ਾ 1: Accounting Policies ਦਾ ਅਰਥ (Meaning of Accounting Policies).....	47
ਵਿਸ਼ਾ 2: Accounting Policies ਦੀ ਚੋਣ (Selection of Accounting Policies).....	48
ਵਿਸ਼ਾ 3: Accounting Policies ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ (Change in Accounting Policies).....	48
ਇਕਾਈ 1.6: Measurement Discipline ਵਜੋਂ Accounting (Accounting as a Measurement Discipline) (ਮਹੱਤਤਾ: D).....	49
ਵਿਸ਼ਾ 1: Measurement ਦਾ ਅਰਥ (Meaning of Measurement) — ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ.....	49
ਵਿਸ਼ਾ 2: ਮਾਪੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ Objects ਜਾਂ Events (Objects or Events to be Measured) — ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ.....	50
ਵਿਸ਼ਾ 3: Measurement ਦਾ Standard ਜਾਂ Scale (Standard or Scale of Measurement) — ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ.....	50
ਵਿਸ਼ਾ 4: Measurement Discipline ਦਾ Dimension (Dimension of Measurement Discipline) — ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ.....	51
ਵਿਸ਼ਾ 5: Measurement Discipline ਵਜੋਂ Accounting (Accounting as a Measurement Discipline) — ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ.....	51
ਵਿਸ਼ਾ 6: Valuation ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ (Valuation Principles).....	52
ਵਿਸ਼ਾ 7: Measurement and Valuation — ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ.....	53
ਵਿਸ਼ਾ 8: Accounting Estimates — ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ.....	54
ਇਕਾਈ 1.7: Accounting Standards (ਮਹੱਤਤਾ: D).....	54
ਵਿਸ਼ਾ 1: Accounting Standards ਦੀ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ (Introduction of Accounting Standards) — ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ.....	55

ਵਿਸ਼ਾ 2: Accounting Standards ਦੇ ਉਦੇਸ਼ (Objectives of Accounting Standards).....	55
ਵਿਸ਼ਾ 3: Accounting Standards ਦੇ ਲਾਭ ਅਤੇ ਸੀਮਾਵਾਂ (Benefits and Limitations of Accounting Standards).....	56
ਵਿਸ਼ਾ 4: ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ Accounting Standards ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ (Process of Formulation of Accounting Standards in India).....	57
ਵਿਸ਼ਾ 5: ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ Accounting Standards ਦੀ ਸੂਚੀ (List of Accounting Standards in India) — ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ.....	59
ਅਧਿਆਇ 2: Accounting ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ (Accounting Process) (ਮਹੱਤਤਾ: A).....	60
ਇਕਾਈ 2.1: ਮੁੱਢਲੀਆਂ Accounting ਵਿਧੀਆਂ — Journal Entries (Basic Accounting Procedures: Journal Entries) (ਮਹੱਤਤਾ: B).....	60
ਵਿਸ਼ਾ 1: Double Entry System.....	60
ਵਿਸ਼ਾ 2: Double Entry System ਦੇ ਲਾਭ (Advantages of Double Entry System).....	61
ਵਿਸ਼ਾ 3: Account — ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ.....	62
ਵਿਸ਼ਾ 4: Debit and Credit — ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ.....	62
ਵਿਸ਼ਾ 5: ਲੈਣ-ਦੇਣ (Transactions).....	63
ਵਿਸ਼ਾ 6: Accounting Equation ਪਹੁੰਚ (Accounting Equation Approach).....	64
ਵਿਸ਼ਾ 7: ਰਵਾਇਤੀ ਪਹੁੰਚ (Traditional Approach).....	65
ਵਿਸ਼ਾ 8: Accounts ਦਾ ਆਧੁਨਿਕ ਵਰਗੀਕਰਨ (Modern Classification of Accounts).....	66
ਵਿਸ਼ਾ 9: Journal.....	67
ਵਿਸ਼ਾ 10: Journal ਦੇ ਲਾਭ (Advantages of Journal).....	68
ਵਿਸ਼ਾ 11: GST ਲਈ Accounting (Accounting for GST).....	69
ਇਕਾਈ 2.2: Ledgers (ਮਹੱਤਤਾ: D).....	70
ਵਿਸ਼ਾ 1: ਜਾਣ-ਪਛਾਣ (Introduction).....	71
ਵਿਸ਼ਾ 2: Ledger Accounts ਦਾ ਨਮੂਨਾ (Specimen of Ledger Accounts) — ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ.....	72
ਵਿਸ਼ਾ 3: Posting.....	72
ਵਿਸ਼ਾ 4: Account ਨੂੰ balance ਕਰਨਾ (Balancing an Account).....	73
ਇਕਾਈ 2.3: Trial Balance (ਮਹੱਤਤਾ: D).....	74
ਵਿਸ਼ਾ 1: ਜਾਣ-ਪਛਾਣ (Introduction) — ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ.....	74
ਵਿਸ਼ਾ 2: Trial Balance ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ (Objectives of Preparing the Trial Balance).....	74
ਵਿਸ਼ਾ 3: Trial Balance ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ (Limitations of Trial Balance).....	76
ਵਿਸ਼ਾ 4: Trial Balance ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਵਿਧੀਆਂ (Methods of Preparation of Trial Balance) — ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ.....	77
ਵਿਸ਼ਾ 5: Suspense Account ਰਾਹੀਂ Adjusted Trial Balance — Adjusted Trial Balance (Through Suspense Account).....	77
ਵਿਸ਼ਾ 6: Trial Balance ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਯਮ (Rules of Preparing the Trial Balance).....	78
ਇਕਾਈ 2.4: Subsidiary Books (ਮਹੱਤਤਾ: A).....	79
ਵਿਸ਼ਾ 1: ਜਾਣ-ਪਛਾਣ (Introduction).....	80
ਵਿਸ਼ਾ 2: Subsidiary Books ਅਤੇ Principal Books ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ (Distinction between Subsidiary Books and Principal Books) — ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ.....	81
ਵਿਸ਼ਾ 3: Purchases Book.....	82
ਵਿਸ਼ਾ 4: Sales Book.....	83
ਵਿਸ਼ਾ 5: Sales Return Books or Returns Inward Book.....	84
ਵਿਸ਼ਾ 6: Purchase Returns or Returns Outward Book.....	86
ਵਿਸ਼ਾ 7: Journal ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ (Importance of Journal) — ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ.....	87
ਇਕਾਈ 2.5: Cash Book (ਮਹੱਤਤਾ: D).....	87
ਵਿਸ਼ਾ 1: Cash Book -- A Subsidiary Book and a Principal Book.....	87
ਵਿਸ਼ਾ 2: Cash Book ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ (Kinds of Cash Book).....	88
ਵਿਸ਼ਾ 3: Cash Book Entries ਦੀ Posting (Posting the Cash Book Entries) — ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ.....	90
ਵਿਸ਼ਾ 4: Petty Cash Book.....	90
ਵਿਸ਼ਾ 5: Credit/Debit Cards ਰਾਹੀਂ ਵਿਕਰੀ ਦੀਆਂ Entries (Entries for Sale Through Credit/Debit Cards) — ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ.....	92
ਇਕਾਈ 2.6: ਗਲਤੀਆਂ ਦਾ ਸੁਧਾਰ (Rectification of Errors) (ਮਹੱਤਤਾ: B).....	92
ਵਿਸ਼ਾ 1: ਜਾਣ-ਪਛਾਣ (Introduction) — ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ.....	92
ਵਿਸ਼ਾ 2: ਗਲਤੀਆਂ ਦੇ ਪੜਾਅ (Stages of Errors) — ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ.....	93
ਵਿਸ਼ਾ 3: ਗਲਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ (Types of Errors).....	94

ਵਿਸ਼ਾ 4: ਗਲਤੀਆਂ ਲੱਭਣ ਦੇ ਕਦਮ (Steps to Locate Errors) — ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ.....	95
ਵਿਸ਼ਾ 5: ਗਲਤੀਆਂ ਦਾ ਸੁਧਾਰ (Rectification of Errors).....	96
ਅਧਿਆਇ 3: Bank Reconciliation Statement (ਮਹੱਤਤਾ: B).....	100
ਵਿਸ਼ਾ 1: ਜਾਣ-ਪਛਾਣ (Introduction).....	100
ਵਿਸ਼ਾ 2: ਪਿਛੋਕੜ (Background) — ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ.....	101
ਵਿਸ਼ਾ 3: Bank Pass Book — ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ.....	101
ਵਿਸ਼ਾ 4: Bank Reconciliation Statement.....	102
ਵਿਸ਼ਾ 5: Bank Reconciliation Statement ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ (Importance of Bank Reconciliation Statement).....	103
ਵਿਸ਼ਾ 6: Cash Book Balance ਦਾ Pass Book Balance ਨਾਲ ਮੇਲ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਧੀ (Procedure for Reconciling the Cash Book Balance with the Pass Book Balance) — ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ.....	105
ਵਿਸ਼ਾ 7: Bank Reconciliation ਦੀਆਂ ਵਿਧੀਆਂ (Methods of Bank Reconciliation).....	105
ਅਧਿਆਇ 4: Inventories (ਮਹੱਤਤਾ: A).....	109
ਵਿਸ਼ਾ 1: ਅਰਥ (Meaning) — ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ.....	109
ਵਿਸ਼ਾ 2: Inventory Valuation.....	110
ਵਿਸ਼ਾ 3: Inventory Valuation ਦਾ ਆਧਾਰ (Basis of Inventory Valuation).....	111
ਵਿਸ਼ਾ 4: Inventory Record Systems.....	112
ਵਿਸ਼ਾ 5: Inventory ਦੀ cost ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦੇ ਫਾਰਮੂਲੇ/ਵਿਧੀਆਂ (Formulae/Methods to Determine Cost of Inventory).....	114
ਵਿਸ਼ਾ 6: Inventories Taking.....	115
ਅਧਿਆਇ 5: Depreciation and Amortisation (ਮਹੱਤਤਾ: B).....	118
ਵਿਸ਼ਾ 1: ਜਾਣ-ਪਛਾਣ (Introduction).....	118
ਵਿਸ਼ਾ 2: Depreciation ਦੇ ਮਾਪ ਦੇ ਕਾਰਕ (Factors in the Measurement of Depreciation).....	119
ਵਿਸ਼ਾ 3: Depreciation ਲਗਾਉਣ ਦੀਆਂ ਵਿਧੀਆਂ (Methods for Providing Depreciation).....	121
ਵਿਸ਼ਾ 4: Property, Plant and Equipment ਦੀ ਵਿਕਰੀ/Disposal ਉੱਤੇ ਲਾਭ ਜਾਂ ਹਾਨੀ (Profit or Loss on The Sale/Disposal of Property, Plant and Equipment).....	122
ਵਿਸ਼ਾ 5: Depreciation ਦੀ ਵਿਧੀ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ (Change in the Method of Depreciation).....	124
ਵਿਸ਼ਾ 6: Property, Plant and Equipment ਦੀ ਅਨੁਮਾਨਿਤ Useful Life ਦੀ ਸੋਧ (Revision of the Estimated Useful Life of Property, Plant and Equipment).....	126
ਵਿਸ਼ਾ 7: Property, Plant and Equipment ਦਾ Revaluation (Revaluation of Property, Plant and Equipment).....	126
ਵਿਸ਼ਾ 8: Intangible Assets — ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ.....	128
ਵਿਸ਼ਾ 9: Amortisation.....	128
ਅਧਿਆਇ 6: Bills of Exchange and Promissory Notes (ਮਹੱਤਤਾ: C).....	130
ਵਿਸ਼ਾ 1: Bills of Exchange.....	130
ਵਿਸ਼ਾ 2: Promissory Notes.....	131
ਵਿਸ਼ਾ 3: Bill of Exchange ਅਤੇ Promissory Note ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ (Differences - Bill of Exchange and Promissory Note).....	132
ਵਿਸ਼ਾ 4: Bills of Exchange ਅਤੇ Promissory Notes ਦਾ ਲੇਖਾ-ਇੰਦਰਾਜ਼ (Record of Bills of Exchange and Promissory Notes).....	133
ਵਿਸ਼ਾ 5: Term of a Bill — ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ.....	134
ਵਿਸ਼ਾ 6: Expiry / Due Date of a Bill — ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ.....	134
ਵਿਸ਼ਾ 7: Days of Grace.....	135
ਵਿਸ਼ਾ 8: Date of Maturity of Bill — ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ.....	135
ਵਿਸ਼ਾ 9: Bill at Sight — ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ.....	136
ਵਿਸ਼ਾ 10: Bill after Date — ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ.....	136
ਵਿਸ਼ਾ 11: Bill ਦੀ Due Date ਕਿਵੇਂ ਗਿਣੀਏ (How to Calculate Due Date of a Bill).....	137
ਵਿਸ਼ਾ 12: Noting Charges.....	138
ਵਿਸ਼ਾ 13: Renewal of Bill.....	139
ਵਿਸ਼ਾ 14: Retirement of Bills of Exchange & Rebate.....	140
ਵਿਸ਼ਾ 15: Insolvency.....	141
ਵਿਸ਼ਾ 16: Accommodation Bills.....	142
ਵਿਸ਼ਾ 17: Bills of Collection — ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ.....	143

ਵਿਸ਼ਾ 18: Bills Receivable and Bills Payable Books — ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ.....	144
ਵਿਸ਼ਾ 19: ਸੰਯੁਕਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨ (Integrated Problems).....	144
ਅਧਿਆਇ 7: Sole Proprietors ਦੇ Final Accounts ਦੀ ਤਿਆਰੀ (Preparation of Final Accounts of Sole Proprietors) (ਮਹੱਤਤਾ: B)	146
ਇਕਾਈ 7.1: Non-Manufacturing Entities ਦੇ Final Accounts (Final Accounts of Non-Manufacturing Entities) (ਮਹੱਤਤਾ: B)....	146
ਵਿਸ਼ਾ 1: ਜਾਣ-ਪਛਾਣ (Introduction) — ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ.....	146
ਵਿਸ਼ਾ 2: Final Accounts ਦੀ ਤਿਆਰੀ (Preparation of Final Accounts) — ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ.....	147
ਵਿਸ਼ਾ 3: Trading Account.....	147
ਵਿਸ਼ਾ 4: Profit and Loss Account.....	149
ਵਿਸ਼ਾ 5: ਕੁਝ Adjustments ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ Treatment (Certain Adjustments and their Treatments).....	150
ਵਿਸ਼ਾ 6: Balance Sheet.....	152
ਵਿਸ਼ਾ 7: Accounting Procedure ਦਾ ਕ੍ਰਮ ਜਾਂ Accounting Cycle (Sequence of Accounting Procedure or the Accounting Cycle) — ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ.....	154
ਵਿਸ਼ਾ 8: Opening Entry — ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ.....	154
ਵਿਸ਼ਾ 9: Provisions and Reserves — ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ.....	154
ਵਿਸ਼ਾ 10: Financial Statements ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ (Limitations of Financial Statements).....	155
ਵਿਸ਼ਾ 11: ਏਕੀਕ੍ਰਿਤ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ (Integrated Problems).....	156
ਇਕਾਈ 7.2: Manufacturing Entities ਦੇ Final Accounts (Final Accounts of Manufacturing Entities) (ਮਹੱਤਤਾ: D).....	157
ਵਿਸ਼ਾ 1: ਜਾਣ-ਪਛਾਣ (Introduction) — ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ.....	158
ਵਿਸ਼ਾ 2: ਉਦੇਸ਼ (Purpose) — ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ.....	158
ਵਿਸ਼ਾ 3: Manufacturing Costs.....	159
ਵਿਸ਼ਾ 4: Manufacturing Account ਦੀ ਰੂਪ-ਰੇਖਾ (Design of A Manufacturing Account).....	160
ਅਧਿਆਇ 8: Non-Profit Organisations ਦੀਆਂ Financial Statements (Financial Statements of Non-Profit Organisations) (ਮਹੱਤਤਾ: A).....	162
ਵਿਸ਼ਾ 1: ਜਾਣ-ਪਛਾਣ (Introduction) — ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ.....	162
ਵਿਸ਼ਾ 2: Receipts and Payments Account ਦਾ ਸੁਭਾਅ (Nature of Receipts and Payments Account).....	163
ਵਿਸ਼ਾ 3: Income and Expenditure Account.....	164
ਵਿਸ਼ਾ 4: Balance Sheet.....	167
ਵਿਸ਼ਾ 5: ਵਿੱਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾ (Educational Institution).....	169
ਅਧਿਆਇ 9: Incomplete Records ਤੋਂ Accounts (Accounts from Incomplete Records) (ਮਹੱਤਤਾ: C).....	171
ਵਿਸ਼ਾ 1: ਜਾਣ-ਪਛਾਣ (Introduction).....	171
ਵਿਸ਼ਾ 2: Single Entry System ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ (Types of Single Entry System) — ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ.....	172
ਵਿਸ਼ਾ 3: Capital Comparison ਰਾਹੀਂ Profit ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਨ (Ascertainment of Profit by Capital Comparison).....	173
ਵਿਸ਼ਾ 4: ਪੂਰੀ Accounting ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਤਕਨੀਕਾਂ (Techniques of Obtaining Complete Accounting Information).....	174
ਅਧਿਆਇ 10: Partnership and LLP Accounts (ਮਹੱਤਤਾ: C).....	178
ਇਕਾਈ 10.1: Partnership Accounts ਦੀ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ (Introduction to Partnership Accounts) (ਮਹੱਤਤਾ: D).....	178
ਵਿਸ਼ਾ 1: ਜਾਣ-ਪਛਾਣ: Partnership ਕਿਉਂ? (Introduction: Why Partnership?) — ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ.....	178
ਵਿਸ਼ਾ 2: Partnership ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ (Definition and Features of Partnership).....	178
ਵਿਸ਼ਾ 3: Limited Liability Partnership.....	180
ਵਿਸ਼ਾ 4: ਆਮ Partnership Firm ਅਤੇ LLP ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ (Distinction Between an Ordinary Partnership Firm and An LLP).....	181
ਵਿਸ਼ਾ 5: Partnership Deed ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਧਾਰਾਵਾਂ (Main Clauses in A Partnership Deed).....	182
ਵਿਸ਼ਾ 6: Partners ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ (Powers of Partners) — ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ.....	184
ਵਿਸ਼ਾ 7: Accounts — ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ.....	184
ਵਿਸ਼ਾ 8: Profit and Loss Appropriation.....	185
ਵਿਸ਼ਾ 9: Fixed and Fluctuating Capital.....	186
ਇਕਾਈ 10.2: Partnership Accounts ਵਿੱਚ Goodwill ਦਾ ਲੇਖਾ ਵਿਹਾਰ (Treatment of Goodwill in Partnership Accounts) (ਮਹੱਤਤਾ: D).....	188
ਵਿਸ਼ਾ 1: Goodwill.....	188

ਵਿਸ਼ਾ 2: Goodwill Valuation ਦੀਆਂ ਵਿਧੀਆਂ (Methods for Goodwill Valuation).....	189
ਵਿਸ਼ਾ 3: Goodwill ਦੀ Valuation ਦੀ ਲੋੜ (Need for Valuation of Goodwill) — ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ.....	191
ਵਿਸ਼ਾ 4: Partner ਦੀ Admission ਸਮੇਂ Goodwill ਦੀ Valuation (Valuation of Goodwill in Case of Admission of a Partner) — ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ.....	191
ਵਿਸ਼ਾ 5: ਨਵੇਂ Partner ਦੀ Admission ਸਮੇਂ Goodwill ਦਾ Accounting Treatment (Accounting Treatment of Goodwill in Case of Admission of a New Partner) — ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ.....	192
ਵਿਸ਼ਾ 6: Profit Sharing Ratio ਬਦਲਣ ਸਮੇਂ Goodwill ਦਾ Accounting Treatment (Accounting Treatment of Goodwill in Case of Change in Profit Sharing Ratio) — ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ.....	192
ਵਿਸ਼ਾ 7: Partner ਦੀ Retirement ਜਾਂ ਮੌਤ ਸਮੇਂ Goodwill ਦਾ Accounting Treatment (Accounting Treatment of Goodwill in Case of Retirement or Death of a Partner).....	193
ਵਿਸ਼ਾ 10.3: Admission of a New Partner (ਮਹੱਤਤਾ: C).....	194
ਵਿਸ਼ਾ 1: ਜਾਣ-ਪਛਾਣ (Introduction) — ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ.....	194
ਵਿਸ਼ਾ 2: Revaluation Account or Profit and Loss Adjustment Account.....	194
ਵਿਸ਼ਾ 3: Balance Sheet ਵਿੱਚ Reserves (Reserves in the Balance Sheet).....	196
ਵਿਸ਼ਾ 4: ਨਵੇਂ Profit Sharing Ratio ਦੀ ਗਣਨਾ (Computation of New Profit Sharing Ratio) — ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ.....	198
ਵਿਸ਼ਾ 5: Hidden Goodwill.....	198
ਵਿਸ਼ਾ 10.4: Retirement of a Partner (ਮਹੱਤਤਾ: D).....	199
ਵਿਸ਼ਾ 1: ਜਾਣ-ਪਛਾਣ (Introduction) — ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ.....	199
ਵਿਸ਼ਾ 2: Gaining Ratio ਦੀ ਗਣਨਾ (Calculation of Gaining Ratio).....	200
ਵਿਸ਼ਾ 3: Partner ਦੀ Retirement ਸਮੇਂ Assets ਅਤੇ Liabilities ਦੀ Revaluation (Revaluation of Assets and Liabilities on Retirement of a Partner) — ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ.....	201
ਵਿਸ਼ਾ 4: Reserves — ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ.....	202
ਵਿਸ਼ਾ 5: Retiring Partner ਨੂੰ Final Payment (Final Payment to a Retiring Partner) — ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ.....	202
ਵਿਸ਼ਾ 6: Partner's Loan ਦੀ ਕਿਸ਼ਤਾਂ ਵਿੱਚ ਅਦਾਇਗੀ (Paying a Partner's Loan in Instalment) — ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ.....	203
ਵਿਸ਼ਾ 7: Joint Life Policy.....	203
ਵਿਸ਼ਾ 8: Separate Life Policy.....	204
ਵਿਸ਼ਾ 9: ਏਕੀਕ੍ਰਿਤ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ (Integrated Problems).....	205
ਵਿਸ਼ਾ 10.5: Death of a Partner (ਮਹੱਤਤਾ: D).....	206
ਵਿਸ਼ਾ 1: ਜਾਣ-ਪਛਾਣ (Introduction).....	207
ਵਿਸ਼ਾ 2: ਕੁਝ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ Outgoing Partner ਦਾ ਬਾਅਦ ਦੇ Profits ਵਿੱਚ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ (Right of Outgoing Partner in Certain Cases to Share Subsequent Profits) — ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ.....	207
ਵਿਸ਼ਾ 3: ਮ੍ਰਿਤਕ Partner ਦੇ Legal Representatives ਨੂੰ ਦੇਣਯੋਗ ਰਕਮ (Amount Payable to Legal Representatives of Dead Partner) — ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ.....	208
ਵਿਸ਼ਾ 4: ਮੌਤ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਲੈਣ-ਦੇਣ: Joint Life Policy (Special Transactions in Case of Death: Joint Life Policy).....	209
ਵਿਸ਼ਾ 5: ਮੌਤ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਲੈਣ-ਦੇਣ: Separate Life Policy (Special Transactions in Case of Death: Separate Life Policy).....	210
ਵਿਸ਼ਾ 6: ਮੌਤ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਲੈਣ-ਦੇਣ: Deceased Partner's Share ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ (Special Transactions in Case of Death: Payment of Deceased Partner's Share).....	211
ਵਿਸ਼ਾ 7: ਏਕੀਕ੍ਰਿਤ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ (Integrated Problems).....	212
ਵਿਸ਼ਾ 10.6: Partnership Firms ਅਤੇ LLPs ਦਾ Dissolution (Dissolution of Partnership Firms and LLPs) (ਮਹੱਤਤਾ: D).....	213
ਵਿਸ਼ਾ 1: ਜਾਣ-ਪਛਾਣ (Introduction) — ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ.....	214
ਵਿਸ਼ਾ 2: Partnership ਦੇ Dissolution ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤ (Circumstances Leading to Dissolution of Partnership) — ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ.....	214
ਵਿਸ਼ਾ 3: Dissolution ਦੇ ਨਤੀਜੇ (Consequences of Dissolution).....	215
ਵਿਸ਼ਾ 4: Dissolution ਉੱਤੇ Partnership Books ਬੰਦ ਕਰਨਾ (Closing of Partnership Books on Dissolution).....	216
ਵਿਸ਼ਾ 5: ਕਿਸੇ Partner ਦੀ Insolvency ਦੇ ਨਤੀਜੇ (Consequences of Insolvency of a Partner) — ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ.....	217
ਵਿਸ਼ਾ 6: ਕਿਸੇ Partner ਦੀ Insolvency ਤੋਂ ਹੋਣ ਵਾਲਾ Loss (Loss arising from Insolvency of a Partner).....	218
ਵਿਸ਼ਾ 7: Piecemeal Payments.....	219
ਵਿਸ਼ਾ 8: LLP ਦੀ Winding up — Winding up of a Limited Liability Partnership (LLP).....	221
ਵਿਸ਼ਾ 9: ਏਕੀਕ੍ਰਿਤ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ (Integrated Problems).....	222

ਅਧਿਆਇ 11: Company Accounts (ਮਹੱਤਤਾ: A).....	224
ਇਕਾਈ 11.1: Company Accounts ਦੀ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ (Introduction to Company Accounts) (ਮਹੱਤਤਾ: D).....	224
ਵਿਸ਼ਾ 1: ਜਾਣ-ਪਛਾਣ (Introduction).....	224
ਵਿਸ਼ਾ 2: Company ਦਾ ਅਰਥ (Meaning of Company) — ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ.....	225
ਵਿਸ਼ਾ 3: Company ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ (Salient Features of a Company) — ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ.....	226
ਵਿਸ਼ਾ 4: Companies ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ (Types of Companies).....	226
ਵਿਸ਼ਾ 5: Books of Account ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ (Maintenance of Books of Account) — ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ.....	228
ਵਿਸ਼ਾ 6: Financial Statements ਦੀ ਤਿਆਰੀ (Preparation of Financial Statements) — ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ.....	228
ਇਕਾਈ 11.2: Shares ਦਾ Issue, Forfeiture ਅਤੇ Re-Issue (Issue, Forfeiture and Re-Issue of Shares) (ਮਹੱਤਤਾ: A).....	229
ਵਿਸ਼ਾ 1: ਜਾਣ-ਪਛਾਣ (Introduction) — ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ.....	229
ਵਿਸ਼ਾ 2: Share Capital.....	229
ਵਿਸ਼ਾ 3: Shares ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ (Types of Shares).....	230
ਵਿਸ਼ਾ 4: Cash ਲਈ Shares ਦਾ Issue (Issue of Shares for Cash).....	231
ਵਿਸ਼ਾ 5: Shares ਦੀ Subscription (Subscription of Shares) — ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ.....	233
ਵਿਸ਼ਾ 6: Discount ਉੱਤੇ ਜਾਰੀ Shares (Shares Issued at Discount).....	233
ਵਿਸ਼ਾ 7: Premium ਉੱਤੇ ਜਾਰੀ Shares (Shares Issued at Premium).....	234
ਵਿਸ਼ਾ 8: Over Subscription ਅਤੇ Pro-Rata Allotment.....	235
ਵਿਸ਼ਾ 9: Calls-in-Arrears ਅਤੇ Calls-in-Advance.....	236
ਵਿਸ਼ਾ 10: Calls-in-Arrears ਅਤੇ Calls-in-Advance ਉੱਤੇ Interest.....	237
ਵਿਸ਼ਾ 11: Shares ਦੀ Forfeiture (Forfeiture of Shares).....	238
ਵਿਸ਼ਾ 12: Forfeited Shares ਦਾ Re-issue (Re-issue of Forfeited Shares).....	239
ਵਿਸ਼ਾ 13: Cash ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ Consideration ਲਈ Shares ਦਾ Issue (Issue of Shares for Consideration other than Cash) — ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ.....	241
ਇਕਾਈ 11.3: Issue of Debentures (ਮਹੱਤਤਾ: D).....	242
ਵਿਸ਼ਾ 1: ਜਾਣ-ਪਛਾਣ (Introduction) — ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ.....	242
ਵਿਸ਼ਾ 2: ਅਰਥ (Meaning).....	242
ਵਿਸ਼ਾ 3: Debentures ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ (Features of Debentures).....	243
ਵਿਸ਼ਾ 4: Debentures ਅਤੇ Shares ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ (Distinction Between Debentures and Shares) — ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ.....	244
ਵਿਸ਼ਾ 5: Debentures ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ (Types of Debentures).....	245
ਵਿਸ਼ਾ 6: Issue of Debentures.....	246
ਵਿਸ਼ਾ 7: Issue of Debentures as Collateral Security.....	247
ਵਿਸ਼ਾ 8: Issue of Debentures in Consideration other than for Cash.....	248
ਵਿਸ਼ਾ 9: Debentures ਦੇ Issue ਉੱਤੇ Discount/Loss ਦਾ ਬਰਤਾਅ (Treatment of Discount/Loss on Issue of Debentures).....	249
ਵਿਸ਼ਾ 10: Interest on Debentures.....	250
ਇਕਾਈ 11.4: Bonus Issue ਅਤੇ Rights Issue ਲਈ Accounting (ਮਹੱਤਤਾ: D).....	251
ਵਿਸ਼ਾ 1: Issue of Bonus Shares.....	251
ਵਿਸ਼ਾ 2: Right Issue.....	253
ਇਕਾਈ 11.5: Preference Shares ਦੀ Redemption (Redemption of Preference Shares) (ਮਹੱਤਤਾ: D).....	255
ਵਿਸ਼ਾ 1: ਜਾਣ-ਪਛਾਣ (Introduction) — ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ.....	255
ਵਿਸ਼ਾ 2: Redeemable Preference Shares ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਮਕਸਦ (Purpose of Issuing Redeemable Preference Shares) — ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ.....	255
ਵਿਸ਼ਾ 3: Companies Act ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ — Provisions of the Companies Act (Section 55) — ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ.....	256
ਵਿਸ਼ਾ 4: Fully Paid-Up Shares ਦੀ Redemption ਦੇ ਤਰੀਕੇ (Methods of Redemption of Fully Paid-Up Shares).....	256
ਵਿਸ਼ਾ 5: Undistributed Profits ਦੇ Capitalisation ਰਾਹੀਂ Preference Shares ਦੀ Redemption (Redemption of Preference Shares by Capitalisation of Undistributed Profits).....	259
ਵਿਸ਼ਾ 6: Partly Called-Up Preference Shares ਦੀ Redemption (Redemption of Partly Called-Up Preference Shares) — ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ.....	260
ਵਿਸ਼ਾ 7: Fully Called ਪਰ Partly Paid-Up Preference Shares ਦੀ Redemption (Redemption of Fully Called but Partly Paid-Up Preference Shares) — ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ.....	260

ਇਕਾਈ 11.6: Debentures ਦੀ Redemption (Redemption of Debentures) (ਮਹੱਤਤਾ: D).....	261
ਵਿਸ਼ਾ 1: ਜਾਣ-ਪਛਾਣ (Introduction) — ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ.....	261
ਵਿਸ਼ਾ 2: Debentures ਦੀ Redemption (Redemption of Debentures) — ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ.....	262
ਵਿਸ਼ਾ 3: Debenture Redemption Reserve.....	262
ਵਿਸ਼ਾ 4: Debentures ਦੀ Redemption ਦੇ ਤਰੀਕੇ (Methods of Redemption of Debentures).....	263

ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ

ਇਨ੍ਹਾਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਿਵੇਂ ਕਰੀਏ

Scanner ਦਾ ਹਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸ਼੍ਰੇਣੀਬੱਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ — ਇਸ ਪਰਚੇ ਵਿੱਚ 524 ਪ੍ਰਸ਼ਨ — ਉਸੇ ਹੁਨਰ-ਢਾਂਚੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜੋ ICAI ਬੁੱਢ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਟਿੱਪਣੀਆਂ syllabus ਦੇ ਕ੍ਰਮ ਉੱਤੇ ਨਹੀਂ, ਇਸੇ ਸ਼੍ਰੇਣੀਕਰਨ ਉੱਤੇ ਬਣੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਪੰਨੇ ਉੱਤੇ ਲਾਏ ਦਸ ਮਿੰਟ ਪੂਰੀ ਪੁਸਤਕ ਨੂੰ ਵਰਤਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਬਦਲ ਦੇਣਗੇ।

1. ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਬਣਤਰ

ਇਸ ਨੂੰ ਇੰਝ ਪੜ੍ਹੋ	
ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ	Study Material ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਉਹੀ ਪੈਰੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਵਿਸ਼ਾ ਟਿਕਿਆ ਹੈ। ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ Study Material ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹੋ — ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਇਹੀ ਮੰਨ ਕੇ ਲਿਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।
ਟਿੱਪਣੀਆਂ	ਵਿਸ਼ਾ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਜਿਸ ਗੱਲ ਉੱਤੇ ਟਿਕਦਾ ਹੈ — coverage ਲਈ ਨਹੀਂ, ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਲਈ ਲਿਖਿਆ। ਸੰਖੇਪ, ਅਤੇ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲੀ ਰਾਤ ਦੁਬਾਰਾ ਪੜ੍ਹਨ ਯੋਗ।
ਹੁਨਰ-ਪੱਧਰ	ਹਰ ਪੱਧਰ ਉਹ ਹੁਨਰ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰੀਖਿਅਕ ਨੇ ਉਸ ਵਿਸ਼ੇ ਉੱਤੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਹੈ; ਨਾਲ ਕੁਝ ਪੰਕਤੀਆਂ ਦਾ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਅਭਿਆਸ ਲਈ Scanner ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਉਹੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ। ਪੱਧਰਾਂ ਨੂੰ ਛਪੇ ਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਹੀ ਪੜ੍ਹੋ — ਇਹ ਘੱਟ ਮੰਗ ਵਾਲੇ ਹੁਨਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮੰਗ ਵਾਲੇ ਹੁਨਰ ਵੱਲ ਵਧਦੇ ਹਨ।
ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ	ਉਹ ਵਿਸ਼ਾ ਜਿੱਥੇ ਤੱਕ ਪ੍ਰੀਖਿਅਕ ਅਜੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਇਹ ਵਿਕਲਪਿਕ ਨਹੀਂ ਹੈ — ਬੱਸ ਅਜੇ ਤੱਕ ਪੁੱਛਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਇਹ ਪ੍ਰੀਖਿਆ-ਯੋਗ ਹੈ। ਇਸ ਪਰਚੇ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ 84 ਵਿਸ਼ੇ ਹਨ।

2. ਪ੍ਰਸ਼ਨ-ਪੰਕਤੀ ਕਿਵੇਂ ਪੜ੍ਹੀਏ

PQ 5.24 • PYQ 2026-Sep [2] (b) • 10M • Pg 173

LEVEL II
ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)

ਔਖਾ

ਪੰਕਤੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ	ਇਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੀ ਦੱਸਦਾ ਹੈ
PQ 5.24	Scanner ਦਾ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ-ਨੰਬਰ। PQ ਅਮਲੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੈ, TQ ਸਿਧਾਂਤਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ।
PYQ 2026-Sep [2] (b)	ਕਿੱਥੇ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ — PYQ ਪਿਛਲੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ, MTP mock test paper, RTP revision test paper — ਫਿਰ ਉਹ sitting, ਅਤੇ ਉਸ ਪਰਚੇ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦਾ ਨੰਬਰ।
{C}	Case-scenario ਪ੍ਰਸ਼ਨ।
DESC • TF • SN • DB	ਸਿਧਾਂਤਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੀ ਕਿਸਮ: ਵਰਣਨਾਤਮਕ (Descriptive), ਸਹੀ/ਗ਼ਲਤ (True/False), ਸੰਖੇਪ ਟਿੱਪਣੀ (Short Note), ਅੰਤਰ ਦੱਸੋ (Distinguish Between)। ਅਮਲੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਉੱਤੇ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ tag ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਪੰਕਤੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ	ਇਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੀ ਦੱਸਦਾ ਹੈ
10M	ਅੰਕ, ਜਿਵੇਂ Scanner ਵਿੱਚ ਛਪੇ ਹਨ। ਜਿੱਥੇ ਸਰੋਤ ਅੰਕ ਨਹੀਂ ਛਾਪਦਾ, ਉੱਥੇ ਖਾਲੀ — RTP ਅਕਸਰ ਨਹੀਂ ਛਾਪਦੇ।
Pg 173	Scanner ਦਾ ਉਹ ਪੰਨਾ ਜਿੱਥੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਉੱਤਰ ਛਪਿਆ ਹੈ।
LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ	ICAI ਦਾ ਹੁਨਰ-ਪੱਧਰ, ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰਲਾ ਹੁਨਰ। ਭਾਗ 3 ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਂਦਾ ਹੈ।
8× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	ਉਹੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪਿਛਲੀਆਂ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ, mock tests ਅਤੇ revision tests ਵਿੱਚ ਇੰਨੀ ਵਾਰ ਪੁੱਛਿਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚੀ ਤਰਜੀਹ ਦਿਓ।
ਔਖਾ	ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਿੰਨੀ ਮਿਹਨਤ ਮੰਗਦਾ ਹੈ — ਇਸ ਦੇ ਅੰਕਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਪੁੱਛੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਗੱਲਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ।

3. ਪਰਖ ਦੀ ਵਿਧੀ (Manner of Assessment) — ਹਰ ਹੁਨਰ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਕੀ ਮੰਗਦਾ ਹੈ

ICAI ਇੱਕ **Skill Assessment Specification Grid** ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਹੁਨਰ-ਪੱਧਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਅਤੇ **Manner of Assessment of Skills** ਕਾਲਮ ਵਿੱਚ ਹਰ ਪੱਧਰ ਨੂੰ ਦੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹੁਨਰਾਂ ਵਜੋਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਹੀ ਛੇ ਹੁਨਰ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ ਪੱਧਰ-ਸਿਰਲੇਖ ਹਨ।

ਹੁਨਰ	ਪੱਧਰ	ਪ੍ਰੀਖਿਅਕ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਕੀ ਕਰਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ	ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਯੋਗ directive verbs
ਯਾਦ (Remembering)	Level I	ਜੋ ਸਿੱਖਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਖੋ।	Define • List • State • Name • Enumerate • Recognise
ਸਮਝ (Understanding)	Level I	ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਝਾਓ ਅਤੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਰੱਖੋ — ਦਿਖਾਓ ਕਿ ਨਿਯਮ ਜਿਹੇ ਜਿਹਾ ਹੈ, ਉਹ ਕਿਉਂ ਹੈ, ਇਹ ਤੁਸੀਂ ਸਮਝ ਲਿਆ ਹੈ।	Describe • Explain • Distinguish • Identify • Illustrate • Outline
ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	Level II	ਗਿਆਨ, ਸੰਕਲਪ ਜਾਂ ਤਕਨੀਕ ਨੂੰ ਵਰਤੋਂ ਜਾਂ ਦਿਖਾਓ। ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੱਲ ਕਰੋ।	Apply • Calculate • Determine • Prepare • Reconcile • Record • Perform • Use • Conduct • Demonstrate
ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis)	Level II	ਮੂਲ ਕਾਰਨ ਪਛਾਣਨ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਆਪਸੀ ਸੰਬੰਧ ਪਰਖੋ, ਅਤੇ ਨਿਰਣੇ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸਬੂਤ ਲੱਭੋ।	Analyse • Discuss • Compare and Contrast • Examine • Develop • Monitor • Prioritise • Align • Communicate
ਮੁਲਾਂਕਣ (Evaluation)	Level III	ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਪਰਖੋ ਅਤੇ ਵਿਵੇਕ ਨਾਲ ਸਿੱਟੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚੋ।	Advise • Evaluate • Recommend • Review • Select • Assess
ਸਿਰਜਣਾ (Synthesis)	Level III	ਅੰਕੜਿਆਂ ਅਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਜੋੜੋ, ਢੁਕਵੇਂ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਬੇਲੋੜਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।	ਸਿਰਜਣਾ ਲਈ ICAI ਕੋਈ verb ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ।

ICAI **Application** ਅਤੇ **Analysis** ਦੇ verbs ਦੋ ਵੱਖਰੀਆਂ ਸੂਚੀਆਂ ਵਿੱਚ ਛਾਪਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਵੰਡ Institute ਦੀ ਆਪਣੀ

ਹੈ। Level I ਅਤੇ Level III ਲਈ ਇਹ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਸਾਂਝੀ ਸੂਚੀ ਛਾਪਦਾ ਹੈ — ਇਸ ਲਈ **ਯਾਦ ਅਤੇ ਸਮਝ** ਵਿਚਕਾਰ, ਅਤੇ **ਮੁਲਾਂਕਣ ਅਤੇ ਸਿਰਜਣਾ** ਵਿਚਕਾਰ ਦੀ ਰੇਖਾ verbs ਦੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਸੂਚੀ ਉੱਤੇ ਨਹੀਂ, ICAI ਦੇ Manner of Assessment ਦੇ ਵਰਣਨ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ।

CA Foundation ਦੀ ਪਰਖ ਸਿਰਫ਼ Level I ਅਤੇ Level II ਉੱਤੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ — Prospectus ਇਸ ਕੋਰਸ ਲਈ Level III ਕਾਲਮ ਨਹੀਂ ਛਾਪਦਾ, ਇਸੇ ਲਈ ਉੱਪਰਲੀਆਂ ਆਖ਼ਰੀ ਦੋ ਪੰਕਤੀਆਂ ਧੁੰਦਲੀਆਂ ਹਨ। ਮੁਲਾਂਕਣ ਅਤੇ ਸਿਰਜਣਾ Final ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

4. ਹੁਨਰ-ਮਿਸ਼ਰਣ ਤੁਹਾਡੀ ਤਿਆਰੀ ਵਿੱਚ ਕੀ ਬਦਲੇਗਾ

ICAI ਇਸ ਪਰਚੇ ਨੂੰ ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ **Level I 5-20%** ਅਤੇ **Level II 80-95%** ਵਿੱਚ ਵੰਡਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਦੋ ਗੱਲਾਂ ਨਿਕਲਦੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਸੌਖਿਆਂ ਹੀ ਨਜ਼ਰੋਂ ਖੁੰਝ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

- **ਪੜ੍ਹ ਲੈਣਾ ਤਿਆਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।** ਪੰਜ ਵਿੱਚੋਂ ਚਾਰ ਅੰਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੱਲ ਕਰਨ ਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਨ ਦੇ ਨਹੀਂ। ਜਿਹੜਾ ਵਿਸ਼ਾ ਤੁਸੀਂ ਸਮਝਾ ਤਾਂ ਸਕਦੇ ਹੋ ਪਰ ਕਦੇ ਹੱਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਉਹ ਵਿਸ਼ਾ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।
- **ਪਰਚੇ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ ਹਰ ਅਧਿਆਇ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ ਨਹੀਂ ਹੈ।** ਹਰ ਅਧਿਆਇ ਆਪਣੇ ICAI ਹੁਨਰ ਪ੍ਰੋਫ਼ਾਈਲ ਪੈਨਲ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਅਧਿਆਇ ਦੇ ਅੰਕ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕਿਵੇਂ ਵੰਡੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਇਸ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ। ਕੁਝ ਅਧਿਆਇ ਲਗਭਗ ਪੂਰੇ ਸਿਧਾਂਤ ਹਨ; ਕੁਝ ਵਿੱਚ ਸਿਧਾਂਤ ਨਾਂ-ਮਾਤਰ ਹੈ। ਅਧਿਆਇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਪੈਨਲ ਪੜ੍ਹੋ।

5. ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਦੋ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਿਕਾਵਾਂ

ਇਹ ਕਿਸ ਲਈ ਹੈ	
ਵਿਸ਼ਾ ਦਰਜਾਬੰਦੀ	ਸ਼੍ਰੇਣੀਬੱਧ Scanner ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਹਰ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਆਏ ਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਦਰਜਾਬੰਦੀ, ਅਤੇ ਸੰਚਿਤ coverage ਉੱਤੇ A, B ਜਾਂ C ਸ਼੍ਰੇਣੀ। ਸ਼੍ਰੇਣੀ A ਕੁੱਲ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਪਹਿਲੇ 60% ਨੂੰ ਸਮੇਟਦੀ ਹੈ — ਪਹਿਲਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਪੂਰੀ ਪਕੜ ਬਣਾਓ।
ਮਹੱਤਤਾ ਗ੍ਰੇਡ	ਤਤਕਰੇ ਵਿੱਚ ਹਰ ਅਧਿਆਇ ਅਤੇ ਇਕਾਈ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਛਪਿਆ A-D ਗ੍ਰੇਡ। ਇਹ ICAI ਦਾ syllabus ਭਾਰ-ਸੰਕੇਤ ਹੈ ਜਿਵੇਂ Scanner ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਪ੍ਰਸ਼ਨ-ਬਾਰੰਬਾਰਤਾ ਦੀ ਦਰਜਾਬੰਦੀ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਦੋਵੇਂ ਮੇਲ ਨਾ ਖਾਣ, ਉੱਥੇ ਦੋਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਉੱਚੇ ਮਿਆਰ ਅਨੁਸਾਰ ਤਿਆਰੀ ਕਰੋ।

ਅਧਿਐਨ ਤਰਜੀਹ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਿਕਾ

ਵਿਸ਼ਾ ਦਰਜਾਬੰਦੀ — ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਭਾਰ

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ: ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਹਰ ਉਹ ਵਿਸ਼ਾ ਜੋ ਪ੍ਰੀਖਿਅਕ ਨੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਪੁੱਛਿਆ ਹੈ, ਹੇਠਾਂ 524 ਸ਼੍ਰੇਣੀਬੱਧ Scanner ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ — ਸਾਰੀਆਂ 33 ਇਕਾਈਆਂ ਮਿਲਾ ਕੇ — ਦਰਜਾਬੰਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਸੰਚਿਤ coverage ਉੱਤੇ A, B ਜਾਂ C ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। **ਸ਼੍ਰੇਣੀ A (ਦਰਜਾ 1-30)** ਸਾਰੇ ਸ਼੍ਰੇਣੀਬੱਧ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਪਹਿਲੇ 60% ਨੂੰ ਸਮੇਟਦੀ ਹੈ। **ਸ਼੍ਰੇਣੀ B (ਦਰਜਾ 31-52)** ਅਗਲੇ ਲਗਭਗ 15% ਜੋੜਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ coverage ਲਗਭਗ 75% ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। **ਸ਼੍ਰੇਣੀ C** ਬਾਕੀ 25% ਹੈ: ਇੱਕ ਲੰਮੀ ਪੂਛ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਅੰਕ ਕੱਢਣਾ ਹੌਲੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਜਿਸ ਦਾ ਬਹੁਤਾ ਹਿੱਸਾ A ਅਤੇ B ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰਦਿਆਂ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। **ਪੰਨਾ** ਕਾਲਮ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਵਿਸ਼ੇ ਦੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕਿਸ ਪੰਨੇ ਉੱਤੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

#	ਸ਼੍ਰੇਣੀ	ਅਧਿਆਇ	ਵਿਸ਼ਾ	ਹਿੱਸਾ	ਸੰਚਿਤ	ਪੰਨਾ
1	A	Accounting ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ (Accounting Process)	ਗਲਤੀਆਂ ਦਾ ਸੁਧਾਰ (Rectification of Errors)	5.0%	5.0%	96
2	A	ਸਿਧਾਂਤਕ ਰੂਪਰੇਖਾ (Theoretical Framework)	ਇੱਕ ਸਮੁੱਚੀ ਝਾਤ (Concepts, Principles and Conventions - An Overview)	4.8%	9.7%	33
3	A	Bank Reconciliation Statement	Bank Reconciliation ਦੀਆਂ ਵਿਧੀਆਂ (Methods of Bank Reconciliation)	4.6%	14.3%	105
4	A	Non-Profit Organisations ਦੀਆਂ Financial Statements (Financial Statements of Non-Profit Organisations)	Balance Sheet	3.8%	18.1%	167
5	A	Incomplete Records ਤੋਂ Accounts (Accounts from Incomplete Records)	ਪੂਰੀ Accounting ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਤਕਨੀਕਾਂ (Techniques of Obtaining Complete Accounting Information)	3.6%	21.8%	174
6	A	Depreciation and Amortisation	Property, Plant and Equipment ਦੀ ਵਿਕਰੀ/Disposal ਉੱਤੇ ਲਾਭ ਜਾਂ ਹਾਨੀ (Profit or Loss on The Sale/Disposal of Property, Plant and Equipment)	2.9%	24.6%	122
7	A	ਸਿਧਾਂਤਕ ਰੂਪਰੇਖਾ (Theoretical Framework)	Capital Expenditures and Revenue Expenditures	2.5%	27.1%	38

#	ਸ਼੍ਰੇਣੀ	ਅਧਿਆਇ	ਵਿਸ਼ਾ	ਹਿੱਸਾ	ਸੰਚਿਤ	ਪੰਨਾ
8	A	Company Accounts	Forfeited Shares ਦਾ Re-issue (Re-issue of Forfeited Shares)	2.3%	29.4%	239
9	A	Company Accounts	Fully Paid-Up Shares ਦੀ Redemption ਦੇ ਤਰੀਕੇ (Methods of Redemption of Fully Paid-Up Shares)	2.3%	31.7%	256
10	A	Inventories	Inventories Taking	2.1%	33.8%	115
11	A	Non-Profit Organisations ਦੀਆਂ Financial Statements (Financial Statements of Non-Profit Organisations)	Income and Expenditure Account	2.1%	35.9%	164
12	A	Sole Proprietors ਦੇ Final Accounts ਦੀ ਤਿਆਰੀ (Preparation of Final Accounts of Sole Proprietors)	ਏਕੀਕ੍ਰਿਤ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ (Integrated Problems)	1.9%	37.8%	156
13	A	ਸਿਧਾਂਤਕ ਰੂਪਰੇਖਾ (Theoretical Framework)	Capital Receipts and Revenue Receipts	1.5%	39.3%	40
14	A	Accounting ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ (Accounting Process)	ਗਲਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ (Types of Errors)	1.5%	40.8%	94
15	A	Partnership and LLP Accounts	Revaluation Account or Profit and Loss Adjustment Account	1.5%	42.4%	194
16	A	Partnership and LLP Accounts	ਏਕੀਕ੍ਰਿਤ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ (Integrated Problems)	1.5%	43.9%	205
17	A	Partnership and LLP Accounts	ਏਕੀਕ੍ਰਿਤ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ (Integrated Problems)	1.5%	45.4%	212
18	A	Depreciation and Amortisation	Depreciation ਲਗਾਉਣ ਦੀਆਂ ਵਿਧੀਆਂ (Methods for Providing Depreciation)	1.3%	46.8%	121
19	A	Depreciation and Amortisation	Depreciation ਦੀ ਵਿਧੀ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ (Change in the Method of Depreciation)	1.3%	48.1%	124
20	A	Company Accounts	Issue of Bonus Shares	1.3%	49.4%	251

#	ਸ਼੍ਰੇਣੀ	ਅਧਿਆਇ	ਵਿਸ਼ਾ	ਹਿੱਸਾ	ਸੰਚਿਤ	ਪੰਨਾ
21	A	Accounting ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ (Accounting Process)	Journal	1.1%	50.6%	67
22	A	Accounting ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ (Accounting Process)	Sales Book	1.1%	51.7%	83
23	A	Sole Proprietors ਦੇ Final Accounts ਦੀ ਤਿਆਰੀ (Preparation of Final Accounts of Sole Proprietors)	Manufacturing Account ਦੀ ਰੂਪ-ਰੇਖਾ (Design of A Manufacturing Account)	1.1%	52.9%	160
24	A	Partnership and LLP Accounts	Goodwill Valuation ਦੀਆਂ ਵਿਧੀਆਂ (Methods for Goodwill Valuation)	1.1%	54.0%	189
25	A	Partnership and LLP Accounts	ਕਿਸੇ Partner ਦੀ Insolvency ਤੋਂ ਹੋਣ ਵਾਲਾ Loss (Loss arising from Insolvency of a Partner)	1.1%	55.2%	218
26	A	Accounting ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ (Accounting Process)	Cash Book ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ (Kinds of Cash Book)	1.0%	56.1%	88
27	A	Inventories	Inventory Valuation ਦਾ ਆਧਾਰ (Basis of Inventory Valuation)	1.0%	57.1%	111
28	A	Bills of Exchange and Promissory Notes	Insolvency	1.0%	58.0%	141
29	A	Partnership and LLP Accounts	Partnership Deed ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਧਾਰਾਵਾਂ (Main Clauses in A Partnership Deed)	1.0%	59.0%	182
30	A	Partnership and LLP Accounts	Piecemeal Payments	1.0%	59.9%	219
31	B	Company Accounts	Debentures ਦੀ Redemption ਦੇ ਤਰੀਕੇ (Methods of Redemption of Debentures)	1.0%	60.9%	263
32	B	Accounting ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ (Accounting Process)	GST ਲਈ Accounting (Accounting for GST)	0.8%	61.6%	69
33	B	Inventories	Inventory ਦੀ cost ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦੇ ਫਾਰਮੂਲੇ/ਵਿਧੀਆਂ (Formulae/Methods to Determine Cost of Inventory)	0.8%	62.4%	114

#	ਸ਼੍ਰੇਣੀ	ਅਧਿਆਇ	ਵਿਸ਼ਾ	ਹਿੱਸਾ	ਸੰਚਿਤ	ਪੰਨਾ
34	B	Depreciation and Amortisation	ਜਾਣ-ਪਛਾਣ (Introduction)	0.8%	63.2%	118
35	B	Sole Proprietors ਦੇ Final Accounts ਦੀ ਤਿਆਰੀ (Preparation of Final Accounts of Sole Proprietors)	Profit and Loss Account	0.8%	63.9%	149
36	B	Sole Proprietors ਦੇ Final Accounts ਦੀ ਤਿਆਰੀ (Preparation of Final Accounts of Sole Proprietors)	ਕੁਝ Adjustments ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ Treatment (Certain Adjustments and their Treatments)	0.8%	64.7%	150
37	B	Sole Proprietors ਦੇ Final Accounts ਦੀ ਤਿਆਰੀ (Preparation of Final Accounts of Sole Proprietors)	Balance Sheet	0.8%	65.5%	152
38	B	Non-Profit Organisations ਦੀਆਂ Financial Statements (Financial Statements of Non-Profit Organisations)	Receipts and Payments Account ਦਾ ਸੁਭਾਅ (Nature of Receipts and Payments Account)	0.8%	66.2%	163
39	B	Partnership and LLP Accounts	Limited Liability Partnership	0.8%	67.0%	180
40	B	Partnership and LLP Accounts	Fixed and Fluctuating Capital	0.8%	67.7%	186
41	B	Partnership and LLP Accounts	Balance Sheet ਵਿੱਚ Reserves (Reserves in the Balance Sheet)	0.8%	68.5%	196
42	B	ਸਿਧਾਂਤਕ ਰੂਪਰੇਖਾ (Theoretical Framework)	Contingent Liabilities ਅਤੇ Provisions ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ (Distinction Between Contingent Liabilities and Provisions)	0.6%	69.1%	45
43	B	ਸਿਧਾਂਤਕ ਰੂਪਰੇਖਾ (Theoretical Framework)	Accounting Policies ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ (Change in Accounting Policies)	0.6%	69.7%	48
44	B	ਸਿਧਾਂਤਕ ਰੂਪਰੇਖਾ (Theoretical)	Accounting Standards ਦੇ ਲਾਭ ਅਤੇ ਸੀਮਾਵਾਂ (Benefits and Limitations)	0.6%	70.2%	56

#	ਸ਼੍ਰੇਣੀ	ਅਧਿਆਇ	ਵਿਸ਼ਾ	ਹਿੱਸਾ	ਸੰਚਿਤ	ਪੰਨਾ
		Framework)	of Accounting Standards)			
45	B	Accounting ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ (Accounting Process)	Double Entry System ਦੇ ਲਾਭ (Advantages of Double Entry System)	0.6%	70.8%	61
46	B	Accounting ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ (Accounting Process)	Trial Balance ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਯਮ (Rules of Preparing the Trial Balance)	0.6%	71.4%	78
47	B	Accounting ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ (Accounting Process)	ਜਾਣ-ਪਛਾਣ (Introduction)	0.6%	71.9%	80
48	B	Accounting ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ (Accounting Process)	Purchases Book	0.6%	72.5%	82
49	B	Accounting ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ (Accounting Process)	Sales Return Books or Returns Inward Book	0.6%	73.1%	84
50	B	Accounting ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ (Accounting Process)	Purchase Returns or Returns Outward Book	0.6%	73.7%	86
51	B	Depreciation and Amortisation	Property, Plant and Equipment ਦਾ Revaluation (Revaluation of Property, Plant and Equipment)	0.6%	74.2%	126
52	B	Bills of Exchange and Promissory Notes	Renewal of Bill	0.6%	74.8%	139
53	C	Bills of Exchange and Promissory Notes	Accommodation Bills	0.6%	75.4%	142
54	C	Incomplete Records ਤੋਂ Accounts (Accounts from Incomplete Records)	Capital Comparison ਰਾਹੀਂ Profit ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਨ (Ascertainment of Profit by Capital Comparison)	0.6%	76.0%	173
55	C	Partnership and LLP Accounts	Profit and Loss Appropriation	0.6%	76.5%	185
56	C	Company Accounts	Calls-in-Arrears ਅਤੇ Calls-in-Advance	0.6%	77.1%	236
57	C	Company Accounts	Shares ਦੀ Forfeiture (Forfeiture of Shares)	0.6%	77.7%	238
58	C	Company Accounts	Issue of Debentures	0.6%	78.2%	246
59	C	Company Accounts	Debentures ਦੇ Issue ਉੱਤੇ	0.6%	78.8%	249

#	ਸ਼੍ਰੇਣੀ	ਅਧਿਆਇ	ਵਿਸ਼ਾ	ਹਿੱਸਾ	ਸੰਚਿਤ	ਪੰਨਾ
			Discount/Loss ਦਾ ਬਰਤਾਅ (Treatment of Discount/Loss on Issue of Debentures)			
60	C	Company Accounts	Interest on Debentures	0.6%	79.4%	250
61	C	ਸਿਧਾਂਤਕ ਰੂਪਰੇਖਾ (Theoretical Framework)	Book-Keeping ਅਤੇ Accounting ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ (Distinction Between Book-Keeping and Accounting)	0.4%	79.8%	28
62	C	ਸਿਧਾਂਤਕ ਰੂਪਰੇਖਾ (Theoretical Framework)	Accounting ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ (Limitations of Accounting)	0.4%	80.2%	31
63	C	ਸਿਧਾਂਤਕ ਰੂਪਰੇਖਾ (Theoretical Framework)	Contingent Liabilities	0.4%	80.5%	42
64	C	Accounting ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ (Accounting Process)	Accounting Equation ਪਹੁੰਚ (Accounting Equation Approach)	0.4%	80.9%	64
65	C	Accounting ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ (Accounting Process)	Posting	0.4%	81.3%	72
66	C	Accounting ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ (Accounting Process)	Trial Balance ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ (Objectives of Preparing the Trial Balance)	0.4%	81.7%	74
67	C	Accounting ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ (Accounting Process)	Cash Book -- A Subsidiary Book and a Principal Book	0.4%	82.1%	87
68	C	Accounting ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ (Accounting Process)	Petty Cash Book	0.4%	82.4%	90
69	C	Bank Reconciliation Statement	Bank Reconciliation Statement	0.4%	82.8%	102
70	C	Bank Reconciliation Statement	Bank Reconciliation Statement ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ (Importance of Bank Reconciliation Statement)	0.4%	83.2%	103
71	C	Inventories	Inventory Record Systems	0.4%	83.6%	112
72	C	Depreciation and Amortisation	Depreciation ਦੇ ਮਾਪ ਦੇ ਕਾਰਕ (Factors in the Measurement of Depreciation)	0.4%	84.0%	119
73	C	Bills of Exchange and Promissory Notes	Bill of Exchange ਅਤੇ Promissory Note ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ (Differences - Bill	0.4%	84.4%	132

#	ਸ਼੍ਰੇਣੀ	ਅਧਿਆਇ	ਵਿਸ਼ਾ	ਹਿੱਸਾ	ਸੰਚਿਤ	ਪੰਨਾ
			of Exchange and Promissory Note)			
74	C	Bills of Exchange and Promissory Notes	Bill ਦੀ Due Date ਕਿਵੇਂ ਗਿਣੀਏ (How to Calculate Due Date of a Bill)	0.4%	84.7%	137
75	C	Bills of Exchange and Promissory Notes	Noting Charges	0.4%	85.1%	138
76	C	Bills of Exchange and Promissory Notes	Retirement of Bills of Exchange & Rebate	0.4%	85.5%	140
77	C	Sole Proprietors ਦੇ Final Accounts ਦੀ ਤਿਆਰੀ (Preparation of Final Accounts of Sole Proprietors)	Trading Account	0.4%	85.9%	147
78	C	Partnership and LLP Accounts	Partnership ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ (Definition and Features of Partnership)	0.4%	86.3%	178
79	C	Partnership and LLP Accounts	Goodwill	0.4%	86.6%	188
80	C	Partnership and LLP Accounts	Hidden Goodwill	0.4%	87.0%	198
81	C	Partnership and LLP Accounts	Dissolution ਉੱਤੇ Partnership Books ਬੰਦ ਕਰਨਾ (Closing of Partnership Books on Dissolution)	0.4%	87.4%	216
82	C	Partnership and LLP Accounts	LLP ਦੀ Winding up — Winding up of a Limited Liability Partnership (LLP)	0.4%	87.8%	221
83	C	Partnership and LLP Accounts	ਏਕੀਕ੍ਰਿਤ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ (Integrated Problems)	0.4%	88.2%	222
84	C	Company Accounts	Cash ਲਈ Shares ਦਾ Issue (Issue of Shares for Cash)	0.4%	88.5%	231
85	C	Company Accounts	Discount ਉੱਤੇ ਜਾਰੀ Shares (Shares Issued at Discount)	0.4%	88.9%	233
86	C	Company Accounts	Calls-in-Arrears ਅਤੇ Calls-in-Advance ਉੱਤੇ Interest	0.4%	89.3%	237

#	ਸ਼੍ਰੇਣੀ	ਅਧਿਆਇ	ਵਿਸ਼ਾ	ਹਿੱਸਾ	ਸੰਚਿਤ	ਪੰਨਾ
87	C	Company Accounts	Issue of Debentures in Consideration other than for Cash	0.4%	89.7%	248
88	C	Company Accounts	Right Issue	0.4%	90.1%	253
89	C	Company Accounts	Undistributed Profits ਦੇ Capitalisation ਰਾਹੀਂ Preference Shares ਦੀ Redemption (Redemption of Preference Shares by Capitalisation of Undistributed Profits)	0.4%	90.5%	259
90	C	ਸਿਧਾਂਤਕ ਰੂਪਰੇਖਾ (Theoretical Framework)	Accounting ਦੇ ਕਾਰਜ (Functions of Accounting)	0.2%	90.6%	27
91	C	ਸਿਧਾਂਤਕ ਰੂਪਰੇਖਾ (Theoretical Framework)	Accounting ਦੇ ਉਪ-ਖੇਤਰ (Sub-Fields of Accounting)	0.2%	90.8%	29
92	C	ਸਿਧਾਂਤਕ ਰੂਪਰੇਖਾ (Theoretical Framework)	Accounting Information ਦੇ ਵਰਤੋਂਕਾਰ (Users of Accounting Information)	0.2%	91.0%	30
93	C	ਸਿਧਾਂਤਕ ਰੂਪਰੇਖਾ (Theoretical Framework)	ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ Accountant ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ (Role of Accountant in the Society)	0.2%	91.2%	32
94	C	ਸਿਧਾਂਤਕ ਰੂਪਰੇਖਾ (Theoretical Framework)	Capital ਅਤੇ Revenue Expenditures ਤੈਅ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਵਿਚਾਰਨਯੋਗ ਗੱਲਾਂ (Considerations in Determining Capital and Revenue Expenditures)	0.2%	91.4%	37
95	C	ਸਿਧਾਂਤਕ ਰੂਪਰੇਖਾ (Theoretical Framework)	Contingent Liabilities ਅਤੇ Liabilities ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ (Distinction Between Contingent Liabilities and Liabilities)	0.2%	91.6%	44
96	C	ਸਿਧਾਂਤਕ ਰੂਪਰੇਖਾ (Theoretical Framework)	Accounting Policies ਦਾ ਅਰਥ (Meaning of Accounting Policies)	0.2%	91.8%	47
97	C	ਸਿਧਾਂਤਕ ਰੂਪਰੇਖਾ (Theoretical Framework)	Accounting Policies ਦੀ ਚੋਣ (Selection of Accounting Policies)	0.2%	92.0%	48

#	ਸ਼੍ਰੇਣੀ	ਅਧਿਆਇ	ਵਿਸ਼ਾ	ਹਿੱਸਾ	ਸੰਚਿਤ	ਪੰਨਾ
98	C	ਸਿਧਾਂਤਕ ਰੂਪਰੇਖਾ (Theoretical Framework)	Valuation ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ (Valuation Principles)	0.2%	92.2%	52
99	C	ਸਿਧਾਂਤਕ ਰੂਪਰੇਖਾ (Theoretical Framework)	Accounting Standards ਦੇ ਉਦੇਸ਼ (Objectives of Accounting Standards)	0.2%	92.4%	55
100	C	ਸਿਧਾਂਤਕ ਰੂਪਰੇਖਾ (Theoretical Framework)	ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ Accounting Standards ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ (Process of Formulation of Accounting Standards in India)	0.2%	92.6%	57
101	C	Accounting ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ (Accounting Process)	Double Entry System	0.2%	92.7%	60
102	C	Accounting ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ (Accounting Process)	ਲੈਣ-ਦੇਣ (Transactions)	0.2%	92.9%	63
103	C	Accounting ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ (Accounting Process)	Accounts ਦਾ ਆਧੁਨਿਕ ਵਰਗੀਕਰਨ (Modern Classification of Accounts)	0.2%	93.1%	66
104	C	Accounting ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ (Accounting Process)	Journal ਦੇ ਲਾਭ (Advantages of Journal)	0.2%	93.3%	68
105	C	Accounting ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ (Accounting Process)	ਜਾਣ-ਪਛਾਣ (Introduction)	0.2%	93.5%	71
106	C	Accounting ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ (Accounting Process)	Account ਨੂੰ balance ਕਰਨਾ (Balancing an Account)	0.2%	93.7%	73
107	C	Accounting ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ (Accounting Process)	Trial Balance ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ (Limitations of Trial Balance)	0.2%	93.9%	76
108	C	Bank Reconciliation Statement	ਜਾਣ-ਪਛਾਣ (Introduction)	0.2%	94.1%	100
109	C	Inventories	Inventory Valuation	0.2%	94.3%	110
110	C	Depreciation and Amortisation	Property, Plant and Equipment ਦੀ ਅਨੁਮਾਨਿਤ Useful Life ਦੀ ਸੋਧ (Revision of the Estimated Useful Life of Property, Plant and Equipment)	0.2%	94.5%	126
111	C	Depreciation and Amortisation	Amortisation	0.2%	94.7%	128

#	ਸ਼੍ਰੇਣੀ	ਅਧਿਆਇ	ਵਿਸ਼ਾ	ਹਿੱਸਾ	ਸੰਚਿਤ	ਪੰਨਾ
112	C	Bills of Exchange and Promissory Notes	Bills of Exchange	0.2%	94.8%	130
113	C	Bills of Exchange and Promissory Notes	Promissory Notes	0.2%	95.0%	131
114	C	Bills of Exchange and Promissory Notes	Days of Grace	0.2%	95.2%	135
115	C	Bills of Exchange and Promissory Notes	ਸੰਯੁਕਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨ (Integrated Problems)	0.2%	95.4%	144
116	C	Sole Proprietors ਦੇ Final Accounts ਦੀ ਤਿਆਰੀ (Preparation of Final Accounts of Sole Proprietors)	Financial Statements ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ (Limitations of Financial Statements)	0.2%	95.6%	155
117	C	Sole Proprietors ਦੇ Final Accounts ਦੀ ਤਿਆਰੀ (Preparation of Final Accounts of Sole Proprietors)	Manufacturing Costs	0.2%	95.8%	159
118	C	Non-Profit Organisations ਦੀਆਂ Financial Statements (Financial Statements of Non-Profit Organisations)	ਵਿੱਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾ (Educational Institution)	0.2%	96.0%	169
119	C	Incomplete Records ਤੋਂ Accounts (Accounts from Incomplete Records)	ਜਾਣ-ਪਛਾਣ (Introduction)	0.2%	96.2%	171
120	C	Partnership and LLP Accounts	ਆਮ Partnership Firm ਅਤੇ LLP ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ (Distinction Between an Ordinary Partnership Firm and An LLP)	0.2%	96.4%	181
121	C	Partnership and LLP Accounts	Partner ਦੀ Retirement ਜਾਂ ਮੌਤ ਸਮੇਂ Goodwill ਦਾ Accounting Treatment (Accounting Treatment of Goodwill in Case of Retirement or Death of a Partner)	0.2%	96.6%	193

#	ਸ਼੍ਰੇਣੀ	ਅਧਿਆਇ	ਵਿਸ਼ਾ	ਹਿੱਸਾ	ਸੰਚਿਤ	ਪੰਨਾ
122	C	Partnership and LLP Accounts	Gaining Ratio ਦੀ ਗਣਨਾ (Calculation of Gaining Ratio)	0.2%	96.8%	200
123	C	Partnership and LLP Accounts	Joint Life Policy	0.2%	96.9%	203
124	C	Partnership and LLP Accounts	ਜਾਣ-ਪਛਾਣ (Introduction)	0.2%	97.1%	207
125	C	Partnership and LLP Accounts	ਮੌਤ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਲੈਣ-ਦੇਣ: Joint Life Policy (Special Transactions in Case of Death: Joint Life Policy)	0.2%	97.3%	209
126	C	Partnership and LLP Accounts	ਮੌਤ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਲੈਣ-ਦੇਣ: Separate Life Policy (Special Transactions in Case of Death: Separate Life Policy)	0.2%	97.5%	210
127	C	Partnership and LLP Accounts	ਮੌਤ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਲੈਣ-ਦੇਣ: Deceased Partner's Share ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ (Special Transactions in Case of Death: Payment of Deceased Partner's Share)	0.2%	97.7%	211
128	C	Partnership and LLP Accounts	Dissolution ਦੇ ਨਤੀਜੇ (Consequences of Dissolution)	0.2%	97.9%	215
129	C	Company Accounts	ਜਾਣ-ਪਛਾਣ (Introduction)	0.2%	98.1%	224
130	C	Company Accounts	Companies ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ (Types of Companies)	0.2%	98.3%	226
131	C	Company Accounts	Share Capital	0.2%	98.5%	229
132	C	Company Accounts	Shares ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ (Types of Shares)	0.2%	98.7%	230
133	C	Company Accounts	Premium ਉੱਤੇ ਜਾਰੀ Shares (Shares Issued at Premium)	0.2%	98.9%	234
134	C	Company Accounts	Over Subscription ਅਤੇ Pro-Rata Allotment	0.2%	99.0%	235
135	C	Company Accounts	ਅਰਥ (Meaning)	0.2%	99.2%	242
136	C	Company Accounts	Debentures ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ (Features of Debentures)	0.2%	99.4%	243

#	ਸ਼੍ਰੇਣੀ	ਅਧਿਆਇ	ਵਿਸ਼ਾ	ਹਿੱਸਾ	ਸੰਚਿਤ	ਪੰਨਾ
137	C	Company Accounts	Debentures ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ (Types of Debentures)	0.2%	99.6%	245
138	C	Company Accounts	Issue of Debentures as Collateral Security	0.2%	99.8%	247
139	C	Company Accounts	Debenture Redemption Reserve	0.2%	100.0%	262

ਹਿੱਸਾ % Scanner ਤੋਂ ਲਿਆ ਪ੍ਰਸ਼ਨ-ਬਾਰੰਬਾਰਤਾ ਸੰਕੇਤ ਹੈ — ਭਾਵ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕੀ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਰ ਅਧਿਆਇ ਅਤੇ ਇਕਾਈ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਛਪਿਆ **ਮਹੱਤਤਾ ਗ੍ਰੇਡ (A-D)** ICAI ਦਾ ਆਪਣਾ ਭਾਰ-ਸੰਕੇਤ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ Scanner ਦੀ front matter ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਦੋਵੇਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਚੀਜ਼ਾਂ ਮਾਪਦੇ ਹਨ; ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਵੱਖਰੇ ਹੋਣ, ਉੱਥੇ ਦੋਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਉੱਚੇ ਮਿਆਰ ਅਨੁਸਾਰ ਤਿਆਰੀ ਕਰੋ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ **84 ਵਿਸ਼ੇ** Scanner ਦੀਆਂ frequency tables ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਹਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਅਜੇ ਕੋਈ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ; ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ **ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ** ਦਾ ਬੈਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਥੇ ਦਰਜਾਬੰਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਅਧਿਆਇ 1

ਸਿਧਾਂਤਕ ਰੂਪਰੇਖਾ (Theoretical Framework)

Theoretical Framework

37 ਵਿਸ਼ੇ • 72 ਸ਼੍ਰੇਣੀਬੱਧ ਪ੍ਰਸ਼ਨ • ਮਹੱਤਤਾ: A

ICAI ਹੁਨਰ ਪ੍ਰੋਫਾਈਲ Level I 5–20% • Level II 80–95% — ਇਹ ਅਧਿਆਇ: ਸਿਧਾਂਤ-ਪ੍ਰਧਾਨ

Level I — ਯਾਦ ਅਤੇ ਸਮਝ

97.0%

164 ਵਿੱਚੋਂ 159 ਅੰਕ

Level II — ਪ੍ਰਯੋਗ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ

3.0%

164 ਵਿੱਚੋਂ 5 ਅੰਕ

ਇਕਾਈ 1.1: Accounting ਦਾ ਅਰਥ ਅਤੇ ਖੇਤਰ (Meaning and Scope of Accounting)

Meaning and Scope of Accounting

P1-C1-U1.1 • ਮਹੱਤਤਾ B • ਅਧਿਆਇ ਵਿੱਚ Rank 3 • ਸ਼੍ਰੇਣੀ B • ਅਧਿਆਇ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ 11.1% • 8 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

ਵਿਸ਼ਾ 1: ਜਾਣ-ਪਛਾਣ (Introduction)

P1-C1-U1.1-T01 • Topic 1: Introduction

ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ — ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੋਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ • ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ §1.1 ਪੜ੍ਹੋ: transactions ਅਤੇ events ਰਾਹੀਂ ਚੱਲਦੀਆਂ economic activities — stationery shop ਅਤੇ municipal corporation ਦੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਸਮੇਤ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

Economic activities: ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ/entity (ਤਨਖ਼ਾਹਦਾਰ ਵਿਅਕਤੀ, club, business, company, local authority, Government) economic activities ਕਰਦਾ ਹੈ — ਹਮੇਸ਼ਾ ਨਿੱਜੀ ਲਾਭ ਲਈ ਨਹੀਂ, ਕੁਝ ਸਮਾਜਿਕ ਲਾਭ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ; ਅਜਿਹੀਆਂ activities “transactions and events” ਰਾਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

Transaction ਬਨਾਮ event: transaction ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ “a business, performance of an act, an agreement”, ਜਦਕਿ event ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ “a happening, as a consequence of transaction(s), a result” — ਜਿਵੇਂ goods ਦੀ purchase/sale, investment ਅਤੇ ਅਦਾ ਕੀਤਾ rent transactions ਹਨ; ਕਮਾਇਆ surplus (SM ਉਦਾਹਰਣ ਵਿੱਚ ₹42,000) ਅਤੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਬਚੇ goods events ਹਨ।

Accounting ਕਿਉਂ: ਹਰ ਕੋਈ transactions/events ਦਾ record ਅਤੇ ਫ਼ੈਸਲੇ ਲੈਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ — accounting economic resources ਦੇ inflow ਅਤੇ outflow ਵਾਲੀਆਂ economic activities ਦੀ

measurement ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ, ਇਸ ਦੀ universal application ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਮਕਸਦ rational decision-makers ਦੀਆਂ ਜਾਣਕਾਰੀ-ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨਾ ਹੈ — ਇਸੇ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ language of business ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਵਿਸ਼ਾ 2: Accounting ਦਾ ਅਰਥ (Meaning of Accounting)

P1-C1-U1.1-T02 • Topic 2: Meaning of Accounting

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Study Material ਦਾ Para 1.2 ਪੜ੍ਹੋ: 1961 ਦੀ AICPA ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ, 1966 ਦੀ American Accounting Association ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ, ਅਤੇ accounting ਦੇ ਛੇ procedural aspects (recording, classifying, summarising, analysing, interpreting, communicating)।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

1961 (AICPA Committee on Terminology): “Accounting is the art of recording, classifying, and summarising in a significant manner and in terms of money, transactions and events which are, in part at least, of a financial character, and interpreting the result thereof.” — ਇਹ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ English ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖੇ।

1966 (American Accounting Association): “The process of identifying, measuring and communicating economic information to permit informed judgments and decisions by the users of accounts.” — ਹੁਣ users ਤੱਕ communication ਵੀ accounting ਦਾ ਹੀ ਹਿੱਸਾ ਹੈ।

ਛੇ procedural aspects: (1) Recording — ਬੁਨਿਆਦੀ function; Journal/subsidiary books। (2) Classifying — ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ transactions ਦੇ ਸਮੂਹ ਬਣਾਉਣਾ; Ledger। (3) Summarising — trial balance ਅਤੇ financial statements। (4) Analysing — P&L ਅਤੇ Balance Sheet ਦੀਆਂ ਮੱਦਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਬੰਧ। (5) Interpreting — users ਲਈ ਅਰਥ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵ ਸਮਝਾਉਣਾ। (6) Communicating — ਆਖਰੀ ਪੜਾਅ: reports, ratios, graphs ਰਾਹੀਂ ਨਤੀਜੇ ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ। ਪਹਿਲੇ ਦੋ (ਨਾਲ trial balance) book-keeping ਹਨ; ਬਾਕੀ accounting ਹਨ।

ਸਮਝ (Understanding) ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ — ਇਸ ਸੰਸਕਰਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ

- ਸਾਬਤ ਕਰ ਸਕੋ ਕਿ accounting ਵਿੱਚ communication ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ (DOES) - ਆਧੁਨਿਕ (1966 AAA) ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ accounting ਨੂੰ 'the process of identifying, measuring and communicating economic information to permit informed judgments and decisions by users' ਮੰਨਦੀ ਹੈ।
- ਸਮਝਾਓ ਕਿ ਪੁਰਾਣੀ 1961 ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ (recording, classifying, summarising, interpreting) ਅੱਜ ਅਧੂਰੀ ਕਿਉਂ ਹੈ - ਵੰਡੀ ਹੋਈ ownership ਅਤੇ globalisation ਕਾਰਨ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦਾ communication ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ accounting function ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ।
- True/False ਉੱਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕਾਰਨ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ procedural stages ਨਾਲ ਜੋੜੋ: recording ਬੁਨਿਆਦੀ function ਹੈ, communicating ਆਖਰੀ ਪੜਾਅ ਹੈ ਜੋ analysed ਜਾਣਕਾਰੀ end-users ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਵਿਸ਼ਾ 3: ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਗਿਆਨ ਵਜੋਂ Accounting ਦਾ ਵਿਕਾਸ (Evolution of Accounting as a Social Science)

P1-C1-U1.1-T03 • Topic 3: Evolution of Accounting as a Social Science

ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ — ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੋਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ • ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ §1.3 ਪੜ੍ਹੋ: Egypt/Babylonia/Greece/Rome/China/Kautilya ਤੋਂ Luca Pacioli ਤੱਕ ਇਤਿਹਾਸ, ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਚਾਰ ਪੜਾਅ, ਅਤੇ accounting ਇੱਕ social science ਕਿਉਂ ਹੈ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਇਤਿਹਾਸ: ਜੜ੍ਹਾਂ ਲਗਭਗ 4000 BC (Egyptian treasuries) ਤੱਕ; Babylonia ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਧੋਖਾਧੜੀ ਨਾਲ ਹੋਏ ਨੁਕਸਾਨ ਫੜਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ; Kautilya ਦੇ Arthashastra ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ accounting records ਰੱਖਣ ਦਾ ਵਰਣਨ ਹੈ; Luca Pacioli ਦੀ Summa de Arithmetica, Geometria, Proportio et Proportionalita (Venice, 1494) double entry book-keeping ਬਾਰੇ ਪਹਿਲੀ ਕਿਤਾਬ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ Debit (Dr., Italian debito ਤੋਂ — proprietor ਨੂੰ ਦੇਣਯੋਗ) ਅਤੇ Credit (Cr., credito/Latin credo ਤੋਂ — ਭਰੋਸਾ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ) ਸ਼ਬਦ ਵਰਤੇ।

ਚਾਰ ਪੜਾਅ: (i) Stewardship Accounting — ਅਮੀਰਾਂ ਦੇ stewards ਆਪਣੀ stewardship ਦਾ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਹਿਸਾਬ ਦਿੰਦੇ ਸਨ, financial accounting ਦੀ ਜੜ੍ਹ; (ii) Financial Accounting — joint stock companies ਅਤੇ ownership ਦੇ management ਤੋਂ ਵੱਖ ਹੋਣ ਨਾਲ, ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਢਲਿਆ financial statements ਦਾ disclosure; (iii) Management Accounting — 20ਵੀਂ ਸਦੀ ਦਾ ਵਿਕਾਸ, management ਦੇ decision-making ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਕ; (iv) Social Responsibility Accounting — ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਪੜਾਅ ਵਿੱਚ; ਲੱਗੀਆਂ social costs (pollution, ਸਮਾਜ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ) ਅਤੇ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ social benefits (ਰੁਜ਼ਗਾਰ, ਬਿਹਤਰ products) ਦਾ ਹਿਸਾਬ।

Social science: ਸਮੁੱਚੇ ਸਮਾਜ ਲਈ accounting ਦੀ ਉਪਯੋਗਤਾ ਹੀ ਬੁਨਿਆਦੀ ਕਸੌਟੀ ਹੈ — ਇਹ ਸਮਾਜਿਕ ਭਲਾਈ ਲਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਸਮਾਜਿਕ ਮਕਸਦ ਪੂਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਸਮਾਜਿਕ ਤਰੱਕੀ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਂਦੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਢਲਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ social science ਹੈ।

ਵਿਸ਼ਾ 4: Accounting ਦੇ ਉਦੇਸ਼ (Objectives of Accounting)

P1-C1-U1.1-T04 • Topic 4: Objectives of Accounting

ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ — ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੋਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ • ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ §1.4 ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ chart ਪੜ੍ਹੋ: systematic recording ਤੋਂ solvency ਤੱਕ ਪੰਜ objectives।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਪੰਜ objectives: (i) transactions ਦੀ systematic recording (book-keeping — journal, ledger, trial balance); (ii) ਨਤੀਜਿਆਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਾਉਣਾ — P&L A/c ਮਿਆਦ ਦਾ profit (revenue, expenses ਤੋਂ ਵੱਧ) ਜਾਂ loss

ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ; (iii) financial position ਦਾ ਪਤਾ ਲਾਉਣਾ — Balance Sheet ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ assets (ਜੋ ਉਸ ਦਾ ਹੈ) ਅਤੇ liabilities (ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਦੇਣਾ ਹੈ) ਦੱਸਦੀ ਹੈ; (iv) financial statements ਰਾਹੀਂ users ਨੂੰ rational decision-making ਲਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣਾ; (v) solvency position ਜਾਣਨਾ — liabilities ਬਕਾਇਆ ਹੋਣ ਤੇ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ (liquidity) ਅਤੇ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ (solvency) ਵਿੱਚ ਚੁਕਾਉਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ।

ਵਿਸ਼ਾ 5: Accounting ਦੇ ਕਾਰਜ (Functions of Accounting)

P1-C1-U1.1-T05 • Topic 5: Functions of Accounting

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Para 1.5 ਪੜ੍ਹੋ — accounting ਦੇ ਛੇ ਮੁੱਖ functions: Measurement, Forecasting, Decision-making, Comparison & Evaluation, Control, ਅਤੇ Government Regulation and Taxation।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਛੇ functions: (a) Measurement — ਪਿਛਲੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ financial position; (b) Forecasting — ਪਿਛਲੇ data ਤੋਂ ਭਵਿੱਖੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ; (c) Decision-making — rational ਫ਼ੈਸਲਿਆਂ ਲਈ ਢੁਕਵੀਂ ਜਾਣਕਾਰੀ; (d) Comparison & Evaluation — targets ਮੁਕਾਬਲੇ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ, policies ਅਤੇ contingent liabilities ਦਾ disclosure; (e) Control — operational ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਲੱਭਣਾ, feedback ਦੇਣਾ; (f) Government Regulation and Taxation — ਨਿਯੰਤਰਣ ਅਤੇ tax ਉਗਰਾਹੀ ਲਈ ਜਾਣਕਾਰੀ।

ਵੱਖਰਾ ਰੱਖੋ — ਚਾਰ **OBJECTIVES:** systematic recording (book-keeping); ਨਤੀਜਿਆਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਾਉਣਾ (P&L); financial position ਦਾ ਪਤਾ ਲਾਉਣਾ (Balance Sheet); users ਤੱਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ (financial reports)।

ਸਮਝ (Understanding) ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- 4-mark ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਲਈ ਕੋਈ ਚਾਰ functions ਇੱਕ-ਦੋ ਸਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸਮਝਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਰਹੇ - ਜਿਵੇਂ Measurement (ਪਿਛਲੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ financial position ਮਾਪਦਾ ਹੈ), Forecasting (ਪਿਛਲੇ data ਨਾਲ ਭਵਿੱਖੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ)।
- Comparison & Evaluation ਨੂੰ targets ਮੁਕਾਬਲੇ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਦੀ ਪਰਖ ਅਤੇ policies/contingent liabilities ਦੇ disclosure ਵਜੋਂ, ਅਤੇ Control ਨੂੰ operational ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਲੱਭਣ ਅਤੇ feedback ਦੇਣ ਵਜੋਂ ਸਮਝਾਓ।
- functions of accounting ਨੂੰ objectives of accounting (systematic recording, ਨਤੀਜਿਆਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਾਉਣਾ, financial position, solvency) ਨਾਲ ਨਾ ਰਲਾਓ - ਦੋਵੇਂ ਸੂਚੀਆਂ ਵੱਖ ਰੱਖੋ।

TQ 5.1 • PYQ 2025-Jan [1] (b) {C} • Descriptive • 4M • Pg 3

LEVEL I
ਸਮਝ (Understanding)

ਦਰਮਿਆਨਾ

ਵਿਸ਼ਾ 6: Book-keeping

P1-C1-U1.1-T06 • Topic 6: Book-keeping

ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ — ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੋਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ • ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ §1.6 ਅਤੇ §1.6.1 ਪੜ੍ਹੋ: book-keeping ਦਾ ਅਰਥ, ਇਸ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪੱਖ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਦੋ objectives।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਅਰਥ: book-keeping ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ financial data ਨੂੰ ਸਾਰਥਕ ਅਤੇ ਤਰਤੀਬਵਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ record ਕਰਨ ਦੀ ਗਤੀਵਿਧੀ ਹੈ — ਇਹ accounting ਕੰਮ ਦੇ procedural aspects ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਦੀ ਹੈ, record-keeping function ਨੂੰ ਸਮੇਟਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਦੀਆਂ procedures ਅੰਤਿਮ ਉਤਪਾਦ, ਭਾਵ financial statements, ਅਨੁਸਾਰ ਤੈਅ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ; accounting ਇੱਕ ਸਾਵਧਾਨ ਅਤੇ ਕੁਸ਼ਲ book-keeping system ਉੱਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਹੈ।

Objectives: (i) transactions ਦੀ ਪੂਰੀ recording — business ਉੱਤੇ financial ਅਸਰ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਸਾਰੇ transactions ਦਾ systematic ਅਤੇ logical ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੂਰਾ ਅਤੇ ਸਥਾਈ record; (ii) financial ਅਸਰ ਦਾ ਪਤਾ ਲਾਉਣਾ — ਮਿਆਦ ਦੇ ਸਾਰੇ transactions ਦਾ ਸਮੁੱਚੇ business ਦੀ financial position ਉੱਤੇ ਸਾਂਝਾ ਅਸਰ।

ਕਾਨੂੰਨੀ ਪੱਖ: companies ਦੀਆਂ books ਅਤੇ financial statements Companies Act ਅਨੁਸਾਰ, ਅਤੇ banks/insurance ਆਪਣੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ Acts ਅਨੁਸਾਰ ਚੱਲਦੇ ਹਨ; sole-proprietorship ਅਤੇ partnership ਲਈ ਕੋਈ ਖਾਸ ਕਾਨੂੰਨ ਨਹੀਂ।

ਵਿਸ਼ਾ 7: Book-Keeping ਅਤੇ Accounting ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ (Distinction Between Book-Keeping and Accounting)

P1-C1-U1.1-T07 • Topic 7: Distinction Between Book-Keeping and Accounting

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Para 1.7 ਦਾ ਛੇ ਨੁਕਤਿਆਂ ਵਾਲਾ tabular distinction ਸਿੱਖੋ, ਅਤੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕਿ book-keeping recording phase ਹੈ ਜਦਕਿ accounting summarising phase ਹੈ; ਜਿੱਥੇ book-keeping ਖ਼ਤਮ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉੱਥੋਂ accounting ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਮੂਲ ਵਿਚਾਰ: book-keeping recording phase ਹੈ; accounting summarising phase ਹੈ — ਜਿੱਥੇ book-keeping ਖ਼ਤਮ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉੱਥੋਂ accounting ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕ੍ਰਮ: Book-keeping $\subset$ Accounting $\subset$ Accountancy। ਛੇ ਨੁਕਤਿਆਂ ਵਾਲਾ ਅੰਤਰ:

1. Book-keeping ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੀ recording ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ	Accounting ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੀ summarising ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ
2. ਇਹ accounting ਦਾ ਆਧਾਰ ਹੈ	ਇਸ ਨੂੰ business ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ
3. Financial Statements ਇਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਹਨ	Financial Statements book-keeping records ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਤਿਆਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ
4. ਇਨ੍ਹਾਂ records ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ managerial decisions ਨਹੀਂ ਲਏ ਜਾ ਸਕਦੇ	Management ਇਨ੍ਹਾਂ records ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ decisions ਲੈਂਦੀ ਹੈ

5. Book-keeping ਦਾ ਕੋਈ sub-field ਨਹੀਂ ਹੈ	ਇਸ ਦੇ ਕਈ sub-fields ਹਨ: financial accounting, management accounting ਆਦਿ
6. Business ਦੀ financial position ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦੀ	Accounting reports ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ financial position ਪਤਾ ਲੱਗਦੀ ਹੈ

ਸਮਝ (Understanding) ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ • 2 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਚਾਰ ਅੰਤਰ-ਨੁਕਤੇ ਲਿਖੋ: book-keeping transactions record ਕਰਦੀ ਹੈ/ਅਧਾਰ ਹੈ; accounting summarise ਕਰਦੀ ਹੈ/language of business ਹੈ; financial statements ਅਤੇ managerial decisions accounting ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹਨ, book-keeping ਦਾ ਨਹੀਂ।
- ਸਮਝਾਓ ਕਿ book-keeping ਦੇ ਕੋਈ sub-fields ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਇਹ financial position ਨਹੀਂ ਦਿਖਾ ਸਕਦੀ, ਜਦਕਿ accounting ਦੇ sub-fields ਹਨ (financial, management accounting ਆਦਿ) ਅਤੇ ਇਹ financial position ਦਾ ਪਤਾ ਲਾਉਂਦੀ ਹੈ।
- ਕ੍ਰਮ ਵਾਲਾ chart ਯਾਦ ਰੱਖੋ: Book-keeping, Accounting ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ, ਅਤੇ Accounting, Accountancy ਦੇ ਅੰਦਰ।

TQ 7.2 • PYQ 2025-Jan [1] (a) (v) {C} • True/False • 2M • Pg 4

LEVEL I
ਸਮਝ (Understanding)

ਆਸਾਨ

TQ 7.1 • PYQ 2024-Sep [1] (b) {C} • Distinguish Between • 4M • Pg 3

LEVEL I
ਸਮਝ (Understanding)

ਵਿਸ਼ਾ 8: Accounting ਦੇ ਉਪ-ਖੇਤਰ (Sub-Fields of Accounting)

P1-C1-U1.1-T08 • Topic 8: Sub-Fields of Accounting

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Para 1.8 ਦੇ ਪੰਜ sub-fields ਹਰੇਕ ਦੇ ਇੱਕ ਸਤਰ ਦੇ ਵਰਣਨ ਨਾਲ ਯਾਦ ਕਰੋ: Financial, Management, Cost, Social Responsibility ਅਤੇ Human Resource Accounting।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਪੰਜ sub-fields: (i) Financial Accounting — ਇਤਿਹਾਸਕ; external users ਲਈ P&L ਅਤੇ Balance Sheet ਉੱਤੇ ਮੁੱਕਦੀ ਹੈ। (ii) Management Accounting — planning, control, decision-making ਲਈ internal reporting; cost accounting ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। (iv) Social Responsibility Accounting — ਲੱਗੀਆਂ social costs ਅਤੇ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ social benefits। (v) Human Resource Accounting — conventional accounting ਵਿੱਚ ਨਾ ਆਉਣ ਵਾਲੇ human resources ਵਿੱਚ investments ਨੂੰ identify, quantify ਅਤੇ report ਕਰਦੀ ਹੈ।

(iii) Cost Accounting (ICMA, England): “the process of accounting for cost which begins with the recording of income and expenditure or the bases on which they are calculated and ends with the preparation of periodical statements and reports for ascertaining and controlling costs.” — ਇਹ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ English ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖੋ।

ਯਾਦ (Remembering) ਜ਼ਬਾਨੀ ਯਾਦ ਕਰੋ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- ਸੂਚੀ: (i) Financial Accounting - ਇਤਿਹਾਸਕ, external users ਲਈ P&L ਅਤੇ Balance Sheet ਤਿਆਰ ਕਰਦੀ ਹੈ; (ii) Management Accounting - planning, control, decision-making ਲਈ internal reporting; (iii) Cost Accounting - cost ਦਾ ਪਤਾ ਲਾਉਣਾ ਅਤੇ ਨਿਯੰਤਰਣ।
- (iv) Social Responsibility Accounting - ਲੱਗੀਆਂ social costs ਅਤੇ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ social benefits ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਰੱਖਦੀ ਹੈ; (v) Human Resource Accounting - conventional accounting ਵਿੱਚ ਨਾ ਆਉਣ ਵਾਲੇ human resources ਵਿੱਚ investments ਨੂੰ identify, quantify ਅਤੇ report ਕਰਦੀ ਹੈ।
- 5-mark descriptive ਉੱਤਰ ਲਈ cost accounting ਦੀ ICMA (England) ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਯਾਦ ਕਰੋ।

TQ 8.1 • PYQ 2023-Dec [6] (b) • Descriptive • 5M • Pg 4

LEVEL I
ਯਾਦ (Remembering)

ਦਰਮਿਆਨਾ

ਵਿਸ਼ਾ 9: Accounting Information ਦੇ ਵਰਤੋਂਕਾਰ (Users of Accounting Information)

P1-C1-U1.1-T09 • Topic 9: Users of Accounting Information

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Para 1.9 ਪੜ੍ਹੋ — internal ਅਤੇ external users ਵਿੱਚ ਵਰਗੀਕਰਨ, ਅਤੇ ਅੱਠ user groups (Investors, Employees, Lenders, Suppliers/Creditors, Customers, Government, Public, Management) ਵਿੱਚੋਂ ਹਰੇਕ ਕੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਦੋ ਵਰਗ: internal users (owners/management — ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ reports) ਅਤੇ external users (general-purpose financial statements)।

ਅੱਠ user groups ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦਿਲਚਸਪੀ: (i) Investors — ਖ਼ਰੀਦਣਾ/ਰੱਖਣਾ/ਵੇਚਣਾ; ਟਿਕੇ ਰਹਿਣ, ਵਧਣ-ਫੁੱਲਣ ਅਤੇ dividend ਦੇਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ। (ii) Employees — ਸਥਿਰਤਾ, ਵਾਧਾ; ਮਿਹਨਤਾਨਾ ਅਤੇ retirement benefits। (iii) Lenders — ਨਿਯਤ ਸਮੇਂ ਤੇ principal ਅਤੇ interest ਦੀ ਵਾਪਸੀ। (iv) Suppliers/creditors — ਬਕਾਏ ਚੁਕਾਉਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ; ਇਸੇ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ credit policy ਤੈਅ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। (v) Customers — ਲਗਾਤਾਰ supply enterprise ਦੀ ਸਥਿਰਤਾ ਅਤੇ profitability ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ। (vi) Government — regulation, ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਵੰਡ, price control, duties ਅਤੇ taxes। (vii) Public — ਸਥਾਨਕ ਅਰਥਚਾਰੇ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ: ਰੁਜ਼ਗਾਰ, ਸਥਾਨਕ suppliers ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ। (viii) Management — ਆਪਣੇ ਫ਼ੈਸਲਿਆਂ ਦੇ ਅਸਰ, ਅਗਲੇ ਫ਼ੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਅਧਾਰ।

ਸਮਝ (Understanding) ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- True/False ਜਾਣ: 'Customers are not users of accounts' FALSE ਹੈ - customers ਸਥਿਰਤਾ ਅਤੇ profitability ਨਾਲ ਸਰੋਕਾਰ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਕੰਮਕਾਜ goods ਦੀ ਲਗਾਤਾਰ supply ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੈ (ਜਿਵੇਂ chemical supplier ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ pharma company)।
- ਹਰ user ਦੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਦੱਸ ਸਕੋ: investors - buy/hold/sell ਅਤੇ dividend ਦੇਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ; lenders - principal ਅਤੇ interest ਦੀ ਵਾਪਸੀ; employees - ਸਥਿਰਤਾ, ਵਾਧਾ ਅਤੇ retirement benefits; government - regulation ਅਤੇ taxes।

- internal users (owners/management, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ reports ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ) ਨੂੰ external users (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਈ general-purpose financial statements ਹਨ) ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਰੋ।

TQ 9.1 • PYQ 2025-Jan [1] (a) (ii) {C} • True/False • 2M • Pg 6

LEVEL I

ਸਮਝ (Understanding)

ਆਸਾਨ

ਵਿਸ਼ਾ 10: ਹੋਰ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਨਾਲ Accounting ਦਾ ਸਬੰਧ (Relationship of Accounting with other Disciplines)

P1-C1-U1.1-T10 • Topic 10: Relationship of Accounting with other Disciplines

ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ — ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੋਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ • ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ §1.10 (a)–(e) ਪੜ੍ਹੋ: Economics, Statistics, Mathematics, Law ਅਤੇ Management ਨਾਲ accounting ਦੀ ਸਾਂਝ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

Economics: accountants ਨੇ value, income ਅਤੇ capital maintenance ਦੇ ਵਿਚਾਰ economists ਤੋਂ ਲਏ ਪਰ ਅਮਲ ਲਈ ਢਾਲ ਲਏ (ਜਿਵੇਂ future earnings ਦੀ present value ਦੀ ਥਾਂ acquisition cost ਨੂੰ ਵਿਹਾਰਕ valuation base ਬਣਾਇਆ); micro-level accounting data ਜੋੜ ਕੇ economic decision models ਲਈ macro-level database ਬਣਦਾ ਹੈ।

Statistics ਅਤੇ Mathematics: accounting data ਆਖ਼ਰੀ ਪੈਸੇ ਤੱਕ ਸਟੀਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦਕਿ statistics typical values/trends ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦੀ ਹੈ — statistical methods (ratios, time series, cross-sectional comparison, sickness ਦੇ ਲੱਛਣਾਂ ਲਈ multiple discriminant analysis) interpretation ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਹਨ; double entry ਨੂੰ algebraic/matrix ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ interest, annuity, depreciation, hire-purchase ਅਤੇ lease computations ਲਈ arithmetic/algebra ਪਹਿਲੀ ਸ਼ਰਤ ਹਨ।

Law ਅਤੇ Management: transactions Contract Act, Sale of Goods Act, Negotiable Instruments Act ਅਧੀਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ Companies Act financial-statement formats ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ — accounting ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ; management ਵਿੱਚ accountants ਮੁੱਖ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ accounting information ਦਾ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ management ਦੇ decision-making ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ system ਨੂੰ management ਦੇ ਮਕਸਦ ਅਨੁਸਾਰ ਢਾਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਵਿਸ਼ਾ 11: Accounting ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ (Limitations of Accounting)

P1-C1-U1.1-T11 • Topic 11: Limitations of Accounting

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Para 1.11 ਦੀਆਂ ਸੱਤ limitations ਸਿੱਖੋ, ਜੋ financial statements ਦੀ ਪਰਖ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣੀਆਂ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ; ਇਹ accounts ਪਿੱਛੇ ਛੁਪੀਆਂ assumptions, conventions ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ judgement ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਮੂਲ ਕਾਰਨ: accounting ਦੀਆਂ assumptions, conventions ਅਤੇ accountant ਦਾ ਨਿੱਜੀ judgement ਹੀ ਇਸ ਦੀਆਂ limitations ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ — statements ਕਦੇ ਵੀ subjectivity ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ। **ਸੱਤ ਮਿਸਾਲਾਂ:** (1) non-monetary factors (ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ, ਸਟਾਫ਼ ਦਾ ਹੁਨਰ) ਨੂੰ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ; (2) Balance Sheet ਸਿਰਫ਼ ਤਿਆਰੀ ਦੀ ਮਿਤੀ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਦਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਨਹੀਂ; (3) inflation ਵਰਗੀਆਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਅਣਡਿੱਠ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ; (4) accounting principles ਕਈ ਵਾਰ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਟਕਰਾਉਂਦੇ ਹਨ; (5) estimates ਨਿੱਜੀ judgement ਉੱਤੇ ਟਿਕੇ ਹਨ (doubtful debts, depreciation method, inventory valuation); (6) human resources ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਏ ਜਾਂਦੇ — ਕੋਈ ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ money valuation ਨਹੀਂ; (7) ਇੱਕੋ item ਲਈ ਬਦਲਵੀਆਂ policies ਹੇਰਾਫੇਰੀ ਦਾ ਰਾਹ ਖੋਲ੍ਹਦੀਆਂ ਹਨ।

ਸਮਝ (Understanding) ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ • 2 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- 4-5 limitations ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ: non-monetary factors (staff ਦੀ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ, ਹੁਨਰ) ਬਾਹਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ; Balance Sheet ਸਿਰਫ਼ ਤਿਆਰੀ ਦੀ ਮਿਤੀ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਦਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਨਹੀਂ; inflation/price-level ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਅਣਡਿੱਠ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।
- ਨਾਲ ਹੀ: accounting principles ਕਈ ਵਾਰ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਟਕਰਾਉਂਦੇ ਹਨ; estimates (provision for doubtful debts, depreciation method, inventory valuation) ਨਿੱਜੀ judgement ਉੱਤੇ ਟਿਕੇ ਹਨ; ਇੱਕੋ item ਲਈ ਬਦਲਵੀਆਂ policies ਹੇਰਾਫੇਰੀ ਦਾ ਰਾਹ ਖੋਲ੍ਹਦੀਆਂ ਹਨ।
- True/False: 'Results and position disclosed by final accounts are not exact' TRUE ਹੈ - ਅੰਕੜੇ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ਤੇ accountant ਦੇ ਨਿੱਜੀ judgement ਅਤੇ policy ਚੋਣਾਂ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ statements ਕਦੇ subjectivity ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ।

TQ 11.2 • RTP 2025-Jan [1] (v) • True/False • --- • Pg 7

3× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ

LEVEL I

ਸਮਝ (Understanding)

ਆਸਾਨ

TQ 11.1 • PYQ 2018-Nov [1] (b) {C} • Descriptive • 4M • Pg 6

8× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ

LEVEL I

ਸਮਝ (Understanding)

ਦਰਮਿਆਨ

ਵਿਸ਼ਾ 12: ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ Accountant ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ (Role of Accountant in the Society)

P1-C1-U1.1-T12 • Topic 12: Role of Accountant in the Society

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Para 1.12 (Areas of Service) ਪੜ੍ਹੋ — Chartered Accountant ਵੱਲੋਂ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ services, ਨਾਲ ਹੀ industry, public sector, fiscal policy ਅਤੇ economic growth ਵਿੱਚ CA ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਸਤਰ: accountancy ਆਪਣੇ ਆਮ ਖੇਤਰ — financial statements ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ, interpret ਕਰਨਾ ਅਤੇ audit ਕਰਨਾ — ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਵਧ ਗਈ ਹੈ; CAs ਹੁਣ company law, taxation ਅਤੇ general management ਵਿੱਚ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। Goethe: “the fairest invention of the human mind”।

ਛੇ service areas: (i) Maintenance of Books of Accounts — net result ਅਤੇ financial position; (ii) Statutory Audit — ਹਰ limited company ਲਈ true and fair view ਦੀ report; (iii) Internal Audit —

management ਦਾ ਸੰਦ, ਜੋ ਜਾਂਚਦਾ ਹੈ ਕਿ accounts ਢੁਕਵੇਂ safeguards ਨਾਲ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੱਖੇ ਗਏ ਹਨ; (iv) Taxation — tax authorities ਸਾਹਮਣੇ ਮਾਮਲੇ ਸੰਭਾਲਣਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ; (v) Management Accounting & Consultancy — planning, control ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਫੈਸਲਿਆਂ ਲਈ internal reporting; (vi) Financial Advice — investments, insurance, business expansion, investigations, pensions।

ਯਾਦ (Remembering) ਜ਼ਬਾਨੀ ਯਾਦ ਕਰੋ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- ਮੁੱਖ service heads ਯਾਦ ਕਰੋ: Maintenance of Books of Accounts, Statutory Audit, Internal Audit, Taxation, Management Accounting & Consultancy Services, Financial Advice।
- Financial Advice ਅਧੀਨ ਉਪ-ਖੇਤਰ ਯਾਦ ਰੱਖੋ: investments, insurance, business expansion, financial investigations, pension schemes।
- ਹੋਰ ਪੁੱਛੇ ਜਾਣ ਤੇ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਪਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ services: secretarial work, share registration, company formation, receiverships/liquidations, arbitrations, cost accounts ਅਤੇ information services।
- 4-mark ਉੱਤਰ ਲਈ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਸਤਰ ਲਿਖੋ - accountancy ਦਾ practice financial statements ਤਿਆਰ ਕਰਨ, interpret ਕਰਨ ਅਤੇ audit ਕਰਨ ਦੇ ਆਮ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਵਧ ਗਿਆ ਹੈ; CAs ਹੁਣ company law, taxation ਅਤੇ general management ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ - ਫਿਰ ਪੰਜ ਜਾਂ ਛੇ service areas ਦੀ ਸੂਚੀ ਬਣਾ ਕੇ ਸੰਖੇਪ ਵਰਣਨ ਕਰੋ।

TQ 12.1 • PYQ 2020-Nov [1] (b) {C} • Descriptive • 4M • Pg 7 **6x ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ** **LEVEL I**
ਯਾਦ (Remembering)

ਦਰਮਿਆਨਾ

ਇਕਾਈ 1.2: Accounting Concepts, Principles and Conventions

Accounting Concepts, Principles and Conventions

P1-C1-U1.2 • ਮਹੱਤਤਾ A • ਅਧਿਆਇ ਵਿੱਚ Rank 1 • ਸ਼੍ਰੇਣੀ A • ਅਧਿਆਇ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ 34.7% • 25 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

ਵਿਸ਼ਾ 1: ਇੱਕ ਸਮੁੱਚੀ ਝਾਤ (Concepts, Principles and Conventions - An Overview)

P1-C1-U1.2-T01 • Topic 1: Concepts, Principles and Conventions - An Overview

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Para 2.5 ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੱਕਾ ਕਰੋ — ਸਾਰੇ ਬਾਰਾਂ concepts (Entity, Money measurement, Periodicity, Accrual, Matching, Going Concern, Cost, Realisation, Dual aspect, Conservatism, Consistency, Materiality) — ਨਾਲ ਹੀ fundamental accounting assumptions ਬਾਰੇ Para 2.6।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਬਾਰਾਂ concepts (Para 2.5): (a) Entity – business ਮਾਲਕ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੈ; business ਦੇ ਪੈਸੇ ਵਿੱਚੋਂ ਮਾਲਕ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਭੁਗਤਾਨ drawings ਹਨ, ਜੋ capital ਨੂੰ charge ਹੁੰਦੇ ਹਨ, business expense ਨਹੀਂ; (b) Money measurement – ਸਿਰਫ਼ money ਵਿੱਚ ਮਾਪੇ ਜਾ ਸਕਣ ਵਾਲੇ transactions ਹੀ, ਇੱਕਸਾਰ monetary unit (ਦੇਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਚਲਿਤ currency) ਵਿੱਚ, record ਹੁੰਦੇ ਹਨ; (c) Periodicity – ਅਨੰਤ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਵਿਹਾਰਕ accounting periods (ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ 1 April–31 March)

ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਮਾਪੀ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ 'accrual' ਸਾਰਥਕ ਬਣੇ; (d) Accrual – “recognition of revenue and costs as they are earned or incurred and not as money is received or paid” (mercantile basis, cash basis ਨਹੀਂ); (e) Matching – Periodic profit = Periodic revenue – Matched expenses (accrual ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਿਤ); (f) Going Concern – enterprise “will continue in operation for the foreseeable future”, ਨਾ liquidate ਕਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ, ਨਾ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦਾ ਪੈਮਾਨਾ ਕਾਫ਼ੀ ਘਟਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ; (g) Cost – asset ਦਾ ਮੁੱਲ historical/acquisition cost ਉੱਤੇ, objectivity ਲਈ ਚੁਣਿਆ; (h) Realisation – asset ਦੇ ਮੁੱਲ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਤਦ ਹੀ ਗਿਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਦ realise ਹੋਵੇ; (i) Dual aspect – ਹਰ transaction ਦੇ ਦੋ ਪੱਖ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਤੋਂ Equity + Liabilities = Assets (double entry ਦਾ ਮੂਲ); (j) Conservatism – ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਕੋਈ income ਪਹਿਲਾਂ ਨਾ ਮੰਨੋ, ਸਾਰੇ ਸੰਭਾਵੀ losses ਲਈ provision ਕਰੋ; (k) Consistency – ਹਰ period ਵਿੱਚ ਉਹੀ accounting policies; (l) Materiality – ਮਾਮੂਲੀ items ਛੱਡੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ items ਦਾ disclosure ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ।

ਤਿੰਨ fundamental accounting assumptions (Para 2.6): Going Concern, Consistency, Accrual – ਜੇ ਪਾਲਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕੁਝ ਲਿਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ (ਇਹ ਮੰਨ ਕੇ ਚੱਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ); ਜੇ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਦੀ ਵੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ (NOT) ਹੁੰਦੀ, ਤਾਂ ਇਹ ਤੱਥ financial statements ਵਿੱਚ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ disclose ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ।

Conventions ਅਤੇ measurement (short notes): accounting conventions ਸਮੇਂ ਨਾਲ ਅਪਣਾਏ accounting practices/usage ਵਿੱਚੋਂ ਉਭਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਸੁਧਾਰਨ ਲਈ ਦੁਨੀਆ ਦੀਆਂ accountancy bodies ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਦਲ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ universal application ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ; measurement money ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ – ਚਾਰ bases ਹਨ historical cost, current cost, realisable value ਅਤੇ present value।

ਅਮਲ ਵਿੱਚ Conservatism: current-asset ਨਿਯਮ 'cost or market price whichever is lower' ਇੱਥੋਂ ਹੀ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ; ਇਸ ਲਈ prudence, neutrality ਅਤੇ faithful representation ਲੋੜੀਂਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ (ਆਲੋਚਕਾਂ ਅਨੁਸਾਰ) ਇਸ ਨਾਲ income ਅਤੇ Balance Sheet assets ਘੱਟ ਦਿਖਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ; ਸੰਭਾਵਿਤ ਲਾਭ ਕਦੇ book ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ – ਇਸੇ ਲਈ creditors ਉੱਤੇ discount ਲਈ ਕੋਈ provision ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ।

True/False ਆਧਾਰ: matching accrual ਉੱਤੇ ਹੀ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ (IS) (prepaid/outstanding expenses, accrued/unearned income ਨੂੰ adjust ਕਰਦਾ ਹੈ); cash ਮਿਲਣ/ਦੇਣ ਸਮੇਂ recording ਕਰਨਾ accrual ਨਹੀਂ (NOT) – ਉਹ cash basis ਹੈ; materiality ਸਿਰਫ਼ ਰਕਮ ਉੱਤੇ ਨਹੀਂ, business ਦੇ ਆਕਾਰ, ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਕਿਸਮ ਅਤੇ ਪੱਧਰ, ਅਤੇ decision-maker ਦੇ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਵੀ ਨਿਰਭਰ ਹੈ; entity concept ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ enterprise ਮਾਲਕ ਦੀ capital ਲਈ ਉਸ ਪ੍ਰਤੀ ਜਵਾਬਦੇਹ ਹੈ; consistency ਬਿਹਤਰ accounting methods ਅਪਣਾਉਣ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਰੋਕਦੀ।

ਯਾਦ (Remembering) ਜ਼ਬਾਨੀ ਯਾਦ ਕਰੋ • 2 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- ਤਿੰਨ fundamental accounting assumptions - Going Concern, Consistency, Accrual - ਅਤੇ disclosure ਨਿਯਮ ਯਾਦ ਕਰੋ: ਪਾਲਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ disclosure ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ; ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ (NOT) ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਇਹ ਤੱਥ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ disclose ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ।
- 'Measurement' ਉੱਤੇ short note: transactions money (ਪ੍ਰਚਲਿਤ currency) ਵਿੱਚ ਮਾਪੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ; ਚਾਰ bases ਹਨ historical cost, current cost, realisable value ਅਤੇ present value।
- 'Accounting conventions' ਉੱਤੇ short note: ਇਹ ਸਮੇਂ ਨਾਲ accounting practice/usage ਵਿੱਚੋਂ ਉਭਰਦੀਆਂ ਹਨ, accountancy bodies ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਦਲ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ universal application ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ।

TQ 1.13 • RTP 2023-Dec [19] (iv) • Short Note • --- • Pg 16	8× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL I ਯਾਦ (Remembering)	ਆਸਾਨ
TQ 1.19 • RTP 2024-Sep [18] (i) • Short Note • --- • Pg 19	9× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL I ਯਾਦ (Remembering)	ਆਸਾਨ

ਸਮਝ (Understanding) ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ • 23 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- ਹਰ concept 2-3 ਸਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਉਦਾਹਰਣ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ - exams ਵਿੱਚ ਵਾਰ-ਵਾਰ Going Concern, Accrual ਬਨਾਮ Cash/Mercantile basis, Periodicity, Materiality, Conservatism, Money Measurement, Realisation ਅਤੇ Matching ਪੁੱਛੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।
- True/False ਜਾਲ: conservatism Balance Sheet assets ਨੂੰ ਘੱਟ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ (DOES) (True); accrual ਦਾ ਅਰਥ cash basis ਨਹੀਂ (NOT) (False); matching accrual ਉੱਤੇ ਹੀ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ (IS) (True); money measurement = ਇੱਕਸਾਰ monetary unit ਵਿੱਚ recording (True); materiality ਸਿਰਫ਼ ਰਕਮ ਉੱਤੇ ਨਹੀਂ, business ਦੇ ਆਕਾਰ, ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਕਿਸਮ ਅਤੇ decision-maker ਦੇ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਵੀ ਨਿਰਭਰ ਹੈ; proprietor ਵੱਲੋਂ ਕੱਢੇ goods Purchases ਨੂੰ credit ਹੁੰਦੇ ਹਨ, Capital ਨੂੰ ਨਹੀਂ।
- distinguish-between ਜੋੜਿਆਂ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ: Going Concern ਬਨਾਮ Cost concept, Money Measurement ਬਨਾਮ Matching, ਅਤੇ Fundamental Accounting Assumptions (ਮੰਨੀਆਂ ਹੋਈਆਂ, ਸਿਰਫ਼ ਤਿੰਨ) ਬਨਾਮ Accounting Policies (ਚੁਣੇ ਹੋਏ methods, disclose ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ)।
- Conservatism = ਸਾਰੇ ਸੰਭਾਵੀ losses ਲਈ provision ਕਰੋ, ਕੋਈ profit ਪਹਿਲਾਂ ਨਾ ਮੰਨੋ ('cost or market price whichever is lower'); ਬਾਰੀਕੀ - conservatism ਅਨੁਸਾਰ creditors ਉੱਤੇ discount ਲਈ provision (ਇੱਕ ਸੰਭਾਵਿਤ ਲਾਭ) ਨਹੀਂ (NOT) ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ।

TQ 1.8 • PYQ 2023-Jun [1] (a) (i) {C} • True/False • 2M • Pg 13		LEVEL I ਸਮਝ (Understanding)	ਆਸਾਨ
TQ 1.9 • PYQ 2023-Jun [1] (b) {C} • Descriptive • 2M • Pg 14		LEVEL I ਸਮਝ (Understanding)	ਆਸਾਨ
TQ 1.11 • PYQ 2023-Dec [1] (a) (i) {C} • True/False • 2M • Pg 14	8× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL I ਸਮਝ (Understanding)	ਆਸਾਨ
TQ 1.12 • PYQ 2023-Dec [1] (b) {C} • Descriptive • 2M • Pg 15	4× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL I ਸਮਝ (Understanding)	ਆਸਾਨ
TQ 1.14 • PYQ 2024-Jun [1] (b) (ii) (1) {C} • Descriptive • 1M • Pg 17		LEVEL I ਸਮਝ (Understanding)	ਆਸਾਨ
TQ 1.15 • PYQ 2024-Jun [1] (b) (ii) (2) {C} • Descriptive • 1M • Pg 17	3× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL I ਸਮਝ (Understanding)	ਆਸਾਨ
TQ 1.16 • RTP 2024-Sep [1] (a) • True/False • --- • Pg 18	7× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL I ਸਮਝ (Understanding)	ਆਸਾਨ
TQ 1.21 • PYQ 2025-Jan [1] (a) (i) {C} • True/False • 2M • Pg 20		LEVEL I ਸਮਝ (Understanding)	ਆਸਾਨ
TQ 1.1 • PYQ 2019-Jun [1] (b) • Distinguish Between • 4M • Pg 10	4× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL I ਸਮਝ (Understanding)	ਦਰਮਿਆਨਾ
TQ 1.2 • PYQ 2020-Nov [1] (a) (vi) {C} • True/False • 2M • Pg 11		LEVEL I ਸਮਝ (Understanding)	ਦਰਮਿਆਨਾ
TQ 1.3 • MTP 2021-Oct [1] (a) (i) {C} • True/False • 2M • Pg 11	3× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL I ਸਮਝ (Understanding)	ਦਰਮਿਆਨਾ

ਗਿਆ

TQ 1.4 • PYQ 2021-Dec [1] (c) (i) {C} • Descriptive • 4M • Pg 12

LEVEL I

ਸਮਝ (Understanding)

ਦਰਮਿਆਨਾ

TQ 1.5 • PYQ 2022-May [1] (b) (ii) {C} • Descriptive • 4M • Pg 12 3× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ

LEVEL I

ਸਮਝ (Understanding)

ਦਰਮਿਆਨਾ

TQ 1.6 • PYQ 2022-Nov [1] (a) {C} • True/False • 4M • Pg 12

LEVEL I

ਸਮਝ (Understanding)

ਦਰਮਿਆਨਾ

TQ 1.7 • MTP 2023-Apr [1] (a) (i) {C} • True/False • 2M • Pg 13

LEVEL I

ਸਮਝ (Understanding)

ਦਰਮਿਆਨਾ

TQ 1.10 • RTP 2023-Dec [1] (i) • True/False • --- • Pg 14

LEVEL I

ਸਮਝ (Understanding)

ਦਰਮਿਆਨਾ

TQ 1.17 • RTP 2024-Sep [1] (g) • True/False • --- • Pg 18 2× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ

LEVEL I

ਸਮਝ (Understanding)

ਦਰਮਿਆਨਾ

TQ 1.18 • RTP 2024-Sep [2] • Descriptive • --- • Pg 18 9× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ

LEVEL I

ਸਮਝ (Understanding)

ਦਰਮਿਆਨਾ

TQ 1.22 • RTP 2025-Jan [2] (a) • Distinguish Between • --- • Pg 20 2× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ

LEVEL I

ਸਮਝ (Understanding)

ਦਰਮਿਆਨਾ

TQ 1.23 • PYQ 2025-May [1] (a) (ii) {C} • True/False • 2M • Pg 21

LEVEL I

ਸਮਝ (Understanding)

ਦਰਮਿਆਨਾ

TQ 1.24 • PYQ 2025-Sep [1] (a) {C} • True/False • 6M • Pg 21

LEVEL I

ਸਮਝ (Understanding)

ਦਰਮਿਆਨਾ

TQ 1.20 • MTP 2024-Dec S1 [1] (b) {C} • Distinguish Between • 4M • Pg 19 6× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ

LEVEL I

ਸਮਝ (Understanding)

TQ 1.25 • PYQ 2026-Sep [1] (b) {C} • Descriptive • 4M • Pg 22

LEVEL I

ਸਮਝ (Understanding)

ਇਕਾਈ 1.3: Capital and Revenue Expenditure and Receipts

Capital and Revenue Expenditure and Receipts

P1-C1-U1.3 • ਮਹੱਤਤਾ C • ਅਧਿਆਇ ਵਿੱਚ Rank 2 • ਸ਼੍ਰੇਣੀ A • ਅਧਿਆਇ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ 30.6% • 22 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

ਵਿਸ਼ਾ 1: ਜਾਣ-ਪਛਾਣ (Introduction)

P1-C1-U1.3-T01 • Topic 1: Introduction

ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ — ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੋਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ • ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ \$3.1 ਪੜ੍ਹੋ: periodical business results ਕੱਢਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ transactions ਦਾ capital ਜਾਂ revenue ਵਜੋਂ analysis ਕਰਨਾ ਕਿਉਂ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਅੰਤਰ: Revenue Expense accounting period ਦੀਆਂ operations/revenue ਨਾਲ, ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ items ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਲਾਭ ਉਸ period ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ; Capital Expenditure ਸਥਾਈ ਲਾਭ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ accounting periods ਵਿੱਚ revenue ਕਮਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ — expenditure ਤਦ ਹੀ capitalise ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦ ਉਹ ਭਵਿੱਖੀ ਲਾਭਾਂ ਦੀਆਂ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਧਾਰਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸਿੱਧਾ ਜੋੜਿਆ ਜਾ ਸਕੇ।

ਕਿੱਥੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ: revenue expenditures ਖਰਚ ਵਾਲੇ ਸਾਲ ਦੇ P&L A/c ਵਿੱਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, capital expenditures Balance Sheet ਦੇ asset side ਵਿੱਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰ ਸਾਲ ਲਾਭ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਅਨੁਸਾਰ P&L ਵਿੱਚ transfer ਹੁੰਦੇ ਹਨ — ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੋਵੇਂ ਅੰਤ ਵਿੱਚ P&L ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਨ, ਮੁੱਖ ਨਿਰਣਾਇਕ TIME factor ਹੈ; expenses matching principle ਰਾਹੀਂ recognise ਹੁੰਦੇ ਹਨ (revenue ਵਿਰੁੱਧ ਕਦੇ ਅਤੇ ਕਿੰਨਾ charge ਕਰਨਾ ਹੈ)।

ਸਾਵਧਾਨੀ: ਇਹ ਅੰਤਰ ਕਾਫ਼ੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ — ਕਈ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ capital ਅਤੇ revenue ਵਿਚਕਾਰ ਹੱਦ ਬਹੁਤ ਬਾਰੀਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਵਿਸ਼ਾ 2: Capital ਅਤੇ Revenue Expenditures ਤੈਅ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਵਿਚਾਰਨਯੋਗ ਗੱਲਾਂ (Considerations in Determining Capital and Revenue Expenditures)

P1-C1-U1.3-T02 • Topic 2: Considerations in Determining Capital and Revenue Expenditures

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Para 3.2 ਪੜ੍ਹੋ — capital ਨੂੰ revenue expenditure ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਪੰਜ ਬੁਨਿਆਦੀ ਕਸੌਟੀਆਂ: nature of business, recurring nature, purpose of expense, revenue-generating capacity ਉੱਤੇ ਅਸਰ, ਅਤੇ ਰਕਮ ਦੀ materiality।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਪੰਜ ਬੁਨਿਆਦੀ ਕਸੌਟੀਆਂ (Para 3.2): (a) Nature of business – furniture dealer ਲਈ furniture revenue expenditure ਹੈ, ਪਰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਪਾਰ ਲਈ capital expenditure (asset); (b) Recurring nature – ਵਾਰ-ਵਾਰ ਹੋਣ ਵਾਲੇ expenses (ਮਹੀਨਾਵਾਰ salary, rent) revenue ਹਨ; ਕਦੇ-ਕਦਾਈਂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ, non-recurring ਖਰਚੇ (assets ਦੀ ਖਰੀਦ) capital ਹਨ, ਜਦ ਤੱਕ ਮਾਮੂਲੀ ਨਾ ਹੋਣ; (c) Purpose of expense – ਆਮ maintenance/repairs revenue ਹਨ, ਪਰ productive capacity ਵਧਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ repairs capital ਹਨ; (d) revenue-generating capacity ਉੱਤੇ ਅਸਰ – ਲਾਭ ਸਿਰਫ਼ ਚਾਲੂ ਮਿਆਦ ਤੱਕ ਸੀਮਤ = revenue; ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ accounting period ਵਿੱਚ revenue ਕਮਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਨ ਵਾਲਾ expenditure = capital; (e) ਸਬੰਧਿਤ ਰਕਮ ਦੀ materiality – ਰਕਮ ਦਾ ਸਾਪੇਖ ਅਨੁਪਾਤ ਆਖ਼ਰੀ ਛਾਨਣੀ ਹੈ।

Improvement ਬਨਾਮ repair ਨਿਯਮ: fixed asset ਦੀ improvement/repair ਉੱਤੇ expenditure P&L ਨੂੰ charge ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੇ ਭਵਿੱਖੀ ਲਾਭ ਨਹੀਂ (NOT) ਬਦਲਦੇ, ਪਰ ਜਿੱਥੇ ਭਵਿੱਖੀ ਲਾਭ ਵਧਦੇ ਹਨ ਉੱਥੇ ਇਹ asset ਦੀ book value ਵਿੱਚ ਜੋੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਮਝ (Understanding) ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- ਹਰ ਕਸੌਟੀ ਉਦਾਹਰਣ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ: nature of business (furniture dealer ਲਈ furniture revenue expenditure ਹੈ ਪਰ ਹੋਰਾਂ ਲਈ capital); recurring ਬਨਾਮ non-recurring (ਮਹੀਨਾਵਾਰ rent ਬਨਾਮ asset ਦੀ ਖਰੀਦ)।

- Purpose of expense: ਆਮ maintenance/repairs revenue ਹਨ, ਪਰ productive capacity ਵਧਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ repairs capital ਹਨ।
- revenue-generating capacity ਉੱਤੇ ਅਸਰ: ਲਾਭ ਸਿਰਫ਼ ਚਾਲੂ ਮਿਆਦ ਤੱਕ = revenue; ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ accounting period ਵਿੱਚ ਲਾਭ = capital; ਸਬੰਧਿਤ ਰਕਮ ਦੀ materiality ਆਖ਼ਰੀ ਛਾਨਣੀ ਹੈ।

TQ 2.1 • PYQ 2021-Jul [1] (b) • Distinguish Between • 4M • Pg 26 5× ਪੁੱਛਿਆ **LEVEL I**
ਗਿਆ ਸਮਝ (Understanding)

ਦਰਮਿਆਨਾ

ਵਿਸ਼ਾ 3: Capital Expenditures and Revenue Expenditures

P1-C1-U1.3-T03 • Topic 3: Capital Expenditures and Revenue Expenditures

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Para 3.3 (key differences table) ਅਤੇ ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ Illustrations 1, 2, 6 ਅਤੇ 8 ਪੜ੍ਹੋ — huts, overhauls, renovations, licenses, replacements ਅਤੇ demolition ਬਾਰੇ classic True/False items ਸਿੱਧੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹੀ ਲਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਮੂਲ ਅੰਤਰ (Para 3.3): capital expenditure ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ accounting period ਵਿੱਚ revenue-earning capacity ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ (ਸਥਾਈ ਲਾਭ, Balance Sheet ਵਿੱਚ asset ਵਜੋਂ, ਲਾਭ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ P&L ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ); revenue expenditure ਸਿਰਫ਼ ਚਾਲੂ ਮਿਆਦ ਦਾ revenue ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਖ਼ਰਚ ਵਾਲੇ ਸਾਲ ਹੀ P&L ਨੂੰ charge ਹੁੰਦਾ ਹੈ – ਮੁੱਖ ਨਿਰਣਾਇਕ time factor ਹੈ।

Capital expenditure	Revenue expenditure
ਲੰਮੀ ਮਿਆਦ ਤੱਕ ਲਾਭ	ਸਿਰਫ਼ ਚਾਲੂ ਮਿਆਦ ਦੌਰਾਨ ਲਾਭ
Business ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਇਸ ਦੀਆਂ ਲਾਗਤਾਂ ਘਟਾਉਂਦਾ ਹੈ	Business ਦੀ ਕਮਾਈ-ਸਮਰੱਥਾ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਦਾ ਹੈ
ਉਦਾਹਰਣ: machine, car, furniture ਦੀ ਖਰੀਦ	ਉਦਾਹਰਣ: repairs and maintenance, staff ਦੀ ਤਨਖ਼ਾਹ

ਮਿਆਰੀ CAPITAL ਫ਼ੈਸਲੇ (Illus. 1, 2, 6, 8): cinema house ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਆਰਜ਼ੀ huts (construction cost ਦਾ ਹਿੱਸਾ); second-hand machinery ਦਾ overhaul (ਕੰਮ-ਯੋਗ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ – ਸਥਾਈ ਲਾਭ); ਖ਼ਰੀਦੀ ਪੁਰਾਣੀ building ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ repairs/white-washing; cinema ਚਲਾਉਣ/factory ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦਾ license (business ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ, pre-operative, amortised); working expenses ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਖ਼ਰਚਿਆ ਪੈਸਾ (ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਲਾਭ); fuel efficiency ਲਈ ਬਦਲੇ rings ਅਤੇ pistons (improvement – cost ਘਟਾ ਕੇ earning capacity ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ); ਉਸੇ ਥਾਂ ਵੱਡੀ building ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਪੁਰਾਣੀ building ਢਾਹੁਣਾ; restaurant cabins 10 ਤੋਂ 13 ਕਰਨ ਵਾਲੀ renovation (ਭਵਿੱਖੀ revenue capacity ਵਧਾਉਂਦੀ ਹੈ); machinery ਦੀ erection ਲਈ wages/transportation (machinery cost ਵਿੱਚ ਜੋੜੇ ਜਾਂਦੇ); property ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ legal fee; capital assets ਖ਼ਰੀਦਣ ਲਈ directors ਦੀ

ਵਿਦੇਸ਼ ਯਾਤਰਾ।

ਮਿਆਰੀ REVENUE ਫ਼ੈਸਲੇ: machine ਦੇ ਘਸੇ ਹੋਏ ਪੁਰਜ਼ੇ ਦੀ replacement (maintenance cost); ਮੌਜੂਦਾ business ਵਿੱਚ ਨਵੀਂ unit ਦੇ ਉਦਘਾਟਨ ਦਾ ਖ਼ਰਚ (ਕੋਈ ਸਥਾਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ); firm ਦੀ factory site ਉੱਤੇ ਦਾਅਵੇ ਵਾਲੇ suit ਦੇ ਬਚਾਅ ਲਈ lawyer ਦੀ fee (asset ਦੀ maintenance - ਕੋਈ ਵਾਧੂ ਲਾਭ ਜਾਂ capacity ਨਹੀਂ); customers ਤੋਂ instalments ਵਸੂਲਣ ਲਈ legal expenses (ਆਮ recurring expense); inventory ਨੂੰ ਨਵੀਂ site ਉੱਤੇ ਲਿਜਾਣਾ; ਨਿਯਮ ਤੋੜਨ ਦਾ ਜੁਰਮਾਨਾ; voluntary retirement ਅਧੀਨ workers ਨੂੰ compensation।

ਉੱਤਰ ਦਾ ਆਧਾਰ: ਹਰ 'state with reasons' ਉੱਤਰ ਵਿੱਚ ਫ਼ੈਸਲੇ ਨੂੰ enduring benefit / earning capacity ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ (capital) ਬਨਾਮ ਚਾਲੂ ਮਿਆਦ ਲਈ ਮੌਜੂਦਾ capacity ਕਾਇਮ ਰੱਖਣਾ (revenue) ਨਾਲ ਜੋੜੇ; ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਲਈ ਅਦਾ renewal fee = prepaid (ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਦਾ revenue); telephone ਲਈ MTNL ਕੋਲ deposit = asset, expenditure ਨਹੀਂ।

ਸਮਝ (Understanding) ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ • 12 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- ਮਿਆਰੀ ਫ਼ੈਸਲੇ ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਯਾਦ ਕਰੋ - Capital: cinema house ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਆਰਜ਼ੀ huts; second-hand machinery ਦਾ overhaul; ਪੁਰਾਣੀ building ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ repairs; cinema/factory ਚਲਾਉਣ ਦਾ license; machinery ਦੀ erection ਲਈ wages (machinery ਵਿੱਚ ਜੋੜੇ, P&L ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ); working expenses ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਖ਼ਰਚਿਆ ਪੈਸਾ (ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਲਾਭ); ਉਸ site ਉੱਤੇ ਨਵੀਂ factory ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਪੁਰਾਣੀ building ਢਾਹੁਣਾ; cabins 15 ਤੋਂ 18 ਕਰਨ ਵਾਲੀ renovation।
- ਮਿਆਰੀ Revenue items ਯਾਦ ਕਰੋ: machine ਦੇ ਘਸੇ ਹੋਏ ਪੁਰਜ਼ੇ ਦੀ replacement (maintenance); ਮੌਜੂਦਾ business ਵਿੱਚ ਨਵੀਂ unit ਦੇ ਉਦਘਾਟਨ ਦਾ ਖ਼ਰਚ; title suit ਦੇ ਬਚਾਅ ਲਈ lawyer ਦੀ fee; customers ਤੋਂ instalments ਵਸੂਲਣ ਲਈ legal expenses।
- ਹਰ 'State with reasons' ਉੱਤਰ ਵਿੱਚ ਕਾਰਨ ਨੂੰ enduring benefit / earning capacity ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ (capital) ਬਨਾਮ ਚਾਲੂ ਮਿਆਦ ਲਈ ਮੌਜੂਦਾ capacity ਕਾਇਮ ਰੱਖਣਾ (revenue) ਉੱਤੇ ਟਿਕਾਓ।

TQ 3.8 • MTP 2024-Aug [1] (a) (i) {C} • True/False • 2M • Pg 30 ਗਿਆ	3× ਪੁੱਛਿਆ	LEVEL I ਸਮਝ (Understanding)	ਆਸਾਨ
TQ 3.1 • PYQ 2019-Jun [1] (a) (i) • True/False • 2M • Pg 27 ਗਿਆ	6× ਪੁੱਛਿਆ	LEVEL I ਸਮਝ (Understanding)	ਦਰਮਿਆਨਾ
TQ 3.2 • PYQ 2019-Nov [1] (a) (ii) {C} • True/False • 2M • Pg 28 ਗਿਆ	4× ਪੁੱਛਿਆ	LEVEL I ਸਮਝ (Understanding)	ਦਰਮਿਆਨਾ
TQ 3.3 • PYQ 2021-Dec [1] (a) {C} • True/False • 4M • Pg 28		LEVEL I ਸਮਝ (Understanding)	ਦਰਮਿਆਨਾ
TQ 3.4 • PYQ 2022-May [1] (a) (iv) {C} • True/False • 2M • Pg 29		LEVEL I ਸਮਝ (Understanding)	ਦਰਮਿਆਨਾ
TQ 3.6 • PYQ 2023-Jun [1] (a) (ii) {C} • True/False • 2M • Pg 30 ਗਿਆ	4× ਪੁੱਛਿਆ	LEVEL I ਸਮਝ (Understanding)	ਦਰਮਿਆਨਾ
TQ 3.7 • PYQ 2023-Dec [1] (a) (v) {C} • True/False • 2M • Pg 30		LEVEL I ਸਮਝ (Understanding)	ਦਰਮਿਆਨਾ
TQ 3.9 • PYQ 2024-Sep [1] (a) (ii) {C} • True/False • 2M • Pg 31 ਗਿਆ	3× ਪੁੱਛਿਆ	LEVEL I ਸਮਝ (Understanding)	ਦਰਮਿਆਨਾ

TQ 3.12 • PYQ 2026-Jan [1] (a) (i) {C} • True/False • 2M • Pg 34	LEVEL I ਸਮਝ (Understanding)	ਦਰਮਿਆਨਾ
TQ 3.13 • PYQ 2026-May [1] (a) (iii) {C} • True/False • 2M • Pg 34	LEVEL I ਸਮਝ (Understanding)	ਦਰਮਿਆਨਾ
TQ 3.5 • MTP 2022-Nov S1 [6] (c) • Descriptive • 5M • Pg 29 2× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL I ਸਮਝ (Understanding)	
TQ 3.10 • MTP 2025-Jan S2 [1] (a) (iii) {C} • True/False • 2M • Pg 31 2× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL I ਸਮਝ (Understanding)	

ਪ੍ਰਯੋਗ (Application) ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- 5-6 items ਵਾਲੀਆਂ classification ਸੂਚੀਆਂ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ: CNG kit ਨਾਲ ਬਦਲਿਆ engine, capital assets ਖਰੀਦਣ ਲਈ directors ਦੀ ਵਿਦੇਸ਼ ਯਾਤਰਾ, factory ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ railway tracks ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ, fuel efficiency ਲਈ ਬਦਲੇ rings ਅਤੇ pistons, inventory ਨੂੰ ਨਵੀਂ site ਉੱਤੇ ਲਿਜਾਣਾ।
- ਹਰ item ਲਈ ਇੱਕ ਸਤਰ ਦਾ ਕਾਰਨ ਲਿਖੋ; ਹੱਦ ਉੱਤੇ ਖੜ੍ਹੇ items ਲਈ Para 3.2 ਦੇ tests ਲਾਗੂ ਕਰੋ (purpose, enduring benefit, capacity ਵਾਧਾ ਬਨਾਮ maintenance)।

TQ 3.11 • RTP 2026-Jan [3] (b) • Descriptive • ---- • Pg 31 17× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਦਰਮਿਆਨਾ
--	----------------------------------	---------

ਵਿਸ਼ਾ 4: Capital Receipts and Revenue Receipts

P1-C1-U1.3-T04 • Topic 4: Capital Receipts and Revenue Receipts

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Para 3.4 ਪੜ੍ਹੋ: revenue receipts ਆਮ business activities ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ P&L ਨੂੰ credit ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ; capital receipts (fixed assets/investments ਦੀ ਵਿਕਰੀ, loans, owners' contributions) ਸਿੱਧੇ P&L ਨੂੰ credit ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ — ਸਿਰਫ਼ profit/loss ਵਾਲਾ ਹਿੱਸਾ P&L ਵਿੱਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। Illustrations 4 ਅਤੇ 7 ਵਿੱਚ exam ਦੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਹਨ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਨਿਯਮ (Para 3.4): ਆਮ business activities ਦੌਰਾਨ ਮਿਲੀਆਂ receipts revenue receipts ਹਨ (goods ਜਾਂ services ਦੀ ਵਿਕਰੀ, interest income) – ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਹੱਕ ਬਣਦੇ ਹੀ accrual ਅਨੁਸਾਰ recognise, ਅਸਲ ਪ੍ਰਾਪਤ cash ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ (NOT), ਅਤੇ P&L ਨੂੰ credit; ਜੇ receipts revenue ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਨਹੀਂ ਉਹ capital receipts ਹਨ (fixed assets ਜਾਂ investments ਦੀ ਵਿਕਰੀ, secured/unsecured loans, owners' contributions) – Balance Sheet ਵਿੱਚ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਸਿੱਧੇ P&L ਨੂੰ credit ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ।

ਸਿਰਫ਼ profit ਵਾਲਾ ਹਿੱਸਾ P&L ਵਿੱਚ: ₹90,000 cost ਵਾਲੀ fixed asset ₹92,000 ਵਿੱਚ ਵਿਕੀ – ₹92,000 capital receipt ਹੈ, ਪਰ ₹2,000 ਦਾ profit (proceeds – book value) ਗਿਣ ਕੇ P&L ਨੂੰ credit ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ₹10 ਲੱਖ book value ਵਾਲੀ machine ₹12 ਲੱਖ ਵਿੱਚ ਵਿਕੇ ਤਾਂ ₹2 ਲੱਖ profit ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਵਰਗੀਕਰਨ ਫ਼ੈਸਲੇ (Illus. 4, 7 & MCQs): Capital – share premium, ਅੱਗ ਨਾਲ ਨੁਕਸਾਨੀ/ਤਬਾਹ machinery ਦਾ insurance claim, fixed deposit ਦੀ maturity ਰਕਮ (deposit ਦੀ ਵਾਪਸੀ), IDBI ਤੋਂ medium-term loan ਭਾਵੇਂ working capital ਲਈ ਹੋਵੇ, entrance/life membership fee (non-recurring); Revenue – cash sales, trade

receivables ਤੋਂ ਮਿਲੀਆਂ ਰਕਮਾਂ (ਮੌਜੂਦਾ asset ਦੀ realisation), investments/fixed deposit ਉੱਤੇ interest, working capital ਲਈ government subsidy।

Presentation: capital receipts Balance Sheet ਵਿੱਚ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ; revenue receipts P&L ਦੇ credit ਵਿੱਚ; Receipts and Payments Account capital ਅਤੇ revenue ਦੋਵੇਂ (BOTH) ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ items record ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਸਮਝ (Understanding) ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ • 7 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- ਪੱਕੇ ਕਰਨ ਵਾਲੇ True/False ਫ਼ੈਸਲੇ: life membership fee CAPITAL receipt ਹੈ (non-recurring); ਅੱਗ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਬਾਹ machinery ਦਾ insurance claim capital receipt ਹੈ; working capital ਲਈ government subsidy REVENUE receipt ਹੈ; office furniture ਦੀ ਵਿਕਰੀ capital receipt ਹੈ - ਪੂਰੀ ਰਕਮ ਨਹੀਂ, ਸਿਰਫ਼ ਵਿਕਰੀ ਉੱਤੇ profit (proceeds minus book value) P&L ਨੂੰ credit ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
- net profit ਗਿਣਦੇ ਸਮੇਂ capital asset ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਉੱਤੇ gain P&L ਨੂੰ credit ਹੁੰਦਾ ਹੈ (IS) (ਜਿਵੇਂ ₹90,000 cost ਵਾਲੀ asset ₹92,000 ਵਿੱਚ ਵਿਕੇ ਤਾਂ ₹2,000 profit P&L ਨੂੰ), ਭਾਵੇਂ ₹92,000 ਦੀ receipt ਆਪ capital ਹੈ।
- ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ: revenue receipts ਆਮ business ਦੌਰਾਨ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ (goods/services ਦੀ ਵਿਕਰੀ, interest income), accrual ਅਨੁਸਾਰ recognise ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ - ਪ੍ਰਾਪਤ cash ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ - ਅਤੇ P&L ਨੂੰ credit ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ; ਧਿਆਨ ਦਿਓ ਕਿ Receipts and Payments Account capital ਅਤੇ revenue ਦੋਵੇਂ (BOTH) items record ਕਰਦਾ ਹੈ (True)।

TQ 4.1 • PYQ 2018-Nov [1] (a) (iii) {C} • True/False • 2M • Pg 35 ਗਿਆ	2x ਪੁੱਛਿਆ	LEVEL I ਸਮਝ (Understanding)	ਆਸਾਨ
TQ 4.2 • PYQ 2020-Nov [1] (a) (iii) {C} • True/False • 2M • Pg 35 ਗਿਆ	2x ਪੁੱਛਿਆ	LEVEL I ਸਮਝ (Understanding)	ਆਸਾਨ
TQ 4.5 • PYQ 2022-Nov [1] (a) (v) {C} • True/False • 2M • Pg 36		LEVEL I ਸਮਝ (Understanding)	ਆਸਾਨ
TQ 4.3 • PYQ 2021-Jan [1] (a) (ii) {C} • True/False • 2M • Pg 35 ਗਿਆ	4x ਪੁੱਛਿਆ	LEVEL I ਸਮਝ (Understanding)	ਦਰਮਿਆਨਾ
TQ 4.4 • RTP 2022-May [1] (i) • True/False • ---- • Pg 36		LEVEL I ਸਮਝ (Understanding)	ਦਰਮਿਆਨਾ
TQ 4.6 • RTP 2022-Nov [2] (b) • Descriptive • ---- • Pg 36	3x ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL I ਸਮਝ (Understanding)	ਦਰਮਿਆਨਾ
TQ 4.7 • RTP 2025-Jan [1] (ii) • True/False • ---- • Pg 37	2x ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL I ਸਮਝ (Understanding)	ਦਰਮਿਆਨਾ

ਪ੍ਰਯੋਗ (Application) ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- ਮਿਲੀਆਂ-ਜੁਲੀਆਂ ਸੂਚੀਆਂ ਦੇ ਵਰਗੀਕਰਨ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ: share premium (capital), debtors ਤੋਂ ਮਿਲੀਆਂ ਰਕਮਾਂ (revenue - ਮੌਜੂਦਾ asset ਦੀ realisation), ਨੁਕਸਾਨੀ machinery ਦਾ insurance claim (capital), fixed deposit ਦੀ maturity (capital) ਬਨਾਮ ਉਸ ਉੱਤੇ interest (revenue)।
- label ਦੇ ਨਾਲ treatment ਵੀ ਦੱਸੋ: capital receipts Balance Sheet ਵਿੱਚ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ; revenue receipts P&L ਦੇ credit ਵਿੱਚ।

ਇਕਾਈ 1.4: Contingent Assets and Contingent Liabilities

Contingent Assets and Contingent Liabilities

P1-C1-U1.4 • ਮਹੱਤਤਾ D • ਅਧਿਆਇ ਵਿੱਚ Rank 4 • ਸ਼੍ਰੇਣੀ C • ਅਧਿਆਇ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ 8.3% • 6 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

ਵਿਸ਼ਾ 1: Contingent Asset

P1-C1-U1.4-T01 • Topic 1: Contingent Asset

ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ — ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੋਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ • ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ**ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ** §4.1 ਪੜ੍ਹੋ: contingent asset ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ, prudence ਅਧੀਨ ਇਸ ਦੀ recognition ਨਾ ਹੋਣਾ, ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ disclosure treatment।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ: contingent asset ਇੱਕ possible asset ਹੈ ਜੋ past events ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਦੀ ਹੋਂਦ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ enterprise ਦੇ ਪੂਰੇ ਕੰਟਰੋਲ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਇੱਕ ਜਾਂ ਵੱਧ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤ ਭਵਿੱਖੀ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਵਾਪਰਨ ਜਾਂ ਨਾ ਵਾਪਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਹੋਵੇਗੀ — ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਬਿਨਾਂ ਯੋਜਨਾ/ਅਚਾਨਕ ਘਟਨਾਵਾਂ ਤੋਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ economic benefits ਦੇ inflow ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਬਣਦੀ ਹੈ; ਜਿਵੇਂ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤ ਨਤੀਜੇ ਵਾਲਾ claim ਜੋ enterprise legal process ਰਾਹੀਂ ਲੜ ਰਹੀ ਹੈ।

Treatment: prudence ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ accounting standards ਅਨੁਸਾਰ enterprise ਨੂੰ contingent asset recognise ਨਹੀਂ (NOT) ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ (recognition ਨਾਲ ਅਜਿਹੀ income ਦਰਜ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਦੇ realise ਨਾ ਹੋਵੇ) ਅਤੇ financial statements ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ disclosure ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ (NOT) — ਜੇ economic benefits ਦਾ inflow probable ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ approving authority (company ਲਈ Board of Directors) ਦੀ report ਵਿੱਚ disclose ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਲਗਾਤਾਰ ਪਰਖ: contingent assets ਦੀ ਲਗਾਤਾਰ ਪਰਖ ਹੁੰਦੀ ਹੈ — ਜਦ inflow virtually certain ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ contingent ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ, ਅਤੇ asset ਤੇ ਸਬੰਧਿਤ income ਉਸ period ਦੀਆਂ financial statements ਵਿੱਚ recognise ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਆਈ।

ਵਿਸ਼ਾ 2: Contingent Liabilities

P1-C1-U1.4-T02 • Topic 2: Contingent Liabilities

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Paras 4.1 ਅਤੇ 4.2 ਪੜ੍ਹੋ — contingent liability ਦੀ ਦੋ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਾਲੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ, contingent asset ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ, ਅਤੇ ਦੋਹਾਂ ਦਾ treatment (recognise ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ; contingent liability notes to accounts ਵਿੱਚ disclose ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ inflow probable ਹੋਵੇ ਤਾਂ contingent asset approving authority ਦੀ report ਵਿੱਚ disclose ਹੁੰਦੀ ਹੈ)।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

Contingent liability (SM, ਦੇ ਹਿੱਸੇ): “(a) a possible obligation that arises from past events and the existence of which will be confirmed only by the occurrence or non-occurrence of one or more uncertain future events not wholly within the control of the enterprise; or (b) a present obligation that arises from past events but is not recognised because (i) it is not probable that an outflow of resources embodying economic benefits will be required to settle the obligation, or (ii) a reliable estimate of the amount of the obligation cannot be made.” — ਇਹ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ English ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖੇ।

Contingent asset (SM): “a possible asset that arises from past events and whose existence will be confirmed only after occurrence or non-occurrence of one or more uncertain future events not wholly within the control of the enterprise” – ਬਿਨਾਂ ਯੋਜਨਾ/ਅਚਾਨਕ ਘਟਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ economic benefits ਦੇ inflow ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਬਣਦੀ ਹੈ; ਜਿਵੇਂ enterprise ਵੱਲੋਂ legal process ਰਾਹੀਂ ਲੜਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤ ਨਤੀਜੇ ਵਾਲਾ claim contingent ASSET ਹੈ (contingent liability ਨਹੀਂ – enterprise ਵਿਰੁੱਧ claim liability ਹੋਵੇਗਾ)।

Treatment: contingent liability ਕਦੇ ਵੀ balance sheet ਵਿੱਚ recognise ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਪਰ notes to accounts ਵਿੱਚ disclose ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਦ ਤੱਕ outflow ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ remote ਨਾ ਹੋਵੇ; ਲਗਾਤਾਰ ਪਰਖ – ਜੇ outflow probable ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜਿਸ period ਵਿੱਚ probability ਬਦਲੀ ਉਸੇ ਵਿੱਚ provision recognise ਹੁੰਦਾ ਹੈ (ਸਿਵਾਏ ਜਿੱਥੇ reliable estimate ਨਾ ਹੋ ਸਕੇ); ਉਦਾਹਰਣਾਂ – debts ਵਜੋਂ ਨਾ ਮੰਨੇ claims, third parties ਲਈ guarantees, bills discounted, ਵਿਵਾਦਿਤ statutory liabilities।

Contingent asset treatment (prudence): ਕਦੇ recognise ਨਹੀਂ – recognition ਨਾਲ ਅਜਿਹੀ income ਆ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਦੇ realise ਨਾ ਹੋਵੇ; financial statements ਵਿੱਚ disclosure ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ, ਪਰ inflow probable ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ approving authority (company ਲਈ Board of Directors) ਦੀ report ਵਿੱਚ disclose ਹੁੰਦੀ ਹੈ; ਲਗਾਤਾਰ ਪਰਖ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ realisation virtually certain ਹੋਣ ਤੇ ਹੀ ਸਬੰਧਿਤ income ਸਮੇਤ recognise ਹੁੰਦੀ ਹੈ (ਤਦ ਇਹ contingent ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ)।

ਯਾਦ (Remembering) ਜ਼ਬਾਨੀ ਯਾਦ ਕਰੋ - 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ: contingent liability (a) past events ਤੋਂ ਪੈਦਾ possible obligation ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ enterprise ਦੇ ਪੂਰੇ ਕੰਟਰੋਲ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤ ਭਵਿੱਖੀ events ਨਾਲ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਾਂ (OR) (b) present obligation ਹੈ ਜੋ recognise ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਕਿਉਂਕਿ outflow probable ਨਹੀਂ ਜਾਂ ਰਕਮ ਦਾ reliable estimate ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।
- Contingent asset: past events ਤੋਂ ਪੈਦਾ possible asset ਜਿਸ ਦੀ ਹੋਂਦ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤ ਭਵਿੱਖੀ events ਨਾਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ - ਕਦੇ recognise ਨਹੀਂ (prudence); inflow probable ਹੋਵੇ ਤਾਂ approving authority (Board) ਦੀ report ਵਿੱਚ disclose; realisation virtually certain ਹੋਣ ਤੇ ਹੀ recognise।
- Treatment: contingent liability notes ਵਿੱਚ disclose ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਦ ਤੱਕ outflow ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ remote ਨਾ ਹੋਵੇ; ਜੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ outflow probable ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸ period ਵਿੱਚ provision recognise ਹੁੰਦਾ ਹੈ; ਉਦਾਹਰਣਾਂ - debts ਵਜੋਂ ਨਾ ਮੰਨੇ claims, guarantees, bills discounted, ਵਿਵਾਦਿਤ statutory liabilities।

TQ 2.2 • PYQ 2021-Dec [1] (c) • Short Note • 2M • Pg 43 3× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ

LEVEL I
ਯਾਦ (Remembering)

ਆਸਾਨ

ਸਮਝ (Understanding) ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- True/False ਜਾਲ: enterprise ਵੱਲੋਂ legal process ਰਾਹੀਂ ਲੜਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ (PURSUING) ਅਨਿਸ਼ਚਿਤ ਨਤੀਜੇ ਵਾਲਾ claim contingent ASSET ਹੈ, contingent liability ਨਹੀਂ (enterprise ਵਿਰੁੱਧ claim liability ਹੋਵੇਗਾ)।
- ਸਮਝਾਓ ਕਿ prudence contingent assets ਨੂੰ recognise ਕਰਨ ਤੋਂ ਕਿਉਂ ਰੋਕਦੀ ਹੈ - ਇਸ ਨਾਲ ਅਜਿਹੀ income recognise ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਦੇ realise ਨਾ ਹੋਵੇ।

TQ 2.1 • PYQ 2022-May [1] (a) (i) {C} • True/False • 2M • Pg 42 3× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ

LEVEL I
ਸਮਝ (Understanding)

ਦਰਮਿਆਨ

ਵਿਸ਼ਾ 3: Contingent Liabilities ਅਤੇ Liabilities ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ (Distinction Between Contingent Liabilities and Liabilities)

P1-C1-U1.4-T03 • Topic 3: Distinction Between Contingent Liabilities and Liabilities

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Para 4.3 ਪੜ੍ਹੋ — liability past events ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ present financial obligation ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ settlement ਨਾਲ resources ਦਾ outflow ਹੁੰਦਾ ਹੈ; ਇਸ ਦੀ ਤੁਲਨਾ contingent liability ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਨਾਲ ਕਰੋ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਦੋ ਸਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ (Para 4.3): liability enterprise ਦੀ past events ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ present financial obligation ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ settlement ਨਾਲ economic benefits ਵਾਲੇ resources ਦਾ outflow ਹੁੰਦਾ ਹੈ; contingent liability ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਤਾਂ settle ਕਰਨ ਲਈ resources ਦਾ outflow probable ਨਹੀਂ, ਜਾਂ (OR) ਰਕਮ ਕਾਫ਼ੀ reliability ਨਾਲ ਮਾਪੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ – ਇਹ ਅੰਤਰ management ਦੇ judgement ਉੱਤੇ ਟਿਕਿਆ ਹੈ।

Liability	Contingent liability
ਪਿਛਲੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਮੌਜੂਦਾ financial obligation	ਸੰਭਾਵੀ obligation, ਜਾਂ recognition tests ਪੂਰੇ ਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਮੌਜੂਦਾ obligation
Settlement ਨਾਲ economic benefits ਦਾ outflow ਹੋਵੇਗਾ	Outflow probable ਨਹੀਂ, ਜਾਂ ਰਕਮ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮਾਪੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ
Balance Sheet ਵਿੱਚ recognise ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ	ਸਿਰਫ਼ Balance Sheet ਦੇ notes ਰਾਹੀਂ disclose ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ

Contingent liabilities ਦੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ: enterprise ਵਿਰੁੱਧ claims ਜੋ debts ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨੇ ਗਏ, third parties ਬਾਰੇ ਦਿੱਤੀਆਂ guarantees, bills discounted ਸਬੰਧੀ liability, ਵਿਵਾਦਿਤ statutory liabilities।

ਸਮਝ (Understanding) ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- ਅੰਤਰ ਦੇ ਸਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਦੱਸੋ: liability = past events ਤੋਂ present obligation, ਜਿਸ ਦੇ settlement ਨਾਲ economic benefits ਦਾ outflow ਹੋਵੇਗਾ; contingent liability = ਜਾਂ ਤਾਂ outflow probable ਨਹੀਂ ਜਾਂ ਰਕਮ ਕਾਫ਼ੀ reliability ਨਾਲ ਮਾਪੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ।
- Presentation ਜੋੜੋ: liabilities balance sheet ਵਿੱਚ recognise ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ; contingent liabilities ਸਿਰਫ਼ notes ਰਾਹੀਂ disclose ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।
- Contingent liabilities ਦੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਨਾਲ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰੋ: debts ਵਜੋਂ ਨਾ ਮੰਨੇ claims, third-party guarantees, bills discounted, ਵਿਵਾਦਿਤ statutory liabilities।

TQ 3.1 • PYQ 2025-May [1] (b) (ii) {C} • Distinguish Between • 2M • Pg 43
3x ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ

LEVEL I
ਸਮਝ (Understanding)

ਆਸਾਨ

ਵਿਸ਼ਾ 4: Contingent Liabilities ਅਤੇ Provisions ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ (Distinction Between Contingent Liabilities and Provisions)

P1-C1-U1.4-T04 • Topic 4: Distinction Between Contingent Liabilities and Provisions

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Para 4.4 ਪੜ੍ਹੋ — provision ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ provisions ਨੂੰ contingent liabilities ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਚਾਰ ਨੁਕਤਿਆਂ ਦੀ table, Central Excise penalty (Alpha Ltd.) ਉਦਾਹਰਣ ਸਮੇਤ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

Provision (SM): “any amount written off or retained by way of providing for depreciation, renewal or diminution in the value of assets or retained by way of providing for any known liability of which the amount cannot be determined with substantial accuracy” — ਇਹ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ English ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖੇ।

Provision	Contingent liability
ਅਨਿਸ਼ਚਿਤ ਰਕਮ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ liability, substantial estimation ਨਾਲ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮਾਪਣਯੋਗ	ਸੰਭਾਵੀ obligation ਜੋ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤ ਭਵਿੱਖੀ ਘਟਨਾਵਾਂ ਉੱਤੇ ਬਣ ਵੀ ਸਕਦੀ ਹੈ ਤੇ ਨਹੀਂ ਵੀ
Recognition criteria ਪੂਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ	Recognition criteria ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ
ਮੌਜੂਦਾ obligation ਹੋਵੇ, outflow probable ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਭਰੋਸੇਯੋਗ estimate ਸੰਭਵ ਹੋਵੇ ਤਾਂ recognise ਹੁੰਦੀ ਹੈ	ਉਹ ਮੌਜੂਦਾ obligations ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਜਿੱਥੇ outflow probable ਨਹੀਂ ਜਾਂ ਰਕਮ ਦਾ ਭਰੋਸੇਯੋਗ estimate ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ
Outflow probable - Balance Sheet ਵਿੱਚ provision recognise ਕਰੋ	Outflow ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਘੱਟ - contingent liability ਵਜੋਂ disclose ਕਰੋ

Alpha Ltd. ਉਦਾਹਰਣ: Central Excise Officer penalty ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ, company appeal ਕਰਦੀ ਹੈ – ਜੇ management ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਹੈ ਕਿ ਭੁਗਤਾਨ probable ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ provision recognise ਕਰਦੀ ਹੈ; ਜੇ ਅਨੁਕੂਲ appellate ਫ਼ੈਸਲੇ ਦੀ ਆਸ ਹੋਵੇ (ਭੁਗਤਾਨ ਦੀ ਘੱਟ ਸੰਭਾਵਨਾ) ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਥਾਂ contingent liability disclose ਕਰਦੀ ਹੈ।

True/False ਜਾਲ: 'a present financial obligation of uncertain amount measurable by substantial estimation is a liability' – FALSE, ਇਹ PROVISION ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਹੈ; 'when payment of the obligation is probable, it gives rise to a contingent liability' – FALSE, ਉਸ ਤੋਂ provision ਬਣਦਾ ਹੈ।

ਛਾਂਟੀ ਦਾ ਸੌਖਾ ਨਿਯਮ: ਜਾਣੀ-ਪਛਾਣੀ liability ਜਿਸ ਦੀ ਰਕਮ ਦਾ estimate ਹੋ ਸਕੇ = provision (provision for doubtful debts, depreciation, taxation) – ਇਹ profit ਵਿਰੁੱਧ charges ਹਨ; profit ਦੀਆਂ appropriations (proposed dividend, retained profit) reserves/appropriations ਹਨ, provisions ਨਹੀਂ; ਨਿਰਧਾਰਤ ਹੋ ਸਕਣ ਵਾਲੀਆਂ obligations (ਜਿਵੇਂ assessed income tax ਦੀ liability) ਅਸਲ liabilities ਹਨ।

ਸਮਝ (Understanding) ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ • 2 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- ਚਾਰ ਨੁਕਤਿਆਂ ਵਾਲਾ ਅੰਤਰ: provision ਅਨਿਸ਼ਚਿਤ ਰਕਮ ਵਾਲੀ present liability ਹੈ ਜੋ substantial estimation ਨਾਲ reliably ਮਾਪੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ recognition criteria ਪੂਰੇ ਕਰਦੀ ਹੈ; contingent liability ਇੱਕ possible obligation ਹੈ ਜੋ crystallise ਹੋ ਵੀ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਹੀਂ ਵੀ, ਅਤੇ recognition criteria ਪੂਰੇ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ।
- Recognition ਦਾ ਨਿਯਮ: outflow probable + reliable estimate = balance sheet ਵਿੱਚ provision recognise ਕਰੋ; outflow ਘੱਟ ਸੰਭਾਵਿਤ ਜਾਂ reliable estimate ਸੰਭਵ ਨਾ ਹੋਵੇ = contingent liability ਵਜੋਂ disclose ਕਰੋ।
- True/False ਜਾਲ: 'a present financial obligation of uncertain amount measurable by substantial estimation is a liability' – FALSE, ਇਹ PROVISION ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਹੈ (ਅਸਲ liability ਨਿਰਧਾਰਤ obligation ਹੁੰਦੀ ਹੈ)।

TQ 4.1 • PYQ 2022-Nov [1] (b) {C} • Distinguish Between • 4M • Pg 44 5× **LEVEL I**
ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਸਮਝ (Understanding)

ਦਰਮਿਆਨਾ

TQ 4.2 • PYQ 2026-Jan [1] (a) (iii) {C} • True/False • 2M • Pg 45 **LEVEL I**
ਸਮਝ (Understanding)

ਦਰਮਿਆਨਾ

ਪ੍ਰਯੋਗ (Application) ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- ਦਿੱਤੀ ਸੂਚੀ ਦੀਆਂ P&L/appropriation items (liability for income tax, retained profit, proposed dividend, provision for doubtful debts, depreciation ਆਦਿ) ਨੂੰ ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ provisions, liabilities ਅਤੇ reserves/appropriations ਵਿੱਚ ਛਾਂਟਣ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ।
- ਅਜਿਹੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਸੌਖਾ ਨਿਯਮ: ਜਾਣੀ-ਪਛਾਣੀ liability ਜਿਸ ਦੀ ਰਕਮ ਦਾ estimate ਹੋ ਸਕੇ = provision; profit ਵਿਰੁੱਧ charge (depreciation, doubtful debts, tax) ਬਨਾਮ profit ਦੀ appropriation (proposed dividend, retained profit)।

PQ 4.1 • PYQ 2021-Jul [5] (b) (ii) • Practical • 5M • Pg 46 2× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ **LEVEL II**
ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)

ਦਰਮਿਆਨਾ

ਇਕਾਈ 1.5: Accounting Policies

Accounting Policies

P1-C1-U1.5 • ਮਹੱਤਤਾ D • ਅਧਿਆਇ ਵਿੱਚ Rank 5 • ਸ਼੍ਰੇਣੀ C • ਅਧਿਆਇ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ 6.9% • 5 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

ਵਿਸ਼ਾ 1: Accounting Policies ਦਾ ਅਰਥ (Meaning of Accounting Policies)

P1-C1-U1.5-T01 • Topic 1: Meaning of Accounting Policies

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Para 5.1 ਪੜ੍ਹੋ — accounting policies ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਉਹ ਉਦਾਹਰਣੀ ਖੇਤਰ ਜਿੱਥੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ policies ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ (valuation of inventories, valuation of investments), ਨਾਲ ਹੀ policies ਦੀ ਚੋਣ ਬਾਰੇ Para 5.2।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ (Para 5.1): “Accounting Policies refer to specific accounting principles and methods of applying these principles adopted by the enterprise in the preparation and presentation of financial statements” – ਇਹ ਇਕਾਈ 2 ਦੇ accounting concepts, principles ਅਤੇ conventions ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹਨ।

ਕੋਈ universal ਸੂਚੀ ਨਹੀਂ: ਉੱਦਮ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਤੇ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਹਾਲਾਤ ਅਨੁਸਾਰ ਢੁਕਵੀਂ policy ਦੀ ਚੋਣ ਲਈ management ਦੇ ਸੋਚੇ-ਸਮਝੇ judgement ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ (calls for); ਅਕਸਰ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਖੇਤਰ – valuation of inventories, valuation of investments (ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਹਨ, ਪੂਰੀ ਸੂਚੀ ਨਹੀਂ); ਜਿਵੇਂ shares/inventory ਦੀ valuation ਲਈ FIFO ਜਾਂ weighted average ਚੁਣਨਾ ਇੱਕ accounting policy ਹੀ ਹੈ (IS); ICAI, Guidance Notes ਅਤੇ Accounting Standards ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਵਾਨਯੋਗ ਵਿਕਲਪ ਘਟਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਚੋਣ (Para 5.2): selection ਅਤੇ application ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਸੇਧ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ – Prudence, Substance over form, Materiality; ਚੁਣੀਆਂ ਗਈਆਂ policies ਨੂੰ Balance Sheet ਅਤੇ P&L ਦਾ true and fair view ਦਿਖਾਉਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ; ਅਣਉਚਿਤ ਚੋਣ performance ਅਤੇ position ਨੂੰ ਘੱਟ ਜਾਂ (OR) ਵੱਧ ਦਿਖਾ ਸਕਦੀ ਹੈ; ਅਪਣਾਏ ਗਏ treatment ਦਾ disclosure ਹਰ ਹਾਲ ਵਿੱਚ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਪਰ disclosure ਕਿਸੇ ਗਲਤ ਜਾਂ ਅਣਉਚਿਤ treatment ਨੂੰ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ (CANNOT)।

ਸਮਝ (Understanding) ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- **ਸਮਝਾਉਣ ਵਾਲੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ:** accounting policies ਉਹ ਨਿਸ਼ਚਿਤ accounting principles ਅਤੇ (AND) ਉਹਨਾਂ principles ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ methods ਹਨ, ਜੋ ਕੋਈ ਉੱਦਮ financial statements ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਪਣਾਉਂਦਾ ਹੈ।
- ਸਮਝਾਓ ਕਿ policies ਦੀ **ਕੋਈ ਇੱਕ universal ਸੂਚੀ ਨਹੀਂ** — ਉੱਦਮ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ management ਨੂੰ judgement ਵਰਤਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ (ਜਿਵੇਂ inventory/investment valuation ਲਈ FIFO ਬਨਾਮ weighted average ਇੱਕ policy choice ਹੈ)।
- Selection ਨੂੰ ਸੇਧ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ **ਤਿੰਨ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ** — Prudence, Substance over form, Materiality — ਜਾਣੋ; ਚੁਣੀਆਂ policies ਨੂੰ true and fair view ਦੇਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ; disclosure ਗਲਤ treatment ਨੂੰ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।

ਵਿਸ਼ਾ 2: Accounting Policies ਦੀ ਚੋਣ (Selection of Accounting Policies)

P1-C1-U1.5-T02 • Topic 2: Selection of Accounting Policies

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ §5.2 ਪੜ੍ਹੋ: accounting policies ਦੀ ਚੋਣ ਨੂੰ ਸੋਧ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਤਿੰਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਅਤੇ Study Material ਦੀਆਂ policy selection ਉਦਾਹਰਣਾਂ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਮਹੱਤਵ: accounting policy ਦੀ ਚੋਣ performance measurement ਅਤੇ financial position ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ — ਅਣਉਚਿਤ policy ਨਾਲ ਦੋਵੇਂ ਘੱਟ ਜਾਂ ਵੱਧ ਦਿਖਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ accounts ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ users ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਕੇ, ਪੂਰੀ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ policies ਚੁਣਨੀਆਂ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ; universal application ਵਾਲੀਆਂ accounting policies ਦੀ ਕੋਈ ਇਕਸਾਰ ਅਤੇ ਸੰਪੂਰਨ ਸੂਚੀ ਸੁਝਾਈ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ।

ਤਿੰਨ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ: Prudence, Substance over form ਅਤੇ Materiality — financial statements ਉਹਨਾਂ accounting policies ਉੱਤੇ ਤਿਆਰ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜੋ Balance Sheet ਅਤੇ P&L A/c ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਦਾ true and fair view ਦਿਖਾਉਂਦੀਆਂ ਹੋਣ।

ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਅਤੇ ਚੇਤਾਵਨੀ: finished goods (cost ਜਾਂ market value ਵਿੱਚੋਂ ਜੋ ਘੱਟ ਹੋਵੇ) ਅਤੇ by-products (net realisable value) ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ inventories ਦੀ valuation cost ਉੱਤੇ; long-term investments acquisition cost ਉੱਤੇ, ਸਥਾਈ ਗਿਰਾਵਟ ਲਈ provision ਸਮੇਤ — ਅਪਣਾਏ ਗਏ treatment ਦਾ disclosure ਹਰ ਹਾਲ ਵਿੱਚ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਪਰ disclosure ਕਿਸੇ ਗਲਤ ਜਾਂ ਅਣਉਚਿਤ treatment ਨੂੰ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।

ਸਮਝ (Understanding) ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

TQ 2.1 • PYQ 2026-Sep [1] (a) (i) • True/False • 2M • Pg 51

LEVEL I

ਸਮਝ (Understanding)

ਵਿਸ਼ਾ 3: Accounting Policies ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ (Change in Accounting Policies)

P1-C1-U1.5-T03 • Topic 3: Change in Accounting Policies

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Para 5.3 ਪੜ੍ਹੋ — accounting policy ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਦੋ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਤੇ ਤਬਦੀਲੀ ਦੇ material effect ਨੂੰ quantify ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ; inventory cost-formula ਅਤੇ Omega Enterprises ਦੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਸਮੇਤ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਤਬਦੀਲੀ ਲਈ ਦੋ ਸ਼ਰਤਾਂ (Para 5.3): (a) ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ statute ਵੱਲੋਂ ਜਾਂ ਕਿਸੇ Accounting Standard ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਲਈ ਇਹ ਲੋੜੀਂਦੀ ਹੋਵੇ, (b) ਜਦੋਂ ਤਬਦੀਲੀ ਨਾਲ financial statements ਦੀ ਵਧੇਰੇ ਢੁਕਵੀਂ presentation ਹੋਵੇ।

Material effect ਨੂੰ quantify ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ: ਤਬਦੀਲੀ statement items ਨੂੰ ਕਾਫ਼ੀ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ – ਜਿਵੇਂ inventory cost formula ਨੂੰ weighted average ਤੋਂ FIFO ਵਿੱਚ ਬਦਲਣਾ, ਪਹਿਲਾਂ capitalise ਨਾ ਕੀਤੇ interest ਨੂੰ capitalise ਕਰਨਾ, ਜਾਂ ਅਨੁਪਾਤਕ interest ਨੂੰ inventory ਉੱਤੇ charge ਕਰਨਾ net profit ਨੂੰ ਵਧਾ/ਘਟਾ ਸਕਦਾ ਹੈ; ਜਦ ਤੱਕ

ਪ੍ਰਭਾਵ (assets, liabilities, profit/loss ਉੱਤੇ) quantify ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, statements users ਦੀ ਮਦਦ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ; Omega Enterprises ਉਦਾਹਰਣ – ਵਧੇਰੇ ਢੁਕਵੀਂ presentation ਲਈ ਲਾਗੂ production overheads ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਕੇ inventory valuation policy ਸੋਧੀ ਗਈ।

4-mark ਉੱਤਰ ਦਾ ਢਾਂਚਾ: accounting policies ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ + ਤਿੰਨ selection ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ (prudence, substance over form, materiality) + ਤਬਦੀਲੀ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਦੋ ਸ਼ਰਤਾਂ।

ਸਮਝ (Understanding) ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ • 3 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- **ਤਬਦੀਲੀ ਲਈ ਦੋ (exam-standard) ਸ਼ਰਤਾਂ:** (a) statute ਵੱਲੋਂ ਜਾਂ ਕਿਸੇ Accounting Standard ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਹੋਵੇ, (b) ਤਬਦੀਲੀ ਨਾਲ financial statements ਦੀ ਵਧੇਰੇ ਢੁਕਵੀਂ presentation ਹੋਵੇ।
- ਉਦਾਹਰਣ ਨਾਲ ਸਮਝਾਓ ਕਿ ਤਬਦੀਲੀ financial statement items ਨੂੰ ਕਾਫ਼ੀ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ: inventory valuation ਨੂੰ weighted average ਤੋਂ FIFO ਵਿੱਚ ਬਦਲਣਾ, ਜਾਂ interest ਨੂੰ capitalise ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨਾ, profit ਵਧਾ/ਘਟਾ ਸਕਦਾ ਹੈ — ਇਸ ਲਈ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ quantify ਅਤੇ disclose ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ statements users ਦੀ ਮਦਦ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ।
- ਸਾਂਝੇ 4-mark ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਲਈ ਉੱਤਰ ਦਾ ਢਾਂਚਾ ਇਉਂ ਰੱਖੋ: accounting policies ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ + ਤਿੰਨ selection ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ (prudence, substance over form, materiality) + ਤਬਦੀਲੀ ਲਈ ਦੋ ਸ਼ਰਤਾਂ।

TQ 3.1 • PYQ 2024-Jun [1] (b) (i) {C} • Descriptive • 2M • Pg 52

LEVEL I
ਸਮਝ (Understanding)

ਆਸਾਨ

TQ 3.2 • RTP 2025-Jan [2] (b) • Descriptive • --- • Pg 52

LEVEL I
ਸਮਝ (Understanding)

ਦਰਮਿਆਨਾ

TQ 3.3 • PYQ 2026-May [1] (b) {C} • Descriptive • 4M • Pg 52

LEVEL I
ਸਮਝ (Understanding)

ਦਰਮਿਆਨਾ

ਇਕਾਈ 1.6: Measurement Discipline ਵਜੋਂ Accounting (Accounting as a Measurement Discipline)

Accounting as a Measurement Discipline

P1-C1-U1.6 • ਮਹੱਤਤਾ D • ਅਧਿਆਇ ਵਿੱਚ Rank 7 • ਸ਼੍ਰੇਣੀ C • ਅਧਿਆਇ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ 1.4% • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

ਵਿਸ਼ਾ 1: Measurement ਦਾ ਅਰਥ (Meaning of Measurement)

P1-C1-U1.6-T01 • Topic 1: Meaning of Measurement

ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ — ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੋਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ • ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ §6.1 ਪੜ੍ਹੋ: measurement ਦੀਆਂ Chambers ਅਤੇ Kohler ਵਾਲੀਆਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਬੁਨਿਆਦੀ ਤੱਤ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ: Prof. R. J. Chambers ਨੇ measurement ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਇਉਂ ਦਿੱਤੀ — “assignment of numbers to objects and events according to rules specifying the property to be measured, the scale to be used and the dimension of the unit”; Kohler ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ logical ਜਾਂ mathematical rules ਮੁਤਾਬਕ ਕਿਸੇ scheme of inquiry ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ordinal (ਸਥਾਨ — ਪਹਿਲਾ, ਦੂਜਾ) ਜਾਂ cardinal (ਕਿੰਨੇ — ਇੱਕ, ਦੋ) numbers ਦੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਸੌਂਪਣਾ ਹੈ।

ਤਿੰਨ ਤੱਤ: (1) ਮਾਪੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ objects ਅਤੇ events ਦੀ ਪਛਾਣ; (2) ਵਰਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ standard ਜਾਂ scale ਦੀ ਚੋਣ; (3) measurement standard ਜਾਂ scale ਦੇ dimension ਦੀ ਪਰਖ — accounting ਕਿੱਥੋਂ ਤੱਕ measurement discipline ਹੈ, ਇਹ ਪਰਖਣ ਲਈ Chambers ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਹੀ ਵਿਆਪਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਵਿਸ਼ਾ 2: ਮਾਪੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ Objects ਜਾਂ Events (Objects or Events to be Measured)

P1-C1-U1.6-T02 • Topic 2: Objects or Events to be Measured

ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ — ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੋਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ • ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ §6.2 ਪੜ੍ਹੋ: accounting ਕੀ ਮਾਪਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖੀ events ਦੀ prediction, measurement ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

Object ਵਜੋਂ information: accounting ਵਿੱਚ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ “information” ਦਾ measurement ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ — decision-makers ਨੂੰ ਪਿਛਲੀ, ਮੌਜੂਦਾ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖੀ information ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ (external users ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਿਛਲੀ information ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ), ਅਤੇ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ events/transactions ਦਾ ਕੋਈ ਇਕਸਾਰ ਸਮੂਹ ਨਹੀਂ ਹੈ (ਜਿਵੇਂ cash management ਲਈ receipts/expenses ਦਾ ਡੇਟਾ, lending ਲਈ debt-servicing ਸਮਰੱਥਾ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ)।

ਸੀਮਾ: ਪਿਛਲੇ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ objects ਅਤੇ events ਨੂੰ ਕੁਝ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸਟੀਕਤਾ ਨਾਲ ਮਾਪਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਭਵਿੱਖੀ events ਦੀ ਸਿਰਫ਼ prediction ਹੁੰਦੀ ਹੈ (PREDICTED), ਮਾਪ ਨਹੀਂ — ਫਿਰ ਵੀ prediction, accounting information ਦਾ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਿੱਸਾ ਹੈ।

ਵਿਸ਼ਾ 3: Measurement ਦਾ Standard ਜਾਂ Scale (Standard or Scale of Measurement)

P1-C1-U1.6-T03 • Topic 3: Standard or Scale of Measurement

ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ — ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੋਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ • ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ §6.3 ਪੜ੍ਹੋ: measurement ਦੇ scale ਵਜੋਂ money ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ universal denomination ਦੀ ਘਾਟ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

Scale ਵਜੋਂ money: accounting ਵਿੱਚ money ਹੀ measurement ਦਾ scale ਹੈ (money measurement concept),

ਹਾਲਾਂਕਿ quantitative information ਵੀ ਪੂਰਕ ਵਜੋਂ ਦੱਸੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ; money ਦੀ ਕੋਈ universal denomination ਨਹੀਂ — ਇਹ ਚਾਲੂ currency ਦਾ ਰੂਪ ਲੈਂਦੀ ਹੈ (India ਵਿੱਚ ₹, U.K. ਵਿੱਚ Pound-Sterling, U.S.A. ਵਿੱਚ Dollar), ਅਤੇ currencies ਵਿਚਕਾਰ ਕੋਈ ਸਥਿਰ exchange ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਅਸਥਿਰਤਾ: \$5,000 ਦਾ loan ₹2,50,000 ਉੱਤੇ ਦਰਜ (\$1 = ₹50) ਹੋਵੇ ਤਾਂ rate ₹55 ਹੋਣ 'ਤੇ ਇਹ ₹2,75,000 ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ — ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਤੋਂ ਪਾਰ money ਦੀ universal applicability ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਬਦਲਦੇ exchange rates ਕਾਰਨ ਇਹ ਇੱਕ ਅਸਥਿਰ measurement scale ਹੈ।

ਵਿਸ਼ਾ 4: Measurement Discipline ਦਾ Dimension (Dimension of Measurement Discipline)

P1-C1-U1.6-T04 • Topic 4: Dimension of Measurement Discipline

ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ — ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੋਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ • ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ \$6.4 ਨੂੰ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਦੀ production/sales ਉਦਾਹਰਣ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੋ: dimension ਪੱਖੋਂ money ਦੀ ਅਸਥਿਰਤਾ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਅਸਥਿਰਤਾ: ਆਦਰਸ਼ scale ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਥਿਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ (1 kg ਜਾਂ 1 metre ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਬਦਲਦੇ), ਪਰ money ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ — ਕੀਮਤਾਂ ਵਿੱਚ ਲਗਾਤਾਰ ਤਬਦੀਲੀ ਕਾਰਨ ਇੱਕੋ money ਨਾਲ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਾਰੀਖਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕੋ goods ਨਹੀਂ ਖਰੀਦੇ ਜਾ ਸਕਦੇ, ਇਸ ਲਈ ਇੱਕ ਸਾਲ ਦੀ money-measured information ਦੂਜੇ ਸਾਲ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾਯੋਗ ਨਹੀਂ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ।

ਉਦਾਹਰਣ: sales ₹5,00,000 (5,000 pcs) ਤੋਂ ਵਧ ਕੇ ₹5,40,000 (4,500 pcs) ਹੋ ਗਈ — ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ 8% sales ਵਾਧਾ ਅਸਲ ਵਿੱਚ production/sales ਵਿੱਚ 10% ਗਿਰਾਵਟ ਅਤੇ gross profit ਵਿੱਚ 10% ਕਮੀ (₹1,00,000 ਤੋਂ ਘਟ ਕੇ ₹90,000) ਨੂੰ ਲੁਕਾਉਂਦਾ ਹੈ; monetary figures ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਸਿਰਫ਼ ਕੀਮਤ ਤਬਦੀਲੀ ਕਾਰਨ ਹੈ — ਇਸ ਲਈ accounting ਇੱਕ ਸਟੀਕ measurement discipline ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਵਿਸ਼ਾ 5: Measurement Discipline ਵਜੋਂ Accounting (Accounting as a Measurement Discipline)

P1-C1-U1.6-T05 • Topic 5: Accounting as a Measurement Discipline

ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ — ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੋਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ • ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ \$6.5 ਪੜ੍ਹੋ: accounting ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ measurement ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ fundamental assumptions।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

Accounting ਵਿੱਚ measurement: ਜਦ ਤੱਕ measurement base ਤੈਅ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, record-keeping ਦਾ ਕੰਮ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਵਧ ਸਕਦਾ — recording, classifying ਅਤੇ summarising ਰਾਹੀਂ accounting, performance (profit/loss) ਅਤੇ financial position ਨੂੰ ਮਾਪਦੀ ਹੈ; measurement sub-system theorems ਨਾਲ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਤਿੰਨ — going concern, consistency ਅਤੇ accrual — fundamental accounting assumptions ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨ ਕੇ ਚੱਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਿਰਫ਼ measurement ਨਹੀਂ: information ਦੀ recording, classifying, summarising ਅਤੇ communication, measurement discipline ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ, ਇਸ ਲਈ accounting ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ measurement discipline ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ; ਸਾਰੇ transactions money ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, quantitative information ਸਿਰਫ਼ ਪੂਰਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਵਿਸ਼ਾ 6: Valuation ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ (Valuation Principles)

P1-C1-U1.6-T06 • Topic 6: Valuation Principles

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Para 6.6 ਪੜ੍ਹੋ — ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਚਾਰ measurement bases (Historical Cost, Current Cost, Realisable Value, Present Value), Mr. X ਦੀ machine/bank-loan ਉਦਾਹਰਣ ਸਮੇਤ; measurement ਦੇ ਅਰਥ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਤੱਤਾਂ ਲਈ Para 6.1।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

Measurement (Chambers, Para 6.1): “assignment of numbers to objects and events according to rules specifying the property to be measured, the scale to be used and the dimension of the unit”;
ਤਿੰਨ ਤੱਤ: (1) ਮਾਪੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ objects ਅਤੇ events ਦੀ ਪਛਾਣ, (2) ਵਰਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ standard ਜਾਂ scale ਦੀ ਚੋਣ, (3) measurement standard ਜਾਂ scale ਦੇ dimension ਦੀ ਪਰਖ; accounting ਵਿੱਚ money ਹੀ scale ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਵਿੱਚ universal applicability ਅਤੇ dimension ਦੀ ਸਥਿਰਤਾ ਦੀ ਘਾਟ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ accounting ਇੱਕ ਸਟੀਕ measurement discipline ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਚਾਰ measurement bases (Para 6.6): (i) Historical Cost – acquisition price: assets ਨੂੰ acquisition ਸਮੇਂ ਅਦਾ ਕੀਤੇ cash/cash equivalent ਉੱਤੇ (machine ₹7,00,000 + installation ₹1,00,000 = ₹8,00,000), liabilities ਨੂੰ obligation ਦੇ ਬਦਲੇ ਪ੍ਰਾਪਤ proceeds ਉੱਤੇ (bank loan ਪ੍ਰਾਪਤ ₹5,00,000 ਉੱਤੇ ਦਰਜ) ਜਾਂ, ਜਿਵੇਂ income tax ਵਿੱਚ, ਉਸ ਨੂੰ ਚੁਕਾਉਣ ਲਈ ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸੰਭਾਵਿਤ ਰਕਮ ਉੱਤੇ; (ii) Current Cost – assets ਨੂੰ ਉਸ cash ਉੱਤੇ ਜੋ ਇਹੀ ਜਾਂ ਬਰਾਬਰ ਦੀ asset ਹੁਣ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਅਦਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇ, liabilities ਨੂੰ obligation ਹੁਣ settle ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ UNDISCOUNTED ਰਕਮ ਉੱਤੇ (machine ₹25,00,000; 1% prepayment penalty ਸਮੇਤ loan ₹5,05,000); (iii) Realisable Value – assets ਨੂੰ ORDERLY disposal ਵਿੱਚ ਵੇਚ ਕੇ ਹੁਣ ਮਿਲ ਸਕਣ ਵਾਲੇ cash ਉੱਤੇ (machine ₹20,00,000), liabilities ਨੂੰ settlement values ਉੱਤੇ, ਭਾਵ ਆਮ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਅਦਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸੰਭਾਵਿਤ undiscounted cash ਉੱਤੇ (loan ₹5,00,000); (iv) Present Value – assets ਨੂੰ ਆਮ ਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਸੰਭਾਵਿਤ future net cash inflows ਦੇ present discounted value ਉੱਤੇ ($₹1,00,000 \text{ p.a.} \times 10 \text{ yrs @ } 20\% = ₹4,19,246$), liabilities ਨੂੰ

settle ਕਰਨ ਲਈ future net cash outflows ਦੇ present discounted value ਉੱਤੇ (loan ₹4,70,094)।

ਫਾਰਮੂਲੇ: discounting: $P = A \div (1 + i)^n$ (time value of money – ਭਵਿੱਖੀ money ਨੂੰ ਅੱਜ ਦੇ ਰੁਪਈਆ ਵਿੱਚ ਘਟਾ ਕੇ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ); annuity: $PV = (A \div i) \times [1 - 1 \div (1 + i)^n]$ ।

True/False ਅਤੇ ਅਭਿਆਸ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ: 'Current cost gives an alternative measurement base' – TRUE; 'Future value' ਚਾਰ bases ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਨਹੀਂ (NOT) ਹੈ; long-term assets (machinery, furniture, licenses) ਲਈ historical cost ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਰਵਾਇਤੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ historical cost accounting ਹੈ; inventories ਉੱਤੇ realisable value ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ (cost ਅਤੇ net realisable value ਵਿੱਚੋਂ ਜੋ ਘੱਟ ਹੋਵੇ); investments ਅਤੇ loans ਲਈ present value ਆਮ ਹੈ; Mohan MCQ set – 2001 ਵਿੱਚ ₹10,00,000 ਵਿੱਚ ਖਰੀਦੀ machine (historical), ਅਜਿਹੀ machine ਹੁਣ ₹20,00,000 (current cost), ਵਿਕਰੀ ਅਨੁਮਾਨ ₹15,00,000 (realisable), discounted inflows ₹12,00,000 (present value)।

ਸਮਝ (Understanding) ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- True/False: 'Current cost gives an alternative measurement base' TRUE ਹੈ — assets ਉਸ cash ਉੱਤੇ ਦਿਖਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਇਹੀ ਜਾਂ ਬਰਾਬਰ ਦੀ asset ਹੁਣ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਅਦਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇ; liabilities ਹੁਣ settle ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ undiscounted ਰਕਮ ਉੱਤੇ।
- ਹਰ base ਨੂੰ assets ਅਤੇ liabilities ਦੋਹਾਂ ਲਈ ਸਮਝਾਓ: historical cost = acquisition price (ਅਦਾ ਕੀਤੀ cost + installation, ਜਿਵੇਂ ₹7,00,000 + ₹1,00,000 = ₹8,00,000); realisable value = orderly disposal ਵਿੱਚ ਵੇਚ ਕੇ ਮਿਲਣ ਵਾਲਾ cash / liabilities ਦੀ settlement value; present value = discounted future net cash inflows/outflows।
- 'Define Measurement' ਭਾਗ ਲਈ Chambers ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿਓ — assignment of numbers to objects and events per rules specifying the property, scale and dimension — ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਤੱਤ ਲਿਖੋ: objects/events ਦੀ ਪਛਾਣ, scale ਦੀ ਚੋਣ, scale ਦੇ dimension ਦੀ ਪਰਖ।
- Bases ਨੂੰ ਅਭਿਆਸ ਨਾਲ ਜੋੜੋ: long-term assets ਲਈ historical cost, inventories ਲਈ realisable value (cost ਅਤੇ NRV ਵਿੱਚੋਂ ਜੋ ਘੱਟ ਹੋਵੇ), investments ਅਤੇ loans ਲਈ present value; ਰਵਾਇਤੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ historical cost accounting ਹੈ।

TQ 6.1 • PYQ 2025-May [6] (b) • Descriptive • 5M • Pg 58

LEVEL I
ਸਮਝ (Understanding)

ਦਰਮਿਆਨਾ

ਵਿਸ਼ਾ 7: Measurement and Valuation

P1-C1-U1.6-T07 • Topic 7: Measurement and Valuation

ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ — ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੋਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ • ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ \$6.7 ਪੜ੍ਹੋ: economist ਲਈ value ਭਾਵ utility, ਬਨਾਮ accounting ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ monetary surrogate।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

Value ਬਨਾਮ measurement: value ਦਾ ਸੰਬੰਧ objects, abilities ਜਾਂ ideas ਤੋਂ ਮਿਲਣ ਵਾਲੇ ਲਾਭਾਂ ਨਾਲ ਹੈ — economist ਲਈ ਇਹ ਕਿਸੇ economic resource ਦੀ utility (ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ) ਹੈ; accounting ਵਿੱਚ monetary surrogate ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ value ਨੂੰ money ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮਾਪਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (₹2,50,000 ਵਿੱਚ ਖਰੀਦੀ car ਦੀ valuation acquisition/historical cost ਉੱਤੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ)।

Scales: ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦੇ ਪੱਧਰ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ economists ਅਕਸਰ ordinal scales ਵਰਤਦੇ ਹਨ, ਪਰ accountants ਸਿਰਫ cardinal scales ਵਰਤਦੇ ਹਨ — value, measurement ਰਾਹੀਂ ਦਰਸਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ accounting ਵਿੱਚ value ਹਮੇਸ਼ਾ money ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੀ ਮਾਪੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਵਿਸ਼ਾ 8: Accounting Estimates

P1-C1-U1.6-T08 • Topic 8: Accounting Estimates

ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ — ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੋਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ • ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ \$6.8 ਨੂੰ ਇਸ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੋ: estimates ਦੀ ਲੋੜ ਕਿਉਂ ਹੈ ਅਤੇ estimate ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਲੋੜ: ਜੇ items ਅਜੇ ਵਾਪਰੇ ਨਹੀਂ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ valuation principles ਨਾਲ ਮਾਪਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਫਿਰ ਵੀ ਉਹ ਦਰਜ ਕਰਨੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ (ਜਿਵੇਂ provision for doubtful debts) — ਮੌਜੂਦਾ ਹਾਲਾਤ ਅਤੇ ਪਿਛਲੇ ਤਜਰਬੇ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਵਾਜਬ estimates ਲਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ; ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿੱਚ ਨਿਹਿਤ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤਤਾਵਾਂ ਕਾਰਨ ਕਈ financial statement items ਦਾ ਸਿਰਫ਼ ਅਨੁਮਾਨ ਹੀ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਪਲਬਧ ਤਾਜ਼ਾ information ਉੱਤੇ judgement ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਖੇਤਰ: depreciation, amortisation ਅਤੇ impairment losses, accruals, provisions, employee benefit obligations, bad debts, plant and machinery ਦੀ useful life ਅਤੇ residual value, inventory obsolescence, ਕਿਸੇ patent ਦੀ useful life, construction contracts ਉੱਤੇ provisions, tax provisions।

Estimate ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ: ਹਾਲਾਤ ਬਦਲਣ 'ਤੇ ਜਾਂ ਨਵੀਂ information/ਵਧੇਰੇ ਤਜਰਬੇ/ਬਾਅਦ ਦੇ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ ਕਾਰਨ ਸੋਧ ਲੋੜੀਂਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ — accounting estimate ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਪਹਿਲਾਂ ਅਨੁਮਾਨਿਤ parameters ਅਤੇ ਚਾਲੂ ਮਿਆਦ ਦੌਰਾਨ ਦੁਬਾਰਾ ਅਨੁਮਾਨਿਤ (ਜਾਂ ਅਸਲ ਨਤੀਜਿਆਂ) ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰ; ਜਿਵੇਂ obsolescence ਕਾਰਨ ₹10 ਲੱਖ ਦੀ machine ਦੀ ਸੰਭਾਵਿਤ life 10 ਸਾਲ ਤੋਂ ਘਟਾ ਕੇ 6 ਕਰਨੀ — ਅਜਿਹੀ ਤਬਦੀਲੀ ਨੂੰ retrospective effect ਨਹੀਂ (NOT) ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ।

ਇਕਾਈ 1.7: Accounting Standards

Accounting Standards

P1-C1-U1.7 • ਮਹੱਤਤਾ D • ਅਧਿਆਇ ਵਿੱਚ Rank 6 • ਸ਼੍ਰੇਣੀ C • ਅਧਿਆਇ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ 6.9% • 5 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

ਵਿਸ਼ਾ 1: Accounting Standards ਦੀ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ (Introduction of Accounting Standards)

P1-C1-U1.7-T01 • Topic 1: Introduction of Accounting Standards

ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ — ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੋਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ • ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ §7.1 ਪੜ੍ਹੋ: accounting principles ਨੂੰ standardise ਕਿਉਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ Accounting Standards ਕਿਹੜੇ ਚਾਰ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦੇ ਹਨ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

Standards ਕਿਉਂ: ਜੇ financial accounting ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਯਮਤ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ financial statements ਗੁਮਰਾਹਕੁੰਨ, ਪੱਖਪਾਤੀ ਅਤੇ ਤੋੜੇ-ਮਰੋੜੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ — financial reporting ਦੀ transparency, consistency, comparability, adequacy ਅਤੇ reliability ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ accounting principles ਅਤੇ policies ਨੂੰ standardise ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਉੱਦਮਾਂ ਦੇ financial statements ਤੁਲਨਾਯੋਗ ਬਣਨ।

ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ: Accounting Standards ਉਹ written policy documents ਹਨ ਜੋ ਮਾਹਰ accounting body ਜਾਂ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ regulatory body ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ financial statements ਵਿੱਚ accounting transactions ਅਤੇ events ਦੀ recognition, measurement, presentation ਅਤੇ disclosure ਦੇ ਪੱਖਾਂ ਨੂੰ cover ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਚਾਰ ਮੁੱਦੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਹ ਨਜਿੱਠਦੇ ਹਨ: (i) events ਅਤੇ transactions ਦੀ recognition, (ii) ਇਹਨਾਂ transactions ਅਤੇ events ਦਾ measurement, (iii) ਪਾਠਕ ਲਈ ਅਰਥਪੂਰਨ ਅਤੇ ਸਮਝਣਯੋਗ ਢੰਗ ਨਾਲ presentation, (iv) disclosure requirements, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ stakeholders ਅਤੇ ਸੰਭਾਵੀ investors ਸੂਝਵਾਨ ਅਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ-ਆਧਾਰਿਤ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਫ਼ੈਸਲੇ ਲੈ ਸਕਣ।

ਵਿਸ਼ਾ 2: Accounting Standards ਦੇ ਉਦੇਸ਼ (Objectives of Accounting Standards)

P1-C1-U1.7-T02 • Topic 2: Objectives of Accounting Standards

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Para 7.2 ਪੜ੍ਹੋ — accounting standards ਵੱਖ-ਵੱਖ accounting policies ਨੂੰ standardise ਕਰਕੇ practices ਨੂੰ harmonise ਕਰਦੇ ਹਨ; standards ਕੀ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਕਿਹੜੇ ਚਾਰ ਮੁੱਦਿਆਂ (recognition, measurement, presentation, disclosure) ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ Para 7.1 ਉੱਤੇ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੋ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਅਰਥ (Para 7.1): accounting standards ਉਹ written policy documents ਹਨ ਜੋ ਮਾਹਰ accounting body ਜਾਂ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ regulatory body ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ financial statements ਵਿੱਚ accounting transactions ਅਤੇ events ਦੀ recognition, measurement, presentation ਅਤੇ disclosure ਦੇ ਪੱਖਾਂ ਨੂੰ cover ਕਰਦੇ ਹਨ – ਇਹੀ ਚਾਰ ਮੁੱਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹਰ standard ਨਜਿੱਠਦਾ ਹੈ।

ਉਦੇਸ਼ (Para 7.2): ਸਾਰਾ ਵਿਚਾਰ accounting policies ਅਤੇ practices ਦੇ harmonisation ਦੁਆਲੇ ਕੇਂਦਰਿਤ ਹੈ – standards ਵੱਖ-ਵੱਖ accounting policies ਨੂੰ standardise ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ (i) financial statements ਦੀ non-

comparability ਖ਼ਤਮ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ reliability ਵਧੇ, ਅਤੇ (ii) standard accounting policies, valuation norms ਅਤੇ disclosure requirements ਦਾ ਇੱਕ set ਮਿਲੇ।

ਪ੍ਰਭਾਵ: standards, financial statements ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ accounting ਵਿਕਲਪਾਂ ਨੂੰ ਤਰਕਸੰਗਤਤਾ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਅੰਦਰ ਘਟਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਉੱਦਮਾਂ ਦੇ financial statements ਦੀ comparability ਯਕੀਨੀ ਬਣਦੀ ਹੈ; standardisation ਨਾਲ financial reporting ਦੀ transparency, consistency, comparability, adequacy ਅਤੇ reliability ਯਕੀਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਯਾਦ (Remembering) ਜ਼ਬਾਨੀ ਯਾਦ ਕਰੋ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- ਦੱਸਣ ਵਾਲੇ ਉਦੇਸ਼: ਵੱਖ-ਵੱਖ accounting policies ਨੂੰ standardise ਕਰਨਾ, ਤਾਂ ਜੋ (i) financial statements ਦੀ non-comparability ਖ਼ਤਮ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ reliability ਵਧੇ, ਅਤੇ (ii) standard accounting policies, valuation norms ਅਤੇ disclosure requirements ਦਾ ਇੱਕ set ਮਿਲੇ।
- ਨਾਲ ਜੋੜੋ: standards ਤਰਕਸੰਗਤਤਾ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਅੰਦਰ accounting ਵਿਕਲਪ ਘਟਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਉੱਦਮਾਂ ਦੇ financial statements ਦੀ comparability ਯਕੀਨੀ ਬਣਦੀ ਹੈ।
- ਇੱਕ ਲਾਈਨ ਵਿੱਚ ਅਰਥ: accounting standards ਉਹ written policy documents ਹਨ ਜੋ ਮਾਹਰ accounting body/ਸਰਕਾਰ/regulator ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ transactions ਅਤੇ events ਦੀ recognition, measurement, presentation ਅਤੇ disclosure ਨੂੰ cover ਕਰਦੇ ਹਨ।

TQ 2.1 • PYQ 2025-May [1] (b) (i) {C} • Descriptive • 2M • Pg 62 9x ਪੁੱਛਿਆ **LEVEL I**
ਗਿਆ ਯਾਦ (Remembering)

ਆਸਾਨ

ਵਿਸ਼ਾ 3: Accounting Standards ਦੇ ਲਾਭ ਅਤੇ ਸੀਮਾਵਾਂ (Benefits and Limitations of Accounting Standards)

P1-C1-U1.7-T03 • Topic 3: Benefits and Limitations of Accounting Standards

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Para 7.3 ਪੜ੍ਹੋ — accounting standards ਦੇ ਤਿੰਨ ਲਾਭ ਅਤੇ ਦੋ ਸੀਮਾਵਾਂ, ਨਾਲ ਹੀ ਸਾਂਝੇ 4-mark ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਲਈ Para 7.1 ਵਿੱਚੋਂ accounting standards ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਤਿੰਨ ਲਾਭ (Para 7.3): (i) Standardisation of alternative accounting treatments – treatments ਵਿੱਚ ਉਲਝਣ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਭਿੰਨਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵਾਜਬ ਹੱਦ ਤੱਕ ਘਟਾਉਣਾ ਜਾਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨਾ; (ii) Requirements for additional disclosures – standards ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਤੋਂ ਵੱਧ disclosure ਮੰਗ ਸਕਦੇ ਹਨ; (iii) Comparability of financial statements – ਇੱਕੋ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ companies ਦੀ ਅਤੇ, ਸੀਮਤ ਹੱਦ ਤੱਕ, ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਿੱਸਿਆਂ ਦੀਆਂ companies ਦੀ (ਸੀਮਤ ਇਸ ਲਈ ਕਿਉਂਕਿ institutions, ਰਵਾਇਤਾਂ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਦੇਸ਼-ਦਰ-ਦੇਸ਼ ਵੱਖਰੀਆਂ ਹਨ)।

ਦੋ ਸੀਮਾਵਾਂ: (i) Difficulties in making choice between different treatments – ਕੁਝ accounting ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੇ ਵਿਕਲਪਿਕ ਹੱਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰੇਕ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਦਲੀਲਾਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ; (ii) Restricted scope – accounting standards,

statute ਨੂੰ override ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਚਲਿਤ statutes ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਬਣਾਉਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ।

True/False: 'Accounting Standards can override the statute' – FALSE, ਇਹ statute ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ override ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ; 'difficulty in choosing between treatments is a benefit' – FALSE, ਇਹ ਇੱਕ limitation ਹੈ; 'additional disclosure requirement is a limitation' – FALSE, ਇਹ ਇੱਕ benefit ਹੈ।

4-mark ਢਾਂਚਾ: ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੋ (recognition, measurement, presentation, disclosure ਬਾਰੇ written policy documents), ਫਿਰ ਤਿੰਨ ਲਾਭ ਅਤੇ ਦੋ ਸੀਮਾਵਾਂ ਲਿਖੋ।

ਸਮਝ (Understanding) ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ • 3 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- ਲਾਭ (ਹਰੇਕ ਸਮਝਾਓ): (i) standardisation of alternative accounting treatments — ਉਲਝਣ ਵਾਲੀਆਂ ਭਿੰਨਤਾਵਾਂ ਘਟਾਉਣਾ/ਖ਼ਤਮ ਕਰਨਾ; (ii) requirements for additional disclosures — ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਤੋਂ ਵੱਧ; (iii) comparability of financial statements — companies ਵਿਚਕਾਰ ਅਤੇ, ਸੀਮਤ ਹੱਦ ਤੱਕ, ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚਕਾਰ।
- ਸੀਮਾਵਾਂ: (i) ਵਿਕਲਪਿਕ treatments ਵਿੱਚੋਂ ਚੋਣ ਦੀ ਮੁਸ਼ਕਲ, ਜਦੋਂ ਹਰੇਕ ਦੇ ਆਪਣੇ ਗੁਣ ਹੋਣ; (ii) restricted scope — standards, statute ਨੂੰ override ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਬਣਾਉਣੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ।
- True/False: 'Accounting Standards can override the statute' FALSE ਹੈ — ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਚਲਿਤ statutes ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਅੰਦਰ ਬਣਾਉਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ।
- ਪੂਰੇ 4-mark ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਲਈ, ਲਾਭ ਅਤੇ ਸੀਮਾਵਾਂ ਲਿਖਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੋ (recognition, measurement, presentation, disclosure ਬਾਰੇ written policy documents)।

TQ 3.2 • PYQ 2024-Jun [1] (a) (iii) {C} • True/False • 2M • Pg 64

LEVEL I
ਸਮਝ (Understanding)

ਆਸਾਨ

TQ 3.1 • PYQ 2006-Nov [6] (v) • Descriptive • 5M • Pg 63 **5x ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ**

LEVEL I
ਸਮਝ (Understanding)

ਦਰਮਿਆਨਾ

TQ 3.3 • PYQ 2026-Jan [1] (b) {C} • Descriptive • 4M • Pg 65

LEVEL I
ਸਮਝ (Understanding)

ਦਰਮਿਆਨਾ

ਵਿਸ਼ਾ 4: ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ Accounting Standards ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ (Process of Formulation of Accounting Standards in India)

P1-C1-U1.7-T04 • Topic 4: Process of Formulation of Accounting Standards in India

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Para 7.4 ਪੜ੍ਹੋ — ICAI ਨੇ 1977 ਵਿੱਚ Accounting Standards Board (ASB) ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ; standard-setting ਦੇ ਪੜਾਅ (ਖੇਤਰਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ, study groups, draft ਦਾ ਵਿਤਰਣ, exposure draft, comments, Council ਵੱਲੋਂ ਅੰਤਿਮ ਰੂਪ) ਅਤੇ ਕਿਹੜਾ set of standards ਕੌਣ ਜਾਰੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਸਿੱਖੋ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ASB (Para 7.4): ICAI ਨੇ 1977 ਵਿੱਚ Accounting Standards Board ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ; ਭਾਰਤੀ standards ਬਣਾਉਂਦੇ ਸਮੇਂ ASB, IFRSs ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਕਾਨੂੰਨਾਂ, ਰੀਤਾਂ, ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਮਾਹੌਲ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਮੋਂਦਾ ਹੈ; ਇਸ

ਦੀ ਬਣਤਰ ਵਿੱਚ ਉਦਯੋਗ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ (ASSOCHAM, CII, FICCI), regulators, ਅਕਾਦਮਿਕ ਮਾਹਰ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਵਿਭਾਗ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ; ASB ਸੁਤੰਤਰ ਹੈ – ASB ਵੱਲੋਂ ਤਿਆਰ draft standard ਨੂੰ ICAI ਦੀ Council, ASB ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਸੋਧ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ।

Standard-setting ਦੇ ਪੜਾਅ: (1) ASB ਵੱਲੋਂ ਵਿਆਪਕ ਖੇਤਰਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ, (2) ਮੁੱਢਲੇ drafts (objective, scope, definitions, recognition/measurement, presentation and disclosure) ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ study groups ਦਾ ਗਠਨ, (3) ASB ਵੱਲੋਂ draft ਉੱਤੇ ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਸੋਧ, (4) Council ਮੈਂਬਰਾਂ ਅਤੇ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਬਾਹਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ – DCA, SEBI, C&AG, CBDT, SCOPE ਆਦਿ – ਨੂੰ ਭੇਜਣਾ, (5) ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਜਾਣਨ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨਾਲ ਮੀਟਿੰਗ, (6) Exposure Draft ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਰੂਪ ਦੇ ਕੇ ਜਨਤਕ comments ਮੰਗਦਿਆਂ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ, (7) comments ਉੱਤੇ ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ Council ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ASB ਵੱਲੋਂ ਅੰਤਿਮ ਰੂਪ, (8) Council ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਲੋੜ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ASB ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਕਰਕੇ ਸੋਧਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ standard ਜਾਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਕਿਹੜਾ set ਕੌਣ ਜਾਰੀ ਕਰਦਾ ਹੈ: Ind AS – ਸਾਰੀਆਂ listed companies ਅਤੇ NBFCs ਉੱਤੇ, ਅਤੇ ₹250 ਕਰੋੜ ਜਾਂ ਵੱਧ net worth ਵਾਲੀਆਂ unlisted companies/NBFCs ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ; Companies (Accounting Standards) Rules, 2021 ਅਧੀਨ notified AS (Central Government) – Ind AS companies ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ companies ਲਈ; ICAI ਵੱਲੋਂ ਨਿਰਧਾਰਿਤ AS – companies ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ entities ਲਈ; True/False – 'Accounting Standards for non-corporate entities in India are issued by the Central Government' FALSE ਹੈ, ਇਹ ICAI ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

Ind AS ਪਿਛੇਕੜ: ਭਾਰਤ ਨੇ IASB ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ IFRS ਨਾਲ CONVERGE ਕਰਨ ਦਾ (adopt ਕਰਨ ਦਾ ਨਹੀਂ) ਫ਼ੈਸਲਾ ਕੀਤਾ – ਦੇਸ਼ ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਮਾਹੌਲ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ, Ind AS ਨੂੰ ਸੰਬੰਧਿਤ IFRS ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਜਿੱਥੇ ਬਿਲਕੁਲ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇ ਉੱਥੇ ਹੀ ਭਿੰਨਤਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ; ASB = Accounting Standards Board ('Accounting standardisation benchmarking' ਨਹੀਂ)।

ਸਮਝ (Understanding) ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- True/False: 'Accounting Standards for non-corporate entities in India are issued by the Central Government' FALSE ਹੈ — non-corporate entities ਲਈ standards ICAI ਜਾਰੀ ਕਰਦੀ ਹੈ; companies ਲਈ AS ਨੂੰ Central Government, Companies (Accounting Standards) Rules, 2021 ਅਧੀਨ notify ਕਰਦੀ ਹੈ।
- ਤਿੰਨ sets of standards ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਲਾਗੂਯੋਗਤਾ ਜਾਣੋ: listed companies/NBFCs ਅਤੇ ₹250 ਕਰੋੜ ਜਾਂ ਵੱਧ net worth ਵਾਲੀਆਂ unlisted companies ਲਈ Ind AS; ਹੋਰ companies ਲਈ notified AS; company ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ entities ਲਈ ICAI-prescribed AS।
- ASB ਦੀ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰੇ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ (DCA/SEBI/C&AG/CBDT ਆਦਿ ਨੂੰ drafts, ਜਨਤਕ comment ਲਈ exposure draft) ਸਮਝੋ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ASB ਸੁਤੰਤਰ ਹੈ — ICAI Council, ASB ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ draft standard ਨੂੰ ਸੋਧ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ।

TQ 4.1 • PYQ 2021-Jan [1] (a) (vi) {C} • True/False • 2M • Pg 66 5× ਪੁੱਛਿਆ **LEVEL I**
ਰਿਆ ਸਮਝ (Understanding)

ਆਸਾਨ

ਵਿਸ਼ਾ 5: ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ Accounting Standards ਦੀ ਸੂਚੀ (List of Accounting Standards in India)

P1-C1-U1.7-T05 • Topic 5: List of Accounting Standards in India

ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ — ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੋਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ §7.5 ਪੜ੍ਹੋ: Accounting Standards Board ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਲਾਗੂ AS ਦੀ ਸਾਰਣੀ ਅਤੇ Ind AS convergence ਬਾਰੇ ਨੋਟ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਲਾਗੂ AS: financial statements GAAP ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਣ, ਇਸ ਲਈ Accounting Standards Board ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ AS ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ — ਇਸ ਸਮੇਂ AS 1 ਤੋਂ AS 29 (ਵਿਚਕਾਰ ਖਾਲੀ ਨੰਬਰਾਂ ਸਮੇਤ), ਜਿਵੇਂ AS 1 Disclosure of Accounting Policies, AS 2 Valuation of Inventories, AS 3 Cash Flow Statements, AS 9 Revenue Recognition, AS 10 Property Plant and Equipment, AS 16 Borrowing Costs, AS 19 Leases, AS 22 Taxes on Income, AS 26 Intangible Assets, AS 29 Provisions, Contingent Liabilities & Contingent Assets (ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਸੂਚੀ ਸਿਰਫ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਹੈ, syllabus ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ)।

Ind AS: standard-setting ਸੰਸਥਾ ICAI ਨੇ 2006 ਵਿੱਚ IFRS ਵੱਲ ਕਦਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ; ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ICAI ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਕਰਕੇ IFRS ਨੂੰ adopt ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਉਸ ਨਾਲ CONVERGE ਕਰਨ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕੀਤਾ — India ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਮਾਹੌਲ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ, Ind AS ਨੂੰ ਜਿੱਥੇ ਤੱਕ ਸੰਭਵ ਹੋਵੇ ਸੰਬੰਧਿਤ IFRS ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਭਿੰਨਤਾ ਸਿਰਫ਼ ਉੱਥੇ ਜਿੱਥੇ ਬਿਲਕੁਲ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇ।

ਅਧਿਆਇ 2

Accounting ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ (Accounting Process)

Accounting Process

38 ਵਿਸ਼ੇ • 90 ਸ਼੍ਰੇਣੀਬੱਧ ਪ੍ਰਸ਼ਨ • ਮਹੱਤਤਾ: A

ICAI ਹੁਨਰ ਪ੍ਰੋਫਾਈਲ Level I 5–20% • Level II 80–95% — ਇਹ ਅਧਿਆਇ: ਸਿਧਾਂਤ-ਪ੍ਰਧਾਨ

Level I — ਯਾਦ ਅਤੇ ਸਮਝ

29.8%

325.5 ਵਿੱਚੋਂ 97 ਅੰਕ

Level II — ਪ੍ਰਯੋਗ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ

70.2%

325.5 ਵਿੱਚੋਂ 228.5 ਅੰਕ

ਇਕਾਈ 2.1: ਮੁੱਢਲੀਆਂ Accounting ਵਿਧੀਆਂ — Journal Entries (Basic Accounting Procedures: Journal Entries)

Basic Accounting Procedures: Journal Entries

P1-C2-U2.1 • ਮਹੱਤਤਾ B • ਅਧਿਆਇ ਵਿੱਚ Rank 2 • ਸ਼੍ਰੇਣੀ A • ਅਧਿਆਇ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ 21.1% • 19 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

ਵਿਸ਼ਾ 1: Double Entry System

P1-C2-U2.1-T01 • Topic 1: Double Entry System

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Study Material ਦਾ Para 1.1 ਪੜ੍ਹੋ: double entry system ਦਾ ਅਰਥ, Luca Pacioli ਨਾਲ ਇਸ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ, ਅਤੇ ਹਰ transaction ਦਾ ਦੋਹਰਾ (debit-credit) ਪੱਖ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਅਰਥ (SM): ਉਹ system “which recognises and records both the aspects of transactions” — ਹਰ transaction ਦੇ ਦੋ ਪੱਖ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, debit ਅਤੇ credit, ਇਸ ਲਈ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਦੋ accounts ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ; ਇਹ accounting ਦਾ ਇੱਕੋ-ਇੱਕ ਵਿਗਿਆਨਕ system ਹੈ।

ਮੂਲ: 500 ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਾਲ ਪੁਰਾਣਾ; ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਤਾਲਵੀ friar ਅਤੇ ਗਣਿਤ-ਸ਼ਾਸਤਰੀ “Luca Pacioli” ਨੇ Summa de Arithmetica, Geometria, Proportioni et Proportionalita ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ — double entry accounting system ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਪਹਿਲੀ ਪੁਸਤਕ।

ਮਿਆਰੀ ਉਦਾਹਰਣ: furniture ਦੀ ਖ਼ਰੀਦ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਨਵੀਂ asset (furniture) ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ (AND) ਜਾਂ ਤਾਂ cash balance ਘਟਦਾ ਹੈ ਜਾਂ supplier ਪ੍ਰਤੀ liability ਬਣਦੀ ਹੈ — ਦੋਵੇਂ ਪੱਖ ਦਰਜ ਹੁੰਦੇ ਹਨ; ਪੈਸੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ entities ਲਈ ਇਹ system ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੈ।

ਯਾਦ (Remembering) ਜ਼ਬਾਨੀ ਯਾਦ ਕਰੋ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ: double entry system ਹਰ transaction ਦੇ ਦੋਵੇਂ (BOTH) ਪੱਖਾਂ (debit ਅਤੇ credit) ਨੂੰ ਪਛਾਣਦਾ ਅਤੇ ਦਰਜ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਦੋ accounts ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।
- ਇਹ accounting ਦਾ ਇੱਕੋ-ਇੱਕ ਵਿਗਿਆਨਕ system ਹੈ, 500 ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਾਲ ਪੁਰਾਣਾ; ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਤਾਲਵੀ friar ਅਤੇ ਗਣਿਤ-ਸ਼ਾਸਤਰੀ Luca Pacioli ਨੇ 'Summa de Arithmetica' ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ।
- Short note ਲਈ ਮਿਆਰੀ ਉਦਾਹਰਣ: furniture ਦੀ ਖ਼ਰੀਦ — ਨਵੀਂ asset (furniture) ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ (AND) ਜਾਂ ਤਾਂ cash ਘਟਦਾ ਹੈ ਜਾਂ supplier ਪ੍ਰਤੀ liability ਬਣਦੀ ਹੈ।
- ਇਸ ਨੂੰ 4-5 ਸਟੀਕ ਨੁਕਤਿਆਂ ਵਿੱਚ 2.5-ਅੰਕ short note ਵਜੋਂ ਲਿਖਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਰਹੋ।

TQ 1.1 • MTP 2023-May [6] (c) (i) • Short Note • 2.5M • Pg 70

5x ਪੁੱਛਿਆ

LEVEL I

ਯਾਦ (Remembering)

ਆਸਾਨ

ਵਿਸ਼ਾ 2: Double Entry System ਦੇ ਲਾਭ (Advantages of Double Entry System)

P1-C2-U2.1-T02 • Topic 2: Advantages of Double Entry System

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Para 1.2 ਪੜ੍ਹੋ — double entry system ਦੇ ਪੰਜ ਲਾਭ; True/False ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਇਸ ਦੀ ਤੁਲਨਾ single entry (incomplete records) ਨਾਲ ਵੀ ਕਰੋ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਪੰਜ ਲਾਭ (Para 1.2): (i) trial balance ਦੇ ਸਾਧਨ ਰਾਹੀਂ accounting ਕੰਮ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ; (ii) ਕਿਸੇ ਮਿਆਦ ਦੌਰਾਨ ਕਮਾਇਆ profit ਜਾਂ ਹੋਇਆ loss ਵੇਰਵਿਆਂ ਸਮੇਤ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ; (iii) financial statements ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਹਰ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਤ ਉੱਤੇ entity ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਸਥਿਤੀ ਪਤਾ ਲੱਗਦੀ ਹੈ; (iv) accounts ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਜਿੰਨੇ ਚਾਹੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਰੱਖੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜੋ control ਅਤੇ reporting ਲਈ ਅਹਿਮ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ; (v) ਇੱਕ ਸਾਲ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੀ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲਾਂ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾ ਕਰਕੇ ਤਬਦੀਲੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਪਤਾ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਹਰ ਲਾਭ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਦੋਵੇਂ ਪੱਖ ਦਰਜ ਕਰਨ ਤੋਂ: debits ਹਮੇਸ਼ਾ credits ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ books ਦੀ ਅੰਕਗਣਿਤਕ ਜਾਂਚ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਨਤੀਜਿਆਂ, ਸਥਿਤੀ, control ਅਤੇ ਤੁਲਨਾ ਲਈ account-ਵਾਰ ਪੂਰਾ ਵੇਰਵਾ ਮੌਜੂਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

True/False ਜਾਲ: single entry ਅਧੀਨ nominal accounts ਨਹੀਂ (NOT) ਰੱਖੇ ਜਾਂਦੇ (incomplete records ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਤੌਰ ਤੇ cash ਅਤੇ personal accounts ਹੀ ਰੱਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ); real ਅਤੇ nominal accounts double entry system ਅਧੀਨ ਰੱਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਯਾਦ (Remembering) ਜ਼ਬਾਨੀ ਯਾਦ ਕਰੋ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- 5 ਲਾਭ ਯਾਦ ਕਰੋ: (i) trial balance ਰਾਹੀਂ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ, (ii) ਵੇਰਵਿਆਂ ਸਮੇਤ profit/loss ਦਾ ਪਤਾ, (iii) financial statements ਰਾਹੀਂ ਵਿੱਤੀ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਪਤਾ, (iv) ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ accounts ਨਾਲ control ਅਤੇ reporting ਵਿੱਚ ਮਦਦ, (v) ਸਾਲ-ਦਰ-ਸਾਲ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ।
- 5-ਅੰਕ descriptive ਉੱਤਰ ਵਿੱਚ ਪੰਜੇ ਨੁਕਤੇ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਲਾਈਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਨਾਲ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

TQ 2.1 • PYQ 2025-Jan [6] (b) • Descriptive • 5M • Pg 71

LEVEL I

ਯਾਦ (Remembering)

ਦਰਮਿਆਨਾ

ਸਮਝ (Understanding) ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ • 2 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- ਜਾਲ (True/False): 'Nominal Accounts are kept under Single Entry System' FALSE ਹੈ — single entry ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਤੌਰ ਤੇ cash ਅਤੇ personal accounts ਰੱਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ; nominal ਅਤੇ real accounts double entry ਅਧੀਨ ਰੱਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।
- ਇਹ ਦੱਸ ਸਕੋ ਕਿ ਹਰ ਲਾਭ transaction ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਪੱਖ ਦਰਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਕਿਉਂ (WHY) ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

TQ 2.2 • PYQ 2026-Jan [1] (a) (iv) {C} • True/False • 2M • Pg 72
ਗਿਆ

2× ਪੁੱਛਿਆ

LEVEL I

ਸਮਝ (Understanding)

ਆਸਾਨ

TQ 2.3 • PYQ 2026-Sep [6] (b) • Descriptive • 5M • Pg 72

LEVEL I

ਸਮਝ (Understanding)

ਵਿਸ਼ਾ 3: Account

P1-C2-U2.1-T03 • Topic 3: Account

ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ — ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੋਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ • ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ §1.3 ਪੜ੍ਹੋ: cash ਦੇ ਵਾਧੇ ਅਤੇ ਕਮੀਆਂ ਨੂੰ ਦੋ columns ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕਰਨ ਤੋਂ T-form account ਕਿਵੇਂ ਬਣਦਾ ਹੈ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

Account ਕਿਉਂ: ਹਰ transaction ਨਾਲ cash balance ਬਦਲਦੇ ਰਹਿਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ — ਇਸ ਦੀ ਥਾਂ ਸਾਰੇ ਵਾਧੇ ਇੱਕ column ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਕਮੀਆਂ ਦੂਜੇ column ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ; opening balance + total increases - total decreases = closing balance, ਜਿਸ ਤੋਂ ਉਸ item ਬਾਰੇ ਅਹਿਮ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

T form: ਦੋਵੇਂ columns ਨੂੰ account ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ "T" form ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ — cash (ਇੱਕ asset) ਦੇ ਵਾਧੇ ਖੱਬੇ (LEFT) ਪਾਸੇ, ਕਮੀਆਂ ਸੱਜੇ (RIGHT) ਪਾਸੇ; ਹਰ entry ਨਾਲ ਇੱਕ ਨੰਬਰ ਜਾਂ ਤਾਰੀਖ ਲਿਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ T-accounts ਸਿਰਫ਼ ਰਕਮਾਂ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਵੇਰਵੇ ਨਹੀਂ।

ਸਹੀ form: ਖੱਬੇ ਅਤੇ ਸੱਜੇ ਦੋਵੇਂ ਪਾਸੇ Date • Particulars • Amount (₹) ਨਾਲ ruled; ਜਿਵੇਂ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ capital ₹25,00,000 ਨਾਲ Cash ਵਧਦਾ ਹੈ (ਖੱਬੇ) ਅਤੇ Capital ਵਧਦਾ ਹੈ (ਸੱਜੇ); creditors ਨੂੰ cash ਦੇਣ ਨਾਲ Cash ਘਟਦਾ ਹੈ (ਸੱਜੇ) ਅਤੇ Creditors ਘਟਦੇ ਹਨ (ਖੱਬੇ)।

ਵਿਸ਼ਾ 4: Debit and Credit

P1-C2-U2.1-T04 • Topic 4: Debit and Credit

ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ — ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੋਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ • ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ §1.4 ਪੜ੍ਹੋ: ਦੋਵੇਂ ਪਾਸਿਆਂ ਦੇ ਰਸਮੀ ਨਾਂ ਵਜੋਂ Dr./Cr., ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ accounting equation, ਅਤੇ ਵਾਧੇ/ਕਮੀ ਦੇ ਨਿਯਮ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਅਰਥ: accountants ਕਿਸੇ ਵੀ account ਦੇ ਖੱਬੇ (LEFT) ਪਾਸੇ ਦੀ entry ਲਈ Debit (Dr.) ਅਤੇ ਸੱਜੇ (RIGHT) ਪਾਸੇ ਦੀ entry ਲਈ Credit (Cr.) ਵਰਤਦੇ ਹਨ — debit ਅਤੇ credit ਦਾ ਅਰਥ ਅਨੁਕੂਲ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਕੂਲ ਗੱਲਾਂ ਨਹੀਂ (NOT) ਹੈ; ਇਹ ਸਿਰਫ਼ accounts ਦੇ ਦੋ ਪਾਸਿਆਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।

Equation ਆਧਾਰ: Assets = Liabilities + Stockholders' Equity, ਜਿੱਥੇ equity = contributed capital + beginning retained earnings + revenue - expenses - dividends; equation ਦੇ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਦੀ ਤਬਦੀਲੀ ਦੇ ਨਾਲ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਬਦੀਲੀ ਜਾਂ ਉਸੇ ਪਾਸੇ ਉਲਟ ਤਬਦੀਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਨਿਯਮ: assets ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ debit, ਕਮੀ credit; liabilities ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ credit, ਕਮੀ debit; owner's capital ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ credit, ਕਮੀ debit; expenses/purchases ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ debit; revenue/incomes/sales ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ credit।

ਵਿਸ਼ਾ 5: ਲੈਣ-ਦੇਣ (Transactions)

P1-C2-U2.1-T05 • Topic 5: Transactions

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Para 1.5 ਪੜ੍ਹੋ — source documents ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਿਤ, ਪੈਸੇ ਵਿੱਚ ਮਾਪਣਯੋਗ ਦੋ-ਪਾਸੜ ਘਟਨਾ ਵਜੋਂ transaction ਦਾ ਅਰਥ, ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ dual aspect ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਦੋ ਪਹੁੰਚਾਂ (accounting equation ਅਤੇ traditional)।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਅਰਥ: transaction ਇੱਕ ਘਟਨਾ ਹੈ, ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਬਾਹਰੀ, ਪੈਸੇ ਵਿੱਚ ਮਾਪਣਯੋਗ, ਅਤੇ ਦੋ-ਪਾਸੜ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ — ਦੋ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਮੁੱਲ ਤਬਦੀਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ (ਹਰ ਧਿਰ ਮੁੱਲ ਲੈਂਦੀ ਵੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦਿੰਦੀ ਵੀ ਹੈ); ਇਸ ਪਿੱਛੇ ਠੋਸ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ: purchase invoices, bills, pay-slips, cash-memos, passbook ਆਦਿ।

Dual aspect ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਦੋ ਪਹੁੰਚਾਂ: (1) Accounting Equation Approach ਅਤੇ (2) Traditional Approach — ਦੋਹਾਂ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ accounts ਅਤੇ ਪਾਈਆਂ entries ਇੱਕੋ (SAME) ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ; recording ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦੀ ਵਿਧੀ ਤੋਂ ਸੁਤੰਤਰ ਹੈ।

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ entries (Gamma Bros ਕਿਸਮ): employees ਵੱਲੋਂ salary ਬਦਲੇ ਲਈ inventory — Dr. Salaries ₹75,000 / Cr. Purchases ਲਾਗਤ (COST) ਉੱਤੇ (sale price ₹1,00,000 ਨਹੀਂ); machinery ਲਗਾਉਣ ਲਈ wages ₹18,000 capitalise — Dr. Machinery / Cr. Bank (Wages ਨਹੀਂ); proprietor ਦਾ income-tax ਭਰਿਆ — Dr. Drawings / Cr. Petty Cash।

Discount ਲੜੀ: purchase list price ₹2,00,000 ਘਟਾ 10% trade discount, ₹1,80,000 ਉੱਤੇ ਦਰਜ (TD ਕਦੇ books ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ); ਜਲਦੀ ਭੁਗਤਾਨ ਉੱਤੇ: Dr. Naveen ₹1,80,000 / Cr. Bank ₹1,75,000, Cr. Discount Received ₹5,000।

ਪ੍ਰਯੋਗ (Application) ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ - 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- ਅਸਾਧਾਰਨ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀਆਂ journal entries ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ: employees ਵੱਲੋਂ salary ਬਦਲੇ ਲਿਆ ਮਾਲ (Purchases/Sales ਨੂੰ ਲਾਗਤ ਜਾਂ ਸਹਿਮਤ ਕੀਮਤ ਉੱਤੇ credit, Salaries/Employees ਨੂੰ debit), asset ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਦਿੱਤੀਆਂ wages (capitalise — Asset ਨੂੰ debit, Wages ਨੂੰ ਨਹੀਂ)।
- ਮਾਲ ਦੀ drawings, abnormal loss, ਅਤੇ capitalise ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਖਰਚਿਆਂ ਬਨਾਮ revenue expenses ਦੀਆਂ entries ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ।
- ਹਮੇਸ਼ਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਦੇ accounts ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਪਛਾਣੋ, ਫਿਰ debit/credit ਨਿਯਮ ਲਾਗੂ ਕਰਕੇ narration ਸਮੇਤ entry ਲਿਖੋ।

PQ 5.1 • RTP 2025-Sep [3] (a) • Practical • --- • Pg 73 6× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ

LEVEL II
ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)

ਵਿਸ਼ਾ 6: Accounting Equation ਪਹੁੰਚ (Accounting Equation Approach)

P1-C2-U2.1-T06 • Topic 6: Accounting Equation Approach

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Para 1.6 ਪੜ੍ਹੋ — accounting equation (Assets = Liabilities + Capital), ਇਸ ਦਾ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਰੂਪ Equity + Long-term Liabilities = Fixed Assets + Current Assets - Current Liabilities, ਅਤੇ equity ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਵਜੋਂ profit ਦੀ ਗਣਨਾ ($E1 - E0$)।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

Equation: Assets = Liabilities + Capital; ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਰੂਪ: Equity + Long-term Liabilities = Fixed Assets + Current Assets - Current Liabilities; ਇਹ ਹਰ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਕਿੰਨੇ ਵੀ transactions ਲਈ ਲਾਗੂ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਸਿਵਾਏ (EXCEPT) ਉਦੋਂ ਜਦੋਂ accounting process ਵਿੱਚ errors ਹੋਣ।

Profit = equity ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ: ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ $E = A - L$; Profit = $E1 - E0$ ($E_n > E_{n-1}$ ਭਾਵ profit, $E_n < E_{n-1}$ ਭਾਵ loss); Opening capital = Closing capital - profit + drawings adjustments; ਜਿਵੇਂ closing capital ₹35,000 - profit ₹5,000 = opening capital ₹30,000, ਇਸ ਲਈ opening assets = 12,000 + 30,000 = ₹42,000।

Missing-figure ਨਿਯਮ: Capital = Assets - Liabilities; brackets ਵਾਲੀਆਂ liabilities ਨੂੰ negative ਮੰਨੋ, ਜਿਵੇਂ Assets ₹57,00,000 ਅਤੇ Liabilities (₹2,80,000) ਤੋਂ Capital ₹59,80,000 ਬਣਦੀ ਹੈ।

ਮੁੜ-ਤਰਤੀਬ ਦੀ ਜਾਂਚ: ਕਿਸੇ ਵੀ ਰੂਪ ਨੂੰ Assets = Liabilities + Capital ਤੋਂ ਬੀਜਗਣਿਤਕ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪਰਖੋ; Current Assets ਵਿੱਚ Cash ਨੂੰ ਵੱਖਰਾ ਜੋੜਨ ਨਾਲ ਇਹ ਦੋ ਵਾਰ ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ equation FALSE ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ: furniture ਦੀ credit ਉੱਤੇ ਖਰੀਦ (+asset, +liability), services ਲਈ ਮਿਲਿਆ cash (+asset), employee ਨੂੰ ਨੌਕਰੀ ਉੱਤੇ ਰੱਖਣਾ ਜਾਂ ਸਿਰਫ਼ purchase agreement (ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨਹੀਂ) — ਸਿਰਫ਼ ਪੈਸੇ ਵਿੱਚ ਮਾਪਣਯੋਗ transactions ਹੀ equation ਬਦਲਦੇ ਹਨ।

ਸਮਝ (Understanding) ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- True/False ਜਾਣ: 'Equity + LTL - CL = FA + CA' TRUE ਹੈ (ਇਹ Equity + LTL = FA + CA - CL ਦੀ ਸਿਰਫ਼ ਮੁੜ-ਤਰਤੀਬ ਹੈ); ਦਿੱਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰੂਪ ਨੂੰ Assets = Liabilities + Capital ਦੀ ਬੀਜਗਣਿਤਕ ਮੁੜ-ਤਰਤੀਬ ਨਾਲ ਪਰਖੋ।
- ਜਾਣ: 'Capital + Long Term Liabilities = Fixed Assets + Current Assets + Cash - Current Liabilities' FALSE ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ cash ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ current assets ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ — ਇਹ ਦੋ ਵਾਰ ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- ਕਾਰਨ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਰਹੋ: equation ਹਰ ਸਮੇਂ ਕਿੰਨੇ ਵੀ transactions ਲਈ ਲਾਗੂ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਸਿਵਾਏ ਉਦੋਂ ਜਦੋਂ accounting errors ਹੋਣ।

TQ 6.1 • MTP 2022-Nov S2 [1] (a) (ii) {C} • True/False • 2M • Pg 74 **3x ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ** **LEVEL I**
ਸਮਝ (Understanding)

ਪ੍ਰਯੋਗ (Application) ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- Capital = Assets - Liabilities ਨਾਲ missing-figure ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ; brackets ਵਿੱਚ negative liabilities ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦਿਓ, ਜਿਵੇਂ Assets ₹1,71,00,000 ਅਤੇ Liabilities (₹8,40,000) ਤੋਂ Capital ₹1,79,40,000।
- ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ: Opening capital = Closing capital - profit; Profit = E1 - E0; ਫਿਰ closing Balance Sheet ਮੁੜ ਬਣਾਓ।

PQ 6.1 • MTP 2024-Aug [1] (c) {C} • Practical • 4M • Pg 75 **2x ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ** **LEVEL II**
ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)

ਆਸਾਨ**ਵਿਸ਼ਾ 7: ਰਵਾਇਤੀ ਪਹੁੰਚ (Traditional Approach)**

P1-C2-U2.1-T07 • Topic 7: Traditional Approach

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Para 1.7 ਪੜ੍ਹੋ — accounts ਦਾ Personal (natural, artificial, representative) ਅਤੇ Impersonal (Real, Nominal) ਵਿੱਚ ਵਰਗੀਕਰਨ, ਨਾਲ ਹੀ ਹਰ ਕਿਸਮ ਲਈ debit ਅਤੇ credit ਦੇ golden rules।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਵਰਗੀਕਰਨ: Personal accounts — (a) natural (Ram, Rita), (b) artificial/legal (Government, companies, clubs, co-operative societies), (c) representative (outstanding liability, prepaid, capital, drawings); Impersonal accounts — Real (firm ਦੀਆਂ assets ਪਰ debt ਨਹੀਂ: land, building, investment, fixed deposits, cash) ਅਤੇ Nominal (expenses, losses, gains, revenue: salary, interest paid, commission received)।

Golden rules: Personal — ਲੈਣ ਵਾਲੇ (receiver) ਨੂੰ debit, ਦੇਣ ਵਾਲੇ (giver) ਨੂੰ credit; Real — ਜੇ ਅੰਦਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ debit, ਜੇ ਬਾਹਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ credit; Nominal — expenses ਅਤੇ losses ਨੂੰ debit, incomes ਅਤੇ gains ਨੂੰ credit।

ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਯੋਗ ਨੁਕਤੇ: Bank A/c ਅਤੇ Bank Fixed Deposit PERSONAL ਹਨ (bank ਇੱਕ artificial person ਹੈ), ਸਿਰਫ਼ Cash in Hand Real ਹੈ; Rent Outstanding ਇੱਕ REPRESENTATIVE PERSONAL account ਹੈ; rent paid ਅਤੇ rent received ਦੋਵੇਂ NOMINAL ਹਨ (expense/income); Ram ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ salary Salary A/c ਵਿੱਚ debit ਹੁੰਦੀ ਹੈ

(services ਲਈ ਭੁਗਤਾਨ, ਇੱਕ expense), Ram ਦੇ account ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ।

Balances: nominal account ਵਿੱਚ debit balance expenses/losses ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ, credit balance incomes/gains; ਸਾਰੇ nominal accounts ਦਾ ਸ਼ੁੱਧ ਨਤੀਜਾ (profit ਜਾਂ loss) Capital account ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ — ਇਸ ਲਈ nominal accounts ਅਸਥਾਈ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਸਮਝ (Understanding) ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ — ਇਸ ਸੰਸਕਰਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ

- rent paid ਅਤੇ (AND) rent received ਦੋਵੇਂ Nominal accounts ਹਨ (expense/income) — ਇਸ ਲਈ 'rent received is a Real account' FALSE ਹੈ।
- Ram ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ salary Salary A/c (Nominal) ਵਿੱਚ debit ਹੁੰਦੀ ਹੈ, Ram ਦੇ personal account ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ (NOT) — ਭੁਗਤਾਨ services ਲਈ ਹੈ, ਇੱਕ expense।
- Cash at Bank ਇੱਕ PERSONAL account ਹੈ (bank ਇੱਕ artificial person ਹੈ); ਸਿਰਫ਼ Cash in Hand Real ਹੈ। 'Rent Outstanding' ਇੱਕ REPRESENTATIVE PERSONAL account ਹੈ, Nominal ਨਹੀਂ।
- Nominal account ਵਿੱਚ debit balance expenses/losses ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ, gains ਨਹੀਂ (NOT) (credit balance income/gains ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ)।

ਵਿਸ਼ਾ 8: Accounts ਦਾ ਆਧੁਨਿਕ ਵਰਗੀਕਰਨ (Modern Classification of Accounts)

P1-C2-U2.1-T08 · Topic 8: Modern Classification of Accounts

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Para 1.8 ਪੜ੍ਹੋ — ਛੇ ਆਧੁਨਿਕ account ਕਿਸਮਾਂ (Asset, Liability, Capital, Revenue, Expenditure, Withdrawal), ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ normal balances, ਅਤੇ ਹਰ ਇੱਕ ਕਦੋਂ debit ਜਾਂ credit ਹੁੰਦਾ ਹੈ; Illustration 6 ਦੀ dual classification ਸਾਰਣੀ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾ ਕਰੋ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਛੇ ਕਿਸਮਾਂ ਅਤੇ normal balances: Asset (Dr.), Expenditure (Dr.), Withdrawal/Drawings (Dr.); Liability (Cr.), Capital (Cr.), Revenue (Cr.) — ਵਾਧੇ ਉੱਤੇ account ਆਪਣੇ normal balance ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ debit/credit ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਮੀ ਉੱਤੇ ਉਲਟ entry ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

Dual classification (Illustration 6): prepaid salary — personal / asset; rent outstanding ਅਤੇ rent received in advance — personal / liability; bad debts recovered — nominal / gain; drawings ਅਤੇ personal income-tax — personal / capital reduction (Capital - Drawings); closing inventory — real / asset; GST payable — personal / liability।

ਜ਼ਾਲ: Outstanding Expenditure nominal ਨਹੀਂ (NOT) ਹੈ — traditional approach ਅਧੀਨ representative personal ਅਤੇ modern approach ਅਧੀਨ LIABILITY ਹੈ।

ਸਮਝ (Understanding) ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ · 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- ਜਾਲ: 'Outstanding Expenditure is a nominal account' FALSE ਹੈ — traditional approach ਅਧੀਨ ਇਹ representative personal account ਹੈ; modern approach ਅਧੀਨ LIABILITY ਹੈ।
- Normal balances ਯਾਦ ਕਰੋ: Assets/Expenses/Drawings = debit; Liabilities/Capital/Revenue = credit; ਵਾਧਾ normal balance ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- prepaid salary (personal/asset), bad debts recovered (nominal/gain), drawings (personal/capital reduction) ਵਰਗੀਆਂ items ਦੇ dual classification ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ।

TQ 8.1 · RTP 2025-Sep [1] (b) · True/False · 2M · Pg 75

LEVEL I
ਸਮਝ (Understanding)

ਆਸਾਨ

ਵਿਸ਼ਾ 9: Journal

P1-C2-U2.1-T09 · Topic 9: Journal

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Para 1.9 ਪੜ੍ਹੋ — transactions ਨੂੰ ਤਾਰੀਖਵਾਰ ਦਰਜ ਕਰਨ ਵਾਲੀ book of original entry ਵਜੋਂ journal, ਪੰਜ-column ਰੂਪ, journalising ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ, ਅਤੇ compound/composite entries; Illustrations 5 ਅਤੇ 7 ਦਾ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ: book of original (first) entry ਜਿਸ ਵਿੱਚ transactions ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਤਾਰੀਖਵਾਰ ਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ debit ਤੇ credit ਹੋਣ ਵਾਲੇ accounts narration ਸਮੇਤ ਦਿਖਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ; journal ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕਰਨਾ = journalising; ਦੋ ਕਿਸਮਾਂ — general journal ਅਤੇ specialised journal (ਇੱਕੋ ਕਿਸਮ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਦੁਹਰਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ transactions ਲਈ)।

ਪੰਜ columns: (1) Date (ਉੱਪਰ ਸਾਲ, ਫਿਰ ਮਹੀਨਾ ਅਤੇ ਤਾਰੀਖ), (2) Particulars — debit ਹੋਣ ਵਾਲਾ account “Dr.” ਨਾਲ, credit ਹੋਣ ਵਾਲੇ account ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ “To”, ਫਿਰ narration, (3) Ledger Folio, (4) Dr. Amount, (5) Cr. Amount; ਪੰਨੇ ਦੇ ਜੋੜ “Carried forward”/“Brought forward” ਨਾਲ ਲਿਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ; compound/composite entry ਦੇ ਜਾਂ ਵੱਧ transactions ਨੂੰ ਜੋੜਦੀ ਹੈ — ਕੁੱਲ debits ਕੁੱਲ credits ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

Full-settlement entries (Illus. 5): Arvind ਤੋਂ ₹2,400 ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਵਿੱਚ ₹2,300 ਮਿਲੇ — Dr. Bank 2,300, Dr. Discount (Allowed) 100 / Cr. Arvind 2,400; Amrit ਨੂੰ ₹9,500 ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਵਿੱਚ ₹9,450 ਦਿੱਤੇ — Dr. Amrit 9,500 / Cr. Bank 9,450, Cr. Discount (Received) 50।

Pro-formas ਯਾਦ ਕਰੋ: ਮਾਲ ਦੀ drawings — Dr. Drawings / Cr. Purchases ਲਾਗਤ (COST) ਉੱਤੇ; free samples — Dr. Advertisement Expenses / Cr. Purchases; supplier ਨੂੰ ਮਾਲ ਵਾਪਸ — Dr. Supplier / Cr. Purchases Returns; capital ਲਗਾਈ — Dr. Bank / Cr. Capital; bank ਤੋਂ cash ਕਢਵਾਇਆ — Dr. Cash / Cr. Bank।

Bad debts: insolvent debtor ₹600 ਉੱਤੇ ਰੁਪਏ ਪਿੱਛੇ 50 ਪੈਸੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ — Dr. Cash 300, Dr. Bad Debts 300 / Cr. Debtor 600; write off ਕੀਤੇ debts ਜੋ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਵਸੂਲ ਹੋਣ, Bad Debts Recovered A/c ਵਿੱਚ credit ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਯਾਦ (Remembering) ਜ਼ਬਾਨੀ ਯਾਦ ਕਰੋ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- Short note ਲਈ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ: Journal ਉਹ book of original entry ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ transactions ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਤਾਰੀਖਵਾਰ ਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, debit ਅਤੇ credit ਹੋਣ ਵਾਲੇ accounts narration ਸਮੇਤ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹੋਏ।
- 5 columns ਜਾਣੋ: Date, Particulars, Ledger Folio, Dr. Amount, Cr. Amount; journal ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕਰਨਾ = journalising; ਦੋ ਕਿਸਮਾਂ — general ਅਤੇ specialised journal।

TQ 9.1 • RTP 2023-Jun [20] (iv) • Short Note • --- • Pg 76 4× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ

LEVEL I
ਯਾਦ (Remembering)**ਆਸਾਨ****ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)** ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ • 5 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- Discount ਸਮੇਤ full-settlement entries ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ: ₹10,000 ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਵਿੱਚ ₹9,000 ਦਾ cheque ਭਾਵ Discount Allowed ₹1,000 Dr.; dishonour ਹੋਣ ਉੱਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਤੀ discount ਵੀ ਵਾਪਸ ਲਿਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
- ਮਾਲ ਦੀ drawings: Purchases ਨੂੰ ਲਾਗਤ (COST) ਉੱਤੇ credit (sales price ਉੱਤੇ ਨਹੀਂ); free samples: Advertisement ਨੂੰ debit, Purchases ਨੂੰ credit।
- Closing/transfer entries ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ: Opening Inventory, Purchases, Carriage Inwards, Wages, Returns ਨੂੰ Trading A/c ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰੋ; Gross Profit ਦੀ ਗਣਨਾ ਕਰਕੇ P&L ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰੋ।
- Business-purchase entries (assets ਨੂੰ debit, ਲਈਆਂ ਗਈਆਂ liabilities ਨੂੰ credit, ਬਾਕੀ Capital ਵਿੱਚ) ਅਤੇ outstanding/prepaid adjustments ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ।

PQ 9.1 • RTP 2022-May [3] (a) • Practical • --- • Pg 76

LEVEL II
ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)**ਦਰਮਿਆਨਾ**

PQ 9.3 • MTP 2024-Apr [5] (b) (i) • Practical • 5M • Pg 79 2× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ

LEVEL II
ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)**ਦਰਮਿਆਨਾ**

PQ 9.4 • RTP 2025-Jan [3] (a) • Practical • --- • Pg 81 6× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ

LEVEL II
ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)**ਦਰਮਿਆਨਾ**

PQ 9.5 • RTP 2025-May [3] (a) • Practical • --- • Pg 82

LEVEL II
ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)**ਦਰਮਿਆਨਾ**

PQ 9.2 • MTP 2022-Nov S1 [5] (b) • Practical • 5M • Pg 78 3× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ

LEVEL II
ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)**ਦਰਮਿਆਨਾ****ਵਿਸ਼ਾ 10: Journal ਦੇ ਲਾਭ (Advantages of Journal)**

P1-C2-U2.1-T10 • Topic 10: Advantages of Journal

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Para 1.10 ਪੜ੍ਹੋ — double entry system ਅਧੀਨ journal ਰੱਖਣ ਦੇ ਤਿੰਨ ਲਾਭ (importance)।**ਟਿੱਪਣੀਆਂ**

ਪਹਿਲਾਂ ਭੂਮਿਕਾ: journal ਉਹ book of original entry ਹੈ ਜੋ double entry system ਅਧੀਨ transactions ਨੂੰ ਤਾਰੀਖਵਾਰ ਦਰਜ ਕਰਦੀ ਹੈ; “importance of Journal” = “advantages of Journal”।

ਤਿੰਨ ਲਾਭ (Para 1.10): (i) ਤਾਰੀਖਵਾਰ ਦਰਜ transactions ਤੋਂ business transactions ਬਾਰੇ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਪੂਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ; (ii) ਹਰ entry ਨਾਲ narration ਹੁੰਦੀ ਹੈ — entry ਨੂੰ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਣ ਲਈ transaction ਦੀ ਸਟੀਕ ਵਿਆਖਿਆ; (iii) journal, ledger ਵਿੱਚ entries ਦੀ posting ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਣਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਗ਼ਲਤੀ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਘਟਾਉਂਦੀ ਹੈ।

5 ਅੰਕਾਂ ਲਈ: ਹਰ ਨੁਕਤੇ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਕਰੋ ਅਤੇ ਜੋੜੋ ਕਿ debit ਅਤੇ credit ਪੱਖ ਇਕੱਠੇ ਦਰਜ ਕਰਨ ਨਾਲ debits ਅਤੇ credits ਬਰਾਬਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਜੋ accounts ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਯਾਦ (Remembering) ਜ਼ਬਾਨੀ ਯਾਦ ਕਰੋ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- 3 ਲਾਭ ਯਾਦ ਕਰੋ: (i) ਤਾਰੀਖਵਾਰ (date-wise) record ਤੋਂ business transactions ਬਾਰੇ ਪੂਰੀ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ; (ii) ਹਰ entry ਨਾਲ narration ਹੁੰਦੀ ਹੈ — entry ਨੂੰ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਣ ਲਈ ਸਟੀਕ ਵਿਆਖਿਆ; (iii) journal, ledger ਵਿੱਚ entries ਦੀ posting ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਣਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਗ਼ਲਤੀ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਘਟਾਉਂਦੀ ਹੈ।
- ਪਰਚੇ ਦੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਨੋਟ ਕਰੋ — 'importance of Journal' ਦਾ ਅਰਥ ਉਹੀ ਹੈ ਜੋ 'advantages of Journal' ਦਾ; ਨੁਕਤੇ ਲਿਖਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਲਾਈਨ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ (book of original entry, double entry ਅਧੀਨ ਤਾਰੀਖਵਾਰ record) ਨਾਲ ਉੱਤਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੋ।
- 5-ਅੰਕ ਉੱਤਰ ਲਈ ਹਰ ਨੁਕਤੇ ਨੂੰ 2-3 ਲਾਈਨਾਂ ਤੱਕ ਵਧਾਓ ਅਤੇ ਜੋੜੋ ਕਿ debit ਅਤੇ credit ਦੋਵੇਂ ਪੱਖ ਇਕੱਠੇ ਦਰਜ ਕਰਨ ਨਾਲ debits ਅਤੇ credits ਬਰਾਬਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਜੋ accounts ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ।

TQ 10.1 • PYQ 2023-Jun [6] (b) • Descriptive • 5M • Pg 83

LEVEL I
ਯਾਦ (Remembering)

ਦਰਮਿਆਨਾ

ਵਿਸ਼ਾ 11: GST ਲਈ Accounting (Accounting for GST)

P1-C2-U2.1-T11 • Topic 11: Accounting for GST

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Para 1.11 ਪੜ੍ਹੋ — intra-state supplies ਉੱਤੇ CGST/SGST ਅਤੇ inter-state supplies ਉੱਤੇ IGST, Input GST (asset) ਬਨਾਮ Output GST (liability), reversal ਦੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ, ITC set-off ਦਾ ਕ੍ਰਮ, ਅਤੇ GST journal entries ਉੱਤੇ Illustrations 8-10।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਰੂਪ-ਰੇਖਾ: GST ਮਾਲ ਅਤੇ services ਦੀ supply ਉੱਤੇ ਇੱਕੋ, destination-based consumption tax ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ cascading (tax-on-tax) ਨਹੀਂ; intra-state supply — CGST (Centre) + SGST/UTGST (State/UT); inter-state supply — IGST (Centre), ਜਿੱਥੇ IGST = CGST + SGST; Input GST (purchases ਉੱਤੇ ਦਿੱਤਾ tax, ਲਿਆ ਗਿਆ credit) ਇੱਕ ASSET ਹੈ; Output GST (supplies ਉੱਤੇ ਲਗਾਇਆ tax) ਇੱਕ LIABILITY ਹੈ; purchases, expenses ਅਤੇ sales GST ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ (net) post ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

Pro-forma entries: Purchase — Dr. Purchases (net) + Dr. Input CGST/SGST ਜਾਂ IGST / Cr. Creditor-Bank (gross); Sale — Dr. Debtor/Bank (gross) / Cr. Sales (net) + Cr. Output CGST/SGST ਜਾਂ IGST; ITC ਦੀ ਵਰਤੋਂ — Dr. Output GST A/c / Cr. Input GST A/c।

Discount ਨਿਯਮ: GST trade discount ਤੋਂ ਬਾਅਦ (AFTER) ਪਰ cash discount ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ (BEFORE) ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ

ਹੈ; ਜਿਵੇਂ list ₹1,00,000 - 20% TD = ₹80,000, 80,000 ਉੱਤੇ CGST+SGST @6% ਹਰੇਕ; 5% cash discount ₹4,000 ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ Discount Allowed entry ਹੈ, ਕੋਈ (NO) GST reversal ਨਹੀਂ; GST ਸਮੇਤ ਕੀਮਤ: value = gross × 100/112 (ਜਿਵੇਂ ₹44,800 furniture = ₹40,000 + IGST ₹4,800 @12%)।

Reversals: purchases returns, drawings, free samples, supply ਨਾ ਮੰਨੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ gifts, ਅਤੇ ਅੱਗ/ਚੋਰੀ ਵਿੱਚ ਗੁਆਚੇ ਮਾਲ ਉੱਤੇ INPUT GST reverse ਕਰੋ (Dr. Drawings gross / Cr. Purchases + Cr. Input CGST/SGST); sales returns ਅਤੇ ਨੁਕਸਦਾਰ ਮਾਲ ਲਈ rebates ਉੱਤੇ OUTPUT GST reverse ਕਰੋ (Dr. Sales Return + Dr. Output GST / Cr. Customer), ਪਰ prompt-payment rebates ਉੱਤੇ ਨਹੀਂ (NOT)।

ITC set-off ਕ੍ਰਮ: IGST credit — ਪਹਿਲਾਂ IGST ਵਿਰੁੱਧ, ਬਾਕੀ CGST ਜਾਂ/ਅਤੇ SGST ਵਿਰੁੱਧ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕ੍ਰਮ/ਅਨੁਪਾਤ ਵਿੱਚ; CGST credit — ਪਹਿਲਾਂ CGST ਫਿਰ IGST, SGST ਵਿਰੁੱਧ ਕਦੇ ਨਹੀਂ; SGST credit — ਪਹਿਲਾਂ SGST ਫਿਰ IGST, CGST ਵਿਰੁੱਧ ਕਦੇ ਨਹੀਂ।

ਪ੍ਰਯੋਗ (Application) ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ • 4 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- Golden template: Purchases — Dr. Purchases (trade discount ਤੋਂ ਬਾਅਦ net) + Dr. Input CGST/SGST/IGST, Cr. Supplier (gross)। Sales — Dr. Customer (gross), Cr. Sales (net) + Cr. Output CGST/SGST/IGST।
- GST ਹਮੇਸ਼ਾ trade discount ਤੋਂ ਬਾਅਦ (AFTER) ਪਰ cash discount ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ (BEFORE) ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; cash discount ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ Discount Allowed/Received entry ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ GST ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ।
- Pricing ਲੜੀਆਂ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ: cost ₹20,000 + 25% markup = ₹25,000, ਘਟਾ 10% TD = ₹22,500, ਫਿਰ ₹22,500 ਉੱਤੇ CGST ਅਤੇ SGST @6% ਹਰੇਕ।
- Purchase returns, drawings, free samples ਅਤੇ ਗੁਆਚੇ ਮਾਲ ਉੱਤੇ Input GST reverse ਕਰੋ; sales returns ਉੱਤੇ Output GST reverse ਕਰੋ; ITC utilisation entry (Output A/c Dr. To Input A/c) ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ।

PQ 11.3 • RTP 2026-May [3] (a) (ii) • Practical • --- • Pg 87

LEVEL II
ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)

ਆਸਾਨ

PQ 11.1 • PYQ 2024-Jun [1] (c) {C} • Practical • 4M • Pg 84 **2x ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ**

LEVEL II
ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)

ਦਰਮਿਆਨਾ

PQ 11.2 • PYQ 2026-Jan [1] (c) {C} • Practical • 4M • Pg 85

LEVEL II
ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)

ਦਰਮਿਆਨਾ

PQ 11.4 • PYQ 2026-Sep [1] (c) {C} • Practical • 4M • Pg 87

LEVEL II
ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)

ਇਕਾਈ 2.2: Ledgers

Ledgers

P1-C2-U2.2 • ਮਹੱਤਤਾ D • ਅਧਿਆਇ ਵਿੱਚ Rank 6 • ਸ਼੍ਰੇਣੀ C • ਅਧਿਆਇ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ 4.4% • 4 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

ਵਿਸ਼ਾ 1: ਜਾਣ-ਪਛਾਣ (Introduction)

P1-C2-U2.2-T01 • Topic 1: Introduction

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Para 2.1 ਅਤੇ 2.2 ਪੜ੍ਹੋ — ਸਾਰੇ personal, real ਅਤੇ nominal accounts ਵਾਲੀ book ('principal books of account') ਵਜੋਂ ledger ਦਾ ਅਰਥ, ਅਤੇ ਹਰ ਪਾਸੇ ਚਾਰ columns ਵਾਲਾ T-format ਨਮੂਨਾ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

Ledger (SM): “The book which contains all set of accounts (viz. personal, real and nominal accounts), is known as Ledger” — principal books of account ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਹਰ account ਦਾ account-ਵਾਰ balance ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ; ਇਹ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀਗਤ account ਦੇ ਸਾਰੇ transactions ਦੀ ਪੂਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ trial balance ਤੇ financial statements ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਹੈ (ਇਸ ਲਈ True/False “ledger is the principal book of accounts” TRUE ਹੈ)।

ਨਮੂਨਾ: debit (ਖੱਬਾ) ਅਤੇ credit (ਸੱਜਾ) ਪਾਸਿਆਂ ਵਾਲਾ T-format; ਹਰ (EACH) ਪਾਸੇ ਚਾਰ columns — (i) Date, (ii) Particulars, (iii) Journal Folio (ਉਹ ਪੰਨਾ ਜਿੱਥੋਂ entries post ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ) ਅਤੇ (iv) Amount (₹)।

Journal ਬਨਾਮ Ledger: ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਧਾਰਾਂ ਉੱਤੇ ਅੰਤਰ ਦੱਸੋ —

Journal: book of original entry	Ledger: principal book of accounts
ਲੈਣ-ਦੇਣ chronological order ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕਰਦੀ ਹੈ	Analytical, account-wise ਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕਰਦੀ ਹੈ
Debit ਅਤੇ credit ਦਾ transaction-wise ਰਿਕਾਰਡ	ਹਰ account ਦਾ account-wise ਇਕੱਠਾ balance
ਹਰ entry ਨਾਲ narration ਹੁੰਦੀ ਹੈ	Narration ਨਹੀਂ; ਸਿਰਫ਼ 'To'/'By' references
Ledger ਵਿੱਚ posting ਦਾ ਆਧਾਰ	Trial Balance ਅਤੇ Financial Statements ਦਾ ਆਧਾਰ

ਸਮਝ (Understanding) ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- Journal ਬਨਾਮ Ledger ਦਾ 4-5 ਆਧਾਰਾਂ ਉੱਤੇ ਅੰਤਰ ਦੱਸੋ: book of original entry ਬਨਾਮ principal book; chronological ਬਨਾਮ analytical ਕ੍ਰਮ; transaction-ਵਾਰ record ਬਨਾਮ account-ਵਾਰ balance; journal ਵਿੱਚ narration ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ledger ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ; trial balance ledger ਤੋਂ ਤਿਆਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
- True/False: 'A ledger is also known as the principal books of accounts' TRUE ਹੈ — ਕਾਰਨ: ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਰਕਮਾਂ ਦਾ account-ਵਾਰ ਵਰਗੀਕਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ trial balance ਤੇ financial statements ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਹੈ।
- ਨਮੂਨਾ ਜਾਣੋ: ਹਰ ਪਾਸੇ (Dr. ਖੱਬੇ, Cr. ਸੱਜੇ) Date, Particulars, Journal Folio ਅਤੇ Amount columns ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

TQ 1.1 • PYQ 2025-Jan [1] (a) (vi) {C} • True/False • 2M • Pg 90 **2× ਪੁੱਛਿਆ** **LEVEL I**
ਗਿਆ ਸਮਝ (Understanding)

ਆਸਾਨ

ਵਿਸ਼ਾ 2: Ledger Accounts ਦਾ ਨਮੂਨਾ (Specimen of Ledger Accounts)

P1-C2-U2.2-T02 • Topic 2: Specimen of Ledger Accounts

ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ — ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੋਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ §2.2 ਪੜ੍ਹੋ: ledger account ਦਾ ruled form, ਇਸ ਦੇ ਦੋ ਪਾਸੇ ਅਤੇ ਹਰ ਪਾਸੇ ਚਾਰ columns।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

Form: ledger account ਦੇ ਦੋ ਪਾਸੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ — debit (ਖੱਬਾ ਪਾਸਾ) ਅਤੇ credit (ਸੱਜਾ ਪਾਸਾ); ਹਰ ਪਾਸੇ ਚਾਰ columns: (i) Date, (ii) Particulars, (iii) Journal Folio (J.F. — ਉਹ ਪੰਨਾ ਜਿੱਥੋਂ posting ਲਈ entries ਲਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ) ਅਤੇ (iv) Amount (₹) — ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਸਿਰਲੇਖ “Dr.” ਅਤੇ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ “Cr.”।

ਵਰਤੋਂ: Particulars column ਵਿੱਚ debit ਪਾਸੇ post ਕੀਤੀਆਂ items ਅੱਗੇ “To” ਅਤੇ credit ਪਾਸੇ “By” ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ — ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਕੋਈ ਅਰਥ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਰਵਾਇਤ ਅਨੁਸਾਰ debit/credit ਹੋਏ account ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਵਿਸ਼ਾ 3: Posting

P1-C2-U2.2-T03 • Topic 3: Posting

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Para 2.3 ਪੜ੍ਹੋ — posting ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ledger ਵਿੱਚ entries ਦੀ posting ਬਾਰੇ ਤਿੰਨ ਨਿਯਮ, 'To' ਅਤੇ 'By' ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸਮੇਤ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ (SM): “The process of transferring the debit and credit items from journal to classified accounts in the ledger is known as posting” — journal → ledger, ਕਦੇ ਵੀ ledger → journal ਨਹੀਂ (ਆਮ True/False ਜਾਲ)।

Posting ਦੇ ਤਿੰਨ ਨਿਯਮ: (i) ledger ਵਿੱਚ ਹਰ ਵੱਖਰੇ account ਲਈ ਵੱਖਰਾ account ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ journal entries ਉਸੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਬੰਧਿਤ account ਵਿੱਚ post ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ; (ii) debit ਪਾਸੇ ਲਿਖੇ accounts ਨਾਲ ‘To’ ਅਤੇ credit ਪਾਸੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ‘By’ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ — ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਅਸਲ ਅਰਥ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਸਿਰਫ਼ debit ਅਤੇ credit ਹੋਏ account ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ; (iii) journal ਵਿੱਚ debit ਹੋਇਆ account ledger ਵਿੱਚ ਵੀ debit ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਸੰਬੰਧਿਤ credit account ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ (ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ)।

5-ਅੰਕ ਰੂਪ-ਰੇਖਾ: ਪਹਿਲਾਂ ledger ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਓ — principal books of account, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ personal, real ਅਤੇ nominal accounts ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜੋ ਹਰ account ਦੀ ਪੂਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ — ਫਿਰ posting ਦੇ ਤਿੰਨ ਨਿਯਮ ਲਿਖੋ।

ਸਮਝ (Understanding) ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ • 2 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- Posting = journal ਤੋਂ debit ਅਤੇ credit items ਨੂੰ ledger ਦੇ classified accounts ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ (ledger ਤੋਂ journal ਨਹੀਂ — ਆਮ True/False ਜਾਲ)।
- 3 ਨਿਯਮ ਸਮਝਾਓ: (i) ਹਰ ਵੱਖਰੇ account ਲਈ ਵੱਖਰਾ account ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ entries ਉਸ ਵਿੱਚ post ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ; (ii) debit ਪਾਸੇ ਦੇ accounts ਅੱਗੇ 'To', credit ਪਾਸੇ 'By' (ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਅਸਲ ਅਰਥ ਨਹੀਂ); (iii) journal ਵਿੱਚ debit ਹੋਇਆ account ledger ਵਿੱਚ debit ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਸੰਬੰਧਿਤ credit account ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ।
- 5-ਅੰਕ ਰੂਪ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ principal books of account ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਓ (ਸਾਰੇ personal, real ਅਤੇ nominal accounts ਵਾਲਾ ledger, ਜੋ ਹਰ account ਦੀ ਪੂਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ), ਫਿਰ posting ਦੇ ਨਿਯਮ ਲਿਖੋ।

TQ 3.1 • PYQ 2021-Dec [6] (b) (ii) • Descriptive • 2.5M • Pg 91 **9x ਪੁੱਛਿਆ** **LEVEL I**
ਗਿਆ ਸਮਝ (Understanding)

ਆਸਾਨ

TQ 3.2 • PYQ 2026-Jan [6] (b) DESC 5 Marks • ---- • Pg 91 **LEVEL I**
ਸਮਝ (Understanding)

ਵਿਸ਼ਾ 4: Account ਨੂੰ balance ਕਰਨਾ (Balancing an Account)

P1-C2-U2.2-T04 • Topic 4: Balancing an Account

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Para 2.4 ਪੜ੍ਹੋ — ਦੋਵੇਂ ਪਾਸਿਆਂ ਦਾ ਜੋੜ ਕਰਨ, ਅੰਤਰ ਨੂੰ 'Balance c/d' ਵਜੋਂ carry down ਕਰਨ ਅਤੇ 'Balance b/d' ਵਜੋਂ bring down ਕਰਨ ਦੀ ਤਕਨੀਕ, ਅਤੇ ਕਿਹੜੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ accounts balance ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਤਕਨੀਕ: ਦੋਵੇਂ ਪਾਸਿਆਂ ਦਾ ਜੋੜ ਕਰੋ ਅਤੇ ਵੱਡੇ ਜੋੜ ਵਿੱਚੋਂ ਛੋਟਾ ਘਟਾ ਕੇ ਅੰਤਰ ਲੱਭੋ; ਜੇ credit ਪਾਸਾ ਵੱਡਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ CREDIT balance ਹੈ — ਦੋਵੇਂ ਪਾਸੇ ਬਰਾਬਰ ਕਰਨ ਲਈ debit ਪਾਸੇ “To Balance c/d” (carried down) ਵਜੋਂ ਲਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ credit ਪਾਸੇ “By Balance b/d” (brought down) ਵਜੋਂ = ਨਵੀਂ ਮਿਆਦ ਦਾ opening balance; debit balance ਨਾਲ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ (credit ਪਾਸੇ By Balance c/d, debit ਪਾਸੇ To Balance b/d); ਜਿਵੇਂ ₹1,000 ਦਾ ਮਾਲ ਖ਼ਰੀਦਿਆ, ₹850 ਦਿੱਤੇ — ₹150 ਬਕਾਇਆ।

Nominal accounts balance ਨਹੀਂ (NOT) ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ (True/False: “nominal accounts are balanced at year end” FALSE ਹੈ) — ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਤ ਉੱਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੋੜ Profit and Loss Account ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ revenues/gains ਜਾਂ expenses/losses ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

Carried forward: ਸਿਰਫ਼ personal ਅਤੇ real accounts ਦੇ balances ਹੀ ਅੰਤ ਵਿੱਚ accounting period ਦੇ ਅੰਤ ਉੱਤੇ Balance Sheet ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ; Capital account ਨੂੰ profit ਜਾਂ loss (nominal accounts ਦਾ ਸ਼ੁੱਧ ਨਤੀਜਾ) ਨਾਲ adjust ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਮਝ (Understanding) ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- True/False ਜਾਲ: 'Nominal accounts are balanced at the end of the year' FALSE ਹੈ — nominal accounts balance ਨਹੀਂ (NOT) ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ; ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੋੜ Profit and Loss Account ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

- ਸਿਰਫ਼ personal ਅਤੇ real accounts ਦੇ balances ਅੱਗੇ ਲਿਜਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ Balance Sheet ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ; nominal accounts ਦਾ ਸ਼ੁੱਧ ਨਤੀਜਾ (profit/loss) Capital account ਵਿੱਚ adjust ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
- ਵਿਧੀ ਸਮਝੋ: ਜੇ credit ਪਾਸਾ ਵੱਡਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ credit balance ਹੈ, ਜੇ debit ਪਾਸੇ 'To Balance c/d' ਵਜੋਂ ਲਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ 'By Balance b/d' ਵਜੋਂ ਹੇਠਾਂ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ — ਨਵੀਂ ਮਿਆਦ ਦਾ opening balance (debit balances ਲਈ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ)।

TQ 4.1 • PYQ 2024-Sep [1] (a) (i) {C} • True/False • 2M • Pg 92 3x ਪੁੱਛਿਆ LEVEL I
ਗਿਆ ਸਮਝ (Understanding)

ਆਸਾਨ

ਇਕਾਈ 2.3: Trial Balance

Trial Balance

P1-C2-U2.3 • ਮਹੱਤਤਾ D • ਅਧਿਆਇ ਵਿੱਚ Rank 5 • ਸ਼੍ਰੇਣੀ C • ਅਧਿਆਇ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ 6.7% • 6 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

ਵਿਸ਼ਾ 1: ਜਾਣ-ਪਛਾਣ (Introduction)

P1-C2-U2.3-T01 • Topic 1: Introduction

ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ — ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੋਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ • ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ \$3.1 ਪੜ੍ਹੋ: accounting process ਦੇ ਤੀਜੇ ਪੜਾਅ ਵਜੋਂ trial balance ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ agreement ਕੀ ਸਾਬਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਅਰਥ: ledger ਵਿੱਚ posting ਤੋਂ ਬਾਅਦ, debit ਅਤੇ credit balances (ਜਾਂ ਹਰ account ਦੇ debit ਅਤੇ credit ਪਾਸਿਆਂ ਦੇ ਜੋੜ) ਵੱਖਰੇ ਦਿਖਾਉਂਦੀ ਇੱਕ statement ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ — trial balance; ਦੋਵੇਂ columns ਦੇ ਜੋੜ ਮਿਲਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ Double Entry ਅਧੀਨ debit ਪਾਸਿਆਂ ਉੱਤੇ ਲਿਖੀ ਰਕਮ ਹਮੇਸ਼ਾ credit ਪਾਸਿਆਂ ਉੱਤੇ ਦਰਜ ਰਕਮ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

Agreement ਕੀ ਸਾਬਤ ਕਰਦਾ ਹੈ: agreement ਅੰਕਗਣਿਤਕ (ARITHMETIC) ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ — ਵਾਜਬ ਭਰੋਸਾ ਕਿ ਕੰਮ clerical errors ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੈ, ਪਰ ਸੌ ਫੀਸਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਦਾ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ errors of principle ਅਤੇ compensating errors ਫਿਰ ਵੀ ਰਹਿ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ; disagreement ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਅੰਕਗਣਿਤਕ error(s)।

ਸੁਭਾਅ ਅਤੇ ਸਮਾਂ: trial balance ਇੱਕ STATEMENT ਹੈ, account ਨਹੀਂ; ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਮਹੀਨਾਵਾਰ ਤਿਆਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, double entry ਅਧੀਨ ਕਦੇ ਵੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਬਿਹਤਰ ਹੈ ਕਿ reporting period ਦੇ ਅੰਤ (ਮਹੀਨੇ/ਤਿਮਾਹੀ/ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਤ) ਉੱਤੇ financial statements ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਿਆਰ ਹੋਵੇ।

ਵਿਸ਼ਾ 2: Trial Balance ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ (Objectives of Preparing the Trial Balance)

P1-C2-U2.3-T02 • Topic 2: Objectives of Preparing the Trial Balance

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Para 3.1 ਅਤੇ 3.2 ਪੜ੍ਹੋ — accounting process ਦੇ ਤੀਜੇ ਪੜਾਅ ਵਜੋਂ trial balance (ਇੱਕ statement, account

ਨਹੀਂ) ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਤਿੰਨ ਉਦੇਸ਼।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ: trial balance ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ accounting process ਦਾ ਤੀਜਾ (THIRD) ਪੜਾਅ ਹੈ — ledger ਵਿੱਚ posting ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ledger accounts ਦੇ debit ਅਤੇ credit balances (ਜਾਂ ਜੋੜ) ਵੱਖਰੇ ਦਿਖਾਉਂਦੀ statement ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ; ਇਹ STATEMENT ਹੈ, account ਨਹੀਂ; ਇਹ ਕਦੇ ਵੀ ਤਿਆਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਬਿਹਤਰ ਹੈ reporting period (ਮਹੀਨਾ/ਤਿਮਾਹੀ/ਸਾਲ) ਦੇ ਅੰਤ ਉੱਤੇ financial statements ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ।

ਤਿੰਨ ਉਦੇਸ਼ (Para 3.2): (i) ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ posting ਅਤੇ ਹੋਰ accounting ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਅੰਕਗਣਿਤਕ errors ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹਨ — ਭਾਵ books ਦੀ ਅੰਕਗਣਿਤਕ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ; (ii) financial statements ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਮਿਲੇ ਹੋਏ (agreed) trial balance ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਤਿਆਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਹ true and fair ਤਸਵੀਰ ਨਹੀਂ ਦੇਣਗੇ; (iii) ledger ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਸਾਰ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ — ledger ਸਿਰਫ਼ ਉਦੋਂ ਵੇਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ account ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੋਵੇ।

ਮਿਲਣ ਦਾ ਕਾਰਨ: Double Entry System ਅਧੀਨ accounts ਦੇ debit ਪਾਸਿਆਂ ਉੱਤੇ ਲਿਖੀਆਂ ਰਕਮਾਂ ਹਮੇਸ਼ਾ credit ਪਾਸਿਆਂ ਉੱਤੇ ਦਰਜ ਰਕਮਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਕੁੱਲ debits ਕੁੱਲ credits ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ; agreement ਵਾਜਬ ਭਰੋਸਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ books clerical errors ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹਨ।

True/False ਜਾਲ: ਮਿਲਿਆ (tallied) trial balance ਸਿਰਫ਼ ਅੰਕਗਣਿਤਕ (ARITHMETICAL) ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਸਾਬਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸੋ ਫ਼ੀਸਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਨਹੀਂ — errors of principle ਅਤੇ compensating errors ਫਿਰ ਵੀ ਰਹਿ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ (ਇਸ ਲਈ “agreement is conclusive/absolute proof of accuracy” FALSE ਹੈ); ਪਰ “trial balance does not ensure arithmetical accuracy” ਵੀ FALSE ਹੈ — ਇਹੀ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਮਕਸਦ ਹੈ।

ਯਾਦ (Remembering) ਜ਼ਬਾਨੀ ਯਾਦ ਕਰੋ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- 3 ਉਦੇਸ਼ ਯਾਦ ਕਰੋ: (i) books ਦੀ ਅੰਕਗਣਿਤਕ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ; (ii) financial statements ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਮਿਲੇ ਹੋਏ trial balance ਤੋਂ ਤਿਆਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ; (iii) ਇਹ ledger ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਸਾਰ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ।
- ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ: ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ledger accounts ਦੇ debit ਅਤੇ credit balances (ਜਾਂ ਜੋੜ) ਦਿਖਾਉਂਦੀ statement; trial balance ਇੱਕ statement ਹੈ, account ਨਹੀਂ (NOT)।

TQ 2.2 • PYQ 2006-May [6] (ii) • Short Note • 5M • Pg 95 9× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ

LEVEL I
ਯਾਦ (Remembering)

ਆਸਾਨ

ਸਮਝ (Understanding) ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- True/False ਜਾਲ: ਮਿਲਿਆ trial balance ਸਿਰਫ਼ ਅੰਕਗਣਿਤਕ (ARITHMETICAL) ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਸਾਬਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ books ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ accounting principles ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ — errors of principle ਅਤੇ compensating errors ਫਿਰ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ (statement FALSE)।
- 'Trial Balance does not ensure arithmetical accuracy' FALSE ਹੈ — ਅੰਕਗਣਿਤਕ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਹੀ ਇਸ ਦਾ ਮਕਸਦ ਹੈ; ਪਰ 'Trial Balance is an absolute/conclusive proof of accuracy' ਵੀ FALSE ਹੈ।

- ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਲਈ ਕਾਰਨ: double entry ਅਧੀਨ ਕੁੱਲ debits ਹਮੇਸ਼ਾ ਕੁੱਲ credits ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ agreement ਵਾਜਬ (ਪੂਰਨ ਨਹੀਂ) ਭਰੋਸਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ books clerical errors ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹਨ।

TQ 2.1 • PYQ 2003-May [5] (viii) • True/False • 2M • Pg 94 4x ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ LEVEL I
ਸਮਝ (Understanding)

ਦਰਮਿਆਨਾ

ਵਿਸ਼ਾ 3: Trial Balance ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ (Limitations of Trial Balance)

P1-C2-U2.3-T03 • Topic 3: Limitations of Trial Balance

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Para 3.3 ਪੜ੍ਹੋ — ਪੰਜ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀਆਂ errors ਜੋ trial balance ਮਿਲ ਜਾਣ ਉੱਤੇ ਵੀ ਪਕੜ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀਆਂ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

Agreement ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਦਾ ਨਿਰਣਾਇਕ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ — ਮਿਲਣ ਉੱਤੇ ਵੀ ਪੰਜ errors ਪਕੜ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀਆਂ (Para 3.3): (i) transaction journal ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ; (ii) journal ਦੇ ਦੋਵੇਂ (BOTH) columns ਵਿੱਚ ਗ਼ਲਤ ਰਕਮ ਲਿਖੀ ਗਈ; (iii) journal ਵਿੱਚ ਗ਼ਲਤ account ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ; (iv) entry ledger ਵਿੱਚ post ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ; (v) entry ledger ਵਿੱਚ ਦੋ ਵਾਰ (TWICE) post ਹੋਈ।

ਇਹ ਵੀ ਯਾਦ ਰੱਖੋ: compensating errors (ਜੋ ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਕੱਟ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ) ਅਤੇ errors of principle trial balance ਦੇ agreement ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ; trial balance journal ਵਿੱਚੋਂ ਛੁੱਟੀ entry ਨਹੀਂ ਲੱਭ ਸਕਦਾ।

5-ਅੰਕ ਰੂਪ-ਰੇਖਾ: ਪਹਿਲਾਂ trial balance ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਓ (ਕਿਸੇ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ledger balances ਦੀ statement, final accounts ਦਾ ਆਧਾਰ), ਫਿਰ ਲਿਖੋ ਕਿ agreement ਨਿਰਣਾਇਕ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਪੰਜ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀਆਂ errors ਸਮਝਾਓ; ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਲਿਖੋ ਕਿ ਇਹ ਫਿਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੈ — ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ financial statements ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋਵੇਗਾ।

ਸਮਝ (Understanding) ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- Statement ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋਵੋ ਅਤੇ 5 ਨਾ ਪਕੜੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ errors ਲਿਖੋ: (i) transaction journal ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਹੀ ਨਹੀਂ; (ii) journal ਦੇ ਦੋਵੇਂ columns ਵਿੱਚ ਗ਼ਲਤ ਰਕਮ; (iii) journal ਵਿੱਚ ਗ਼ਲਤ account; (iv) entry ledger ਵਿੱਚ post ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ; (v) entry ledger ਵਿੱਚ ਦੋ ਵਾਰ post ਹੋਈ।
- 5-ਅੰਕ ਉੱਤਰ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ trial balance ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਓ (ਕਿਸੇ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ledger balances ਦੀ statement, final accounts ਦਾ ਆਧਾਰ), ਫਿਰ ਲਿਖੋ ਕਿ agreement ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਦਾ ਨਿਰਣਾਇਕ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਅਤੇ errors ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਸਮਝਾਓ।
- ਇਹ ਵੀ ਯਾਦ ਰੱਖੋ: compensating errors ਅਤੇ errors of principle trial balance ਦੇ agreement ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ।

TQ 3.1 • PYQ 2026-May [6] (b) • Descriptive • 5M • Pg 95

LEVEL I
ਸਮਝ (Understanding)

ਦਰਮਿਆਨਾ

ਵਿਸ਼ਾ 4: Trial Balance ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਵਿਧੀਆਂ (Methods of Preparation of Trial Balance)

P1-C2-U2.3-T04 • Topic 4: Methods of Preparation of Trial Balance

ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ — ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੋਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Illustrations 1-2 ਸਮੇਤ §3.4 ਪੜ੍ਹੋ: Total, Balance, ਅਤੇ Total-and-Balance ਵਿਧੀਆਂ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

Total method: ਹਰ ledger account ਦਾ ਜੋੜ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ debit ਤੇ credit ਦੋਵੇਂ ਪਾਸਿਆਂ ਦੇ ਜੋੜ trial balance ਵਿੱਚ ਲਿਜਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ — accounts ਦਾ ਜੋੜ ਹੁੰਦੇ ਹੀ ਤਿਆਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, balancing ਦਾ ਸਮਾਂ ਬਚਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਆਮ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ financial statements ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ NET balances ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ trial balance ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਸਿੱਧਾ ਨਹੀਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

Balance method: ਹਰ ledger account ਨੂੰ balance ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਉਹ balances trial balance ਵਿੱਚ ਲਿਜਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ — accountants ਵੱਲੋਂ ਆਮ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਵਿਧੀ; financial statements ledger balances ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਤਿਆਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

Total and balance method: ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਦੀ ਹੈ — trial balance ਹਰ account head ਲਈ ਚਾਰ amount columns (debit total, credit total, debit balance, credit balance) ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਵਿਸ਼ਾ 5: Suspense Account ਰਾਹੀਂ Adjusted Trial Balance — Adjusted Trial Balance (Through Suspense Account)

P1-C2-U2.3-T05 • Topic 5: Adjusted Trial Balance (Through Suspense Account)

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Para 3.5 ਪੜ੍ਹੋ — ਜਦੋਂ errors ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਨਾ ਲੱਭਣ, ਤਾਂ ਨਾ ਮਿਲਦੇ trial balance ਨੂੰ tally ਕਰਨ ਲਈ suspense account ਦੀ ਵਰਤੋਂ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਨਿਯਮ (Para 3.5): ਜੇ ਸਾਰੇ ledger balances (cash ਅਤੇ bank ਸਮੇਤ) ਲਿਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ trial balance ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਅਤੇ errors ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਨਹੀਂ ਲੱਭਦੀਆਂ, ਤਾਂ debit ਅਤੇ credit ਪਾਸਿਆਂ ਦਾ ਅੰਤਰ Suspense Account ਵਿੱਚ ਪਾ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ tally ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ — ਇਸ ਲਈ “the rationale behind opening a suspense account is to tally the trial balance” TRUE ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ financial statements ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਤਿਆਰ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਸੁਭਾਅ: Suspense A/c ਇੱਕ ਆਰਜ਼ੀ (TEMPORARY) account ਹੈ (ਸਥਾਈ ਨਹੀਂ — True/False ਵਿੱਚ False), ਸਿਰਫ਼ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਲਈ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; errors ਲੱਭ ਕੇ ਠੀਕ (rectify) ਹੋਣ ਉੱਤੇ ਇਹ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪਾਸੇ ਦਾ ਨਿਯਮ: ਜੇ DEBIT column ਘੱਟ ਹੈ, ਤਾਂ ਅੰਤਰ Suspense A/c ਵਿੱਚ DEBIT ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ);

ਜਿਵੇਂ Dr. ₹24,405 ਬਨਾਮ Cr. ₹25,580 ਵਾਲੇ corrected trial balance ਵਿੱਚ balancing figure ਵਜੋਂ debit ਪਾਸੇ Suspense A/c ₹1,175 ਦਿਖਦਾ ਹੈ।

ਸਮਝ (Understanding) ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ — ਇਸ ਸੰਸਕਰਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ

- True/False: 'The rationale behind opening a suspense account is to tally the trial balance' TRUE ਹੈ — debit ਅਤੇ credit ਜੋੜਾਂ ਦਾ ਅੰਤਰ Suspense A/c ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ financial statements ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਤਿਆਰ ਹੋ ਸਕਣ।
- Suspense account ਇੱਕ ਆਰਜ਼ੀ (TEMPORARY) account ਹੈ, ਸਿਰਫ਼ ਉਦੋਂ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ errors ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਨਾ ਲੱਭਣ; errors ਲੱਭ ਕੇ ਠੀਕ ਹੋਣ ਉੱਤੇ ਇਹ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- ਜੇ debit column ਘੱਟ ਹੈ, ਤਾਂ ਅੰਤਰ Suspense A/c ਵਿੱਚ DEBIT ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ)।

ਵਿਸ਼ਾ 6: Trial Balance ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਯਮ (Rules of Preparing the Trial Balance)

P1-C2-U2.3-T06 · Topic 6: Rules of Preparing the Trial Balance

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Para 3.4 ਅਤੇ 3.6 ਪੜ੍ਹੋ — ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਵਿਧੀਆਂ (Total, Balance, Total-and-Balance) ਅਤੇ balances ਰੱਖਣ ਦੇ ਨਿਯਮ: assets, expenses, losses ਅਤੇ drawings debit column ਵਿੱਚ; liabilities, incomes, gains ਅਤੇ capital credit column ਵਿੱਚ। Corrected trial balances ਉੱਤੇ Illustrations 3-5 ਹੱਲ ਕਰੋ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਤਿੰਨ ਵਿਧੀਆਂ (Para 3.4): (1) Total method — ਹਰ ledger account ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਪਾਸਿਆਂ ਦੇ ਜੋੜ trial balance ਵਿੱਚ ਲਿਜਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ; ਤੇਜ਼ (balancing ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ) ਪਰ ਆਮ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ financial statements ਨੂੰ net balances ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ; (2) Balance method — ਹਰ ledger account ਦਾ ਸਿਰਫ਼ balance ਲਿਜਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; accountants ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਇਹੀ ਵਰਤਦੇ ਹਨ, financial statements ਦਾ ਆਧਾਰ; (3) Total-and-Balance method — ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਦੀ ਹੈ, ਚਾਰ amount columns ਨਾਲ।

ਰੱਖਣ ਦੇ ਨਿਯਮ (Para 3.6): DEBIT column — ਸਾਰੀਆਂ assets, expenses, losses ਅਤੇ drawings ਦੇ balances (ਇਸ ਲਈ opening inventory, sales/returns inward, discount allowed, bad debts, carriage inward, trade receivables/dues from customers, cash, Input CGST/SGST/IGST); CREDIT column — ਸਾਰੀਆਂ liabilities, incomes, gains ਅਤੇ capital ਦੇ balances (ਇਸ ਲਈ purchases/returns outward, discount received, interest received, bank overdraft, trade payables, bills payable, Output CGST/SGST)।

Corrected-TB ਅਭਿਆਸ (Singhania/Fintech ਕਿਸਮ): ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ trial balance ਵੀ ਗ਼ਲਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ — ਹਰ item ਜਾਂਚੋ ਅਤੇ account ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਅਨੁਸਾਰ ਮੁੜ ਵਰਗੀਕਰਨ ਕਰੋ: dues from customers = asset = Dr.; purchases return = Cr. (assets ਬਾਹਰ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ); trade payables ਅਤੇ bills payable = liability = Cr.; opening inventory = Dr.; sales return = Dr. (assets ਅੰਦਰ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ); columns ਮੁੜ tally ਕਰੋ, ਕੋਈ ਬਚਿਆ ਅੰਤਰ Suspense A/c ਵਿੱਚ ਪਾਓ।

Closing inventory: ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਮੁੱਲ trial balance ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ adjustment item ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (Illustration 4 ਵਿੱਚ closing inventory ₹574 trial balance item ਨਹੀਂ (NOT) ਹੈ) — ਪਰ ਜਦੋਂ

purchases ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ adjust ਹੋਣ (Adjusted Purchases method) ਤਾਂ ਇਹ trial balance ਵਿੱਚ (IN) ਦਿਖਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ “closing stock will never appear in the trial balance” FALSE ਹੈ।

ਸਮਝ (Understanding) ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- ਜਾਲ: 'Closing stock will never appear in the Trial Balance' FALSE ਹੈ — purchases ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ adjust ਹੋਣ (Adjusted Purchases method) ਤਾਂ ਇਹ ਦਿਖਦਾ ਹੈ; ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਇਹ adjustment item ਵਜੋਂ ਬਾਹਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।
- ਰੱਖਣ ਦੇ ਨਿਯਮ ਪੱਕੇ ਯਾਦ ਕਰੋ: Dr. column — assets, expenses, losses, drawings, sales returns; Cr. column — liabilities, incomes, gains, capital, purchase returns।

TQ 6.1 • PYQ 2006-May [5] (iv) • True/False • 2M • Pg 96

LEVEL I
ਸਮਝ (Understanding)

ਦਰਮਿਆਨਾ

ਪ੍ਰਯੋਗ (Application) ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- Ledger balances ਦੀ ਸੂਚੀ ਤੋਂ trial balance ਤਿਆਰ ਕਰਨ (Balance method) ਅਤੇ ਦੋਵੇਂ columns ਦਾ ਜੋੜ ਮਿਲਾਉਣ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ।
- ਆਮ items ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦਿਓ: Discount Allowed/Carriage Inward Dr.; Bank Overdraft, Discount Received Cr.; Input GST accounts Dr., Output GST accounts Cr.

PQ 6.2 • RTP 2025-May [4] (a) • Practical • --- • Pg 98

LEVEL II
ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)

ਦਰਮਿਆਨਾ

ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis) ਮਿਸ਼ਰਤ ਅੰਕੜਿਆਂ ਉੱਤੇ ਕੰਮ ਕਰੋ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- 'Corrected trial balance' ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ (Mr. X / Singhania ਕਿਸਮ): ਹਰ item ਜਾਂਚੋ, ਗ਼ਲਤ ਥਾਂ ਰੱਖੋ balances ਦਾ ਮੁੜ ਵਰਗੀਕਰਨ ਕਰੋ (ਜਿਵੇਂ purchase returns ਗ਼ਲਤੀ ਨਾਲ Dr., debtors ਗ਼ਲਤੀ ਨਾਲ Cr. ਦਿਖਾਏ), ਅਤੇ ਮੁੜ tally ਕਰੋ।
- ਹਰ account ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਤੋਂ ਸੋਚੋ: dues from customers = asset = Dr.; bills payable = liability = Cr.; opening inventory = Dr.; ਕਿਸੇ ਵੀ ਬਚੇ ਅੰਤਰ ਲਈ Suspense A/c ਵਰਤੋ।
- ਆਪਸੀ ਸੰਬੰਧ ਨੋਟ ਕਰੋ: trial balance ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦਿੱਤੀ closing inventory ਸਿਰਫ਼ adjustment ਹੈ, trial balance item ਨਹੀਂ।

PQ 6.1 • PYQ 2022-May [1] (c) {C} • Practical • 4M • Pg 97 **8x ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ**

LEVEL II
ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis)

ਦਰਮਿਆਨਾ

ਇਕਾਈ 2.4: Subsidiary Books

Subsidiary Books

P1-C2-U2.4 • ਮਹੱਤਤਾ A • ਅਧਿਆਇ ਵਿੱਚ Rank 3 • ਸ਼੍ਰੇਣੀ A • ਅਧਿਆਇ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ 20.0% • 18 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

ਵਿਸ਼ਾ 1: ਜਾਣ-ਪਛਾਣ (Introduction)

P1-C2-U2.4-T01 • Topic 1: Introduction

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ ਇਕਾਈ 4 (Subsidiary Books) ਦਾ Para 4.1 ਪੜ੍ਹੋ: books of original/prime entry ਦਾ ਅਰਥ, ਅੱਠ subsidiary books ਦੀ ਸੂਚੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਭ, ਅਤੇ subsidiary books ਤੇ principal books ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ (Para 4.2)।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

Books of original/prime entry (Para 4.1): ਹਰ ਵਰਗ ਦੇ transactions ਲਈ ਰੱਖੇ ਵੱਖਰੇ registers, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ transactions ਪਹਿਲਾਂ ਦਰਜ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਫਿਰ ਹੋਰ journal entries ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ledger accounts ਤਿਆਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ — Practical System of Book-keeping (English System); double entry ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਤੋਂ ਕੋਈ ਭਟਕਾਅ ਨਹੀਂ।

ਅੱਠ subsidiary books: (i) Cash Book — cash ਅਤੇ bank ਦੀਆਂ receipts/payments; (ii) Purchases Book — ਵਪਾਰ ਵਾਲੇ goods ਜਾਂ materials/stores ਦੀਆਂ credit purchases; (iii) Purchase Returns Book; (iv) Sales Book — ਵਪਾਰ ਵਾਲੇ goods ਦੀ ਵਿਕਰੀ; (v) Sales Returns Book; (vi) Bills Receivable Book — ਪ੍ਰਾਪਤ promissory notes/hundies; (vii) Bills Payable Book — ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ notes/hundies; (viii) Journal Proper — ਜੇ ਕੁਝ ਬਾਕੀ ਸੱਤਾਂ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ; “book” ਦੀ ਥਾਂ “Journal” ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ B/R ਤੇ B/P books ਵੀ subsidiary books ਹੀ ਹਨ (ARE) (journal ਦੇ ਬਦਲ)।

ਪੰਜ ਲਾਭ: (a) ਕਈ clerks ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਦੀ ਵੰਡ; (b) ਮੁਹਾਰਤ ਅਤੇ ਕੁਸ਼ਲਤਾ — ਇੱਕੋ ਕੰਮ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; (c) ਸਮੇਂ ਦੀ ਬੱਚਤ — ਕਾਰਜ ਨਾਲੇ-ਨਾਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ; (d) ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਉਪਲਬਧਤਾ — ਹਰ ਵਰਗ ਦੇ transactions ਇੱਕ ਥਾਂ; (e) ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਸੌਖ — trial balance ਨਾ ਮਿਲਣ 'ਤੇ errors ਲੱਭਣੇ ਸੌਖੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ errors ਤੇ frauds 'ਤੇ ਰੋਕ ਲੱਗਦੀ ਹੈ।

Subsidiary ਬਨਾਮ principal books (Para 4.2): transactions ਅੱਗੇ ਦੀ processing ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ (FIRST) subsidiary books ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਹੁੰਦੇ ਹਨ; ledger ਅਤੇ cash book principal books ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ trial balance ਅਤੇ financial statements ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ।

Subsidiary books	Principal books
Books of original/prime entry — ਲੈਣ-ਦੇਣ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਥੇ ਹੀ ਦਰਜ ਹੁੰਦੇ ਹਨ	Ledger ਅਤੇ Cash Books
Purchases, Sales, ਦੋਵੇਂ Returns books, B/R, B/P books, Journal Proper	Ledger; Simple, discount-column ਅਤੇ bank-discount-column cash books
ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ Ledger accounts post ਹੁੰਦੇ ਹਨ	Trial Balance ਅਤੇ Financial Statements ਲਈ data ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ

ਯਾਦ (Remembering) ਜ਼ਬਾਨੀ ਯਾਦ ਕਰੋ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- subsidiary books ਦੀ ਮਿਆਰੀ ਸੂਚੀ ਯਾਦ ਕਰੋ: Cash Book, Purchases Book, Purchase Returns Book, Sales Book, Sales Returns Book, Bills Receivable Book, Bills Payable Book ਅਤੇ Journal Proper --- ਇਹੀ 5 ਅੰਕਾਂ ਵਾਲੀ ਸੂਚੀ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਪੁੱਛੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
- subsidiary books ਦੇ ਪੰਜ ਲਾਭ ਸਿੱਖੋ: ਕੰਮ ਦੀ ਵੰਡ, ਮੁਹਾਰਤ ਅਤੇ ਕੁਸ਼ਲਤਾ, ਸਮੇਂ ਦੀ ਬੱਚਤ, ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਉਪਲਬਧਤਾ, errors/frauds ਦੀ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਸੌਖ।
- ਬਦਲਵੇਂ ਨਾਂ ਯਾਦ ਰੱਖੋ: books of original entry / prime entry; ledger ਅਤੇ cash book = principal books।

TQ 1.3 • MTP 2024-Jul [6] (Or) (c) • Descriptive • 5M • Pg 103 **3× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ** **LEVEL I**
ਯਾਦ (Remembering)

ਆਸਾਨ**ਸਮਝ (Understanding)** ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ • 2 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- ਸਾਬਤ ਕਰ ਸਕੋ (True) ਕਿ Bills Receivable ਅਤੇ Bills Payable books ਵੀ subsidiary books ਹੀ ਹਨ (ARE) --- ਇਹ journal ਦੇ ਬਦਲ ਹਨ।
- 5 ਅੰਕਾਂ ਵਾਲੇ descriptive ਉੱਤਰ ਲਈ subsidiary books ਦੇ ਹਰ ਲਾਭ ਨੂੰ ਇੱਕ ਲਾਈਨ ਦੇ ਤਰਕ ਨਾਲ ਸਮਝਾਓ।
- ਸਮਝੋ ਕਿ subsidiary books double entry ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ --- ledger accounts ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀਆਂ journal entries ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ post ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

TQ 1.2 • MTP 2024-Jul [1] (a) (vi) {C} • True/False • 2M • Pg 103 **2× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ** **LEVEL I**
ਸਮਝ (Understanding)

ਆਸਾਨ

TQ 1.1 • PYQ 2024-Jun [6] (b) • Descriptive • 5M • Pg 102 **5× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ** **LEVEL I**
ਸਮਝ (Understanding)

ਦਰਮਿਆਨਾ

ਵਿਸ਼ਾ 2: Subsidiary Books ਅਤੇ Principal Books ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ (Distinction between Subsidiary Books and Principal Books)

P1-C2-U2.4-T02 • Topic 2: Distinction between Subsidiary Books and Principal Books

ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ — ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੋਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ • ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ §4.2 ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਉਹ chart ਪੜ੍ਹੋ ਜੋ financial books of accounts ਦਾ ਵਰਗੀਕਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਅੰਤਰ: subsidiary books ਉਹ books ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ transactions ਅੱਗੇ ਦੀ processing ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ (FIRST) ਦਰਜ ਹੁੰਦੇ ਹਨ; ledger ਅਤੇ cash book principal books ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ trial balance ਅਤੇ financial statements ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ।

Principal Books

Subsidiary Books

Ledger	Purchase Book • Sales Book
Cash Books — simple cash book, discount column ਵਾਲੀ cash book, bank & discount column ਵਾਲੀ cash book, petty cash book	Purchase Return Book • Sales Return Book • Bills Receivable Book • Bills Payable Book • Journal Proper

ਵਿਸ਼ਾ 3: Purchases Book

P1-C2-U2.4-T03 • Topic 3: Purchases Book

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Para 4.3 ਪੜ੍ਹੋ: Purchases Book ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ਼ ਵਪਾਰ ਵਾਲੇ goods ਦੀਆਂ credit purchases ਦਰਜ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ; ਇਸ ਦਾ format (Particulars, Details, Amount columns), trade discount ਅਤੇ packing/freight charges ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ, ਅਤੇ Purchases A/c (debit ਜੋੜ) ਤੇ suppliers' accounts (credit) ਨੂੰ posting ਸਿੱਖੋ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਦਾਇਰਾ (Para 4.3): ਸਿਰਫ਼ ਵਪਾਰ ਵਾਲੇ goods ਜਾਂ business ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ materials ਦੀਆਂ ਉਧਾਰ (CREDIT) purchases ਦਰਜ ਕਰਦੀ ਹੈ; cash purchases Cash Book ਵਿੱਚ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਅਤੇ goods/materials ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਵਸਤਾਂ (office furniture, typewriter, computer) ਦੀਆਂ credit purchases Journal Proper ਵਿੱਚ journalise ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ — ਇੱਥੇ ਕਦੇ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ।

Format ਅਤੇ ਗਣਨਾ: Particulars column ਵਿੱਚ supplier, ਵਸਤਾਂ ਅਤੇ ਮਾਤਰਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਂ; ਹਰ ਵਸਤ ਦੀ ਰਕਮ Details column ਵਿੱਚ; ਇੱਕ purchase ਦੀਆਂ ਰਕਮਾਂ ਜੋੜੋ, packing/ਹੋਰ charges (freight) ਜੋੜੋ (ADD), trade discount ਘਟਾਓ (DEDUCT), ਅਤੇ ਸ਼ੁੱਧ ਰਕਮ Amount column ਵਿੱਚ ਲੈ ਜਾਓ — ਜਿਵੇਂ gross ₹72,000 ਘਟਾ 10% trade discount ₹7,200 = ₹64,800 ਜਮ੍ਹਾਂ freight ₹150 = ₹64,950 (Illustration 2); Amount-column ਦਾ ਜੋੜ = ਮਿਆਦ ਦੀਆਂ ਕੁੱਲ credit purchases।

Posting: Amount column ਦਾ ਜੋੜ Purchases A/c ਨੂੰ debit; ਹਰ supplier (ਹੁਣ trade payable) ਵੱਖਰਾ credit — Illustration 1: Purchases A/c Dr. ₹5,022, ਸਾਹਮਣੇ Brown & Co. ₹3,042, Paper Co. ₹1,800, Verma Bros. ₹180, ਇਸ ਲਈ ਕੁੱਲ credits debit ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਅਤੇ double entry ਪੂਰੀ; ਲਗਾਇਆ freight ਵੱਖਰਾ post ਹੁੰਦਾ ਹੈ (supplier ਨੂੰ Purchases A/c ਅਤੇ Freight A/c ਰਾਹੀਂ credit)।

ਸਮਝ (Understanding) ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- True/False ਜਾਲ: fixed assets (furniture, computer, machinery) ਦੀ credit purchase Purchases Book ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਨਹੀਂ (NOT) ਹੁੰਦੀ --- ਇਹ Journal Proper ਵਿੱਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
- Cash purchases Cash Book ਵਿੱਚ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਕਦੇ Purchases Book ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ; ਸਿਰਫ਼ ਵਪਾਰ ਵਾਲੇ goods ਦੀਆਂ credit purchases ਦਰਜ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਪ੍ਰਯੋਗ (Application) ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ - 2 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- ਗਣਨਾ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ: gross ਰਕਮ ਘਟਾ trade discount, ਫਿਰ packing/freight charges ਜੋੜੋ; ਜਿਵੇਂ purchases ₹75,800 ਘਟਾ 5% trade discount = ₹72,010 --- ਪੂਰੇ (FULL) ₹72,010 Purchases Book ਵਿੱਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਭਾਵੇਂ ਅੱਧਾ ਤੁਰੰਤ cash ਵਿੱਚ ਅਦਾ ਹੋਵੇ (credit 'ਤੇ ਖਰੀਦ ਹੋਣ 'ਤੇ cash payment book entry ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਵੰਡਦੀ)।
- ਹਰ supplier ਲਈ ਮਾਤਰਾ × rate ਦੀਆਂ workings ਨਾਲ Purchases Book ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ, trade discount ਘਟਾ ਕੇ ਅਤੇ cash purchases ਤੇ asset purchases ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਰੱਖ ਕੇ।
- Posting ਜਾਣੋ: amount column ਦਾ ਜੋੜ Purchases A/c ਨੂੰ debit; ਹਰ supplier ਵੱਖਰਾ credit।

PQ 3.1 • PYQ 2021-Jul [5] (a) • Practical • 5M • Pg 104 3× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ

LEVEL II
ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)

ਦਰਮਿਆਨਾ

PQ 3.2 • PYQ 2025-Sep [1] (c) {C} • Practical • 4M • Pg 105

LEVEL II
ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)

ਦਰਮਿਆਨਾ

ਵਿਸ਼ਾ 4: Sales Book

P1-C2-U2.4-T04 • Topic 4: Sales Book

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Para 4.4 ਪੜ੍ਹੋ: Sales Book ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ਼ firm ਦੇ ਵਪਾਰ ਵਾਲੇ goods ਦੀਆਂ credit sales ਦਰਜ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ; ਇਸ ਦਾ format, trade-discount ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਅਤੇ posting (customers ਵੱਖ-ਵੱਖ debit, ਜੋੜ Sales A/c ਨੂੰ credit) ਸਿੱਖੋ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਦਾਇਰਾ (Para 4.4): “a register specially kept to record credit sales of goods dealt in by the firm”; cash sales Cash Book ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਅਤੇ ਵਪਾਰ ਵਾਲੇ goods ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਵਸਤਾਂ (ਜਿਵੇਂ furniture) ਦੀ credit sales journalise ਹੁੰਦੀ ਹੈ — ਨਿਯਮ Purchases Book ਵਾਲੇ ਹੀ ਹਨ।

ਦਰਜ ਕਰਨ ਦਾ ਤਰੀਕਾ: Particulars column ਵਿੱਚ customer, goods ਅਤੇ ਮਾਤਰਾਵਾਂ; ਵਸਤਾਂ ਦੀਆਂ ਰਕਮਾਂ Details column ਵਿੱਚ; ਇੱਕ sale ਦਾ ਜੋੜ ਲਾ ਕੇ packing charges ਜੋੜੋ ਅਤੇ trade discount ਘਟਾਓ; ਸ਼ੁੱਧ ਰਕਮ ਬਾਹਰੀ column ਵਿੱਚ — Illustration 3: ₹39,600 + ₹40,000 + ₹1,12,500 = ₹1,92,100 ਮਹੀਨਾਵਾਰ ਜੋੜ (13 shirts ਦੀ cash sale ਅਤੇ furniture ਦੀ credit sale ਇੱਕ note ਨਾਲ ਬਾਹਰ)।

Posting: ਹਰ customer ਦਾ account ਉਸ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧ invoice ਰਕਮ ਨਾਲ debit; Sales Book ਦਾ ਜੋੜ Sales A/c ਨੂੰ credit — ਕੁੱਲ debits ਇੱਕ credit ਦੇ ਬਰਾਬਰ, ਇਸ ਲਈ double entry ਕਾਇਮ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ (Illustration 3: Sales A/c Cr. ₹1,92,100)।

Sale or return: approval 'ਤੇ ਭੇਜੇ ਅਤੇ Sales Book ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਾਏ goods ਉਦੋਂ ਤੱਕ sales ਨਹੀਂ ਜਦੋਂ ਤੱਕ customer ਦਾ ਵਾਪਸੀ ਦਾ ਵਿਕਲਪ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ — ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਤ 'ਤੇ sale ਉਲਟਾਓ (customer credit), profit loading ਹਟਾਓ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ approval ਵਾਲੇ goods ਨੂੰ cost 'ਤੇ inventory ਵਿੱਚ ਲਓ (cf. rectification entry: Dr. Sales/P&L Adj. with profit, Dr. Inventory at cost, Cr. Customer with invoice price)।

ਸਮਝ (Understanding) ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- True/False ਜਾਲ: Sales Book cash ਅਤੇ credit ਦੋਵੇਂ sales ਲਈ ਨਹੀਂ (NOT) ਰੱਖੀ ਜਾਂਦੀ --- cash sales Cash Book ਵਿੱਚ; assets (ਜਿਵੇਂ furniture) ਦੀ credit sale Journal Proper ਵਿੱਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
- ਸਮਝਾਓ ਕਿ Sales Book ਦਾ ਜੋੜ Sales A/c ਨੂੰ credit ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦਕਿ ਹਰ customer ਦਾ account debit --- double entry ਕਾਇਮ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

TQ 4.1 • PYQ 2021-Jan [1] (a) (iii) {C} • True/False • 2M • Pg 107
ਗਿਆ

6× ਪੁੱਛਿਆ

LEVEL I
ਸਮਝ (Understanding)

ਆਸਾਨ

ਪ੍ਰਯੋਗ (Application) ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ • 5 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- Sales Book ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦਾ ਅਭਿਆਸ: ਹਰ item ਲਈ ਮਾਤਰਾ × rate, ਹਰ invoice 'ਤੇ trade discount ਘਟਾ, ਸ਼ੁੱਧ ਰਕਮ ਬਾਹਰੀ column ਵਿੱਚ; cash sales ਅਤੇ assets ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਇੱਕ note ਨਾਲ ਬਾਹਰ ਰੱਖੋ।
- 4-5 ਅੰਕਾਂ ਦੇ formats ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ (ਜਿਵੇਂ Kamal & Sons, Gurgaon Engineers pattern): ਕਈ invoices, ਵੱਖ-ਵੱਖ trade discount rates, ਮਹੀਨਾਵਾਰ ਜੋੜ।

PQ 4.5 • PYQ 2025-May [5] (b) (ii) • Practical • 2.5M • Pg 110

LEVEL II
ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)

ਆਸਾਨ

PQ 4.1 • PYQ 2020-Nov [1] (c) {C} • Practical • 4M • Pg 107

LEVEL II
ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)

ਦਰਮਿਆਨਾ

PQ 4.3 • PYQ 2023-Jun [1] (c) {C} • Practical • 4M • Pg 109

LEVEL II
ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)

ਦਰਮਿਆਨਾ

PQ 4.4 • RTP 2025-Jan [4] (a) • Practical • --- • Pg 110

2× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ

LEVEL II
ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)

ਦਰਮਿਆਨਾ

PQ 4.2 • RTP 2023-Jun [10] • Practical • --- • Pg 108

LEVEL II
ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)**ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis)** ਮਿਸ਼ਰਤ ਅੰਕੜਿਆਂ ਉੱਤੇ ਕੰਮ ਕਰੋ — ਇਸ ਸੰਸਕਰਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ

- 'sale or return' ਸਥਿਤੀਆਂ ਹੱਲ ਕਰੋ: approval 'ਤੇ ਭੇਜੇ goods ਸਿਰਫ਼ approval ਜਾਂ ਵਾਪਸੀ ਦੀ ਮਿਆਦ ਖ਼ਤਮ ਹੋਣ 'ਤੇ sales ਵਜੋਂ ਦਰਜ ਹੁੰਦੇ ਹਨ; ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਤ 'ਤੇ ਬਿਨਾਂ approval ਵਾਲੇ goods ਨੂੰ sales ਵਿੱਚੋਂ ਹਟਾ ਕੇ cost 'ਤੇ inventory ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ।
- ਜਦੋਂ balance sheet ਦੀ ਮਿਤੀ ਨੂੰ ਵਾਪਸੀ ਦਾ ਵਿਕਲਪ ਅਜੇ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ Sales Book, customer accounts ਅਤੇ closing inventory ਦੇ ਆਪਸੀ ਸਬੰਧ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਦਿਓ।

ਵਿਸ਼ਾ 5: Sales Return Books or Returns Inward Book

P1-C2-U2.4-T05 • Topic 5: Sales Return Books or Returns Inward Book

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Para 4.5 ਪੜ੍ਹੋ: customers ਵੱਲੋਂ goods ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਦਰਜ ਕਰਨਾ, customers ਨੂੰ ਜਾਰੀ credit note, ਅਤੇ posting (ਜੋੜ ਨਾਲ Returns Inward A/c debit, customers ਵੱਖ-ਵੱਖ credit)।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਦਾਇਰਾ (Para 4.5): ਜਿੱਥੇ customers ਵੇਚੇ goods ਅਕਸਰ ਵਾਪਸ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉੱਥੇ ਵਾਪਸੀ Sales Returns Book ਜਾਂ Returns Inward Book ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ; ਨਿਯਮ ਅਤੇ entries Sales Book ਵਾਲੇ ਹੀ — ਮਾਤਰਾ $\times$ rate ਘਟਾ trade discount, ਮੂਲ (ORIGINAL) sale rate 'ਤੇ (SM ਉਦਾਹਰਣ: 6 copies @ ₹7 = ₹42 ਘਟਾ 10% = ₹37.80); ਇਸ ਵਿੱਚੋਂ ਸਿਰਫ਼ credit 'ਤੇ ਵੇਚੇ goods ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਲੰਘਦੀ ਹੈ — cash ਵਿੱਚ refund ਕੀਤੀ ਵਾਪਸੀ Cash Book ਦਾ transaction ਹੈ।

Credit note: customers ਤੋਂ goods ਵਾਪਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਤੇ ਸਵੀਕਾਰ ਹੋਣ 'ਤੇ ਸਬੰਧਤ customer ਨੂੰ CREDIT note ਜਾਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੇ account ਵਿੱਚ credit ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਰਕਮ ਦਿਖਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ (debit notes purchase returns ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ, ਇਸ book ਨਾਲ ਨਹੀਂ)।

Posting: sales returns sales ਨੂੰ ਘਟਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਜੋੜ Sales A/c ਨੂੰ debit ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੱਖਰਾ Returns Inward A/c ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਜੋੜ ਨਾਲ debit ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; goods ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ customers ਨੂੰ ਸਬੰਧਤ ਰਕਮਾਂ ਨਾਲ ਵੱਖ-ਵੱਖ credit ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਮਝ (Understanding) ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ • 2 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- True/False ਜਾਲ: ਜੇ ਵਾਪਸੀ 'ਤੇ ਪੈਸੇ ਤੁਰੰਤ refund ਹੋਣ ਤਾਂ transaction Cash Book ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, Sales Return Book ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ (NOT) (True ਕਿ ਇਹ ਉੱਥੇ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ)।
- Documents ਜਾਲ: CREDIT note (customer ਨੂੰ ਜਾਰੀ) Sales Return Book ਦਾ ਆਧਾਰ ਹੈ --- debit notes purchase returns ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ 'debit notes are used to prepare Sales Return Book' False ਹੈ।

TQ 5.1 • PYQ 2006-Nov [5] (ii) • True/False • 2M • Pg 111

LEVEL I
ਸਮਝ (Understanding)**ਆਸਾਨ**

TQ 5.2 • MTP 2025-Jan S2 [1] (a) (v) {C} • True/False • 2M • Pg 112

ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ

9×

LEVEL I
ਸਮਝ (Understanding)**ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)** ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- ਮਾਤਰਾ $\times$ rate ਘਟਾ trade discount (ਮੂਲ sale ਵਾਲਾ rate) ਨਾਲ Sales Return Book ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ, ਅਤੇ posting: ਜੋੜ Returns Inward A/c ਨੂੰ debit, ਹਰ customer credit।
- ਯਾਦ ਰੱਖੋ ਕਿ ਸਿਰਫ਼ ਆਮ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿੱਚ credit 'ਤੇ ਵੇਚੇ goods ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਹੀ ਦਰਜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

PQ 5.1 • PYQ 2025-Jan [1] (c) {C} • Practical • 4M • Pg 112

LEVEL II
ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)**ਦਰਮਿਆਨਾ****ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis)** ਮਿਸ਼ਰਤ ਅੰਕੜਿਆਂ ਉੱਤੇ ਕੰਮ ਕਰੋ — ਇਸ ਸੰਸਕਰਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ

- sale-or-return ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ: ਹਰ customer ਨੂੰ ਵੱਖਰਾ ਘੋਖੋ --- ਵਿਕਲਪ ਦੀ ਮਿਆਦ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਕੀਤੇ goods, ਰੱਖੇ/approve ਕੀਤੇ goods, ਅਤੇ ਉਹ goods ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਮਿਆਦ-ਅੰਤ ਤੱਕ ਖ਼ਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋਈ; Sales ਨੂੰ adjust ਕਰੋ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ approval ਵਾਲੇ goods ਦਾ inventory ਵਿੱਚ cost 'ਤੇ ਮੁੱਲ ਲਾਓ।

ਵਿਸ਼ਾ 6: Purchase Returns or Returns Outward Book

P1-C2-U2.4-T06 · Topic 6: Purchase Returns or Returns Outward Book

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Para 4.6 ਪੜ੍ਹੋ: suppliers ਨੂੰ goods ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਦਰਜ ਕਰਨਾ, supplier ਨੂੰ ਜਾਰੀ debit note, ਅਤੇ posting (suppliers ਵੱਖ-ਵੱਖ debit, ਜੋੜ Returns Outward/Purchase Returns A/c ਨੂੰ credit) — Illustrations 4 ਅਤੇ 5 ਵੇਖੋ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਦਾਇਰਾ (Para 4.6): suppliers ਨੂੰ ਖਰੀਦੇ goods ਜਾਂ material ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਸੁਵਿਧਾ ਨਾਲ ਦਰਜ ਕਰਦੀ ਹੈ (ਵਾਪਸੀ ਕਦੇ-ਕਦਾਈਂ ਹੋਵੇ ਤਾਂ journal ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ); ਨਿਯਮ ਅਤੇ entries Purchases Book ਵਰਗੇ — ਮਾਤਰਾ $\times$ rate ਘਟਾ trade discount, ਮੂਲ purchase rate 'ਤੇ (SM ਉਦਾਹਰਣ: fan ₹200 ਘਟਾ 10% = ₹180)।

Debit note: goods ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ firm supplier ਨੂੰ DEBIT note ਜਾਰੀ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ supplier ਦਾ account ਕਿੰਨੀ ਰਕਮ ਨਾਲ debit ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ; ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ supplier ਲੋੜੀਂਦਾ credit note ਜਾਰੀ ਕਰਦਾ ਹੈ।

Posting: book ਵਿੱਚ ਜਿਸ ਵੀ supplier ਦਾ ਨਾਂ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ debit (ਉਸ ਨੇ goods ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਹਨ); ਜੋੜ credit ਹੁੰਦਾ ਹੈ — ਇਹ Purchases A/c ਨੂੰ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਅਮਲ ਵਿੱਚ ਵੱਖਰਾ Purchase Returns ਜਾਂ Returns Outward A/c credit ਹੁੰਦਾ ਹੈ: “By Sundries as per Returns Outward Book” (Illustration 4: suppliers Dr. ₹180 ਅਤੇ ₹100; Returns Outward A/c Cr. ₹280)।

ਬਾਹਰ ਰੱਖੀਆਂ ਮਦਾਂ (Illustration 5): CASH ਵਿੱਚ ਖਰੀਦੇ goods ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਅਤੇ ਵਪਾਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਵਾਲੀਆਂ assets ਦੀ ਵਾਪਸੀ (ਜਿਵੇਂ B & Co. ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕੀਤਾ ਖਰਾਬ computer ₹35,000) Purchase Returns Book ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਨਹੀਂ (NOT) ਹੁੰਦੀ — ਸਿਰਫ਼ sarees ਦੀਆਂ credit-purchase returns ₹5,000 + ₹13,000 = ₹18,000 ਹੀ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਸਮਝ (Understanding) ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ — ਇਸ ਸੰਸਕਰਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ

- True/False ਜਾਲ: Purchase Returns Book ਦਾ ਜੋੜ Purchase Returns A/c ਦੀ CREDIT side 'ਤੇ post ਹੁੰਦਾ ਹੈ (suppliers' accounts debit ਹੁੰਦੇ ਹਨ), ਇਸ ਲਈ 'posted to the debit side' False ਹੈ।
- Documents ਦਾ ਕ੍ਰਮ ਜਾਣੋ: goods ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ firm supplier ਨੂੰ debit note ਜਾਰੀ ਕਰਦੀ ਹੈ; supplier credit note ਜਾਰੀ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਯੋਗ (Application) ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ · 3 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- ਮਿਆਰੀ RTP/MTP format ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ (Alpha & Co./Sampat & Co. pattern): ਮਿਤੀ, debit note number, supplier ਦਾ ਨਾਂ, ਰਕਮ; ਫਿਰ ledger ਵਿੱਚ post ਕਰੋ --- ਹਰ supplier ਦਾ A/c debit, Purchase Returns A/c ਜੋੜ ਨਾਲ credit।
- ਅਭਿਆਸ ਲਈ ਬਾਹਰ ਰੱਖੀਆਂ ਮਦਾਂ: CASH ਵਿੱਚ ਖਰੀਦੇ goods ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਅਤੇ assets ਦੀ ਵਾਪਸੀ (ਜਿਵੇਂ ਵਪਾਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਖਰਾਬ computer/furniture) Purchase Returns Book ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਨਹੀਂ (NOT) ਹੁੰਦੀ।
- ਰਕਮਾਂ ਦੀ ਗਣਨਾ ਮੂਲ purchase rate 'ਤੇ ਮਾਤਰਾ $\times$ rate ਘਟਾ trade discount ਵਜੋਂ ਕਰੋ।

PQ 6.2 • MTP 2023-Apr [1] (c) {C} • Practical • 4M • Pg 114 3x ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਦਰਮਿਆਨਾ
PQ 6.3 • PYQ 2026-May [1] (c) {C} • Practical • 4M • Pg 114	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਦਰਮਿਆਨਾ

ਵਿਸ਼ਾ 7: Journal ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ (Importance of Journal)

P1-C2-U2.4-T07 • Topic 7: Importance of Journal

ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ — ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੋਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ • ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ \$4.7 ਪੜ੍ਹੋ: journal proper ਦੀ ਬਾਕੀ ਬਚੀ ਭੂਮਿਕਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਸੱਤ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀਆਂ entries।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਬਾਕੀ ਬਚੀ ਭੂਮਿਕਾ: cash transactions cash book ਵਿੱਚ, goods ਦੀਆਂ credit purchases/sales purchases/sales books ਵਿੱਚ, returns return books ਵਿੱਚ, bills bill books ਵਿੱਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ — ਜੇ ਕਿਸੇ transaction ਲਈ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ book ਨਹੀਂ (NO), ਤਾਂ ਉਹ journal (proper) ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸੱਤ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀਆਂ entries: (i) opening entries — ਨਵੇਂ ਸਾਲ ਲਈ books ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ 'ਤੇ assets/liabilities ਦੇ opening balances; (ii) closing entries — ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਤ 'ਤੇ nominal accounts ਦਾ P&L ਵਿੱਚ transfer; (iii) rectification entries; (iv) transfer entries — ਇੱਕ account ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਵਿੱਚ ਰਕਮ ਲਿਜਾਣਾ; (v) adjusting entries — outstanding expenses, prepaid expenses, interest on capital, depreciation; (vi) bills ਦੀ dishonour 'ਤੇ entries; (vii) ਫੁਟਕਲ — ਵਪਾਰ ਵਾਲੇ goods ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਵਸਤਾਂ ਦੀ credit purchase (ਜਿਵੇਂ furniture/machinery), invoice ਜਾਰੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ customers ਨੂੰ allowances/charges, ਵੱਖਰੀਆਂ bill books ਨਾ ਰੱਖਣ 'ਤੇ promissory notes ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਜਾਂ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ।

ਇਕਾਈ 2.5: Cash Book

Cash Book

P1-C2-U2.5 • ਮਹੱਤਤਾ D • ਅਧਿਆਇ ਵਿੱਚ Rank 4 • ਸ਼੍ਰੇਣੀ C • ਅਧਿਆਇ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ 10.0% • 9 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

ਵਿਸ਼ਾ 1: Cash Book -- A Subsidiary Book and a Principal Book

P1-C2-U2.5-T01 • Topic 1: Cash Book -- A Subsidiary Book and a Principal Book

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Para 5.1 ਪੜ੍ਹੋ: Cash Book book of original entry (subsidiary book) ਕਿਉਂ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਲੋ-ਨਾਲ Cash A/c ਤੇ Bank A/c ਦਾ ਕੰਮ ਕਿਵੇਂ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ balances ਸਿੱਧੇ trial balance ਵਿੱਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ (principal book)।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਦੇਹਰਾ ਸੁਭਾਅ (SM, Para 5.1): “Cash transactions are straightaway recorded in the Cash Book and on the basis of such a record, ledger accounts are prepared. Therefore, the Cash Book is a subsidiary book. But the Cash Book itself serves as the cash account and the bank account; the balances are entered in the trial balance directly. The Cash Book, therefore, is part of the ledger also.”

ਮਿਆਰੀ ਦੇ-ਲਾਈਨ ਉੱਤਰ (True, ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ): (1) subsidiary — ਇਹ book of original entry ਹੈ ਜਿੱਥੇ cash transactions ਪਹਿਲਾਂ ਦਰਜ ਹੁੰਦੇ ਹਨ; (2) principal — ਇਹ ਖੁਦ Cash A/c ਅਤੇ Bank A/c ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ balances ਸਿੱਧੇ trial balance ਵਿੱਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ledger ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ; ਸੋ Cash Book ਇੱਕ subsidiary book ਅਤੇ principal book ਦੋਵੇਂ (BOTH) ਹੈ।

ਤੁਲਨਾ: Petty Cash Book, ਜੋ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁੱਖ Cash Book ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਰੱਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਸਿਰਫ਼ subsidiary book ਹੈ।

ਸਮਝ (Understanding) ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ • 2 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- True ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਲਿਖਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਰਹੇ: cash transactions ਪਹਿਲਾਂ Cash Book ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਹੁੰਦੇ ਹਨ (ਇਸ ਲਈ subsidiary), ਪਰ ਇਹ ਖੁਦ cash ਅਤੇ bank accounts ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ balances ਸਿੱਧੇ trial balance ਵਿੱਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ (ਇਸ ਲਈ principal/ledger ਦਾ ਹਿੱਸਾ)।
- ਮਿਆਰੀ 2 ਅੰਕਾਂ ਵਾਲਾ ਤਰਕ ਦੇ ਵਾਕਾਂ ਵਿੱਚ ਘੜੋ: 'book of original entry' + 'serves as ledger account of cash and bank' --- ਇਹੀ ਕਥਨ ਕਈ attempts (2021-Jul, 2026-May) ਵਿੱਚ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।
- Petty Cash Book ਨਾਲ ਤੁਲਨਾ ਕਰੋ, ਜੋ ਸਿਰਫ਼ subsidiary book ਹੈ।

TQ 1.1 • PYQ 2021-Jul [1] (a) (vi) {C} • True/False • 2M • Pg 118
ਗਿਆ

3× ਪੁੱਛਿਆ

LEVEL I
ਸਮਝ (Understanding)

ਆਸਾਨ

TQ 1.2 • PYQ 2026-May [1] (a) (vi) {C} • True/False • 2M • Pg 119

LEVEL I
ਸਮਝ (Understanding)

ਆਸਾਨ

ਵਿਸ਼ਾ 2: Cash Book ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ (Kinds of Cash Book)

P1-C2-U2.5-T02 • Topic 2: Kinds of Cash Book

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Para 5.2 ਪੜ੍ਹੋ: Simple, Two-column ਅਤੇ Three-column Cash Books; cash, bank ਤੇ discount columns ਦੇ balancing ਨਿਯਮ; contra entries ('C' ਨਿਸ਼ਾਨ); ਪ੍ਰਾਪਤ, endorse ਕੀਤੇ ਅਤੇ dishonour ਹੋਏ cheques ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ; ਨਾਲ ਹੀ imprest petty cash format (Illustration 4)।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਤਿੰਨ ਕਿਸਮਾਂ (Para 5.2): (i) Simple Cash Book — ਹਰ ਪਾਸੇ ਇੱਕ amount column, receipts ਖੱਬੇ, payments ਸੱਜੇ, ਆਮ account ਵਾਂਗ balance; (ii) Two-column — cash ਨਾਲ discount columns ਜਾਂ (OR) cash ਨਾਲ bank columns; (iii) Three-column — cash, bank ਅਤੇ discount columns; Petty Cash Book ਵਾਧੂ ਅਤੇ ਸਿਰਫ਼ subsidiary ਹੈ; discount columns ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ਼ CASH discount ਦਰਜ ਹੁੰਦਾ ਹੈ — trade discount books ਵਿੱਚ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ।

Balancing ਨਿਯਮ: cash column ਹਮੇਸ਼ਾ debit balance ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ (payments ਉਪਲਬਧ cash ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ); bank column credit balance ਦਿਖਾ ਸਕਦਾ ਹੈ — overdraft, ਜਦੋਂ credit-side ਦਾ ਜੋੜ ਵੱਡਾ ਹੋਵੇ, ਅੰਤਰ DEBIT side 'ਤੇ "To Balance c/d" ਵਜੋਂ ਲਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; discount columns ਦਾ ਕਦੇ ਵੀ (NEVER) balance ਨਹੀਂ ਕੱਢਿਆ ਜਾਂਦਾ, ਸਿਰਫ਼ ਜੋੜ — debit-side ਜੋੜ = discount allowed, Discount A/c ਨੂੰ debit; credit-side ਜੋੜ = discount received, Discount A/c ਨੂੰ credit (ਸਿਰਫ਼ memorandum columns)।

Contra entries — L.F. ਵਿੱਚ "C" ਲਿਖੋ: bank ਵਿੱਚ cash ਜਮ੍ਹਾਂ: bank column debit side + cash column credit side; office ਲਈ bank ਤੋਂ cash ਕਢਵਾਇਆ: bank column credit side + cash column debit side (ਨਿਯਮ: ਲੈਣ ਵਾਲਾ Dr., ਦੇਣ ਵਾਲਾ Cr.); ਹੋਰ posting ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ; ਪਹਿਲਾਂ cash column ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ bank ਵਿੱਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ cheque, bank ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ cash ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

Cheque ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ: customer ਦਾ cheque dishonour — party ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ bank column ਵਿੱਚ CREDIT side 'ਤੇ ਦਰਜ; firm ਦਾ ਆਪਣਾ cheque presentation 'ਤੇ ਅਦਾ ਨਾ ਹੋਵੇ — bank column ਦੀ debit side; endorsed cheque — ਪ੍ਰਾਪਤੀ 'ਤੇ debit side ਅਤੇ endorsement 'ਤੇ credit side (Cash Book ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਪਾਸੇ; ਜੇ ਉਸੇ ਦਿਨ endorse ਹੋਵੇ ਤਾਂ entry ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ); Illustration 5 ਵਿੱਚ opening bank overdraft ₹500 credit side 'ਤੇ ਹੈ।

Credit/debit card sales (Para 5.5): ਵਿਕਰੇਤਾ ਲਈ ਇਹ cash sales ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹਨ — entry 1: Dr. Bank A/c / Cr. Sales A/c; bank commission ਲਈ entry 2 (1% ਤੋਂ 4%, ਇੱਕ selling expense): Dr. Commission A/c / Cr. Bank A/c — Illustration 5: card sales ₹2,800 + ₹3,200 'ਤੇ 1% = ₹60 commission।

ਸਮਝ (Understanding) ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ • 3 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- True/False ਜਾਲ: cash column ਕਦੇ ਵੀ (NEVER) credit balance ਨਹੀਂ ਦਿਖਾ ਸਕਦਾ (payments ਉਪਲਬਧ cash ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ), ਪਰ bank column ਦਿਖਾ ਸਕਦਾ ਹੈ (overdraft); discount columns ਦਾ ਕਦੇ balance ਨਹੀਂ ਕੱਢਿਆ ਜਾਂਦਾ --- ਸਿਰਫ਼ ਜੋੜ ਕੇ Discount Allowed/Received A/c ਵਿੱਚ transfer ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।
- Trade discount discount column ਵਿੱਚ (ਜਾਂ books ਵਿੱਚ ਕਿਤੇ ਵੀ) ਦਰਜ ਨਹੀਂ (NOT) ਹੁੰਦਾ --- triple-column cash book ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ਼ CASH discount ਆਉਂਦਾ ਹੈ।
- Endorsed cheques: ਜੇ cash book ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਦਰਜ cheque ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਹੋਰ party ਨੂੰ endorse ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ Cash Book ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਪਾਸੇ ਦਰਜ ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ (ਪ੍ਰਾਪਤੀ 'ਤੇ receipt side, endorsement 'ਤੇ payment side)।

TQ 2.1 • PYQ 2021-Dec [1] (a) (vi) {C} • True/False • 2M • Pg 119

LEVEL I
ਸਮਝ (Understanding)

ਆਸਾਨ

TQ 2.2 • PYQ 2025-May [1] (a) (i) {C} • True/False • 2M • Pg 119 **4x ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ**

LEVEL I
ਸਮਝ (Understanding)

ਆਸਾਨ

TQ 2.3 • PYQ 2026-Sep [1] (a) (iii) {C} • True/False • 2M • Pg 120

LEVEL I
ਸਮਝ (Understanding)

ਪ੍ਰਯੋਗ (Application) ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ • 2 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- Triple Column Cash Book ਦਾ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਅੰਤ ਤੱਕ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ: opening balances (credit side 'ਤੇ bank overdraft), deposits/withdrawals ਲਈ 'C' ਨਿਸ਼ਾਨ ਵਾਲੀਆਂ contra entries, memorandum columns ਵਿੱਚ cash discount

allowed/received, bank column (credit side) ਵਿੱਚ cheque dishonour, commission ਸਮੇਤ bank ਰਾਹੀਂ debit/credit card sales।

- imprest system 'ਤੇ analysis columns (conveyance, cartage, stationery, postage, wages, sundries) ਵਾਲੀ Petty Cash Book ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ, balancing ਅਤੇ imprest ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਲਈ reimbursement ਸਮੇਤ।
- Balancing ਅਭਿਆਸ: cash ਅਤੇ bank columns ਦਾ balance; discount columns ਦਾ ਸਿਰਫ਼ ਜੋੜ --- totals Discount A/c ਵਿੱਚ post (debit side ਜੋੜ = discount allowed, credit side ਜੋੜ = discount received)।

PQ 2.1 · RTP 2022-May [4] (a) · Practical · --- · Pg 120 3× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ

LEVEL II
ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)

ਦਰਮਿਆਨਾ

PQ 2.2 · PYQ 2023-Dec [5] (c) · Practical · 5M · Pg 122 10× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ

LEVEL II
ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)

ਦਰਮਿਆਨਾ

ਵਿਸ਼ਾ 3: Cash Book Entries ਦੀ Posting (Posting the Cash Book Entries)

P1-C2-U2.5-T03 · Topic 3: Posting the Cash Book Entries

ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ — ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੋਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ · ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ §5.3 ਪੜ੍ਹੋ: cash book ਦੇ debit-side ਅਤੇ credit-side columns ਦੀ ledger ਵਿੱਚ posting ਕਿਵੇਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ discount columns ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਿਵੇਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

Columns ਦਾ ਸੁਭਾਅ: cash book ਦੇ cash columns ਅਸਲ ਵਿੱਚ Cash Account ਅਤੇ bank column Bank Account ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੱਖਰੀ ledger posting ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ; discount columns ਸਿਰਫ਼ memorandum columns ਹਨ ਜੋ ਕੁੱਲ discount allowed ਅਤੇ ਕੁੱਲ discount received ਦੱਸਦੇ ਹਨ।

Posting ਨਿਯਮ: cash book ਦੀ DEBIT side (receipts) ਤੋਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ accounts ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰਕਮਾਂ ਨਾਲ, ਦਿੱਤੀ discount ਸਮੇਤ, credit ਕਰੋ (ਜਿਵੇਂ Warsi ਤੋਂ cash ₹450 + discount ₹35, Warsi ਦੇ account ਵਿੱਚ "By Cash ₹450 / By Discount ₹35" ਜਾਂ "By Sundries ₹485" ਵਜੋਂ post); CREDIT side (payments) ਤੋਂ particulars column ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ accounts ਨੂੰ, ਪ੍ਰਾਪਤ discount ਸਮੇਤ, debit ਕਰੋ ("To Bank ₹330 / To Discount ₹20" ਜਾਂ "To Sundries ₹350")।

Discount ਦੇ ਜੋੜ: debit side ਦੇ discount column ਦਾ ਜੋੜ Discount Account ਨੂੰ DEBIT ਹੁੰਦਾ ਹੈ (discount allowed); credit side ਦੇ discount column ਦਾ ਜੋੜ Discount Account ਨੂੰ CREDIT ਹੁੰਦਾ ਹੈ (discount received)।

ਵਿਸ਼ਾ 4: Petty Cash Book

P1-C2-U2.5-T04 · Topic 4: Petty Cash Book

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Para 5.4 ਪੜ੍ਹੋ: Petty Cash Book ਦਾ ਮਕਸਦ, imprest system (ਸਥਿਰ float, ਅਸਲ ਅਦਾਇਗੀਆਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਦੀ reimbursement), ਇਸ ਦੇ ਲਾਭ, ਅਤੇ expense heads ਨੂੰ debit ਤੇ Petty Cash A/c ਨੂੰ credit ਕਰਨ ਵਾਲੀ

journal entry ਰਾਹੀਂ posting।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਮਕਸਦ (Para 5.4): firm ਇੱਕ “Petty Cashier” ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਛੋਟੀਆਂ ਅਦਾਇਗੀਆਂ (telegrams, taxi ਕਿਰਾਇਆ, cartage, postage — ਮੰਨ ਲਓ ₹200 ਤੋਂ ਘੱਟ) ਸੌਂਪੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਮੁੱਖ cash book ਬੇਲੋੜੀ ਭਾਰੀ ਨਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਮੁੱਖ cashier 'ਤੇ ਬੋਝ ਨਾ ਪਵੇ; analytical book ਵਿੱਚ ਇੱਕ receipts column (cash ਸਿਰਫ਼ ਮੁੱਖ cashier ਤੋਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ) ਅਤੇ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੀ payment ਲਈ analysis columns ਹੁੰਦੇ ਹਨ (conveyance, cartage, stationery, postage, wages, sundries)।

Imprest system: ਮਿਆਦ (ਹਫ਼ਤਾ/ਪੰਦਰਵਾੜਾ) ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ petty cashier ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸਥਿਰ ਰਕਮ ਸੌਂਪੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਅਦਾਇਗੀਆਂ ਦੀ ਭਰਪਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਨਵੀਂ ਮਿਆਦ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਉਸ ਕੋਲ ਫਿਰ ਸਥਿਰ ਰਕਮ ਹੋਵੇ; ਭਰਪਾਈ ਸਿਰਫ਼ VOUCHERS ਨਾਲ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕੁੱਲ ਅਦਾਇਗੀਆਂ ਦੀ statement ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਤੇ ਅਸਲ ਅਦਾਇਗੀਆਂ ਤੱਕ ਸੀਮਤ।

ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਾਅ: ਸਥਿਰ ਰਕਮ ਥੋੜ੍ਹੀ ਮਿਆਦ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਿਤ ਛੋਟੀਆਂ ਅਦਾਇਗੀਆਂ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ; vouchers ਤਰਤੀਬ ਨਾਲ file ਹੋਣੇ; ਸਹੀ authorisation ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ payment ਨਹੀਂ; ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਸੀਮਾ ਤੋਂ ਵੱਧ payments ਸਿਰਫ਼ ਮੁੱਖ cashier ਕਰੇ; petty cashier ਨੂੰ ਭਰਪਾਈ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ cash ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ।

ਤਿੰਨ ਲਾਭ: (i) chief cashier ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਬੱਚਤ; (ii) cash book ਲਿਖਣ ਅਤੇ ledger ਵਿੱਚ posting ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਦੀ ਬੱਚਤ; (iii) ਛੋਟੀਆਂ ਅਦਾਇਗੀਆਂ 'ਤੇ ਨਿਯੰਤਰਣ।

Posting ਅਤੇ balance ਦਾ ਸੁਭਾਅ: cash ਸੌਂਪਣ 'ਤੇ Petty Cash A/c debit ਹੁੰਦਾ ਹੈ (Dr. Petty Cash / Cr. Cash) ਅਤੇ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਕੁੱਲ payments ਨਾਲ credit; expense heads ਜਾਂ ਤਾਂ ਸਿੱਧੇ column totals ਤੋਂ ਜਾਂ ਇੱਕ journal entry ਨਾਲ debit ਹੁੰਦੇ ਹਨ (Illustration 4: Dr. Conveyance ₹6.50, Cartage ₹9.50, Stationery ₹6, Postage ₹12, Wages ₹6, Repairs ₹15, General Expenses ₹5 / Cr. Petty Cash ₹60); petty cashier ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚਲਾ balance ਇੱਕ ASSET ਹੈ, ਜੋ balance sheet ਵਿੱਚ cash balance ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਯਾਦ (Remembering) ਜ਼ਬਾਨੀ ਯਾਦ ਕਰੋ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ: Petty Cash Book ਉਹ book ਹੈ ਜੋ petty cashier ਇੱਕ ਸਥਿਰ imprest ਵਿੱਚੋਂ ਛੋਟੀਆਂ ਅਦਾਇਗੀਆਂ (postage, cartage, conveyance ਆਦਿ) ਦਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਰੱਖਦਾ ਹੈ।
- ਤਿੰਨ ਲਾਭ ਯਾਦ ਕਰੋ: (i) chief cashier ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਬੱਚਤ, (ii) cash book ਲਿਖਣ ਅਤੇ ledger posting ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਦੀ ਬੱਚਤ, (iii) ਛੋਟੀਆਂ ਅਦਾਇਗੀਆਂ 'ਤੇ ਨਿਯੰਤਰਣ --- 3--5 ਅੰਕਾਂ ਲਈ ਪੁੱਛਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਾਅ ਯਾਦ ਰੱਖੋ: payments ਸਿਰਫ਼ vouchers ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ, authorisation ਜ਼ਰੂਰੀ, petty cashier ਨੂੰ reimbursement ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ cash ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ।

ਸਮਝ (Understanding) ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- True/False ਜਾਲ: petty cash ਇੱਕ expense ਨਹੀਂ (NOT) --- petty cash book ਦਾ balance ਇੱਕ ASSET ਹੈ (petty cashier ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚਲਾ cash, ਜੋ balance sheet ਵਿੱਚ cash ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ)।
- Imprest system ਸਮਝਾਓ: ਮਿਆਦ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਥਿਰ ਰਕਮ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਰਫ਼ vouchers ਵਾਲੀਆਂ ਅਸਲ ਅਦਾਇਗੀਆਂ ਦੀ ਭਰਪਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ float ਬਹਾਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

TQ 4.2 • MTP 2024-Jul [1] (a) (i) {C} • True/False • 2M • Pg 125 **3x ਪੁੱਛਿਆ** **LEVEL I**
ਗਿਆ ਸਮਝ (Understanding)

ਆਸਾਨ

ਵਿਸ਼ਾ 5: Credit/Debit Cards ਰਾਹੀਂ ਵਿਕਰੀ ਦੀਆਂ Entries (Entries for Sale Through Credit/Debit Cards)

P1-C2-U2.5-T05 • Topic 5: Entries for Sale Through Credit/Debit Cards

ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ — ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੋਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ • ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ \$5.5 ਪੜ੍ਹੋ: card ਰਾਹੀਂ ਵਿਕਰੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਤੇ ਵਿਕਰੇਤਾ ਦੀਆਂ books ਵਿੱਚ ਦੋ journal entries।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ: credit card customer ਦੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ (ਆਮਦਨ ਦੇ ਸਰੋਤ) ਜਾਂਚ ਕੇ ਜਾਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਦਕਿ debit card bank ਵਿੱਚ account ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ customer ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ (ATM cards ਵੀ debit cards ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ); ਵਿਕਰੇਤਾ ਦਿਨ ਦੀਆਂ card slips ਆਪਣੇ bank ਨੂੰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਵਿਕਰੇਤਾ ਦਾ account credit ਅਤੇ card ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ bank/company ਨੂੰ debit ਕਰਦਾ ਹੈ; ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ bank ਹਰ transaction 'ਤੇ 1% ਤੋਂ 4% commission ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਤੁਰੰਤ ਵਿਕਰੇਤਾ ਦੇ bank account ਨੂੰ debit ਹੁੰਦਾ ਹੈ; debit card holder ਦਾ account ਤੁਰੰਤ debit ਕਰਦਾ ਹੈ, credit card holder ਮਹੀਨਾਵਾਰ ਪੂਰਾ ਜਾਂ ਅੰਸ਼ਕ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ (ਪੂਰਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ interest)।

Accounting: ਵਿਕਰੇਤਾ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਤੋਂ card sale ਇੱਕ CASH sale ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ ਅਤੇ bank commission ਇੱਕ selling expense ਹੈ — entries: (1) Dr. Bank A/c / Cr. Sales A/c (credit/debit card ਰਾਹੀਂ ਕੀਤੀ sales); (2) Dr. Commission A/c / Cr. Bank A/c (bank ਵੱਲੋਂ ਲਿਆ commission)।

ਇਕਾਈ 2.6: ਗਲਤੀਆਂ ਦਾ ਸੁਧਾਰ (Rectification of Errors)

Rectification of Errors

P1-C2-U2.6 • ਮਹੱਤਤਾ B • ਅਧਿਆਇ ਵਿੱਚ Rank 1 • ਸ਼੍ਰੇਣੀ A • ਅਧਿਆਇ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ 37.8% • 34 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

ਵਿਸ਼ਾ 1: ਜਾਣ-ਪਛਾਣ (Introduction)

P1-C2-U2.6-T01 • Topic 1: Introduction

ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ — ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੋਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ • ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ §6.1 ਪੜ੍ਹੋ: errors ਦਾ ਅਰਥ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਦਾਹਰਣੀ ਮਾਮਲੇ — ਗਲਤ entry, subsidiary books ਦੀ ਗਲਤ casting, cash-book ਦੀ ਗਲਤ casting।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

Errors: transactions ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਰਕਮਾਂ ਅਤੇ accounts ਦੀ ਅਣਜਾਣੇ ਵਿੱਚ omission ਜਾਂ commission — ਵਿੱਤੀ data ਇਕੱਠਾ ਕਰਦੇ ਜਾਂ ਦਰਜ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਅਤੇ ਗਣਿਤਕ ਗਲਤੀਆਂ, accounting policies ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀਆਂ, ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਗਲਤ ਵਿਆਖਿਆ ਜਾਂ ਅਣਗਹਿਲੀ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ (ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਕੀਤੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ fraud ਹਨ, errors ਨਹੀਂ)।

Trial balance ਨਾਲ ਸਬੰਧ: ਜੇ trial balance ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਤਾਂ ਯਕੀਨਨ errors ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ rectification ਲੋੜੀਂਦੀ ਹੈ; ਪਰ ਕੁਝ errors trial balance ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ (NOT) ਕਰਦੀਆਂ, ਫਿਰ ਵੀ profit ਜਾਂ loss, assets ਅਤੇ liabilities ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

ਉਦਾਹਰਣੀ ਮਾਮਲੇ: ਗਲਤ entry (credit purchases ₹17,270 ਨੂੰ Purchases Day Book ਵਿੱਚ ₹17,720 ਦਰਜ ਕੀਤਾ), subsidiary books ਦੀ ਗਲਤ casting (credit sales ₹1,75,700 ਨੂੰ ₹1,76,700 ਜੋੜ ਕੇ post ਕੀਤਾ), ਅਤੇ cash book ਵਿੱਚ ਗਲਤ casting ਜਿਸ ਨਾਲ balance c/d ਗਲਤ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਵਿਸ਼ਾ 2: ਗਲਤੀਆਂ ਦੇ ਪੜਾਅ (Stages of Errors)

P1-C2-U2.6-T02 • Topic 2: Stages of Errors

ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ — ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੋਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ • ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ §6.2 ਪੜ੍ਹੋ: accounting process ਦੇ ਚਾਰ ਪੜਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰੇਕ 'ਤੇ ਸੰਭਵ errors ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਣਦੇ ਚਾਰ ਵਿਆਪਕ ਵਰਗ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਚਾਰ ਪੜਾਅ: (i) journal ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕਰਨਾ — errors of principle, omission, commission; (ii) ledger ਵਿੱਚ posting — omission (partial/complete) ਅਤੇ commission (ਗਲਤ account, ਗਲਤ side, ਗਲਤ ਰਕਮ); (iii) ledger accounts ਦੀ balancing — ਗਲਤ ਜੋੜ, ਗਲਤ balancing; (iv) trial balance ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ — omission, ਅਤੇ commission (ਗਲਤ account, ਗਲਤ ਰਕਮ, ਗਲਤ side ਲੈਣਾ)।

ਚਾਰ ਵਿਆਪਕ ਵਰਗ: ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ errors ਨੂੰ Errors of Principle, Errors of Omission, Errors of Commission ਅਤੇ Compensating Errors ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਵਿਸ਼ਾ 3: ਗਲਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ (Types of Errors)

P1-C2-U2.6-T03 • Topic 3: Types of Errors

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Paras 6.1--6.3 ਪੜ੍ਹੋ: errors ਦੇ ਚਾਰ ਵਰਗ — errors of principle, errors of omission (complete/partial), errors of commission ਅਤੇ compensating errors — ਨਾਲ ਹੀ trial balance ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ errors ਦਾ ਦੋ-ਪੱਖੀ ਵਰਗੀਕਰਨ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

Errors of principle (SM): "When a transaction is recorded in contravention of accounting principles, like treating the purchase of an asset as an expense, it is an error of principle" — ਜਿਵੇਂ computer ਦੀ ਖਰੀਦ 'ਤੇ office expenses account debit ਕਰਨਾ, ਜਾਂ revenue expense ਨੂੰ capital expenditure ਮੰਨਣਾ (ਜਾਂ ਉਲਟ), ਜਾਂ fixed asset ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਨੂੰ ਆਮ sale ਮੰਨਣਾ; trial balance ਫਿਰ ਵੀ (STILL) ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਰਕਮਾਂ ਸਹੀ side 'ਤੇ ਹਨ, ਭਾਵੇਂ ਗਲਤ account ਵਿੱਚ।

Clerical errors — ਤਿੰਨ ਕਿਸਮਾਂ: (i) **Omission** — transaction ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਂ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਛੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (complete: entry subsidiary book ਵਿੱਚੋਂ ਹੀ ਛੱਟ ਜਾਵੇ; partial: ledger ਵਿੱਚ posting ਛੱਟ ਜਾਵੇ); (ii) **Commission** — ਰਕਮ ਗਲਤ account ਵਿੱਚ post, ਗਲਤ side 'ਤੇ ਲਿਖੀ, ਗਲਤ ਜੋੜ (subsidiary book ਦੀ under/over-casting) ਜਾਂ ਗਲਤ balance ਕੱਢਿਆ; (iii) **Compensating** — errors ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਕੱਟ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ trial balance ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (AGREES) (ਜਿਵੇਂ A ਤੋਂ ਮਿਲੇ ₹10 ਉਸ ਦੇ account ਵਿੱਚ credit ਨਹੀਂ ਹੋਏ, ਜਿਸ ਨੂੰ sales book ਦਾ ₹10 ਵੱਧ ਜੋੜ ਪੂਰਾ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ)।

Trial balance ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ (AFFECT) errors: subsidiary books ਦੀ ਗਲਤ casting; ਕਿਸੇ account ਦੀ ਗਲਤ balancing; ਰਕਮ ਗਲਤ side 'ਤੇ post ਕਰਨਾ; ਗਲਤ ਰਕਮ post ਕਰਨਾ; ਕੋਈ ਰਕਮ ਜਾਂ subsidiary book ਦੇ totals post ਕਰਨੋਂ ਛੱਡਣਾ; cash book balances ਜਾਂ ਕਿਸੇ account ਦਾ balance trial balance ਵਿੱਚੋਂ ਛੱਡਣਾ; balance ਗਲਤ column ਵਿੱਚ ਲਿਖਣਾ; trial balance ਦਾ ਗਲਤ ਜੋੜ।

Trial balance ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ (NOT) errors: subsidiary book ਵਿੱਚੋਂ entry ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਛੱਡਣਾ (complete omission); subsidiary book ਵਿੱਚ ਗਲਤ ਰਕਮ (WRONG AMOUNT) ਨਾਲ entry; ਗਲਤ account ਵਿੱਚ ਪਰ ਸਹੀ side 'ਤੇ posting (A ਨੂੰ debit ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਰਕਮ B ਨੂੰ debit) — ਨਾਲ ਹੀ errors of principle ਅਤੇ compensating errors, ਜੋ ਵੀ trial balance ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਰਹਿਣ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਵਰਗੀਕਰਨ ਅਭਿਆਸ: subsidiary book ਵਿੱਚ ਗਲਤ ਰਕਮ → commission, TB ਮਿਲਦਾ ਹੈ; day-book under/over-cast → commission, TB ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ; transaction ਬਿਲਕੁਲ ਦਰਜ ਨਹੀਂ → complete omission, TB ਮਿਲਦਾ ਹੈ; asset ਦੀ ਖਰੀਦ expenses ਨੂੰ debit (furniture ਨੂੰ General Expenses) → principle, TB ਮਿਲਦਾ ਹੈ; ਗਲਤ side 'ਤੇ posting ਜਾਂ ਗਲਤ balancing → commission, TB ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ।

ਸਮਝ (Understanding) ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ • 7 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- ਪਰਿਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਨਾਲ True/False ਜਾਣ: compensating errors ਉਹ errors ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਕੱਟ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ trial balance ਮਿਲੇਗਾ (WILL) ('will disagree' ਕਹਿਣ ਵਾਲਾ ਕਥਨ False ਹੈ)।

- ਗਲਤ account ਵਿੱਚ posting, ਗਲਤ side 'ਤੇ posting, ਗਲਤ ਜੋੜ ਜਾਂ ਗਲਤ balancing = errors of COMMISSION, errors of principle ਨਹੀਂ (ਵਾਰ-ਵਾਰ ਆਉਂਦਾ False ਕਥਨ)।
- Error of principle = accounting principles ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਕੇ ਦਰਜ ਕਰਨਾ, ਜਿਵੇਂ furniture ਦੀ ਖਰੀਦ General Expenses A/c ਨੂੰ debit --- ਇਹ error of PRINCIPLE ਹੈ, omission ਨਹੀਂ; trial balance ਫਿਰ ਵੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।
- Subsidiary book ਦੀ under/over-casting error of commission ਹੀ ਹੈ (IS) (True) ਅਤੇ ਇਹ trial balance ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ (DOES)।

TQ 3.2 • PYQ 2019-Jun [1] (a) (ii) • True/False • 2M • Pg 131	LEVEL I ਸਮਝ (Understanding)	ਆਸਾਨ
TQ 3.7 • PYQ 2024-Jun [1] (a) (ii) {C} • True/False • 2M • Pg 133 2× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL I ਸਮਝ (Understanding)	ਆਸਾਨ
TQ 3.1 • PYQ 2018-May [1] (a) (iii) {C} • True/False • 2M • Pg 130 10× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL I ਸਮਝ (Understanding)	ਦਰਮਿਆਨਾ
TQ 3.3 • RTP 2020-May [1] (iii) • True/False • --- • Pg 131 2× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL I ਸਮਝ (Understanding)	ਦਰਮਿਆਨਾ
TQ 3.4 • PYQ 2020-Nov [1] (a) (iv) {C} • True/False • 2M • Pg 131	LEVEL I ਸਮਝ (Understanding)	ਦਰਮਿਆਨਾ
TQ 3.5 • PYQ 2023-Jun [1] (a) (iii) {C} • True/False • 2M • Pg 132	LEVEL I ਸਮਝ (Understanding)	
TQ 3.8 • PYQ 2026-Sep [1] (a) (ii) {C} • True/False • 2M • Pg 133	LEVEL I ਸਮਝ (Understanding)	

ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis) ਮਿਸ਼ਰਤ ਅੰਕੜਿਆਂ ਉੱਤੇ ਕੰਮ ਕਰੋ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- 5--6 errors ਦੀ ਮਿਲੀ-ਜੁਲੀ ਸੂਚੀ ਨੂੰ omission / commission / principle ਵਿੱਚ ਵੰਡਣ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ (MTP pattern): subsidiary book ਵਿੱਚ ਗਲਤ ਰਕਮ → commission; transaction ਬਿਲਕੁਲ ਦਰਜ ਨਹੀਂ → complete omission; asset ਦੀ ਖਰੀਦ ਨੂੰ expense ਮੰਨਣਾ (ਜਾਂ capital ਬਨਾਮ revenue ਦੀ ਗੜਬੜ) → principle।
- ਹਰ error ਦਾ ਦੂਜਾ ਪੱਖ ਵੀ ਘੋਖੋ: ਕੀ ਇਹ trial balance ਦੇ ਮਿਲਣ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ? SM ਸੂਚੀਆਂ ਯਾਦ ਕਰੋ --- casting/posting/balancing errors ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ; complete omission, subsidiary book ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਗਲਤ ਰਕਮ, ਅਤੇ ਗਲਤ account ਵਿੱਚ ਪਰ ਸਹੀ side 'ਤੇ posting ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ।

TQ 3.6 • MTP 2023-Nov [6] (c) • Descriptive • 5M • Pg 132 6× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ

LEVEL II
ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis)

ਦਰਮਿਆਨਾ

ਵਿਸ਼ਾ 4: ਗਲਤੀਆਂ ਲੱਭਣ ਦੇ ਕਦਮ (Steps to Locate Errors)

P1-C2-U2.6-T04 • Topic 4: Steps to Locate Errors

ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ — ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੋਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ • ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ §6.4 ਪੜ੍ਹੋ: trial balance ਨਾ ਮਿਲਣ 'ਤੇ ਅੱਠ-ਕਦਮੀ ਖੋਜ ਕ੍ਰਮ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਕਦਮ (i)-(iv): trial balance ਦੇ ਦੋਵੇਂ columns ਦੁਬਾਰਾ ਜੋੜੋ (ਅਤੇ trade receivables ਦੀ ਸੂਚੀ ਵਰਗੀਆਂ ਸਹਾਇਕ ਸੂਚੀਆਂ ਦੁਬਾਰਾ ਜਾਂਚੋ); ਵੇਖੋ ਕਿ cash ਅਤੇ bank balances ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ; ਸਹੀ ਅੰਤਰ ਪਤਾ ਕਰੋ — ਅੰਤਰ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਕੋਈ balance ਛੁੱਟਿਆ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਅੰਤਰ ਨੂੰ ਅੱਧਾ ਕਰੋ (HALVE) — ਅੱਧੇ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਕੋਈ balance ਗਲਤ column ਵਿੱਚ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ; ledger accounts ਦਾ ਦੁਬਾਰਾ balance ਕੱਢੋ।

ਕਦਮ (v)-(viii): subsidiary books ਦੀ casting ਦੁਬਾਰਾ ਜਾਂਚੋ (ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਜੇ ਅੰਤਰ ₹1, ₹100 ਆਦਿ ਹੋਵੇ); ਜੇ ਅੰਤਰ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ account balances ਦੀ ਪਿਛਲੀ ਮਿਆਦ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾ ਕਰੋ ਅਤੇ ਵੱਡੇ ਫ਼ਰਕਾਂ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕਰੋ (ਜਿਵੇਂ Sales ₹32,53,000 ਬਨਾਮ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ₹36,45,000); ਅੰਤਰ ਜਾਂ ਅੱਧੇ ਅੰਤਰ ਦੇ ਬਰਾਬਰ postings ਜਾਂਚੋ (ਸ਼ਾਇਦ ਛੁੱਟੀਆਂ ਜਾਂ ਗਲਤ side 'ਤੇ post); ਫਿਰ ਵੀ ਹੱਲ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ opening entry ਸਮੇਤ ਸਾਰੀਆਂ entries ਦੀ ਪੂਰੀ ਜਾਂਚ ਕਰੋ, ਤਰਜੀਹੀ ਤੌਰ 'ਤੇ nominal accounts ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਕੇ।

ਵਿਸ਼ਾ 5: ਗਲਤੀਆਂ ਦਾ ਸੁਧਾਰ (Rectification of Errors)

P1-C2-U2.6-T05 • Topic 5: Rectification of Errors

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Paras 6.5.1--6.5.3 ਪੜ੍ਹੋ: ਤਿੰਨ ਪੜਾਵਾਂ 'ਤੇ rectification — trial balance ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ (one-sided errors account ਵਿੱਚ statement ਰਾਹੀਂ, two-sided errors journal entries ਰਾਹੀਂ), trial balance ਤੋਂ ਬਾਅਦ Suspense Account ਵਰਤ ਕੇ, ਅਤੇ ਅਗਲੀ ਮਿਆਦ ਵਿੱਚ P&L Adjustment A/c ਰਾਹੀਂ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਤਿੰਨ ਪੜਾਅ (Para 6.5): overwriting ਨਾਲ ਕਦੇ ਸੁਧਾਰ ਨਾ ਕਰੋ — ਸੁਧਾਰ ਇਉਂ ਕਰੋ: (a) trial balance ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ (BEFORE): one-sided errors (ਅਤੇ ਕਈ accounts ਵਾਲੀਆਂ errors ਜਿੱਥੇ ਪੂਰੀ entry ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ) ਸਬੰਧਤ account ਵਿੱਚ rectification STATEMENT ਨਾਲ ਠੀਕ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ (ਜਿਵੇਂ Purchases A/c ਦੀ debit 'ਤੇ "To Undercasting of Purchases Book ₹100"), ਜਦਕਿ two-sided errors ਲਈ ਆਮ journal entries; (b) trial balance ਤੋਂ ਬਾਅਦ (AFTER) ਪਰ final accounts ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ: ਹਰੇਕ (EVERY) error ਪੂਰੀ journal entry ਨਾਲ ਠੀਕ, ਅਣਜਾਣੀ side Suspense A/c ਵਿੱਚ; (c) ਅਗਲੀ (NEXT) ਮਿਆਦ ਵਿੱਚ: P&L Adjustment A/c ਰਾਹੀਂ — ਇਸ ਲਈ ਨਾ "all errors need journal entries" ਸਹੀ ਹੈ, ਨਾ "all errors go through Suspense"।

Suspense Account: ਅੰਤਰ ਨੂੰ Suspense A/c ਵਿੱਚ ਪਾ ਕੇ trial balance ਨੂੰ ਬਣਾਵਟੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਿਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ — ਜੇ credit column debit column ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੋਵੇ ਤਾਂ debit, ਅਤੇ ਉਲਟ; ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਦਾ opening balance trial balance ਦੇ ਅੰਤਰ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ; ਸਾਰੇ ਸੁਧਾਰਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ Suspense ਬੰਦ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ — ਬਚਿਆ balance ਸਾਬਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ errors ਅਜੇ ਲੱਭੀਆਂ ਨਹੀਂ ਗਈਆਂ (Mr. W & H / Mr. A patterns)।

ਮਸ਼ੀਨੀ ਨਿਯਮ: ਗਲਤ side (WRONG SIDE) 'ਤੇ posting → ਦੁੱਗਣੀ (DOUBLE) ਰਕਮ ਨਾਲ ਸੁਧਾਰ (Ram ਨੂੰ credit ਦੀ ਥਾਂ ₹200 debit → "By posting on the wrong side ₹400"; ₹200 ਦੀ sale Singh & Co. ਨੂੰ credit → Dr. Singh & Co. ₹400 / Cr. Suspense); ਗਲਤ ਰਕਮ (WRONG AMOUNT) → ਅੰਤਰ ਨਾਲ ਸੁਧਾਰ (₹51 ਨੂੰ ₹15 post ਕੀਤਾ → Dr. ₹36); day-book casting error → one-sided, account statement ਜਾਂ Suspense ਰਾਹੀਂ (sales book ₹100 ਘੱਟ: Dr. Suspense / Cr. Sales ₹100); discount column ਦਾ ਜੋੜ post ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ → Dr. Discount

A/c / Cr. Suspense I

ਕਲਾਸਿਕ pro-forma entries: Purchases Book ਰਾਹੀਂ asset ਦੀ ਖਰੀਦ: Dr. Furniture(Asset) / Cr. Purchases; Sales Book ਰਾਹੀਂ ਪੁਰਾਣੀ machinery ਦੀ ਵਿਕਰੀ: Dr. Sales / Cr. Machinery; Ram ਤੋਂ purchase Sales Book ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਾਈ: Dr. Purchases AND Dr. Sales / Cr. Ram (ਦੋਹਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵ); Purchases Book ਰਾਹੀਂ credit sale (Ramesh ₹120): Dr. Ramesh ₹240 / Cr. Purchases ₹120, Cr. Sales ₹120; Kamal ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀ Krishan ਨੂੰ credit: Dr. Krishan / Cr. Kamal; drawings expenses ਨੂੰ debit: Dr. Drawings / Cr. Trade Expenses; customer ਦੀ ਵਾਪਸੀ Sales Day Book ਵਿੱਚ: Dr. Sales ਅਤੇ Dr. Sales Returns / Cr. Suspense I

ਅਗਲੀ ਮਿਆਦ ਵਿੱਚ rectification (Para 6.5.3): ਅਗਲੇ ਸਾਲ nominal accounts ਨੂੰ ਆਮ accounts ਰਾਹੀਂ ਠੀਕ ਕਰਨਾ ਉਸ ਸਾਲ ਦੇ P&L ਨੂੰ ਗਲਤ ਬਣਾ ਦੇਵੇਗਾ, ਇਸ ਲਈ expenses/incomes ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਾਰੀਆਂ ਰਕਮਾਂ "Profit and Loss Adjustment Account" (Prior Period Items) ਰਾਹੀਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ — ਪਿਛਲੀਆਂ ਮਿਆਦਾਂ ਦੀਆਂ errors/omissions ਕਾਰਨ ਚਾਲੂ ਮਿਆਦ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਈ material income ਜਾਂ expenses, ਜੋ ਵੱਖਰੇ ਦੱਸੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਚਾਲੂ ਸਾਲ ਦਾ profit ਕੱਢਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ (AFTER) charge ਹੁੰਦੇ ਹਨ; capitalised ਮਦਾਂ 'ਤੇ depreciation ਲੱਗਦੀ ਹੈ (scooter ₹3,000 conveyance ਨੂੰ debit → Dr. Motor Vehicles ₹2,700, ਭਾਵ ₹3,000 ਘਟਾ 10% depreciation / Cr. P&L Adjustment); P&L Adjustment A/c ਅਤੇ Suspense A/c ਦੇ closing balances Capital A/c ਵਿੱਚ transfer ਹੁੰਦੇ ਹਨ (Mr. Roy pattern)।

ਸਮਝ (Understanding) ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ • 2 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- True/False ਜਾਲ: trial balance ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਰੀਆਂ errors Suspense A/c ਰਾਹੀਂ ਠੀਕ ਨਹੀਂ (NOT) ਹੁੰਦੀਆਂ --- two-sided errors ਲਈ ਆਮ journal entries ਵਰਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ; ਅਤੇ 'all errors are rectified by journal entries' False ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ trial balance ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲੱਭੀਆਂ one-sided errors account ਵਿੱਚ ਹੀ statement ਨਾਲ ਠੀਕ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।
- ਜਾਣੇ ਕਿ Suspense A/c ਦਾ opening balance trial balance ਦੇ ਅੰਤਰ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਕਿਉਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ nominal accounts ਦਾ ਅਗਲੀ ਮਿਆਦ ਵਿੱਚ rectification P&L Adjustment A/c (Prior Period Items) ਰਾਹੀਂ ਕਿਉਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਚਾਲੂ ਸਾਲ ਦਾ profit ਗਲਤ ਨਾ ਹੋਵੇ।

TQ 5.1 • PYQ 2022-Nov [1] (a) (iv) {C} • True/False • 2M • Pg 134
ਗਿਆ

2× ਪੁੱਛਿਆ

LEVEL I

ਸਮਝ (Understanding)

ਦਰਮਿਆਨਾ

TQ 5.2 • PYQ 2024-Jun [1] (a) (v) {C} • True/False • 2M • Pg 134
ਗਿਆ

2× ਪੁੱਛਿਆ

LEVEL I

ਸਮਝ (Understanding)

ਦਰਮਿਆਨਾ

ਪ੍ਰਯੋਗ (Application) ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੱਲ ਕਰੋ • 5 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

PQ 5.4 • RTP 2023-Dec [3] (a) • Practical • --- • Pg 139

3× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ

LEVEL II

ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)

PQ 5.9 • PYQ 2021-Jul [2] (a) • Practical • 10M • Pg 147

6× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ

LEVEL II

ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)

PQ 5.17 • MTP 2025-Apr S1 [5] (a) • Practical • 5M • Pg 159

LEVEL II

ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)

PQ 5.19 • MTP 2025-Aug S1 [5] (a) • Practical • 5M • Pg 163

LEVEL II
ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)

PQ 5.24 • PYQ 2026-Sep [2] (b) • Practical • 10M • Pg 173

LEVEL II
ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)**ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis)** ਮਿਸ਼ਰਤ ਅੰਕੜਿਆਂ ਉੱਤੇ ਕੰਮ ਕਰੋ • 19 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- ਕਲਾਸਿਕ patterns ਵਿੱਚ ਮੁਹਾਰਤ ਹਾਸਲ ਕਰੋ: ਗਲਤ day book ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘੀ purchase/sale (Purchases ਅਤੇ Sales 'ਤੇ ਦੋਹਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵ); Sales Day Book ਵਿੱਚ ਦਰਜ returns; ਗਲਤ side 'ਤੇ posting (ਦੁੱਗਣੀ (DOUBLE) ਰਕਮ ਨਾਲ ਸੁਧਾਰ); ਗਲਤ ਰਕਮ (ਅੰਤਰ ਨਾਲ ਸੁਧਾਰ); day-book casting errors (one-sided, Suspense ਰਾਹੀਂ)।
- ਪੂਰੇ 10--12 ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ: Suspense A/c ਨਾਲ rectification entries, ਮੂਲ ਅੰਤਰ ਲੱਭਣ ਲਈ Suspense A/c ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ, ਅਤੇ capitalised ਮਦਾਂ 'ਤੇ depreciation ਸਮੇਤ P&L Adjustment A/c ਰਾਹੀਂ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਦੇ ਸੁਧਾਰ (Mr. Roy/Miss Daisy pattern)।
- Entry ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹਰ item ਦਾ ਵਰਗੀਕਰਨ ਕਰੋ: errors of principle profit ਬਦਲਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ trial balance ਨਹੀਂ; casting errors ਸਿਰਫ਼ trial balance ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।
- ਗਲਤ sides 'ਤੇ ਮਦਾਂ ਵਾਲੇ ਗਲਤ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ trial balance ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਵੀ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ (2025-Aug MTP pattern)।

PQ 5.1 • PYQ 2018-May [1] (c) {C} • Practical • 4M • Pg 135

3× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ

LEVEL II
ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis)

ਦਰਮਿਆਨਾ

PQ 5.3 • PYQ 2018-Nov [2] (a) • Practical • 5M • Pg 137

5× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ

LEVEL II
ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis)

ਦਰਮਿਆਨਾ

PQ 5.5 • PYQ 2019-Jun [1] (c) • Practical • 4M • Pg 140

LEVEL II
ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis)

ਦਰਮਿਆਨਾ

PQ 5.7 • PYQ 2020-Nov [5] (a) • Practical • 5M • Pg 144

4× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ

LEVEL II
ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis)

ਦਰਮਿਆਨਾ

PQ 5.10 • PYQ 2021-Dec [5] (a) • Practical • 5M • Pg 149

2× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ

LEVEL II
ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis)

ਦਰਮਿਆਨਾ

PQ 5.13 • RTP 2023-Dec [4] (b) • Practical • --- • Pg 153

2× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ

LEVEL II
ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis)

ਦਰਮਿਆਨਾ

PQ 5.14 • MTP 2024-Jun [1] (c) {C} • Practical • 4M • Pg 155

2× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ

LEVEL II
ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis)

ਦਰਮਿਆਨਾ

PQ 5.16 • PYQ 2024-Sep [1] (c) {C} • Practical • 4M • Pg 158

LEVEL II
ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis)

ਦਰਮਿਆਨਾ

PQ 5.21 • RTP 2025-Sep [4] (b) • Practical • --- • Pg 167

LEVEL II
ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis)

ਦਰਮਿਆਨਾ

PQ 5.2 • PYQ 2018-May [6] (b) • Practical • 10M • Pg 136

LEVEL II
ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis)

ਔਖਾ

PQ 5.6 • PYQ 2019-Nov [2] (b) • Practical • 10M • Pg 141

LEVEL II
ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis)

ਔਖਾ

PQ 5.8 • PYQ 2021-Jan [2] (a) • Practical • 10M • Pg 145

4× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ

LEVEL II
ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis)

ਔਖਾ

PQ 5.11 • RTP 2022-May [4] (b) • Practical • --- • Pg 150

LEVEL II
ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis)

ਔਖਾ

PQ 5.12 • MTP 2023-May [2] (a) • Practical • 10M • Pg 151	2× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL II ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis)	ਔਖਾ
PQ 5.15 • PYQ 2024-Jun [2] (a) • Practical • 12M • Pg 156		LEVEL II ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis)	ਔਖਾ
PQ 5.18 • PYQ 2025-May [2] (a) • Practical • 10M • Pg 160	5× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL II ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis)	ਔਖਾ
PQ 5.20 • PYQ 2025-Sep [2] (b) • Practical • 12M • Pg 164	2× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL II ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis)	ਔਖਾ
PQ 5.22 • PYQ 2026-Jan [2] (a) • Practical • 12M • Pg 168		LEVEL II ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis)	ਔਖਾ
PQ 5.23 • PYQ 2026-May [2] (b) • Practical • 10M • Pg 171		LEVEL II ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis)	ਔਖਾ

ਅਧਿਆਇ 3

Bank Reconciliation Statement

Bank Reconciliation Statement

7 ਵਿਸ਼ੇ • 29 ਸ਼੍ਰੇਣੀਬੱਧ ਪ੍ਰਸ਼ਨ • ਮਹੱਤਤਾ: B

ICAI ਹੁਨਰ ਪ੍ਰੋਫਾਈਲ Level I 5–20% • Level II 80–95% — ਇਹ ਅਧਿਆਇ: ਲਗਭਗ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮੱਸਿਆ-ਹੱਲ

Level I — ਯਾਦ ਅਤੇ ਸਮਝ

3.9%

178 ਵਿੱਚੋਂ 7 ਅੰਕ

Level II — ਪ੍ਰਯੋਗ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ

96.1%

178 ਵਿੱਚੋਂ 171 ਅੰਕ

ਵਿਸ਼ਾ 1: ਜਾਣ-ਪਛਾਣ (Introduction)

P1-C3-U3-T01 • Topic 1: Introduction

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ ICAI Study Material ਦੇ Introduction ਅਤੇ Bank Pass Book ਭਾਗ ਪੜ੍ਹੋ: bank ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ, pass book/bank statement ਕੀ ਹੈ, ਅਤੇ customer ਦੀ cash book ਅਤੇ bank ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿੱਚ balances ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਕਿਵੇਂ ਵੱਖਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

Bank ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ: (i) promissory notes/hundies ਨੂੰ discount ਨਾਮਕ ਛੋਟੇ charge ਉੱਤੇ discount ਕਰਦਾ ਹੈ, (ii) ਚੰਗੇ customers ਨੂੰ overdraft ਦਿੰਦਾ ਹੈ, (iii) loans ਦਿੰਦਾ ਹੈ (working capital, term loan), (iv) dividend warrants ਅਤੇ securities ਉੱਤੇ interest ਇਕੱਠਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, (v) standing instructions ਅਨੁਸਾਰ insurance premium, rent ਆਦਿ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, (vi) shares, debentures ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ securities ਖਰੀਦਦਾ/ਵੇਚਦਾ ਹੈ, (vii) ਘੱਟ ਲਾਗਤ ਉੱਤੇ ਪੈਸੇ ਭੇਜਦਾ ਹੈ, (viii) security ਜਾਂ guarantee ਦਿੰਦਾ ਹੈ, (ix) letters of credit ਅਤੇ travellers' cheques ਜਾਰੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, (x) international banking — currency exchange, ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਆਰ-ਪਾਰ ਭੁਗਤਾਨ, export-import credit।

Bank pass book (SM): “Bank pass book is merely a copy of the customer's account in the books of a bank” — ਇਹ entries ਬਾਰੇ customer ਨੂੰ ਜਾਣੂ ਰੱਖਣ ਦਾ bank ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਹੈ; customer ਲਈ entries ਜਾਂਚਣਾ ਅਤੇ errors ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ; ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ balance ਦਾ stamp ਲੱਗਿਆ, ਦਸਤਖਤਸ਼ੁਦਾ bank certificate ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

Pass book balance ਦਾ ਸੁਭਾਅ: pass book ਅਨੁਸਾਰ Cr. balance = customer ਵੱਲੋਂ ਕੀਤਾ deposit; pass book ਅਨੁਸਾਰ Dr. balance = overdraft (customer ਨੇ bank ਨੂੰ ਦੇਣਾ ਹੈ)।

ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਵਰਗਾ ਸਬੰਧ: pass book ਵਿੱਚ debit balance ਦਾ ਅਰਥ cash book ਵਿੱਚ credit balance ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਵੀ, ਕਿਉਂਕਿ business bank ਨੂੰ debtor/trade receivable ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਜਦਕਿ bank business ਨੂੰ creditor/trade payable ਮੰਨਦਾ ਹੈ — ਇਸ ਲਈ Dr. cash book balance = bank ਵਿੱਚ ਪੈਸਾ (favourable), ਜਦਕਿ overdraft cash book ਅਨੁਸਾਰ Cr. balance ਅਤੇ pass book ਅਨੁਸਾਰ Dr. balance ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸਮਝ (Understanding) ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- ਇਹ ਸਮਝਾ ਸਕੋ ਕਿ cash book ਵਿੱਚ debit balance ਦਾ ਅਰਥ bank ਵਿੱਚ ਪੈਸਾ (favourable) ਹੈ, ਜਦਕਿ overdraft cash book ਵਿੱਚ credit balance ਅਤੇ pass book ਵਿੱਚ DEBIT balance ਵਜੋਂ ਦਿਸਦਾ ਹੈ — ਇਹ ਇੱਕ ਕਲਾਸਿਕ True/False ਜਾਲ ਹੈ।
- ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਵਰਗਾ ਸਬੰਧ ਸਮਝੋ: business bank ਨੂੰ debtor ਮੰਨਦਾ ਹੈ, bank customer ਨੂੰ creditor ਮੰਨਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ cash book ਅਤੇ pass book ਦੇ balances ਬਰਾਬਰ ਪਰ ਸੁਭਾਅ ਵਿੱਚ ਉਲਟ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।
- ਯਾਦ ਰੱਖੋ ਕਿ pass book, bank ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿੱਚ customer ਦੇ account ਦੀ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਨਕਲ ਹੈ; pass book ਅਨੁਸਾਰ Cr. balance = deposit, pass book ਅਨੁਸਾਰ Dr. balance = overdraft।

TQ 1.1 • RTP 2025-May [1] (c) • True/False • 2M • Pg 178

LEVEL I

ਸਮਝ (Understanding)

ਵਿਸ਼ਾ 2: ਪਿਛੋਕੜ (Background)

P1-C3-U3-T02 • Topic 2: Background

ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ — ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੋਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ • ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ §2 ਪੜ੍ਹੋ: bank/cash entries ਵਿੱਚ ਹੇਰਾਫੇਰੀ ਰਾਹੀਂ ਹੋਏ ਪਿਛਲੇ frauds ਨੇ reconciliation ਨੂੰ internal control ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਕਿਵੇਂ ਬਣਾਇਆ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

Reconcile ਕਿਉਂ: bank statements ਜਾਂ cash book ਦੀਆਂ entries ਵਿੱਚ ਹੇਰਾਫੇਰੀ ਰਾਹੀਂ ਕਈ corporate frauds ਹੋਏ ਹਨ (ਜਿਵੇਂ stakeholders ਨੂੰ ਗੁਮਰਾਹ ਕਰਨ ਲਈ ਗ਼ਲਤ bank balance ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ) — ਇਸ ਲਈ bank ਅਤੇ cash balances ਦਾ reconciliation management ਵੱਲੋਂ ਰੱਖੇ internal control ਦਾ ਅਟੁੱਟ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਗਿਆ; ਇਹ ਧੋਖਾਧੜੀ ਵਾਲੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ financial statement errors ਰੋਕਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਬਾਰੰਬਾਰਤਾ: ਆਮ accounting procedure ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ reconciliation ਆਮ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਨਿਯਮਤ ਅੰਤਰਾਲਾਂ — ਮਹੀਨਾਵਾਰ ਜਾਂ ਤਿਮਾਹੀ — ਉੱਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਇਸ ਦੀ ਬਾਰੰਬਾਰਤਾ ਮੁੱਖ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਆਕਾਰ ਅਤੇ transactions ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਵਿਸ਼ਾ 3: Bank Pass Book

P1-C3-U3-T03 • Topic 3: Bank Pass Book

ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ — ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੋਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ • ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ §3 ਪੜ੍ਹੋ: pass book ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਅਤੇ ਰੂਪ, ਅਤੇ cash book ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਇਸ ਦੇ balance ਦਾ ਉਲਟ ਸੁਭਾਅ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਅਰਥ: bank pass book, bank ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿੱਚ customer ਦੇ account ਦੀ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਨਕਲ ਹੈ — bank ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ statements ਭੇਜਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਸਾਰੇ deposits ਅਤੇ withdrawals ਦਰਜ ਕਰਨ ਵਾਲੀ pass book ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ customer ਆਪਣੇ account ਦੀਆਂ entries ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ; customer ਲਈ entries ਜਾਂਚ ਕੇ ਕਿਸੇ ਵੀ error ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਤੁਰੰਤ bank ਨੂੰ ਦੇਣੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ (ਹੁਣ statements Net Banking/ATM passbook printers ਰਾਹੀਂ ਵੀ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ)।

ਰੂਪ: columns — Transaction Period/Date • Particulars • Cheque No. • Withdrawals Dr.(₹) • Deposits Cr.(₹) • Balance Dr. or Cr.; ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਅਦਾਰਿਆਂ ਨੂੰ bank ਤੋਂ ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਤ ਦਾ stamp ਲੱਗਿਆ ਅਤੇ ਦਸਤਖਤਸ਼ੁਦਾ certificate ਵੀ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅੱਗੇ ਲਿਜਾਇਆ balance ਦਿਖਾਇਆ ਹੋਵੇ।

ਉਲਟ ਸੁਭਾਅ: pass book ਅਨੁਸਾਰ credit balance = customer ਦਾ deposit, pass book ਅਨੁਸਾਰ debit balance = overdraft; pass book ਵਿੱਚ debit balance ਦਾ ਅਰਥ cash book ਅਨੁਸਾਰ credit balance ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਵੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉੱਦਮ bank ਨੂੰ debtor ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਜਦਕਿ bank ਉੱਦਮ ਨੂੰ creditor ਮੰਨਦਾ ਹੈ।

ਵਿਸ਼ਾ 4: Bank Reconciliation Statement

P1-C3-U3-T04 • Topic 4: Bank Reconciliation Statement

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ ਅਧਿਆਇ ਦੇ Section 4 ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰੋ: reconciliation ਦਾ ਅਰਥ, ਦੋ ਰਿਕਾਰਡ (cash book ਦਾ bank column ਬਨਾਮ pass book/bank statement) ਅਤੇ BRS ਦਾ ਮਕਸਦ — ਇਹ ਅੰਤਰ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦਾ ਮੇਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕਿਤਾਬਾਂ ਲਈ bank balance ਖੁਦ ਨਹੀਂ ਕੱਢਦਾ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਦੋ ਰਿਕਾਰਡ: ਹਰ banking transaction ਦੇ ਥਾਵਾਂ ਉੱਤੇ ਦਰਜ ਹੁੰਦਾ ਹੈ — cash book ਦਾ bank column (customer ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ) ਅਤੇ bank statement/pass book (bank ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ); ਇਸ ਲਈ ਦੋਵੇਂ balances ਬਰਾਬਰ ਅਤੇ ਸੁਭਾਅ ਵਿੱਚ ਉਲਟ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ (₹1,00,000 ਦਾ deposit → cash book ਦਾ Dr. ਪਾਸਾ, pass book ਵਿੱਚ Cr. entry), ਪਰ ਅਮਲ ਵਿੱਚ timing, bank ਵੱਲੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ transactions ਅਤੇ errors ਕਾਰਨ ਵੱਖਰੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

BRS (SM): ਉਹ statement ਜੋ “the bank balance as per cash book with the balance as per the pass book by showing all the causes of difference” ਦਾ ਮੇਲ ਕਰਦੀ ਹੈ — ਇਸ ਦਾ ਮਕਸਦ ਅੰਤਰ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣਾ/ਮੇਲਣਾ ਹੈ, ਸਿਰਫ਼ bank balance ਕੱਢਣਾ ਨਹੀਂ (NOT)।

ਸੁਭਾਅ: BRS ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ statement ਹੈ, ਨਾ account ਅਤੇ ਨਾ double-entry system ਦਾ ਹਿੱਸਾ; reconciliation ਕਿਸੇ ਵੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ — cash book ਤੋਂ pass book balance ਤੱਕ ਜਾਂ pass book ਤੋਂ cash book balance ਤੱਕ।

ਕੰਮ ਦਾ ਤਰੀਕਾ: ਹਰ ਮਦ ਨੂੰ timing difference (ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ cheque present ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ cheque clear ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ), bank ਵੱਲੋਂ ਖੁਦ ਕੀਤਾ transaction, ਜਾਂ error ਵਜੋਂ ਵਰਗੀਕ੍ਰਿਤ ਕਰੋ; ਦੂਜੀ ਕਿਤਾਬ ਦੇ balance ਉੱਤੇ ਉਸ ਦਾ ਦਿਸ਼ਾਗਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕੱਢੋ, ਫਿਰ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ balance ਵਿੱਚ add/subtract ਕਰੋ; ਜੇ opening balances ਵੀ ਵੱਖਰੇ ਹਨ, ਤਾਂ unticked ਮਦਾਂ ਨੂੰ opening-balance ਅਤੇ closing-balance reconciliation ਵਿੱਚ ਵੰਡੋ।

ਸਮਝ (Understanding) ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- True/False ਕਥਨਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਰਹੋ: BRS cash book ਅਤੇ pass book balances ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ/ਮੇਲਣ ਲਈ ਬਣਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਸਿਰਫ਼ 'to arrive at the bank balance' ਲਈ ਨਹੀਂ (NOT)।
- ਸਮਝਾਓ ਕਿ ਦੋਵੇਂ balances ਬਰਾਬਰ ਅਤੇ ਉਲਟ ਕਿਉਂ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ (ਇੱਕੋ transactions ਦੇ ਥਾਵਾਂ ਉੱਤੇ ਦਰਜ) ਅਤੇ ਅਮਲ ਵਿੱਚ ਉਹ ਵੱਖਰੇ ਕਿਉਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।
- ਜਾਣੋ ਕਿ BRS ਇੱਕ statement ਹੈ, account ਜਾਂ double-entry system ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ।

TQ 4.1 • RTP 2024-Sep [1] (c) • True/False • --- • Pg 179 6x ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ

LEVEL I
ਸਮਝ (Understanding)**ਆਸਾਨ****ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis)** ਮਿਸ਼ਰਤ ਅੰਕੜਿਆਂ ਉੱਤੇ ਕੰਮ ਕਰੋ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- cash book ਅਨੁਸਾਰ Dr. balance ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਪੂਰੇ BRS ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ (ਜਿਵੇਂ ₹37,25,000 ਕਿਸਮ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ); add/subtract ਤੈਅ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹਰ ਮਦ ਨੂੰ timing difference, bank-originated entry ਜਾਂ error ਵਜੋਂ ਵਰਗੀਕ੍ਰਿਤ ਕਰੋ।
- issue ਕੀਤੇ ਪਰ present ਨਾ ਹੋਏ cheques, deposit ਕੀਤੇ ਪਰ clear ਨਾ ਹੋਏ cheques, ਅਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਕਿਤਾਬ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਮਦਾਂ ਉੱਤੇ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖੋ; ਹਰ ਮਦ ਦਾ ਦੂਜੀ ਕਿਤਾਬ ਦੇ balance ਉੱਤੇ ਦਿਸ਼ਾਗਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕੱਢੋ।

PQ 4.1 • PYQ 2026-May [5] (a) (Or) (ii) • Practical • 5M • Pg 179

LEVEL II
ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis)**ਦਰਮਿਆਨਾ****ਵਿਸ਼ਾ 5: Bank Reconciliation Statement ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ (Importance of Bank Reconciliation Statement)**

P1-C3-U3-T05 • Topic 5: Importance of Bank Reconciliation Statement

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Section 5 ਸਿੱਖੋ: internal-control ਸਾਧਨ ਵਜੋਂ BRS ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ/ਮਹੱਤਤਾ ਅਤੇ ਅੰਤਰ ਦੇ ਤਿੰਨ ਕਾਰਨ — timing, bank ਵੱਲੋਂ ਖੁਦ ਕੀਤੇ transactions, ਅਤੇ errors — ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮਦਾਂ ਦੀ ਮਿਆਰੀ ਸੂਚੀ ਸਮੇਤ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

Internal control: BRS cash flows ਦੇ internal control ਲਈ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਾਧਨ ਹੈ — ਇਹ cash book ਜਾਂ pass book ਵਿੱਚ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਜਾਂ ਅਣਜਾਣੇ ਵਿੱਚ ਹੋਈਆਂ errors, frauds ਅਤੇ ਬੇਨਿਯਮੀਆਂ ਫੜਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ accountants ਰਿਕਾਰਡ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਸਾਵਧਾਨ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਪੰਜ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ: (i) cash book ਜਾਂ pass book ਵਿੱਚ ਹੋਈਆਂ errors ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ; (ii) cheques ਦੀ clearance ਵਿੱਚ ਬੇਲੋੜੀ ਦੇਰੀ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ; (iii) ਨਿਯਮਤ reconciliation ਗਥਨ ਨੂੰ ਨਿਰਊਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ (cash book ਵਿੱਚ cash ਦਰਜ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਦੇ ਜਮ੍ਹਾਂ ਨਾ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲੇ cashiers ਸਿਰਫ਼ reconciliation ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਬਚ ਨਿਕਲੇ); (iv) uncleared funds ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਕੇ ਅਸਲ/ਸਹੀ bank ਸਥਿਤੀ ਲੱਭਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ; (v) ਸਾਲ ਦੇ ਸਾਰੇ financial transactions ਦੀ accounting ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਅੰਤਰ ਦੇ ਤਿੰਨ ਕਾਰਨ: (1) Timing — ਇੱਕੋ transaction ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਮਿਆਂ ਉੱਤੇ ਦਰਜ (cash book cheque ਨੂੰ issue/deposit ਵੇਲੇ ਦਰਜ ਕਰਦੀ ਹੈ, pass book ਸਿਰਫ਼ presentation/collection ਵੇਲੇ); (2) bank ਵੱਲੋਂ ਸੂਚਨਾ ਦਿੱਤੇ

ਬਿਨਾਂ ਖੁਦ ਕੀਤੇ transactions — interest allowed/charged, bank charges, standing instructions ਅਨੁਸਾਰ ਸਿੱਧੇ ਭੁਗਤਾਨ, customers ਵੱਲੋਂ ਸਿੱਧੇ deposits, ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ interest/dividends ਅਤੇ bills, discount ਕੀਤੇ bill ਦਾ dishonour; (3) bank ਜਾਂ customer ਦੀਆਂ errors — ਛੁੱਟ ਜਾਣਾ, ਗ਼ਲਤ ਰਕਮ, ਗ਼ਲਤ ਪਾਸਾ, ਗ਼ਲਤ totalling/balancing, ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਧਿਰ ਦਾ transaction ਦਰਜ ਹੋਣਾ।

ਮਦਾਂ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ: cash book > pass book — deposit ਕੀਤੇ ਪਰ clear ਨਾ ਹੋਏ cheques, bank ਵੱਲੋਂ ਲਗਾਏ interest ਅਤੇ expenses, bank ਵੱਲੋਂ ਸਿੱਧੇ ਭੁਗਤਾਨ, discount ਕੀਤੇ bill ਦੇ dishonour ਕਾਰਨ; cash book < pass book — issue ਕੀਤੇ ਪਰ present ਨਾ ਹੋਏ cheques, bank ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ interest, ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ interest/dividends, customer ਵੱਲੋਂ bank ਵਿੱਚ ਸਿੱਧੇ ਭੁਗਤਾਨ, bank ਵੱਲੋਂ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ bills ਕਾਰਨ।

Timing ਸਾਰਣੀ ਦਾ ਤਰਕ: issue/deposit ਕੀਤੇ cheques ਪਹਿਲਾਂ cash book ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ (pass book ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ਼ presentation ਜਾਂ collection ਵੇਲੇ); bank charges, interest, ਸਿੱਧੇ ਭੁਗਤਾਨ/ਵਸੂਲੀਆਂ ਅਤੇ dishonours ਪਹਿਲਾਂ pass book ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ — customer ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਹੀ ਦਰਜ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ pass book entry ਉਸ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।

ਯਾਦ (Remembering) ਜ਼ਬਾਨੀ ਯਾਦ ਕਰੋ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- Short note ਲਈ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਯਾਦ ਕਰੋ: (i) cash book/pass book ਦੀਆਂ errors ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ, (ii) cheques ਦੀ clearance ਵਿੱਚ ਬੇਲੋੜੀ ਦੇਰੀ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ, (iii) ਨਿਯਮਤ reconciliation ਸਟਾਫ਼ ਵੱਲੋਂ ਗ਼ਬਨ ਨੂੰ ਨਿਰਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, (iv) ਸਹੀ bank ਸਥਿਤੀ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ, (v) ਸਾਰੇ transactions ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ — 'importance of BRS to an industrial unit' ਲਈ ਇਹੀ ਮੁੱਖ ਨੁਕਤੇ ਹਨ।
- ਅੰਤਰ ਦੇ ਤਿੰਨ ਵਿਆਪਕ ਕਾਰਨ ਸਿੱਧੇ: timing differences, bank ਵੱਲੋਂ ਸੂਚਨਾ ਬਿਨਾਂ ਕੀਤੇ transactions (interest, charges, ਸਿੱਧੇ ਭੁਗਤਾਨ/ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ), ਅਤੇ errors।

TQ 5.2 • RTP 2025-Jan [18] (iv) • Short Note • ---- • Pg 181 5× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ

LEVEL I
ਯਾਦ (Remembering)

ਆਸਾਨ

ਸਮਝ (Understanding) ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- 5-mark 'causes of difference' ਉੱਤਰ ਲਈ ਇਹ ਸੂਚੀਬੱਧ ਕਰਕੇ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਸਮਝਾ ਸਕੋ: issue ਕੀਤੇ ਪਰ present ਨਾ ਹੋਏ cheques, deposit ਕੀਤੇ ਪਰ clear ਨਾ ਹੋਏ cheques, bank ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤਾ/ਲਗਾਇਆ interest, bank charges, standing instructions ਅਨੁਸਾਰ bank ਵੱਲੋਂ ਸਿੱਧੇ ਭੁਗਤਾਨ, customers ਵੱਲੋਂ ਸਿੱਧੇ deposits, bank ਵੱਲੋਂ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ dividends/bills, discount ਕੀਤੇ bills ਦਾ dishonour, ਅਤੇ errors।
- ਹਰ ਕਾਰਨ ਲਈ ਸਮਝਾਓ ਕਿ ਕਿਹੜੀ ਕਿਤਾਬ ਪਹਿਲਾਂ ਦਰਜ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਫ਼ਰਕ ਕਿਉਂ ਪੈਂਦਾ ਹੈ (SM ਦੀ timing ਸਾਰਣੀ ਵਰਤੋ)।

TQ 5.1 • MTP 2024-Jul [6] (c) • Distinguish Between • 5M • Pg 181 4× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ

LEVEL I
ਸਮਝ (Understanding)

ਦਰਮਿਆਨਾ

ਵਿਸ਼ਾ 6: Cash Book Balance ਦਾ Pass Book Balance ਨਾਲ ਮੇਲ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਧੀ (Procedure for Reconciling the Cash Book Balance with the Pass Book Balance)

P1-C3-U3-T06 • Topic 6: Procedure for Reconciling the Cash Book Balance with the Pass Book Balance

ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ — ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੋਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ • ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ §6 ਪੜ੍ਹੋ: ਚਾਰ ਸੰਭਵ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ balances, ਅਤੇ ਕਾਰਨ ਦਿੱਤੇ ਹੋਣ ਜਾਂ ਨਾ ਦਿੱਤੇ ਹੋਣ ਉੱਤੇ add/subtract ਦਾ ਤਰਕ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਚਾਰ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਬਿੰਦੂ: cash book ਅਨੁਸਾਰ Dr. balance (= deposits/bank ਵਿੱਚ cash = pass book ਅਨੁਸਾਰ Cr. balance) ਜਾਂ cash book ਅਨੁਸਾਰ Cr. balance (= overdraft = pass book ਅਨੁਸਾਰ Dr. balance) — reconciliation ਚਾਰ balances ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਵੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ; ਪ੍ਰਸ਼ਨ cash book adjust ਕਰਕੇ ਜਾਂ ਬਿਨਾਂ adjust ਕੀਤੇ, ਕਾਰਨ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂ ਨਾ ਦਿੱਤੇ ਹੋਣ ਨਾਲ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।

ਜਦੋਂ ਕਾਰਨ ਦਿੱਤੇ ਹੋਣ: ਜੇ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਨਾਲ ਦੂਜੀ (OTHER) ਕਿਤਾਬ ਦਾ balance ਵੱਧ ਹੈ ਤਾਂ ਰਕਮ ਜੋੜੋ (ADD); ਘੱਟ ਹੈ ਤਾਂ ਘਟਾਓ (SUBTRACT) — ਜਿਵੇਂ Dr. cash book balance ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਉੱਤੇ, deposit ਕੀਤਾ ਪਰ ਅਜੇ clear ਨਾ ਹੋਇਆ cheque pass book balance ਘੱਟ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਘਟਾਓ; Dr. cash book balance ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਕੇ ਅੰਤਿਮ ਅੰਕੜਾ ਧਨਾਤਮਕ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ pass book ਅਨੁਸਾਰ Cr. balance ਹੈ, ਰਿਣਾਤਮਕ ਹੋਵੇ ਤਾਂ pass book ਅਨੁਸਾਰ Dr. balance।

ਜਦੋਂ ਕਾਰਨ ਨਾ ਦਿੱਤੇ ਹੋਣ: cash book ਦੀਆਂ debit entries ਦੀ pass book ਦੀਆਂ credit entries ਨਾਲ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਤੁਲਨਾ ਕਰੋ — unticked (ਨਾ ਮਿਲਣ ਵਾਲੀਆਂ) entries ਹੀ ਅੰਤਰ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹਨ; ਇਹ ਵੀ ਜਾਂਚੋ ਕਿ opening balances ਮਿਲਦੇ ਹਨ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ unticked ਮਦਾਂ ਨੂੰ opening balance ਅਤੇ closing balance ਦੇ reconciliation ਵਿੱਚ ਵੰਡੋ।

ਵਿਸ਼ਾ 7: Bank Reconciliation ਦੀਆਂ ਵਿਧੀਆਂ (Methods of Bank Reconciliation)

P1-C3-U3-T07 • Topic 7: Methods of Bank Reconciliation

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Section 7 ਉੱਤੇ ਮੁਹਾਰਤ ਹਾਸਲ ਕਰੋ: cash book ਨੂੰ adjust ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ BRS (ਚਾਰ balances ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਵੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਕੇ, add/subtract ਸਾਰਣੀ ਵਰਤ ਕੇ) ਅਤੇ adjusted/amended cash book ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ BRS, 'Balance' ਅਤੇ 'Plus & Minus' ਪੇਸ਼ਕਾਰੀਆਂ ਸਮੇਤ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਦੋ ਵਿਧੀਆਂ: (1) adjusted cash book ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ BRS — ਚਾਰ balances (cash book ਅਨੁਸਾਰ Dr./Cr., pass book ਅਨੁਸਾਰ Dr./Cr.) ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਵੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਕੇ add/subtract ਸਾਰਣੀ ਲਾਗੂ ਕਰੋ; (2) adjusted/amended cash book ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ BRS; ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ 'Balance' ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜਾਂ columnar 'Plus & Minus' ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ (ਦੋਵਾਂ columns ਦੇ totals ਮਿਲਦੇ ਹਨ)।

Dr. (favourable) cash book balance ਤੋਂ: ਜੋੜੋ (ADD) — issue ਕੀਤੇ ਪਰ present ਨਾ ਹੋਏ cheques, customer ਵੱਲੋਂ ਸਿੱਧੇ deposit ਕੀਤੇ cheques, ਸਿੱਧੇ ਪ੍ਰਾਪਤ income/interest/dividends ਅਤੇ bank ਵੱਲੋਂ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ bills, cash book ਜਾਂ pass book ਵਿੱਚ ਗ਼ਲਤ credit, Dr. ਪਾਸੇ ਦਾ undercast, Cr. ਪਾਸੇ ਦਾ overcast; ਘਟਾਓ (SUBTRACT) — deposit ਕੀਤੇ ਪਰ clear ਨਾ ਹੋਏ cheques, bank ਵੱਲੋਂ ਅਦਾ ਕੀਤੇ expenses/bank charges/locker rent, overdraft ਉੱਤੇ ਲਗਾਇਆ interest, dishonours, ਗ਼ਲਤ debits, Dr. ਪਾਸੇ ਦਾ overcast, Cr. ਪਾਸੇ ਦਾ undercast — Cr. (overdraft) cash book ਜਾਂ Dr. pass book ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਉੱਤੇ ਹਰ ਚਿੰਨ੍ਹ ਉਲਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; Cr. pass book ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂਆਤ Cr. cash book ਵਾਲੇ columns ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ ਹੈ।

ਨਤੀਜੇ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ: Dr. cash book balance ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਉੱਤੇ, ਧਨਾਤਮਕ ਅੰਤਿਮ ਅੰਕੜਾ = pass book ਅਨੁਸਾਰ favourable Cr. balance, ਰਿਣਾਤਮਕ ਅੰਕੜਾ = pass book ਅਨੁਸਾਰ unfavourable Dr. (overdraft) balance; Cr. cash book ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਉੱਤੇ, ਧਨਾਤਮਕ = pass book ਅਨੁਸਾਰ Dr. (overdraft)।

Adjusted cash book: ਸਾਰੀਆਂ errors (ਗ਼ਲਤ ਰਕਮ, ਦੋ ਵਾਰ post ਕੀਤੀ entry, over/undercasting, ਗ਼ਲਤ balance b/d) ਅਤੇ ਛੁੱਟੀਆਂ ਮਦਾਂ (bank charges, debit ਕੀਤਾ interest, ਸਿੱਧੀਆਂ receipts/payments, cheques/bills ਦਾ dishonour) ਲਈ cash book ਸੁਧਾਰੋ; BRS ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ਼ (ONLY) timing differences (issue ਕੀਤੇ ਪਰ present ਨਾ ਹੋਏ, deposit ਕੀਤੇ ਪਰ clear ਨਾ ਹੋਏ cheques) ਅਤੇ bank/pass-book errors ਲੈ ਜਾਓ — cash book ਵਿੱਚ adjust ਕੀਤੀਆਂ ਮਦਾਂ ਦੁਬਾਰਾ BRS ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀਆਂ, ਅਤੇ pass book errors ਕਦੇ ਵੀ cash book ਵਿੱਚ adjust ਨਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ।

ਕਦੋਂ ਲਾਜ਼ਮੀ: ਵਿਚਕਾਰਲੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਲਈ cash book adjust ਕਰਨਾ ਵਿਕਲਪਿਕ ਹੈ, ਪਰ ਵਿੱਤੀ ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਕਿਤਾਬਾਂ ਬੰਦ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਇਹ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ balance sheet ਸਹੀ bank balance ਦਰਸਾਏ; ਫਿਰ BRS ਸੁਧਾਰੋ ਹੋਏ (adjusted) cash book balance ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਯੋਗ (Application) ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ • 9 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- cash book ਜਾਂ pass book ਅਨੁਸਾਰ balance ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਮਿਆਰੀ 4/5-mark BRS format ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ, ਚਾਰੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ balances (Dr./Cr. cash book, Dr./Cr. pass book) ਲਈ add/subtract ਸਾਰਣੀ ਲਾਗੂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।
- ਚਿੰਨ੍ਹ ਦੇ ਤਰਕ ਦਾ ਪੱਕਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ: Dr. cash book balance ਤੋਂ — ਜੋੜੋ: issue ਕੀਤੇ ਪਰ present ਨਾ ਹੋਏ cheques, ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ interest/dividends, ਸਿੱਧੇ deposits; ਘਟਾਓ: deposit ਕੀਤੇ ਪਰ clear ਨਾ ਹੋਏ cheques, bank charges, ਸਿੱਧੇ ਭੁਗਤਾਨ, dishonours।
- ਯਾਦ ਰੱਖੋ: Dr. cash book ਤੋਂ ਧਨਾਤਮਕ ਨਤੀਜਾ = Cr. (favourable) pass book balance; ਰਿਣਾਤਮਕ ਨਤੀਜਾ = Dr. (overdraft) pass book balance।

PQ 7.6 • PYQ 2021-Jan [1] (c) {C} • Practical • 4M • Pg 189	3× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਦਰਮਿਆਨਾ
PQ 7.12 • PYQ 2022-May [2] (c) • Practical • 5M • Pg 196	3× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਦਰਮਿਆਨਾ
PQ 7.14 • PYQ 2023-Jun [2] (b) • Practical • 5M • Pg 198		LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਦਰਮਿਆਨਾ
PQ 7.16 • PYQ 2024-Jun [5] (b) (ii) • Practical • 5M • Pg 201		LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਦਰਮਿਆਨਾ

PQ 7.1 • RTP 2018-May [5] • Practical • --- • Pg 182	3× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)
PQ 7.8 • PYQ 2021-Jul [2] (b) • Practical • 5M • Pg 192	2× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)
PQ 7.10 • MTP 2021-Nov [1] (c) • Practical • 4M • Pg 194	3× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)
PQ 7.20 • PYQ 2025-Jan [2] (b) • Practical • 10M • Pg 206		LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)
PQ 7.24 • PYQ 2026-SEP 5 (a) (i) • Practical • 5M • Pg 214		LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)

ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis) ਮਿਸ਼ਰਤ ਅੰਕੜਿਆਂ ਉੱਤੇ ਕੰਮ ਕਰੋ • 15 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- overdraft-ਆਧਾਰਿਤ ਅਤੇ pass-book-ਆਧਾਰਿਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ (10-mark PYQ pattern): cash book ਅਨੁਸਾਰ overdraft ਜਾਂ pass book ਅਨੁਸਾਰ Dr. balance ਹਰ add/subtract ਨੂੰ ਉਲਟ ਦਿੰਦਾ ਹੈ — ਇਹ examiner ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਆਮ ਪੇਚ ਹੈ।
- amended-cash-book ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੱਲ ਕਰੋ: errors ਅਤੇ ਛੁੱਟੀਆਂ ਮਦਾਂ (bank charges, interest, dishonours, ਸਿੱਧੀਆਂ receipts, ਦੋ ਵਾਰ post ਕੀਤੀਆਂ entries, undercasting, ਗ਼ਲਤ balance b/d) ਲਈ cash book ਸੁਧਾਰੋ, ਫਿਰ BRS ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ਼ (ONLY) timing differences ਅਤੇ bank errors ਲੈ ਜਾਓ।
- ਅੱਖੀਆਂ ਮਦਾਂ ਸੰਭਾਲੋ: ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਪਰ deposit ਨਾ ਕੀਤਾ cheque, ਕਿਸੇ ਹੋਰ customer ਲਈ bank ਦਾ ਗ਼ਲਤ debit/credit, out-of-date cheques, cheques ਦੇ ਇੱਕ batch ਦਾ ਅਸ਼ਕ presentation; ਉਲਟ ਕੰਮ ਦਾ ਵੀ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ — pass book balance ਤੋਂ cash book balance ਕੱਢਣਾ।

PQ 7.3 • PYQ 2018-Nov [4] (b) • Practical • 10M • Pg 185	2× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL II ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis)	ਦਰਮਿਆਨਾ
PQ 7.7 • RTP 2021-May [5] • Practical • --- • Pg 190	2× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL II ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis)	ਦਰਮਿਆਨਾ
PQ 7.13 • RTP 2022-May [5] • Practical • --- • Pg 197		LEVEL II ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis)	ਦਰਮਿਆਨਾ
PQ 7.15 • PYQ 2023-Dec [2] (a) • Practical • 8M • Pg 199	3× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL II ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis)	ਦਰਮਿਆਨਾ
PQ 7.22 • PYQ 2025-Sep [5] (a) (i) • Practical • 5M • Pg 211		LEVEL II ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis)	ਦਰਮਿਆਨਾ
PQ 7.23 • PYQ 2026-Jan [5] (a) (i) • Practical • 5M • Pg 212		LEVEL II ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis)	ਦਰਮਿਆਨਾ
PQ 7.2 • PYQ 2018-May [6] (a) • Practical • 10M • Pg 184	2× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL II ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis)	ਅੱਖਾ
PQ 7.4 • PYQ 2019-Nov [2] (a) • Practical • 10M • Pg 186	9× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL II ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis)	ਅੱਖਾ
PQ 7.5 • PYQ 2020-Nov [2] (a) • Practical • 10M • Pg 188		LEVEL II ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis)	ਅੱਖਾ
PQ 7.9 • PYQ 2022-Nov [2] (a) • Practical • 15M • Pg 192	5× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL II ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis)	ਅੱਖਾ

PQ 7.11 • PYQ 2021-Dec [2] (c) • Practical • 10M • Pg 195	3× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL II ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis)	ਅੱਖਾ
PQ 7.17 • MTP 2024-Jul [5] (a) • Practical • 10M • Pg 202	2× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL II ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis)	ਅੱਖਾ
PQ 7.18 • MTP 2024-Aug [2] (b) • Practical • 10M • Pg 203	2× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL II ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis)	ਅੱਖਾ
PQ 7.19 • PYQ 2024-Sep [2] (a) • Practical • 10M • Pg 204		LEVEL II ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis)	ਅੱਖਾ
PQ 7.21 • PYQ 2025-May [2] (b) • Practical • 10M • Pg 209	5× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL II ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis)	ਅੱਖਾ

ਅਧਿਆਇ 4

Inventories

Inventories

6 ਵਿਸ਼ੇ • 23 ਸ਼੍ਰੇਣੀਬੱਧ ਪ੍ਰਸ਼ਨ • ਮਹੱਤਤਾ: A

ICAI ਹੁਨਰ ਪ੍ਰੋਫਾਈਲ Level I 5–20% • Level II 80–95% — ਇਹ ਅਧਿਆਇ: **ਸਿਧਾਂਤ-ਪ੍ਰਧਾਨ**

Level I — ਯਾਦ ਅਤੇ ਸਮਝ	26.2%	93.5 ਵਿੱਚੋਂ 24.5 ਅੰਕ
Level II — ਪ੍ਰਯੋਗ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ	73.8%	93.5 ਵਿੱਚੋਂ 69 ਅੰਕ

ਵਿਸ਼ਾ 1: ਅਰਥ (Meaning)

P1-C4-U4-T01 • Topic 1: Meaning

ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ — ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੋਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ • ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ §1 ਪੜ੍ਹੋ: inventory ਦੀ ਤਿੰਨ-ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਾਲੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ trading, manufacturing ਅਤੇ construction ਅਦਾਰਿਆਂ ਲਈ inventory ਦੀ ਬਣਤਰ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ: inventory ਨੂੰ ਉਹ assets ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ (i) business ਦੇ ਆਮ ਕੰਮਕਾਜ ਵਿੱਚ ਵਿਕਰੀ ਲਈ ਰੱਖੇ ਹੋਣ, ਜਾਂ (ii) ਅਜਿਹੀ ਵਿਕਰੀ ਲਈ ਉਤਪਾਦਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਹੋਣ, ਜਾਂ (iii) ਵਿਕਰੀ ਲਈ goods ਜਾਂ services ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਵਿੱਚ ਖਪਤ ਲਈ ਹੋਣ — maintenance supplies ਅਤੇ consumables ਸਮੇਤ, ਪਰ machinery spares, servicing equipment ਅਤੇ standby equipment ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ।

Business ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਸਮਾਂ: trading concern — ਮੌਜੂਦਾ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦੁਬਾਰਾ ਵੇਚਣ ਲਈ ਖ਼ਰੀਦੇ products ਅਤੇ supplies (wrapping paper, cartons, stationery); manufacturing concern — raw material, work-in-process, finished products, ਨਾਲ ਹੀ maintenance supplies, consumables, loose tools ਅਤੇ spare parts; construction business — ਨਿਰਮਾਣ ਅਧੀਨ projects; ਬਾਹਰ (EXCLUDED) ਹਨ ਉਹ machinery spares/servicing/standby equipment ਜੋ ਸਿਰਫ਼ ਕਿਸੇ fixed asset item ਨਾਲ ਹੀ ਵਰਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਅਨਿਯਮਿਤ ਹੋਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਹੈ — ਇਹ fixed assets ਵਜੋਂ ਦਰਜ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

Year-end ਪ੍ਰਸੰਗਿਕਤਾ: ਹਰ entity ਲਈ closing inventory (raw material, WIP, finished goods, consumables) ਪਤਾ ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ — ਇਸ ਦਾ ਮੁੱਲ Trading Account ਦੇ credit ਪਾਸੇ ਅਤੇ Balance Sheet ਦੇ asset ਪਾਸੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ final accounts ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ accountant ਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ।

ਵਿਸ਼ਾ 2: Inventory Valuation

P1-C4-U4-T02 • Topic 2: Inventory Valuation

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Inventories ਅਧਿਆਇ ਦਾ Section 2 ਪੜ੍ਹੋ: income ਨਿਰਧਾਰਨ ਲਈ inventory valuation ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ (COGS = Opening inventory + Purchases + Direct expenses – Closing inventory), financial position, liquidity analysis ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪਾਲਣਾ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

Income ਨਿਰਧਾਰਨ: Cost of goods sold = Opening inventory + Purchases + Direct expenses – Closing inventory; net income ਉੱਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ inventory misstatement ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹਮੇਸ਼ਾ COGS ਰਾਹੀਂ ਪੈਂਦਾ ਹੈ — ਵੱਧ closing inventory COGS ਘਟਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ profit ਵਧਾਉਂਦੀ ਹੈ।

Over/under-statement ਸਾਰਣੀ: closing inventory overstated → net income ਵੀ OVERSTATED; closing inventory understated → income understated; opening inventory overstated → income understated; opening inventory understated → income overstated।

Valuation ਕਿਉਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ: (i) ਸਹੀ income ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਨ — COGS ਨੂੰ ਉਸ ਮਿਆਦ ਦੇ revenue ਨਾਲ match ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; (ii) financial position ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣਾ — inventory ਇੱਕ current asset ਹੈ, ਗ਼ਲਤ ਮੁੱਲ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ balance sheet ਸੱਚੀ ਸਥਿਤੀ ਨਹੀਂ ਦਰਸਾਉਂਦੀ (slow/non-moving stock ਮੁੱਖ ਲੱਛਣ); (iii) liquidity analysis — inventory net working capital ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਅਤੇ bankers ਵੱਲੋਂ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਮੰਨੇ current ratio ਨੂੰ ਕਾਫ਼ੀ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ; (iv) ਕਾਨੂੰਨੀ ਪਾਲਣਾ — Schedule III, Companies Act 2013 ਅਤੇ Accounting Standards ਅਨੁਸਾਰ accounting policies/cost formula ਅਤੇ raw materials, WIP, finished goods, stock-in-trade, stores, spares ਅਤੇ loose tools ਵਿੱਚ ਵਰਗੀਕ੍ਰਿਤ ਕੁੱਲ carrying amount ਦਾ disclosure ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ।

ਸਮਝ (Understanding) ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- True/False ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ over/under-statement ਸਾਰਣੀ ਪੱਕੀ ਕਰੋ: closing inventory overstated → net income ਵੀ OVERSTATED (ਇਸ ਲਈ 'overstated closing inventory understates income' False ਹੈ); opening inventory overstated → income understated।
- COGS ਰਾਹੀਂ ਤਰਕ ਕਰ ਸਕੋ: ਵੱਧ closing inventory cost of goods sold ਘਟਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ profit ਵਧਾਉਂਦੀ ਹੈ — ਕਿਸੇ ਵੀ misstatement ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ COGS ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- ਸਮਝਾਓ ਕਿ ਸਹੀ valuation ਕਿਉਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ: ਸਹੀ income, balance sheet ਵਿੱਚ ਸੱਚੀ ਸਥਿਤੀ, ਅਤੇ current-ratio/liquidity analysis।

ਵਿਸ਼ਾ 3: Inventory Valuation ਦਾ ਆਧਾਰ (Basis of Inventory Valuation)

P1-C4-U4-T03 • Topic 3: Basis of Inventory Valuation

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Section 3 ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰੋ: cost ਜਾਂ net realizable value ਵਿੱਚੋਂ ਜੋ ਘੱਟ ਹੋਵੇ ਉਸ ਉੱਤੇ valuation (Principle of Conservatism), cost ਦੇ ਤੱਤ (purchase cost, conversion cost, other costs), cost ਵਿੱਚੋਂ ਚਾਰ ਬਾਹਰ ਰੱਖੀਆਂ ਮਦਾਂ, ਅਤੇ NRV ਦਾ ਅਰਥ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਆਧਾਰ: inventories ਦਾ ਮੁੱਲ cost ਜਾਂ net realizable value ਵਿੱਚੋਂ ਘੱਟ (LOWER) ਉੱਤੇ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ — Principle of Conservatism: selling price ਦੇ cost ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਡਿੱਗਣ ਨਾਲ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਵੀ loss ਤੁਰੰਤ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, gains ਸਿਰਫ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਉੱਤੇ; write-down ਆਮ ਤੌਰ ਉੱਤੇ item-by-item ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ (groups ਸਿਰਫ਼ interchangeable items ਲਈ)।

Cost (AS): ਇਸ ਵਿੱਚ purchase ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ costs + conversion costs + inventories ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ location ਅਤੇ condition ਤੱਕ ਲਿਆਉਣ ਵਿੱਚ ਹੋਈਆਂ other costs ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ; purchase cost = price (non-recoverable duties/taxes ਸਮੇਤ) + freight inwards + directly attributable expenditure ਘਟਾਓ (LESS) trade discounts, rebates ਅਤੇ duty drawbacks — recoverable GST credit ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ (100 units @ ₹100 + 18% GST → cost ₹10,000, ₹11,800 ਨਹੀਂ); conversion = direct labour + fixed ਅਤੇ variable production overheads ਦੀ ਵਿਵਸਥਿਤ allocation; interest/borrowing costs ਆਮ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ, ਸਿਵਾਏ ਲੰਬੇ ਉਤਪਾਦਨ ਵਾਲੇ goods (wine, rice, timber) ਦੇ।

Cost ਵਿੱਚੋਂ ਚਾਰ ਬਾਹਰ ਰੱਖੀਆਂ ਮਦਾਂ: (a) ਬਰਬਾਦ materials, labour ਜਾਂ overheads ਦੀਆਂ abnormal ਰਕਮਾਂ (normal wastage ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ — IS); (b) storage costs, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਗਲੇ production stage ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ production process ਵਿੱਚ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਾ ਹੋਣ (wine fermentation storage cost ਹੈ — IS, finished-goods warehouse rent ਨਹੀਂ — NOT); (c) location/condition ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ ਨਾ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ administrative overheads; (d) selling ਅਤੇ distribution costs।

NRV (SM): “the estimated selling price in the ordinary course of business less the estimated costs of completion and the estimated costs necessary to make the sale”; WIP ਲਈ ਅਜੇ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ conversion costs ਵੀ ਘਟਾਓ; raw materials ਲਈ ਆਮ ਤੌਰ ਉੱਤੇ replacement cost ਨੂੰ NRV ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਇਹ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਹਰ balance sheet date ਉੱਤੇ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

Adjusted-profit drill: ਹਰ scrutiny item ਲਈ net profit ਮੁੜ ਦਰਸਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇਹਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲੱਭੋ — purchases/COGS ਉੱਤੇ ਅਤੇ (AND) closing inventory ਉੱਤੇ (ਜਿਵੇਂ capital expenditure ਗ਼ਲਤੀ ਨਾਲ purchases ਵਿੱਚ, March ਵਿੱਚ invoice ਕੀਤੇ ਪਰ stock ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖੇ goods, goods in transit, free samples, approval ਉੱਤੇ ਭੇਜੇ goods ਗ਼ਲਤੀ ਨਾਲ sales ਵਜੋਂ ਦਰਜ)।

ਸਮਝ (Understanding) ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ • 4 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- True/False ਦੇ ਪੱਕੇ ਨੁਕਤੇ: inventories ਦਾ ਮੁੱਲ cost ਜਾਂ NRV ਵਿੱਚੋਂ ਜੋ ਘੱਟ (LOWER) ਹੋਵੇ ਉਸ ਉੱਤੇ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (ਕਦੇ ਵੱਧ ਉੱਤੇ ਨਹੀਂ) — Principle of Conservatism (prudence) ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਿਤ।

- Inventories ਦੀ cost ਵਿੱਚ purchase ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ (ALL) costs + conversion costs + inventories ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ location ਅਤੇ condition ਤੱਕ ਲਿਆਉਣ ਵਿੱਚ ਹੋਈਆਂ other costs ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ; recoverable taxes (GST credit), trade discounts ਅਤੇ rebates ਘਟਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।
- ਬਾਹਰ ਰੱਖੀਆਂ ਮਦਾਂ ਜਾਣੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਰਹੇ: finished goods ਲਈ warehouse/storage rent inventory cost ਨਹੀਂ (NOT) ਹੈ (ਜਦੋਂ ਤੱਕ storage production process ਵਿੱਚ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਜਿਵੇਂ wine); abnormal wastage, general administrative overheads, ਅਤੇ selling & distribution costs ਵੀ ਬਾਹਰ ਹਨ।
- NRV = estimated selling price ਘਟਾਓ completion ਦੀਆਂ estimated costs ਅਤੇ sale ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ costs; raw materials ਲਈ ਆਮ ਤੌਰ ਉੱਤੇ replacement cost ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

TQ 3.1 • PYQ 2021-Jul [1] (a) (iii) {C} • True/False • 2M • Pg 219 ਗਿਆ	4× ਪੁੱਛਿਆ	LEVEL I ਸਮਝ (Understanding)	ਆਸਾਨ
TQ 3.2 • MTP 2024-Jul [1] (a) (ii) {C} • True/False • 2M • Pg 219 ਗਿਆ	5× ਪੁੱਛਿਆ	LEVEL I ਸਮਝ (Understanding)	ਆਸਾਨ
TQ 3.3 • PYQ 2024-Sep [1] (a) (iii) {C} • True/False • 2M • Pg 219 ਗਿਆ	2× ਪੁੱਛਿਆ	LEVEL I ਸਮਝ (Understanding)	ਆਸਾਨ
TQ 3.4 • PYQ 2026-May [1] (a) (i) {C} • True/False • 2M • Pg 220 ਗਿਆ	2× ਪੁੱਛਿਆ	LEVEL I ਸਮਝ (Understanding)	ਆਸਾਨ

ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis) ਮਿਸ਼ਰਤ ਅੰਕੜਿਆਂ ਉੱਤੇ ਕੰਮ ਕਰੋ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- Adjusted-net-profit ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ: ਗ਼ਲਤੀ ਨਾਲ capitalise ਕੀਤੀਆਂ items, goods in transit, ਦਰਜ ਨਾ ਹੋਈਆਂ purchases ਅਤੇ ਗ਼ਲਤ ਮੁੱਲ ਵਾਲੇ stock ਲਈ purchases/closing inventory ਸੁਧਾਰ ਕੇ profit ਦੁਬਾਰਾ ਕੱਢੋ (5-mark PYQ pattern)।
- ਹਰ error ਲਈ ₹15,00,000 ਕਿਸਮ ਦੇ net profit ਨੂੰ adjust ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇਹਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲੱਭੋ — closing inventory ਦੇ ਮੁੱਲ ਉੱਤੇ ਅਤੇ (AND) purchases/COGS ਉੱਤੇ।

PQ 3.1 • PYQ 2026-May [5] (a) (i) • Practical • 5M • Pg 220

LEVEL II
ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis)

ਦਰਮਿਆਨਾ

ਵਿਸ਼ਾ 4: Inventory Record Systems

P1-C4-U4-T04 • Topic 4: Inventory Record Systems

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Section 4 ਸਿੱਖੋ: Periodic (physical) Inventory System ਬਨਾਮ Perpetual Inventory System — ਹਰ ਇੱਕ COGS/closing inventory ਕਿਵੇਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ 7-point distinction table।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

Periodic (physical) inventory system: ਕਿਸੇ ਖ਼ਾਸ ਮਿਤੀ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦ ਸਾਰੀਆਂ items ਦੀ ਅਸਲ physical ਗਿਣਤੀ/ਮਾਪ/ਤੇਲ ਰਾਹੀਂ inventory ਪਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ; $\text{COGS} = \text{Opening inventory} + \text{Purchases} - \text{Closing inventory}$ (residual figure); ਸਰਲ ਅਤੇ ਸਸਤਾ, ਛੋਟੇ ਉਦਮਾਂ ਲਈ ਢੁਕਵਾਂ, ਪਰ business ਬੰਦ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਚੋਰੀ/ਨੁਕਸਾਨ COGS

ਵਿੱਚ ਲੁਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ inventory control ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ।

Perpetual inventory system: inventory ledger ਰਾਹੀਂ ਹਰ receipt ਅਤੇ issue ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਗਾਤਾਰ balances ਦਰਜ ਕਰਦਾ ਹੈ; issue ਕੀਤੇ goods ਦੀ cost ਸਿੱਧੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ closing inventory residual/balancing figure ਹੁੰਦੀ ਹੈ; ਫਿਰ ਵੀ physical inventory ਦੀ ਦਰਜ balances ਨਾਲ ਜਾਂਚ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ; ਇਹ periodic ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਮਹਿੰਗਾ ਹੈ; ਦੋਵੇਂ systems ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਦੇ ਪੂਰਕ ਹਨ, ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਨਿਵੇਕਲੇ ਨਹੀਂ।

Physical verification ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ	Book records ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ
ਕਿਸੇ ਖ਼ਾਸ ਤਾਰੀਖ਼ ਨੂੰ inventory ਅਤੇ COGS ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ	Inventory ਅਤੇ cost of sales ਦੀ ਲਗਾਤਾਰ ਜਾਣਕਾਰੀ
Inventory ਤੈਅ ਕਰਦਾ ਹੈ; COGS ਬਚਿਆ ਹੋਇਆ figure ਹੈ	COGS ਸਿੱਧਾ ਤੈਅ ਕਰਦਾ ਹੈ; inventory balancing figure ਹੈ
COGS ਵਿੱਚ goods ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਸ਼ਾਮਲ (stock ਵਿੱਚ ਨਾ ਮਿਲੇ goods ਵਿੱਚੋਂ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ)	Closing inventory ਵਿੱਚ goods ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਸ਼ਾਮਲ (ਸਾਰੇ ਅਣਵਿੱਕੇ stock ਵਿੱਚੋਂ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ)
Inventory control ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ	Inventory control ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ
ਸਰਲ ਅਤੇ ਘੱਟ ਖਰਚੀਲਾ	ਮਹਿੰਗਾ ਤਰੀਕਾ
ਗਿਣਤੀ ਲਈ business ਬੰਦ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ	Operations ਉੱਤੇ ਅਸਰ ਪਾਏ ਬਿਨਾਂ inventory ਤੈਅ ਹੁੰਦੀ ਹੈ

ਸਮਝ (Understanding) ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ • 2 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- True: periodic inventory system ਕਿਸੇ ਖ਼ਾਸ ਮਿਤੀ ਨੂੰ ਅਸਲ physical count ਰਾਹੀਂ inventory ਪਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ; COGS residual figure ਹੈ (Opening + Purchases – Closing counted)।
- Perpetual system inventory ledger ਰਾਹੀਂ ਹਰ receipt ਅਤੇ issue ਤੋਂ ਬਾਅਦ balances ਦਰਜ ਕਰਦਾ ਹੈ; COGS ਸਿੱਧਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ closing inventory balancing figure ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
- 5-mark distinction ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਲਈ ਸਾਰਣੀ ਸਿੱਖੋ: ਆਧਾਰ (physical verification ਬਨਾਮ book records), ਜਾਣਕਾਰੀ (periodic date ਬਨਾਮ continuous), residual figure (COGS ਬਨਾਮ closing stock), lost goods ਦਾ treatment, inventory control ਸਿਰਫ਼ perpetual ਹੇਠ ਸੰਭਵ, cost (ਸਸਤਾ/ਸਰਲ ਬਨਾਮ ਮਹਿੰਗਾ), ਅਤੇ business ਬੰਦ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਸਿਰਫ਼ periodic ਵਿੱਚ।

TQ 4.1 • PYQ 2022-Nov [1] (a) (ii) {C} • True/False • 2M • Pg 221 **3× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ**

LEVEL I
ਸਮਝ (Understanding)

ਆਸਾਨ

TQ 4.2 • PYQ 2024-Sep [6] (b) • Distinguish Between • 5M • Pg 222 **6× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ**

LEVEL I
ਸਮਝ (Understanding)

ਦਰਮਿਆਨਾ

ਵਿਸ਼ਾ 5: Inventory ਦੀ cost ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦੇ ਫਾਰਮੂਲੇ/ਵਿਧੀਆਂ (Formulae/Methods to Determine Cost of Inventory)

P1-C4-U4-T05 • Topic 5: Formulae/Methods to Determine Cost of Inventory

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Section 5 ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰੋ: historical cost formulas — Specific Identification, FIFO, LIFO, Simple ਅਤੇ Weighted Average Price — ਅਤੇ non-historical methods (Adjusted Selling Price/retail method, Standard Cost), ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ assumptions ਸਮੇਤ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਮੁੱਖ ਵਿਧੀਆਂ: historical cost — Specific Identification (ਆਮ ਤੌਰ ਉੱਤੇ interchangeable ਨਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਅਤੇ ਉੱਚ ਮੁੱਲ ਵਾਲੀਆਂ items ਲਈ, ਜਿਵੇਂ ਮਹਿੰਗੇ medical equipment; ਹਰ ਪਛਾਣੇ lot ਦੀ ਅਸਲ cost), FIFO ਅਤੇ Weighted Average Price (ਦੋਵੇਂ Accounting Standards ਵੱਲੋਂ ਮਨਜ਼ੂਰ), LIFO ਅਤੇ Simple Average (ਤਰਜੀਹੀ ਨਹੀਂ/ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ); non-historical — Adjusted Selling Price (retail) ਅਤੇ Standard Cost (ਜਿੱਥੇ ਕੀਮਤਾਂ ਅਕਸਰ ਬਦਲਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ crude oil)।

FIFO ਬਨਾਮ LIFO: FIFO ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਭ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣੇ lots ਪਹਿਲਾਂ issue ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ closing inventory ਵਿੱਚ ਨਵੀਨਤਮ consignments ਨਵੀਨਤਮ prices ਉੱਤੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ (ਇਹ ਸਿਰਫ਼ cost-flow assumption ਹੈ, physical flow ਨਹੀਂ); LIFO ਨਵੀਨਤਮ costs issues ਉੱਤੇ ਲਗਾਉਂਦਾ ਹੈ (current cost ਦਾ current revenue ਨਾਲ matching), ਜਿਸ ਨਾਲ closing inventory ਸਭ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ prices ਉੱਤੇ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ — LIFO “is based on an irrational assumption”, periodic ਅਤੇ perpetual records ਹੇਠ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਨਤੀਜੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ Accounting Standards ਇਸ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ।

Inflation ਤਰਕ: ਵਧਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਹੇਠ FIFO ਸਭ ਤੋਂ ਘੱਟ (LOWEST) cost of goods sold ਦਿੰਦਾ ਹੈ (issues ਪੁਰਾਣੀਆਂ, ਸਸਤੀਆਂ prices ਉੱਤੇ) ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ closing inventory ਅਤੇ reported profit; LIFO ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਕਰਦਾ ਹੈ (500 @ ₹50 ਫਿਰ 500 @ ₹60, issue 500: FIFO stock ₹30,000, LIFO ₹25,000, simple average ₹27,500)।

Average price ਵਿਧੀਆਂ: Simple average = prices ਦਾ ਜੋੜ ÷ prices ਦੀ ਗਿਣਤੀ (quantities ਨੂੰ ਅਣਡਿੱਠਾ ਕਰਦਾ ਹੈ; ਸਿਰਫ਼ periodic ਵਰਤੋਂ); **Weighted average:** rate = ਵਿਕਰੀ ਲਈ ਉਪਲਬਧ goods ਦੀ ਕੁੱਲ cost ÷ ਕੁੱਲ ਉਪਲਬਧ units; closing inventory = ਹੱਥ ਵਿੱਚ units × WAP; perpetual records ਹੇਠ ਹਰ ਨਵੀਂ purchase ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਵਾਂ (NEW) average rate ਕੱਢਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਗਲਾ issue ਉਸੇ rate ਉੱਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ; periodic records ਹੇਠ ਪੂਰੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਇੱਕ average।

Stores ledger drill: receipts–issues–balance columns ਤਿਆਰ ਕਰੋ ਅਤੇ ਹਰ issue ਦਾ ਮੁੱਲ ਚੁਣੇ formula ਨਾਲ ਲਗਾਓ, ਜਿਵੇਂ purchases 100 @ ₹30 ਅਤੇ 200 @ ₹40, ਅਤੇ 250 units ਦੇ issues ਤੋਂ ਬਾਅਦ 50 units ਬਚਦੇ ਹਨ: FIFO closing stock 50 @ ₹40 = ₹2,000; weighted average (ਦੂਜੀ purchase ਤੋਂ ਬਾਅਦ rate ₹38) = 50 @ ₹38 = ₹1,900।

ਯਾਦ (Remembering) ਜ਼ਬਾਨੀ ਯਾਦ ਕਰੋ • 2 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- FIFO ਬਨਾਮ LIFO ਉੱਤੇ short-note ਨੁਕਤੇ: FIFO ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਭ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣੇ lots ਪਹਿਲਾਂ issue ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ closing inventory ਨਵੀਨਤਮ prices ਉੱਤੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ; LIFO ਨਵੀਨਤਮ costs issues ਉੱਤੇ ਲਗਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ closing inventory ਸਭ ਤੋਂ

ਪੁਰਾਣੀਆਂ prices ਉੱਤੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ; LIFO ਇੱਕ ਤਰਕਹੀਣ assumption ਉੱਤੇ ਟਿਕਿਆ ਹੈ ਅਤੇ Accounting Standards ਇਸ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ।

- Cost ਪਤਾ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਵਿਧੀਆਂ: Specific Identification, FIFO, Weighted Average Price (ਮਨਜ਼ੂਰ); LIFO ਅਤੇ Simple Average (ਤਰਜੀਹੀ/ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ); non-historical: Adjusted Selling Price ਅਤੇ Standard Cost।
- Adjusted Selling Price (retail) method: cost = inventory ਦਾ selling value ਘਟਾਓ gross margin ਦਾ ਢੁਕਵਾਂ percentage; ਇਹ retail ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਵੱਖਰੀਆਂ costs ਸਹਿਜੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦੀਆਂ।

TQ 5.1 • MTP 2023-May [6] (c) (iv) • Short Note • 2.5M • Pg 223

LEVEL I

ਯਾਦ (Remembering)

ਆਸਾਨ

TQ 5.2 • MTP 2024-Aug [6] (c) • Short Note • 5M • Pg 223 4x ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ

LEVEL I

ਯਾਦ (Remembering)

ਦਰਮਿਆਨਾ

ਸਮਝ (Understanding) ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- True/False ਲਈ inflation ਤਰਕ: ਵਧਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਹੇਠ FIFO ਸਭ ਤੋਂ ਘੱਟ (LOWEST) cost of goods sold ਦਿੰਦਾ ਹੈ (issues ਪੁਰਾਣੀਆਂ, ਸਸਤੀਆਂ prices ਉੱਤੇ) ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ closing inventory ਅਤੇ profit; LIFO ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਕਰਦਾ ਹੈ।

TQ 5.3 • PYQ 2025-Jan [1] (a) (iii) {C} • True/False • 2M • Pg 224

LEVEL I

ਸਮਝ (Understanding)

ਦਰਮਿਆਨਾ

ਪ੍ਰਯੋਗ (Application) ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- ਮਿਤੀਵਾਰ opening inventory, purchases ਅਤੇ issues ਤੋਂ FIFO (ਅਤੇ weighted average) ਲਈ stores/stock ledger ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ — ਜਿਵੇਂ 100 units @ ₹15, 300 @ ₹18, 250 units ਦੇ issues — ਅਤੇ closing inventory ਦਾ ਸਹੀ ਮੁੱਲ ਲਗਾਓ।
- Weighted average (perpetual) ਹੇਠ ਹਰ ਨਵੀਂ purchase ਤੋਂ ਬਾਅਦ average rate ਦੁਬਾਰਾ ਕੱਢੋ: ਉਪਲਬਧ goods ਦੀ ਕੁੱਲ cost ÷ ਕੁੱਲ ਉਪਲਬਧ units।

PQ 5.1 • PYQ 2025-Jan [5] (Or) (b) (i) • Practical • 5M • Pg 224 5x ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ

LEVEL II

ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)

ਦਰਮਿਆਨਾ

ਵਿਸ਼ਾ 6: Inventories Taking

P1-C4-U4-T06 • Topic 6: Inventories Taking

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Section 6 ਉੱਤੇ ਮੁਹਾਰਤ ਹਾਸਲ ਕਰੋ: year-end ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਂ ਬਾਅਦ ਕੀਤੀ physical count ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ/ਅੱਗੇ ਲਿਜਾਣਾ (purchases ਦਾ adjustment, GP margin ਨਾਲ sales ਨੂੰ cost ਉੱਤੇ ਲਿਆਉਣਾ, returns), ਨਾਲ ਹੀ sale-or-return ਵਾਲੇ goods, consignment ਵਾਲੇ goods, ਅਤੇ ਹੌਲੀ ਚੱਲਣ ਵਾਲੀਆਂ/ਖਰਾਬ ਮਦਾਂ ਦਾ NRV ਉੱਤੇ treatment।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

Roll-back (count year-end ਤੋਂ ਬਾਅਦ — AFTER): Stock at year-end = Stock on count date - ਅੰਤਰਾਲ ਦੌਰਾਨ

purchases (ਸਿਰਫ਼ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ goods) + ਅੰਤਰਾਲ ਵਿੱਚ cost of sales ($\text{Net sales} \times 100 / (100 + \text{markup on cost})$) + cost ਉੱਤੇ sales returns; ਜਿਵੇਂ ₹7,85,000 – ₹1,53,000 + ₹2,50,000 $\times 100 / 125 = ₹8,32,000$; **Margin conversion:** 33.33% on cost = 25% on sales, 25% on cost = 20% on sales।

Year-end ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ (BEFORE) count (ਜਿਵੇਂ 30th June ਲਈ 23rd June): ਦਿਸ਼ਾ ਉਲਟ ਦਿਓ — ਵਿਚਕਾਰਲੀ ਮਿਆਦ ਦੀਆਂ purchases (ਅਤੇ goods in transit) ਗਿਣੇ ਗਏ stock ਵਿੱਚ ਜੋੜੋ (ADD) ਅਤੇ cost of sales ਘਟਾਓ (DEDUCT)।

GP-ਆਧਾਰਿਤ ਨਿਰਧਾਰਨ: Closing inventory = Opening stock + Purchases + Manufacturing expenses – Cost of goods sold (Sales – Gross profit); selling, administrative ਅਤੇ financial expenses inventory cost ਤੋਂ ਬਾਹਰ (EXCLUDED) ਹਨ; ਪਹਿਲਾਂ abnormal items ਵੱਖ ਕਰੋ — ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ sales ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢੋ ਅਤੇ opening stock ਨੂੰ written-down value ਉੱਤੇ ਲਓ, normal GP rate ਸਿਰਫ਼ normal sales ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰੋ।

Sale-or-return ਅਤੇ consignment: approval ਦੀ ਉਡੀਕ ਵਿੱਚ customers ਕੋਲ ਪਏ goods sales ਨਹੀਂ (NOT) ਹਨ — ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ cost ($\text{selling value} \times 100 / (100 + \text{markup})$) ਉੱਤੇ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰੋ ਅਤੇ sales ਵਿੱਚੋਂ ਹਟਾਓ; consignment inward stock consignor ਦਾ ਹੈ (consignee ਇਸ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਰੱਖਦਾ ਹੈ); consignor ਨਾ ਵਿਕੇ consignment-outward stock ਨੂੰ cost ਉੱਤੇ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ।

NRV adjustments: ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣੀਆਂ/ਹੌਲੀ ਚੱਲਣ ਵਾਲੀਆਂ items ਅਤੇ customers ਵੱਲੋਂ ਠੁਕਰਾਏ goods ਨੂੰ cost ਉੱਤੇ ਨਹੀਂ, ਸੰਭਾਵਿਤ realizable value ਉੱਤੇ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (cost ₹11,250 ਨੂੰ ₹5,250 ਉੱਤੇ; ਹੜ੍ਹ ਕਾਰਨ ਦੇਰੀ ਵਾਲੇ goods ਦੀ cost ₹15,500, NRV ₹12,500 ਉੱਤੇ) — ਹਰ adjustment ਨੂੰ ਅੰਤ ਵਿੱਚ cost ਜਾਂ NRV ਵਿੱਚੋਂ ਜੋ ਘੱਟ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਕਸੌਟੀ ਉੱਤੇ ਪਰਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਯੋਗ (Application) ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ • 4 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- Roll-back format ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ: Stock on count date – year-end ਤੋਂ ਬਾਅਦ purchases + year-end ਤੋਂ ਬਾਅਦ cost of sales ($\text{Sales} \times 100 / (100 + \text{markup})$) $\pm$ returns = Stock at year-end; margins ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਬਦਲੋ (33.33% on cost = 25% on sales)।
- Adjusted selling price ਦੀ ਗਣਨਾ: GP rate = Gross margin $\div$ (Sales + selling price ਉੱਤੇ closing inventory); closing stock ਦੀ cost = stock ਦੀ selling price ਘਟਾਓ GP rate।
- Opening stock + Purchases + Manufacturing expenses – COGS (sales ਘਟਾਓ GP) ਤੋਂ closing inventory ਪਤਾ ਕਰੋ, selling, administrative ਅਤੇ financial expenses ਨੂੰ inventory cost ਤੋਂ ਬਾਹਰ (EXCLUDING) ਰੱਖ ਕੇ।

PQ 6.8 • PYQ 2021-Jul [2] (c) • Practical • 5M • Pg 236	3× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਦਰਮਿਆਨਾ
PQ 6.10 • PYQ 2025-Sep [6] (b) • Practical • 5M • Pg 238	6× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਦਰਮਿਆਨਾ
PQ 6.7 • MTP 2025-Jan S2 [2] (a) • Practical • 10M • Pg 235	9× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	
PQ 6.11 • PYQ 2026-Sep [5] (a) (Or) (ii) • Practical • 5M • Pg 239		LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	

ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis) ਮਿਸ਼ਰਤ ਅੰਕੜਿਆਂ ਉੱਤੇ ਕੰਮ ਕਰੋ • 7 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- ਬਹੁ-adjustment ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੱਲ ਕਰੋ: approval ਉੱਤੇ ਭੇਜੇ goods (ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਾ ਹੋਏ goods cost ਉੱਤੇ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰੋ, sales ਵਿੱਚੋਂ ਹਟਾਓ), consignment inward stock (consignor ਦਾ ਹੈ — ਬਾਹਰ ਰੱਖੋ; ਨਾ ਵਿਕਿਆ consignment outward stock — cost ਉੱਤੇ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰੋ), goods in transit, ਅਤੇ NRV ਤੱਕ write down ਕੀਤੀਆਂ abnormal/slow-moving items।
- Adjusted-profit ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ (₹5,75,000/₹32,00,000 pattern) ਵਿੱਚ net profit ਮੁੜ ਦਰਸਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹਰ scrutiny item ਦਾ purchases/sales ਅਤੇ closing stock ਉੱਤੇ ਦੋਹਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲੱਭੋ।
- ਜਦੋਂ count date year-end ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ (BEFORE) ਹੋਵੇ (ਜਿਵੇਂ 30th June ਲਈ 23rd June), ਦਿਸ਼ਾ ਉਲਟ ਦਿਓ: ਵਿਚਕਾਰਲੀ ਮਿਆਦ ਦੀਆਂ purchases ਜੋੜੋ ਅਤੇ cost of sales ਘਟਾਓ।

PQ 6.1 • PYQ 2019-Jun [6] (c) • Practical • 5M • Pg 227	3× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL II ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis)	ਦਰਮਿਆਨਾ
PQ 6.2 • PYQ 2023-Jun [2] (c) • Practical • 5M • Pg 228	3× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL II ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis)	ਦਰਮਿਆਨਾ
PQ 6.3 • RTP 2023-Dec [6] • Practical • --- • Pg 229	5× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL II ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis)	ਦਰਮਿਆਨਾ
PQ 6.5 • PYQ 2024-Jun [5] (a) • Practical • 5M • Pg 231	2× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL II ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis)	ਦਰਮਿਆਨਾ
PQ 6.6 • PYQ 2024-Sep [5] (a) • Practical • 5M • Pg 233	4× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL II ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis)	ਦਰਮਿਆਨਾ
PQ 6.9 • PYQ 2025-May [1] (c) {C} • Practical • 4M • Pg 237	4× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL II ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis)	ਦਰਮਿਆਨਾ
PQ 6.4 • MTP 2024-May [2] (a) • Practical • 10M • Pg 230	4× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL II ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis)	ਅੱਖਾ

ਅਧਿਆਇ 5

Depreciation and Amortisation

Depreciation and Amortisation

9 ਵਿਸ਼ੇ • 40 ਸ਼੍ਰੇਣੀਬੱਧ ਪ੍ਰਸ਼ਨ • ਮਹੱਤਤਾ: B

ICAI ਹੁਨਰ ਪ੍ਰੋਫਾਈਲ Level I 5–20% • Level II 80–95% — ਇਹ ਅਧਿਆਇ: ਪਰਚੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ

Level I — ਯਾਦ ਅਤੇ ਸਮਝ

12.9%

224 ਵਿੱਚੋਂ 29 ਅੰਕ

Level II — ਪ੍ਰਯੋਗ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ

87.1%

224 ਵਿੱਚੋਂ 195 ਅੰਕ

ਵਿਸ਼ਾ 1: ਜਾਣ-ਪਛਾਣ (Introduction)

P1-C5-U5-T01 • Topic 1: Introduction

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ ਅਧਿਆਇ 5 (Depreciation and Amortisation) ਦਾ 'Introduction' ਭਾਗ ਪੜ੍ਹੋ: depreciation ਦਾ ਸੰਕਲਪ, Schedule II (Companies Act, 2013) ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ, asset ਦੇ ਮੁੱਲ ਵਿੱਚ ਕਮੀ ਦੇ ਕਾਰਨ, component-wise depreciation, ਅਤੇ depreciation ਲਗਾਉਣ ਦੇ ਚਾਰ ਉਦੇਸ਼।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

Schedule II (Companies Act, 2013): “Depreciation is the systematic allocation of the depreciable amount of an asset over its useful life” — depreciable amount = cost (ਜਾਂ cost ਦੀ ਥਾਂ ਰੱਖੀ revalued amount) ਘਟਾਓ residual value; useful life = ਉਹ ਮਿਆਦ ਜਿਸ ਦੌਰਾਨ asset ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਰਹਿਣ ਦੀ ਆਸ ਹੈ, ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਆਸ ਕੀਤੀਆਂ production ਜਾਂ ਅਜਿਹੀਆਂ units ਦੀ ਗਿਣਤੀ।

ਮੁੱਲ ਘਟਣ ਦੇ ਕਾਰਨ: (1) ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ wear and tear, (2) efflux of time (ਵਰਤੋਂ ਨਾ ਹੋਣ ਉੱਤੇ ਵੀ), (3) ਤਕਨੀਕੀ ਜਾਂ ਹੋਰ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਕਾਰਨ obsolescence, (4) market value ਵਿੱਚ ਕਮੀ, (5) depletion (ਖਾਣਾਂ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਭੰਡਾਰ); depreciation ਉਦੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ asset ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਉਪਲਬਧ (AVAILABLE) ਹੋਵੇ, ਸਿਰਫ਼ ਅਸਲ ਵਰਤੋਂ ਉੱਤੇ ਨਹੀਂ — ਇਸ ਲਈ 'ਵਿਹਲੇ asset ਉੱਤੇ depreciation ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ' ਇੱਕ ਭਰਮ ਹੈ, ਪਰ land (ਅਨਿਸ਼ਚਿਤ ਜੀਵਨ) ਉੱਤੇ depreciation ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ।

ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ: ਇਹ non-cash operating expense ਅਤੇ profit ਉੱਤੇ charge ਹੈ — ਕੋਈ cash outflow ਨਹੀਂ, ਫਿਰ ਵੀ ਘਾਟੇ ਵਾਲੇ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਲਗਾਉਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ; ਇਹ matching principle ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ: expired cost (depreciation) P&L ਨੂੰ, unexpired cost (WDV) Balance Sheet ਨੂੰ; ਇਸ ਨੂੰ ਲਗਾਉਣ ਨਾਲ ਵੰਡਣਯੋਗ profits ਵੀ ਘਟਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ replacement ਲਈ funds ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

Component depreciation: ਜਿਸ ਪੁਰਜ਼ੇ ਦੀ cost item ਦੀ ਕੁੱਲ cost ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ significant ਹੋਵੇ ਅਤੇ (AND) ਜਿਸ ਦੀ useful life/method ਵੱਖਰੀ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਉੱਤੇ ਵੱਖਰਾ depreciation ਲਗਾਉਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ (ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼: airframe, engines, interiors); ਇੱਕੋ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਇੱਕੋ ਵਿਧੀ ਵਾਲੇ ਪੁਰਜ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਚਾਰ ਉਦੇਸ਼: (1) ਸਹੀ income measurement, (2) ਸਹੀ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਵੇਰਵਾ — asset ਨੂੰ unexpired cost ਉੱਤੇ ਦਿਖਾਉਣਾ, (3) replacement ਲਈ funds, (4) ਉਤਪਾਦਨ ਦੀ ਅਸਲ cost ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਨ।

ਸਮਝ (Understanding) ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ • 4 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- True/False ਨੂੰ ਸਿੱਧ ਕਰ ਸਕੋ: depreciation ਇੱਕ **NON-CASH** expense ਹੈ (ਕੋਈ cash outflow ਨਹੀਂ), ਪਰ ਇਹ operating expense ਅਤੇ profit ਉੱਤੇ charge ਹੈ (IS) --- ਘਾਟੇ ਵਾਲੇ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਲਗਾਉਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਵਰਤੋਂ/efflux of time ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਮੁਨਾਫ਼ੇਦਾਰੀ ਤੋਂ ਨਹੀਂ।
- ਸਮਝਾਓ ਕਿ land depreciable asset ਕਿਉਂ **ਨਹੀਂ (NOT)** ਹੈ: ਇਸ ਦੀ useful life ਅਨਿਸ਼ਚਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ ਜਾਂ ਸਮਾਂ ਬੀਤਣ ਨਾਲ ਇਸ ਦਾ ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ ਘਟਦਾ।
- ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਤਰਕ ਕਰੋ: depreciation ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ depreciable amount (cost ਘਟਾਓ residual value) ਦੀ useful life ਉੱਤੇ systematic allocation, ਅਤੇ ਇਹ matching principle ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ --- expired cost P&L ਨੂੰ, unexpired cost (WDV) Balance Sheet ਨੂੰ।
- ਤਰਕ ਲਈ ਯਾਦ ਰੱਖੋ: depreciation ਉਦੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ asset ਵਰਤੋਂ ਲਈ **ਉਪਲਬਧ (AVAILABLE)** ਹੋਵੇ, ਅਸਲ ਵਰਤੋਂ ਉੱਤੇ ਨਹੀਂ; obsolescence ਅਤੇ wear-and-tear ਵਰਤੋਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

TQ 1.1 • PYQ 2018-Nov [1] (a) (ii) {C} • True/False • 2M • Pg 243 4x ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL I ਸਮਝ (Understanding)	ਆਸਾਨ
TQ 1.3 • PYQ 2025-Sep [1] (a) (iv) {C} • True/False • 2M • Pg 243 3x ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL I ਸਮਝ (Understanding)	ਆਸਾਨ
TQ 1.4 • RTP 2025-Sep [1] (e) • True/False • 2M • Pg 244	LEVEL I ਸਮਝ (Understanding)	ਆਸਾਨ
TQ 1.2 • PYQ 2023-Dec [1] (a) (iii) {C} • True/False • 2M • Pg 243	LEVEL I ਸਮਝ (Understanding)	ਦਰਮਿਆਨ

ਵਿਸ਼ਾ 2: Depreciation ਦੇ ਮਾਪ ਦੇ ਕਾਰਕ (Factors in the Measurement of Depreciation)

P1-C5-U5-T02 • Topic 2: Factors in the Measurement of Depreciation

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ 'Factors in the Measurement of Depreciation' ਭਾਗ ਪੜ੍ਹੋ: asset ਦੀ cost, ਅਨੁਮਾਨਿਤ useful life, ਅਨੁਮਾਨਿਤ residual/scrap value, depreciable amount, ਅਤੇ Property, Plant and Equipment ਦੀ cost ਦੇ ਤੱਤ — directly attributable costs ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਰੱਖੀਆਂ ਮੱਦਾਂ ਸਮੇਤ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਤਿੰਨ ਕਾਰਕ: (1) installation, commissioning ਅਤੇ trial-run ਖ਼ਰਚਿਆਂ ਸਮੇਤ asset ਦੀ cost, (2) ਅਨੁਮਾਨਿਤ useful life (ਸਮੇਂ ਜਾਂ production units ਵਿੱਚ), (3) useful life ਦੇ ਅੰਤ ਉੱਤੇ ਅਨੁਮਾਨਿਤ scrap/residual value (ਨਾਮਾਤਰ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਿਫ਼ਰ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ)।

Depreciable amount: historical cost (ਜਾਂ revalued amount) ਘਟਾਓ ਅਨੁਮਾਨਿਤ residual value; ਜਿਵੇਂ

machinery ₹1,10,000 – residual ₹10,000 = ₹1,00,000, 5 ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ → depreciation ₹20,000 p.a.

PPE ਦੀ cost: purchase price (non-refundable import duties ਅਤੇ purchase taxes ਸਮੇਤ, trade discounts ਅਤੇ rebates ਘਟਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ) + asset ਨੂੰ ਇੱਛਤ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਸਥਾਨ ਅਤੇ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣ ਦੀਆਂ directly attributable costs + dismantling, removal ਅਤੇ site-restoration costs ਦਾ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਅਨੁਮਾਨ।

Directly attributable (capitalise ਕਰੋ): (a) acquisition/construction ਤੋਂ ਸਿੱਧੇ ਪੈਦਾ ਹੋਏ employee benefits, (b) site preparation, (c) initial delivery ਅਤੇ handling, (d) installation ਅਤੇ assembly, (e) test samples ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਦੀ ਰਕਮ ਘਟਾ ਕੇ testing costs, (f) professional fees (ਜਿਵੇਂ engineers)।

Capitalise ਨਹੀਂ (NOT) ਹੁੰਦੇ: ਨਵੀਂ facility ਦੇ opening/inauguration ਖਰਚੇ, ਨਵਾਂ product ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦੀ cost (advertisement/promotion), ਨਵੇਂ ਸਥਾਨ ਜਾਂ customer class ਦੀ cost (staff training ਸਮੇਤ), administration ਅਤੇ general overheads, relocation costs; ਇੱਛਤ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ asset ਵਿਹਲਾ ਜਾਂ ਘੱਟ ਵਰਤਿਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਵੀ ਹੋਰ ਕੋਈ cost capitalise ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕੋਈ major repair/addition ਜੀਵਨ ਜਾਂ ਸਮਰੱਥਾ ਨਾ ਵਧਾਵੇ।

ਯਾਦ (Remembering) ਜ਼ਬਾਨੀ ਯਾਦ ਕਰੋ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- depreciation ਦੀ ਗਣਨਾ ਦੇ 3 ਕਾਰਕ ਯਾਦ ਕਰੋ: (1) asset ਦੀ cost (installation, commissioning, trial run ਸਮੇਤ), (2) ਅਨੁਮਾਨਿਤ useful life (ਸਮੇਂ ਜਾਂ production units ਵਿੱਚ), (3) useful life ਦੇ ਅੰਤ ਉੱਤੇ ਅਨੁਮਾਨਿਤ scrap/residual value।
- ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ: Depreciable amount = historical cost (ਜਾਂ revalued amount) ਘਟਾਓ ਅਨੁਮਾਨਿਤ residual value; Useful life = ਆਸ ਕੀਤੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਜਾਂ (OR) ਆਸ ਕੀਤੀਆਂ production units ਦੀ ਗਿਣਤੀ।
- Cost of PPE = purchase price (non-refundable duties/taxes ਸਮੇਤ, trade discounts ਘਟਾ ਕੇ) + directly attributable costs + dismantling/site-restoration costs ਦਾ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਅਨੁਮਾਨ।

TQ 2.1 • PYQ 2020-Nov [6] (c) • Descriptive • 5M • Pg 244 2× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ **LEVEL I**
ਯਾਦ (Remembering)

ਦਰਸਿਆਨਾ

ਸਮਝ (Understanding) ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- directly attributable costs ਦੀਆਂ ਪੰਜ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਰਹੋ: acquisition/construction ਤੋਂ employee benefits, site preparation, initial delivery ਅਤੇ handling, installation ਅਤੇ assembly, testing costs (test samples ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਘਟਾ ਕੇ), professional fees (ਜਿਵੇਂ engineers)।
- ਸਮਝਾਓ ਕਿ ਕੀ capitalise ਨਹੀਂ (NOT) ਹੁੰਦਾ: inauguration/opening ਖਰਚੇ, ਨਵਾਂ product ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦੀ cost (advertisement), ਨਵੇਂ ਸਥਾਨ/customer class ਦੀ cost (staff training), administration ਅਤੇ general overheads, relocation costs।

TQ 2.2 • PYQ 2022-Nov [6] (b) • Descriptive • 5M • Pg 245 2× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ **LEVEL I**
ਸਮਝ (Understanding)

ਦਰਸਿਆਨਾ

ਵਿਸ਼ਾ 3: Depreciation ਲਗਾਉਣ ਦੀਆਂ ਵਿਧੀਆਂ (Methods for Providing Depreciation)

P1-C5-U5-T03 • Topic 3: Methods for Providing Depreciation

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ ਸਾਰੀਆਂ ਛੇ ਵਿਧੀਆਂ ਪੜ੍ਹੋ — Straight Line, Reducing/Diminishing Balance (WDV), Sum of Years' Digits, Machine Hour, Production Units ਅਤੇ Depletion — ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੂਤਰ, ਧਾਰਨਾਵਾਂ, ਗੁਣ/ਔਗੁਣ ਅਤੇ Illustrations 1--6 ਸਮੇਤ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

SLM (Fixed Instalment): Depreciation = (Cost of asset - Scrap value) ÷ Useful life; Rate = SLM depreciation ÷ Cost × 100; ਬਰਾਬਰ ਉਪਯੋਗਤਾ ਮੰਨ ਕੇ ਹਰ ਸਾਲ ਬਰਾਬਰ charge; ਸਰਲ, leases ਅਤੇ plant ਲਈ ਸਟੀਕ; ਸਾਲ ਦੇ ਕੁਝ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਅਨੁਪਾਤਕ charge (asset 1 July ਨੂੰ ਖਰੀਦਿਆ, ₹15,00,000 ਉੱਤੇ 10% → 6 ਮਹੀਨਿਆਂ ਦਾ charge ₹75,000)।

WDV / Reducing (Diminishing) Balance: opening WDV ਉੱਤੇ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ; Rate = $[1 - n\sqrt[n]{\text{Residual value} \div \text{Cost}}] \times 100$; ਉਮਰ ਨਾਲ repairs ਵਧਦੇ ਹਨ ਜਦਕਿ charge ਹਰ ਸਾਲ ਘਟਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ depreciation + repairs ਦਾ ਬੋਝ ਹਰ ਸਾਲ ਲਗਭਗ ਬਰਾਬਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ; asset ਦਾ ਮੁੱਲ ਕਦੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ; Income-tax Rules ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ (power generation/distribution undertakings ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ)।

Sum of Years' Digits (accelerated): depreciation = (Cost - Scrap) × ਚਾਲੂ ਸਾਲ ਸਮੇਤ ਬਾਕੀ ਜੀਵਨ ÷ $[n(n+1) \div 2]$; 10-year ਜੀਵਨ ਲਈ ਕੁੱਲ digits = 55, ਇਸ ਲਈ year 1 = 10/55, year 2 = 9/55 — ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਧ charge; ਇਹ reducing balance ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਹੀ ਇੱਕ ਰੂਪ ਹੈ।

Machine Hour, Production Units, Depletion: hour rate = (Cost - Scrap) ÷ ਕੁੱਲ ਅਨੁਮਾਨਿਤ machine hours, ਸਾਲਾਨਾ charge = ਕੰਮ ਕੀਤੇ ਘੰਟੇ × rate — SLM ਦਾ ਘੰਟਾਵਾਰ ਰੂਪ, ਜਿਸ ਨੂੰ Schedule II extra-shift depreciation ਰਾਹੀਂ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ; Production Units = Depreciable amount × ਮਿਆਦ ਦੌਰਾਨ ਉਤਪਾਦਨ ÷ ਅਨੁਮਾਨਿਤ ਕੁੱਲ ਉਤਪਾਦਨ; Depletion (ਖਾਣਾਂ/quarries) rate = cost ÷ ਅਨੁਮਾਨਿਤ ਕੁੱਲ ਮਾਤਰਾ, charge = ਕੱਢੀ ਮਾਤਰਾ × rate (quarry lease ₹1,00,00,000, 2,00,000 ਟਨ → 2,000 ਟਨ = ₹1,00,000)।

Pro-forma entries (ਦੋ ਵਿਕਲਪ): (i) asset ਨੂੰ cost ਉੱਤੇ ਰੱਖਣਾ — Dr. Depreciation / Cr. Provision for Depreciation (Accumulated Depreciation); (ii) Dr. Depreciation / Cr. Asset; ਦੋਵਾਂ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਕਰਨ ਲਈ Dr. Profit and Loss / Cr. Depreciation।

ਯਾਦ (Remembering) ਜ਼ਬਾਨੀ ਯਾਦ ਕਰੋ • 2 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- Machine Hour Rate method: ਪ੍ਰਤੀ ਘੰਟਾ depreciation = (Cost - Scrap)/Total estimated machine hours; ਸਾਲਾਨਾ charge = ਕੰਮ ਕੀਤੇ ਘੰਟੇ × rate; ਇਹ SLM ਦਾ ਰੂਪ ਹੈ ਜੋ ਸਾਲ ਦੀ ਥਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਘੰਟਾ ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; Schedule II ਇਸ ਨੂੰ extra shift depreciation ਰਾਹੀਂ ਮਾਨਤਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।
- ਸੂਤਰ: SLM depreciation = (Cost - Scrap)/Useful life; WDV rate = $[1 - n\sqrt[n]{\text{Residual}/\text{Cost}}] \times 100$; SYD fraction = ਬਾਕੀ ਜੀਵਨ (ਚਾਲੂ ਸਾਲ ਸਮੇਤ)/ $[n(n+1)/2]$; Depletion = (ਕੱਢੀ ਮਾਤਰਾ/ਕੁੱਲ ਅਨੁਮਾਨਿਤ ਮਾਤਰਾ) × cost।

TQ 3.4 • RTP 2024-Sep [18] (iv) • Short Note • --- • Pg 247 5× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL I ਯਾਦ (Remembering)	ਆਸਾਨ
TQ 3.5 • RTP 2026-May [18] (4) • Short Note • --- • Pg 247	LEVEL I ਯਾਦ (Remembering)	ਆਸਾਨ

ਸਮਝ (Understanding) ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ • 3 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- True/False ਜਾਲ: SYD ਇੱਕ accelerated method **ਹੀ ਹੈ (IS)** --- ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਧ, ਬਾਅਦ ਦੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਘੱਟ depreciation (accelerated methods ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਘੱਟ ਦਿੰਦੇ ਹਨ — ਇਹ ਕਥਨ FALSE ਹੈ)।
- Diminishing Balance Method ਸਮਝਾਓ: opening WDV ਉੱਤੇ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ; charge ਹਰ ਸਾਲ ਘਟਦਾ ਹੈ; asset ਦਾ ਮੁੱਲ ਕਦੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ; ਜਿੱਥੇ ਉਮਰ ਨਾਲ repairs ਵਧਦੇ ਹਨ ਉੱਥੇ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- ਤਰਕ ਦਿਓ ਕਿ WDV ਨਾਲ ਕੁੱਲ ਬੇਝ ਇੱਕਸਾਰ ਕਿਉਂ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ: repairs/maintenance ਵਧਣ ਨਾਲ depreciation ਘਟਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ depreciation + repairs ਹਰ ਸਾਲ ਲਗਭਗ ਬਰਾਬਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ (ਇਹ ਕਥਨ TRUE ਹੈ)।

TQ 3.1 • PYQ 2023-Dec [1] (a) (iv) {C} • True/False • 2M • Pg 245	LEVEL I ਸਮਝ (Understanding)	ਆਸਾਨ
TQ 3.2 • PYQ 2023-Dec [1] (b) (ii) {C} • Descriptive • 1M • Pg 246	LEVEL I ਸਮਝ (Understanding)	ਆਸਾਨ
TQ 3.3 • MTP 2024-Apr [1] (a) (iii) {C} • True/False • 2M • Pg 246 6× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL I ਸਮਝ (Understanding)	ਆਸਾਨ

ਪ੍ਰਯੋਗ (Application) ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ • 2 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- leases ਉੱਤੇ Annuity method ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ: depreciation = cost × annuity factor; ਹਰ ਸਾਲ opening balance ਉੱਤੇ interest credit ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
- ਖਾਣਾਂ/quarries ਲਈ Depletion method ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ: ਪ੍ਰਤੀ ਟਨ rate = cost/total estimated deposit; depreciation = ਕੱਢੇ ਟਨ × rate (ਜਿਵੇਂ ₹2,00,00,000 lease, 4,00,000 ਟਨ)।
- SLM/WDV ਨਾਲ Machinery A/c ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ purchase/erection ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਸਾਲ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਦਾ depreciation ਅਤੇ ਸਾਲ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ obsolete machine ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੇ।

PQ 3.2 • RTP 2025-Sep [7] • Practical • --- • Pg 250	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਦਰਮਿਆਨਾ
PQ 3.1 • MTP 2022-Nov [2] S2 (a) • Practical • 10M • Pg 248 3× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਔਖਾ

ਵਿਸ਼ਾ 4: Property, Plant and Equipment ਦੀ ਵਿਕਰੀ/Disposal ਉੱਤੇ ਲਾਭ ਜਾਂ ਹਾਨੀ (Profit or Loss on The Sale/Disposal of Property, Plant and Equipment)

P1-C5-U5-T04 • Topic 4: Profit or Loss on The Sale/Disposal of Property, Plant and Equipment

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ PPE ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਉੱਤੇ profit/loss ਵਾਲਾ ਭਾਗ ਅਤੇ Illustrations 7--9 ਪੜ੍ਹੋ: ਵਿਕਰੀ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੱਕ depreciation ਲਗਾਉਣਾ, WDV ਦੀ ਗਣਨਾ, P&L ਨੂੰ transfer, ਅਤੇ ਦੋ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀਆਂ — Provision for Depreciation Account ਸਮੇਤ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ — ਨਾਲ ਹੀ Machinery Disposal Account।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਨਿਯਮ: ਵਿਕਰੀ ਵਾਲੇ ਸਾਲ ਵਿੱਚ asset ਜਿੰਨੀ ਮਿਆਦ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ, ਉਸ ਲਈ depreciation ਲਗਾਓ; profit/loss = ਵਿਕਰੀ ਦੀ ਰਕਮ (ਜਾਂ insurance claim) – ਵਿਕਰੀ ਦੀ ਮਿਤੀ ਉੱਤੇ WDV, ਜੋ P&L ਨੂੰ transfer ਹੁੰਦਾ ਹੈ; disposal ਉੱਤੇ gain ਇੱਕ capital profit ਹੈ ਜੋ P&L ਵਿੱਚ credit ਹੁੰਦਾ ਹੈ, revenue/turnover ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ।

ਹੱਲ ਦਾ ਤਰਕ (SM): 1-1-2022 ਨੂੰ book value ₹50,00,000, ਘਟਾਓ 6 ਮਹੀਨਿਆਂ ਦਾ depreciation @10% ₹2,50,000 → 1-7-2022 ਨੂੰ WDV ₹47,50,000; ₹32,00,000 ਵਿੱਚ ਵੇਚਿਆ → ₹15,50,000 ਦਾ loss P&L ਨੂੰ।

Provision for Depreciation ਵਾਲਾ ਰੂਪ: Machinery A/c ਮੂਲ cost ਉੱਤੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ; ਵਿਕਰੀ ਉੱਤੇ — cost ਨੂੰ Machinery Disposal A/c ਵਿੱਚ transfer ਕਰੋ, accumulated depreciation transfer ਕਰੋ (Dr. Provision for Depreciation / Cr. Machinery Disposal), ਵਿਕਰੀ ਦੀ ਰਕਮ credit ਕਰੋ; Disposal A/c ਦਾ balance = P&L ਨੂੰ ਜਾਣ ਵਾਲਾ profit/loss।

Working-note ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ: machine-ਵਾਰ cost, ਸਾਲਾਨਾ depreciation ਅਤੇ WDV ਦੀ ਗਣਨਾ ਕਰੋ; erection/installation ਅਤੇ second-hand machines ਦੀ repair/reconditioning ਨੂੰ capitalise ਕਰੋ (Illus. 9: ₹3,00,000 + ₹60,000 repairs + ₹40,000 installation = ₹4,00,000 cost); ਸਾਲ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਖਰੀਦ ਅਤੇ ਵਿਕਰੀ ਉੱਤੇ ਠੀਕ ਮਹੀਨਿਆਂ ਲਈ ਅਨੁਪਾਤਕ depreciation ਦਿਓ।

ਸਮਝ (Understanding) ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- True/False: capital asset ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਉੱਤੇ gain ਨੂੰ revenue/turnover ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ (NOT) ਜੋੜਿਆ ਜਾਂਦਾ --- ਇਹ capital profit ਹੈ ਜੋ P&L ਵਿੱਚ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ ਉੱਤੇ credit ਹੁੰਦਾ ਹੈ, operating revenue ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ।
- disposal ਦਾ ਤਰਕ ਜਾਣੋ: ਵਿਕਰੀ ਵਾਲੇ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਲਈ depreciation ਲਗਾਓ, ਵਿਕਰੀ ਦੀ ਮਿਤੀ ਦੇ WDV ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਵਿਕਰੀ ਦੀ ਰਕਮ/insurance claim ਨਾਲ ਕਰਕੇ P&L ਨੂੰ transfer ਹੋਣ ਵਾਲਾ profit ਜਾਂ loss ਕੱਢੋ।

TQ 4.1 • PYQ 2023-Dec [1] (a) (ii) {C} • True/False • 2M • Pg 251

LEVEL I

ਸਮਝ (Understanding)

ਆਸਾਨ**ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)** ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ • 14 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- Machinery Account ਵਿੱਚ ਮੁਹਾਰਤ ਹਾਸਲ ਕਰੋ --- ਸਾਲ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ purchase, capitalise ਕੀਤੀ erection/installation cost, ਸਾਲ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਹਿੱਸੇ/ਪੂਰੀ machine ਦੀ ਵਿਕਰੀ, ਅਤੇ SLM ਜਾਂ WDV ਉੱਤੇ depreciation --- working notes ਵਿੱਚ ਹਮੇਸ਼ਾ machine-ਵਾਰ WDV ਗਿਣੋ।
- Provision for Depreciation Account ਵਾਲੇ ਰੂਪ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ: Machinery A/c cost ਉੱਤੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ; ਵਿਕਰੀ ਉੱਤੇ cost ਨੂੰ Machinery Disposal A/c ਵਿੱਚ transfer ਕਰੋ, accumulated depreciation transfer ਕਰੋ, ਵਿਕਰੀ ਦੀ ਰਕਮ credit ਕਰੋ, ਬਾਕੀ balance = profit/loss।
- insurance-claim disposals ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ (truck/bus ਤਬਾਹ, claim ਪੂਰੇ settlement ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ) ਅਤੇ ਉਸੇ ਮਿਤੀ ਨੂੰ replacement purchase ਦਾ ਵੀ।

- ਆਮ ਮੋੜਾਂ ਉੱਤੇ ਧਿਆਨ ਦਿਓ: opening balance ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ depreciation ਘਟਾ ਕੇ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇ (ਪਿੱਛੇ ਵੱਲ cost ਤੱਕ ਗਿਣੇ), second-hand machine ਜਿਸ ਦੀ repair/recondition cost capitalise ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਠੀਕ ਮਹੀਨਿਆਂ ਲਈ ਅਨੁਪਾਤਕ depreciation।

PQ 4.1 • PYQ 2019-Nov [1] (c) {C} • Practical • 4M • Pg 252	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਦਰਮਿਆਨਾ
PQ 4.3 • PYQ 2021-Jul [1] (c) {C} • Practical • 4M • Pg 254 3x ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਦਰਮਿਆਨਾ
PQ 4.4 • PYQ 2021-Dec [2] (b) • Practical • 5M • Pg 255	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਦਰਮਿਆਨਾ
PQ 4.9 • PYQ 2023-Dec [5] (b) • Practical • 5M • Pg 264	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਦਰਮਿਆਨਾ
PQ 4.12 • PYQ 2025-May [5] (a) • Practical • 5M • Pg 268	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਦਰਮਿਆਨਾ
PQ 4.13 • PYQ 2026-Jan [2] (b) • Practical • 8M • Pg 269	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਦਰਮਿਆਨਾ
PQ 4.2 • PYQ 2021-Jan [2] (b) • Practical • 10M • Pg 253 5x ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਔਖਾ
PQ 4.5 • PYQ 2022-May [2] (a) • Practical • 10M • Pg 256 3x ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਔਖਾ
PQ 4.6 • MTP 2022-May [2] (b) • Practical • 10M • Pg 258	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਔਖਾ
PQ 4.8 • PYQ 2023-Jun [2] (a) • Practical • 10M • Pg 262	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਔਖਾ
PQ 4.10 • MTP 2024-Aug [2] (a) • Practical • 10M • Pg 265	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਔਖਾ
PQ 4.14 • PYQ 2026-May [2] (a) • Practical • 10M • Pg 271	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਔਖਾ
PQ 4.7 • MTP 2022-Nov S1 [2] (a) • Practical • 10M • Pg 260	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	
PQ 4.11 • MTP 2024-Dec S1 [2] (b) • Practical • 10M • Pg 266	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	

ਵਿਸ਼ਾ 5: Depreciation ਦੀ ਵਿਧੀ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ (Change in the Method of Depreciation)

P1-C5-U5-T05 • Topic 5: Change in the Method of Depreciation

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ 'Change in the Method of Depreciation' ਭਾਗ ਅਤੇ Illustration 10 ਪੜ੍ਹੋ: ਵਿਧੀ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਇੱਕ change in accounting estimate ਹੈ ਜੋ prospectively ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ — ਤਬਦੀਲੀ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ WDV ਉੱਤੇ ਨਵੀਂ ਵਿਧੀ/rate ਨਾਲ depreciation ਲਗਾਓ (ਪਿਛਲੇ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਮੁੜ-ਗਣਨਾ ਨਹੀਂ)।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਨਿਯਮ: ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਹਰ financial year-end ਉੱਤੇ ਵਿਧੀ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰੋ; ਜੇ ਭਵਿੱਖੀ ਆਰਥਿਕ ਲਾਭਾਂ ਦੀ ਖਪਤ ਦਾ

ਅਨੁਮਾਨਿਤ ਰੁਝਾਨ ਕਾਫ਼ੀ ਬਦਲ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਵਿਧੀ ਬਦਲੋ; ਇਹ ਤਬਦੀਲੀ change in accounting **ESTIMATE** ਹੈ — ਤਬਦੀਲੀ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ WDV ਉੱਤੇ prospectively ਲਾਗੂ, ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਗਿਣ ਕੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (ਪਿਛਲੇ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਮੁੜ-ਗਣਨਾ ਨਹੀਂ)।

ਅਭਿਆਸ: ਪੁਰਾਣੀ ਵਿਧੀ ਅਧੀਨ ਤਬਦੀਲੀ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੱਕ machine-ਵਾਰ WDV ਤਿਆਰ ਕਰੋ, ਫਿਰ ਉਸ WDV ਉੱਤੇ ਨਵੀਂ ਵਿਧੀ/rate ਨਾਲ depreciation ਲਗਾਓ; ਜਿੱਥੇ ਬਾਕੀ useful life ਦਿੱਤੀ ਹੋਵੇ, ਨਵਾਂ ਸਾਲਾਨਾ depreciation = (ਤਬਦੀਲੀ ਦੀ ਮਿਤੀ ਉੱਤੇ WDV – scrap, ਜੇ ਹੋਵੇ) ÷ ਬਾਕੀ useful life।

SM ਉਦਾਹਰਣ: machine ₹10,50,000, residual ₹50,000, ਜੀਵਨ 10 ਸਾਲ; 2 ਸਾਲਾਂ ਲਈ SLM = ₹2,00,000, WDV ₹8,50,000; WDV @25% ਵੱਲ ਬਦਲਿਆ → ਤੀਜੇ ਸਾਲ ਦਾ depreciation ₹2,12,500 (SLM ਜਾਰੀ ਰਹਿੰਦਾ ਤਾਂ ₹1,00,000) — ਪੁੱਛੇ ਜਾਣ ਉੱਤੇ ਇਹ ਅੰਤਰ ਗਿਣ ਕੇ ਦਿਖਾਓ (Illustration 10 ਵਾਲਾ ਪੈਟਰਨ)।

ਪ੍ਰਯੋਗ (Application) ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ - 7 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- ਮਿਆਰੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ: ਪੁਰਾਣੀ ਵਿਧੀ (ਆਮ ਤੌਰ ਉੱਤੇ SLM ਜਾਂ WDV) ਅਧੀਨ ਤਬਦੀਲੀ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੱਕ machine-ਵਾਰ WDV ਤਿਆਰ ਕਰੋ, ਫਿਰ ਉਸ WDV ਉੱਤੇ ਬਾਕੀ ਜੀਵਨ ਲਈ ਨਵੀਂ ਵਿਧੀ/rate prospectively ਲਾਗੂ ਕਰੋ।
- ਵਿਧੀ ਦੀ ਤਬਦੀਲੀ ਨੂੰ ਸਾਲ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਕਰੀ ਨਾਲ ਜੋੜੋ: ਵੇਚੀ machine ਉੱਤੇ ਵਿਕਰੀ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੱਕ depreciation ਲਗਾਓ, profit/loss ਗਿਣੋ, ਫਿਰ ਬਾਕੀ machines ਲਈ ਵਿਧੀ ਬਦਲੋ।
- ਜਿੱਥੇ ਤਬਦੀਲੀ ਸਮੇਂ ਬਾਕੀ useful life ਦਿੱਤੀ ਹੋਵੇ (ਜਿਵੇਂ WDV ਤੋਂ SLM), ਨਵਾਂ ਸਾਲਾਨਾ depreciation = ਤਬਦੀਲੀ ਦੀ ਮਿਤੀ ਉੱਤੇ WDV ÷ ਬਾਕੀ useful life (scrap ਘਟਾ ਕੇ, ਜੇ ਹੋਵੇ)।
- ਹਰ machine ਲਈ ਸਾਫ਼ working notes ਬਣਾਓ (cost, ਸਾਲਾਨਾ depreciation, WDV) --- examiners step marks ਦਿੰਦੇ ਹਨ; ਜਿੱਥੇ ਪੁੱਛਿਆ ਜਾਵੇ, adjust ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ depreciation ਦਾ ਅੰਤਰ ਵੀ ਗਿਣ ਕੇ ਦਿਖਾਓ।

PQ 5.2 • PYQ 2022-Nov [1] (c) {C} • Practical • 4M • Pg 275	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਦਰਮਿਆਨਾ
PQ 5.4 • PYQ 2024-Jun [2] (b) • Practical • 8M • Pg 278 3× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਦਰਮਿਆਨਾ
PQ 5.5 • PYQ 2024-Sep [5] (b) • Practical • 5M • Pg 280 2× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਦਰਮਿਆਨਾ
PQ 5.1 • PYQ 2019-Jun [2] (b) • Practical • 10M • Pg 273 4× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਅੱਖਾ
PQ 5.3 • MTP 2023-Nov [2] (b) • Practical • 10M • Pg 277 2× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਅੱਖਾ
PQ 5.6 • PYQ 2025-Jan [2] (a) • Practical • 10M • Pg 281	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਅੱਖਾ
PQ 5.7 • RTP 2025-Jan [7] • Practical • --- • Pg 283 5× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਅੱਖਾ

ਵਿਸ਼ਾ 6: Property, Plant and Equipment ਦੀ ਅਨੁਮਾਨਿਤ Useful Life ਦੀ ਸੋਧ (Revision of the Estimated Useful Life of Property, Plant and Equipment)

P1-C5-U5-T06 • Topic 6: Revision of the Estimated Useful Life of Property, Plant and Equipment

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ 'Revision of the Estimated Useful Life' ਭਾਗ ਅਤੇ Illustration 11 ਪੜ੍ਹੋ: useful life ਅਤੇ residual value ਦੀ ਹਰ ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਤ ਉੱਤੇ ਸਮੀਖਿਆ ਹੁੰਦੀ ਹੈ; ਸੋਧ ਹੋਣ ਉੱਤੇ ਬਾਕੀ WDV (residual value ਘਟਾ ਕੇ) ਸੋਧੀ ਹੋਈ ਬਾਕੀ useful life ਉੱਤੇ ਵੰਡਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਨਿਯਮ: residual value ਅਤੇ useful life ਦੀ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਹਰ financial year-end ਉੱਤੇ ਸਮੀਖਿਆ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ; ਜੇ ਉਮੀਦਾਂ ਵੱਖਰੀਆਂ ਨਿਕਲਣ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ change in accounting estimate ਵਜੋਂ ਦਰਜ ਕਰੋ — WDV (ਬਾਕੀ depreciable amount) **ਸੋਧੀ ਹੋਈ (REVISED)** ਬਾਕੀ useful life ਉੱਤੇ prospectively ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਪਿਛਲੇ ਸਾਲਾਂ ਦਾ depreciation ਕਦੇ ਮੁੜ ਨਹੀਂ ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ।

ਸੂਤਰ: ਸੋਧਿਆ depreciation = (ਸੋਧ ਦੀ ਮਿਤੀ ਉੱਤੇ WDV – residual value) ÷ ਸੋਧੀ ਹੋਈ ਬਾਕੀ useful life।

Illustration 11: machine ₹6,00,000, SLM, 10-year ਜੀਵਨ, residual ਸਿਫ਼ਰ; 3 ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ depreciation ₹1,80,000, WDV ₹4,20,000; ਬਾਕੀ ਜੀਵਨ ਦਾ ਮੁੜ ਅਨੁਮਾਨ 7 ਤੋਂ 5 ਸਾਲ → ਚੌਥੇ ਸਾਲ ਤੋਂ depreciation = ₹4,20,000 ÷ 5 = ₹84,000 p.a.; ਕਈ machines ਵਾਲੀਆਂ tables ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ machine ਦਾ ਜੀਵਨ ਸੋਧਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹਰ machine ਦਾ accumulated depreciation ਅਤੇ WDV ਗਿਣੋ।

ਪ੍ਰਯੋਗ (Application) ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- ਹੱਲ ਦਾ ਕ੍ਰਮ ਪੱਕਾ ਕਰੋ: ਹੁਣ ਤੱਕ ਲਗਾਇਆ depreciation → ਸੋਧ ਦੀ ਮਿਤੀ ਉੱਤੇ WDV → ਨਵਾਂ depreciation = (WDV – residual value)/ਸੋਧੀ ਹੋਈ ਬਾਕੀ ਜੀਵਨ-ਮਿਆਦ, prospectively ਲਾਗੂ।
- ਕਈ machines ਵਾਲੀਆਂ tables ਹੱਲ ਕਰੋ (ਵੱਖ-ਵੱਖ purchase ਮਿਤੀਆਂ, ਜੀਵਨ, scrap values): ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ machine(s) ਦਾ ਜੀਵਨ ਸੋਧਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹਰ machine ਦਾ accumulated SLM depreciation ਅਤੇ WDV ਗਿਣੋ।
- ਯਾਦ ਰੱਖੋ ਕਿ ਇਹ change in accounting estimate ਹੈ --- ਕੋਈ retrospective adjustment ਨਹੀਂ, ਪਿਛਲੇ ਸਾਲਾਂ ਦਾ depreciation ਮੁੜ ਨਹੀਂ ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ।

PQ 6.1 • PYQ 2025-Sep [2] (a) • Practical • 8M • Pg 285 **2x ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ**

LEVEL II
ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)

ਦਰਮਿਆਨਾ

ਵਿਸ਼ਾ 7: Property, Plant and Equipment ਦਾ Revaluation (Revaluation of Property, Plant and Equipment)

P1-C5-U5-T07 • Topic 7: Revaluation of Property, Plant and Equipment

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ 'Revaluation of PPE' ਭਾਗ ਅਤੇ Illustration 12 ਪੜ੍ਹੋ: revaluation model, ਉੱਪਰ ਵੱਲ/ਹੇਠਾਂ ਵੱਲ revaluation ਦਾ ਲੇਖਾ-ਢੰਗ — Revaluation Surplus ਬਨਾਮ P&L, reversal ਦੇ ਨਿਯਮ, ਅਤੇ ਬਾਕੀ useful life ਉੱਤੇ revalued amount ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ depreciation।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

Model: ਜਿਸ asset ਦੀ fair value ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮਾਪੀ ਜਾ ਸਕੇ, ਉਸ ਨੂੰ revalued amount ਘਟਾਓ ਬਾਅਦ ਦੇ accumulated depreciation ਅਤੇ impairment ਉੱਤੇ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ; ਢੁਕਵੇਂ ਅੰਤਰਾਲਾਂ ਉੱਤੇ revalue ਕਰੋ; ਜੇ PPE ਦੀ ਇੱਕ item revalue ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਪੂਰੀ class (WHOLE CLASS) ਨੂੰ revalue ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ; revaluation ਇੱਕ accounting policy ਦੀ ਚੋਣ ਹੈ, ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ।

ਵਾਧਾ: Revaluation Surplus ਨੂੰ credit (equity ਵਿੱਚ ਇਕੱਠਾ) — **ਸਿਵਾਏ (EXCEPT)** ਉਸ ਹੱਦ ਤੱਕ P&L ਵਿੱਚ ਮਾਨਤਾ ਦਿਓ ਜਿਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਇਹ ਉਸੇ asset ਦੀ ਪਹਿਲਾਂ P&L ਨੂੰ charge ਕੀਤੀ ਕਮੀ ਨੂੰ ਉਲਟਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਕਮੀ: P&L ਨੂੰ charge — **ਸਿਵਾਏ (EXCEPT)** ਉਸੇ asset ਲਈ surplus ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ credit balance ਦੀ ਹੱਦ ਤੱਕ Revaluation Surplus ਨੂੰ debit ਕਰੋ; ਸਿਰਫ਼ ਵਾਧੂ ਗਿਰਾਵਟ P&L ਉੱਤੇ ਪੈਂਦੀ ਹੈ (ਲਗਾਤਾਰ ਸਾਲਾਨਾ revaluations ਲਈ ਅਹਿਮ)।

Revaluation ਤੋਂ ਬਾਅਦ depreciation (Illus. 12): cost ₹12,00,000, SLM 10 ਸਾਲ; 3 ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ WDV ₹8,40,000; ₹60,000 ਉੱਪਰ revalue → depreciable amount ₹9,00,000, ਸੋਧੀ ਹੋਈ ਬਾਕੀ 9 ਸਾਲ ਦੀ ਮਿਆਦ ਉੱਤੇ → ₹1,00,000 p.a.

Surplus ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ: derecognition ਉੱਤੇ Revaluation Surplus ਸਿੱਧਾ Retained Earnings ਵਿੱਚ transfer ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ upward revaluation ਕਾਰਨ ਵਾਧੂ depreciation ਹਰ ਸਾਲ transfer ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ — ਕਦੇ ਵੀ Profit or Loss ਰਾਹੀਂ ਨਹੀਂ।

ਪ੍ਰਯੋਗ (Application) ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ • 3 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ: revaluation ਦੀ ਮਿਤੀ ਉੱਤੇ $WDV \pm \text{revaluation ਦੀ ਰਕਮ} = \text{ਨਵੀਂ depreciable amount}$; ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ depreciation = ਨਵੀਂ ਰਕਮ ÷ ਸੋਧੀ ਹੋਈ ਬਾਕੀ useful life (ਜਿਵੇਂ ₹10,00,000 SLM 10 ਸਾਲ, 4 ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ₹40,000 ਉੱਪਰ revalue)।
- ਵਾਧੇ/ਕਮੀ ਦੇ ਨਿਯਮ ਲਾਗੂ ਕਰੋ: upward revaluation → Revaluation Surplus ਨੂੰ credit (ਪਹਿਲਾਂ P&L ਵਿੱਚ ਪਈ ਕਮੀ ਦੇ reversal ਉੱਤੇ → P&L ਨੂੰ credit); downward → P&L ਨੂੰ debit (ਉਸੇ asset ਦੇ ਪਹਿਲੇ surplus ਦੀ ਹੱਦ ਤੱਕ → Revaluation Surplus ਨੂੰ debit)।
- ਮੌਜੂਦਾ Revaluation Surplus balance ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਲਗਾਤਾਰ ਸਾਲਾਨਾ revaluations ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ --- ਗਿਰਾਵਟ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ asset ਦੇ surplus ਨਾਲ set off ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਸਿਰਫ਼ ਵਾਧੂ ਹਿੱਸਾ P&L ਉੱਤੇ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।
- ਧਿਆਨ ਦਿਓ: ਜੇ PPE ਦੀ ਇੱਕ item revalue ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਪੂਰੀ class ਨੂੰ revalue ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ; revaluation ਇੱਕ accounting policy ਦੀ ਚੋਣ ਹੈ, ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ।

PQ 7.1 • PYQ 2018-Nov [1] (c) {C} • Practical • 4M • Pg 288	8× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਦਰਮਿਆਨਾ
PQ 7.2 • MTP 2023-Apr [2] (a) • Practical • 5M • Pg 289		LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਦਰਮਿਆਨਾ
PQ 7.3 • PYQ 2026-Sep [2] (a) • Practical • 10M • Pg 290		LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	

ਵਿਸ਼ਾ 8: Intangible Assets

P1-C5-U5-T08 • Topic 8: Intangible Assets

ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ — ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੋਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ • ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ §8 ਪੜ੍ਹੋ: intangible assets ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਉਦਾਹਰਣਾਂ, ਮਾਨਤਾ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਸ਼ਰਤਾਂ, ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ cost ਅਤੇ derecognition।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ: intangible asset ਇੱਕ identifiable non-monetary asset ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਭੌਤਿਕ ਰੂਪ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਅਤੇ ਜੋ ਵਸਤਾਂ ਜਾਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਜਾਂ ਸਪਲਾਈ, ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਰਾਏ ਉੱਤੇ ਦੇਣ, ਜਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ — ਜਿਵੇਂ streaming/broadcasting rights, airport landing slots, patents, trademarks, copyrights, distribution rights, ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਦੇ customer contracts, customer data, purchased goodwill, computer software; intangibles ਕਾਰਨ entities ਆਪਣੇ tangible assets ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਕੀਮਤੀ ਬਣ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ (Air India ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ landing slots)।

ਮਾਨਤਾ ਅਤੇ cost: ਮਾਨਤਾ ਤਦ ਹੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਜੇ (i) identifiable ਹੋਵੇ — entity ਹੋਰ assets ਦੇ ਲਾਭ ਛੱਡੇ ਬਿਨਾਂ ਇਸ ਦੇ ਖ਼ਾਸ ਭਵਿੱਖੀ ਆਰਥਿਕ ਲਾਭ ਕਿਰਾਏ ਉੱਤੇ ਦੇ ਸਕੇ, ਵੇਚ ਸਕੇ, ਵਟਾ ਸਕੇ ਜਾਂ ਵੰਡ ਸਕੇ, (ii) enterprise ਇਸ ਉੱਤੇ **ਨਿਯੰਤਰਣ (CONTROL)** ਰੱਖੇ (ਲਾਭ ਲੈ ਸਕੇ ਅਤੇ ਦੂਜਿਆਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਰੋਕ ਸਕੇ), (iii) ਭਵਿੱਖੀ ਆਰਥਿਕ ਲਾਭ probable ਹੋਣ, ਅਤੇ (iv) cost ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮਾਪੀ ਜਾ ਸਕੇ; ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ intangible ਦੀ cost = purchase price + non-recoverable import duties/taxes + directly attributable expenditure (ਜਿਵੇਂ legal fees) - trade discounts ਅਤੇ rebates।

Derecognition ਅਤੇ ਤੁਲਨਾ: disposal ਉੱਤੇ ਜਾਂ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਭਵਿੱਖੀ ਆਰਥਿਕ ਲਾਭ ਦੀ ਆਸ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ derecognise ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ — gain/loss = net disposal proceeds - carrying amount, ਜਿਸ ਨੂੰ P&L ਵਿੱਚ ਮਾਨਤਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ; tangibles (ਆਸ ਕੀਤੀ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਜੀਵਨ ਦੌਰਾਨ depreciate) ਦੇ ਉਲਟ intangibles ਨੂੰ amortise ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ — ਉਲਟ ਸਬੂਤ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ useful life 10 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਾ ਹੋਣ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਕੁਝ (purchased goodwill) ਦੀ ਜੀਵਨ-ਮਿਆਦ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਵਿਸ਼ਾ 9: Amortisation

P1-C5-U5-T09 • Topic 9: Amortisation

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ 'Intangible Assets' ਅਤੇ 'Amortisation' ਭਾਗ ਪੜ੍ਹੋ: intangible assets ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ, ਮਾਨਤਾ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ, ਅਤੇ amortisation — ਭਾਵ ਕਿਸੇ intangible ਦੀ depreciable amount ਦੀ ਉਸ ਦੀ useful life ਉੱਤੇ systematic allocation (Illustrations 13--14)।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

Amortisation (SM): “the systematic allocation of the depreciable amount of an intangible asset over

its useful life" — ਭਾਵ intangible ਦਾ depreciation; asset ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਹੋਣ ਉੱਤੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ; intangible asset ਇੱਕ identifiable non-monetary asset ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਭੌਤਿਕ ਰੂਪ ਨਹੀਂ, ਅਤੇ ਜੋ ਵਸਤਾਂ/ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ/ਸਪਲਾਈ, ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਰਾਏ ਜਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਉਦਾਹਰਣਾਂ: patents, trademarks, copyrights, computer software, purchased goodwill, streaming ਅਤੇ broadcasting rights, airport landing rights/slots, theatrical distribution rights, ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਦੇ customer contracts, customer data।

ਮਾਨਤਾ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ: (i) identifiable (ਵੱਖ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਣ ਵਾਲੇ ਲਾਭ), (ii) enterprise ਦਾ ਇਸ ਉੱਤੇ ਨਿਯੰਤਰਣ (ਲਾਭ ਲੈ ਸਕੇ ਅਤੇ ਦੂਜਿਆਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਰੋਕ ਸਕੇ), (iii) probable ਭਵਿੱਖੀ ਆਰਥਿਕ ਲਾਭ, (iv) cost ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮਾਪਣਯੋਗ; $\text{cost} = \text{purchase price} + \text{non-recoverable duties/taxes} + \text{directly attributable expenditure}$ (ਜਿਵੇਂ legal fees), ਘਟਾਓ trade discounts।

ਧਾਰਨਾਵਾਂ: ਉਲਟ ਸਬੂਤ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ useful life 10 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ (NOT) ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ (10 ਸਾਲ ਤੋਂ ਲੰਮੇ contractual rights → ਉਸ ਲੰਮੀ ਮਿਆਦ ਉੱਤੇ amortise ਕਰੋ); third-party ਦੀ ਖ਼ਰੀਦ-ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਜਾਂ active market ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ residual value **ਸਿਫ਼ਰ (ZERO)** ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ; ਜੇ ਖਪਤ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਢੰਗ ਨਾਲ ਤੈਅ ਨਾ ਹੋ ਸਕੇ ਤਾਂ straight-line ਵਰਤੋਂ; ਮਿਆਦ ਅਤੇ ਵਿਧੀ ਦੀ ਹਰ year-end ਉੱਤੇ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰੋ।

Illustrations 13-14: patent cost ₹28,00,000 + ₹2,00,000 legal/registration = ₹30,00,000, 10 ਸਾਲ → ₹3,00,000 p.a. (registration ਵਾਲੇ ਅੱਧੇ ਸਾਲ ਲਈ ₹1,50,000); streaming rights ₹18,00,000, 10 ਸਾਲਾਂ ਉੱਤੇ, ਸਾਲ 3 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜੀਵਨ ਘਟਾ ਕੇ 5 ਹੋਰ ਸਾਲ → carrying amount ₹12,60,000 ÷ 5 = ₹2,52,000 p.a.

ਸਮਝ (Understanding) ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- amortisation ਸਮਝਾਓ: intangible asset ਦਾ depreciation --- ਕਿਸੇ intangible ਦੀ depreciable amount (cost ਘਟਾਓ residual value) ਦੀ ਉਸ ਦੀ useful life ਉੱਤੇ systematic allocation, ਜੋ asset ਦੇ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਹੋਣ ਉੱਤੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
- ਦੱਸਣ ਵਾਲੀਆਂ ਮੁੱਖ ਧਾਰਨਾਵਾਂ: ਉਲਟ ਸਬੂਤ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ useful life 10 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਾ ਹੋਣ ਦੀ ਧਾਰਨਾ; third-party ਖ਼ਰੀਦ-ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਜਾਂ active market ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ residual value **NIL** ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
- ਜੇ ਖਪਤ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਢੰਗ ਨਾਲ ਤੈਅ ਨਾ ਹੋ ਸਕੇ ਤਾਂ straight-line method ਵਰਤੋਂ; ਹਰ year-end ਉੱਤੇ amortisation ਦੀ ਮਿਆਦ ਅਤੇ ਵਿਧੀ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰੋ।
- ਉੱਤਰ ਨੂੰ intangibles ਦੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਨਾਲ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰੋ: patents, trademarks, copyrights, computer software, streaming/broadcasting rights, landing slots, purchased goodwill।

ਅਧਿਆਇ 6

Bills of Exchange and Promissory Notes

Bills of Exchange and Promissory Notes

19 ਵਿਸ਼ੇ • 23 ਸ਼੍ਰੇਣੀਬੱਧ ਪ੍ਰਸ਼ਨ • ਮਹੱਤਤਾ: C

ICAI ਹੁਨਰ ਪ੍ਰੋਫਾਈਲ Level I 5–20% • Level II 80–95% — ਇਹ ਅਧਿਆਇ: ਸਿਧਾਂਤ-ਪ੍ਰਧਾਨ

Level I — ਯਾਦ ਅਤੇ ਸਮਝ

32.0%

62.5 ਵਿੱਚੋਂ 20 ਅੰਕ

Level II — ਪ੍ਰਯੋਗ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ

68.0%

62.5 ਵਿੱਚੋਂ 42.5 ਅੰਕ

ਵਿਸ਼ਾ 1: Bills of Exchange

P1-C6-U6-T01 • Topic 1: Bills of Exchange

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ ਅਧਿਆਇ 6 ਦਾ Section 1 ਪੜ੍ਹੋ: bill of exchange ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ (ਲਿਖਤੀ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ਰਤ order), ਇਸ ਦੀਆਂ ਅੱਠ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ, ਤਿੰਨ ਧਿਰਾਂ, endorsement ਅਤੇ foreign bills of exchange (ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਤੀਆਂ ਵਿੱਚ draw ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ)।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ (SM): ਇੱਕ “instrument in writing containing an unconditional order signed by the maker directing certain person to pay a certain sum of money only to or to the order of a certain person or to the bearer of the instrument”; ਜਦੋਂ order ਨੂੰ ਉਸੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇ ਮੁੱਖ ਪਾਸੇ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ accept ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਦ ਹੀ ਇਹ ਜਾਇਜ਼ bill ਬਣਦਾ ਹੈ।

ਅੱਠ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ: (1) ਲਿਖਤੀ, (2) ਤਾਰੀਖ ਵਾਲਾ, (3) ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਰਕਮ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਦਾ order, (4) ਬਿਨਾਂ ਸ਼ਰਤ, (5) ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਵਿਅਕਤੀ, ਉਸ ਦੇ order ਜਾਂ bearer ਨੂੰ ਭੁਗਤਾਨਯੋਗ, (6) ਜਿਸ ਧਿਰ ਨੂੰ order ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਭੁਗਤਾਨ ਲਈ accept ਕੀਤਾ, (7) ਸਹੀ stamp ਵਾਲਾ (demand 'ਤੇ ਭੁਗਤਾਨਯੋਗ bills ਤੋਂ ਛੁੱਟ), (8) ਦੇਸ਼ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ currency ਵਿੱਚ ਭੁਗਤਾਨਯੋਗ।

ਤਿੰਨ ਧਿਰਾਂ: drawer (order ਦੇਣ ਵਾਲਾ — creditor/seller), drawee ਜੋ ਦਸਤਖਤ ਕਰਦੇ ਹੀ acceptor ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ payee (ਜਿਸ ਨੂੰ ਭੁਗਤਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ); drawer ਅਤੇ payee ਇੱਕੋ ਵਿਅਕਤੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ (CAN); cheque ਵਾਂਗ ਹੀ bill endorsement ਰਾਹੀਂ ਤਬਦੀਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

Liability: ਮੁੱਢਲੀ liability acceptor ਦੀ ਹੈ; ਜੇ ਉਹ ਭੁਗਤਾਨ ਨਾ ਕਰੇ ਤਾਂ holder ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਿਛਲੇ endorser ਜਾਂ drawer ਤੋਂ ਵਸੂਲ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

Foreign bill: ਇੱਕ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ draw ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਭੁਗਤਾਨਯੋਗ (Sec. 12, Negotiable Instruments Act: ਜੋ inland ਨਹੀਂ, ਉਹ ਸਾਰੇ instruments foreign ਹਨ); ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ TRIPLICATE ਵਿੱਚ draw ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਤੀ ਵੱਖਰੀ ਭੇਜੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ — ਇੱਕ ਪ੍ਰਤੀ 'ਤੇ ਭੁਗਤਾਨ ਹੋਣ ਨਾਲ ਬਾਕੀ ਬੇਕਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਯਾਦ (Remembering) ਜ਼ਬਾਨੀ ਯਾਦ ਕਰੋ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- ਹੂਬਹੂ ਲਿਖਣ ਵਾਲੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ: 'an instrument in writing containing an unconditional order, signed by the maker, directing a certain person to pay a certain sum of money only to, or to the order of, a certain person or to the bearer of the instrument' — ਇਹ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ English ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖੋ।
- ਧਿਰਾਂ: Drawer (order ਦੇਣ ਵਾਲਾ, ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ creditor/seller), Drawee/Acceptor (ਜਿਸ 'ਤੇ bill draw ਹੁੰਦਾ ਹੈ; ਦਸਤਖਤ ਕਰਕੇ acceptor ਬਣਦਾ ਹੈ), Payee (ਜਿਸ ਨੂੰ ਭੁਗਤਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ); drawer ਅਤੇ payee ਇੱਕੋ ਵਿਅਕਤੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।
- ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਸੂਚੀਬੱਧ ਕਰੋ: ਲਿਖਤੀ, ਤਾਰੀਖ ਵਾਲਾ, ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਰਕਮ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਦਾ order, ਬਿਨਾਂ ਸ਼ਰਤ, ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਵਿਅਕਤੀ/order/bearer ਨੂੰ ਭੁਗਤਾਨਯੋਗ, drawee ਵੱਲੋਂ accept ਕੀਤਾ, ਸਹੀ stamp ਵਾਲਾ (demand ਵਾਲੇ bills ਤੋਂ ਛੁੱਟ), ਕਾਨੂੰਨੀ currency ਵਿੱਚ ਭੁਗਤਾਨਯੋਗ।
- ਮੁੱਢਲੀ liability acceptor ਦੀ ਹੈ; ਉਸ ਦੇ default ਕਰਨ 'ਤੇ holder ਪਿਛਲੇ endorsers ਜਾਂ drawer ਤੋਂ ਵਸੂਲ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

TQ 1.1 • MTP 2025-Jan S2 [6] (b) (i) • Short Note • 2.5M • Pg 295 **10× ਪੁੱਛਿਆ** **LEVEL I**
ਗਿਆ ਯਾਦ (Remembering)

ਵਿਸ਼ਾ 2: Promissory Notes

P1-C6-U6-T02 • Topic 2: Promissory Notes

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Section 2 ਪੜ੍ਹੋ: promissory note ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ (maker ਵੱਲੋਂ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤਾ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ਰਤ undertaking), ਇਸ ਦੀਆਂ ਗਿਆਰਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਅਤੇ specimen format।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ (SM): “an instrument in writing, not being a bank note or currency note containing an unconditional undertaking signed by the maker to pay a certain sum of money only to or to the order of a certain person”; RBI Act ਦੇ Section 31(2) ਅਨੁਸਾਰ promissory note ਨੂੰ bearer ਨੂੰ ਭੁਗਤਾਨਯੋਗ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ (CANNOT)।

Essentials (11 ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ): ਲਿਖਤੀ; ਭੁਗਤਾਨ ਦਾ ਸਪਸ਼ਟ PROMISE — ਕੇਵਲ ਕਰਜ਼ੇ ਨੂੰ ਮੰਨਣਾ note ਨਹੀਂ; ਬਿਨਾਂ ਸ਼ਰਤ — “I promise to pay ₹50,000 as soon as I can” ਅਯੋਗ ਹੈ; ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਰਕਮ — “₹50,000 plus all fine” ਅਯੋਗ ਹੈ; maker ਅਤੇ payee ਦੋਵੇਂ ਨਿਸ਼ਚਿਤ; maker ਦੇ ਦਸਤਖਤ; ਸਹੀ stamp; ਕਾਨੂੰਨੀ currency ਵਿੱਚ ਭੁਗਤਾਨਯੋਗ; bearer ਨੂੰ ਭੁਗਤਾਨਯੋਗ ਨਹੀਂ।

ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਪੱਖ: ਇਹ bank note ਜਾਂ currency note ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਕੋਈ acceptance ਲੋੜੀਂਦੀ ਨਹੀਂ (NO) — debtor ਆਪ ਹੀ ਇਸ ਨੂੰ ਬਣਾਉਂਦਾ ਅਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਸਮਝ (Understanding) ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- True/False ਜਾਲ: promissory note ਨੂੰ bearer ਨੂੰ ਭੁਗਤਾਨਯੋਗ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ (CANNOT) --- RBI Act ਦਾ Section 31(2) ਇਸ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ('payable to bearer' ਕਥਨ FALSE ਹੈ)।

- ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੱਤ ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ: ਸਪਸ਼ਟ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ਰਤ promise (ਕੇਵਲ ਕਰਜ਼ਾ ਮੰਨਣਾ note ਨਹੀਂ; 'as soon as I can' ਸ਼ਰਤੀਆ ਹੈ), ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਰਕਮ, ਨਿਸ਼ਚਿਤ maker ਅਤੇ payee, ਦਸਤਖਤ ਅਤੇ stamp ਵਾਲਾ।
- ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਪੱਖ ਨੋਟ ਕਰੋ: ਇਹ bank note ਜਾਂ currency note ਨਹੀਂ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਕੋਈ acceptance ਲੋੜੀਂਦੀ ਨਹੀਂ (NO) (debtor ਆਪ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ)।

TQ 2.1 • PYQ 2024-Sep [1] (a) (iv) {C} • True/False • 2M • Pg 295 3× ਪੁੱਛਿਆ LEVEL I
ਸਮਝ (Understanding)

ਆਸਾਨ

ਵਿਸ਼ਾ 3: Bill of Exchange ਅਤੇ Promissory Note ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ (Differences - Bill of Exchange and Promissory Note)

P1-C6-U6-T03 • Topic 3: Differences - Bill of Exchange and Promissory Note

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Section 3 ਦੀ ਤੁਲਨਾ table ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰੋ: order ਬਨਾਮ promise, ਧਿਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ, ਭੁਗਤਾਨ ਕੌਣ ਕਰਦਾ ਹੈ, draw ਕੌਣ ਕਰਦਾ ਹੈ, drawer ਅਤੇ payee ਦਾ ਇੱਕੋ ਵਿਅਕਤੀ ਹੋਣਾ, liability ਦਾ ਸੁਭਾਅ, conditional acceptance, notice of dishonour ਅਤੇ noting/protest।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਮੂਲ ਅੰਤਰ: bill ਵਿੱਚ drawee ਨੂੰ ਭੁਗਤਾਨ ਲਈ creditor ਦਾ ORDER ਹੁੰਦਾ ਹੈ; note ਵਿੱਚ debtor ਦਾ ਆਪਣਾ PROMISE ਹੁੰਦਾ ਹੈ — ਬਾਕੀ ਹਰ ਅੰਤਰ ਇਸੇ ਤੋਂ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ।

Bill of Exchange	Promissory Note
ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਰਕਮ ਅਦਾ ਕਰਨ ਦਾ order ਹੁੰਦਾ ਹੈ	ਸਿਰਫ਼ ਅਦਾ ਕਰਨ ਦਾ promise ਹੁੰਦਾ ਹੈ
ਆਮ ਤੌਰ ਉੱਤੇ 3 parties: drawer, drawee, payee	2 parties: maker ਅਤੇ payee
Creditor draw ਕਰਦਾ ਹੈ; acceptor ਅਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ	Debtor ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ; maker ਅਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ
Drawer ਅਤੇ payee ਇੱਕੋ ਵਿਅਕਤੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ	Maker ਅਤੇ payee ਇੱਕੋ ਵਿਅਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ
Drawer ਦੀ liability secondary ਅਤੇ conditional (ਸਿਰਫ਼ acceptor ਦੇ default ਕਰਨ ਉੱਤੇ)	Maker ਦੀ liability primary ਅਤੇ absolute
Conditionally accept ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ; notice of dishonour ਦੇਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ	Conditionally ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ; notice of dishonour ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ
Dishonour ਹੋਣ ਉੱਤੇ noting ਅਤੇ protest ਲਾਜ਼ਮੀ	Noting ਅਤੇ protest ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ

ਸਮਝ (Understanding) ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ • 2 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- True/False: bill --- drawer ਅਤੇ payee ਇੱਕੋ ਵਿਅਕਤੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ (MAY); promissory note --- maker ਅਤੇ payee ਇੱਕੋ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ (CANNOT) (ਉਲਟੇ ਕਥਨ ਦਾ ਆਮ ਜਾਲ: ਪੜ੍ਹੋ ਕਿ ਕਿਹੜਾ instrument ਧਿਰਾਂ ਦੀ ਇੱਕਰੂਪਤਾ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ)।
- ਬਚਾਅ ਕਰਨ ਯੋਗ TRUE ਕਥਨ: bill ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ACCEPTOR ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਦਕਿ promissory note ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ MAKER ਕਰਦਾ ਹੈ; bill creditor draw ਕਰਦਾ ਹੈ, note debtor ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ।
- Liability ਦਾ ਅੰਤਰ ਸਮਝਾਓ: bill 'ਤੇ drawer ਦੀ liability ਗੱਠ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤੀਆ ਹੈ; note 'ਤੇ maker ਦੀ liability ਮੁੱਢਲੀ ਅਤੇ ਪੂਰਨ ਹੈ।
- ਕਾਰਨਾਂ ਵਜੋਂ ਦੱਸਣ ਲਈ ਹੋਰ ਅੰਤਰ: bill ਵਿੱਚ order (3 ਧਿਰਾਂ), note ਵਿੱਚ promise (2 ਧਿਰਾਂ); notice of dishonour ਅਤੇ noting/protest ਕੇਵਲ bills ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ; ਕੇਵਲ bill ਹੀ conditionally accept ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

TQ 3.1 • PYQ 2019-Nov [1] (a) (iv) {C} • True/False • 2M • Pg 296 **3× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ** **LEVEL I**
ਸਮਝ (Understanding) **ਆਸਾਨ**

TQ 3.2 • PYQ 2024-Jun [1] (a) (iv) {C} • True/False • 2M • Pg 296 **2× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ** **LEVEL I**
ਸਮਝ (Understanding) **ਆਸਾਨ**

ਵਿਸ਼ਾ 4: Bills of Exchange ਅਤੇ Promissory Notes ਦਾ ਲੇਖਾ-ਇੰਦਰਾਜ (Record of Bills of Exchange and Promissory Notes)

P1-C6-U6-T04 • Topic 4: Record of Bills of Exchange and Promissory Notes

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Section 4 ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰੋ: Bills Receivable (asset) ਬਨਾਮ Bills Payable (liability), bill ਮਿਲਣ ਦੀਆਂ journal entries, holder ਦੇ ਤਿੰਨ ਵਿਕਲਪ (retain, endorse, discount), ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਵਿਕਲਪ ਹੇਠ honour ਅਤੇ dishonour।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਵਰਗੀਕਰਨ: promissory note ਜਾਂ accepted bill ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ (RECEIVING) ਧਿਰ asset ਦਰਜ ਕਰਦੀ ਹੈ — Bills Receivable (Dr. Bills Receivable / Cr. Drawee or Maker); note ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਜਾਂ bill accept ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਧਿਰ liability ਦਰਜ ਕਰਦੀ ਹੈ — Bills Payable।

Holder ਦੇ ਤਿੰਨ ਵਿਕਲਪ: (i) maturity ਤੱਕ retain — ਹੋਰ ਕੋਈ entry ਨਹੀਂ; honour ਹੋਣ 'ਤੇ Dr. Bank / Cr. Bills Receivable; (ii) creditor Z ਨੂੰ endorse — Dr. Z / Cr. Bills Receivable, ਅਤੇ honour 'ਤੇ ਕੋਈ entry ਨਹੀਂ; (iii) bank ਕੋਲ discount — Dr. Bank (ਪ੍ਰਾਪਤ net ਰਕਮ), Dr. Discount / Cr. Bills Receivable, ਅਤੇ honour 'ਤੇ ਕੋਈ entry ਨਹੀਂ।

Dishonour: ਹਮੇਸ਼ਾ drawee/maker ਨੂੰ debit ਕਰੋ (ਉਹ ਮੁੜ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ); credit ਇਸ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੈ ਕਿ bill ਕਿੱਥੇ ਸੀ — retain ਕੀਤਾ ਤਾਂ Bills Receivable, endorse ਕੀਤਾ ਤਾਂ Creditor's account, discount ਕੀਤਾ ਤਾਂ Bank।

Endorsement ਰਾਹੀਂ discharge: ਆਪਣੀ acceptance ਨੂੰ ਕੋਲ ਪਈ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਧਿਰ ਦੀ acceptance endorse ਕਰਕੇ ਚੁਕਾਉਣਾ — Dr. Bills Payable / Cr. Bills Receivable (Katrak ਵੱਲੋਂ Patel ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ₹5,000 ਦੀ acceptance Mody ਦੀ acceptance ਨਾਲ ਚੁਕਾਉਣਾ); accounts ਚੁਣਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਪੱਕਾ ਕਰੋ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸ ਦੀਆਂ (WHOSE) books ਲਿਖ

ਰਹੇ ਹੋ।

ਪ੍ਰਯੋਗ (Application) ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ — ਇਸ ਸੰਸਕਰਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ

- Holder ਦੇ ਤਿੰਨ ਵਿਕਲਪਾਂ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ: retain (maturity ਤੱਕ ਕੋਈ entry ਨਹੀਂ), endorse (Dr Endorsee, Cr Bills Receivable), discount (Dr Bank net ਰਕਮ ਨਾਲ, Dr Discount, Cr Bills Receivable)।
- Dishonour entries: ਹਮੇਸ਼ਾ drawee ਨੂੰ debit ਕਰੋ; credit Bills Receivable (ਜੇ retain ਕੀਤਾ), creditor (ਜੇ endorse ਕੀਤਾ) ਜਾਂ Bank (ਜੇ discount ਕੀਤਾ)।
- ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਧਿਰ ਦੀ acceptance endorse ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ acceptance ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ: Dr Bills Payable, Cr Bills Receivable (ਜਿਵੇਂ Katrak ਵੱਲੋਂ Mody ਦੀ acceptance ਨਾਲ Patel ਦਾ bill ਚੁਕਾਉਣਾ)।
- ਸਟੀਕ narrations ਲਿਖੋ ਅਤੇ drawer ਤੇ drawee ਦੀਆਂ books ਵੱਖਰੀਆਂ ਰੱਖੋ --- ਬਹੁਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੇਵਲ ਇੱਕ (ONE) ਧਿਰ ਦੀਆਂ books ਵਿੱਚ journal entries ਪੁੱਛਦੇ ਹਨ।

ਵਿਸ਼ਾ 5: Term of a Bill

P1-C6-U6-T05 • Topic 5: Term of a Bill

ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ — ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੋਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ • ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ \$5 ਪੜ੍ਹੋ: bill ਦੀ ਮਿਆਦ, ਅਤੇ after-sight ਤੇ after-date bills ਵਿੱਚ term ਕਦੋਂ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

Term: bill of exchange ਦਾ term ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਿਆਦ ਦਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ bill ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਤੋਂ 90 ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ; ਜਦੋਂ bill AFTER SIGHT draw ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ term “sighting” ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਭਾਵ bill accept ਹੋਣ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਦਕਿ AFTER DATE draw ਕੀਤੇ bill ਦਾ term bill draw ਕਰਨ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਤੋਂ ਚੱਲਦਾ ਹੈ।

ਵਿਸ਼ਾ 6: Expiry / Due Date of a Bill

P1-C6-U6-T06 • Topic 6: Expiry / Due Date of a Bill

ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ — ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੋਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ • ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ \$6 ਪੜ੍ਹੋ (\$7 Days of Grace ਸਮੇਤ): ਉਹ ਤਾਰੀਖ ਜਿਸ ਦਿਨ term ਖਤਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

Due date: ਜਿਸ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ bill ਦਾ term ਖਤਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ “Expiry/Due Date of the bill” ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ; demand ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੁਗਤਾਨਯੋਗ ਹਰ instrument ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ three days of grace ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ।

ਵਿਸ਼ਾ 7: Days of Grace

P1-C6-U6-T07 • Topic 7: Days of Grace

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Sections 5--10 ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰੋ: term of a bill, expiry/due date, three days of grace, date of maturity, ਅਤੇ bills at sight ਬਨਾਮ bills after date।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਨਿਯਮ (SM): "Every instrument payable otherwise than on demand is entitled to three days of grace"; date of maturity = expiry/due date + 3 days of grace।

Grace ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਅਪਵਾਦ: on demand, at sight ਜਾਂ on presentment ਭੁਗਤਾਨਯੋਗ ਦੱਸੇ instruments grace days ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ mature ਹੁੰਦੇ ਹਨ ("at sight" ਅਤੇ "presentment" ਦਾ ਅਰਥ on demand ਹੈ); ਨਿਸ਼ਚਿਤ (SPECIFIC) ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਭੁਗਤਾਨਯੋਗ bill ਇੱਕ time instrument ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ 3 days ਮਿਲਦੇ ਹਨ (DOES)।

Bill at sight ਬਨਾਮ bill after date: at sight — ਭੁਗਤਾਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦਰਜ ਨਹੀਂ, ਕਿਸੇ ਵੀ presentation 'ਤੇ demand ਉੱਤੇ ਭੁਗਤਾਨਯੋਗ, grace ਨਹੀਂ; after date — time instrument (ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਮਿਆਦ ਬਾਅਦ, ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਦਿਨ, after sight, ਜਾਂ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਾਪਰਨ ਵਾਲੀ ਘਟਨਾ 'ਤੇ ਭੁਗਤਾਨਯੋਗ), grace days ਜੋੜੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ; cheque ਹਮੇਸ਼ਾ on demand ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਦੇ time instrument ਨਹੀਂ।

ਸਮਝ (Understanding) ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- ਕਾਰਨ ਸਮੇਤ ਨਿਯਮ: demand ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੁਗਤਾਨਯੋਗ ਹਰ instrument ਨੂੰ ਤਿੰਨ (THREE) days of grace ਮਿਲਦੇ ਹਨ; maturity date = due/expiry date + 3 days of grace।
- True/False ਜਾਲ: ਨਿਸ਼ਚਿਤ (SPECIFIC) ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਭੁਗਤਾਨਯੋਗ bill ਨੂੰ ਵੀ days of grace ਮਿਲਦੇ ਹਨ --- grace days ਕੇਵਲ demand/at sight/on presentment 'ਤੇ ਭੁਗਤਾਨਯੋਗ instruments ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ (ਇਸ ਲਈ 'specific due date excludes grace days' FALSE ਹੈ)।
- bill at sight (ਸਮਾਂ ਦਰਜ ਨਹੀਂ, demand 'ਤੇ ਭੁਗਤਾਨਯੋਗ, grace days ਨਹੀਂ) ਨੂੰ bill after date/after sight (time instrument, grace days ਜੋੜੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ) ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਰੋ।

TQ 7.1 • PYQ 2022-May [1] (a) (iii) {C} • True/False • 2M • Pg 297

LEVEL I

ਸਮਝ (Understanding)

ਆਸਾਨ

ਵਿਸ਼ਾ 8: Date of Maturity of Bill

P1-C6-U6-T08 • Topic 8: Date of Maturity of Bill

ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ — ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੋਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ • ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ §8 ਪੜ੍ਹੋ: due date ਵਿੱਚ three days of grace ਜੋੜਨਾ, ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਅਪਵਾਦ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

Maturity: expiry/due date ਵਿੱਚ three days of grace ਜੋੜ ਕੇ ਮਿਲੀ ਤਾਰੀਖ date of maturity ਹੈ — ਹਰ promissory note ਜਾਂ bill of exchange ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਤੀਜੇ ਦਿਨ mature ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਿਨ ਉਹ ਭੁਗਤਾਨਯੋਗ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਿਵਾਏ (EXCEPT) ਜਦੋਂ ਉਹ (i) on demand, (ii) at sight, ਜਾਂ (iii) on presentment ਭੁਗਤਾਨਯੋਗ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ (ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਈ grace days ਨਹੀਂ)।

ਵਿਸ਼ਾ 9: Bill at Sight

P1-C6-U6-T09 • Topic 9: Bill at Sight

ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ — ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੋਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ • ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ §9 ਪੜ੍ਹੋ: ਉਹ demand instruments ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਭੁਗਤਾਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

Bill at sight: ਉਹ instrument ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਭੁਗਤਾਨ ਦਾ ਕੋਈ ਸਮਾਂ ਦਰਜ ਨਹੀਂ (NO); ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਸਮਾਂ ਨਾ ਦੱਸਿਆ ਹੋਵੇ ਜਾਂ on demand, at sight ਜਾਂ on presentment ਭੁਗਤਾਨਯੋਗ ਦੱਸਿਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ note/bill demand 'ਤੇ ਭੁਗਤਾਨਯੋਗ ਹੈ ("at sight" ਅਤੇ "presentment" ਦਾ ਅਰਥ on demand) — maturity ਗਿਣਨ ਲਈ days of grace ਨਹੀਂ ਜੋੜੇ ਜਾਂਦੇ, ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ instrument ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਭੁਗਤਾਨ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ; cheque ਹਮੇਸ਼ਾ on demand ਭੁਗਤਾਨਯੋਗ ਹੈ।

ਵਿਸ਼ਾ 10: Bill after Date

P1-C6-U6-T10 • Topic 10: Bill after Date

ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ — ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੋਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ • ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ §10 ਪੜ੍ਹੋ: time instruments ਅਤੇ after sight ਦਾ ਅਰਥ; stale cheques ਬਾਰੇ ਟਿੱਪਣੀ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

Bill after date: ਉਹ instrument ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਭੁਗਤਾਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦਰਜ ਹੈ (IS) — note/bill time instrument ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਹ (a) ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਮਿਆਦ ਬਾਅਦ, (b) ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਦਿਨ, (c) after sight, ਜਾਂ (d) ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਾਪਰਨ ਵਾਲੀ ਘਟਨਾ ਹੋਣ 'ਤੇ ਭੁਗਤਾਨਯੋਗ ਹੋਵੇ; "after sight" ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ sight ਲਈ presentment ਤੋਂ ਬਾਅਦ (promissory note) ਜਾਂ acceptance ਜਾਂ non-acceptance ਲਈ noting/protest ਤੋਂ ਬਾਅਦ (bill of exchange)।

Cheque: cheque time instrument ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ on demand ਭੁਗਤਾਨਯੋਗ ਹੈ — ਉਹ post-dated ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਤੋਂ 90 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ void "Stale Cheque" ਬਣ ਜਾਂਦਾ

ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ bank honour ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ।

ਵਿਸ਼ਾ 11: Bill ਦੀ Due Date ਕਿਵੇਂ ਗਿਣੀਏ (How to Calculate Due Date of a Bill)

P1-C6-U6-T11 • Topic 11: How to Calculate Due Date of a Bill

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Due dates ਗਿਣਨ ਬਾਰੇ Section 11 ਦੀ table ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰੋ: ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਦਿਨ, ਦੱਸੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਬਾਅਦ, ਦੱਸੇ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ (bill ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਛੱਡ ਕੇ) ਭੁਗਤਾਨਯੋਗ bills, ਅਤੇ ਛੁੱਟੀ ਦੇ ਨਿਯਮ; ਧਿਆਨ ਦਿਓ ਕਿ 'after sight' acceptance ਤੋਂ ਅਤੇ 'after date' draw ਕਰਨ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਤੋਂ ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਗਣਨਾ ਸਾਰਣੀ: (a) ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਭੁਗਤਾਨਯੋਗ → ਉਹੀ ਤਾਰੀਖ due date ਹੈ; (b) date ਤੋਂ ਦੱਸੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਬਾਅਦ → term ਉਸ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰੀ ਦਿਨ ਖਤਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਜੇ ਅਨੁਸਾਰੀ ਦਿਨ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਆਖਰੀ ਦਿਨ (31 Jan ਨੂੰ 3 months ਲਈ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤਾ bill → grace ਸਮੇਤ due 3 May); (c) date ਤੋਂ ਦੱਸੇ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ → bill ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਛੱਡ ਕੇ (EXCLUDING) ਦਿਨ ਜੋੜੋ।

ਛੁੱਟੀ ਦੇ ਨਿਯਮ: due date public holiday 'ਤੇ ਆਵੇ → ਪਿਛਲਾ (PRECEDING) business day due date ਹੈ; ਐਮਰਜੈਂਸੀ/ਅਚਾਨਕ ਛੁੱਟੀ → ਅਗਲਾ (NEXT) ਦਿਨ।

After sight ਬਨਾਮ after date: AFTER SIGHT bill ਦਾ term acceptance ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, AFTER DATE bill ਦਾ draw ਕਰਨ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਤੋਂ — ਜਿਵੇਂ 1.1.2022 ਦਾ 3 months after sight ਵਾਲਾ bill, 6.1.2022 ਨੂੰ accept ਹੋਇਆ, 9.4.2022 ਨੂੰ mature ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸਮਝ (Understanding) ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ • 2 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਦੱਸਣ ਵਾਲੇ ਛੁੱਟੀ ਦੇ ਨਿਯਮ: due date PUBLIC holiday 'ਤੇ ਆਵੇ → ਪਿਛਲਾ (PRECEDING) business day (ਇਸ ਲਈ 'next working day' FALSE ਹੈ); ਐਮਰਜੈਂਸੀ/ਅਚਾਨਕ ਛੁੱਟੀ → ਅਗਲਾ (NEXT) ਦਿਨ।
- ਮਹੀਨਿਆਂ ਦਾ ਨਿਯਮ: term ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰੀ ਦਿਨ ਖਤਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ; ਅਨੁਸਾਰੀ ਦਿਨ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਆਖਰੀ ਦਿਨ (31 Jan ਦਾ 3 months ਵਾਲਾ bill → grace ਸਮੇਤ due 3 May)।
- Red-Ink interest (average due date ਸੰਦਰਭ ਤੋਂ True/False): ਜਦੋਂ bill ਦੀ due date account ਬੰਦ ਕਰਨ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਤੋਂ ਬਾਅਦ (AFTER) ਆਵੇ, ਤਾਂ due date ਤੋਂ closing date ਤੱਕ ਦਾ interest red ink ਵਿੱਚ ਲਿਖ ਕੇ ਘਟਾਇਆ (DEDUCTED) ਜਾਂਦਾ ਹੈ --- ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਦੱਸੀ ਸਹੀ ਦਿਸ਼ਾ ਜਾਂਚੋ।

TQ 11.2 • RTP 2025-Jan [1] (vi) • True/False • ---- • Pg 297

LEVEL I
ਸਮਝ (Understanding)

ਆਸਾਨ

TQ 11.1 • MTP 2023-Dec [1] (a) (iv) {C} • True/False • 2M • Pg 297

LEVEL I
ਸਮਝ (Understanding)

ਦਰਮਿਆਨਾ

ਵਿਸ਼ਾ 12: Noting Charges

P1-C6-U6-T12 • Topic 12: Noting Charges

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Section 12 ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰੋ: dishonour ਦੇ ਤੱਥ ਅਤੇ ਕਾਰਨ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ Notary Public ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ, ਉਸ ਦੀ fee ਵਜੋਂ noting charges, dishonour ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਧਿਰ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਸੂਲੀ, ਅਤੇ bill retain, endorse ਜਾਂ discount ਹੋਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ entries।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

Short note: dishonour ਦਾ ਤੱਥ ਅਤੇ ਕਾਰਨ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਲਈ bill Notary Public ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਭੁਗਤਾਨ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ dishonour ਹੋਣ 'ਤੇ ਤੱਥ ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ note ਕਰਕੇ bill ਵਾਪਸ ਕਰਦਾ ਹੈ; ਉਸ ਦੀ ਛੋਟੀ fee ਨੂੰ NOTING CHARGES ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਜੋ dishonour ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਧਿਰ (drawee) ਤੋਂ ਵਸੂਲਣਯੋਗ ਹਨ।

Entries (bill ₹1,000, charges ₹10): retain ਕੀਤਾ — Dr. Y (drawee) 1,010 / Cr. Bills Receivable 1,000, Cr. Bank 10; Z ਨੂੰ endorse ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਨੇ charges ਦਿੱਤੇ — Dr. Y 1,010 / Cr. Z 1,010; discount ਕੀਤਾ — Dr. Y 1,010 / Cr. Bank 1,010; drawee ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ (ALWAYS) bill ਦੀ ਰਕਮ ਜਮ੍ਹਾਂ noting charges ਨਾਲ debit ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

Cheque ਦੇ ਬਦਲੇ withdrawal: ਜਿੱਥੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ endorsee ਨੂੰ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, Dr. Endorsee / Cr. Bank — Katrak: Gupta ਦਾ endorse ਕੀਤਾ ₹4,000 ਦਾ bill dishonour ਹੋਇਆ, Mehta ਨੇ ₹20 noting ਦਿੱਤੇ → Dr. Gupta 4,020 / Cr. Mehta 4,020, ਫਿਰ Dr. Mehta 4,020 / Cr. Bank 4,020।

ਯਾਦ (Remembering) ਜ਼ਬਾਨੀ ਯਾਦ ਕਰੋ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- Short note ਦੇ ਨੁਕਤੇ: dishonour ਹੋਣ 'ਤੇ bill Notary Public ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, dishonour ਦਾ ਤੱਥ ਅਤੇ ਕਾਰਨ note ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ noting charges ਨਾਮਕ ਛੋਟੀ fee ਲੈਂਦਾ ਹੈ; ਇਹ ਰਕਮ dishonour ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਧਿਰ (drawee) ਤੋਂ ਵਸੂਲਣਯੋਗ ਹੈ।

TQ 12.1 • RTP 2022-May [20] (i) • Short Note • --- • Pg 298 4x ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ **LEVEL I**
ਯਾਦ (Remembering)

ਆਸਾਨ

ਪ੍ਰਯੋਗ (Application) ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- Entries: drawee ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ bill ਦੀ ਰਕਮ ਜਮ੍ਹਾਂ (PLUS) noting charges ਨਾਲ debit ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; credit Bills Receivable / endorsee / Bank ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿ bill ਕਿਸ ਕੋਲ ਸੀ ਅਤੇ charges ਕਿਸ ਨੇ ਦਿੱਤੇ।
- Endorse ਕੀਤੇ bill ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ: endorsee noting charges ਦਿੰਦਾ ਹੈ → Dr Drawee (ਰਕਮ + charges), Cr Endorsee; ਜੇ bill cheque ਦੇ ਬਦਲੇ ਵਾਪਸ ਲਿਆ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ Dr Endorsee, Cr Bank।
- GST ਸਮੇਤ ਵਿਕਰੀ ਮੁੱਲ ਨਾਲ discount ਕੀਤੇ bill ਦੇ dishonour ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ (ਜਿਵੇਂ goods ₹25,000 + IGST 18%, ਦੇ bills, ਇੱਕ noting charges ਸਮੇਤ dishonour) --- dishonour ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਰਕਮ ਅਤੇ charges drawee ਦੇ account ਵਿੱਚ ਮੁੜ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਵਿਸ਼ਾ 13: Renewal of Bill

P1-C6-U6-T13 • Topic 13: Renewal of Bill

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Section 13 ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰੋ: ਪੁਰਾਣੇ bill ਦੀ ਰੱਦਗੀ, ਵਧਾਈ ਗਈ ਮਿਆਦ ਦਾ interest, ਅਤੇ ਨਵੇਂ bill ਦੀ ਰਕਮ ਦੇ ਤਿੰਨ ਮਾਮਲੇ (ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ / interest cash ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ / part payment), Illustration 2 ਸਮੇਤ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

Short note: ਭੁਗਤਾਨ ਨਾ ਕਰ ਸਕਣ ਵਾਲਾ acceptor ਸਮਾਂ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ ਵਧਾਈ ਮਿਆਦ (ਪੁਰਾਣੇ bill ਦੀ maturity ਤੋਂ ਸੰਭਾਵਿਤ ਨਿਪਟਾਰੇ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਤੱਕ) ਦਾ interest ਸਹਿਣ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ; ਪੁਰਾਣਾ bill ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ — entries ਬਿਲਕੁਲ dishonour ਵਾਂਗ — ਅਤੇ ਨਵਾਂ bill draw ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਨਵੇਂ bill ਦੀ ਰਕਮ: (i) drawee ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ → ਮੂਲ ਰਕਮ + ਵਧਾਏ ਦਾ interest; (ii) drawee interest cash ਵਿੱਚ ਦਿੰਦਾ ਹੈ → ਕੇਵਲ ਮੂਲ ਰਕਮ; (iii) drawee part payment ਕਰਦਾ ਹੈ → ਨਾ ਦਿੱਤਾ balance + ਉਸ balance 'ਤੇ ਵਧਾਈ ਮਿਆਦ ਦਾ interest।

Entry ਕ੍ਰਮ (drawer ਦੀਆਂ books): Dr. Drawee / Cr. Bills Receivable (ਪੁਰਾਣਾ bill ਰੱਦ); Dr. Drawee / Cr. Interest; ਫਿਰ Dr. Bills Receivable (ਨਵਾਂ bill) ਅਤੇ Dr. Cash (ਕੋਈ interest/part payment) / Cr. Drawee; drawee ਇਸ ਦਾ ਉਲਟ ਰੂਪ Bills Payable, Interest ਅਤੇ Cash ਨਾਲ ਲਿਖਦਾ ਹੈ।

Illustration 2: Pritam ਦਾ ₹1,06,000 ਦਾ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦਾ bill 2 months ਲਈ renew ਕੀਤਾ, interest 9% p.a. = ₹1,590 ਤੁਰੰਤ cash ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ → ਨਵਾਂ bill ਕੇਵਲ ₹1,06,000 ਦਾ, due date 'ਤੇ ਭੁਗਤਾਨ ਹੋਇਆ।

ਯਾਦ (Remembering) ਜ਼ਬਾਨੀ ਯਾਦ ਕਰੋ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- Short note: renewal = drawee ਦੀ ਬੇਨਤੀ 'ਤੇ ਪੁਰਾਣੇ bill ਦੀ ਰੱਦਗੀ ਅਤੇ ਵਧਾਈ ਮਿਆਦ ਲਈ ਨਵਾਂ bill draw ਕਰਨਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪੁਰਾਣੇ bill ਦੀ maturity ਤੋਂ ਸੰਭਾਵਿਤ ਨਿਪਟਾਰੇ ਤੱਕ ਦਾ interest ਸ਼ਾਮਲ; accommodation bill ਨਾਲ ਤੁਲਨਾ ਕਰੋ (ਵਪਾਰ ਲਈ ਨਹੀਂ, finance ਜੁਟਾਉਣ ਲਈ draw ਕੀਤਾ)।
- ਨਵੇਂ bill ਦੀ ਰਕਮ: (i) drawee ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ → ਪੁਰਾਣੀ ਰਕਮ + interest; (ii) interest cash ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ → ਕੇਵਲ ਪੁਰਾਣੀ ਰਕਮ; (iii) part payment → ਨਾ ਦਿੱਤਾ balance + ਉਸ balance 'ਤੇ interest।

TQ 13.1 • MTP 2024-Apr [6] (Or) (b) • Short Note • 5M • Pg 300

LEVEL I
ਯਾਦ (Remembering)

ਆਸਾਨ

ਪ੍ਰਯੋਗ (Application) ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ • 2 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- ਅਭਿਆਸ ਲਈ entry ਕ੍ਰਮ: ਪੁਰਾਣਾ bill ਰੱਦ ਕਰੋ (Dr Drawee, Cr Bills Receivable/B P ਉਲਟਾਇਆ), interest ਦਰਜ ਕਰੋ (drawer ਦੀਆਂ books ਵਿੱਚ Dr Drawee / Cr Interest), balance + interest ਲਈ ਨਵਾਂ bill draw ਕਰੋ।
- Discount ਕੀਤੇ/collection ਵਾਲੇ bill ਦੇ renewal ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ: collection ਲਈ ਭੇਜੇ bill ਦੇ renewal ਜਾਂ dishonour 'ਤੇ, ਨਵਾਂ bill draw ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ Bank/Bills for Collection ਰਾਹੀਂ ਢੁਕਵਾਂ ਉਲਟਾਓ।

- ਇਕੱਠ ਕਿਸਮ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ (ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਾਰੀਖਾਂ/usances ਦੇ ਕਈ bills ਦੀ ਥਾਂ ਇੱਕ ਨਵਾਂ bill), ਹਰੇਕ 'ਤੇ ਉਸ ਦੀ maturity ਤੋਂ ਨਿਪਟਾਰੇ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਤੱਕ interest ਗਿਣਦੇ ਹੋਏ।

PQ 13.2 • MTP 2023-Nov [3] (b) • Practical • 5M • Pg 302

LEVEL II
ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)

ਦਰਮਿਆਨਾ

PQ 13.1 • PYQ 2021-Dec [3] (a) • Practical • 10M • Pg 300

LEVEL II
ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)

ਅੱਖਾ

ਵਿਸ਼ਾ 14: Retirement of Bills of Exchange & Rebate

P1-C6-U6-T14 • Topic 14: Retirement of Bills of Exchange & Rebate

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Section 14 ਅਤੇ Illustration 3 ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰੋ: retirement ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ acceptor maturity ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਗਾਊਂ ਭੁਗਤਾਨ ਲਈ rebate/discount ਲੈਂਦਾ ਹੈ; rebate acceptor ਦੀ income ਅਤੇ payee ਦਾ expense ਹੈ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

Short note: ਜਦੋਂ acceptor ਕੋਲ maturity ਤੋਂ ਕਾਫ਼ੀ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਧੂ ਫੰਡ ਹੋਣ ਤਾਂ ਉਹ payee ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਰਹਿੰਦੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਅਗਾਊਂ ਭੁਗਤਾਨ ਦਾ rebate/interest/discount ਲੈਂਦਾ ਹੈ; $\text{rebate} = \text{bill ਦੀ ਰਕਮ} \times \text{rate} \times \text{ਬਾਕੀ ਮਹੀਨੇ} \div 12$ ।

ਲਾਭ ਕਿਸ ਦਾ: rebate acceptor (drawee) ਦੀ INCOME ਅਤੇ payee (drawer) ਦਾ EXPENSE ਹੈ — ਇਹ ਅਗਾਊਂ ਭੁਗਤਾਨ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਫਲ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ “discount on retirement is a gain for the drawee” TRUE ਹੈ।

Entries: drawer ਦੀਆਂ books — Dr. Bank (net), Dr. Rebate on Bills (or Interest/Discount) / Cr. Bills Receivable; acceptor ਦੀਆਂ books — Dr. Bills Payable / Cr. Bank (net), Cr. Rebate Income (Interest/Discount)।

Illustration 3: Bhavika ਆਪਣੀ ₹5,00,000 ਦੀ acceptance maturity ਤੋਂ ਇੱਕ ਮਹੀਨਾ ਪਹਿਲਾਂ 12% p.a. rebate 'ਤੇ retire ਕਰਦੀ ਹੈ → rebate ₹5,000, bank ₹4,95,000; ਮਿਸ਼ਰਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨ: rebate ਕੇਵਲ ਬਾਕੀ ਰਹਿੰਦੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਦਿੱਤੇ rate 'ਤੇ ਗਿਣੇ।

ਯਾਦ (Remembering) ਜ਼ਬਾਨੀ ਯਾਦ ਕਰੋ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- Short note: ਜਦੋਂ acceptor ਕੋਲ maturity ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਧੂ ਫੰਡ ਹੋਣ ਤਾਂ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਕੇ ਬਾਕੀ ਰਹਿੰਦੀ ਮਿਆਦ ਲਈ rebate (interest/discount) ਲੈਂਦਾ ਹੈ; $\text{rebate} = \text{bill ਦੀ ਰਕਮ} \times \text{rate} \times \text{ਬਾਕੀ ਮਹੀਨੇ} / 12$ ।

TQ 14.2 • RTP 2026-May [18] (5) • Short Note • 2.5M • Pg 304

9x ਪੁੱਛਿਆ

LEVEL I
ਯਾਦ (Remembering)

ਆਸਾਨ

ਗਿਆ

ਸਮਝ (Understanding) ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- True/False: 'discount at the time of retirement is a gain for the drawee' --- TRUE; rebate drawee/acceptor ਦੀ income ਅਤੇ payee/drawer ਦਾ expense ਹੈ (ਅਗਾਊਂ ਭੁਗਤਾਨ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਫਲ)।

TQ 14.1 • RTP 2026-May [1] (f) • True/False • --- • Pg 304 13× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ LEVEL I
ਸਮਝ (Understanding)

ਆਸਾਨ

ਪ੍ਰਯੋਗ (Application) ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ — ਇਸ ਸੰਸਕਰਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ

- Drawer ਦੀ entry: Dr Bank (net), Dr Rebate/Discount, Cr Bills Receivable; drawee ਦੀ entry: Dr Bills Payable, Cr Bank (net), Cr Rebate/Discount Income।
- ਮਿਸ਼ਰਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ ਜਿੱਥੇ ਕੁਝ bills rebate ਨਾਲ retire ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕੁਝ maturity 'ਤੇ ਚੁਕਾਏ/renew ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ --- rebate ਕੇਵਲ ਬਾਕੀ ਰਹਿੰਦੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਦਿੱਤੇ rate 'ਤੇ ਗਿਣੇ।

ਵਿਸ਼ਾ 15: Insolvency

P1-C6-U6-T15 • Topic 15: Insolvency

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Section 15 ਅਤੇ Illustrations 7--8 ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰੋ: insolvency ਹੋਣ 'ਤੇ acceptance ਨੂੰ dishonoured ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; estate ਤੋਂ ਮਿਲੀਆਂ ਰਕਮਾਂ ਦਰਜ ਕਰਕੇ ਬਾਕੀ ਨੂੰ bad debts ਵਜੋਂ write off ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (drawee ਘਾਟੇ ਦੀ ਰਕਮ Deficiency Account ਵਿੱਚ credit ਕਰਦਾ ਹੈ)।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਨਿਯਮ: insolvency ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ drawee ਆਪਣੀਆਂ liabilities ਨਹੀਂ ਚੁਕਾ ਸਕਦਾ, ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਦੀਆਂ acceptances DISHONoured ਮੰਨੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ — ਪਹਿਲਾਂ dishonour entry ਪਾਓ: Dr. Drawee / Cr. Bills Receivable (ਜੇ ਕੋਲ ਹੈ), Cr. Bank (ਜੇ discount ਕੀਤਾ), Cr. Endorsee (ਜੇ endorse ਕੀਤਾ)।

ਵਸੂਲੀ ਅਤੇ write-off: estate ਤੋਂ ਰੁਪਏ ਪਿੱਛੇ x paise ਮਿਲਣ 'ਤੇ — Dr. Bank (ਵਸੂਲ ਰਕਮ), Dr. Bad Debts (balance) / Cr. Drawee; ਵਸੂਲੀ ਅਤੇ bad debts ਸਹੀ ਗਿਣਨ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ insolvent ਦਾ personal account ਤਿਆਰ ਕਰੋ।

Drawee ਦੀਆਂ books: ਜੇ ਰਕਮ ਉਹ ਆਖ਼ਰਕਾਰ ਨਹੀਂ ਚੁਕਾ ਸਕਦਾ ਉਹ DEFICIENCY ACCOUNT ਵਿੱਚ credit ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ — Dr. Drawer / Cr. Bank (ਰੁਪਏ ਪਿੱਛੇ ਦਿੱਤੇ paise), Cr. Deficiency A/c।

Illustration 8 ਲੜੀ: Rita ਦਾ ₹1,00,000 ਦਾ bill ₹99,000 ਵਿੱਚ discount ਕੀਤਾ; renewal 'ਤੇ ₹50,000 cash + interest ₹1,500 (₹50,000 ਦੇ balance 'ਤੇ 12% p.a. × 3 months) ਮਿਲੇ ਅਤੇ ₹50,000 ਦਾ ਨਵਾਂ bill draw ਕੀਤਾ; Rita insolvent → dishonour entry, ਫਿਰ 40% ਵਸੂਲ ₹20,000 ਅਤੇ Bad Debts ₹30,000।

ਪ੍ਰਯੋਗ (Application) ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ • 5 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- ਪੱਕੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਮਿਆਰੀ ਲੜੀ: bill draw → bank ਕੋਲ discount → renewal ਬੇਨਤੀ (ਕੁਝ cash + ਦਿੱਤੇ % 'ਤੇ interest + balance ਲਈ ਨਵਾਂ bill) → drawee insolvent → dishonour entry → ਰੁਪਏ ਪਿੱਛੇ x paise ਪ੍ਰਾਪਤ → balance ਨੂੰ bad debts ਵਜੋਂ write off।

- Insolvency 'ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ dishonour entry ਪਾਓ (Dr Drawee, Cr Bank ਜੇ discount ਕੀਤਾ / Bills Receivable ਜੇ ਕੋਲ ਹੈ), ਫਿਰ ਵਸੂਲ ਹਿੱਸੇ ਨਾਲ Dr Bank ਅਤੇ balance ਨਾਲ Dr Bad Debts।
- Renewal 'ਤੇ interest ਵਾਧੇ ਦੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਬਕਾਇਆ (OUTSTANDING) balance 'ਤੇ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (ਜਿਵੇਂ ਨਾ ਦਿੱਤੇ ਹਿੱਸੇ 'ਤੇ 3 months ਲਈ 12% p.a.) --- ਨਵਾਂ bill draw ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਨੂੰ drawee ਦੇ account ਵਿੱਚ ਜੋੜੋ।
- ਵਸੂਲੀ ਅਤੇ bad debts ਸਹੀ ਗਿਣਨ ਲਈ insolvent ਦਾ personal account ਤਿਆਰ ਕਰੋ; drawee ਦੀਆਂ books ਵਿੱਚ ਨਾ ਦਿੱਤੀ ਰਕਮ Deficiency Account ਵਿੱਚ credit ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

PQ 15.1 • PYQ 2019-Jun [3] (b) • Practical • 5M • Pg 305	4× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਦਰਮਿਆਨਾ
PQ 15.3 • RTP 2024-Sep [8] • Practical • --- • Pg 307	5× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਦਰਮਿਆਨਾ
PQ 15.4 • PYQ 2025-Jan [5] (b) (i) • Practical • 5M • Pg 309		LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਦਰਮਿਆਨਾ
PQ 15.5 • PYQ 2025-Sep [5] (a) (Or) (ii) • Practical • 5M • Pg 310		LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਦਰਮਿਆਨਾ
PQ 15.2 • RTP 2023-Dec [8] • Practical • --- • Pg 306	9× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	

ਵਿਸ਼ਾ 16: Accommodation Bills

P1-C6-U6-T16 • Topic 16: Accommodation Bills

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Section 16 ਅਤੇ Illustrations 9--10 ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰੋ: ਵਪਾਰ ਲਈ ਨਹੀਂ, ਆਪਸੀ financing ਲਈ draw ਕੀਤੇ bills --- ਪ੍ਰਾਪਤ ਰਕਮ ਅਤੇ discounting charges ਸਹਿਮਤ ਅਨੁਪਾਤ ਵਿੱਚ ਵੰਡੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ due date 'ਤੇ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਰਕਮ ਭੇਜੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਸੰਕਲਪ: trade bills ਮਾਲ ਦੀ ਅਸਲ ਖਰੀਦ/ਵਿਕਰੀ ਨੂੰ finance ਕਰਦੇ ਹਨ; accommodation bills ਉਹੀ ਵਿਧੀ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਜਾਂ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਲਈ RAISE FINANCE ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਦੇ ਹਨ — bill discount ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਰਕਮ ਆਪਸੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਵੰਡੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ; entries ਆਮ bills ਵਾਂਗ ਹੀ ਹਨ, ਨਾਲ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ remittances ਅਤੇ ਸਾਂਝਾ discount।

ਵੰਡ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ: discounting charges ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਉਸੇ (SAME) ਅਨੁਪਾਤ ਵਿੱਚ ਸਹਿਣੇ ਪੈਣਗੇ ਜਿਸ ਵਿੱਚ discount ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਰਕਮ ਵੰਡੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ; due date 'ਤੇ acceptor ਦੂਜੀ ਧਿਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਲੈ ਕੇ bill ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

Due date 'ਤੇ ਅਸਫਲਤਾ: ਜੇ drawer ਆਪਣਾ ਹਿੱਸਾ ਨਾ ਭੇਜ ਸਕੇ ਤਾਂ drawee ਉਸ 'ਤੇ ਦੂਜਾ bill draw ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਹਿਲੇ ਨੂੰ honour ਕਰਨ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ discount ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਹੈ; ਦੂਜਾ discount ਭੇਜੀ ਰਕਮ ਅਤੇ ਪਹਿਲੇ bill ਤੋਂ ਹਰੇਕ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਲਾਭ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵੰਡਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

Illustration 10: X ਦਾ Y 'ਤੇ ₹30,000 ਦਾ bill ₹28,800 ਵਿੱਚ discount, Y ਨੂੰ ₹9,600 ਭੇਜੇ (Y ਨੂੰ ₹10,000 debit, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ₹400 discount ਹਿੱਸਾ = ਇੱਕ-ਤਿਹਾਈ); ਅਸਫਲਤਾ 'ਤੇ Y ₹42,000 ਦਾ bill draw ਕਰਕੇ ₹40,110 ਵਿੱਚ discount ਕਰਦਾ ਹੈ, ₹6,740 ਭੇਜਦਾ ਹੈ; X insolvent, estate ਰੁਪਏ ਪਿੱਛੇ 50 paise ਦਿੰਦੀ ਹੈ — X ਨਾ ਦਿੱਤੇ ₹14,000 Deficiency

A/c ਵਿੱਚ credit ਕਰਦਾ ਹੈ, Y ₹14,000 Bad Debts ਵਜੋਂ write off ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਸਮਝ (Understanding) ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- Trade bill ਬਨਾਮ accommodation bill: trade bill ਪਿੱਛੇ ਮਾਲ ਦੀ ਅਸਲ ਵਿਕਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ (consideration ਮੌਜੂਦ); accommodation bill ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵਪਾਰਕ transaction ਦੇ ਇੱਕ/ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਲਈ ਫੰਡ ਜੁਟਾਉਣ ਲਈ draw ਹੁੰਦਾ ਹੈ; accounting entries ਉਹੀ ਹਨ, ਨਾਲ remittances ਅਤੇ ਸਾਂਝੇ discount ਦੀਆਂ entries।
- ਵੰਡ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਸਮਝਾਓ: discounting charges ਧਿਰਾਂ ਉਸੇ (SAME) ਅਨੁਪਾਤ ਵਿੱਚ ਸਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ discount ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਰਕਮ ਵੰਡੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

TQ 16.1 • RTP 2023-Jun [20] (ii) • Short Note • --- • Pg 312 **5x ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ** **LEVEL I**
ਸਮਝ (Understanding)

ਆਸਾਨ

ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis) ਮਿਸ਼ਰਤ ਅੰਕੜਿਆਂ ਉੱਤੇ ਕੰਮ ਕਰੋ • 2 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- ਆਪਸੀ accommodation ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੱਲ ਕਰੋ: bill discount (ਪ੍ਰਭਾਵੀ discount rate ਨੋਟ ਕਰੋ), ਪ੍ਰਾਪਤ ਰਕਮ ਦੀ ਵੰਡ (ਜਿਵੇਂ drawer ਆਪਣਾ ਹਿੱਸਾ ਰੱਖ ਕੇ ਬਾਕੀ ਭੇਜਦਾ ਹੈ), ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਧਿਰ ਦਾ account ਮੂਲ ਰਕਮ + ਅਨੁਪਾਤਕ discount ਲਈ ਟ੍ਰੈਕ ਕਰੋ।
- Due date 'ਤੇ ਅਸਫਲਤਾ ਵਾਲਾ ਮੋੜ ਸੰਭਾਲੋ: drawer ਰਕਮ ਨਹੀਂ ਭੇਜ ਸਕਦਾ, ਇਸ ਲਈ drawee (ਜਾਂ drawer) ਦੂਜਾ (SECOND) bill draw ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਪਹਿਲੇ ਨੂੰ honour ਕਰਨ ਲਈ discount ਹੁੰਦਾ ਹੈ; ਦੂਜਾ discount ਹਰੇਕ ਧਿਰ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਲਾਭ ਅਨੁਸਾਰ ਵੰਡੇ; ਜਿੱਥੇ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇ insolvency ਅਤੇ ਅੰਸ਼ਕ ਵਸੂਲੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚੇ (ਜਿਵੇਂ T/J ₹1,80,000 ਦਾ bill ₹1,72,800 ਵਿੱਚ discount, ₹57,600 ਭੇਜੇ = ਇੱਕ-ਤਿਹਾਈ ਹਿੱਸਾ)।

PQ 16.1 • PYQ 2025-May [5] (b) (i) • Practical • 2.5M • Pg 313 **2x ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ** **LEVEL II**
ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis)

ਦਰਮਿਆਨਾ

PQ 16.2 • PYQ 2026-Jan [5] (a) (Or) (ii) • Practical • 5M • Pg 314 **7x ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ** **LEVEL II**
ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis)

ਦਰਮਿਆਨਾ

ਵਿਸ਼ਾ 17: Bills of Collection

P1-C6-U6-T17 • Topic 17: Bills of Collection

ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ — ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੋਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ • ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ §17 ਪੜ੍ਹੋ: ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹਿਫ਼ਾਜ਼ਤ ਅਤੇ maturity 'ਤੇ ਵਸੂਲੀ ਲਈ bank ਨੂੰ ਭੇਜੇ bills, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ journal entries।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਅਰਥ: bill-holder ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ bill ਆਪਣੇ bank ਨੂੰ ਇਸ ਹਦਾਇਤ ਨਾਲ ਭੇਜ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ maturity ਤੱਕ ਰੱਖੇ ਅਤੇ ਉਸ ਤਾਰੀਖ਼ ਨੂੰ ਵਸੂਲ ਕਰੇ — ਇਹ “Bill sent for collection” ਹੈ, discounting ਨਹੀਂ (NOT), ਕਿਉਂਕਿ bank

client ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਉਦੋਂ credit ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਰਕਮ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਵਸੂਲ ਹੋ ਜਾਵੇ।

Entries: ਭੇਜਣ 'ਤੇ — Dr. Bills for Collection A/c / Cr. Bills Receivable A/c; ਵਸੂਲੀ 'ਤੇ — Dr. Bank A/c / Cr. Bills for Collection A/c; dishonour 'ਤੇ — Dr. Drawee's A/c (ਜਿਸ ਤੋਂ bill ਮਿਲਿਆ ਸੀ) / Cr. Bills for Collection A/c।

ਵਿਸ਼ਾ 18: Bills Receivable and Bills Payable Books

P1-C6-U6-T18 • Topic 18: Bills Receivable and Bills Payable Books

ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ — ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੋਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ • ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ §18 ਪੜ੍ਹੋ: bills ਦੀਆਂ day books ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ruled forms।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਸੁਭਾਅ: bills receivable ਅਤੇ bills payable books ਉਹ journals (Day Books) ਹਨ ਜੋ B/R ਅਤੇ B/P ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ — bill ਲੈਣ-ਦੇਣ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਹੋਣ 'ਤੇ ਸੁਵਿਧਾਜਨਕ; ਵਿਅਕਤੀਗਤ debtors/creditors accounts ਵਿੱਚ postings Day Books ਤੋਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ/accept ਕੀਤੇ bills ਦੇ ਮਿਆਦੀ ਜੋੜ (TOTALS) ਕ੍ਰਮਵਾਰ Bills Receivable A/c ਅਤੇ Bills Payable A/c ਵਿੱਚ post ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਉਪਯੋਗਤਾ ਅਤੇ ਰੂਪ: ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਾਰੀਖਾਂ ਨੂੰ due ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਬਕਾਇਆ bills ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਦੀ ਪੈਰਵੀ ਅਤੇ dishonour ਦੇ ਕਾਰਨ ਪਛਾਣਨ ਲਈ ਲਾਭਦਾਇਕ; B/R Book ਦੇ ਕਾਲਮ — date of receipt, voucher no., party from whom received, acceptor, date of bill, due date, place of payment, amount, L.F., mode of disposal; B/P Book ਦੇ ਕਾਲਮ — date of acceptance, drawer, payee, date of bill, due date, place of payment, amount।

ਵਿਸ਼ਾ 19: ਸੰਯੁਕਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨ (Integrated Problems)

P1-C6-U6-T19 • Topic 19: Integrated Problems

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ ਸਾਰੀਆਂ bill entries ਇਕੱਠੀਆਂ ਦੁਹਰਾਓ --- ਕੁਝ cash ਅਤੇ interest ਨਾਲ renewal, noting charges ਸਮੇਤ endorsed bills ਦਾ dishonour, discount 'ਤੇ retirement, ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੀ acceptance endorse ਕਰਕੇ ਦੇਣਦਾਰੀ ਚੁਕਾਉਣਾ --- ਜਿਵੇਂ Illustration 4 (Katrak ਕਿਸਮ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ) ਵਿੱਚ ਇਕੱਠੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

Katrak (i) — ਆਪਣੀ acceptance ਦਾ renewal: Basu ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ₹2,500 ਦੀ acceptance ₹1,000 cash + ₹50 interest ਵਾਲੇ ਨਵੇਂ bill ਨਾਲ ਚੁਕਾਈ: Dr. Bills Payable 2,500, Dr. Interest 50 / Cr. Cash 1,000, Cr. Bills Payable 1,550।

Katrak (ii) — endorse ਕੀਤਾ bill dishonour: Gupta ਦੀ ₹4,000 ਦੀ acceptance Mehta ਨੂੰ endorse ਕੀਤੀ,

dishonour ਹੋਈ, Mehta ਨੇ ₹20 noting charges ਦਿੱਤੇ: Dr. Gupta 4,020 / Cr. Mehta 4,020; cheque ਦੇ ਬਦਲੇ bill ਵਾਪਸ ਲਿਆ: Dr. Mehta 4,020 / Cr. Bank 4,020।

Katrak (iii)-(iv): Dalal ₹2,000 ਦਾ bill ₹10 discount 'ਤੇ retire ਕਰਦਾ ਹੈ — Dr. Bank 1,990, Dr. Discount 10 / Cr. Bills Receivable 2,000; Patel ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ₹5,000 ਦੀ acceptance Mody ਦੀ acceptance endorse ਕਰਕੇ ਚੁਕਾਈ — Dr. Bills Payable 5,000 / Cr. Bills Receivable 5,000।

ਵਿਧੀ: ਹਰ transaction ਲਈ credit account ਚੁਣਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੈਅ ਕਰੋ (a) ਤੁਸੀਂ ਕਿਸ ਦੀਆਂ books ਲਿਖ ਰਹੇ ਹੋ ਅਤੇ (b) bill ਕਿੱਥੇ ਹੈ — ਕੋਲ, endorse ਕੀਤਾ ਜਾਂ discount ਕੀਤਾ; noting charges ਹਮੇਸ਼ਾ ਡਿਫ਼ਾਲਟ ਕਰਨ ਵਾਲੇ drawee ਦੇ debit ਵਿੱਚ ਜੋੜੇ ਅਤੇ ਹਰ renew ਕੀਤੇ bill ਦੀ ਰਕਮ ਵਿੱਚ interest ਸ਼ਾਮਲ ਕਰੋ।

ਪ੍ਰਯੋਗ (Application) ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- ਇੱਕ ਧਿਰ ਦੀਆਂ books ਵਿੱਚ Katrak-ਸ਼ੈਲੀ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਕਲਾਸਿਕ entries ਪੱਕੀਆਂ ਕਰੋ: (1) ਆਪਣੀ acceptance ਕੁਝ cash + interest ਸਮੇਤ ਨਵੇਂ bill ਨਾਲ ਚੁਕਾਈ; (2) endorse ਕੀਤਾ bill dishonour, noting charges endorsee ਨੇ ਦਿੱਤੇ, ਫਿਰ cheque ਦੇ ਬਦਲੇ ਵਾਪਸ ਲਿਆ; (3) drawee discount 'ਤੇ bill retire ਕਰਦਾ ਹੈ; (4) ਕੋਲ ਪਿਆ bill receivable endorse ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ bills payable ਚੁਕਾਏ।
- ਹਰ transaction ਲਈ credit account ਚੁਣਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਛਾਣੋ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਿਹੜੀਆਂ books ਲਿਖ ਰਹੇ ਹੋ ਅਤੇ bill ਕਿੱਥੇ ਹੈ (ਕੋਲ/endorse ਕੀਤਾ/discount ਕੀਤਾ)।
- noting charges ਹਮੇਸ਼ਾ ਡਿਫ਼ਾਲਟ ਕਰਨ ਵਾਲੇ drawee ਦੇ debit ਵਿੱਚ ਜੋੜੇ ਅਤੇ ਹਰ renew ਕੀਤੇ bill ਦੀ ਰਕਮ ਵਿੱਚ interest ਸ਼ਾਮਲ ਕਰੋ।

ਅਧਿਆਇ 7

Sole Proprietors ਦੇ Final Accounts ਦੀ ਤਿਆਰੀ (Preparation of Final Accounts of Sole Proprietors)

Preparation of Final Accounts of Sole Proprietors

15 ਵਿਸ਼ੇ • 32 ਸ਼੍ਰੇਣੀਬੱਧ ਪ੍ਰਸ਼ਨ • ਮਹੱਤਤਾ: B

ICAI ਹੁਨਰ ਪ੍ਰੋਫਾਈਲ Level I 5–20% • Level II 80–95% — ਇਹ ਅਧਿਆਇ: ਪਰਚੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ

Level I — ਯਾਦ ਅਤੇ ਸਮਝ	8.0%	174 ਵਿੱਚੋਂ 14 ਅੰਕ
Level II — ਪ੍ਰਯੋਗ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ	92.0%	174 ਵਿੱਚੋਂ 160 ਅੰਕ

ਇਕਾਈ 7.1: Non-Manufacturing Entities ਦੇ Final Accounts (Final Accounts of Non-Manufacturing Entities)

Final Accounts of Non-Manufacturing Entities

P1-C7-U7.1 • ਮਹੱਤਤਾ B • ਅਧਿਆਇ ਵਿੱਚ Rank 1 • ਸ਼੍ਰੇਣੀ A • ਅਧਿਆਇ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ 78.1% • 25 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

ਵਿਸ਼ਾ 1: ਜਾਣ-ਪਛਾਣ (Introduction)

P1-C7-U7.1-T01 • Topic 1: Introduction

ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ — ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੋਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ • ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ ਇਕਾਈ ਦਾ §1.1 ਪੜ੍ਹੋ: non-manufacturing (trading) entities ਦੇ financial statements ਅਤੇ Income Statement ਬਨਾਮ Position Statement ਦੀ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਸਾਰਣੀ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

Non-manufacturing entities: ਉਹ trading entities ਜੋ goods ਦਾ ਰੂਪ/ਮੂਲ ਵਰਤੋਂ ਬਦਲੇ ਬਿਨਾਂ ਲਾਭ ਲਈ goods ਖਰੀਦਦੀਆਂ ਤੇ ਵੇਚਦੀਆਂ ਹਨ — ਉਹ goods ਨੂੰ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੀ ਵੇਚਦੀਆਂ ਹਨ; ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ income ਅਤੇ financial position ਜਾਣਨ ਲਈ ਉਹ financial statements ਤਿਆਰ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਦੇ-ਪੱਧਰੀ ਬਣਤਰ: Income Statement = Trading A/c (Gross Profit/Loss) + Profit & Loss A/c (Net Profit/Loss); Position Statement = Balance Sheet, ਜੋ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਮਿਤੀ ਨੂੰ assets, liabilities ਅਤੇ capital ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਦਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ।

Income Statement	Position Statement
ਸਾਲ ਦੀ income ਵਿੱਚੋਂ ਸਾਰੇ expenses ਘਟਾ ਕੇ net profit/loss ਦੱਸਦਾ ਹੈ	ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ assets ਅਤੇ liabilities ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਦੱਸਦਾ ਹੈ
Trading A/c ਅਤੇ Profit & Loss A/c ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ	Balance Sheet ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ additional statements (cash flow, changes in equity) ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ — non-corporate entities ਲਈ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ

ਵਿਸ਼ਾ 2: Final Accounts ਦੀ ਤਿਆਰੀ (Preparation of Final Accounts)

P1-C7-U7.1-T02 • Topic 2: Preparation of Final Accounts

ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ — ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੋਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ • ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ §1.2 ਪੜ੍ਹੋ: Trading A/c, P&L A/c ਅਤੇ Balance Sheet ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ accounting-period ਦੇ ਅੰਕੜੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਿਧਾਂਤ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਕਾਰਜ: final accounts ਵਿੱਚ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਅਤੇ financial position ਨੂੰ ਸੱਚੇ ਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦਿਖਾਉਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ; ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਿਧਾਂਤ — capital ਬਨਾਮ revenue receipts/payments ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਕਰੋ, ਇੱਕ ਮਿਆਦ ਦੀ income ਅਤੇ expenses ਨੂੰ ਦੂਜੀ ਮਿਆਦ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਰੋ, ਮਦਾਂ ਨੂੰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਿਰਲੇਖਾਂ ਹੇਠ ਇਕੱਠਾ ਕਰੋ।

ਧਿਆਨ ਮੰਗਦੇ ਮਾਮਲੇ: (a) proprietor ਦੀ ਨਿੱਜੀ income/expenditure ਨੂੰ business ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਰੋ, (b) capital ਬਨਾਮ revenue ਅੰਤਰ, ਨਾਲ ਹੀ accrued ਪਰ ਅਦਾ ਨਾ ਹੋਏ expenses ਲਈ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਵਾਲੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਹੀ provision, (c) ਸਾਰੀ material ਜਾਣਕਾਰੀ disclose ਕਰੋ (ਜਿਵੇਂ labour charges ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ bonus, inventory ਦੇ ਵੱਡੇ write-offs), (d) ਸਿਰਫ਼ ਚਾਲੂ ਮਿਆਦ ਦੇ transactions record ਕਰੋ।

ਵਿਸ਼ਾ 3: Trading Account

P1-C7-U7.1-T03 • Topic 3: Trading Account

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ ICAI Study Material ਦਾ Section 1.3 (Trading Account) ਪੜ੍ਹੋ: cost of goods sold ਦੀ ਗਣਨਾ, Trading Account ਦਾ format, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮਦਾਂ (opening inventory, purchases and returns, carriage inwards, wages, sales and sales returns, closing inventory) ਅਤੇ closing entries।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਉਦੇਸ਼ (SM 1.3): selling price ਅਤੇ cost of goods sold ਦਾ ਫ਼ਰਕ ਹੀ Gross Profit ਹੈ; ਇਹ Trading Account

ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ balance ਇਉਂ transfer ਹੁੰਦਾ ਹੈ — Trading A/c Dr To Profit and Loss A/c (gross profit) ਜਾਂ P&L A/c Dr To Trading A/c (gross loss)।

Format: Dr — opening stock, purchases less returns outward, direct expenses (freight & carriage inwards, customs & insurance, wages, gas/water/fuel, factory expenses, royalty on production); Cr — sales less returns inward, closing stock; balancing figure = gross profit c/d (ਜਾਂ credit side ਉੱਤੇ gross loss)।

Formulas: COGS = Opening Stock + Net Purchases + Direct Expenses – Closing Stock; GP = Net Sales – COGS; direct expenses ਦਾ ਨਿਯਮ — Trading A/c ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਉਹ expenses debit ਕਰੇ ਜੋ goods ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਤ ਤੱਕ ਲਿਆਉਣ ਉੱਤੇ ਹੋਏ (freight on purchases, cartage, octroi, godown wages); fixed asset ਉੱਤੇ ਲੱਗੇ freight ਜਾਂ wages asset ਦੀ cost ਵਿੱਚ ਜੁੜਦੇ ਹਨ, Trading A/c ਨੂੰ debit ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ।

Closing stock: entry Closing Inventory A/c Dr To Trading A/c (ਜਾਂ ਬਦਲ ਵਜੋਂ To Purchases A/c); ਮੁੱਲ cost ਜਾਂ net realisable value, ਜੋ ਵੀ ਘੱਟ ਹੋਵੇ (consignment agents ਕੋਲ ਪਏ goods ਅਤੇ goods sent on approval ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰੋ); ਜੇ closing stock Trial Balance ਵਿੱਚ ਹੀ (IN) ਦਿਖਾਈ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ Purchases ਨਾਲ adjust ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਉਹ Trading A/c ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਨਹੀਂ (NOT) ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਸਿਰਫ਼ Balance Sheet ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

Closing entries: (1) Trading A/c Dr To Opening Inventory / Purchases / Wages / Freight on Purchases; (2) Sales A/c Dr ਅਤੇ Closing Inventory A/c Dr To Trading A/c; returns ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ net ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (Purchases Return A/c Dr To Purchases; Sales A/c Dr To Sales Return); invoice ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮਿਲੇ goods — Purchases ਨੂੰ debit, supplier ਨੂੰ credit ਕਰੋ।

ਸਮਝ (Understanding) ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- ਇਹ ਸਹੀ ਸਿੱਧ ਕਰ ਸਕੋ: ਜੇ Closing Stock Trial Balance ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਈ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ Purchases ਨਾਲ adjust ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਉਹ Trading Account ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਨਹੀਂ (NOT) ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਸਿਰਫ਼ Balance Sheet ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ (True --- ਵਾਰ-ਵਾਰ ਪੁੱਛਿਆ ਜਾਂਦਾ T/F)।
- Direct expenses ਦਾ ਨਿਯਮ ਸਮਝਾਓ: ਸਿਰਫ਼ goods ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਤ ਤੱਕ ਲਿਆਉਣ ਦੀਆਂ costs (freight/carriage inwards, octroi, godown wages) Trading A/c ਨੂੰ debit ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ; fixed asset ਉੱਤੇ ਲੱਗੇ freight ਜਾਂ wages ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ capitalise ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

TQ 3.1 • PYQ 2024-Jun [1] (a) (i) {C} • True/False • 2M • Pg 323 **7x ਪੁੱਛਿਆ** **LEVEL I**
ਗਿਆ ਸਮਝ (Understanding)

ਆਸਾਨ

ਪ੍ਰਯੋਗ (Application) ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- Trading A/c ਦੇ format ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ: Dr --- opening stock, purchases less returns outward, direct expenses; Cr --- sales less returns inward, closing stock; balancing figure ਵਜੋਂ gross profit, ਜੋ P&L ਵਿੱਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- COGS = Opening Stock + Net Purchases + Direct Expenses – Closing Stock ਅਤੇ GP = Sales – COGS ਦਾ ਪੱਕਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ; ਉਲਟੇ ਪਾਸਿਓਂ ਵੀ ਹੱਲ ਕਰੋ (ਜਿਵੇਂ COGS ਅਤੇ sales ਦਿੱਤੇ ਹੋਣ ਤਾਂ GP ਅਤੇ GP ratio ਕੱਢੋ)।

- 4-5 ਅੰਕਾਂ ਦੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ, ਜਿਵੇਂ balances ਦੀ ਸੂਚੀ ਤੋਂ Trading A/c ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ (opening inventory, purchases, carriage inwards, wages, sales, ਦੇਵੇਂ returns, closing inventory)।

PQ 3.1 · PYQ 2018-Nov [3] (b) · Practical · 5M · Pg 323

LEVEL II
ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)

ਦਰਮਿਆਨਾ

ਵਿਸ਼ਾ 4: Profit and Loss Account

P1-C7-U7.1-T04 · Topic 4: Profit and Loss Account

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Section 1.4 (Profit and Loss Account) ਪੜ੍ਹੋ: expenses ਦਾ ਵਰਗੀਕਰਨ (management, maintenance, selling and distribution, financial, abnormal losses), closing entries, ਅਤੇ drawings, income tax, trade vs cash discount, rebate, bad debts ਅਤੇ bad debts recovered ਦਾ ਖਾਸ treatment।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਯੋਜਨਾ (SM 1.4): Cr ਪਾਸੇ gross profit b/d ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ (gross loss ਹੋਵੇ ਤਾਂ Dr ਪਾਸੇ); debit ਪਾਸੇ expenses ਕਾਰਜ ਅਨੁਸਾਰ ਸਮੂਹਾਂ ਵਿੱਚ — management (salaries, office rent/rates, printing, postage, insurance, audit and legal fees), maintenance (repairs, depreciation of office assets), selling & distribution (advertisement, godown rent, carriage outward, bad debts, provision for bad debts, commission), financial (bank charges, interest on loans, discount allowed) ਅਤੇ abnormal losses (loss on sale of asset, loss by fire); credit ਪਾਸੇ other income (discount/commission received), non-trading income (bank interest, rent of property let out, dividends) ਅਤੇ abnormal gains; balance = net profit (P&L A/c Dr To Capital A/c) ਜਾਂ net loss (Capital A/c Dr To P&L A/c)।

ਸਿਰਫ਼ nominal accounts: expenses, losses, incomes ਅਤੇ gains Trading/P&L A/c ਵਿੱਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ; personal ਅਤੇ real accounts Balance Sheet ਵਿੱਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ; drawings ਅਤੇ sole proprietor ਦਾ income tax firm ਦੇ expenses ਨਹੀਂ (NOT) ਹਨ — Capital A/c ਨੂੰ debit ਕਰੋ (Capital A/c Dr To Drawings; Capital A/c Dr To Income Tax A/c)।

Trade vs cash discount: trade discount ਉਦੋਂ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ order ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਰਕਮ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਇਹ invoice ਵਿੱਚੋਂ ਹੀ ਘਟਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਰਫ਼ net amount record ਹੁੰਦੀ ਹੈ — P&L ਨੂੰ ਕਦੇ debit ਨਹੀਂ; cash discount ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੁਰੰਤ ਭੁਗਤਾਨ ਦੀ ਛੋਟ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ record ਹੁੰਦੀ ਹੈ (IS) — discount allowed debit, discount received P&L ਨੂੰ credit; **Rebate:** ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਮਿਆਦ ਵਿੱਚ customer ਦੀਆਂ ਖਰੀਦਾਂ ਤੈਅ ਕੁੱਲ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਜਾਣ ਤਾਂ ਦਿੱਤੀ ਛੋਟ (₹5,100 ਦੀਆਂ purchases ਉੱਤੇ 4% = ₹204), ਸਿਰਫ਼ ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਦਰਜ: Rebate A/c Dr To Customer, ਫਿਰ P&L A/c Dr To Rebate A/c।

Bad debts: Bad Debts A/c Dr To Customer's A/c, ਫਿਰ P&L A/c Dr To Bad Debts (ਜਾਂ provision ਮੌਜੂਦ ਹੋਵੇ ਤਾਂ Provision for Bad Debts A/c Dr); ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਵਸੂਲ ਹੋਈਆਂ ਰਕਮਾਂ gain ਹਨ — Bad Debts Recovered A/c ਨੂੰ credit ਕਰਕੇ P&L ਦੇ Cr ਪਾਸੇ ਲਿਜਾਓ — ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ party ਨੂੰ ਕਦੇ credit ਨਾ ਕਰੋ।

ਸਮਝ (Understanding) ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ • 3 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- Trade discount ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਕਾਰਨਾਂ (ਜਿਵੇਂ bulk orders) ਕਰਕੇ LIST PRICE ਤੋਂ ਦਿੱਤੀ ਕਟੌਤੀ ਹੈ; CASH discount ਤੁਰੰਤ ਭੁਗਤਾਨ ਲਈ ਹੈ --- T/F ਦਾ ਜਾਲ ਦੇਵਾਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਨੂੰ ਰਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਦੋਵੇਂ ਸਹੀ-ਸਹੀ ਸਿੱਖੋ।
- ਸਿਰਫ nominal accounts (expenses, losses, incomes, gains) Trading/P&L A/c ਵਿੱਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ; personal ਅਤੇ real accounts Balance Sheet ਵਿੱਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ (ਇਸ ਲਈ 'all personal & real accounts are recorded in P&L' False ਹੈ)।
- Provision for bad debts, Profit and Loss A/c ਨੂੰ debit ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ Balance Sheet ਵਿੱਚ Sundry Debtors ਵਿੱਚੋਂ ਘਟਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ --- ਇਹ Sundry Debtors Account ਨੂੰ debit ਨਹੀਂ (NOT) ਹੁੰਦੀ।
- Prior period items ਨੂੰ ਚਾਲੂ statement of profit and loss ਵਿੱਚ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ ਉੱਤੇ disclose ਕਰਨਾ **ਲਾਜ਼ਮੀ (MUST)** ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਚਾਲੂ profit ਉੱਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਸਰ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕੇ।

TQ 4.1 • PYQ 2019-Nov [1] (a) (i) {C} • True/False • 2M • Pg 324	2× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL I ਸਮਝ (Understanding)	ਆਸਾਨ
TQ 4.2 • PYQ 2021-Dec [1] (a) (iii) {C} • True/False • 2M • Pg 325	5× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL I ਸਮਝ (Understanding)	ਆਸਾਨ
TQ 4.3 • RTP 2023-Jun [1] (i) • True/False • --- • Pg 325	2× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL I ਸਮਝ (Understanding)	ਦਰਮਿਆਨਾ

ਪ੍ਰਯੋਗ (Application) ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- Income-received-in-advance ਦੀਆਂ ਗਣਨਾਵਾਂ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ (magazine subscriptions): ਸਾਲ ਦੀ income = opening advance + ਪ੍ਰਾਪਤ ਰਕਮਾਂ – closing advance; advance balance liabilities ਵਿੱਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- ਦਿੱਤੇ balances ਤੋਂ closing entries ਸਮੇਤ P&L A/c ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ, ਅਤੇ net profit/net loss ਨੂੰ Capital A/c ਵਿੱਚ transfer ਕਰੋ।

PQ 4.1 • PYQ 2021-Jan [5] (b) • Practical • 5M • Pg 325	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਦਰਮਿਆਨਾ
---	----------------------------------	---------

ਵਿਸ਼ਾ 5: ਕੁਝ Adjustments ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ Treatment (Certain Adjustments and their Treatments)

P1-C7-U7.1-T05 • Topic 5: Certain Adjustments and their Treatments

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Section 1.4 ਦਾ Adjustments ਵਾਲਾ ਭਾਗ ਪੜ੍ਹੋ (outstanding/prepaid expenses, accrued income, income received in advance, provisions for doubtful debts, discount ਅਤੇ depreciation), ਨਾਲ ਹੀ Section 1.5 (abnormal loss by fire, goods sent on approval, goods used other than for sale, manager's commission on profit)।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

Period adjustments: outstanding expense — Expense A/c Dr To Outstanding Expense A/c (P&L ਵਿੱਚ expense ਨਾਲ ਜੋੜੋ, liability ਵਜੋਂ ਦਿਖਾਓ); prepaid — Prepaid Expense A/c Dr To Expense A/c (ਘਟਾਓ, asset

ਵਜੋਂ ਦਿਖਾਓ); accrued income — Accrued Income A/c Dr To Income A/c (ਜੋੜੋ, asset); income received in advance — Income A/c Dr To Income Received in Advance A/c (ਘਟਾਓ, liability); magazine subscriptions: ਸਾਲ ਦੀ income = receipts + opening advance – closing advance); ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ entries ਅਗਲੇ ਸਾਲ reverse ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

Provisions: P&L A/c Dr To Provision for Bad and Doubtful Debts; ਪਹਿਲਾਂ bad debts ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ provision ਵਿਰੁੱਧ write off ਕਰੋ, ਫਿਰ balance ਨੂੰ debtors ਦੇ ਲੋੜੀਂਦੇ % ਤੱਕ ਵਧਾਓ — P&L charge = write off ਕੀਤੇ bad debts + closing provision – opening provision; provision for discount on debtors, provision for doubtful debts ਘਟਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ (AFTER) ਗਿਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ discount ਸਿਰਫ਼ ਚੰਗੇ debtors ਨੂੰ ਮਿਲਦੀ ਹੈ; Balance Sheet ਵਿੱਚ ਦੋਵੇਂ trade receivables ਵਿੱਚੋਂ ਘਟਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਅਤੇ provision for depreciation ਸਬੰਧਿਤ asset ਵਿੱਚੋਂ।

Abnormal loss by fire (SM 1.5): ਪੂਰੀ cost ਨਾਲ Loss by Fire A/c Dr To Purchases/Trading A/c; ਫਿਰ Insurance Company's A/c Dr (ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ claim) ਅਤੇ P&L A/c Dr (ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਨਾ ਮਿਲਿਆ ਭਾਗ) To Loss by Fire A/c; claim receivable ਵਸੂਲੀ ਤੱਕ assets ਪਾਸੇ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ (goods ₹6,000, claim ₹4,500 → P&L ਉੱਤੇ ₹1,500)।

Goods on approval: ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਅਸਲ credit sales ਵਜੋਂ record ਹੁੰਦੇ ਹਨ; ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਾ ਹੋਈ sale invoice price ਉੱਤੇ reverse ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ (Sales A/c Dr To Trade Receivables A/c) ਅਤੇ goods ਨੂੰ COST ਉੱਤੇ closing stock ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (Stock on Approval A/c Dr To Trading A/c); **Goods used other than for sale:** Purchases A/c ਨੂੰ credit ਕਰੋ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ ਅਨੁਸਾਰ Drawings (ਨਿੱਜੀ ਵਰਤੋਂ), Donation, Free Samples/Advertisement, Building ਜਾਂ Plant & Machinery (ਉਸਾਰੀ), ਜਾਂ Repairs & Maintenance ਨੂੰ debit ਕਰੋ।

Manager's commission on profit: ਅਜਿਹਾ commission charge ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ = Profit × Rate/100; charge ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ = commission ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ Profit × Rate/(100 + Rate) — ਜਿਵੇਂ ₹1,00,000 ਉੱਤੇ 10%, charge ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ = ₹1,00,000 × 10/110 ≈ ₹9,091; entry Commission A/c Dr To Commission Payable A/c — commission P&L ਨੂੰ debit, Commission Payable liabilities ਪਾਸੇ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਮਝ (Understanding) ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ • 3 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- Approval ਉੱਤੇ ਵੇਚੇ goods ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ credit sales ਵਜੋਂ ਹੀ (ARE) record ਹੁੰਦੇ ਹਨ; ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਾ ਹੋਈਆਂ sales reverse ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ (Sales A/c Dr To Trade Receivables) ਅਤੇ goods cost ਉੱਤੇ closing stock ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ --- T/F ਲਈ ਇਹ ਦੋ-entry ਦਲੀਲ ਸਮਝੋ।
- ਪਿਛਲੇ (PREVIOUS) ਸਾਲ ਦੀਆਂ outstanding salaries ਉਸੇ ਸਾਲ ਦੀ liability ਹਨ; ਜੇ ਚਾਲੂ ਸਾਲ ਦੌਰਾਨ ਅਦਾ ਹੋ ਜਾਣ ਤਾਂ ਉਹ ਚਾਲੂ ਸਾਲ ਦੀ Balance Sheet ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀਆਂ --- True/False ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੋਚੋ।
- Provision for discount on debtors, provision for doubtful debts ਘਟਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ (AFTER) ਗਿਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ discount ਸਿਰਫ਼ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਚੰਗੇ debtors ਨੂੰ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

TQ 5.1 • MTP 2023-Dec [1] (a) (iii) {C} • True/False • 2M • Pg 326 2x ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ

LEVEL I
ਸਮਝ (Understanding)

ਦਰਮਿਆਨਾ

TQ 5.3 • RTP 2025-Sep [1] (d) • True/False • 2M • Pg 327

LEVEL I
ਸਮਝ (Understanding)

ਦਰਮਿਆਨਾ

ਪ੍ਰਯੋਗ (Application) ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- ਸਾਲ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਵਾਲੀਆਂ expense ਗਣਨਾਵਾਂ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ (ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਮਿਤੀ ਤੋਂ salary ਵਾਧਾ, ਅੱਧੀ ਤਨਖਾਹ ਉੱਤੇ ਨਵੇਂ ਮੁਲਾਜ਼ਮ/trainees): ਸਹੀ P&L charge, ਅਸਲ ਭੁਗਤਾਨ ਅਤੇ Balance Sheet ਲਈ outstanding/prepaid balance ਕੱਢੋ।
- Manager's commission ਦੇ formulas ਦਾ ਪੱਕਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ: charge ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ = Profit $\times$ r/100; charge ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ = Profit $\times$ r/(100 + r), ਨਾਲ journal entry (Commission A/c Dr To Commission Payable A/c)।

PQ 5.1 • PYQ 2020-Nov [5] (b) • Practical • 5M • Pg 327

LEVEL II
ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)

ਦਰਮਿਆਨਾ

ਵਿਸ਼ਾ 6: Balance Sheet

P1-C7-U7.1-T06 • Topic 6: Balance Sheet

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Section 1.6 (Balance Sheet) ਪੜ੍ਹੋ: ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ, assets ਅਤੇ liabilities ਨੂੰ liquidity ਜਾਂ permanence ਅਨੁਸਾਰ ਤਰਤੀਬ ਦੇਣਾ, current/fixed/intangible assets ਅਤੇ current/long-term liabilities ਵਿੱਚ ਵਰਗੀਕਰਨ, ਅਤੇ capital account ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ (net profit ਜੋੜੋ, drawings ਘਟਾਓ)।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ (SM): “a statement which sets out the assets and liabilities of a firm or an institution as at a certain date” — ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਕ ਹੀ transaction assets ਜਾਂ liabilities ਬਦਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਉਸ ਖ਼ਾਸ ਪਲ ਲਈ ਸੱਚੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ (“as at” ਦਾ ਮਹੱਤਵ)।

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ: (i) ਇਹ ਕਿਸੇ ਖ਼ਾਸ ਮਿਤੀ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਮਿਆਦ ਲਈ ਨਹੀਂ; (ii) P&L A/c ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਤਿਆਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ — ਦੋਵੇਂ ਮਿਲ ਕੇ Final Accounts ਹਨ (Balance Sheet ਕੋਈ account ਨਹੀਂ, ਇਸ ਦੇ ਪਾਸੇ Dr ਅਤੇ Cr ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ); (iii) ਦੋਵਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਦੇ totals ਬਰਾਬਰ ਹੋਣੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ capital ਹਮੇਸ਼ਾ assets minus liabilities ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ — totals ਬਰਾਬਰ ਨਾ ਹੋਣ ਤਾਂ ਕਿਤੇ ਗ਼ਲਤੀ ਹੈ।

Marshalling ਅਤੇ ਵਰਗੀਕਰਨ: assets ਨੂੰ liquidity ਅਨੁਸਾਰ (ਪਹਿਲਾਂ cash, ਅਖ਼ੀਰ ਵਿੱਚ land & building) ਜਾਂ permanence ਅਨੁਸਾਰ (ਉਲਟ ਕ੍ਰਮ) ਤਰਤੀਬ ਦਿਓ; liabilities ਨੂੰ ਭੁਗਤਾਨ ਦੀ ਤੁਰੰਤਤਾ ਅਨੁਸਾਰ; current assets ਇੱਕ ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਦਰ cash ਵਿੱਚ ਬਦਲਣਯੋਗ ਹਨ (cash, bank, trade receivables, inventories), fixed/long-term assets ਲਗਾਤਾਰ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਹਨ (machinery, building, long-term investments), intangible assets ਦੀ ਭੌਤਿਕ ਹੋਂਦ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ (patents, copyrights); current liabilities ਇੱਕ ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਿਪਟਦੀਆਂ ਹਨ (creditors, bills payable), long-term liabilities ਸਾਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ (term loans)।

Capital ਭਾਗ ਅਤੇ grouping: Capital balance + Net Profit (ਜਾਂ – Net Loss) – Drawings, ਜਿੱਥੇ drawings ਵਿੱਚ

ਕਢਵਾਈ cash, ਨਿੱਜੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਲਏ goods (Drawings A/c Dr To Purchases A/c — cost ਉੱਤੇ, ਕਦੇ Capital ਜਾਂ P&L ਰਾਹੀਂ ਨਹੀਂ) ਅਤੇ ਅਦਾ ਕੀਤਾ income tax ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ; ਆਮ groups — capital, long-term loans, short-term loans, current liabilities, provisions against tangible fixed assets, intangibles, investments, current assets।

ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਦੇ ਨੁਕਤੇ: provisions for doubtful debts ਅਤੇ for discount ਕੁੱਲ book debts ਵਿੱਚੋਂ, ਅਤੇ provision for depreciation asset ਦੀ cost ਵਿੱਚੋਂ ਘਟਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ; staff ਦੀ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ/ਕਾਬਲੀਅਤ (human resources) ਵਰਗੀਆਂ intangible ਤਾਕਤਾਂ assets ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਈਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ; ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਅਦਾ ਕੀਤੀ salary ਇੱਕ asset ਹੈ (cash ਇੱਕ prepayment ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਗਈ), expense ਨਹੀਂ; ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦੀਆਂ outstanding salaries ਤਾਂ ਹੀ liability ਵਜੋਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜੇ Balance Sheet ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੱਕ ਅਜੇ ਵੀ ਅਦਾ ਨਾ ਹੋਈਆਂ ਹੋਣ।

ਸਮਝ (Understanding) ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ • 3 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- Drawings (ਕਢਵਾਈ cash ਜਾਂ goods) capital ਵਿੱਚ ਕਮੀ ਹਨ ਜੋ Capital/Drawings A/c ਨੂੰ debit ਹੁੰਦੀ ਹੈ --- ਕਦੇ ਵੀ P&L expense ਨਹੀਂ; ਨਿੱਜੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਲਏ goods PURCHASES A/c ਨੂੰ credit ਹੁੰਦੇ ਹਨ, Capital A/c ਨੂੰ ਨਹੀਂ।
- Human resources ਨੂੰ assets ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ (NOT) ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ --- ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੈਸੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮਾਪਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ (money measurement concept)।
- ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਅਦਾ ਕੀਤੀ salary expense ਨਹੀਂ, ਪਰ ਸਹੀ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ asset ਹੈ (ਭੁਗਤਾਨ cash ਨੂੰ prepaid asset ਵਿੱਚ ਬਦਲਦਾ ਹੈ) --- T/F ਬਿਆਨ ਦਾ ਕਾਰਨ 'neither reduces assets nor increases liabilities' ਗ਼ਲਤ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ cash ਘਟਦੀ ਹੈ।
- ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦੀਆਂ outstanding salaries ਤਾਂ ਹੀ liability ਵਜੋਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜੇ ਅਜੇ ਵੀ ਅਦਾ ਨਾ ਹੋਈਆਂ ਹੋਣ; liability ਦੇ accrual ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ settlement ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਕਰੋ।

TQ 6.1 • RTP 2018-May [1] (g) • True/False • --- • Pg 328	3× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL I ਸਮਝ (Understanding)	ਆਸਾਨ
TQ 6.2 • RTP 2025-May [1] (i) • True/False • --- • Pg 329	3× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL I ਸਮਝ (Understanding)	ਆਸਾਨ
TQ 6.3 • MTP 2023-Nov [1] (a) (i) {C} • True/False • 2M • Pg 329	5× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL I ਸਮਝ (Understanding)	ਦਰਮਿਆਨਾ

ਪ੍ਰਯੋਗ (Application) ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੱਲ ਕਰੋ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

PQ 6.1 • PYQ 2026-Jan [4] (b) • Practical • 10M • Pg 329	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਔਖਾ
--	----------------------------------	-----

ਸਿਰਜਣਾ (Synthesis) ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਅਖੀਰ ਤੱਕ ਤਿਆਰ ਕਰੋ — ਇਸ ਸੰਸਕਰਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ

- Adjustments ਸਮੇਤ schedule of balances ਤੋਂ ਪੂਰੀ Balance Sheet ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮੁਹਾਰਤ ਹਾਸਲ ਕਰੋ: depreciation, write off ਕੀਤੇ bad debts, provisions for doubtful debts ਅਤੇ discount, outstanding/prepaid ਮਦਾਂ, closing stock।
- Capital ਭਾਗ ਦੇ layout ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ: Opening capital + Net profit – Drawings (ਕਢਵਾਏ goods ਅਤੇ income tax ਸਮੇਤ), ਅਤੇ fixed assets, investments, current assets, current liabilities ਅਤੇ provisions ਹੇਠ grouping।

ਵਿਸ਼ਾ 7: Accounting Procedure ਦਾ ਕ੍ਰਮ ਜਾਂ Accounting Cycle (Sequence of Accounting Procedure or the Accounting Cycle)

P1-C7-U7.1-T07 • Topic 7: Sequence of Accounting Procedure or the Accounting Cycle

ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ — ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੋਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ • ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Accounting process ਦੇ ਪੰਜ ਪੜਾਅ ਕ੍ਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਦੱਸਣ ਵਾਲਾ §1.7 ਪੜ੍ਹੋ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

Accounting cycle: (i) transactions ਨੂੰ journalise ਕਰਨਾ → (ii) ledger ਵਿੱਚ posting → (iii) ਗਣਿਤਕ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਜਾਂਚਣ ਲਈ trial balance ਕੱਢਣਾ → (iv) ਮਿਆਦ ਲਈ Trading and P&L A/c (income statement) ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ → (v) ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਤ ਦੀ financial position ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ Balance Sheet ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ।

ਵਿਸ਼ਾ 8: Opening Entry

P1-C7-U7.1-T08 • Topic 8: Opening Entry

ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ — ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੋਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ • ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ §1.8 ਨੂੰ Illustration 8 ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੋ: ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦੇ closing balances ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਸਾਲ ਦੀ ਪਹਿਲੀ entry ਵਜੋਂ journalise ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ posting।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

Opening entry: ਨਵੇਂ ਸਾਲ ਦੀ ਪਹਿਲੀ journal entry ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦੇ assets ਅਤੇ liabilities ਦੇ closing balances ਨੂੰ (ਪਿਛਲੀ balance sheet ਅਨੁਸਾਰ) opening balances ਵਜੋਂ record ਕਰਦੀ ਹੈ — Dr. all assets / Cr. all liabilities and Capital A/c ("Being the balances brought forward")।

Posting: ਹਰ asset account debit ਪਾਸੇ "To Balance b/d" ਨਾਲ ਅਤੇ ਹਰ liability/capital account credit ਪਾਸੇ "By Balance b/d" ਨਾਲ ਖੁੱਲ੍ਹਦਾ ਹੈ — ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਲ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸਾਰੇ asset ਅਤੇ liability accounts ਖੁੱਲ੍ਹ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਵਿਸ਼ਾ 9: Provisions and Reserves

P1-C7-U7.1-T09 • Topic 9: Provisions and Reserves

ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ — ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੋਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ • ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ §1.9 ਨੂੰ Illustration 14 ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੋ: provision, reserve ਅਤੇ reserve fund ਦੀਆਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਅਤੇ charge ਬਨਾਮ

appropriation ਦਾ ਅੰਤਰ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

Provision: “any amount written off or retained by way of providing for depreciation, renewal or diminution in the value of assets or retained by way of providing for any known liability of which the amount cannot be determined with substantial accuracy” — ਅਜਿਹੀ liability ਜੋ ਸਿਰਫ਼ ਕਾਫ਼ੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਅਨੁਮਾਨ ਨਾਲ ਹੀ ਮਾਪੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ; ਜਿਵੇਂ provision for doubtful debts, ਅਜੇ assess ਹੋਣ ਵਾਲੇ taxes, ਮੰਨਣਯੋਗ ਪਰ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤ claims।

Reserve: earnings, receipts ਜਾਂ ਹੋਰ surplus (capital ਜਾਂ revenue) ਦਾ ਉਹ ਭਾਗ ਜੋ management ਨੇ depreciation/diminution ਜਾਂ ਕਿਸੇ known liability ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਸੇ ਆਮ ਜਾਂ ਖ਼ਾਸ ਮਕਸਦ ਲਈ appropriate ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ; ਕਿਸਮਾਂ — capital reserves ਅਤੇ revenue reserves; ਲੋੜੀਂਦੀ ਰਕਮ ਤੋਂ ਵੱਧ provisions ਨੂੰ reserves ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਮੁੱਖ ਅੰਤਰ: provisions profits ਉੱਤੇ charge ਹਨ ਜਦਕਿ reserves profits ਦੀ appropriation ਹਨ; **Reserve Fund:** reserve ਦੀ ਉਹ ਰਕਮ ਜੋ business ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ realise ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ securities ਵਿੱਚ ਨਿਵੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ (ਜਿਵੇਂ government securities)।

ਵਿਸ਼ਾ 10: Financial Statements ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ (Limitations of Financial Statements)

P1-C7-U7.1-T10 • Topic 10: Limitations of Financial Statements

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Section 1.10 (Limitations of Financial Statements) ਪੜ੍ਹੋ — financial statements ਦੀ ਪਰਖ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ companies ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪੰਜ ਮੁੱਖ ਸੀਮਾਵਾਂ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਪੰਜ ਮੁੱਖ ਸੀਮਾਵਾਂ (SM 1.10): (a) Historical cost — statements transactions ਹੋਣ ਸਮੇਂ ਦਾ money value ਵਰਤਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਦੀਆਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਨੂੰ ਅਣਡਿੱਠ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ (1980 ਵਿੱਚ ₹15,000 ਨਾਲ ਬਣਿਆ ਘਰ 2022 ਵਿੱਚ ₹30,00,000 ਨਾਲ ਬਣੇ ਘਰ ਜਿੰਨਾ ਹੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਲਾਭ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ original cost ਉੱਤੇ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ); (b) intangible ਤਾਕਤਾਂ ਅਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ — ਜਿਵੇਂ staff ਦੀ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਅਤੇ ਕਾਬਲੀਅਤ Balance Sheet ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ; (c) ਸਦੀਵੀ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਅਤੇ ਮਿਆਦੀ accounts — going concern ਧਾਰਨਾ ਕਾਰਨ non-revenue expenditure ਨੂੰ ਲਾਭ ਵਾਲੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵੰਡਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ accounts ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ; (d) ਵੱਖ-ਵੱਖ accounting policies — ਜਿਵੇਂ pensions/gratuities ਦੀ ਸਾਲਾਨਾ funding ਬਨਾਮ ਸਿਰਫ਼ ਅਸਲ ਭੁਗਤਾਨ record ਕਰਨਾ, ਜਾਂ intangible assets write off ਕਰਨੇ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਕਿਵੇਂ; (e) staff ਅਤੇ ਲੋਕ ਭਲਾਈ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ management policies।

Comparability: ਇੱਕੋ company ਦੀ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਪਰਖ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਇਹ ਸੀਮਾਵਾਂ ਘੱਟ ਗੰਭੀਰ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ; ਇੱਕੋ ਮਿਆਦ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ companies ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਗੁੰਮਰਾਹਕੁੰਨ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਦ ਤੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ accounting ਦਾ ਇੱਕੋ system ਅਤੇ basis ਨਾ ਅਪਣਾਇਆ ਹੋਵੇ — ਇਸ ਲਈ financial statements ਉੱਤੇ inter-industry ਤੁਲਨਾ ਤਾਂ ਹੀ ਕਰੋ ਜੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਆਧਾਰ

ਵਿਹਾਰਕ ਨਾ ਹੋਵੇ; historical cost ਫਿਰ ਵੀ ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਆਧਾਰ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ money ਦਾ ਮੁੱਲ ਲਗਾਤਾਰ ਡਿੱਗਦੇ ਰਹਿਣ ਸਮੇਂ ਨਿਰੰਤਰ revaluation ਮਹਿੰਗਾ ਅਤੇ ਅਵਿਹਾਰਕ ਹੈ।

ਸਮਝ (Understanding) ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- 4 ਅੰਕਾਂ ਵਾਲੇ ਉੱਤਰ ਲਈ ਪੰਜ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਲਈ ਤਿਆਰ ਰਹੇ: (a) historical cost ਆਧਾਰ money value ਦੀਆਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਨੂੰ ਅਣਡਿੱਠ ਕਰਦਾ ਹੈ (1980 ਵਾਲੇ ਘਰ ਦੀ ਉਦਾਹਰਣ), (b) staff ਦੀ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਵਰਗੀਆਂ intangible ਤਾਕਤਾਂ/ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਦਿਖਦੀਆਂ, (c) going concern ਕਾਰਨ expenditure ਨੂੰ ਮਿਆਦਾਂ ਵਿੱਚ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵੰਡਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, (d) ਵੱਖ-ਵੱਖ accounting policies (ਜਿਵੇਂ pension funding, intangibles write-off) comparability ਨੂੰ ਢਾਹ ਲਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, (e) ਵੱਖ-ਵੱਖ management policies।
- ਸਮਝਾਓ ਕਿ accounting ਦਾ ਇੱਕੋ system ਅਤੇ basis ਨਾ ਅਪਣਾਇਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ inter-company ਤੁਲਨਾ ਗੁੰਮਰਾਹਕੁੰਨ ਕਿਉਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

TQ 10.1 • MTP 2024-Apr [1] (b)DESC 4 Marks {C} • --- • Pg 333 5× ਪੁੱਛਿਆ **LEVEL I**

ਸਮਝ (Understanding)

ਵਿਸ਼ਾ 11: ਏਕੀਕ੍ਰਿਤ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ (Integrated Problems)

P1-C7-U7.1-T11 • Topic 11: Integrated Problems

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ ਇਕਾਈ 1 ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ Sections 1.3–1.6 ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਵਾਲੀਆਂ ਵਿਆਪਕ illustrations ਹੱਲ ਕਰੋ — trial balance ਜਾਂ schedule of balances ਤੋਂ ਕਈ adjustments ਸਮੇਤ Trading and Profit & Loss Account ਅਤੇ Balance Sheet ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਕੰਮ ਦਾ ਕ੍ਰਮ: trial balance ਜਾਂ schedule of balances ਤੋਂ Trading A/c → P&L A/c → Balance Sheet ਤਿਆਰ ਕਰੋ (Illustrations 9, 10 ਅਤੇ 12); ਹਰ adjustment ਦਾ ਦੋਹਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਿਓ — ਇੱਕ ਵਾਰ Trading/P&L ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਾਰ Balance Sheet ਵਿੱਚ — adjustments ਪਹਿਲਾਂ rough working sheets ਉੱਤੇ ਲਿਖੋ, ਅਤੇ ਜਾਂਚੋ ਕਿ Balance Sheet ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਪਾਸੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ।

ਮਿਆਰੀ adjustment ਸਮੂਹ (Illustration 12 — Gavaskar Viswanath & Co.): closing stock; ਦਿੱਤੀਆਂ rates ਉੱਤੇ depreciation, ਪਰ ਪਹਿਲਾਂ error corrections (steel table cost ਉੱਤੇ ਵੇਚਿਆ ਪਰ proceeds ਗ਼ਲਤੀ ਨਾਲ Sales A/c ਨੂੰ credit ਹੋਏ; ₹40,000 ਦੀ typewriter purchase ਗ਼ਲਤੀ ਨਾਲ Purchases ਨੂੰ debit ਹੋਈ — depreciate ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹਟਾ ਕੇ capitalise ਕਰੋ); ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦਾ outstanding godown rent; loan ਲੈਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ @ 12% p.a. accrued interest on loan; sundry debtors ਦੇ 5% ਉੱਤੇ ਰੱਖੀ provision for bad debts।

ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੇ ਰੂਪ: Balance Sheet ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗ਼ਲਤ ਬਣੇ P&L ਨੂੰ ਸੋਧੋ (Illustration 7 — ਭੁੱਲੇ outstanding expenses debit ਕਰੋ, prepaid insurance credit ਕਰੋ ਅਤੇ revised net profit ਕੱਢੋ); ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦੀ Balance Sheet ਤੋਂ opening entry ਪਾਸ ਕਰੋ (assets Dr; trade payables, overdraft, provision for doubtful debts ਅਤੇ capital Cr — Illustrations 8 ਅਤੇ 11); Input CGST/SGST ਨੂੰ Output liability ਵਿਰੁੱਧ ਵਰਤ ਕੇ GST balances ਨਿਪਟਾਓ ਅਤੇ

ਨਾ ਵਰਤਿਆ input credit Balance Sheet asset ਵਜੋਂ ਅੱਗੇ ਲਿਜਾਓ (Illustrations 9 ਅਤੇ 10 working notes)।

ਪ੍ਰਯੋਗ (Application) ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੱਲ ਕਰੋ • 10 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

PQ 11.1 • PYQ 2019-Jun [4] (b) • Practical • 10M • Pg 334	4× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਅੱਖਾ
PQ 11.2 • PYQ 2025-May [4] (b) • Practical • 10M • Pg 336	4× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਅੱਖਾ
PQ 11.4 • PYQ 2021-Jul [4] (a) • Practical • 10M • Pg 341	3× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਅੱਖਾ
PQ 11.5 • RTP 2022-May [13] • Practical • --- • Pg 343		LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਅੱਖਾ
PQ 11.6 • PYQ 2024-Sep [3] (a) • Practical • 10M • Pg 346		LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਅੱਖਾ
PQ 11.7 • RTP 2024-Sep [9] • Practical • --- • Pg 350	5× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਅੱਖਾ
PQ 11.8 • PYQ 2025-Jan [3] (a) • Practical • 15M • Pg 353	13× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਅੱਖਾ
PQ 11.9 • PYQ 2026-May [4] (b) • Practical • 10M • Pg 357		LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਅੱਖਾ
PQ 11.3 • RTP 2018-May [12] • Practical • --- • Pg 338	5× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	
PQ 11.10 • PYQ 2026-Sep [4] (b) • Practical • 10M • Pg 360		LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	

ਸਿਰਜਣਾ (Synthesis) ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਅਖੀਰ ਤੱਕ ਤਿਆਰ ਕਰੋ — ਇਸ ਸੰਸਕਰਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ

- ਪੂਰੀ 10--15 ਅੰਕਾਂ ਦੀ final accounts ਸਮੱਸਿਆ ਵਿੱਚ ਮੁਹਾਰਤ ਹਾਸਲ ਕਰੋ: trial balance/schedule of balances ਤੋਂ working notes ਸਮੇਤ Trading A/c, P&L A/c ਅਤੇ Balance Sheet ਤਿਆਰ ਕਰੋ, ਅਤੇ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਓ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਪਾਸੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ।
- ਮਿਆਰੀ adjustment ਸਮੂਹ ਦਾ ਪੱਕਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ: closing stock, depreciation (ਸਾਲ ਦੌਰਾਨ ਹੋਏ additions ਸਮੇਤ, ਸਮੇਂ ਅਨੁਸਾਰ ਵੰਡ ਕੇ), ਹੋਰ bad debts + provision for doubtful debts + provision for discount on debtors, outstanding/prepaid expenses ਅਤੇ accrued/advance income, goods on approval, goods ਦੀਆਂ drawings, insurance claim ਸਮੇਤ abnormal loss, ਅਤੇ manager's commission on profit।
- ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚ ਆਏ ਰੂਪਾਂ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ: ਪਹਿਲਾਂ ਗ਼ਲਤ ਬਣੇ trial balance ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਲਿਖਣਾ, ਨਵੇਂ business ਦੇ transactions ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਤੋਂ accounts ਬਣਾਉਣਾ (capital introduced, bank loan, asset purchases), ਅਤੇ statements ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁੰਮ figures ਕੱਢਣਾ।

ਇਕਾਈ 7.2: Manufacturing Entities ਦੇ Final Accounts (Final Accounts of Manufacturing Entities)

Final Accounts of Manufacturing Entities

P1-C7-U7.2 • ਮਹੱਤਤਾ D • ਅਧਿਆਇ ਵਿੱਚ Rank 2 • ਸ਼੍ਰੇਣੀ C • ਅਧਿਆਇ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ 21.9% • 7 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

ਵਿਸ਼ਾ 1: ਜਾਣ-ਪਛਾਣ (Introduction)

P1-C7-U7.2-T01 • Topic 1: Introduction

ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ — ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੋਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ ਇਕਾਈ ਦਾ §2.1 ਪੜ੍ਹੋ: manufacturing entities, Trading A/c, P&L A/c ਅਤੇ Balance Sheet ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੱਖਰਾ Manufacturing Account ਕਿਉਂ ਤਿਆਰ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

Manufacturing Account: manufacturing entities ਇਸ ਨੂੰ final accounts ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ Trading A/c, P&L A/c ਅਤੇ Balance Sheet ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਤਿਆਰ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ — ਉਦੇਸ਼ manufacturing ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੀ cost-effectiveness ਪਰਖਣ ਲਈ finished goods ਦੀ manufacturing cost ਤੈਅ ਕਰਨਾ ਹੈ; ਇਹ cost ਫਿਰ Trading A/c ਨੂੰ transfer ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

Trading A/c ਨਾਲ ਤੁਲਨਾ: Trading A/c Gross Profit ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਦਕਿ Manufacturing A/c direct expenses ਸਮੇਤ cost of goods sold ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ; Manufacturing A/c raw materials ਅਤੇ work-in-progress ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ ਜਦਕਿ Trading A/c ਸਿਰਫ਼ finished goods ਨਾਲ।

ਵਿਸ਼ਾ 2: ਉਦੇਸ਼ (Purpose)

P1-C7-U7.2-T02 • Topic 2: Purpose

ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ — ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੋਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Manufacturing Account ਦੇ ਤਿੰਨ ਕਾਰਜ ਦੱਸਣ ਵਾਲਾ §2.2 ਪੜ੍ਹੋ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਕਾਰਜ: (1) finished products ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੁੱਲ cost ਨੂੰ ਵਰਗੀਕ੍ਰਿਤ ਸੰਘਟਕ ਤੱਤਾਂ ਸਮੇਤ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ — ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਅਸਿੱਧੇ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਹੋਈ materials ਦੀ cost, manufacturing wages ਅਤੇ expenses ਇਸ ਨੂੰ debit ਹੁੰਦੇ ਹਨ; (2) factory cost ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, financial books ਦਾ cost records ਨਾਲ reconciliation ਅਤੇ manufacturing operations ਦੀ period-to-period ਤੁਲਨਾ ਸੌਖੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ; (3) ਜੇ output ਨੂੰ market price ਉੱਤੇ Trading A/c ਵਿੱਚ ਲਿਜਾਇਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ manufacture ਉੱਤੇ profit/loss ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ production-linked bonus ਤੈਅ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਵਿਸ਼ਾ 3: Manufacturing Costs

P1-C7-U7.2-T03 • Topic 3: Manufacturing Costs

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Section 2.3 (Manufacturing Costs) ਪੜ੍ਹੋ: raw material consumed, direct manufacturing wages, direct manufacturing expenses ਅਤੇ manufacturing overheads ਵਿੱਚ ਵਰਗੀਕਰਨ, ਨਾਲ ਹੀ by-products ਦਾ ਅਰਥ ਅਤੇ treatment।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

Cost ਦੀ ਬਣਤਰ (SM 2.3): Raw Material Consumed + Direct Manufacturing Wages + Direct Manufacturing Expenses = Direct (prime) Manufacturing Cost; ਇਸ ਵਿੱਚ Indirect Manufacturing Expenses / Manufacturing Overhead ਜੋੜੋ = Total Manufacturing Cost; **Formula:** Raw Material Consumed = Opening inventory of Raw Materials + Purchases – Closing inventory of Raw Materials।

Direct ਬਨਾਮ indirect: direct manufacturing expenses ਉਹ costs ਹਨ ਜੋ material ਜਾਂ wages ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਸੇ ਖਾਸ product ਲਈ ਹੋਣ — ਜਿਵੇਂ licence/technology ਲਈ royalties ਅਤੇ plant ਦੇ hire charges, ਸਿਰਫ਼ ਤਾਂ ਜੋ (IF) ਉਹ units produced ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੋਣ (ਉਹ production ਨਾਲ ਸਿੱਧੇ ਬਦਲਦੇ ਹਨ); Overhead = Indirect Material (repairs ਲਈ stores, small tools, fuel, lubricating oil) + Indirect Wages (maintenance wages, holding pay) + Indirect Expenses (training, plant & machinery ਅਤੇ factory shed ਦੀ depreciation ਅਤੇ insurance)।

By-products: ਉਹੀ raw materials ਅਤੇ ਉਹੀ process ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਵਾਧੂ ਖਰਚ ਦੇ ਨਿਕਲਣ ਵਾਲੇ ਸਹਾਇਕ products (sugar manufacture ਵਿੱਚ molasses, dairy ਵਿੱਚ butter milk); ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁੱਲ ਆਮ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਨਾਮਾਤਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਜਿੱਥੇ cost ਵੱਖਰੀ ਪਛਾਣੀ ਨਾ ਜਾ ਸਕੇ ਉੱਥੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁੱਲ **NET REALISABLE VALUE** ਉੱਤੇ ਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਸਹੀ treatment — sale value ਨੂੰ **MANUFACTURING Account** ਵਿੱਚ credit ਕਰੋ (Trading Account ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ, ਨਾ ਹੀ ਸਿਰਫ਼ other operating income ਵਿੱਚ) ਤਾਂ ਜੋ main product ਦੀ manufacture cost ਘਟੇ।

ਸਮਝ (Understanding) ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- By-product ਦੀ sale value MANUFACTURING Account ਨੂੰ credit ਹੁੰਦੀ ਹੈ (Trading Account ਨੂੰ ਨਹੀਂ) ਤਾਂ ਜੋ main product ਦੀ manufacturing cost ਘਟੇ --- ਇਹੀ T/F ਪੁੱਛਿਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ; ਇਹ ਵੀ ਧਿਆਨ ਰੱਖੋ ਕਿ by-products ਦਾ ਮੁੱਲ net realisable value ਉੱਤੇ ਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- Direct ਬਨਾਮ indirect manufacturing expenses ਸਮਝਾ ਸਕੋ: units produced ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਿਤ royalty ਜਾਂ hire charges **DIRECT** ਹਨ; repairs, plant/factory shed ਦੀ depreciation, insurance, indirect material/wages ਮਿਲ ਕੇ **OVERHEAD** ਬਣਦੇ ਹਨ।
- Raw Material Consumed = Opening inventory of RM + Purchases – Closing inventory of RM ਜਾਣੇ, ਅਤੇ ਬਣਤਰ: prime cost (RM + direct wages + direct expenses) ਜਮ੍ਹਾਂ overheads = total manufacturing cost।

TQ 3.1 • MTP 2023-May [1] (a) (iii) {C} • True/False • 2M • Pg 366 **4x ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ**

LEVEL I
ਸਮਝ (Understanding)

ਆਸਾਨ

ਵਿਸ਼ਾ 4: Manufacturing Account ਦੀ ਰੂਪ-ਰੇਖਾ (Design of A Manufacturing Account)

P1-C7-U7.2-T04 • Topic 4: Design of A Manufacturing Account

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Section 2.4 (Design of a Manufacturing Account) ਪੜ੍ਹੋ: quantity ਅਤੇ value columns ਵਾਲਾ format, prime cost ਅਤੇ factory cost, WIP ਦਾ treatment, finished goods ਦੀ cost ਦਾ Trading Account ਨੂੰ transfer, ਅਤੇ ਗੁੰਮ quantities/figures ਕੱਢਣ ਬਾਰੇ tutorial notes।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

Format (SM 2.4): ਕੋਈ ਮਿਆਰੀ design ਨਹੀਂ, ਪਰ quantity ਅਤੇ value columns ਰੱਖੋ; Dr — raw material consumed, direct wages, direct expenses (= Prime cost), factory overheads (royalty, hire charges, repairs & maintenance, depreciation) (= Factory cost), opening Work-in-Process; Cr — net realisable value ਉੱਤੇ by-products, closing Work-in-Process, ਅਤੇ balancing transfer By Trading A/c — cost of finished goods; Trading A/c ਇਹ cost of production (opening finished goods ਸਮੇਤ) debit ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ sales ਤੇ closing finished goods ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ gross profit ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ।

Tutorial notes: ਦੋਵੇਂ ਪਾਸੇ balance ਹੋਣ ਲਈ quantity columns ਵਰਤੋ — units sold = opening finished goods + units manufactured – closing finished goods; Manufacturing A/c ਸਿਰਫ਼ raw-material quantities ਅਤੇ WIP values ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ, Trading A/c ਸਿਰਫ਼ finished-goods quantities; ਉਲਟ ਹਦਾਇਤ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ sales ਨੂੰ FIFO ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਮੰਨੋ, ਭਾਵ closing inventory ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਸੰਭਵ ਹੋਵੇ ਸਾਲ ਦੌਰਾਨ ਬਣੇ goods ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

Unit-ਆਧਾਰਿਤ ਗਣਨਾਵਾਂ (Illustration 2 — Mr. Vimal): ਹਰ rate ਦਾ ਆਧਾਰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੋ — direct wages ਦਾ ਠੇਕਾ @ ₹0.80 per unit manufactured ਅਤੇ ਨਾਲ (PLUS) @ ₹0.40 per unit of closing WIP ($5,00,000 \times 0.80 + 12,000 \times 0.40 = ₹4,04,800$); machine ਦੇ hire charges @ ₹0.60 per unit manufactured direct expense ਹਨ, ਜਦਕਿ factory shed ਦਾ hire ਅਤੇ repairs & maintenance indirect expenses ਹਨ।

Missing-figure ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ: credit purchases ਨੂੰ Creditors A/c ਦੇ balancing figure ਵਜੋਂ ਕੱਢੋ (To Bank + To Balance c/d – By Balance b/d), ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ Raw Material A/c ਵਿੱਚ post ਕਰੋ ਅਤੇ raw material consumed ਜਾਂ closing stock ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ balance ਕਰੋ, ਫਿਰ Manufacturing A/c ਨੂੰ Trading A/c ਤੱਕ ਪੂਰਾ ਕਰੋ; office ਮਦਾਂ ਨੂੰ Manufacturing A/c ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖ ਕੇ P&L ਨੂੰ charge ਕਰੋ (office labour wages, electricity ਦਾ office ਹਿੱਸਾ, customers ਨੂੰ delivery charges), ਪਰ fuel charges ਅਤੇ freight inwards ਨੂੰ direct expenses ਹੀ ਰੱਖੋ; ਦਰਜ ਨਾ ਹੋਈ machinery ਉੱਤੇ ਛੁੱਟੀ depreciation ਯਾਦ ਰੱਖੋ।

ਪੂਰੇ manufacturer ਦੇ final accounts (Illustration 3 — Mr. White): ਤਿੰਨ inventories ਵਾਲੇ trial balance ਤੋਂ Manufacturing, Trading, P&L A/c ਅਤੇ Balance Sheet ਤਿਆਰ ਕਰੋ — ਸਾਂਝੇ expenses factory ਅਤੇ office ਵਿੱਚ ਵੰਡੋ (ਘੇਰੇ ਖੇਤਰ ਅਨੁਸਾਰ rent $3/4 : 1/4$, lighting $2/3 : 1/3$), scrap ਦੀ sale Manufacturing A/c ਨੂੰ credit ਕਰੋ, outstanding wages (Manufacturing) ਅਤੇ outstanding salaries (P&L) ਜੋੜੋ, plant ਦੀ depreciation Manufacturing ਵਿੱਚ ਅਤੇ office furniture ਦੀ P&L ਵਿੱਚ ਚਾਰਜ, provision for doubtful debts ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦਾ ਤੋਂ ਲੋੜੀਂਦੀ ਦੀ ਸਿਰਫ਼ ਕਮੀ ਹੀ charge ਕਰੋ, ਅਤੇ ਤਿੰਨ closing stocks (raw materials, WIP, finished goods) Balance Sheet ਵਿੱਚ ਲਿਜਾਓ।

ਪ੍ਰਯੋਗ (Application) ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ • 5 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- Manufacturing A/c ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ: Dr --- opening WIP, raw materials consumed, direct wages, direct expenses (unit-ਆਧਾਰਿਤ hire charges/royalty), factory overheads; Cr --- NRV ਉੱਤੇ by-products, closing WIP, ਅਤੇ Trading A/c ਨੂੰ transfer ਕੀਤੀ cost of finished goods।
- Unit-ਆਧਾਰਿਤ ਗਣਨਾਵਾਂ ਦਾ ਪੱਕਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ: direct wages @ ₹x per unit manufactured ਨਾਲ closing WIP ਦੀ ਪ੍ਰਤੀ unit ਘੱਟ rate, ਅਤੇ hire charges per unit produced --- rate ਦਾ ਆਧਾਰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੋ, ਅਤੇ ਦੋਵੇਂ ਪਾਸੇ balance ਹੋਣ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ quantity columns ਵਰਤੋ।

PQ 4.1 • PYQ 2019-Nov [5] (b) • Practical • 5M • Pg 367	5× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਦਰਮਿਆਨਾ
PQ 4.5 • PYQ 2024-Jun [5] (b) (i) • Practical • 5M • Pg 376	4× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਦਰਮਿਆਨਾ
PQ 4.6 • PYQ 2025-Sep [5] (b) • Practical • 5M • Pg 377		LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਦਰਮਿਆਨਾ
PQ 4.3 • PYQ 2021-Dec [5] (b) • Practical • 15M • Pg 371	3× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਔਖਾ
PQ 4.4 • PYQ 2022-May [5] • Practical • 20M • Pg 373		LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਔਖਾ

ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis) ਮਿਸ਼ਰਤ ਅੰਕੜਿਆਂ ਉੱਤੇ ਕੰਮ ਕਰੋ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- Raw Material A/c, Creditors A/c, Manufacturing A/c ਅਤੇ Trading A/c ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਵਾਲੀਆਂ missing-figure ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਹੱਲ ਕਰੋ: Creditors A/c ਤੋਂ credit purchases ਕੱਢੋ, consumption ਲਈ Raw Material A/c ਨੂੰ balance ਕਰੋ, ਫਿਰ Manufacturing ਅਤੇ Trading A/cs ਪੂਰੇ ਕਰੋ।
- ਆਪਸੀ ਸਬੰਧਾਂ ਉੱਤੇ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖੋ: Manufacturing A/c ਦੀ cost of production ਹੀ Trading A/c ਦਾ debit ਬਣਦੀ ਹੈ; ਹੋਰ ਨਾ ਦੱਸਿਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ closing finished-goods valuation ਲਈ FIFO ਮੰਨੋ।

PQ 4.2 • PYQ 2020-Nov [5] (c) • Practical • 10M • Pg 368	2× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL II ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis)	ਔਖਾ
--	---------------	----------------------------------	-----

ਸਿਰਜਣਾ (Synthesis) ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਅਖੀਰ ਤੱਕ ਤਿਆਰ ਕਰੋ — ਇਸ ਸੰਸਕਰਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ

- ਪੂਰੇ 15--20 ਅੰਕਾਂ ਦੇ manufacturer final accounts ਵਿੱਚ ਮੁਹਾਰਤ ਹਾਸਲ ਕਰੋ: ਤਿੰਨ inventories (raw materials, WIP, finished goods) ਅਤੇ scrap ਦੀ sale ਵਾਲੇ trial balance ਤੋਂ Manufacturing, Trading, P&L A/c ਅਤੇ Balance Sheet।
- Expenses ਨੂੰ factory (Manufacturing A/c) ਅਤੇ office (P&L A/c) ਵਿੱਚ ਵੰਡਣ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ --- rent, power, depreciation --- ਆਮ adjustments (closing stocks, outstanding wages, provisions) ਸਮੇਤ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਅੰਤ ਤੱਕ।

ਅਧਿਆਇ 8

Non-Profit Organisations ਦੀਆਂ Financial Statements (Financial Statements of Non-Profit Organisations)

Financial Statements of Non-Profit Organisations

5 ਵਿਸ਼ੇ • 36 ਸ਼੍ਰੇਣੀਬੱਧ ਪ੍ਰਸ਼ਨ • ਮਹੱਤਤਾ: A

ICAI ਹੁਨਰ ਪ੍ਰੋਫਾਈਲ Level I 5-20% • Level II 80-95% — ਇਹ ਅਧਿਆਇ: ਪਰਚੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ

Level I — ਯਾਦ ਅਤੇ ਸਮਝ	7.4%	243 ਵਿੱਚੋਂ 18 ਅੰਕ
Level II — ਪ੍ਰਯੋਗ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ	92.6%	243 ਵਿੱਚੋਂ 225 ਅੰਕ

ਵਿਸ਼ਾ 1: ਜਾਣ-ਪਛਾਣ (Introduction)

P1-C8-U8-T01 • Topic 1: Introduction

ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ — ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੋਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ • ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ §1 Introduction ਪੜ੍ਹੋ: ਇੱਕ non-profit organisation ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਅਤੇ ਇਸ ਵੱਲੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ final accounts ਦਾ ਸਮੂਹ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

Non-profit organisation: ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ accounting entity ਜੋ ਕਿਸੇ sole proprietor, partners ਜਾਂ shareholders ਦੀ ਬਜਾਏ ਪੂਰੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ ਚਲਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ — ਮੁੱਖ ਮਨੋਰਥ ਸਮਾਜ/members ਦੀ ਸੇਵਾ ਹੈ; ਜਿਵੇਂ public hospitals, public ਵਿੱਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ, clubs, ਮੰਦਰ, ਗਿਰਜਾਘਰ।

Final accounts: ਮਿਆਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ Receipts and Payments Account ਅਤੇ Income and Expenditure Account, ਅਤੇ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਤ 'ਤੇ ਵਿੱਤੀ ਸਥਿਤੀ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ Balance Sheet।

ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ: Income and Expenditure A/c, P&L A/c ਵਰਗਾ ਹੈ ਪਰ income ਦਾ expenditure ਤੋਂ ਵਾਧਾ = SURPLUS ਅਤੇ expenditure ਦਾ income ਤੋਂ ਵਾਧਾ = DEFICIT; ਕੁੱਲ cash receipts ਅਤੇ payments, Receipts and Payments Account ਰਾਹੀਂ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਵਿਸ਼ਾ 2: Receipts and Payments Account ਦਾ ਸੁਭਾਅ (Nature of Receipts and Payments Account)

P1-C8-U8-T02 • Topic 2: Nature of Receipts and Payments Account

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ ICAI Study Material ਦਾ Section 2 'Nature of Receipts and Payments Account' ਪੜ੍ਹੋ: cash book ਦੇ ਸਾਰ ਵਜੋਂ ਇਸ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ, ਇਸ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ, ਅਤੇ (Section 4.1 ਤੋਂ) Sports Fund ਵਰਗੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ funds ਲਈ fund accounting।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਅਰਥ (SM): "A Receipts and Payments Account is a summary of the cash book" — date column ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ; receipts ਖੱਬੇ, payments ਸੱਜੇ, cash book ਵਾਲੇ ਹੀ ਪਾਸੇ; hospitals, clubs, societies, ਮੰਦਰਾਂ, ਗਿਰਜਾਘਰਾਂ ਆਦਿ ਵੱਲੋਂ ਅਪਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਇੱਕ ਮੁਢਲਾ account।

Cash basis, accrual ਨਹੀਂ (SM): "receipts and payments account is not based on the accrual system of book keeping as it records all the receipts and payments whether capital or revenue, pertaining to the current, previous or future periods."

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ: (a) cash ਅਤੇ bank transactions ਦਾ ਸਾਰ — ਸਾਰੀਆਂ receipts (capital ਜਾਂ revenue) debit, ਸਾਰੀਆਂ payments credit; (b) opening cash ਅਤੇ bank balances ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ closing balances ਨਾਲ ਖਤਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ; (c) ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ double entry system ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ; (d) ਇਸ ਦਾ balance ਹਮੇਸ਼ਾ debit ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ cash in hand ਅਤੇ cash at bank ਤੋਂ ਬਣਦਾ ਹੈ।

ਸੀਮਾਵਾਂ: ਇਸ ਤੋਂ ਮਿਆਦ ਦਾ surplus ਜਾਂ deficit ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ (CANNOT) — ਇਹ ਸਿਰਫ਼ cash/bank ਸਥਿਤੀ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਸਾਰੇ non-cash items (outstanding/advance subscriptions, depreciation) ਛੱਡ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ capital ਨੂੰ revenue ਨਾਲ ਤੇ ਪਿਛਲੀ/ਅਗਲੀ ਮਿਆਦ ਨੂੰ ਚਾਲੂ ਮਿਆਦ ਦੇ items ਨਾਲ ਰਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ; ਸਿਰਫ਼ ਇਹੀ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਲਈ ਢੁਕਵਾਂ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ cash ਤੋਂ ਸਿਵਾ ਕੋਈ assets ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਕੋਈ liabilities ਨਹੀਂ।

Fund accounting (4.1): ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਕਸਦ ਲਈ ਇਕੱਠੀਆਂ ਰਕਮਾਂ (ਜਿਵੇਂ Sports Fund, match donations ਅਤੇ ticket ਵਿਕਰੀ ਦੀ ਰਕਮ) ਉਸ fund ਨੂੰ credit ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਸਬੰਧਤ expenses liabilities ਪਾਸੇ ਉਸੇ fund ਨੂੰ debit — ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ Income and Expenditure Account ਨੂੰ charge ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ; ਸਿਰਫ਼ ਉਪਲਬਧ fund ਤੋਂ ਵੱਧ expense ਹੀ I&E ਨੂੰ debit ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸਮਝ (Understanding) ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ • 3 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- ਇਹ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣੋ: R&P Account, cash/bank transactions ਦਾ ਸਾਰ ਹੈ (cash basis), accrual ਨਹੀਂ (NOT) --- ਇਹ ਪਿਛਲੀਆਂ, ਚਾਲੂ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖੀ ਮਿਆਦਾਂ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ receipts ਅਤੇ payments, capital ਜਾਂ revenue, ਦਰਜ ਕਰਦਾ ਹੈ।
- True/False ਜਾਲ: 'R&P Account highlights total income and expenditure' --- False; ਇਹ ਕੁੱਲ cash receipts ਅਤੇ payments ਉਜਾਗਰ ਕਰਦਾ ਹੈ; non-cash items ਬਾਹਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ surplus/deficit ਇਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ।
- True/False ਜਾਲ: ਜੇ Sports Fund (specific fund) ਮੌਜੂਦ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ sports-event expenses ਉਸ Fund ਨੂੰ charge ਹੁੰਦੇ ਹਨ, Income and Expenditure Account ਨੂੰ ਕਦੇ ਨਹੀਂ --- True (fund accounting)।

- ਯਾਦ ਰੱਖੋ ਕਿ ਇਹ opening cash/bank balances ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਕੇ closing balances ਨਾਲ ਖਤਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ balance ਹਮੇਸ਼ਾ debit ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

TQ 2.1 • MTP 2024-Apr [1] (a) (vi) {C} • True/False • 2M • Pg 382 ਗਿਆ	5× ਪੁੱਛਿਆ	LEVEL I ਸਮਝ (Understanding)	ਆਸਾਨ
TQ 2.3 • MTP 2024-Dec [1] (a) (v) {C} • True/False • 2M • Pg 383 ਗਿਆ	3× ਪੁੱਛਿਆ	LEVEL I ਸਮਝ (Understanding)	ਆਸਾਨ
TQ 2.2 • PYQ 2024-Sep [1] (a) (v) {C} • True/False • 2M • Pg 383		LEVEL I ਸਮਝ (Understanding)	

ਪ੍ਰਯੋਗ (Application) ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੱਲ ਕਰੋ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

PQ 2.1 • PYQ 2019-Nov [4] (b) • Practical • 10M • Pg 383 ਗਿਆ	2× ਪੁੱਛਿਆ	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਔਖਾ
---	-----------	----------------------------------	-----

ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis) ਮਿਸ਼ਰਤ ਅੰਕੜਿਆਂ ਉੱਤੇ ਕੰਮ ਕਰੋ — ਇਸ ਸੰਸਕਰਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ

- ਉਲਟੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ: ਦਿੱਤੇ Income and Expenditure Account ਅਤੇ Balance Sheets ਤੋਂ, accruals (outstanding/advance subscriptions, prepaid ਅਤੇ outstanding expenses) ਹਟਾ ਕੇ ਅਤੇ capital receipts/payments ਜੋੜ ਕੇ, ਪਿੱਛੇ ਵੱਲ R&P Account ਤੱਕ ਪਹੁੰਚੋ।
- Subscription Account ਨੂੰ ledger ਵਜੋਂ ਪੱਕਾ ਕਰੋ: ਦੋਵੇਂ ਪਾਸੇ opening/closing outstanding ਅਤੇ advance balances ਰੱਖ ਕੇ cash ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ subscriptions ਕੱਢੋ।
- ਆਪਸੀ ਸਬੰਧਾਂ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖੋ: I&E ਵਿਚਲੇ depreciation ਅਤੇ non-cash items ਹਟਾਉਣੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ; asset purchases ਅਤੇ fund receipts ਸਿਰਫ਼ R&P ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਵਿਸ਼ਾ 3: Income and Expenditure Account

P1-C8-U8-T03 • Topic 3: Income and Expenditure Account

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Section 3 ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰੋ: Income and Expenditure Account ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ, R&P Account ਤੋਂ ਇਸ ਦਾ ਅੰਤਰ, income ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਰੋਤ (subscriptions, donations, entrance fees, life membership), ਅਤੇ R&P Account ਤੋਂ I&E Account ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕਦਮ-ਦਰ-ਕਦਮ ਵਿਧੀ (3.3)।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਸੁਭਾਅ: Profit and Loss Account ਦਾ NPO ਬਰਾਬਰ, accrual ਸਿਧਾਂਤ 'ਤੇ ਤਿਆਰ — ਸਿਰਫ਼ ਚਾਲੂ ਮਿਆਦ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ revenue items; Surplus = income ਦਾ expenditure ਤੋਂ ਵਾਧਾ, Deficit = expenditure ਦਾ income ਤੋਂ ਵਾਧਾ; depreciation ਵਰਗੇ non-cash items ਸ਼ਾਮਲ, ਸਾਰੇ capital items ਬਾਹਰ, ਕੋਈ opening balance ਨਹੀਂ; Companies Act 2013 ਦੇ u/s 8 ਅਧੀਨ registered NPOs, Schedule III ਅਨੁਸਾਰ I&E ਅਤੇ Balance Sheet ਤਿਆਰ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

Income ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਰੋਤ (3.1): subscriptions, ਆਮ donations, membership/entrance fees (ਜੇ ਰਕਮ ਆਮ ਹੋਵੇ ਜਾਂ

bye-laws ਅਨੁਸਾਰ), local authorities ਤੋਂ recurring grants, investments ਤੋਂ income; ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਗਤੀਵਿਧੀ ਦੀਆਂ receipts (match tickets ਦੀ ਵਿਕਰੀ) ਉਸ ਗਤੀਵਿਧੀ ਦੇ expenditure ਵਿੱਚੋਂ ਘਟਾ ਕੇ ਸਿਰਫ਼ net ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; capital receipts, Capital Fund ਜਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ fund (fund accounting) ਨੂੰ credit, fixed asset ਦੀ ਵਿਕਰੀ asset account ਨੂੰ; life membership fee ਇੱਕ capital receipt (non-recurring) ਹੈ, ਸਿੱਧੀ Capital Fund ਵਿੱਚ ਜੋੜੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ; ਵੱਖਰੀ trading activity ਦਾ trading profit, consolidation ਵੇਲੇ I&E ਨੂੰ transfer ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

Receipts and Payments Account	Income and Expenditure Account
Cash receipts ਅਤੇ payments ਦਾ ਸ਼੍ਰੇਣੀਬੱਧ ਸਾਰ, ਭਾਵੇਂ capital ਹੋਵੇ ਜਾਂ revenue	ਮਿਆਦ ਦਾ ਸਿਰਫ਼ revenue expenditure (Dr) ਅਤੇ revenue income (Cr)
Cash basis — ਚਾਲੂ, ਪਿਛਲੀ ਜਾਂ ਅਗਲੀ ਮਿਆਦ ਦੀਆਂ items ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ	Accrual basis — due ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਰਕਮਾਂ ਸ਼ਾਮਲ, ਭਾਵੇਂ ਮਿਲੀਆਂ/ਅਦਾ ਨਾ ਹੋਈਆਂ ਹੋਣ
Opening cash/bank balances ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ; balance ਹਮੇਸ਼ਾ debit	Opening balance ਨਹੀਂ; balancing figure surplus ਜਾਂ deficit ਹੁੰਦਾ ਹੈ
Non-cash items ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ; surplus/deficit ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ	Non-cash items (depreciation) ਸ਼ਾਮਲ; surplus/deficit ਦੱਸਦਾ ਹੈ

R&P → I&E ਵਿਧੀ (3.3): (i) opening Balance Sheet (assets - liabilities) ਰਾਹੀਂ opening Capital/Accumulated Fund ਕੱਢੋ; (ii) accrual ਜਾਂ outstanding adjustments ਵਾਲੀਆਂ incomes/expenses ਦੇ ledger accounts ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਮਿਆਦ ਦੀਆਂ ਰਕਮਾਂ I&E ਨੂੰ transfer ਕਰੋ; (iii) ਬਿਨਾਂ adjustment ਵਾਲੇ items ਸਿੱਧੇ R&P ਤੋਂ I&E ਵਿੱਚ post ਕਰੋ; (iv) capital receipts/payments ਨੂੰ asset ਜਾਂ liability accounts ਵਿੱਚ post ਕਰੋ — asset ਦੀ ਵਿਕਰੀ 'ਤੇ ਸਿਰਫ਼ capital profit/loss ਹੀ I&E ਵਿੱਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; (v) I&E ਦਾ balance Capital Fund ਨੂੰ transfer ਕਰੋ; (vi) ਬਚੇ balances ਤੋਂ Balance Sheet ਤਿਆਰ ਕਰੋ।

Subscription working: ਸਾਲ ਦੀ income = ਪ੍ਰਾਪਤ cash + ਅੰਤ 'ਤੇ outstanding - ਸ਼ੁਰੂ 'ਤੇ outstanding + ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਇਸ ਸਾਲ ਲਈ ਮਿਲਿਆ advance - ਇਸ ਸਾਲ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਲਈ ਮਿਲਿਆ advance; ਜਿਵੇਂ ₹42,000 ਪ੍ਰਾਪਤ (ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦੇ ₹1,600 ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਦੇ ₹600 ਸਮੇਤ) ਅਤੇ ₹3,000 ਅਜੇ ਬਕਾਇਆ → ₹42,800 I&E ਨੂੰ credit; closing outstanding subscription ਇੱਕ asset ਹੈ, advance ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ subscription ਇੱਕ liability।

ਸਮਝ (Understanding) ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ • 4 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- ਸਮਝਾਓ: I&E Account, P&L ਦਾ NPO ਬਰਾਬਰ ਹੈ, accrual basis 'ਤੇ; ਸਿਰਫ਼ ਚਾਲੂ ਸਾਲ ਦੇ revenue items ਆਉਂਦੇ ਹਨ; Surplus = income ਦਾ ਵਾਧਾ, Deficit = expenditure ਦਾ ਵਾਧਾ।
- True/False ਜਾਲ: vocation ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ net income, P&L ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ I&E/Receipts & Expenditure Account ਨਾਲ ਕੱਢਦੇ ਹਨ; Life Membership Fee ਇੱਕ capital receipt (non-recurring) ਹੈ ਜੋ Capital Fund ਵਿੱਚ ਜੁੜਦੀ ਹੈ --- 'revenue receipt' False ਹੈ।
- ਕਿਸੇ society ਦੀ ਵੱਖਰੀ trading activity ਦਾ trading profit I&E ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ (IS) transfer ਹੁੰਦਾ ਹੈ; additional-information adjustments ਇੱਕ ਨਹੀਂ, ਦੋ (TWO) ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ (double entry)।

TQ 3.1 • RTP 2023-Jun [1] (vii) • True/False • --- • Pg 386 7× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL I ਸਮਝ (Understanding)	ਆਸਾਨ
TQ 3.2 • RTP 2023-Dec [1] (ix) • True/False • --- • Pg 386	LEVEL I ਸਮਝ (Understanding)	ਆਸਾਨ
TQ 3.3 • PYQ 2025-May [1] (a) {C} • True/False • 4M • Pg 386 4× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL I ਸਮਝ (Understanding)	ਆਸਾਨ
TQ 3.4 • PYQ 2026-May [1] (a) (v) {C} • True/False • 2M • Pg 387	LEVEL I ਸਮਝ (Understanding)	ਦਰਮਿਆਨਾ

ਪ੍ਰਯੋਗ (Application) ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ • 7 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- subscription working ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ: ਪ੍ਰਾਪਤ cash $\pm$ outstanding (opening/closing) $\pm$ advance (opening/closing) = ਸਾਲ ਦੀ income।
- R&P $\rightarrow$ I&E ਬਦਲਾਅ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ: capital items ਹਟਾਓ, outstanding/prepaid expenses ਅਤੇ incomes adjust ਕਰੋ, depreciation charge ਕਰੋ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼-ਗਤੀਵਿਧੀ ਦੀ income ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ fund ਨਾਲ net ਕਰੋ।
- Revenue ਮਕਸਦ ਵਾਲੀਆਂ donations income ਹਨ; specific donations fund accounts ਵਿੱਚ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ; fixed assets ਦੀ ਵਿਕਰੀ 'ਤੇ ਸਿਰਫ਼ profit/loss ਹੀ I&E ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

PQ 3.5 • RTP 2026-Jan [10] • Practical • 8M • Pg 396	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਦਰਮਿਆਨਾ
PQ 3.7 • PYQ 2026-May [5] (b) • Practical • 5M • Pg 402	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਦਰਮਿਆਨਾ
PQ 3.1 • PYQ 2018-Nov [5] (a) • Practical • 10M • Pg 387 4× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਅੱਖਾ
PQ 3.2 • PYQ 2019-Jun [5] (b) • Practical • 10M • Pg 389 6× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਅੱਖਾ
PQ 3.3 • PYQ 2021-Jan [4] (b) • Practical • 10M • Pg 392 6× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਅੱਖਾ
PQ 3.6 • RTP 2026-May [10] • Practical • --- • Pg 399	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਅੱਖਾ
PQ 3.4 • MTP 2024-Dec S1 [4] (a) • Practical • 8M • Pg 394 3× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	

ਸਿਰਜਣਾ (Synthesis) ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਅਖੀਰ ਤੱਕ ਤਿਆਰ ਕਰੋ — ਇਸ ਸੰਸਕਰਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ

- ਦੇ ਤਾਰੀਖਾਂ ਦੇ balances ਤੋਂ (club ਜਾਂ doctor ਦੀ practice) ਪੂਰੇ R&P ਅਤੇ I&E Accounts ਇਕੱਠੇ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮੁਹਾਰਤ ਹਾਸਲ ਕਰੋ --- ਆਮ 8-10 ਅੰਕਾਂ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ।
- accrued incomes ਅਤੇ outstanding expenses ਸਮੇਤ, opening Balance Sheet ਰਾਹੀਂ opening Capital Fund ਕੱਢੋ।
- cash-basis professionals (Dr. Deku type) ਲਈ borrowings 'ਤੇ interest, depreciation ਅਤੇ outstanding items ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਅੰਤ ਤੱਕ ਸੰਭਾਲੋ।

ਵਿਸ਼ਾ 4: Balance Sheet

P1-C8-U8-T04 • Topic 4: Balance Sheet

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Section 4 ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰੋ: Capital Fund/Accumulated Fund, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ items ਦਾ treatment (4.1 — donations, entrance fees, subscriptions, life membership, legacy, endowment fund) ਅਤੇ 4.2 ਵਿਚਲੇ ਤਿਆਰੀ ਦੇ ਕਦਮ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

Capital Fund: “the excess of total assets over total outside liabilities is known as Capital Fund” — members ਦੀਆਂ legacies, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ donations, entrance fees ਅਤੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ surpluses ਤੋਂ ਬਣਦਾ ਹੈ; ਜੇ members ਨੇ ਕੋਈ ਯੋਗਦਾਨ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ “Accumulated Fund” ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਸਾਲ ਦਾ surplus ਅੱਗੇ ਲਿਆਂਦੇ fund ਵਿੱਚ ਜੋੜਿਆ (deficit ਘਟਾਇਆ) ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ items (4.1): specific donation, legacy (ਵਸੀਅਤ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਾਪਤ), entrance/admission fee ਅਤੇ life membership fee → liabilities ਪਾਸੇ capitalise ਕਰੋ (Capital Fund ਜਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ fund ਵਿੱਚ ਜੋੜੋ; ਜੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੋਰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਮੰਨੋ); general donations ਅਤੇ ਪੁਰਾਣੇ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਦੀ ਵਿਕਰੀ → I&E ਵਿੱਚ income; endowment fund — ਇਸ ਦੀ income fund ਵਿੱਚ ਜੋੜੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ expenses fund ਵਿੱਚੋਂ ਘਟਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, liabilities ਪਾਸੇ; ਪੁਰਾਣੀ fixed asset ਦੀ ਵਿਕਰੀ — capital receipt, ਵਿਕਰੀ 'ਤੇ ਸਿਰਫ਼ profit/loss I&E ਵਿੱਚ; honorarium — ਗੈਰ-ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਭੁਗਤਾਨ, ਇੱਕ revenue expense।

“Fund” ਬਨਾਮ “Account”: Fund ਸ਼ਬਦ ਸਖ਼ਤੀ ਨਾਲ ਉਦੋਂ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਕਸਦ ਲਈ ਇਕੱਠੀਆਂ ਰਕਮਾਂ invest ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ (Scholarship Fund, Prize Fund) — ਅਜਿਹੀਆਂ investments ਅਤੇ accrued income ਵੱਖਰੇ ਦਿਖਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ; invest ਨਾ ਹੋਣ 'ਤੇ “Account” ਵਧੇਰੇ ਢੁਕਵਾਂ ਹੈ (Building Account, Tournament Account); life-member ਦੀਆਂ ਇੱਕਮੁਸ਼ਤ ਰਕਮਾਂ ਵਿਕਲਪਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ (1) ਮੌਤ ਤੱਕ ਰੱਖੀਆਂ, (2) ਆਮ subscription ਦੀ ਦਰ ਨਾਲ ਹਰ ਸਾਲ I&E ਨੂੰ ਜਾਰੀ, ਜਾਂ (3) ਅਨੁਮਾਨਿਤ ਜੀਵਨ ਉੱਤੇ ਵੰਡੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

ਤਿਆਰੀ ਦੇ ਕਦਮ (4.2): opening Capital Fund = opening assets – opening liabilities, prepaid expenses ਅਤੇ accrued incomes ਨੂੰ assets ਅਤੇ outstanding expenses ਤੇ advance incomes ਨੂੰ liabilities ਮੰਨ ਕੇ; closing cash/bank, R&P Account ਤੋਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ (bank overdraft → liabilities ਪਾਸੇ); fixed assets: opening balance + purchases – sales – depreciation = closing balance; opening liabilities ਨੂੰ ਵਾਧੇ/ਘਾਟੇ ਲਈ adjust ਕਰੋ।

ਮਿਆਰੀ workings: ਸਿਰਫ਼ OUTSTANDING subscriptions ਹੀ current asset ਹਨ ਅਤੇ advance subscriptions ਇੱਕ liability (ਚਾਲੂ ਸਾਲ ਲਈ ਪ੍ਰਾਪਤ subscriptions income ਹਨ, asset ਨਹੀਂ); I&E ਨੂੰ charge ਹੋਣ ਵਾਲੇ consumables (sports material, ਦਵਾਈਆਂ, ਖਾਧ-ਪਦਾਰਥ) = opening stock + purchases (creditors account ਰਾਹੀਂ ਕੱਢੀਆਂ) – closing stock; entrance fees/donations ਦਾ capitalised ਹਿੱਸਾ (ਦਿੱਤਾ %) ਸਿੱਧਾ Capital Fund ਨੂੰ, ਬਾਕੀ I&E ਨੂੰ।

ਸਮਝ (Understanding) ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ • 3 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- Capital Fund = ਕੁੱਲ assets ਦਾ ਕੁੱਲ ਬਾਹਰੀ (OUTSIDE) liabilities ਤੋਂ ਵਾਧਾ; ਜੇ members ਨੇ ਕੋਈ ਯੋਗਦਾਨ ਨਾ ਪਾਇਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਹ Accumulated Fund ਕਹਾਉਂਦਾ ਹੈ --- ਇੱਕ ਮਿਆਰੀ True/False।

- True/False ਜਾਲ: ਚਾਲੂ ਸਾਲ ਲਈ ਪ੍ਰਾਪਤ (RECEIVED) subscriptions ਇਕੱਠੀ ਹੋਈ income ਹਨ --- current asset ਨਹੀਂ; ਸਿਰਫ਼ OUTSTANDING subscriptions asset ਹਨ (advance subscriptions ਇੱਕ liability)।
- Capital ਬਨਾਮ revenue: entrance fees, legacies, life membership, specific donations → capitalise; general donations, recurring grants → income।

TQ 4.1 • MTP 2023-May [1] (a) (vi) {C} • True/False • 2M • Pg 404	LEVEL I ਸਮਝ (Understanding)	ਆਸਾਨ
TQ 4.2 • MTP 2024-Jul [1] (a) (iii) {C} • True/False • 2M • Pg 404 3× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL I ਸਮਝ (Understanding)	ਆਸਾਨ
TQ 4.3 • PYQ 2026-Sep [1] (a) (v) {C} • True/False • 2M • Pg 404	LEVEL I ਸਮਝ (Understanding)	

ਪ੍ਰਯੋਗ (Application) ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ • 12 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- consumable-stores workings (sports material) ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ: opening stock + purchases (creditors account ਰਾਹੀਂ) – closing stock = ਖਪਤ ਹੋਈ ਰਕਮ, I&E ਨੂੰ charge।
- fixed assets ਔਰੋ ਲਿਜਾਓ: opening balance + additions – sales – depreciation = closing balance।

PQ 4.11 • RTP 2024-Sep [10] • Practical • --- • Pg 433 9× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਦਰਮਿਆਨਾ
PQ 4.15 • PYQ 2025-Sep [4] (b) • Practical • 8M • Pg 442	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਦਰਮਿਆਨਾ
PQ 4.2 • PYQ 2022-May [4] (a) • Practical • 10M • Pg 408	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਅੱਖਾ
PQ 4.5 • PYQ 2023-Jun [4] (a) • Practical • 15M • Pg 417 4× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਅੱਖਾ
PQ 4.7 • RTP 2023-Dec [16] • Practical • --- • Pg 422 6× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਅੱਖਾ
PQ 4.8 • PYQ 2024-Jun [3] (a) • Practical • 12M • Pg 425	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਅੱਖਾ
PQ 4.9 • MTP 2024-Aug [3] (a) • Practical • 15M • Pg 428 4× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਅੱਖਾ
PQ 4.10 • PYQ 2024-Sep [4] (b) • Practical • 10M • Pg 430 5× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਅੱਖਾ
PQ 4.13 • RTP 2025-Jan [10] • Practical • --- • Pg 437 2× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਅੱਖਾ
PQ 4.14 • PYQ 2025-May [3] (a) • Practical • 12M • Pg 440	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਅੱਖਾ
PQ 4.4 • MTP 2022-Nov S1 [5] (a) • Practical • 15M • Pg 413	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	
PQ 4.17 • PYQ 2026-Sep [5] (b) • Practical • 5M • Pg 448	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	

ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis) ਮਿਸ਼ਰਤ ਅੰਕੜਿਆਂ ਉੱਤੇ ਕੰਮ ਕਰੋ • 5 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- ਉਲਟੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੱਲ ਕਰੋ: I&E Account ਅਤੇ ਵਾਧੂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੋਂ R&P Account ਅਤੇ opening/closing Balance Sheets ਮੁੜ ਤਿਆਰ ਕਰੋ --- ਹਰ adjustment ਨੂੰ ਉਸ ਦੀਆਂ ਦੇਵੇਂ ਥਾਵਾਂ ਤੱਕ ਟਰੈਕ ਕਰੋ।
- ਆਪਸੀ ਸਬੰਧ: surplus/deficit, Capital Fund ਵਿੱਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; specific-fund ਦੀਆਂ incomes ਅਤੇ expenses (tournament, prize, building) I&E ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ liabilities ਪਾਸੇ fund ਨੂੰ adjust ਕਰਦੇ ਹਨ।
- pass-book ਬਨਾਮ cash-book balances, ਸਾਲ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀ depreciation ਅਤੇ ਦਿੱਤੀਆਂ entrance-fee capitalisation ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤਾਂ ਸੰਭਾਲੋ।

PQ 4.1 • PYQ 2021-Jan [5] (c) • Practical • 10M • Pg 406	2× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL II ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis)	ਔਖਾ
PQ 4.3 • PYQ 2022-Nov [4] (b) • Practical • 10M • Pg 411	2× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL II ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis)	ਔਖਾ
PQ 4.6 • PYQ 2023-Dec [2] (b) • Practical • 12M • Pg 419		LEVEL II ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis)	ਔਖਾ
PQ 4.12 • PYQ 2025-Jan [5] (a) • Practical • 10M • Pg 434		LEVEL II ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis)	ਔਖਾ
PQ 4.16 • PYQ 2026-Jan [3] (a) • Practical • 10M • Pg 445		LEVEL II ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis)	ਔਖਾ

ਸਿਰਜਣਾ (Synthesis) ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਅਖੀਰ ਤੱਕ ਤਿਆਰ ਕਰੋ — ਇਸ ਸੰਸਕਰਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ

- ਪੂਰੀ 10-15 ਅੰਕਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਵਿੱਚ ਮੁਹਾਰਤ ਹਾਸਲ ਕਰੋ: ਦਿੱਤੇ R&P Account ਤੋਂ opening Capital Fund → I&E Account → closing Balance Sheet।
- ਆਮ adjustments ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ: ਦੇਵੇਂ ਸਿਰਿਆਂ 'ਤੇ outstanding/advance subscriptions, prepaid ਅਤੇ outstanding expenses, depreciation, earmarked investments ਅਤੇ accrued interest ਵਾਲੇ funds, capitalised entrance fees/legacies।

ਵਿਸ਼ਾ 5: ਵਿੱਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾ (Educational Institution)

P1-C8-U8-T05 • Topic 5: Educational Institution

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Section 5 'Educational Institutions' ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰੋ: finance ਦੇ ਸਰੋਤ (donations, fees, ਚਾਰ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀਆਂ Government grants), ਅਤੇ ਖਾਸ items ਦਾ treatment — public ਤੋਂ donations, capitation/admission fees, laboratory ਅਤੇ library deposits, ਅਤੇ term fees ਦੀ ਵਰਤੋਂ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

Finance ਦੇ ਤਿੰਨ ਸਰੋਤ (5.1): (1) public ਤੋਂ donations; (2) fees — ਸਾਲਾਨਾ tuition fees, term fees, admission fees, laboratory fees ਆਦਿ; (3) Government grants — ਚਾਰ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀਆਂ: Maintenance Grant, Equipment Grant, Building Grant ਅਤੇ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੋਰ grants।

Grants: Maintenance Grant recurring ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਲ ਭਰ ਕਿਸ਼ਤਾਂ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦੀ ਹੈ — I&E ਦੀ revenue income; Equipment ਅਤੇ Building grants capitalise ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ; grant-in-aid, School Code ਅਨੁਸਾਰ staff salaries,

rent-taxes-insurance, repairs, prizes, audit fees ਆਦਿ ਲਈ ਵਰਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ; ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ Societies Registration Act 1860 ਅਧੀਨ Societies ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਰੀਆਂ financial year ਅਪਣਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਖ਼ਾਸ items (5.2): public donations recurring ਜਾਂ non-recurring ਮਕਸਦਾਂ ਲਈ, cash ਜਾਂ kind (land and building, shares, furniture) ਵਿੱਚ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ; capitation/admission fees ਸੰਸਥਾ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੀ Parent Body ਇਕੱਠੀਆਂ ਕਰਦੀ ਹੈ (ਅਜਿਹੀ ਉਗਰਾਹੀ ਦੀ ਹੁਣ ਸਖ਼ਤ ਨੁਕਤਾਚੀਨੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲੱਗੀ ਹੈ); ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਤੋਂ ਲਈਆਂ laboratory ਅਤੇ library deposits ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਛੱਡਣ ਤੱਕ ਸੰਸਥਾ ਕੋਲ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ — refundable, ਇਸ ਲਈ Balance Sheet ਦੇ liabilities ਪਾਸੇ ਦਿਖਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

Term fees: receipts ਅਤੇ expenditures ਦਾ ਵੱਖਰਾ account ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ surplus ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਲਈ ਅੱਗੇ ਲਿਜਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; medical inspection, school magazine, examination expenses, tournaments, sports and games, ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ, excursions, prizes, scouting, school band ਅਤੇ ਅਜਿਹੀਆਂ co-curricular ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਲਈ ਵਰਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪੈਟਰਨ (Illustration 13 — Republic College): tuition ਅਤੇ ਹੋਰ fees (backward-class scholars ਲਈ Government ਤੋਂ ਮਿਲਣਯੋਗ fees ਸਮੇਤ), revenue Government grants ਅਤੇ net seminar/consultancy/hostel/mess receipts income ਹਨ; ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀਆਂ security deposits, Provident Fund, Research ਅਤੇ Building Funds liabilities ਪਾਸੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ earmarked investments ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ assets ਵਜੋਂ; stores profit, sales 'ਤੇ net-profit % ਰਾਹੀਂ ਕੱਢਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; surplus Capital Fund ਵਿੱਚ ਜੋੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਮਝ (Understanding) ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ — ਇਸ ਸੰਸਕਰਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ

- True/False: ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਤੋਂ ਲਈਆਂ laboratory ਅਤੇ library deposits ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੇ ਛੱਡਣ 'ਤੇ refundable ਹਨ, ਇਸ ਲਈ Balance Sheet ਦੇ liabilities ਪਾਸੇ ਦਿਖਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ --- True।
- Grants ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਕਰੋ: maintenance grant recurring income ਹੈ; equipment ਅਤੇ building grants capitalise ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।
- finance ਦੇ ਤਿੰਨ ਸਰੋਤ ਜਾਣੋ: public donations, fees (tuition, term, admission, laboratory), ਅਤੇ Government grants।

ਪ੍ਰਯੋਗ (Application) ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੱਲ ਕਰੋ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

PQ 5.1 • PYQ 2020-Nov [4] (b) • Practical • 10M • Pg 449

LEVEL II
ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)

ਔਖਾ

ਸਿਰਜਣਾ (Synthesis) ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਅਖੀਰ ਤੱਕ ਤਿਆਰ ਕਰੋ — ਇਸ ਸੰਸਕਰਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ

- balances ਦੀ ਸੂਚੀ ਤੋਂ college ਲਈ I&E Account ਅਤੇ Balance Sheet ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮੁਹਾਰਤ ਹਾਸਲ ਕਰੋ: tuition/admission fees income ਵਜੋਂ, ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਤੋਂ security deposits liability ਵਜੋਂ, surplus ਜੋੜ ਕੇ Capital Fund।
- ਅਜਿਹੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਆਮ adjustments ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ: outstanding tuition fees, prepaid expenses, buildings/equipment 'ਤੇ depreciation, ਸਾਲ ਦੌਰਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ grants।
- funds (building fund, scholarship fund) ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ earmarked investments, Capital Fund ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ ਦਿਖਾਓ।

ਅਧਿਆਇ 9

Incomplete Records ਤੋਂ Accounts (Accounts from Incomplete Records)

Accounts from Incomplete Records

4 ਵਿਸ਼ੇ • 23 ਸ਼੍ਰੇਣੀਬੱਧ ਪ੍ਰਸ਼ਨ • ਮਹੱਤਤਾ: C

ICAI ਹੁਨਰ ਪ੍ਰੋਫਾਈਲ Level I 5–20% • Level II 80–95% — ਇਹ ਅਧਿਆਇ: ਲਗਭਗ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮੱਸਿਆ-ਹੱਲ

Level I — ਯਾਦ ਅਤੇ ਸਮਝ	0.0%	165 ਵਿੱਚੋਂ 0 ਅੰਕ
Level II — ਪ੍ਰਯੋਗ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ	100.0%	165 ਵਿੱਚੋਂ 165 ਅੰਕ

ਵਿਸ਼ਾ 1: ਜਾਣ-ਪਛਾਣ (Introduction)

P1-C9-U9-T01 • Topic 1: Introduction

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ ICAI Study Material ਦਾ Section 1 'Introduction' ਅਤੇ Section 2 'Types of Single Entry System' ਪੜ੍ਹੋ — incomplete records ਕੀ ਹਨ, ਕਿਉਂ ਬਣਦੇ ਹਨ, single entry system ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ, ਅਤੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਕਿਸਮਾਂ (pure, simple, quasi)।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਅਰਥ (SM): “There is no such formal system as Single-Entry System as the accounts can only be prepared using Double Entry System” — single entry ਅਸਲ ਵਿੱਚ incomplete ਜਾਂ improper records ਦੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਹੈ: ਕੁਝ transactions ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਪੱਖ ਦਰਜ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਕੁਝ ਦਾ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ, ਹੋਰਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ; ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਿਰਫ਼ cash receipts/payments ਅਤੇ personal accounts (receivables, payables, capital) ਰੱਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

Records ਅਧੂਰੇ ਕਿਉਂ: accounting ਗਿਆਨ ਦੀ ਘਾਟ, business ਇੰਨਾ ਛੋਟਾ ਕਿ ਸਮਾਂ/ਮਿਹਨਤ ਵਾਜਬ ਨਹੀਂ, ਅੱਗ ਵਰਗੀ ਦੁਰਘਟਨਾ ਵਿੱਚ records ਨਸ਼ਟ, ਜਾਂ ਕੋਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅੰਕੜਾ ਅਣਜਾਣ ਜੋ balancing figure ਵਜੋਂ ਕੱਢਣਾ ਹੋਵੇ (ਜਿਵੇਂ inventory ਨੁਕਸਾਨੀ ਜਾਂ ਨਸ਼ਟ ਹੋਈ)।

Single Entry System ਦੀਆਂ ਪੰਜ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ: (1) recording ਦੀ ਗ਼ਲਤ, ਗ਼ੈਰ-ਵਿਗਿਆਨਕ ਅਤੇ ਬੇਤਰਤੀਬ ਵਿਧੀ; (2) ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ real ਅਤੇ nominal accounts ਦਾ ਕੋਈ record ਨਹੀਂ — ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸਿਰਫ਼ cash transactions ਅਤੇ personal accounts; (3) cash book ਵਿੱਚ ਮਾਲਕ ਦੇ business ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ transactions ਰਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ; (4) ਕੋਈ ਇਕਸਾਰਤਾ ਨਹੀਂ — ਹਰ firm ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਅਨੁਸਾਰ system firm-ਦਰ-firm ਵੱਖਰਾ; (5) profit ਉਪਲਬਧ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੋਂ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਅਨੁਮਾਨ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਅਸਲ profit ਅਤੇ financial position ਤੈਅ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ।

ਤਿੰਨ ਕਿਸਮਾਂ (Sec 2): pure single entry — ਸਿਰਫ਼ personal accounts (cash/bank, sales ਜਾਂ purchases ਦਾ ਕੋਈ data ਨਹੀਂ; ਸਿਰਫ਼ ਕਾਗਜ਼ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ); simple single entry — personal accounts + cash book; quasi single entry — personal accounts + cash book + ਕੁਝ subsidiary books (Sales book, Purchases book, Bills

book; discounts personal accounts ਵਿੱਚ ਦਰਜ) — double entry ਦੇ ਬਦਲ ਵਜੋਂ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪਣਾਈ ਜਾਂਦੀ ਕਿਸਮ।

ਯਾਦ (Remembering) ਜ਼ਬਾਨੀ ਯਾਦ ਕਰੋ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- Short Note ਲਈ Features of Single Entry System ਦੀਆਂ ਪੰਜ ਗੱਲਾਂ ਯਾਦ ਕਰੋ: (1) ਗ਼ਲਤ, ਗ਼ੈਰ-ਵਿਗਿਆਨਕ ਅਤੇ ਬੇਤਰਤੀਬ ਵਿਧੀ; (2) ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ real ਅਤੇ nominal accounts ਨਹੀਂ --- ਸਿਰਫ਼ cash transactions ਅਤੇ personal accounts ਦਰਜ; (3) cash book ਵਿੱਚ ਮਾਲਕ ਦੇ business ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ transactions ਰਲੇ; (4) ਕੋਈ ਇਕਸਾਰਤਾ ਨਹੀਂ --- system firm-ਦਰ-firm ਵੱਖਰਾ; (5) profit ਸਿਰਫ਼ ਅਨੁਮਾਨ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਅਸਲ profit ਅਤੇ financial position ਤੈਅ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ।
- ਤਿੰਨ ਕਿਸਮਾਂ ਵੀ ਯਾਦ ਰੱਖੋ: pure single entry (ਸਿਰਫ਼ personal accounts), simple single entry (personal accounts + cash book), quasi single entry (personal accounts + cash book + ਕੁਝ subsidiary books)।
- ਨੋਟ ਕਰੋ: 'single entry' ਅਸਲ ਵਿੱਚ incomplete records ਦੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਹੈ --- accounts ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਿਰਫ਼ double entry ਅਧੀਨ ਹੀ ਤਿਆਰ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।

TQ 1.1 • RTP 2025-May [18] (iv) • Short Note • --- • Pg 454

LEVEL I
ਯਾਦ (Remembering)

ਆਸਾਨ

ਵਿਸ਼ਾ 2: Single Entry System ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ (Types of Single Entry System)

P1-C9-U9-T02 • Topic 2: Types of Single Entry System

ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ — ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੋਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ • ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ ਇਕਾਈ ਦਾ \$2 ਪੜ੍ਹੋ: M/s Small shop ਅਤੇ t-shirt shop ਦੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਸਮੇਤ single entry system ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਕਿਸਮਾਂ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

Pure single entry: ਸਿਰਫ਼ personal accounts ਰੱਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ — cash ਅਤੇ bank balances, sales, purchases ਆਦਿ ਦੀ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ; ਸਿਰਫ਼ ਕਾਗ਼ਜ਼ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ, ਕੋਈ practical application ਨਹੀਂ।

Simple single entry: ਸਿਰਫ਼ personal accounts ਅਤੇ cash book ਰੱਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ; cash book ਤੋਂ postings ਸਿਰਫ਼ personal accounts ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਅਤੇ debtors ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ/creditors ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ cash ਸਿਰਫ਼ ਜਾਰੀ ਜਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ bills 'ਤੇ ਨੋਟ ਕਰ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

Quasi single entry: personal accounts, cash book ਅਤੇ ਕੁਝ subsidiary books (Sales book, Purchases book, Bills book) ਰੱਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ; discounts ਦਾ ਵੱਖਰਾ record ਨਹੀਂ, ਉਹ personal accounts ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ wages, rent, rates ਵਰਗੇ expenses ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਖਿੰਡੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ — double entry ਦੇ ਬਦਲ ਵਜੋਂ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹੀ ਵਿਧੀ ਅਪਣਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਵਿਸ਼ਾ 3: Capital Comparison ਰਾਹੀਂ Profit ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਨ (Ascertainment of Profit by Capital Comparison)

P1-C9-U9-T03 • Topic 3: Ascertainment of Profit by Capital Comparison

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Section 3 ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰੋ: Net Worth/Statement of Affairs method — profit ਦਾ formula, ਦੋ ਤਾਰੀਖਾਂ 'ਤੇ Statements of Affairs ਦੀ ਤਿਆਰੀ (3.3), ਅਤੇ Statement of Affairs ਤੇ Balance Sheet ਵਿਚਲੇ ਅੰਤਰ (3.2)।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

Net Worth / Statement of Affairs method — Formula: Profit = Closing capital + Drawings - Fresh capital introduced - Opening capital; ਬਦਲਵੇਂ ਤੌਰ 'ਤੇ profit, Capital Account ਦਾ balancing figure ਹੈ (Dr: drawings, closing balance c/d; Cr: opening balance b/d, additional capital, net profit)।

Statement of Affairs: Capital = Assets - Liabilities, ਦੋਵਾਂ ਤਾਰੀਖਾਂ 'ਤੇ ਤਿਆਰ; ਅੰਕੜਿਆਂ ਦੇ ਸਰੋਤ — cash ਲਈ cash book, bank ਲਈ bank pass book, debtors/creditors ਲਈ personal ledger, inventory ਅਸਲ ਗਿਣਤੀ ਅਤੇ valuation ਰਾਹੀਂ, fixed assets ਦੀ ਸੂਚੀ ਬਣਾ ਕੇ ਵਾਜਬ depreciation ਤੋਂ ਬਾਅਦ written-down value 'ਤੇ ਸ਼ਾਮਲ।

Statement of Affairs	Balance Sheet
ਅੰਸ਼ਕ double/ਅੰਸ਼ਕ single entry; estimates, assumptions ਅਤੇ ਯਾਦਦਾਸ਼ਤ ਉੱਤੇ ਟਿਕਿਆ	ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ double entry; ਹਰ item ledger ਅਤੇ documents ਤੋਂ ਜਾਂਚਣਯੋਗ
Capital ਸਿਰਫ਼ balancing figure ਹੈ — assets ਦਾ liabilities ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ	Capital, ledger ਦੇ Capital A/c ਤੋਂ; ਦੋਵੇਂ ਪਾਸੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਬਰਾਬਰ
ਛੁੱਟੇ assets/liabilities ਪਛਾਣਨੇ ਬਹੁਤ ਔਖੇ	ਕੁਝ ਛੁੱਟ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ; ਕੋਈ item ਛੁੱਟਣ ਉੱਤੇ sheet ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੀ
Assets ਦੀ valuation ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ; valuation ਤਰੀਕਾ disclose ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ	ਵਿਗਿਆਨਕ valuation — cost less depreciation; ਤਬਦੀਲੀਆਂ disclose ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ
ਉਦੇਸ਼: opening ਅਤੇ closing capital figures ਲੱਭਣੇ	ਉਦੇਸ਼: ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ financial position ਦਿਖਾਉਣੀ

ਤੁਲਨਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ adjustments: “?” ਨਿਸ਼ਾਨ ਵਾਲੀਆਂ closing assets ਪਹਿਲਾਂ ਕੱਢੋ (ਜਿਵੇਂ closing values ਲਈ opening building 'ਤੇ 2.5% ਅਤੇ furniture 'ਤੇ 10% depreciation ਲਗਾਓ); proprietor ਦੀ business ਵਿੱਚ ਰੱਖੀ matured LIC ਰਕਮ = fresh capital (ਘਟਾਓ); ਮਹੀਨਾਵਾਰ ਘਰੇਲੂ ਕਢਵਾਈਆਂ (₹2,000 p.m. × 12) drawings ਵਜੋਂ ਵਾਪਸ ਜੋੜੋ; ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ accrued interest, bad debts/provisions ਸੰਭਾਲੋ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਸਾਲ ਤੋਂ ਲੰਮੀਆਂ ਮਿਆਦਾਂ ਲਈ drawings ਅਤੇ interest ਅਨੁਪਾਤ ਅਨੁਸਾਰ ਲਗਾਓ।

Income-Tax-Officer ਪੈਟਰਨ (Illustration 5): ਦੋਵਾਂ ਤਾਰੀਖਾਂ ਦੀਆਂ assets/liabilities ਤੋਂ capitals ਕੱਢੋ, ਫਿਰ ਮਿਆਦ ਦੀ income = closing capital + ਘਰੇਲੂ drawings (₹4,000 × 24 ਮਹੀਨੇ) - opening capital; ਘੋਸ਼ਿਤ income ਨਾਲ

ਤੁਲਨਾ ਕਰੋ — ਵਾਧਾ ਛੁਪਾਈ ਗਈ income ਹੈ, ਜੋ ITO ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis) ਮਿਸ਼ਰਤ ਅੰਕੜਿਆਂ ਉੱਤੇ ਕੰਮ ਕਰੋ • 3 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- formula ਪੱਕਾ ਕਰੋ: Profit = Closing capital + Drawings – Fresh capital introduced – Opening capital; ਬਦਲਵੇਂ ਤੌਰ 'ਤੇ profit ਨੂੰ Capital Account ਦੇ balancing figure ਵਜੋਂ ਕੱਢੋ।
- ਬਹੁ-ਪੜਾਵੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ: ਪਹਿਲਾਂ ਦੇਵਾਂ ਤਾਰੀਖਾਂ 'ਤੇ Statements of Affairs ਤਿਆਰ ਕਰੋ (Capital = Assets – Liabilities), ਜਿੱਥੇ ਕੁਝ assets '?' ਹਨ ਅਤੇ ਕੱਢਣੀਆਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ --- ਜਿਵੇਂ opening values 'ਤੇ depreciation ਤੋਂ ਬਾਅਦ closing building/furniture।
- Income-Tax-Officer ਪੈਟਰਨ (undisclosed income) ਹੱਲ ਕਰੋ: ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਦੀਆਂ capitals ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਕਰੋ, ਹਰ ਸਾਲ ਦੀ ਅਸਲ income ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਉਣ ਲਈ drawings/ਘਰੇਲੂ ਖਰਚੇ, assets ਵਿੱਚ ਵਾਧੇ ਅਤੇ fresh capital adjust ਕਰੋ।
- ਤੁਲਨਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ adjustments 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਦਿਓ: depreciation, accrued interest, bad debts/provisions, ਅਤੇ ਇੱਕ ਸਾਲ ਤੋਂ ਲੰਮੀਆਂ ਮਿਆਦਾਂ (ਜਿਵੇਂ 15 ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ accounts) --- drawings ਅਤੇ interest ਅਨੁਪਾਤ ਅਨੁਸਾਰ ਲਗਾਓ।

PQ 3.2 • MTP 2024-Jul [5] (b) • Practical • 5M • Pg 457

LEVEL II
ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis)

ਦਰਮਿਆਨਾ

PQ 3.3 • PYQ 2025-Jan [4] (b) • Practical • 5M • Pg 459

LEVEL II
ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis)

ਦਰਮਿਆਨਾ

PQ 3.1 • PYQ 2022-Nov [3] (b) • Practical • 10M • Pg 455

LEVEL II
ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis)

ਔਖਾ

ਵਿਸ਼ਾ 4: ਪੂਰੀ Accounting ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਤਕਨੀਕਾਂ (Techniques of Obtaining Complete Accounting Information)

P1-C9-U9-T04 • Topic 4: Techniques of Obtaining Complete Accounting Information

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Section 4 ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰੋ: conversion method — Cash and Bank Summary (4.2), proforma Total Debtors, Total Creditors ਅਤੇ Bills Receivable/Payable Accounts ਨਾਲ sales ਅਤੇ purchase ledgers ਦਾ analysis (4.3), business expenses ਅਤੇ drawings ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ (4.4), ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ final accounts ਬਣਾਉਣਾ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

Conversion method (4.1): ਸਿਰਫ਼ capital comparison ਨਾਲੋਂ ਬਿਹਤਰ — assets, liabilities ਅਤੇ capital ਦੇ opening balances (opening Statement of Affairs) ਨਾਲ ledger ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੋ, cash book ਅਤੇ ਹਰ subsidiary book ਤੋਂ ਰਹਿੰਦੇ ਪੱਖਾਂ ਦੀ posting ਕਰਕੇ double entry ਪੂਰੀ ਕਰੋ, Trial Balance ਬਣਾਓ, ਫਿਰ Trading and P&L Account ਅਤੇ Balance Sheet ਤਿਆਰ ਕਰੋ; cash ਦੀਆਂ ਅਣਪਛਾਤੀਆਂ receipts/ਘਾਟਾਂ Capital Account ਵਿੱਚ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ (fresh capital credit, drawings debit)।

Cash and Bank Summary (4.2): ਸਾਰੀਆਂ cash/bank receipts ਅਤੇ payments ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ heads ਹੇਠ ਸਾਰਣੀਬੱਧ ਕਰੋ, ਦੋਵੇਂ ਪਾਸੇ ਮਿਲਾਓ ਅਤੇ closing balances reconcile ਕਰੋ; debit ਪਾਸਾ ਘੱਟ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕੋਈ receipt ਗੁੰਮ ਹੈ

— ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ CASH SALES — ਅਤੇ credit ਪਾਸਾ ਘੱਟ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕੋਈ payment ਹੁੰਮ ਹੈ, ਜੋ balancing figure ਵਜੋਂ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

Total Debtors / Creditors / Bills accounts (4.3): Total Debtors — Dr: opening balance, credit sales, bills/cheques dishonoured, interest; Cr: cash/bank received, discount allowed, B/R received, sales returns, bad debts, closing balance; Total Creditors — Dr: cash/bank paid, discount received, purchase returns, B/P accepted, B/R endorsed, closing balance; Cr: opening balance, credit purchases, B/P dishonoured; ਕੋਈ ਵੀ ਇੱਕ (ONE) ਹੁੰਮ ਅੰਕੜਾ (credit sales, credit purchases, bad debts, ਪ੍ਰਾਪਤ cash...) balancing figure ਵਜੋਂ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ; endorsed ਅਤੇ dishonoured bills ਦੇ (TWO) accounts ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ debtor-creditor ledger transfers ਲਈ contra entries ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ।

Shortcut — credit purchases: creditors ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ cash (bills payable ਸਮੇਤ) + closing creditors ਅਤੇ B/P — opening creditors ਅਤੇ B/P; **drawings ਬਨਾਮ business expenses (4.4):** drawings ਵਿੱਚ ਸਾਂਝੇ rent/electricity/telephone ਦਾ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਹਿੱਸਾ (ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਵੰਡ ਕਰੋ), proprietor ਦਾ LIC premium, ਘਰੇਲੂ ਖਰਚੇ, business cash ਤੋਂ ਨਿੱਜੀ loans/gifts, ਨਿੱਜੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਲਿਆ ਮਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ; fresh capital ਵਿੱਚ LIC maturity ਰਕਮ, ਨਿੱਜੀ investments 'ਤੇ ਮਿਲਿਆ ਅਤੇ business ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ interest/dividend, ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ funds ਤੋਂ ਦਿੱਤੇ business expenses/creditors (Dr expense ਜਾਂ asset, Cr Capital) ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਪੂਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੀ ਲੜੀ: opening Statement of Affairs → Cash and Bank Summary → Total Debtors, Total Creditors, B/R ਅਤੇ B/P accounts → Trading and P&L Account → closing Balance Sheet; ਹੁੰਮ sales, purchases ਜਾਂ closing/lost stock, gross profit % (ਜਿਵੇਂ sales 'ਤੇ GP 25%) ਜਾਂ credit-period ratios (1.5 ਮਹੀਨੇ ਦਾ credit ⇒ closing debtors = credit sales $\times$ 1.5 $\div$ 12) ਅਤੇ cash-to-credit sales mix ਨਾਲ ਭਰੋ; ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਅੰਤ ਤੱਕ adjustments — depreciation, outstanding/prepaid expenses, provision for doubtful debts, ਅਧੂਰੀ ਮਿਆਦ ਲਈ loans 'ਤੇ interest; partnership variants ਵਿੱਚ net profit ਸਹਿਮਤ ratio ਵਿੱਚ partners ਦੇ capital accounts ਰਾਹੀਂ ਵੰਡੋ ਅਤੇ closing Balance Sheet ਨਾਲ ਮਿਲਾਓ।

ਪ੍ਰਯੋਗ (Application) ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੱਲ ਕਰੋ • 15 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

PQ 4.1 • PYQ 2018-Nov [3] (a) • Practical • 15M • Pg 461	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਅੱਖਾ
PQ 4.2 • PYQ 2019-Nov [4] (b) • Practical • 10M • Pg 464 5× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਅੱਖਾ
PQ 4.3 • PYQ 2020-Nov [2] (b) • Practical • 10M • Pg 467	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਅੱਖਾ
PQ 4.4 • PYQ 2021-Jan [2] (b) • Practical • 10M • Pg 469	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਅੱਖਾ
PQ 4.5 • PYQ 2021-Jul [3] (b) • Practical • 10M • Pg 472	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਅੱਖਾ
PQ 4.7 • PYQ 2022-May [3] (a) • Practical • 12M • Pg 477	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਅੱਖਾ
PQ 4.8 • MTP 2024-May [4] (b) • Practical • 10M • Pg 480 3× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਅੱਖਾ

PQ 4.9 • PYQ 2024-Jun [4] (b) • Practical • 8M • Pg 483 3× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਅੱਖਾ
PQ 4.13 • RTP 2025-Jan [11] • Practical • --- • Pg 490	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਅੱਖਾ
PQ 4.14 • PYQ 2025-Sep [3] (a) • Practical • 12M • Pg 494	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਅੱਖਾ
PQ 4.18 • PYQ 2026-May [3] (b) • Practical • 10M • Pg 503	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਅੱਖਾ
PQ 4.11 • MTP 2024-Dec S1 [3] (b) • Practical • 8M • Pg 486	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	
PQ 4.12 • MTP 2024-Dec S1 [5] (b) • Practical • 5M • Pg 489 2× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	
PQ 4.17 • RTP 2026-May [11] PQ • Practical • --- • Pg 500	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	
PQ 4.19 • PYQ 2026-Sep [3] (a) • Practical • 10M • Pg 506	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	

ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis) ਮਿਸ਼ਰਤ ਅੰਕੜਿਆਂ ਉੱਤੇ ਕੰਮ ਕਰੋ • 4 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- ਇਕੱਲੇ ਗੁੰਮ ਅੰਕੜੇ balancing figures ਵਜੋਂ ਕੱਢਣ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ: Total Debtors/Total Creditors Accounts ਤੋਂ credit sales/credit purchases; Debtors Account ਤੋਂ bad debts (ਪ੍ਰਾਪਤ cash, discounts, B/R, returns ਦਿੱਤੇ ਹੋਣ); Cash and Bank Summary ਤੋਂ cash sales।
- ratio-ਅਧਾਰਿਤ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ: debtors ਦੀ credit period → credit sales (ਜਿਵੇਂ 1.5 ਮਹੀਨੇ ਦਾ credit ਭਾਵ closing debtors = credit sales ਦਾ 1.5/12), cash-to-credit sales mix, ਅਤੇ Trading Account ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਜਾਂ ਗੁੰਮ stock/missing inventory ਲੱਭਣ ਲਈ sales ਦੇ ਨਿਸ਼ਚਿਤ % ਵਜੋਂ gross profit।
- discount allowed/received, dishonoured bills ਅਤੇ endorsed bills 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਦਿਓ --- ਹਰ ਇੱਕ ਦੇ accounts ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ; debtors ਅਤੇ creditors ledgers ਵਿਚਕਾਰ transfers ਲਈ contra entries ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ।

PQ 4.6 • PYQ 2021-Dec [6] (e) • Practical • 5M • Pg 476	LEVEL II ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis)	ਦਰਮਿਆਨਾ
PQ 4.10 • PYQ 2024-Sep [5] (Or) (b) (ii) • Practical • 5M • Pg 485	LEVEL II ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis)	ਦਰਮਿਆਨਾ
PQ 4.15 • RTP 2025-Sep [11] • Practical • --- • Pg 497 2× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL II ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis)	ਦਰਮਿਆਨਾ
PQ 4.16 • PYQ 2026-Jan [5] (b) • Practical • 5M • Pg 499	LEVEL II ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis)	ਦਰਮਿਆਨਾ

ਸਿਰਜਣਾ (Synthesis) ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਅਖੀਰ ਤੱਕ ਤਿਆਰ ਕਰੋ — ਇਸ ਸੰਸਕਰਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ

- ਪੂਰੇ 10-16 ਅੰਕਾਂ ਵਾਲੇ conversion ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਮੁਹਾਰਤ ਹਾਸਲ ਕਰੋ: opening Statement of Affairs → Cash/Bank Summary → Total Debtors, Total Creditors, Bills accounts → Trading and P&L Account → closing Balance Sheet।

- ਮਿਆਰੀ adjustments ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਅੰਤ ਤੱਕ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ: depreciation, outstanding/prepaid expenses, provision for doubtful debts, drawings (ਕਢਵਾਇਆ ਮਾਲ ਸਮੇਤ, ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ funds ਤੋਂ ਪੂਰੇ ਕੀਤੇ expenses ਜੋ capital ਨੂੰ credit ਹੁੰਦੇ ਹਨ), ਅਤੇ sales ਜਾਂ purchases ਲੱਭਣ ਲਈ gross-profit-percentage workings।
- partnership variants (Stevie & Alicia type) ਵਿੱਚ ਸਹਿਮਤ ratio ਵਿੱਚ profit ਵੰਡ ਅਤੇ partners ਦੇ capital accounts ਨਾਲ ਸਮਾਪਤ ਕਰੋ; ਹਮੇਸ਼ਾ closing Balance Sheet ਨਾਲ ਮਿਲਾਓ।

ਅਧਿਆਇ 10

Partnership and LLP Accounts

Partnership and LLP Accounts

46 ਵਿਸ਼ੇ • 82 ਸ਼੍ਰੇਣੀਬੱਧ ਪ੍ਰਸ਼ਨ • ਮਹੱਤਤਾ: C

ICAI ਹੁਨਰ ਪ੍ਰੋਫਾਈਲ Level I 5–20% • Level II 80–95% — ਇਹ ਅਧਿਆਇ: ਪਰਚੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ

Level I — ਯਾਦ ਅਤੇ ਸਮਝ

11.1%

574 ਵਿੱਚੋਂ 64 ਅੰਕ

Level II — ਪ੍ਰਯੋਗ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ

88.9%

574 ਵਿੱਚੋਂ 510 ਅੰਕ

ਇਕਾਈ 10.1: Partnership Accounts ਦੀ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ (Introduction to Partnership Accounts)

Introduction to Partnership Accounts

P1-C10-U10.1 • ਮਹੱਤਤਾ D • ਅਧਿਆਇ ਵਿੱਚ Rank 1 • ਸ਼੍ਰੇਣੀ A • ਅਧਿਆਇ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ 23.2% • 19 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

ਵਿਸ਼ਾ 1: ਜਾਣ-ਪਛਾਣ: Partnership ਕਿਉਂ? (Introduction: Why Partnership?)

P1-C10-U10.1-T01 • Topic 1: Introduction: Why Partnership?

ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ — ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੋਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ • ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ ਇਕਾਈ ਦਾ §1.1 ਪੜ੍ਹੋ: ਜਦੋਂ sole proprietor ਇਕੱਲਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਸੰਭਾਲ ਸਕਦਾ, ਤਾਂ ਸਾਧਨ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਦਾ ਤਰਕ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

Partnership ਕਿਉਂ: ਅੱਜ ਦੇ business ਦੀਆਂ financial ਅਤੇ managerial ਮੰਗਾਂ ਨੂੰ sole proprietor ਸ਼ਾਇਦ ਇਕੱਲਾ ਪੂਰਾ ਨਾ ਕਰ ਸਕੇ, ਇਸ ਲਈ ਦੋ ਜਾਂ ਵੱਧ ਵਿਅਕਤੀ business ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਆਪਣੇ financial ਅਤੇ non-financial ਸਾਧਨ ਇਕੱਠੇ ਕਰਦੇ ਹਨ — ਅਗਲੀਆਂ ਇਕਾਈਆਂ firms ਦੇ final accounts ਅਤੇ partner ਦੀ admission, retirement ਤੇ ਮੌਤ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਵਿਸ਼ਾ 2: Partnership ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ (Definition and Features of Partnership)

P1-C10-U10.1-T02 • Topic 2: Definition and Features of Partnership

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Study Material ਦੇ Sec 1.2 ਵਿੱਚ Indian Partnership Act, 1932 ਦੇ Section 4 ਅਧੀਨ partnership ਦੀ

ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ partnership ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ (agreement, business, profit ਦੀ ਵੰਡ, mutual agency, minor ਬਤੌਰ partner, partners ਦੀ ਗਿਣਤੀ) ਪੜ੍ਹੋ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

Sec 4, Indian Partnership Act, 1932 (SM) ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ: "Partnership is the relation between persons who have agreed to share the profit of a business carried on by all or any of them acting for all." — ਇਹ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ English ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖੇ।

ਛੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ: (a) agreement — ਇਹ contract ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, status ਤੋਂ ਨਹੀਂ (HUF ਵਾਂਗ ਨਹੀਂ); ਲਿਖਤੀ deed ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ (Sec 5); (b) business — ਇਸ ਵਿੱਚ ਹਰ trade, occupation ਅਤੇ profession ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ (Sec 2(b)); (c) profit ਦੀ ਵੰਡ — Sec 4 LOSSES ਦੀ ਵੰਡ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਇਸ ਲਈ loss-sharing clause ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ; (d) mutual agency — business ਸਾਰਿਆਂ (ALL) ਵੱਲੋਂ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ (ANY) ਇੱਕ ਵੱਲੋਂ ਸਭ ਦੀ ਤਰਫ਼ੋਂ ਚਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, partners ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਦੇ principals ਅਤੇ agents ਹੁੰਦੇ ਹਨ; (e) minor — ਸਿਰਫ਼ PROFITS ਵਿੱਚ ਹਿੱਸੇ ਲਈ admit ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, losses ਸਾਂਝੇ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ (losses major partners PSR ਵਿੱਚ ਸਹਿੰਦੇ ਹਨ); (f) partners ਦੀ ਗਿਣਤੀ — ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 2, ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ 50 (Rule 10, Companies (Incorporation) Rules, 2014, Sec 464, Companies Act, 2013 ਅਧੀਨ)।

ਮੁੱਖ ਨਤੀਜੇ: business ਹਰ partner ਵੱਲੋਂ ਚਲਾਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ (NOT) (mutual agency ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ); PSR agreement ਨਾਲ ਤੈਅ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ capital ratio ਤੋਂ ਸੁਤੰਤਰ ਹੈ — agreement ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ profits ਬਰਾਬਰ (EQUALLY) ਵੰਡੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਕਦੇ ਵੀ capital ratio ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ।

ਸਮਝ (Understanding) ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ • 2 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- True/False ਨੂੰ ਸਹੀ ਸਿੱਧ ਕਰ ਸਕੋ: business partners ਵਿੱਚੋਂ ਸਾਰੇ (ALL) ਜਾਂ ਕੋਈ ਵੀ (ANY) ਸਭ ਦੀ ਤਰਫ਼ੋਂ ਚਲਾ ਸਕਦੇ ਹਨ (mutual agency) --- ਇਹ ਹਰ partner ਵੱਲੋਂ ਚਲਾਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ।
- ਸਮਝਾਓ ਕਿ profit sharing ratio ਅਤੇ capital contribution ratio ਦਾ ਇੱਕੋ ਹੋਣਾ ਕਿਉਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ --- PSR agreement ਨਾਲ ਤੈਅ ਹੁੰਦਾ ਹੈ; agreement ਨਾ ਹੋਣ 'ਤੇ profits ਬਰਾਬਰ (EQUALLY) ਵੰਡੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, capital ratio ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ।
- ਹਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਪਿੱਛੇ ਤਰਕ ਜਾਣੋ: partnership contract ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ (HUF ਵਾਂਗ status ਤੋਂ ਨਹੀਂ), Sec 4 ਅਨੁਸਾਰ losses ਦੀ ਵੰਡ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ, ਅਤੇ minor ਸਿਰਫ਼ profits ਲਈ admit ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।
- ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸੀਮਾਵਾਂ ਯਾਦ ਰੱਖੋ: ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 2 partners, ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ 50 (Companies Act, 2013 ਦੇ Sec 464 ਅਧੀਨ Companies (Incorporation) Rules, 2014 ਦਾ Rule 10)।

TQ 2.1 • PYQ 2005-Nov [5] (xi) • True/False • 2M • Pg 510 3x ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ

LEVEL I
ਸਮਝ (Understanding)

ਆਸਾਨ

TQ 2.2 • PYQ 2025-Sep [1] (a) (iii) {C} • True/False • 2M • Pg 511

LEVEL I
ਸਮਝ (Understanding)

ਆਸਾਨ

ਵਿਸ਼ਾ 3: Limited Liability Partnership

P1-C10-U10.1-T03 • Topic 3: Limited Liability Partnership

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Study Material ਦਾ Sec 1.3 ਪੜ੍ਹੋ: LLP ਅਤੇ small LLP ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ (LLP Act, 2008, 2021 ਵਿੱਚ ਸੋਧੇ ਅਨੁਸਾਰ), LLP ਦਾ ਸੁਭਾਅ, designated partners (Sec 7), ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ liabilities, liability ਦੀ ਸੀਮਾ ਅਤੇ financial disclosures।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ (Sec 2, LLP Act, 2008): LLP ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ “a partnership formed and registered under this Act”; LLP agreement partners ਵਿਚਕਾਰ (ਜਾਂ LLP ਅਤੇ partners ਵਿਚਕਾਰ) ਆਪਸੀ rights ਅਤੇ duties ਤੈਅ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਲਿਖਤੀ agreement ਹੈ। **Small LLP (2021 Amendment):** contribution ≤ ₹25 ਲੱਖ (₹5 ਕਰੋੜ ਤੱਕ ਨਿਰਧਾਰਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ) ਅਤੇ (AND) Statement of Accounts and Solvency ਅਨੁਸਾਰ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦਾ turnover ≤ ₹40 ਲੱਖ (₹50 ਕਰੋੜ ਤੱਕ ਨਿਰਧਾਰਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ)।

ਸੁਭਾਅ: body corporate, ਆਪਣੇ partners ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ (SEPARATE) legal entity, perpetual succession; partners ਬਦਲਣ ਨਾਲ ਇਸ ਦੀ ਹੋਂਦ, rights ਜਾਂ liabilities 'ਤੇ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ; Indian Partnership Act, 1932 LLP 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ (NOT) ਹੁੰਦਾ (Sec 1.3.3)।

Partners: ਕੋਈ ਵੀ individual ਜਾਂ body corporate; ਜੇ ਕੋਈ individual unsound mind ਪਾਇਆ ਜਾਵੇ, undischarged insolvent ਹੋਵੇ, ਜਾਂ ਉਸ ਦੀ insolvency application pending ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਅਯੋਗ ਹੈ; ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 2 partners — ਜੇ ਗਿਣਤੀ 2 ਤੋਂ ਘੱਟ ਜਾਵੇ ਅਤੇ business 6 ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਚੱਲਦਾ ਰਹੇ, ਤਾਂ (ਜਾਣਕਾਰੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ) ਇਕੱਲਾ partner ਉਸ ਮਿਆਦ ਦੀਆਂ obligations ਲਈ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

Designated partners (Sec 7): ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਦੋ, ਜੋ INDIVIDUALS ਹੋਣ, ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇੱਕ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ resident ਹੋਵੇ (ਠੀਕ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ≥120 ਦਿਨ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ); ਪਹਿਲਾਂ consent ਲੋੜੀਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੇ 30 ਦਿਨਾਂ ਅੰਦਰ ਵੇਰਵੇ Registrar ਕੋਲ file ਕਰਨੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ; Act ਅਧੀਨ ਸਾਰੇ acts/compliances (documents, returns, statements file ਕਰਨਾ) ਲਈ ਇਹੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹਨ ਅਤੇ ਉਲੰਘਣਾ ਲਈ LLP 'ਤੇ ਲੱਗਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ (ALL) penalties ਲਈ ਵੀ ਇਹੀ ਜਵਾਬਦੇਹ ਹਨ।

Liability ਅਤੇ disclosures: LLP ਦੀਆਂ obligations ਸਿਰਫ਼ ਉਸ ਦੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ LLP property ਵਿੱਚੋਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ; ਸਿਰਫ਼ partner ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕੋਈ partner ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਨਹੀਂ; ਜਿੱਥੇ partners creditors ਨਾਲ ਧੋਖਾ ਕਰਨ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ, ਉੱਥੇ liability UNLIMITED ਹੈ; books double entry ਅਧੀਨ cash ਜਾਂ accrual ਆਧਾਰ 'ਤੇ; ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਤ ਤੋਂ 6 ਮਹੀਨਿਆਂ ਅੰਦਰ designated partners ਦੇ ਦਸਤਖ਼ਤਾਂ ਵਾਲੀ Statement of Account and Solvency Registrar ਕੋਲ file ਕਰਨੀ; ਨਿਰਧਾਰਤ ਅਨੁਸਾਰ audit (ਕੁਝ classes ਨੂੰ ਛੋਟ ਮਿਲ ਸਕਦੀ ਹੈ)।

ਯਾਦ (Remembering) ਜ਼ਬਾਨੀ ਯਾਦ ਕਰੋ — ਇਸ ਸੰਸਕਰਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ

- Short notes ਲਈ ਯਾਦ ਕਰੋ: ਹਰ LLP ਵਿੱਚ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 2 designated partners ਹੋਣੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ ਜੋ individuals ਹੋਣ, ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇੱਕ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ resident ਹੋਵੇ (ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ 120 ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ); ਪਹਿਲਾਂ consent ਅਤੇ 30 ਦਿਨਾਂ ਅੰਦਰ Registrar ਕੋਲ filing।
- Designated partners ਦੀਆਂ liabilities: LLP Act ਅਧੀਨ ਸਾਰੇ acts/compliances (documents, returns, statements file ਕਰਨਾ) ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਅਤੇ ਉਲੰਘਣਾ ਲਈ LLP 'ਤੇ ਲੱਗਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ penalties ਲਈ ਜਵਾਬਦੇਹ।

- LLP ਅਤੇ partners ਦੀ liability ਦੀ ਹੱਦ: LLP ਦੀਆਂ obligations ਸਿਰਫ਼ LLP property ਵਿੱਚੋਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ; ਸਿਰਫ਼ partner ਹੋਣ ਕਰਕੇ partner ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਨਹੀਂ; fraud ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ liability unlimited।

ਸਮਝ (Understanding) ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ • 4 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- LLP ਦਾ ਸੁਭਾਅ (NATURE) ਸਮਝਾਓ: body corporate, partners ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ legal entity, perpetual succession, partners ਬਦਲਣ ਨਾਲ ਇਸ ਦੀ ਹੱਦ 'ਤੇ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ।
- ਕਲਾਸਿਕ True/False ਜਾਲ: LLP Indian Partnership Act, 1932 ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ (NOT) ਚੱਲਦੀ --- ਇਹ LLP Act, 2008 ਅਧੀਨ ਚੱਲਦੀ ਹੈ (Sec 1.3.3: 1932 Act ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ)।
- Agreement ਨਾ ਹੋਣ 'ਤੇ partners profits ਬਰਾਬਰ (EQUALLY) ਵੰਡਦੇ ਹਨ, capital contribution ratio ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ --- ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਨ ਤਿਆਰ ਰੱਖੋ।
- ਜਾਣੇ ਕਿ ਕੌਣ partner ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ (individual ਜਾਂ body corporate) ਅਤੇ ਕੌਣ ਨਹੀਂ (unsound mind, undischarged insolvent, insolvency application pending)।

TQ 3.1 • PYQ 2019-Jun [1] (a) (v) • True/False • 2M • Pg 511

LEVEL I
ਸਮਝ (Understanding)

ਆਸਾਨ

TQ 3.3 • MTP 2024-Jun [1] (a) (iv) {C} • True/False • 2M • Pg 512 **2x ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ**

LEVEL I
ਸਮਝ (Understanding)

ਆਸਾਨ

TQ 3.4 • PYQ 2025-May [1] (a) {C} • True/False • 4M • Pg 513

LEVEL I
ਸਮਝ (Understanding)

ਆਸਾਨ

TQ 3.2 • PYQ 2022-May [4] (b) DESC 5 Marks • --- • Pg 511

LEVEL I
ਸਮਝ (Understanding)

ਵਿਸ਼ਾ 4: ਆਮ Partnership Firm ਅਤੇ LLP ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ (Distinction Between an Ordinary Partner ship Firm and An LLP)

P1-C10-U10.1-T04 • Topic 4: Distinction Between an Ordinary Partner ship Firm and An LLP

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Study Material ਦੇ Sec 1.4 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਆਮ partnership firm ਅਤੇ LLP ਦਾ ਸਾਰਣੀਬੱਧ ਅੰਤਰ (ਅੰਤਰ ਦੇ 14 ਨੁਕਤੇ) ਸਿੱਖੋ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

Sec 1.4 (14 ਆਧਾਰ; table: LLP ਬਨਾਮ ordinary firm): ਹੋਰ ਆਧਾਰ — registration ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਰਾਹੀਂ ਬਣਨਾ ਬਨਾਮ agreement ਰਾਹੀਂ ਬਣਨਾ; ਨਾਮ ਨਾਲ 'LLP' suffix ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਨਾਮ ਕੋਈ ਵੀ ਨਾਮ; compliances ਲਈ ਸਿਰਫ਼ designated partners ਜਵਾਬਦੇਹ ਬਨਾਮ ਸਾਰੇ partners।

ਨਿਯਮਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ Act: LLP Act, 2008

Indian Partnership Act, 1932

Body corporate — ਵੱਖਰੀ legal entity; ਆਪਣੇ ਨਾਂ ਉੱਤੇ assets ਰੱਖਦੀ ਹੈ

ਵੱਖਰੀ legal entity ਨਹੀਂ; firm ਦੀਆਂ assets ਦੇ ਮਾਲਕ partners ਸਾਂਝੇ ਤੌਰ ਉੱਤੇ

Perpetual succession — partner ਦੀ ਮੌਤ/ਪਾਗਲਪਨ/retirement/insolvency ਦਾ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ	Perpetual succession ਨਹੀਂ; ਅਜਿਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਹੋਣ ਉੱਤੇ ਅਸਰ ਪਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ
Liability ਸਹਿਮਤ contribution ਤੱਕ ਸੀਮਤ (ਸਿਰਫ਼ wilful fraud ਵਿੱਚ unlimited)	Liability unlimited — partners ਦੀਆਂ ਨਿੱਜੀ assets ਤੱਕ ਫੈਲਦੀ ਹੈ
Partner ਆਪਣੇ ਕੰਮਾਂ ਨਾਲ LLP ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਬਾਕੀ partners ਨੂੰ ਨਹੀਂ (NOT)	ਹਰ partner firm ਨੂੰ ਅਤੇ (AND) ਬਾਕੀ partners ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹਦਾ ਹੈ
Registration ਲਾਜ਼ਮੀ; ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 2, ਉਪਰਲੀ ਹੱਦ ਨਹੀਂ (NO maximum); ≥ 2 designated partners	Registration ਸਵੈ-ਇੱਛਤ (ਸਿਰਫ਼ registered firm ਹੀ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ); ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ 50 partners
Foreign nationals partners ਬਣ ਸਕਦੇ ਹਨ; minor ਨੂੰ benefits ਵਿੱਚ admit ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ (CANNOT)	Foreign nationals ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦੇ; partners ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ minor ਨੂੰ benefits ਵਿੱਚ admit ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ

ਸਮਝ (Understanding) ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ — ਇਸ ਸੰਸਕਰਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ

- ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਪੁੱਛੇ ਜਾਂਦੇ ਠੀਕ ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਅੰਤਰ ਦੱਸ ਸਕੇ: ਲਾਗੂ/ਨਿਯੰਤਰਕ ਕਾਨੂੰਨ (LLP Act, 2008 ਬਨਾਮ Indian Partnership Act, 1932), perpetual succession (partners ਦੀ ਮੌਤ/insolvency ਦਾ LLP 'ਤੇ ਅਸਰ ਨਹੀਂ), assets ਦੀ ਮਾਲਕੀ (ਵੱਖਰੀ legal entity ਵਜੋਂ LLP assets ਦੀ ਮਾਲਕ; firm ਵਿੱਚ partners ਸਾਂਝੇ ਮਾਲਕ), ਅਤੇ liability (ਤੈਅ contribution ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਬਨਾਮ unlimited)।
- principal-agent ਸੰਬੰਧ ਦਾ ਅੰਤਰ ਸਮਝਾਓ: firm ਵਿੱਚ ਹਰ partner firm ਨੂੰ ਅਤੇ (AND) ਦੂਜੇ partners ਨੂੰ ਪਾਬੰਦ ਕਰਦਾ ਹੈ; LLP ਵਿੱਚ partner ਸਿਰਫ਼ LLP ਨੂੰ ਪਾਬੰਦ ਕਰਦਾ ਹੈ, co-partners ਨੂੰ ਨਹੀਂ।
- ਇਹ ਵੀ ਦੁਹਰਾਓ: registration (LLP ਲਈ ਲਾਜ਼ਮੀ, firm ਲਈ ਸਵੈ-ਇੱਛਤ), ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ partners (ਕੋਈ ਸੀਮਾ ਨਹੀਂ ਬਨਾਮ 50), designated partners, ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਨਾਗਰਿਕ ਅਤੇ minors।

ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis) ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਕੇ ਤੁਲਨਾ ਕਰੋ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

TQ 4.1 • PYQ 2022-Nov [4] (b) • Descriptive • 5M • Pg 513

LEVEL II
ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis)

ਔਖਾ

ਵਿਸ਼ਾ 5: Partnership Deed ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਧਾਰਾਵਾਂ (Main Clauses in A Partnership Deed)

P1-C10-U10.1-T05 • Topic 5: Main Clauses in A Partnership Deed

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Sec 1.5 ਪੜ੍ਹੋ: Partnership Deed ਦੀਆਂ 14 ਆਮ clauses ਅਤੇ, ਸਭ ਤੋਂ ਅਹਿਮ, Indian Partnership Act, 1932 ਅਧੀਨ partnership deed ਦੀ ਗ਼ੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ (ABSENCE) ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਨਿਯਮ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

14 ਆਮ clauses: (1) firm ਅਤੇ partners ਦੇ ਨਾਮ; (2) ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਅਤੇ ਮਿਆਦ; (3) ਹਰ partner ਦੀ capital; (4) ਮਨਜ਼ੂਰ

drawings ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਮਾਂ; (5) interest on capital, partner's loan ਅਤੇ drawings 'ਤੇ interest ਦੀਆਂ rates; (6) profit/loss sharing ratio; (7) partner's salary; (8) ਆਪਸੀ rights ਅਤੇ duties ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀਆਂ; (9) constitution ਬਦਲਣ 'ਤੇ goodwill ਦੀ valuation ਦੀ ਵਿਧੀ; (10) retirement ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਤੇ ਬਕਾਏ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ; (11) ਮ੍ਰਿਤਕ partner ਦੇ executors ਦੇ ਬਕਾਏ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਨ ਅਤੇ ਅਦਾਇਗੀ; (12) partner ਦੀ insolvency ਤੋਂ ਹੋਏ losses ਦਾ treatment; (13) ਝਗੜੇ ਨਿਪਟਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ; (14) accounts ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਅਤੇ audit।

Deed ਦੀ ਗ਼ੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ (ABSENCE) ਵਿੱਚ ਨਿਯਮ (Act ਲਾਗੂ): ਕਿਸੇ partner ਨੂੰ salary ਨਹੀਂ (NO); interest on capital ਨਹੀਂ (NO); interest on drawings ਨਹੀਂ (NO); partner ਵੱਲੋਂ firm ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ LOAN 'ਤੇ @6% p.a. interest; profits ਅਤੇ losses ਬਰਾਬਰ (EQUALLY) ਵੰਡੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ (capital ratio ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ) — ਜਿੱਥੇ deed clause ਮੌਜੂਦ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ defaults ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਹੈ।

Registration: firm ਦੀ registration ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ, ਪਰ registration ਨਾ ਹੋਣ 'ਤੇ partners/firm ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲੱਗਦੀ ਹੈ।

ਗਲਤ/ਛੁੱਟੀ appropriation ਦੀ adjustment: ਹਰ partner ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ credit ਹੋਈ ਰਕਮ ਬਨਾਮ ਬਣਦੀ ਰਕਮ ਗਣਨਾ ਕਰੋ, ਵਾਧੂ ਰਕਮ reverse ਕਰੋ (ਵਸੂਲੀ divisible profit ਵਧਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਜੋ PSR ਵਿੱਚ ਮੁੜ credit ਹੁੰਦੀ ਹੈ), ਅਤੇ net effect ਲਈ capital/current A/cs ਰਾਹੀਂ ਇੱਕ (ONE) entry ਪਾਸ ਕਰੋ — ਜਿਵੇਂ 10% ਦੀ ਥਾਂ @12% interest credit ਹੋਇਆ (A:B:C = 2:3:5, capitals 15L:30L:60L): Dr. C's Current A/c ₹15,000, Cr. A ₹12,000, Cr. B ₹3,000।

ਸਮਝ (Understanding) ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ • 4 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- Deed ਨਾ ਹੋਣ 'ਤੇ default ਨਿਯਮ ਯਾਦ ਕਰੋ ਅਤੇ ਸਹੀ ਸਿੱਧ ਕਰ ਸਕੋ: partner's salary ਨਹੀਂ, interest on capital ਨਹੀਂ, interest on drawings ਨਹੀਂ, partner ਵੱਲੋਂ firm ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ LOAN ਉੱਤੇ @ 6% p.a. interest, ਅਤੇ profits/losses ਬਰਾਬਰ (EQUALLY) ਵੰਡੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।
- ਵਾਰ-ਵਾਰ ਆਉਂਦੇ True/False ਜਾਲ: 'agreement ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ profits capital ratio ਵਿੱਚ ਵੰਡੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ' FALSE ਹੈ (ਬਰਾਬਰ ਵੰਡ); 'deed ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ partner's loan ਉੱਤੇ @ 6% interest' TRUE ਹੈ; 'partnership firm assets ਦੀ ਮਾਲਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ' ਸਿਰਫ਼ ordinary firm ਲਈ TRUE ਹੈ (ਵੱਖਰੀ legal entity ਨਹੀਂ) --- assets partners ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਮਾਲਕੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।
- ਜੇ partnership agreement ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਲਾਗੂ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ section-ਆਧਾਰਿਤ ਤਰਕ ਸਮੇਤ ਸੂਚੀ ਵਾਲੇ 5-mark descriptive ਉੱਤਰ ਲਈ ਤਿਆਰ ਰਹੋ।

TQ 5.1 • PYQ 2005-May [5] (viii) • True/False • 2M • Pg 514	13× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL I ਸਮਝ (Understanding)	ਆਸਾਨ
TQ 5.2 • PYQ 2018-May [1] (a) (v) {C} • True/False • 2M • Pg 515	3× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL I ਸਮਝ (Understanding)	ਆਸਾਨ
TQ 5.3 • PYQ 2019-Nov [1] (a) (v) {C} • True/False • 2M • Pg 515	4× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL I ਸਮਝ (Understanding)	ਆਸਾਨ
TQ 5.4 • PYQ 2021-Jan [6] (b) • Descriptive • 5M • Pg 515		LEVEL I ਸਮਝ (Understanding)	ਦਰਮਿਆਨਾ

ਪ੍ਰਯੋਗ (Application) ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ - 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- Deed ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਲਾਗੂ ਕਰਕੇ disputes/appropriations ਦੇ ਸੰਖਿਆਤਮਕ ਨਿਪਟਾਰੇ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ: partner ਨੂੰ salary, fixed capitals 'ਤੇ interest, ਅਤੇ ਬਾਕੀ profit ਦੀ ਵੰਡ।
- ਜਦੋਂ appropriations (ਜਿਵੇਂ ਗ਼ਲਤ rate 'ਤੇ interest) ਛੁੱਟ ਜਾਣ ਜਾਂ ਗ਼ਲਤ record ਹੋਣ, ਤਾਂ adjustment/rectification entries ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ --- partner-ਵਾਰ net effect ਗਣਨਾ ਕਰੋ ਅਤੇ capital/current accounts ਰਾਹੀਂ ਇੱਕ adjusting journal entry ਪਾਸ ਕਰੋ।

PQ 5.1 • PYQ 2021-Dec [3] (c) • Practical • 5M • Pg 516 7× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ

LEVEL II
ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)

ਦਰਮਿਆਨਾ

ਵਿਸ਼ਾ 6: Partners ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ (Powers of Partners)

P1-C10-U10.1-T06 • Topic 6: Powers of Partners

ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ — ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੋਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ • ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ §1.6 ਪੜ੍ਹੋ: trading firm ਦੇ partner ਦੀਆਂ implied powers ਅਤੇ ਉਹ ਕੰਮ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਇਕੱਲਾ partner firm ਨੂੰ ਪਾਬੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

Implied powers (trading firm): ਜਦ ਤੱਕ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ public notice ਨਾ ਹੋਵੇ, partner ਦੇ contracts firm ਨੂੰ ਪਾਬੰਦ ਕਰਦੇ ਹਨ — (a) goods ਖ਼ਰੀਦਣਾ ਅਤੇ ਵੇਚਣਾ, (b) payments ਲੈਣਾ ਅਤੇ ਜਾਇਜ਼ receipts ਦੇਣਾ, (c) firm ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ cheques draw ਕਰਨਾ ਅਤੇ bills of exchange ਤੇ promissory notes draw/accept/endorse ਕਰਨਾ, (d) inventories-in-trade ਗਿਰਵੀ ਰੱਖ ਕੇ ਜਾਂ ਬਿਨਾਂ ਰੱਖੇ ਪੈਸਾ ਉਧਾਰ ਲੈਣਾ, (e) firm ਦੇ business ਲਈ ਨੌਕਰ ਰੱਖਣਾ।

ਕੋਈ implied power ਨਹੀਂ (ਸਾਰੇ partners ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਲਾਜ਼ਮੀ): firm ਦੇ ਝਗੜੇ ਨੂੰ arbitration ਲਈ ਭੇਜਣਾ, partner ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ bank account ਖੋਲ੍ਹਣਾ, ਕਿਸੇ claim ਦਾ compromise/ਤਿਆਗ, firm ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ suit ਵਾਪਸ ਲੈਣਾ, firm ਵਿਰੁੱਧ suit ਵਿੱਚ liability ਮੰਨਣਾ, firm ਦੀ ਅਚੱਲ ਜਾਇਦਾਦ ਹਾਸਲ ਕਰਨਾ, firm ਵੱਲੋਂ partnership ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਾ; rights, duties ਅਤੇ powers ਆਪਸੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਬਦਲੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਵਿਸ਼ਾ 7: Accounts

P1-C10-U10.1-T07 • Topic 7: Accounts

ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ — ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੋਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ • ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ §1.7 ਪੜ੍ਹੋ: partnership accounts sole proprietorship ਤੋਂ ਸਿਰਫ਼ capital ਅਤੇ drawings accounts ਵਿੱਚ ਹੀ ਕਿਵੇਂ ਵੱਖਰੇ ਹਨ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

Firm ਦੇ accounts: Partnership Act ਕੋਈ format ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਇਸ ਲਈ accounts ਮੂਲ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਚੱਲਦੇ ਹਨ; sole proprietorship ਤੋਂ ਇੱਕੋ-ਇੱਕ ਫ਼ਰਕ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ Capital Account ਦੀ ਥਾਂ ਜਿੰਨੇ partners ਹੋਣ ਓਨੇ Capital Accounts ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਹਰ ਇੱਕ ਨੂੰ ਉਸ partner ਵੱਲੋਂ ਲਿਆਂਦੀ capital ਨਾਲ credit ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

Drawings: ਘਰੇਲੂ ਲੋੜਾਂ ਲਈ partner ਵੱਲੋਂ ਲਿਆ ਪੈਸਾ ਉਸ ਦੇ Capital A/c ਜਾਂ ਵੱਖਰੇ Drawings A/c (ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਕਸਰ Current A/c ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਨੂੰ debit ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; net figure ਲਈ Drawings A/c ਨੂੰ Capital A/c ਵਿੱਚ transfer ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਅਕਸਰ ਇਹ ਵੱਖਰਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ — ਇਸ ਲਈ firm ਦੇ trial balance ਵਿੱਚ Capital ਅਤੇ Drawings ਦੋਵੇਂ accounts ਦਿਸ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਵਿਸ਼ਾ 8: Profit and Loss Appropriation

P1-C10-U10.1-T08 • Topic 8: Profit and Loss Appropriation

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Sec 1.8 ਪੜ੍ਹੋ: Profit and Loss Appropriation Account ਦੀ ਤਿਆਰੀ (salary, commission, interest on capital and drawings, transfer to reserve, balance ਦੀ ਵੰਡ) ਅਤੇ minimum profit ਦੀ guarantee ਬਾਰੇ Sec 1.9.3।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਤਕਨੀਕ: net profit ਨੂੰ P&L A/c ਤੋਂ P&L Appropriation A/c ਦੇ credit ਵਿੱਚ transfer ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; partners ਦੀ salary/commission ਅਤੇ interest on capital debit ਕਰੋ (Dr. P&L Appropriation A/c, Cr. Partner's Capital/Current A/c), interest on drawings credit ਕਰੋ, ਲੋੜ ਹੋਵੇ ਤਾਂ transfer to reserve, ਫਿਰ ਬਾਕੀ balance PSR ਵਿੱਚ ਵੰਡੋ; DRAWINGS ਖੁਦ Appropriation A/c ਵਿੱਚ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀਆਂ।

ਜੇ deed ਨਾ ਹੋਵੇ: ਪਹਿਲਾਂ partner's loan 'ਤੇ @6% interest profit ਵਿੱਚੋਂ ਘਟਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਨਾ salary, ਨਾ interest on capital/drawings, ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਬਰਾਬਰ ਵੰਡਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ — ਜਿਵੇਂ profit ₹50,600 ਵਿੱਚੋਂ loan interest ₹600 ($₹20,000 \times 6\% \times 6/12$) ਘਟਾ ਕੇ = ₹50,000, ਜੋ ₹25,000 : ₹25,000 ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

Minimum profit ਦੀ guarantee (Sec 1.9.3): ਜੇ guaranteed partner ਦਾ ਆਮ ਹਿੱਸਾ $\geq$ guaranteed ਰਕਮ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਆਮ ਵਾਂਗ ਵੰਡੋ; ਜੇ ਘੱਟ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ minimum ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਘਾਟ (a) ਬਾਕੀ ਇੱਕ partner, (b) ਤੈਅ ratio ਵਿੱਚ ਦੋ/ਸਾਰੇ partners, ਜਾਂ (c) ਬਾਕੀ partners ਆਪਣੇ MUTUAL PSR ਵਿੱਚ ਸਹਿੰਦੇ ਹਨ — ਜੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਚੁੱਪ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਭਾਰ ਬਾਕੀ partners 'ਤੇ mutual PSR ਵਿੱਚ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

Interest on capital ਸਮੇਤ guarantee: ਪਹਿਲਾਂ Appropriation A/c ਵਿੱਚ interest on capital (ਅਤੇ salary) charge ਕਰੋ, ਬਾਕੀ (REMAINING) profit ਵਿੱਚੋਂ guaranteed partner ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਗਣਨਾ ਕਰੋ, guarantee ਨਾਲ ਮਿਲਾਓ, ਅਤੇ ਘਾਟ guarantee ਦੇਣ ਵਾਲੇ partner(s) ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ debit ਕਰੋ — ਇਹੀ ਤਰੀਕਾ ਉਦੋਂ ਵੀ, ਜਦੋਂ ਜਿਵੇਂ 1/6th ਹਿੱਸੇ ਲਈ admit ਹੋਏ ਨਵੇਂ partner ਨੂੰ minimum ਦੀ guarantee ਹੋਵੇ; ਘਾਟ ਪੁਰਾਣੇ partners ਵਿਰੁੱਧ adjust ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਪ੍ਰਯੋਗ (Application) ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ - 3 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- ਮਿਆਰੀ format ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ: Net profit b/d, ਘਟਾਓ appropriations (partner's salary, interest on capital), ਜੋੜੋ interest on drawings, ਫਿਰ ਬਾਕੀ profit PSR ਵਿੱਚ ਵੰਡੋ; ਯਾਦ ਰੱਖੋ ਕਿ drawings ਖੁਦ Appropriation Account ਵਿੱਚ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀਆਂ।
- guaranteed-minimum-profit problems 'ਤੇ ਮੁਹਾਰਤ ਹਾਸਲ ਕਰੋ: ਜੇ guaranteed partner ਦਾ ਆਮ ਹਿੱਸਾ ਘੱਟ ਰਹੇ ਤਾਂ ਘਾਟ (a) firm, (b) guarantee ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਇੱਕ partner, ਜਾਂ (c) ਬਾਕੀ partners ਤੈਅ ਜਾਂ mutual PSR ਵਿੱਚ ਸਹਿੰਦੇ ਹਨ --- ਤਿੰਨੋਂ ਹਾਲਤਾਂ ਦਾ Appropriation Account ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ।
- ਦਿੱਤੀ rate (ਜਿਵੇਂ 5% p.a.) 'ਤੇ interest on capital ਸਮੇਤ guarantee ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ --- interest charge ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ (AFTER) guaranteed partner ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਗਣਨਾ ਕਰੋ, ਫਿਰ ਘਾਟ guarantor ਨੂੰ charge ਕਰੋ।
- guaranteed profit ਸਮੇਤ 1/6th ਹਿੱਸੇ ਲਈ partner ਦੀ admission ਵਰਗੇ ਸਵਾਲ ਹੱਲ ਕਰੋ --- ਕੁੱਲ profit ਦਾ 1/6 guaranteed ਰਕਮ ਨਾਲ ਮਿਲਾਓ ਅਤੇ ਘਾਟ ਪੁਰਾਣੇ partners ਵਿਰੁੱਧ adjust ਕਰੋ।

PQ 8.1 • PYQ 2005-May [4] (b) • Practical • 8M • Pg 518 5× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ

LEVEL II
ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)

ਦਰਮਿਆਨਾ

PQ 8.2 • PYQ 2023-Jun [4] (b) • Practical • 5M • Pg 519 2× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ

LEVEL II
ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)

ਦਰਮਿਆਨਾ

PQ 8.3 • PYQ 2023-Dec [4] (b) • Practical • 5M • Pg 520

LEVEL II
ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)

ਦਰਮਿਆਨਾ

ਵਿਸ਼ਾ 9: Fixed and Fluctuating Capital

P1-C10-U10.1-T09 • Topic 9: Fixed and Fluctuating Capital

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Sec 1.9 ਪੜ੍ਹੋ: fixed capital method (capital + current accounts) ਬਨਾਮ fluctuating capital method, interest on capital and drawings (product method), effective capital ratio ਅਤੇ capital ratio ਵਿੱਚ profit sharing।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਦੋ methods: FIXED — capital A/c contribution 'ਤੇ ਸਥਿਰ; interest, salary, profit ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਅਤੇ drawings CURRENT A/c ਰਾਹੀਂ ਲੰਘਦੇ ਹਨ; interest on capital ਸਿਰਫ਼ capital A/c ਦੇ balance 'ਤੇ ਗਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (current A/c 'ਤੇ ਕਦੇ ਨਹੀਂ)। FLUCTUATING — ਕੋਈ current A/c ਨਹੀਂ, ਸਾਰੀਆਂ items capital A/c ਰਾਹੀਂ ਲੰਘਦੀਆਂ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ balance ਲਗਾਤਾਰ ਬਦਲਦਾ ਹੈ। **ਸੰਬੰਧ:** fluctuating capital balance = fixed capital + current A/c balance।

Interest on capital: ਸਿਰਫ਼ ਸਹਿਮਤੀ ਹੋਣ 'ਤੇ, ਅਤੇ ਸਿਰਫ਼ profits ਵਿੱਚੋਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; opening balance 'ਤੇ ਪੂਰੇ ਸਾਲ ਦਾ ਅਤੇ additions/withdrawals 'ਤੇ ਅਨੁਪਾਤਕ interest — **product method:** $\Sigma(\text{amount} \times \text{months outstanding}) \times \text{rate}/100 \times 1/12$; net LOSS ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਕੋਈ interest ਨਹੀਂ; ਜੇ profit ਨਾਕਾਫ਼ੀ ਹੋਵੇ ($< \text{total interest}$), ਤਾਂ profit ਨੂੰ capital ratio ਵਿੱਚ ਵੰਡੋ।

Interest on drawings: ਅਸਮਾਨ drawings — product method ($\Sigma \text{amount} \times \text{ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਤ ਤੱਕ months}$, ਇੱਕ ਮਹੀਨੇ ਦੀ rate 'ਤੇ interest); ਮਿਤੀਆਂ ਨਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹੋਣ — ਕੁੱਲ drawings 'ਤੇ 6 months; ਬਰਾਬਰ ਮਾਸਿਕ drawings —

ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਤਾਂ $6\frac{1}{2}$ months, ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਤਾਂ $5\frac{1}{2}$; quarterly drawings — ਹਰ quarter ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਤਾਂ $\text{total} \times \text{rate} \times 7.5/12$, ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਤਾਂ $\times 4.5/12$; entry: Dr. Partner's Capital (or Current) A/c, Cr. P&L Appropriation A/c।

Capital ratio (Sec 1.9.4): ਜਿੱਥੇ profits capital ratio ਵਿੱਚ ਵੰਡੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ — fixed capitals ਸਿੱਧਾ ratio ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ; introductions/withdrawals ਵਾਲੀਆਂ fluctuating capitals ਲਈ ਹਰ partner ਦੀ ਮਹੀਨਾਵਾਰ weighted-average (effective) capital ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ; ਫਿਰ capital ਅਤੇ (AND) current A/cs ਤਿਆਰ ਕਰੋ (fixed method ਅਧੀਨ salary, interest on capital/drawings current A/cs ਰਾਹੀਂ) ਅਤੇ net profit ਵਿੱਚ errors ਸੁਧਾਰ ਕੇ P&L Appropriation A/c ਅਤੇ ਸੋਧੀ Balance Sheet ਤਿਆਰ ਕਰੋ।

ਪ੍ਰਯੋਗ (Application) ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ • 3 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- ਸਾਲ ਦੌਰਾਨ additions/withdrawals ਹੋਣ 'ਤੇ product method ($\text{amount} \times \text{months} \times \text{rate}/12$) ਨਾਲ interest on capital ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ; fixed capital method ਅਧੀਨ interest ਸਿਰਫ਼ capital account balance 'ਤੇ ਗਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, current account 'ਤੇ ਨਹੀਂ।
- interest on drawings ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ: ਅਸਮਾਨ drawings ਲਈ product method; ਮਿਤੀਆਂ ਨਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹੋਣ ਤਾਂ 6 months ਔਸਤ; ਮਾਸਿਕ drawings ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ 6.5 months, ਅੰਤ ਵਿੱਚ 5.5 months; quarterly ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ 7.5/12, ਅੰਤ ਵਿੱਚ 4.5/12।
- ਜਦੋਂ profits effective capital ਦੇ ratio ਵਿੱਚ ਵੰਡੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਮਹੀਨਾਵਾਰ effective capital ਗਣਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ, ਫਿਰ capital ਅਤੇ current accounts ਤਿਆਰ ਕਰੋ (fixed method ਅਧੀਨ salary, interest on capital/drawings current accounts ਨੂੰ credit/debit ਹੁੰਦੇ ਹਨ)।

PQ 9.3 • PYQ 2025-Jan [3] (b) • Practical • 5M • Pg 527

LEVEL II
ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)

ਦਰਮਿਆਨਾ

PQ 9.4 • RTP 2025-Jan [12] (a) • Practical • --- • Pg 528 2× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ

LEVEL II
ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)

ਦਰਮਿਆਨਾ

PQ 9.1 • MTP 2022-Mar [4] (a) • Practical • 20M • Pg 521 2× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ

LEVEL II
ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)

ਅੱਖਾ

ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis) ਮਿਸ਼ਰਤ ਅੰਕੜਿਆਂ ਉੱਤੇ ਕੰਮ ਕਰੋ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- ਪਿੱਛੇ ਵੱਲ ਗਣਨਾ ਵਾਲੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਹੱਲ ਕਰੋ: profit ਦੀ ਵੰਡ ਅਤੇ drawings ਤੋਂ ਬਾਅਦ (AFTER) ਦੀਆਂ closing capitals ਦਿੱਤੀਆਂ ਹੋਣ ਤਾਂ opening capitals ਮੁੜ ਬਣਾਓ, ਫਿਰ ਪਹਿਲਾਂ ਛੁੱਟਿਆ interest on capital/drawings ਮੁੜ ਗਣਨਾ ਕਰੋ ਅਤੇ ਇੱਕੋ adjustment entry ਪਾਸ ਕਰੋ --- ਹਰ partner 'ਤੇ net effect ਲੱਭੋ।
- ਆਪਸੀ ਜੋੜ ਵੇਖੋ: PSR ਵਿੱਚ ਗ਼ਲਤ ਵੰਡਿਆ profit ਬਨਾਮ ਉਹ ਰਕਮਾਂ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ interest ਵਜੋਂ ਜਾਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਸਨ --- correction ratio PSR ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

PQ 9.2 • RTP 2023-Jun [13] • Practical • --- • Pg 526 2× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ

LEVEL II
ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis)

ਦਰਮਿਆਨਾ

ਸਿਰਜਣਾ (Synthesis) ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਅਖੀਰ ਤੱਕ ਤਿਆਰ ਕਰੋ — ਇਸ ਸੰਸਕਰਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ

- trial balance/balance sheet ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਅੰਤ ਤੱਕ ਤਿਆਰੀ 'ਤੇ ਮੁਹਾਰਤ ਹਾਸਲ ਕਰੋ: errors ਸੁਧਾਰ ਕੇ ਸਹੀ net profit ਤੱਕ ਪਹੁੰਚੋ, P&L Appropriation Account, partners ਦੇ capital ਅਤੇ (AND) current accounts, ਅਤੇ ਸੋਧੀ Balance Sheet ਤਿਆਰ ਕਰੋ।
- ਯਾਦ ਰੱਖੋ: fluctuating capital balance = fixed capital + current account balance; ਹਰ method ਅਧੀਨ interest, salary, profit ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਅਤੇ drawings ਸਹੀ account ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਓ।

ਇਕਾਈ 10.2: Partnership Accounts ਵਿੱਚ Goodwill ਦਾ ਲੇਖਾ ਵਿਹਾਰ (Treatment of Goodwill in Partnership Accounts)

Treatment of Goodwill in Partnership Accounts

P1-C10-U10.2 • ਮਹੱਤਤਾ D • ਅਧਿਆਇ ਵਿੱਚ Rank 6 • ਸ਼੍ਰੇਣੀ C • ਅਧਿਆਇ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ 11.0% • 9 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

ਵਿਸ਼ਾ 1: Goodwill

P1-C10-U10.2-T01 • Topic 1: Goodwill

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Sec 2.1 ਪੜ੍ਹੋ: goodwill ਦਾ ਅਰਥ (normal ਤੋਂ ਵੱਧ profits ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਸਾਖ ਦਾ ਮੁੱਲ), ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਾਰਕ, ਅਤੇ Accounting Standard ਦਾ ਪੱਖ ਕਿ ਸਿਰਫ PURCHASED goodwill ਹੀ record ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਦਕਿ self-generated goodwill capital accounts ਰਾਹੀਂ written off/adjusted ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਅਰਥ (SM): "Goodwill is the value of reputation of a firm in respect of profits expected in future over and above the normal rate of profits." — ਪੁਰਾਣੇ customers ਦੇ ਪੁਰਾਣੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਮੁੜ ਆਉਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ; ਇਹ INTANGIBLE asset ਹੈ (fictitious ਨਹੀਂ): ਨਾ ਦਿਸਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਛੂਹੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਬਿਲਕੁਲ ਅਸਲ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ monetary/saleable ਮੁੱਲ ਹੈ।

Valuation ਕਦੋਂ ਲੋੜੀਂਦੀ: (a) partners ਵਿਚਕਾਰ PSR ਬਦਲੇ; (b) ਨਵਾਂ partner admit ਹੋਵੇ; (c) ਕੋਈ partner retire ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਮਰ ਜਾਵੇ; (d) business dissolve ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਵੇਚਿਆ ਜਾਵੇ। **ਕਾਰਕ:** goods ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ, ਮਾਲਕਾਂ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਸਾਖ, ਸਥਾਨ, ਲਗਭਗ monopoly ਅਧਿਕਾਰ (ਜਿਵੇਂ main agency), trademarks ਅਤੇ patents, managerial ਹੁਨਰ, cost ਘਟਾਉਣ ਵਾਲੀ R&D, materials ਲਈ ਖਾਸ contracts।

AS ਦਾ ਪੱਖ: ਕੋਈ intangible ਤਾਂ ਹੀ recognise ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੇ ਉਹ identifiable (ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਕਣਯੋਗ) ਹੋਵੇ, future economic benefits ਸੰਭਾਵੀ ਹੋਣ, ਅਤੇ cost ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮਾਪੀ ਜਾ ਸਕੇ — internally generated (inherent) goodwill ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ (NONE) ਸ਼ਰਤ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ, ਇਸ ਲਈ ਸਿਰਫ PURCHASED goodwill (money ਜਾਂ money's worth ਵਿੱਚ consideration, ਜਿਵੇਂ ₹2,50,000 ਦੀਆਂ net assets ਲਈ ₹3,00,000 ਦੇਣ ਨਾਲ ₹50,000 goodwill) record ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

Reconstitution ਸਮੇਂ: admission, retirement/death ਜਾਂ PSR ਬਦਲਣ 'ਤੇ goodwill account ਕਦੇ ਵੀ (NEVER) raise ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ — ਮੁੱਲ ਲਾਈ goodwill partners ਦੇ capital accounts ਰਾਹੀਂ adjust ਹੁੰਦੀ ਹੈ; purchased

goodwill ਇੱਕ ਮਿਆਦ ਵਿੱਚ written off (amortised) ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ reconstitution ਸਮੇਂ books ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਕੋਈ ਵੀ goodwill account — inherent ਹੋਵੇ ਜਾਂ purchased — ਤੁਰੰਤ written off ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਮਝ (Understanding) ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ • 2 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- True/False ਜਾਲ: 'Goodwill is a fictitious asset' FALSE ਹੈ --- goodwill ਇੱਕ INTANGIBLE asset ਹੈ (ਅਸਲ, ਜਿਸ ਦਾ saleable ਮੁੱਲ ਹੈ), fictitious assets ਵਾਂਗ ਨਹੀਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ realisable value ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।
- True/False ਜਾਲ: goodwill ਨੂੰ fixed instalment method ਨਾਲ 'depreciate' ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ --- intangible ਹੋਣ ਕਰਕੇ purchased goodwill ਇੱਕ ਮਿਆਦ ਵਿੱਚ AMORTISED/written off ਹੁੰਦੀ ਹੈ; depreciation tangible fixed assets 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
- ਸਮਝਾ ਸਕੋ ਕਿ internally generated (inherent) goodwill recognise ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ: identifiable ਨਹੀਂ, future benefits ਅਨਿਸ਼ਚਿਤ, cost ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮਾਪੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ --- ਇਸ ਲਈ reconstitution ਸਮੇਂ goodwill partners ਦੇ capital accounts ਰਾਹੀਂ adjust ਹੁੰਦੀ ਹੈ, books ਵਿੱਚ ਕਦੇ raise ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

TQ 1.1 • PYQ 2001-Nov [5] • True/False • 2M • Pg 535 **5x ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ**

LEVEL I
ਸਮਝ (Understanding)

ਆਸਾਨ

TQ 1.2 • PYQ 2006-May [5] (x) • True/False • 2M • Pg 535

LEVEL I
ਸਮਝ (Understanding)

ਆਸਾਨ

ਵਿਸ਼ਾ 2: Goodwill Valuation ਦੀਆਂ ਵਿਧੀਆਂ (Methods for Goodwill Valuation)

P1-C10-U10.2-T02 • Topic 2: Methods for Goodwill Valuation

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Sec 2.2 ਪੜ੍ਹੋ: valuation ਦੇ ਤਿੰਨ ਆਧਾਰ — average profit (simple/weighted), super profit (number of years' purchase, annuity, capitalisation of super profit) ਅਤੇ capitalisation of average profit — ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ formulae, ਅਤੇ weighted average ਕਦੋਂ ਬਿਹਤਰ ਹੈ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

Average profit ਆਧਾਰ: Goodwill = Average profit × No. of years' purchase; ਜਦੋਂ profits ਸਪਸ਼ਟ ਵਧਦਾ/ਘਟਦਾ ਰੁਝਾਨ ਦਿਖਾਉਣ ਤਾਂ WEIGHTED average ਵਰਤੋ (ਸਭ ਤੋਂ ਤਾਜ਼ਾ ਸਾਲ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ weight — ਭਵਿੱਖ ਦਾ ਵਧੇਰੇ ਯਥਾਰਥਕ ਨਜ਼ਰੀਆ), ਨਹੀਂ ਤਾਂ simple average; ਪਹਿਲਾਂ ਪਿਛਲੇ profits ਨੂੰ ਸੰਭਾਵੀ ਭਵਿੱਖੀ ਤਬਦੀਲੀਆਂ, rectifications ਅਤੇ abnormal items ਲਈ adjust ਕਰੋ।

Super profit ਆਧਾਰ: Super profit = Average maintainable profit – Normal profit; Normal profit = Normal Rate of Return (NRR) × Capital employed; **Years' purchase:** Goodwill = Super profit × No. of years' purchase (ਜਿਵੇਂ capital ₹4,50,000, average profit ₹92,500, NRR 15% ⇒ super profit ₹25,000; 3 years' purchase ⇒ goodwill ₹75,000)।

Annuity method: Goodwill = Super profit × annuity (present-value) factor — ਇਹ years'-purchase ਵਿਧੀ ਦੀ ਉਸ ਕਮੀ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਪੈਸੇ ਦੇ time value ਨੂੰ ਅਣਡਿੱਠ ਕਰਦੀ ਹੈ (ਜਿਵੇਂ 5 years ਲਈ @15% 'ਤੇ ₹3,000

super profit: $3,000 \times 3.3522 = ₹10,056.60$, ₹15,000 ਨਹੀਂ।

Capitalisation ਆਧਾਰ: AVERAGE profit ਦਾ — Goodwill = Normal capital – Actual capital, ਜਿੱਥੇ Normal capital = Average profit ÷ NRR ਅਤੇ Actual capital employed = Total assets – outside liabilities (ਜਿਵੇਂ $60,000 \div 12\% = ₹5,00,000$ ਵਿੱਚੋਂ net assets ₹4,10,000 ਘਟਾ ਕੇ $\Rightarrow$ goodwill ₹90,000); SUPER profit ਦਾ — Goodwill = Super profit ÷ NRR (ਜਿਵੇਂ $17,000 \div 12\%$)।

Maintainable profit ਦੀ adjustment: average ਕੱਢਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲੋੜ ਹੋਵੇ ਤਾਂ partner remuneration/interest on capital employed ਘਟਾਓ (ਜਿਵੇਂ average ₹2,70,000 ਵਿੱਚੋਂ ₹6,50,000 'ਤੇ 12% interest = ₹78,000 ਅਤੇ salaries ₹72,000 ਘਟਾ ਕੇ $\Rightarrow$ adjusted profit ₹1,20,000) — ਇੱਥੇ ਕੋਈ ਵੀ ਤਬਦੀਲੀ super profit ਰਾਹੀਂ goodwill ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ।

ਪ੍ਰਯੋਗ (Application) ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ - 6 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- Formulae ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ: Super Profit = Average Maintainable Profit – Normal Profit; Normal Profit = NRR x Capital Employed; Goodwill = Super Profit x No. of years' purchase; Annuity method: Goodwill = Super Profit x annuity factor।
- Capitalisation methods: average profit ਦਾ --- Goodwill = (Average Profit/NRR) – Capital Employed (Net Assets = Total Assets – External Liabilities); super profit ਦਾ --- Goodwill = Super Profit/NRR। ਦੋਵਾਂ ਦਾ ਇੱਕੋ data 'ਤੇ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ।
- Valuation ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ average maintainable profit adjust ਕਰੋ: alternative employment ਤੋਂ ਮਿਲਣ ਵਾਲੀ proprietor ਦੀ remuneration ਘਟਾਓ, abnormal losses ਵਾਪਸ ਜੋੜੋ, abnormal gains ਬਾਹਰ ਕੱਢੋ; ਜਿੱਥੇ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇ, NRR ਲਈ market interest rate ਵਿੱਚ risk-return rate ਜੋੜੋ।
- ਜਦੋਂ profits ਸਪਸ਼ਟ ਵਧਦਾ/ਘਟਦਾ ਰੁਝਾਨ ਦਿਖਾਉਣ ਤਾਂ weighted average profit ਵਰਤੋ (ਸਭ ਤੋਂ ਤਾਜ਼ਾ ਸਾਲ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ weight); ਨਹੀਂ ਤਾਂ simple average।

PQ 2.2 • PYQ 2022-May [3] (Or) (c) (ii) • Practical • 5M • Pg 536	3x ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਦਰਮਿਆਨਾ
PQ 2.3 • PYQ 2022-Nov [5] (b) • Practical • 5M • Pg 537	8x ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਦਰਮਿਆਨਾ
PQ 2.4 • RTP 2023-Jun [14] • Practical • ---- • Pg 538	5x ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਦਰਮਿਆਨਾ
PQ 2.5 • RTP 2025-Jan [12] (b) • Practical • ---- • Pg 539		LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਦਰਮਿਆਨਾ
PQ 2.1 • RTP 2019-Nov [14] (a) • Practical • ---- • Pg 535		LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	
PQ 6.1 • PYQ 2026-Sep [3] (b) • Practical • 10M • Pg 540		LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	

ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis) ਮਿਸ਼ਰਤ ਅੰਕੜਿਆਂ ਉੱਤੇ ਕੰਮ ਕਰੋ — ਇਸ ਸੰਸਕਰਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ

- Balance Sheet ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਬਹੁ-ਪੜਾਵੀ problems ਹੱਲ ਕਰੋ: ਪਹਿਲਾਂ capital employed (assets ਘਟਾਓ outside liabilities) ਗਣਨਾ ਕਰੋ, ਪਿਛਲੇ profits ਨੂੰ rectifications ਲਈ adjust ਕਰੋ (revenue ਨੂੰ charge ਕੀਤਾ capital expenditure, stock ਦੀ ਵੱਧ/ਘੱਟ valuation, abnormal items), ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ (THEN) ਲੋੜੀਂਦੀ method ਨਾਲ goodwill ਦਾ ਮੁੱਲ ਲਾਓ।
- ਆਪਸੀ ਜੋੜ ਵੇਖੋ: adjusted average profit ਗਣਨਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ depreciation policy ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਜਾਂ partner salary/interest ਦੀ ਕਟੌਤੀ super profit ਨੂੰ, ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ goodwill ਨੂੰ, ਬਦਲ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਵਿਸ਼ਾ 3: Goodwill ਦੀ Valuation ਦੀ ਲੋੜ (Need for Valuation of Goodwill)

P1-C10-U10.2-T03 • Topic 3: Need for Valuation of Goodwill

ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ — ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੋਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ • ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ §2.3 ਪੜ੍ਹੋ: ਜਦੋਂ ਵੀ partnership rights adjust ਹੁੰਦੇ ਹਨ, goodwill ਦਾ ਮੁੱਲ ਲਾਉਣਾ ਕਿਉਂ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਲੋੜ: partners ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਤਬਦੀਲੀ ਕੁਝ partners ਤੋਂ ਭਵਿੱਖੀ profit ਦੀ sacrifice ਕਰਵਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁਝ ਨੂੰ gain ਦਿੰਦੀ ਹੈ — gainers ਨੂੰ goodwill ਦੇ ਮੁੱਲ ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਵਿੱਚ sacrificers ਨੂੰ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ; ਅਜਿਹੀ adjustment ਨਵੇਂ partner ਦੀ admission, profit sharing ratio ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ, partner ਦੀ retirement ਜਾਂ ਮੌਤ ਅਤੇ partnership ਦੀ dissolution ਸਮੇਂ ਪੈਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਵਿਸ਼ਾ 4: Partner ਦੀ Admission ਸਮੇਂ Goodwill ਦੀ Valuation (Valuation of Goodwill in Case of Admission of a Partner)

P1-C10-U10.2-T04 • Topic 4: Valuation of Goodwill in Case of Admission of a Partner

ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ — ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੋਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ • ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ §2.4 ਨੂੰ Nigam-Dhameja-Ghosh profit sharing ਨਮੂਨੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੋ: sacrificing ratio ਵਿੱਚ goodwill ਰਾਹੀਂ ਪੁਰਾਣੇ partners ਨੂੰ ਮੁਆਵਜ਼ਾ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

Admission ਸਮੇਂ ਮੁੱਖ ਸਮੱਸਿਆ: ਨਵਾਂ partner profits ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੁਰਾਣੇ partners ਨੂੰ ਘਾਟਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ — ਭਾਵੇਂ profits ਵਧਣ, ਵਾਧੂ profits ਸਭ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਯਤਨਾਂ ਨਾਲ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਪੁਰਾਣੇ partners ਛੱਡੇ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ; ਇਹ ਮੁਆਵਜ਼ਾ goodwill ਰਾਹੀਂ ਨਿਪਟਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

Sacrificing ratio: goodwill ਪੁਰਾਣੇ partners ਨੂੰ sacrifice ਦਾ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ profit

sacrificing ratio (Old share – New share) ਵਿੱਚ credit ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ; ਨਵੇਂ partner ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਪੁਰਾਣੇ partners ਪੁਰਾਣੇ profit sharing ratio ਵਿੱਚ (sacrificing ratio = old ratio) ਛੱਡ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜਾਂ ਕੋਈ ਖਾਸ ਨਵਾਂ ratio ਤੈਅ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਵੱਖਰੇ ਅਨੁਪਾਤਾਂ ਵਿੱਚ।

ਵਿਸ਼ਾ 5: ਨਵੇਂ Partner ਦੀ Admission ਸਮੇਂ Goodwill ਦਾ Accounting Treatment (Accounting Treatment of Goodwill in Case of Admission of a New Partner)

P1-C10-U10.2-T05 • Topic 5: Accounting Treatment of Goodwill in Case of Admission of a New Partner

ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ — ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੋਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ • ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ \$2.5 ਨੂੰ Examples 1-4 ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੋ: purchased ਬਨਾਮ inherent goodwill ਅਤੇ sacrificing ratio ਵਿੱਚ premium entries।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਸਿਰਫ਼ purchased goodwill record ਹੁੰਦੀ ਹੈ: goodwill books ਵਿੱਚ ਉਦੋਂ ਹੀ record ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ money ਜਾਂ money's worth ਵਿੱਚ consideration ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ; admission ਸਮੇਂ goodwill books ਵਿੱਚ raise ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ — ਆਉਣ ਵਾਲੇ partner ਵੱਲੋਂ ਲਿਆਂਦਾ premium sacrifice ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪੁਰਾਣੇ partners ਨੂੰ profit sacrificing ratio ਵਿੱਚ credit ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (Old ratio – New ratio; ਧਨਾਤਮਕ ਅੰਤਰ = sacrifice, ਰਿਣਾਤਮਕ = gain)।

Premium cash ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਹੋਵੇ: Dr. Bank/Cash A/c (capital + premium) / Cr. old partners' Capital A/cs (premium sacrificing ratio ਵਿੱਚ) ਅਤੇ Cr. new partner's Capital A/c (capital); ਜੇ premium ਮੌਜੂਦਾ partners ਨੂੰ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ firm ਦੀਆਂ books ਵਿੱਚ ਕੋਈ entry ਨਹੀਂ।

Premium ਨਾ ਲਿਆਂਦਾ ਹੋਵੇ: ਤਦ ਵੀ inherent goodwill books ਵਿੱਚ raise ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ — capital accounts ਰਾਹੀਂ adjust ਕਰੋ: Dr. New partner's Capital A/c ਉਸ ਦੇ goodwill ਹਿੱਸੇ ਨਾਲ / Cr. sacrificing partners' Capital A/cs sacrificing ratio ਵਿੱਚ; ਜੇ ਸਿਰਫ਼ ਨਵੇਂ partner ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਪੁਰਾਣੇ partners ਆਪਣੇ ਪੁਰਾਣੇ profit sharing ratio ਵਿੱਚ sacrifice ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਵਿਸ਼ਾ 6: Profit Sharing Ratio ਬਦਲਣ ਸਮੇਂ Goodwill ਦਾ Accounting Treatment (Accounting Treatment of Goodwill in Case of Change in Profit Sharing Ratio)

P1-C10-U10.2-T06 • Topic 6: Accounting Treatment of Goodwill in Case of Change in Profit Sharing Ratio

ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ — ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੋਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ • ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ \$2.6 ਨੂੰ Illustrations 7-8 ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੋ: gaining partner capital accounts ਰਾਹੀਂ sacrificing partner ਨੂੰ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

Treatment: profit sharing ratio ਬਦਲਣ 'ਤੇ goodwill ਦਾ ਮੁੱਲ ਤੈਅ ਕਰਕੇ profit sacrificing ratio ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ partners ਦੇ capital accounts ਰਾਹੀਂ adjust ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ — Dr. gaining partner's Capital A/c / Cr. sacrificing partner's Capital A/c (gain fraction $\times$ goodwill) ਨਾਲ; ਜਿਵੇਂ ਬਰਾਬਰ partners A, B, C 4:3:2 ਵੱਲ ਜਾਣ ਅਤੇ goodwill ₹90,000 ਹੋਵੇ — A ਨੂੰ $1/9$ gain ਅਤੇ C ਨੂੰ $1/9$ ਘਾਟਾ, ਇਸ ਲਈ Dr. A's Capital ₹10,000 / Cr. C's Capital ₹10,000।

ਵਿਸ਼ਾ 7: Partner ਦੀ Retirement ਜਾਂ ਮੌਤ ਸਮੇਂ Goodwill ਦਾ Accounting Treatment (Accounting Treatment of Goodwill in Case of Retirement or Death of a Partner)

P1-C10-U10.2-T07 • Topic 7: Accounting Treatment of Goodwill in Case of Retirement or Death of a Partner

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Sec 2.7 ਪੜ੍ਹੋ (Sec 2.4--2.5 ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਮੰਨ ਕੇ): retirement/death ਸਮੇਂ continuing partners outgoing partner ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ goodwill ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਆਪਣੇ GAINING ratio ਵਿੱਚ ਦਿੰਦੇ ਹਨ; goodwill ਦਾ ਮੁੱਲ retirement/death ਦੀ ਮਿਤੀ ਨੂੰ ਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ goodwill account raise ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ capital accounts ਰਾਹੀਂ adjust ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਨਿਯਮ (Sec 2.7): retirement 'ਤੇ continuing partners PSR ਵਿੱਚ GAIN ਕਰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਉਹ retiring partner ਨੂੰ ਉਸ ਦਾ goodwill ਹਿੱਸਾ GAINING ratio ਵਿੱਚ ਦਿੰਦੇ ਹਨ (gain = new share – old share); ਮੌਤ 'ਤੇ ਵੀ continuing partners ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਵਾਰਸਾਂ ਨੂੰ ਬਣਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸਹਿੰਦੇ ਹਨ; goodwill ਦਾ ਮੁੱਲ retirement/death ਦੀ ਮਿਤੀ (DATE) ਨੂੰ ਲਾ ਕੇ capital accounts ਰਾਹੀਂ adjust ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ — ਕੋਈ goodwill account raise ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

Pro-forma entry: Dr. Continuing partners' Capital A/cs (gaining ratio) / Cr. Retiring (or Deceased) partner's Capital A/c ਉਸ ਦੇ goodwill ਹਿੱਸੇ ਨਾਲ — ਜਿਵੇਂ ਬਰਾਬਰ partners A, B, C, goodwill ₹90,000, C retire ਹੁੰਦਾ ਹੈ: Dr. A ₹15,000, Dr. B ₹15,000, Cr. C ₹30,000; ਜੇ ਨਵਾਂ ratio ਵੱਖਰਾ ਹੋਵੇ (Antoo 3:4:3 retiring, B ਅਤੇ C ਬਰਾਬਰ ਜਾਰੀ), ਤਾਂ gains partner-ਵਾਰ ਗਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ (new – old: B $1/2 - 4/10 = 1/10$, C $1/2 - 3/10 = 2/10$) ਅਤੇ goodwill 1:2 ਵਿੱਚ debit ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਬਹੁ-ਪੜਾਵੀ problems ਲਈ checks: books ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਮੌਜੂਦ goodwill adjustment ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੁਰੰਤ (OLD ratio ਵਿੱਚ) written off ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ; ਹਰ ਅਗਲੇ reconstitution 'ਤੇ ਉਸ ਪੜਾਅ ਦੇ sacrificing/gaining ratio ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ਼ goodwill ਦੇ ਮੁੱਲ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ (CHANGE) adjust ਕਰੋ; gainers ਦੇ ਕੁੱਲ debits outgoing/sacrificing partner ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ credit ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਣੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ, ਅਤੇ goodwill ਦਾ ਅੰਤਿਮ Balance Sheet ਵਿੱਚ asset ਵਜੋਂ ਕਦੇ ਵੀ ਨਾ ਦਿਸਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ।

ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis) ਮਿਸ਼ਰਤ ਅੰਕੜਿਆਂ ਉੱਤੇ ਕੰਮ ਕਰੋ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- Adjustment entry 'ਤੇ ਮੁਹਾਰਤ ਹਾਸਲ ਕਰੋ: gaining partners' capital A/cs Dr. (gaining ratio = new share – old share ਵਿੱਚ) To retiring/deceased partner's capital A/c ਉਸ ਦੇ goodwill ਹਿੱਸੇ ਨਾਲ; books ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ goodwill ਪਹਿਲਾਂ OLD ratio ਵਿੱਚ written off ਕਰਨੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ।

- ਉਹ multi-event problems ਹੱਲ ਕਰੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ firm ਦਾ constitution ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਾਰ ਬਦਲਦਾ ਹੈ (ਜਿਵੇਂ ਹਰ ਮਿਤੀ 'ਤੇ goodwill ਦਾ ਮੁੱਲ ਮੁੱਲ ਲਾਉਣ ਨਾਲ ਲਗਾਤਾਰ admissions/ਤਬਦੀਲੀਆਂ, ਜਿਵੇਂ P ਵੱਲੋਂ ਪਹਿਲਾਂ Q ਅਤੇ ਫਿਰ R ਨੂੰ admit ਕਰਨਾ): ਹਰ ਪੜਾਅ 'ਤੇ sacrificing/gaining ratios ਗਣਨਾ ਕਰੋ ਅਤੇ capital accounts ਰਾਹੀਂ goodwill ਦੇ ਮੁੱਲ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ਼ ਤਬਦੀਲੀ (CHANGE) adjust ਕਰੋ।
- ਹਰ ਪੜਾਅ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰੋ: gainers ਦੇ ਕੁੱਲ debits sacrificing/outgoing partner ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ credit ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਣੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ; ਅੰਤਿਮ Balance Sheet ਵਿੱਚ goodwill ਕਦੇ ਵੀ asset ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਦਿਸਣੀ ਚਾਹੀਦੀ।

PQ 7.1 • PYQ 2025-Sep [3] (b) • Practical • 8M • Pg 542

LEVEL II
ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis)

ਐਂਕਾ

ਇਕਾਈ 10.3: Admission of a New Partner

Admission of a New Partner

P1-C10-U10.3 • ਮਹੱਤਤਾ C • ਅਧਿਆਇ ਵਿੱਚ Rank 3 • ਸ਼੍ਰੇਣੀ A • ਅਧਿਆਇ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ 17.1% • 14 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

ਵਿਸ਼ਾ 1: ਜਾਣ-ਪਛਾਣ (Introduction)

P1-C10-U10.3-T01 • Topic 1: Introduction

ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ — ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੋਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ • ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ §3.1 ਪੜ੍ਹੋ: ਨਵੇਂ partner ਦੀ admission ਦੀ ਮਿਤੀ ਨੂੰ updated balance sheet ਦੀ ਲੋੜ ਕਿਉਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

Admission ਦਾ ਉਦੇਸ਼: ਨਵਾਂ partner firm ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ — ਜਾਂ ਤਾਂ partnership capital ਵਧਾਉਣ ਲਈ, ਜਾਂ firm ਦੀ management ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ।

Admission ਸਮੇਂ entries: admission ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੱਕ asset values ਵਿੱਚ ਸਾਰਾ appreciation/reduction, unrecorded ਜਾਂ unpaid liabilities, ਅਤੇ accrued ਪਰ unrecorded ਸਾਰੇ profits/losses ਹਿਸਾਬ ਵਿੱਚ ਲਿਆਓ, ਤਾਂ ਜੋ old partners ਦੇ Capital A/cs ਸਹੀ figures ਦਿਖਾਉਣ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਦੇ profits/losses incoming partner ਆਪਣੇ-ਆਪ old partners ਨਾਲ ਵੰਡੇ; goodwill ਦਾ ਵੀ ਮੁੱਲ ਲਗਾ ਕੇ ਹਿਸਾਬ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣਾ ਹੈ (ਇਕਾਈ 2 ਦੇ treatment ਅਨੁਸਾਰ)।

ਵਿਸ਼ਾ 2: Revaluation Account or Profit and Loss Adjustment Account

P1-C10-U10.3-T02 • Topic 2: Revaluation Account or Profit and Loss Adjustment Account

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Sec 3.2 ਪੜ੍ਹੋ: admission ਸਮੇਂ Revaluation Account (ਜਿਸ ਨੂੰ Profit and Loss Adjustment Account ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ) ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ entries; ਜਦੋਂ revised values ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਉਣੀਆਂ ਹੋਣ ਤਾਂ Memorandum Revaluation Account; ਅਤੇ ਦੋਵਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਉਦੇਸ਼: admission ਸਮੇਂ Revaluation Account — ALSO KNOWN AS Profit and Loss Adjustment Account — ਰਾਹੀਂ assets ਦਾ revaluation ਅਤੇ liabilities ਦਾ ਮੁੜ-ਅਨੁਮਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ Balance Sheet update ਹੋਵੇ ਅਤੇ old partners ਦੀਆਂ capitals accrued profits/losses ਦਿਖਾਉਣ; assets ਵਿੱਚ ਸਾਰੀਆਂ ਕਮੀਆਂ ਅਤੇ liabilities ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਵਾਧੇ debit ਕਰੇ, assets ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਵਾਧੇ ਅਤੇ liabilities ਵਿੱਚ ਸਾਰੀਆਂ ਕਮੀਆਂ credit ਕਰੇ; balance (profit/loss) OLD PSR ਵਿੱਚ OLD partners ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (ਨਵੇਂ ratio ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ partners ਨੂੰ ਕਦੇ ਨਹੀਂ), ਅਤੇ ਨਵੀਂ Balance Sheet ਵਿੱਚ assets/liabilities revised figures 'ਤੇ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

Pro-forma entries: Dr. Revaluation A/c / Cr. Assets (decrease) ਅਤੇ Cr. Liabilities (increase); Dr. Assets (increase) ਅਤੇ Dr. Liabilities (decrease) / Cr. Revaluation A/c; profit ਹੋਵੇ ਤਾਂ: Dr. Revaluation A/c / Cr. Old partners' Capital A/cs (old ratio); loss ਹੋਵੇ ਤਾਂ: Dr. Old partners' Capital A/cs / Cr. Revaluation A/c।

Memorandum Revaluation A/c (revised values NOT to be shown): ਦੋ ਭਾਗ — ਪਹਿਲਾ ਭਾਗ revaluation ਨੂੰ ਆਮ ਢੰਗ ਨਾਲ record ਕਰਦਾ ਹੈ (assets/liabilities ਦੇ ledger ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਬਦਲਾਅ ਨਹੀਂ), ਨਤੀਜਾ OLD ratio ਵਿੱਚ OLD partners ਨੂੰ; ਦੂਜਾ ਭਾਗ ਪਹਿਲੇ ਭਾਗ ਦੀਆਂ entries ਨੂੰ ਉਲਟਾਉਂਦਾ ਹੈ (REVERSES), ਇਸ ਲਈ book values ਨਹੀਂ ਬਦਲਦੀਆਂ, ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ NEW ratio ਵਿੱਚ ਨਵੇਂ partner ਸਮੇਤ (INCLUDING) ਸਾਰੇ (ALL) partners ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਪਹਿਲੇ ਭਾਗ ਵਿੱਚ profit ਦਾ ਅਰਥ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੂਜੇ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਬਰਾਬਰ loss ਹੈ (ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ)।

Revaluation ਬਨਾਮ Memorandum: Revaluation A/c — assets/liabilities revalued figures 'ਤੇ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਇੱਕੋ account, net ਨਤੀਜਾ old ratio ਵਿੱਚ old partners ਨੂੰ; Memorandum — ਨਵੀਂ Balance Sheet ਵਿੱਚ ਪੁਰਾਣੇ figures ਕਾਇਮ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਦੋ ਭਾਗ, ਪਹਿਲਾ ਭਾਗ old partners ਨੂੰ (old ratio) ਅਤੇ ਦੂਜਾ (reversing) ਭਾਗ ਸਾਰੇ partners ਨੂੰ (new ratio); ਬਦਲ ਵਜੋਂ ਇਹ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ book values 'ਤੇ ਹੀ capital A/cs ਰਾਹੀਂ ਸਿੱਧੇ adjust ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

ਪੂਰੀ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਅਭਿਆਸ: ਆਮ adjustments — assets ਦਾ appreciation/depreciation, provision for doubtful debts, outstanding/unrecorded liabilities, unrecorded assets, joint life policy, investments; ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ SACRIFICING ratio ਵਿੱਚ capital A/cs ਰਾਹੀਂ goodwill adjustment (premium cash ਵਿੱਚ ਨਾ ਲਿਆਂਦਾ ਹੋਵੇ), OLD ratio ਵਿੱਚ reserves ਦੀ ਤਬਦੀਲੀ, ਫਿਰ Capital A/cs, Cash/Bank A/c ਅਤੇ ਨਵੀਂ Balance Sheet — ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਨਵੇਂ partner ਦੀ capital ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ capitals ਨੂੰ ਨਵੇਂ PSR ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ excess/shortfall cash ਜਾਂ current A/cs ਰਾਹੀਂ ਨਿਪਟਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (LLP ਵਿੱਚ admission ਲਈ ਵੀ ਇਹੀ technique)।

ਸਮਝ (Understanding) ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ • 3 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- True/False ਜਾਲ (ਵਾਰ-ਵਾਰ ਪੁੱਛਿਆ): admission 'ਤੇ revaluation ਦਾ profit/loss OLD profit sharing ratio ਵਿੱਚ OLD partners ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ --- 'transferred to all partners in new ratio' FALSE ਹੈ।
- 'Revaluation Account is also known as Profit and Loss Adjustment Account' --- TRUE; ਕਾਰਨ ਜਾਣੋ: ਇਹ old partners ਦੀਆਂ capitals adjust ਕਰਨ ਲਈ assets/liabilities ਦੇ ਮੁੱਲਾਂ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀਆਂ record ਕਰਦਾ ਹੈ।
- Memorandum Revaluation Account ਸਮਝਾਓ: ਪਹਿਲਾ ਭਾਗ old ratio ਵਿੱਚ old partners ਨੂੰ, ਉਲਟਾਉਣ ਵਾਲਾ ਦੂਜਾ ਭਾਗ new ratio ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ (ALL) partners (ਨਵੇਂ ਸਮੇਤ) ਨੂੰ, book values ਨਹੀਂ ਬਦਲਦੀਆਂ।

TQ 2.1 • PYQ 2020-Nov [1] (a) (i) {C} • True/False • 2M • Pg 546 4× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL I ਸਮਝ (Understanding)	ਆਸਾਨ
TQ 2.2 • PYQ 2024-Jun [1] (a) (vi) {C} • True/False • 2M • Pg 547	LEVEL I ਸਮਝ (Understanding)	ਆਸਾਨ
TQ 2.3 • MTP 2025-Jan S2 [1] (a) (iv) • True/False • 2M • Pg 547	LEVEL I ਸਮਝ (Understanding)	

ਪ੍ਰਯੋਗ (Application) ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੱਲ ਕਰੋ • 5 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

PQ 2.1 • RTP 2023-Jun [15] • Practical • --- • Pg 547 3× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਔਖਾ
PQ 2.2 • PYQ 2024-Jun [4] (a) • Practical • 12M • Pg 550 2× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਔਖਾ
PQ 2.4 • PYQ 2026-Jan [3] (b) • Practical • 10M • Pg 556	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਔਖਾ
PQ 2.5 • PYQ 2026-May [3] (a) • Practical • 10M • Pg 559	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਔਖਾ
PQ 2.3 • MTP 2025-Jan S2 [4] (a) • Practical • 10M • Pg 553 6× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	

ਸਿਰਜਣਾ (Synthesis) ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਅਖੀਰ ਤੱਕ ਤਿਆਰ ਕਰੋ — ਇਸ ਸੰਸਕਰਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ

- ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਅੰਤ ਤੱਕ admission ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚ ਮੁਹਾਰਤ ਹਾਸਲ ਕਰੋ: Revaluation A/c, Partners' Capital Accounts, Cash/Bank A/c ਅਤੇ ਨਵੀਂ Balance Sheet, ਆਮ adjustments ਸਮੇਤ --- assets ਦਾ appreciation/depreciation, provision for doubtful debts, outstanding/unrecorded liabilities, unrecorded assets, joint life policy ਅਤੇ investments।
- Revaluation ਨੂੰ sacrificing ratio ਵਿੱਚ capital accounts ਰਾਹੀਂ goodwill adjustment (ਨਵੇਂ partner ਦਾ premium ਜਾਂ goodwill cash ਵਿੱਚ ਨਾ ਲਿਆਂਦਾ ਹੋਵੇ) ਅਤੇ old ratio ਵਿੱਚ reserves ਦੀ ਤਬਦੀਲੀ ਨਾਲ ਜੋੜੋ।
- Capital adjustment ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ: ਨਵੇਂ partner ਦੀ capital ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ capitals ਨੂੰ ਨਵੇਂ PSR ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਵਿੱਚ ਕਰਨਾ, ਅਤੇ excess/shortfall ਨੂੰ cash ਜਾਂ current accounts ਰਾਹੀਂ ਨਿਪਟਾਉਣਾ।
- ਉਹ variants ਵੀ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ ਜਿੱਥੇ ਪਿਛਲੇ profits ਗ਼ਲਤ ਵੰਡੇ ਗਏ ਜਾਂ accounts cash basis 'ਤੇ ਰੱਖੇ ਗਏ ਅਤੇ admission ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੇਧ ਲੋੜੀਂਦੀ ਹੈ (mercantile adjustments), ਅਤੇ LLP ਵਿੱਚ admission --- technique ਇੱਕੋ ਜਿਹੀ ਹੈ।

ਵਿਸ਼ਾ 3: Balance Sheet ਵਿੱਚ Reserves (Reserves in the Balance Sheet)

P1-C10-U10.3-T03 • Topic 3: Reserves in the Balance Sheet

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Sec 3.3 ਪੜ੍ਹੋ: admission ਸਮੇਂ Balance Sheet ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ General Reserve, Profit and Loss Account ਦਾ credit balance ਜਾਂ ਹੋਰ accumulated profits ਨੂੰ ਹੋਰ adjustments ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ OLD partners ਦੇ capital accounts ਵਿੱਚ OLD profit sharing ratio ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਨਿਯਮ (Sec 3.3): ਜਦੋਂ ਵੀ ਨਵਾਂ partner admit ਹੁੰਦਾ ਹੈ, Balance Sheet ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਵੀ reserve ਆਦਿ (General Reserve, P&L A/c ਦਾ credit balance, ਹੋਰ accumulated profits) OLD PSR ਵਿੱਚ OLD partners ਦੇ Capital A/cs ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ — **entry:** Dr. Reserves/P&L A/c / Cr. Old partners' Capital A/cs (old ratio); ਸਪਸ਼ਟ ਲੋੜ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ reserves ਨੂੰ ਨਵੀਂ firm ਦੀ Balance Sheet ਵਿੱਚ ਨਾ ਲੈ ਕੇ ਜਾਓ।

Accumulated losses: P&L A/c ਦਾ debit balance ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ old ratio ਵਿੱਚ old partners ਦੇ capital A/cs ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ (debit) ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪੂਰੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਲਈ ਕ੍ਰਮ: reserves ਦੀ ਤਬਦੀਲੀ (old ratio) → asset/liability ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਲਈ Revaluation A/c (old ratio) → goodwill adjustment (sacrificing ratio) → ਨਵਾਂ partner capital ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ → Capital A/cs ਅਤੇ ਨਵੀਂ Balance Sheet; ਦਿੱਤੇ % 'ਤੇ provisions for doubtful debts, land and buildings/plant/inventory ਦੀ revaluation, outstanding liabilities, ਅਤੇ incoming partner ਵੱਲੋਂ old partners ਤੋਂ ਆਪਣਾ share ਲੈਣ 'ਤੇ ਨਵਾਂ PSR — ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ; closing Balance Sheet ਦਾ tally ਹੋਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ।

ਸਮਝ (Understanding) ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

PQ 3.1 • PYQ 2021-Dec [4] (b) • Practical • 10M • Pg 562 3× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ

LEVEL I
ਸਮਝ (Understanding)

ਦਰਮਿਆਨਾ

ਪ੍ਰਯੋਗ (Application) ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੱਲ ਕਰੋ • 3 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

PQ 3.2 • PYQ 2024-Sep [3] (b) • Practical • 10M • Pg 564 3× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ

LEVEL II
ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)

ਅੱਖਾ

PQ 3.3 • PYQ 2025-May [3] (b) • Practical • 8M • Pg 567 2× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ

LEVEL II
ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)

ਅੱਖਾ

PQ 3.4 • PYQ 2025-Sep [4] (a) • Practical • 12M • Pg 571

LEVEL II
ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)

ਅੱਖਾ

ਸਿਰਜਣਾ (Synthesis) ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਅਖੀਰ ਤੱਕ ਤਿਆਰ ਕਰੋ — ਇਸ ਸੰਸਕਰਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ

- General Reserve/P&L balance ਵਾਲੇ ਪੂਰੇ admission ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਮੁਹਾਰਤ ਹਾਸਲ ਕਰੋ: entry --- Reserve/P&L A/c Dr. To old partners' capital A/cs, old ratio ਵਿੱਚ; ਸਪਸ਼ਟ ਲੋੜ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ reserves ਨੂੰ ਨਵੀਂ firm ਦੀ Balance Sheet ਵਿੱਚ ਕਦੇ ਨਾ ਛੱਡੋ।
- ਪੂਰੀ ਲੜੀ ਦਾ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਅੰਤ ਤੱਕ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ: reserves ਦੀ ਤਬਦੀਲੀ (old ratio) → asset/liability ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਲਈ Revaluation A/c (old ratio) → goodwill adjustment (sacrificing ratio) → ਨਵਾਂ partner capital ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ → Capital Accounts ਅਤੇ ਨਵੀਂ Balance Sheet।
- ਅਭਿਆਸ ਲਈ ਆਮ adjustments: ਦਿੱਤੇ % 'ਤੇ provision for doubtful debts, land & buildings/plant ਦੀ revaluation, outstanding liabilities, ਅਤੇ ਜਦੋਂ incoming partner ਆਪਣਾ share old partners ਤੋਂ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਨਵੇਂ PSR ਦੀ ਗਣਨਾ।
- ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਦੀਆਂ ਜਾਂਚਾਂ: ਸਾਰੀਆਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ Balance Sheet ਦਾ tally ਹੋਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ; accumulated losses (P&L ਦਾ Dr. balance) ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ old ratio ਵਿੱਚ old partners ਨੂੰ debit ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਵਿਸ਼ਾ 4: ਨਵੇਂ Profit Sharing Ratio ਦੀ ਗਣਨਾ (Computation of New Profit Sharing Ratio)

P1-C10-U10.3-T04 • Topic 4: Computation of New Profit Sharing Ratio

ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ — ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੋਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Cases I-V ਦੀਆਂ worked examples ਸਮੇਤ §3.4 ਪੜ੍ਹੋ: ਨਵੇਂ partner ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ share ਤੋਂ ਨਵਾਂ ratio ਕੱਢਣਾ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

Default ਨਿਯਮ: ਉਲਟ ਸਮਝੌਤਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ old partners ਆਪਸ ਵਿੱਚ (inter se) old ratio 'ਤੇ ਜਾਰੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ — ਨਵੇਂ partner ਦਾ share 1 ਵਿੱਚੋਂ ਘਟਾਓ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਨੂੰ old partners ਵਿੱਚ old ratio ਵਿੱਚ ਵੰਡੋ; ਜਿਵੇਂ A:B = 3:2, C ਨੂੰ $\frac{1}{5}$ ਲਈ admit ਕੀਤਾ $\rightarrow A = \frac{4}{5} \times \frac{3}{5} = \frac{12}{25}$, $B = \frac{8}{25}$, ਨਵਾਂ ratio 12:8:5।

ਹੋਰ cases: (II) ਨਵਾਂ partner old partners ਤੋਂ ਦਿੱਤੇ ratio ਵਿੱਚ share ਖ਼ਰੀਦਦਾ ਹੈ — ਹਰ partner ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤਾ ਹਿੱਸਾ ਉਸ ਦੇ old share ਵਿੱਚੋਂ ਘਟਾਓ; (III) old partners ਆਪਣੇ share ਦਾ ਇੱਕ fraction ਛੱਡਦੇ ਹਨ — new share = old share - ਛੱਡਿਆ share, C ਦਾ share = ਛੱਡੇ ਹਿੱਸਿਆਂ ਦਾ ਜੋੜ; (IV) ਪੂਰਾ share ਇੱਕੋ partner ਤੋਂ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ — ਸਿਰਫ਼ ਉਸੇ partner ਦਾ share ਘਟਦਾ ਹੈ; (V) share old partners ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ratio ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਵਿਸ਼ਾ 5: Hidden Goodwill

P1-C10-U10.3-T05 • Topic 5: Hidden Goodwill

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Sec 3.5 ਪੜ੍ਹੋ: ਜਦੋਂ goodwill ਦਾ ਮੁੱਲ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਓ — (incoming partner's capital $\times$ ਉਸ ਦੇ share ਦਾ reciprocal) LESS (ਨਵੇਂ partner ਸਮੇਤ ਸਾਰੇ partners ਦੀਆਂ ਕੁੱਲ capitals ਅਤੇ accumulated profits/reserves); ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਨੁਮਾਨਿਤ goodwill ਨੂੰ capital accounts ਰਾਹੀਂ sacrificing ratio ਵਿੱਚ adjust ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਅਨੁਮਾਨ formula (Sec 3.5): ਜਦੋਂ goodwill ਦਾ ਮੁੱਲ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇ — Hidden goodwill = (Incoming partner's capital $\times$ reciprocal of his share) - (total capitals of old partners + net accumulated profits and reserves, if any + capital brought in by incoming partner)।

Worked example: A ਅਤੇ B, ਹਰੇਕ ਦੀ capital ₹7,000, C ਨੂੰ $\frac{1}{4}$ share ਲਈ ₹8,000 capital ਨਾਲ admit ਕਰਦੇ ਹਨ $\Rightarrow$ implied firm capital = $8,000 \times \frac{4}{1} = ₹32,000$; hidden goodwill = $32,000 - (7,000 + 7,000 + 8,000) = ₹10,000$ ।

Adjustment entry (goodwill account raise ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ): Dr. New partner's Capital A/c, ਅਨੁਮਾਨਿਤ goodwill ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੇ (HIS) share ਨਾਲ / Cr. Old (sacrificing) partners' Capital A/cs, sacrificing ratio ਵਿੱਚ — ਜਿਵੇਂ Dr. C's Capital A/c ₹2,500 ($₹10,000 \times \frac{1}{4}$) / Cr. A ₹1,250, Cr. B ₹1,250।

ਸੰਯੁਕਤ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਅਤੇ ਜਾਂਚਾਂ: hidden goodwill ਕੱਢਦੇ ਸਮੇਂ accumulated profits/reserves ਨੂੰ ਘਟਾਈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਰਕਮ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰੋ; ਇਸ ਨੂੰ reserves ਦੀ ਤਬਦੀਲੀ, assets/liabilities ਦੀ revaluation ਅਤੇ ਨਵੇਂ ratio ਵਿੱਚ capital rearrangement ਨਾਲ ਜੋੜੋ; ਜਾਂਚੋ ਕਿ ਨਵੀਂ firm ਦੀਆਂ capitals ਅਤੇ liabilities ਦਾ ਜੋੜ revalued assets ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ ਅਤੇ closing Balance Sheet ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ goodwill ਨਹੀਂ (NO) ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ।

ਪ੍ਰਯੋਗ (Application) ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੱਲ ਕਰੋ • 2 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

PQ 5.1 • PYQ 2006-May [4] • Practical • 15M • Pg 574

LEVEL II
ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)

ਔਖਾ

PQ 5.2 • MTP 2024-Jul [4] (a) • Practical • 12M • Pg 578 **5x ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ**

LEVEL II
ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)

ਔਖਾ

ਸਿਰਜਣਾ (Synthesis) ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਅਖੀਰ ਤੱਕ ਤਿਆਰ ਕਰੋ — ਇਸ ਸੰਸਕਰਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ

- ਪੂਰੀ-ਲੰਬਾਈ ਦੀਆਂ admission ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚ ਮੁਹਾਰਤ ਹਾਸਲ ਕਰੋ ਜਿੱਥੇ goodwill ਪਹਿਲਾਂ ਨਵੇਂ partner ਦੀ capital ਅਤੇ profit share ਤੋਂ ਅਨੁਮਾਨ ਨਾਲ ਕੱਢਣੀ (INFERRED) ਹੋਵੇ (ਜਿਵੇਂ 1/4 share ਲਈ capital ₹18,000 ਦਾ ਅਰਥ ਕੁੱਲ capital ₹72,000; ਅਸਲ ਸੰਯੁਕਤ capitals ਦੀ ਕਮੀ = hidden goodwill), ਫਿਰ Revaluation A/c, Capital A/cs ਅਤੇ Balance Sheet ਪੂਰੇ ਕਰੋ।
- Goodwill account raise ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ goodwill adjustment ਕਰੋ: ਨਵੇਂ partner ਦਾ capital A/c Dr. To old partners' capital A/cs (sacrificing ratio), ਅਨੁਮਾਨਿਤ goodwill ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੇ share ਲਈ।
- Hidden goodwill ਨੂੰ reserves ਦੀ ਤਬਦੀਲੀ, assets/liabilities ਦੀ revaluation ਅਤੇ ਨਵੇਂ ratio ਵਿੱਚ capital rearrangement ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ --- hidden goodwill ਕੱਢਦੇ ਸਮੇਂ accumulated profits ਅਤੇ reserves ਨੂੰ ਘਟਾਈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਰਕਮ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰੋ।
- ਜਾਂਚੋ: ਨਵੀਂ firm ਦੀਆਂ capitals ਅਤੇ liabilities ਦਾ ਜੋੜ revalued assets ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ; closing Balance Sheet ਵਿੱਚ ਕੋਈ goodwill ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ।

ਇਕਾਈ 10.4: Retirement of a Partner

Retirement of a Partner

P1-C10-U10.4 • ਮਹੱਤਤਾ D • ਅਧਿਆਇ ਵਿੱਚ Rank 5 • ਸ਼੍ਰੇਣੀ C • ਅਧਿਆਇ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ 12.2% • 10 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

ਵਿਸ਼ਾ 1: ਜਾਣ-ਪਛਾਣ (Introduction)

P1-C10-U10.4-T01 • Topic 1: Introduction

ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ — ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੋਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ • ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ §4.1 ਪੜ੍ਹੋ: partner ਦੀ retirement ਸਮੇਂ readjustments ਦਾ ਕ੍ਰਮ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

Retirement: ਕੋਈ partner ਬੁਢਾਪੇ, ਬੀਮਾਰੀ ਆਦਿ ਕਾਰਨ retire ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ; ਕਾਰੋਬਾਰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖ਼ਤਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ — continuing partners ਇਸ ਨੂੰ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਕਿਉਂਕਿ profit sharing ratio ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ gain ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ retiring partner ਦਾ claim ਚੁਕਾਉਣ ਲਈ ਰਕਮ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਦੇ ਹਨ।

Readjustment ਦਾ ਕ੍ਰਮ: assets ਅਤੇ liabilities ਦੀ revaluation, goodwill ਦਾ ਮੁੱਲ ਨਿਰਧਾਰਨ, joint life policy ਦੀ surrender value (ਜੇ ਹੋਵੇ) ਨੂੰ ਹਿਸਾਬ ਵਿੱਚ ਲੈਣਾ, revaluation profit ਅਤੇ reserves ਨੂੰ partners ਦੇ capital/current accounts ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨਾ, ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ retiring partner ਨੂੰ ਦੇਣਯੋਗ ਰਕਮ ਤੈਅ ਕਰਕੇ ਚੁਕਾਉਣਾ।

ਵਿਸ਼ਾ 2: Gaining Ratio ਦੀ ਗਣਨਾ (Calculation of Gaining Ratio)

P1-C10-U10.4-T02 • Topic 2: Calculation of Gaining Ratio

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ ਇਕਾਈ 4 (Retirement of a Partner) ਦਾ Section 4.2 ਪੜ੍ਹੋ: ਸਾਰੇ cases ਵਿੱਚ ਨਵੇਂ profit sharing ratio ਅਤੇ gaining ratio ਦੀ ਗਣਨਾ — ਨਵਾਂ ratio ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇ, ਨਵਾਂ ratio ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇ, gain ਦੱਸਿਆ ਹੋਵੇ, ਅਤੇ retiring partner ਦਾ share ਦਿੱਤੇ ratio ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਜਾਵੇ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਮੂਲ ਨਿਯਮ: retirement 'ਤੇ continuing partners retiring partner ਦਾ share ਲੈ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ gain ਹੁੰਦਾ ਹੈ; $\text{Gaining ratio} = \text{New share} - \text{Old share}$, ਅਤੇ $\text{New share} = \text{Old share} + \text{Gain}$ — ਘਟਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਰੇ shares ਨੂੰ ਸਾਂਝੇ denominator ਵਿੱਚ ਲਿਖੋ; ਇਹ admission ਸਮੇਂ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ sacrificing ratio ($\text{Old} - \text{New}$) ਦਾ ਉਲਟ ਰੂਪ ਹੈ।

SM ਦੇ ਚਾਰ cases: (i) ਨਵਾਂ ratio ਦਿੱਤਾ — $\text{gain} = \text{new} - \text{old}$; (ii) ਨਵਾਂ ratio ਨਹੀਂ (NOT) ਦਿੱਤਾ — ਬਾਕੀ partners ਆਪਣੇ ਪੁਰਾਣੇ inter-se ratio ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ $\text{gaining ratio} = \text{ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਕਾਰ old ratio (retiring partner ਦਾ share ਕੱਟ ਦਿਓ, ਜਿਵੇਂ 3:2:1, Bhaskar retire} \rightarrow 3:1)$; (iii) gain ਦੱਸਿਆ ਹੋਵੇ — $\text{New} = \text{Old} + \text{Gain}$ ($2/6+2/6=4/6$, $1/6+1/6=2/6 \rightarrow 2:1$); (iv) retiring partner ਦਾ share ਦੱਸੇ ratio ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਜਾਵੇ — $\text{gain} = \text{ਉਸ ਦਾ share} \times \text{ਦੱਸਿਆ fraction}$ (Tasha ਦਾ $2/6$ Deepu:Honey ਨੇ $2:1$ ਵਿੱਚ ਲਿਆ $\rightarrow$ gains $4/18$ ਅਤੇ $2/18$, ਨਵਾਂ ratio $13:5$)।

Worked example (SM 4.2): A, B, C 5:3:2 ਵਿੱਚ ਵੰਡਦੇ ਹਨ; B retire ਹੁੰਦਾ ਹੈ, A ਅਤੇ C 3:2 'ਤੇ ਸਹਿਮਤ $\rightarrow$ A ਦਾ $\text{gain } 3/5-5/10 = 1/10$, C ਦਾ $\text{gain } 2/5-2/10 = 2/10$, gaining ratio 1:2; ਜੇ ਉਹ 5:2 'ਤੇ ਜਾਰੀ ਰਹਿੰਦੇ, ਤਾਂ ਲਿਆ ਗਿਆ share ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਕਾਰ old ratio ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਜਾਂਦਾ।

Gaining ratio ਦੀ ਵਰਤੋਂ: retiring partner ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ goodwill share ਨਾਲ credit ਕਰਨ ਲਈ continuing partners ਦੇ capital A/cs gaining ratio ਵਿੱਚ debit ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ (goodwill books ਵਿੱਚ raise ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ); ਇਹ ਉਦੋਂ ਵੀ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ revalued figures/reserve ਨਵੀਂ Balance Sheet ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਉਣੇ — retiring partner ਨੂੰ ਦੇਣਯੋਗ net ਰਕਮ gainers gaining ratio ਵਿੱਚ ਸਹਿਣ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਸਮਝ (Understanding) ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- True/False ਨੁਕਤੇ ਨੂੰ ਸਹੀ ਸਾਬਤ ਕਰ ਸਕੋ ਕਿ partner ਦੇ retire ਹੋਣ 'ਤੇ continuing partners ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ gain ਹੁੰਦਾ ਹੈ --- retiring partner ਦਾ share ਉਹ ਲੈ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ profit share ਵਧਦਾ ਹੈ।
- ਸਮਝਾਓ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਨਵਾਂ ratio ਤੈਅ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਬਾਕੀ partners ਭਵਿੱਖ ਦੇ profits (ਅਤੇ gain) ਆਪਣੇ ਪੁਰਾਣੇ inter-se ratio ਵਿੱਚ ਕਿਉਂ ਵੰਡਦੇ ਹਨ।
- Gaining ratio (goodwill ਲਈ continuing partners ਨੂੰ debit ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ) ਅਤੇ admission ਸਮੇਂ ਦੇ sacrificing ratio ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਦੱਸੋ।

TQ 2.1 • MTP 2022-Nov S2 [1] (a) (v) {C} • True/False • 2M • Pg 582 3× **LEVEL I**
ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਸਮਝ (Understanding)

ਪ੍ਰਯੋਗ (Application) ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ — ਇਸ ਸੰਸਕਰਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ

- ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ: Gaining ratio = New share – Old share; New share = Old share + retiring partner ਤੋਂ ਲਿਆ share।
- SM table ਦੇ ਹਰ case ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰੋ: (i) ਨਵਾਂ ratio ਦਿੱਤਾ, (ii) ਨਵਾਂ ratio ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ (old ratio ਜਾਰੀ), (iii) gaining ratio ਦਿੱਤਾ (New = Old + Gain), (iv) retiring partner ਦਾ share ਦੱਸੇ ratio ਵਿੱਚ ਛੱਡਿਆ ਗਿਆ (ਜਿਵੇਂ B ਆਪਣਾ share A ਅਤੇ C ਨੂੰ ਮੂਲ ratio ਵਿੱਚ ਦੇਵੇ ਬਨਾਮ 2:1 ਵਰਗੇ ਦੱਸੇ ratio ਵਿੱਚ)।
- Fractions ਦਾ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ --- ਘਟਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਰੇ shares ਸਾਂਝੇ denominator ਵਿੱਚ ਲਿਖੋ।

ਵਿਸ਼ਾ 3: Partner ਦੀ Retirement ਸਮੇਂ Assets ਅਤੇ Liabilities ਦੀ Revaluation (Revaluation of Assets and Liabilities on Retirement of a Partner)

P1-C10-U10.4-T03 • Topic 3: Revaluation of Assets and Liabilities on Retirement of a Partner

ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ — ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੋਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ • ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ §4.3 ਪੜ੍ਹੋ: Revaluation A/c ਦੀਆਂ entries, ਅਤੇ ਬਦਲਵਾਂ ਢੰਗ ਜਦੋਂ revalued figures balance sheet ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਉਣੇ ਹੋਣ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

Revaluation A/c: revaluation ਦਾ profit ਜਾਂ loss retiring partner ਸਮੇਤ ਸਾਰੇ (ALL) partners ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦਾ profit sharing ratio ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ — profit ਲਈ “Dr. Revaluation A/c / Cr. Partners' Capital A/cs” (loss ਲਈ ਉਲਟ); ਇਸ ਤਬਦੀਲੀ ਨਾਲ account (ਜਿਸ ਨੂੰ Profit and Loss Adjustment A/c ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ) ਆਪਣੇ-ਆਪ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਜੇ revalued figures ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਉਣੇ: ਇੱਕ net entry ਕਰੋ — Dr. continuing partners' Capital A/cs (gaining ratio ਵਿੱਚ) / Cr. retiring partner's Capital A/c, ਉਸ ਦੇ revaluation share ਨਾਲ; ਜਾਂ revaluation ਨੂੰ old ratio ਵਿੱਚ record ਕਰਕੇ new ratio ਵਿੱਚ ਉਲਟਾਓ (two-entry method) — ਵੱਖਰੇ Revaluation A/c ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ; Memorandum Revaluation A/c ਵੀ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਵਿਸ਼ਾ 4: Reserves

P1-C10-U10.4-T04 • Topic 4: Reserves

ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ — ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੋਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ A-B-C ਅਤੇ X-Y-Z ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਸਮੇਤ §4.4 ਪੜ੍ਹੋ: retirement ਸਮੇਂ undistributed reserves ਦੀ ਤਬਦੀਲੀ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਨਿਯਮ: balance sheet ਵਿੱਚ undistributed profit/reserve ਸਾਰੇ partners ਦੇ Capital A/cs ਵਿੱਚ OLD profit sharing ratio ਵਿੱਚ credit ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ("Dr. Reserve A/c / Cr. Partners' Capital A/cs"); ਬਦਲ ਵਜੋਂ ਸਿਰਫ਼ retiring partner ਦਾ share ਉਸ ਦੇ Capital A/c ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ — ਪਰ ਇਹ ਤਦ ਹੀ ਚੱਲਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ continuing partners ਦਾ inter se ratio ਨਾ ਬਦਲੇ।

Ratio ਬਦਲ ਜਾਵੇ: ਜੇ continuing partners ਨਵੇਂ inter se ratio ਵਿੱਚ ਵੰਡਦੇ ਹਨ (gaining ratio ਵੱਖਰਾ ਹੈ), ਤਾਂ old ratio ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਵੰਡ ਕਰਨੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ; ਜੇ ਉਹ reserve ਨੂੰ balance sheet ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੁਣ, ਤਾਂ adjustment ਕਰੋ — Dr. continuing partners' Capital A/cs, gaining ratio ਵਿੱਚ / Cr. retiring partner's Capital A/c, reserve ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੇ share ਨਾਲ।

ਵਿਸ਼ਾ 5: Retiring Partner ਨੂੰ Final Payment (Final Payment to a Retiring Partner)

P1-C10-U10.4-T05 • Topic 5: Final Payment to a Retiring Partner

ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ — ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੋਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ §4.5 ਪੜ੍ਹੋ: retiring partner ਦਾ claim ਤੈਅ ਕਰਨ ਵਾਲੇ adjustments ਅਤੇ ਭੁਗਤਾਨ ਦੇ ਢੰਗ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

Claim: (i) reserve ਦੀ ਤਬਦੀਲੀ, (ii) goodwill ਦੀ ਤਬਦੀਲੀ ਅਤੇ (iii) revaluation ਦੇ profit/loss ਨੂੰ adjust ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, retiring partner ਦੇ Capital A/c ਦਾ credit balance ਹੀ ਦੇਣਯੋਗ ਰਕਮ ਹੈ; ਪੂਰਾ ਭੁਗਤਾਨ — "Dr. Retiring Partner's Capital A/c / Cr. Bank A/c"; ਕੁਝ ਹਿੱਸਾ loan ਵਜੋਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ — "Dr. Retiring Partner's Capital A/c / Cr. Retiring Partner's Loan A/c and Cr. Bank A/c"।

ਸਮਝੌਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਢੰਗ: (a) ਕਿਸ਼ਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸੀ, ਬਕਾਇਆ balance 'ਤੇ interest ਸਮੇਤ, ਜਿਸ ਨੂੰ outgoing partner ਦਾ loan ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, (b) ਰਕਮ ਨੂੰ firm ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ loan ਮੰਨਣਾ, ਜਿਸ 'ਤੇ fixed interest ਜਾਂ profit ਦਾ share ਮਿਲੇ, (c) retired partner ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਭਰ ਜਾਂ ਸਹਿਮਤ ਸਾਲਾਂ/ਕਿਸੇ ਆਸ਼ਰਿਤ ਦੇ ਜੀਵਨ ਤੱਕ annuity।

ਵਿਸ਼ਾ 6: Partner's Loan ਦੀ ਕਿਸ਼ਤਾਂ ਵਿੱਚ ਅਦਾਇਗੀ (Paying a Partner's Loan in Instalment)

P1-C10-U10.4-T06 • Topic 6: Paying a Partner's Loan in Instalment

ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ — ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੋਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ ₹30,000 loan ਵਾਲੀ ਉਦਾਹਰਣ ਅਤੇ Retiring Partner's Loan Account ਸਮੇਤ \$4.6 ਪੜ੍ਹੋ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਢੰਗ: loan ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡੋ; ਹਰ ਭੁਗਤਾਨ = ਬਰਾਬਰ loan ਕਿਸ਼ਤ + ਬਕਾਇਆ balance 'ਤੇ ਉਸ ਮਿਆਦ ਦਾ interest; ਜਿਵੇਂ loan ₹30,000, 6% 'ਤੇ 4 ਸਾਲਾਨਾ ਕਿਸ਼ਤਾਂ ਵਿੱਚ — ਸਾਲ 1 ਭੁਗਤਾਨ ₹7,500 + ₹1,800 = ₹9,300, ਬਾਕੀ ₹22,500, ਸਾਲ 2 ਭੁਗਤਾਨ ₹7,500 + ₹1,350 = ₹8,850, ਅਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ; Retiring Partner's Loan A/c ਨੂੰ Capital A/c ਤੋਂ ਤਬਦੀਲੀ ਅਤੇ ਸਾਲਾਨਾ interest ਨਾਲ credit, ਅਤੇ ਦਿੱਤੇ cash ਅਤੇ balance c/d ਨਾਲ debit ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਵਿਸ਼ਾ 7: Joint Life Policy

P1-C10-U10.4-T07 • Topic 7: Joint Life Policy

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Section 4.7 ਪੜ੍ਹੋ: JLP premium ਦੇ ਤਿੰਨ accounting treatments — (1) premium ਖਰਚ (expense) ਵਜੋਂ, (2) premium asset ਵਜੋਂ (policy surrender value 'ਤੇ), (3) Joint Life Policy Reserve method — ਅਤੇ retirement ਸਮੇਂ surrender value ਦਾ treatment (Illustrations 7-9)।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

JLP (SM): firm ਸਾਰੇ partners ਦੇ ਜੀਵਨ 'ਤੇ policy ਲੈਂਦੀ ਹੈ, premium ਭਰਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ policy ਦੀ ਰਕਮ ਕਿਸੇ partner ਦੀ ਮੌਤ ਜਾਂ maturity, ਜੋ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਵੇ, 'ਤੇ firm ਨੂੰ ਮਿਲਦੀ ਹੈ — ਉਦੇਸ਼ ਮ੍ਰਿਤਕ partner ਦੇ legal representatives ਜਾਂ retiring partner ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਰਕਮ ਦੇਣ ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਘਟਾਉਣਾ ਹੈ।

Method 1 — premium ਖਰਚ (expense) ਵਜੋਂ: ਹਰ ਸਾਲ Dr. JLP Insurance Premium / Cr. Bank, ਫਿਰ Dr. P&L / Cr. JLP Premium; ਮਿਲੀ ਪੂਰੀ ਰਕਮ (retirement 'ਤੇ surrender value) gain ਹੈ — Dr. Bank / Cr. retiring partner ਸਮੇਤ ਸਾਰੇ (ALL) partners ਦੇ Capital A/cs, OLD ratio ਵਿੱਚ।

Method 2 — premium asset ਵਜੋਂ: Dr. JLP A/c / Cr. Bank; ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਤ 'ਤੇ book balance ਦਾ surrender value ਤੋਂ ਵਾਧਾ P&L ਵਿੱਚ write off ਕਰੋ, ਤਾਂ ਜੋ JLP surrender value 'ਤੇ ਰਹੇ; realization 'ਤੇ ਸਿਰਫ surrender value ਤੋਂ ਵਾਧੂ ਰਕਮ gain ਹੈ, ਜੋ profit sharing ratio ਵਿੱਚ capitals ਨੂੰ credit ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

Method 3 — JLP Reserve: premium Dr. JLP A/c; premium ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਰਕਮ P&L Appropriation → JLP Reserve ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ; Reserve ਨੂੰ debit ਕਰਕੇ JLP ਨੂੰ surrender value ਤੱਕ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ — JLP A/c (asset) ਅਤੇ JLP Reserve (liability) ਦੋਵੇਂ (BOTH) surrender value 'ਤੇ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ; retirement/ਮੌਤ 'ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ Reserve ਨੂੰ JLP A/c ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰੋ, ਫਿਰ balance ਨੂੰ Partners' Capital A/cs ਵਿੱਚ।

ਪ੍ਰੀਖਿਆ pattern (III. 7-9): policy ₹50,000, premium ₹3,000 ਸਾਲਾਨਾ, surrender values 2018 nil, 2019 ₹900, 2020 ₹2,000, 2021 ₹3,600; Black (2/10) 2022 ਵਿੱਚ retire — premium method: ਮਿਲੇ ₹3,600 Red:White:Black ਨੂੰ 5:3:2 ਵਿੱਚ credit (1,800:1,080:720); surrender-value method: JLP ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ₹3,600 'ਤੇ, Bank Dr / JLP Cr, ਕੋਈ gain ਨਹੀਂ; ਜੇ surrender value B/S ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਏ JLP ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਵਾਧੂ ਰਕਮ Revaluation A/c ਵਿੱਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਪ੍ਰਯੋਗ (Application) ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- ਤਿੰਨੋਂ methods ਹੇਠ ledger accounts ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ: P&L ਨੂੰ charge ਕੀਤਾ premium; surrender value 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ JLP A/c (surrender value ਦੇ ਵਾਧੇ ਤੋਂ ਵੱਧ premium P&L ਵਿੱਚ write off); JLP Reserve A/c ਸਮੇਤ JLP A/c (ਦੋਵੇਂ surrender value 'ਤੇ)।
- Retirement 'ਤੇ surrender value (ਜਾਂ ਇਸ ਦਾ ਵਾਧਾ) retiring partner ਸਮੇਤ ਸਾਰੇ partners ਨੂੰ OLD profit sharing ratio ਵਿੱਚ credit ਕਰੋ; reserve method ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ JLP Reserve ਨੂੰ JLP A/c ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰੋ।
- ਪ੍ਰੀਖਿਆ pattern ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ (ਜਿਵੇਂ policy ₹50,000, ਸਾਲਾਨਾ premium ₹3,000, year-wise surrender values): JLP/Premium accounts ਸਾਲ-ਦਰ-ਸਾਲ ਬਣਾਓ, ਫਿਰ retirement adjustment ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਕਰੋ।

PQ 7.1 • PYQ 2021-Jul [5] (b) (i) • Practical • 5M • Pg 583 5x ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ

LEVEL II
ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)

ਦਰਮਿਆਨਾ

ਵਿਸ਼ਾ 8: Separate Life Policy

P1-C10-U10.4-T08 • Topic 8: Separate Life Policy

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Section 4.8 ਪੜ੍ਹੋ: ਜਿੱਥੇ ਹਰ partner ਦੇ ਜੀਵਨ 'ਤੇ ਵੱਖਰੀ policy ਲਈ ਗਈ ਹੋਵੇ ਅਤੇ premium firm ਭਰਦੀ ਹੋਵੇ, ਉੱਥੇ retiring partner ਸਾਰੇ (ALL) partners ਦੀਆਂ policies ਦੀਆਂ surrender values ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ profit share ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ (Illustration 10)।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਨਿਯਮ (SM 4.8): ਜਿੱਥੇ ਹਰ partner ਦੇ ਜੀਵਨ 'ਤੇ ਵੱਖਰੀ policy ਲਈ ਗਈ ਹੋਵੇ ਅਤੇ premium firm ਭਰਦੀ ਹੋਵੇ, ਉੱਥੇ retiring partner ਸਾਰੇ (ALL) partners ਦੀਆਂ policies ਦੀਆਂ SURRENDER VALUES ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਅਨੁਪਾਤੀ (profit-sharing) share ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ — ਸਿਰਫ਼ ਆਪਣੀ policy ਦੀ value ਦਾ ਨਹੀਂ।

SM ਉਦਾਹਰਣ: Sona, Gabbu, Amit 3:1:1 ਵਿੱਚ ਵੰਡਦੇ ਹਨ; surrender values ₹10,000 + ₹20,000 + ₹30,000 = ₹60,000; ਜੇ Amit retire ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ $₹60,000 \times \frac{1}{5} = ₹12,000$ ਮਿਲਦੇ ਹਨ।

ਮੌਤ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾ: ਮੌਤ 'ਤੇ firm ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ policy ਦੀ ਪੂਰੀ assured value ਮਿਲਦੀ ਹੈ (ਅਤੇ ਜੀਵਿਤ partners ਦੀਆਂ policies ਦੀਆਂ surrender values ਵੀ ਉਸ ਦੇ share ਲਈ ਗਿਣੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ); retirement 'ਤੇ ਸਿਰਫ਼ surrender values ਹੀ ਢੁਕਵੀਆਂ ਹਨ।

ਸਮਝ (Understanding) ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ — ਇਸ ਸੰਸਕਰਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ

- True/False ਜਾਲ: ਇਹ ਕਥਨ ਕਿ retiring partner ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਉਸ ਦੀ ਆਪਣੀ (HIS) policy ਦੀ surrender value ਮਿਲਦੀ ਹੈ FALSE ਹੈ --- ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਰੇ partners ਦੀਆਂ policies ਦੀਆਂ surrender values ਵਿੱਚੋਂ ਅਨੁਪਾਤੀ (profit-sharing) share ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ premiums firm ਨੇ ਭਰੇ ਸਨ।
- SM ਉਦਾਹਰਣ ਨਾਲ ਤਰਕ ਕਰ ਸਕੋ: surrender values ₹10,000 + ₹20,000 + ₹30,000 = ₹60,000 ਵਾਲੀਆਂ policies; 1/5 share ਵਾਲੇ retiring partner ਨੂੰ ₹60,000 × 1/5 = ₹12,000 ਮਿਲਦੇ ਹਨ।
- ਮੌਤ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾ ਨੋਟ ਕਰੋ: ਮੌਤ 'ਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ policy ਦੀ assured value ਮਿਲਦੀ ਹੈ; retirement 'ਤੇ ਸਿਰਫ਼ surrender values ਢੁਕਵੀਆਂ ਹਨ।

ਵਿਸ਼ਾ 9: ਏਕੀਕ੍ਰਿਤ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ (Integrated Problems)

P1-C10-U10.4-T09 • Topic 9: Integrated Problems

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Sections 4.3–4.6 ਅਤੇ comprehensive illustrations ਪੜ੍ਹੋ: assets ਅਤੇ liabilities ਦੀ revaluation, gaining ratio ਵਿੱਚ capital accounts ਰਾਹੀਂ goodwill adjustment, reserves ਦੀ ਤਬਦੀਲੀ, retiring partner ਦਾ settlement (cash/loan account), capital adjustment ਅਤੇ ਨਵੀਂ Balance Sheet।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਪੂਰਾ ਕ੍ਰਮ: (1) Revaluation/P&L Adjustment A/c — profit ਜਾਂ loss retiring partner ਸਮੇਤ ਸਾਰੇ (ALL) partners ਨੂੰ OLD ratio ਵਿੱਚ; (2) General Reserve/undistributed P&L ਨੂੰ old ratio ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰੋ (Reserve Dr / To all capitals); (3) goodwill — continuing partners' Capital A/cs Dr, GAINING ratio ਵਿੱਚ / To retiring partner's Capital, ਉਸ ਦੇ share ਨਾਲ, goodwill raise ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ (AS ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਲਈ written off); (4) settle ਕਰੋ: Retiring Partner's Capital Dr / To Bank ਅਤੇ/ਜਾਂ To Retiring Partner's Loan A/c।

ਆਮ adjustments: average ਜਾਂ weighted-average profits ਦੀ 2–3 years' purchase 'ਤੇ goodwill (Ill. 10: profits 41,000/50,000/55,000, weights 1:2:3 → weighted avg 51,000, goodwill ₹1,02,000, retiring 1/6 share ₹17,000); provision for doubtful debts 5%, machinery/furniture 'ਤੇ depreciation, building ਦੀ appreciation, unrecorded assets/liabilities, ਕਿਸੇ partner ਵੱਲੋਂ ਲਈਆਂ investments, dishonoured bills।

ਕਿਸਤਾਂ ਵਿੱਚ loan (SM 4.6): loan ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡੋ, ਕਿਸਤ + ਬਕਾਇਆ balance 'ਤੇ interest ਦਿਓ — ₹30,000 @6% 4 ਸਾਲਾਨਾ ਕਿਸਤਾਂ ਵਿੱਚ: Yr1 ₹7,500+1,800=9,300; Yr2 ₹7,500+1,350=8,850; Yr3 ₹8,400; Yr4 ₹7,950; ਹੋਰ settlement ਢੰਗ: ਪੂਰਾ claim cash ਵਿੱਚ, ਕੁਝ cash + ਬਾਕੀ loan ਵਜੋਂ, ਜਾਂ ਜੀਵਨ ਭਰ/ਸਹਿਮਤ ਸਾਲਾਂ ਲਈ annuity।

Capital adjustment: ਜਿੱਥੇ ਨਵੀਂ firm ਦੀ ਕੁੱਲ capital ਤੈਅ ਹੋਵੇ, ਹਰ continuing partner ਦੀ capital NEW ratio ਵਿੱਚ ਕੱਢੋ (total capital = revalued assets – outside liabilities – retiring partner's loan); ਲਿਆਂਦਾ/ਕਢਵਾਇਆ cash Capital A/cs ਦਾ balancing figure ਹੈ, ਜੋ Bank A/c ਰਾਹੀਂ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ (10–15 ਅੰਕ): ਚਾਰੇ ਸਾਫ਼-ਸੁਥਰੇ ਤਿਆਰ ਕਰੋ — Revaluation A/c, Partners' Capital A/cs (columnar), Bank/Cash A/c, ਅਤੇ retirement ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੀ Balance Sheet; Bank A/c ਦੇ totals ਹੱਲ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਪ੍ਰਯੋਗ (Application) ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੱਲ ਕਰੋ • 8 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

PQ 9.1 • PYQ 2006-Nov [4] • Practical • 15M • Pg 584	5× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਅੱਖਾ
PQ 9.2 • PYQ 2018-May [4] (b) • Practical • 10M • Pg 587	3× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਅੱਖਾ
PQ 9.3 • PYQ 2020-Nov [4] (a) • Practical • 10M • Pg 589	6× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਅੱਖਾ
PQ 9.4 • PYQ 2022-May [4] (b) • Practical • 10M • Pg 592	2× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਅੱਖਾ
PQ 9.5 • PYQ 2023-Dec [5] (a) • Practical • 10M • Pg 594		LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਅੱਖਾ
PQ 9.6 • PYQ 2024-Sep [4] (a) • Practical • 10M • Pg 597		LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਅੱਖਾ
PQ 9.7 • PYQ 2025-May [4] (a) • Practical • 10M • Pg 600	2× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਅੱਖਾ
PQ 9.8 • PYQ 2026-Jan [4] (a) • Practical • 10M • Pg 603		LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਅੱਖਾ

ਸਿਰਜਣਾ (Synthesis) ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਅਖੀਰ ਤੱਕ ਤਿਆਰ ਕਰੋ — ਇਸ ਸੰਸਕਰਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ

- ਪੂਰੇ ਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਅੰਤ ਤੱਕ ਮੁਹਾਰਤ ਹਾਸਲ ਕਰੋ: Revaluation A/c (profit/loss ਸਾਰੇ (ALL) partners ਨੂੰ old ratio ਵਿੱਚ) → General Reserve/P&L ਦੀ old ratio ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ → goodwill adjustment (continuing partners ਦੀਆਂ capitals Dr, gaining ratio ਵਿੱਚ, retiring partner ਉਸ ਦੇ share ਲਈ Cr; goodwill books ਵਿੱਚ raise ਨਹੀਂ) → retiring partner ਦਾ settlement।
- PYQs ਵਿੱਚ ਦੇਖੋ ਆਮ adjustments ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ: average profits ਦੀ 2--3 years' purchase 'ਤੇ goodwill, 5% 'ਤੇ provision for doubtful debts, machinery/furniture 'ਤੇ depreciation, building ਦੀ appreciation, unrecorded assets/liabilities, Balance Sheet ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਮੌਜੂਦ goodwill ਨੂੰ old ratio ਵਿੱਚ write off ਕਰਨਾ।
- Settlement ਦੇ variants ਸੰਭਾਲੋ: balance ਨੂੰ retiring partner ਦੇ Loan A/c ਵਿੱਚ (interest ਸਮੇਤ), ਕੁਝ cash ਭੁਗਤਾਨ ਅਤੇ ਬਾਕੀ loan ਵਜੋਂ, ਉਸ ਨੂੰ ਚੁਕਾਉਣ ਲਈ continuing partners ਦਾ capital ਲਿਆਉਣਾ, ਅਤੇ ਨਵੇਂ ratio ਵਿੱਚ capitals adjust ਕਰਨਾ।
- ਸਾਰੀਆਂ ਚਾਰ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਸਾਫ਼-ਸੁਥਰੀਆਂ ਤਿਆਰ ਕਰੋ: Revaluation A/c, Partners' Capital A/cs (columnar), Bank/Cash A/c ਅਤੇ retirement ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੀ Balance Sheet --- 10--15 ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ format।

ਇਕਾਈ 10.5: Death of a Partner

Death of a Partner

P1-C10-U10.5 • ਮਹੱਤਤਾ D • ਅਧਿਆਇ ਵਿੱਚ Rank 4 • ਸ਼੍ਰੇਣੀ B • ਅਧਿਆਇ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ 14.6% • 12 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

ਵਿਸ਼ਾ 1: ਜਾਣ-ਪਛਾਣ (Introduction)

P1-C10-U10.5-T01 • Topic 1: Introduction

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ ਇਕਾਈ 5 (Death of a Partner) ਦਾ Section 5.1 ਪੜ੍ਹੋ: ਮੌਤ partnership ਦੇ reconstitution ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ retirement ਵਰਗੀਆਂ ਹਨ — revaluation, goodwill, reserves — ਪਰ firm ਨੂੰ joint life policy ਦੀ value ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਮੌਤ = reconstitution: partner ਦੀ ਮੌਤ 'ਤੇ firm ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਖਤਮ ਨਹੀਂ (NOT) ਹੁੰਦਾ — ਜੀਵਿਤ partners ਇਸ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਅਤੇ partnership ਦਾ reconstitution ਹੁੰਦਾ ਹੈ; ਸਿਰਫ਼ ਜਦੋਂ ਕਾਰੋਬਾਰ ਹੀ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਤਦ FIRM dissolve ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

Retirement ਨਾਲ ਸਮਾਨਤਾਵਾਂ: assets ਅਤੇ liabilities ਦੀ revaluation ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ profit/loss ਮ੍ਰਿਤਕ ਸਮੇਤ ਸਾਰੇ (ALL) partners ਨੂੰ old ratio ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ; goodwill ਅਤੇ reserves ਨਾਲ ਬਿਲਕੁਲ retirement ਵਾਂਗ ਨਜ਼ਿੱਠਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (gaining ratio ਰਾਹੀਂ adjustment)।

ਅੰਤਰ: firm ਨੂੰ ਪੂਰੀ joint life policy value ਮਿਲਦੀ ਹੈ (surrender value ਨਹੀਂ); ਦੇਣਯੋਗ ਰਕਮ Deceased Partner's Executor's A/c ਵਿੱਚ credit ਹੁੰਦੀ ਹੈ; ਅਤੇ executor ਨੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਾਲ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਮੌਤ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੱਕ ਦੇ profit ਦਾ share ਵੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਸਮਝ (Understanding) ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- True/False ਜਾਲ: 'Business of partnership comes to an end on death of a partner' FALSE ਹੈ --- firm ਦਾ reconstitution ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੀਵਿਤ partners ਕਾਰੋਬਾਰ ਜਾਰੀ ਰੱਖ ਸਕਦੇ ਹਨ।
- ਸਮਝਾਓ ਕਿ ਮੌਤ retirement ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਮਿਲਦੀ-ਜੁਲਦੀ ਹੈ (revaluation profit/loss ਅਤੇ goodwill ਮ੍ਰਿਤਕ ਸਮੇਤ ਸਾਰੇ partners ਨੂੰ old ratio ਵਿੱਚ credit) ਅਤੇ ਕਿਵੇਂ ਵੱਖਰੀ ਹੈ (ਦੇਣਯੋਗ ਰਕਮ Executor ਨੂੰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ; ਮੌਤ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੱਕ profit ਦਾ share ਦੇਣਯੋਗ ਹੈ)।
- Dissolution of partnership (reconstitution) ਅਤੇ dissolution of the firm ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਦੱਸੋ।

TQ 1.1 • PYQ 2021-Jul [1] (a) (v) {C} • True/False • 2M • Pg 610 **4x ਪੁੱਛਿਆ** **LEVEL I**
ਗਿਆ ਸਮਝ (Understanding)

ਆਸਾਨ

ਵਿਸ਼ਾ 2: ਕੁਝ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ Outgoing Partner ਦਾ ਬਾਅਦ ਦੇ Profits ਵਿੱਚ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ (Right of Outgoing Partner in Certain Cases to Share Subsequent Profits)

P1-C10-U10.5-T02 • Topic 2: Right of Outgoing Partner in Certain Cases to Share Subsequent Profits

ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ — ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੋਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ • ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Indian Partnership Act ਦੇ Section 37 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ §5.2, ਦੋਵਾਂ options ਦੀ A-B-C worked example

ਸਮੇਤ ਪੜ੍ਹੋ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

Section 37: ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ partner ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਉਹ partner ਨਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ continuing partners final settlement ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ firm ਦੀ property ਨਾਲ ਕਾਰੋਬਾਰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ, ਉੱਥੇ ਉਲਟ contract ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ outgoing partner/ਉਸ ਦੀ estate ਆਪਣੀ ਚੋਣ ਅਨੁਸਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ: (i) partner ਨਾ ਰਹਿਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਮਾਏ profits ਦਾ ਉਹ share ਜੋ firm ਦੀ property ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੇ share ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਾਰਨ ਹੋਵੇ, ਜਾਂ (OR) (ii) ਉਸ ਦੇ share ਦੀ ਰਕਮ 'ਤੇ 6% per annum interest; ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਸ ਦਾ profit share ਤੈਅ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਉਹ ਚੋਣ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਨਹੀਂ।

Proviso: ਜੇ contract ਅਨੁਸਾਰ continuing partners ਕੋਲ outgoing/ਮ੍ਰਿਤਕ partner ਦਾ ਹਿੱਤ ਖਰੀਦਣ ਦਾ option ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਹ ਇਸ ਦੀ ਵਿਧੀਵਤ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ, ਤਾਂ estate ਨੂੰ profits ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਕੋਈ share ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ; ਪਰ ਜੇ partner option ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੀ ਸਾਰੇ ਅਹਿਮ ਪੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਉਹ Section 37 ਅਧੀਨ ਹਿਸਾਬ ਦੇਣ ਲਈ ਜਵਾਬਦੇਹ ਹੈ; ਜਿਵੇਂ C ਦੀ capital ₹1,20,000, ਕੁੱਲ ₹2,45,000 ਵਿੱਚੋਂ, 3 ਮਹੀਨਿਆਂ ਦਾ subsequent profit ₹28,000 — profit share ₹13,714 ਬਨਾਮ interest ₹1,800, ਇਸ ਲਈ C ਦੀ estate profit share ਚੁਣਦੀ ਹੈ।

ਵਿਸ਼ਾ 3: ਮ੍ਰਿਤਕ Partner ਦੇ Legal Representatives ਨੂੰ ਦੇਣਯੋਗ ਰਕਮ (Amount Payable to Legal Representatives of Dead Partner)

P1-C10-U10.5-T03 • Topic 3: Amount Payable to Legal Representatives of Dead Partner

ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ — ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੋਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ • ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ \$5.3 ਪੜ੍ਹੋ: legal representatives ਦੇ ਹੱਕ ਅਤੇ ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ, ਅਤੇ ਮੌਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ profit ਲਈ time/turnover ਆਧਾਰ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਹੱਕਦਾਰ: (a) ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ capital account ਦਾ credit balance, (b) ਮੌਤ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੱਕ interest on capital (ਜੇ deed ਵਿੱਚ ਵਿਵਸਥਾ ਹੋਵੇ), (c) goodwill ਦਾ share, (d) undistributed profit/reserves ਦਾ share, (e) revaluation profit ਦਾ share, (f) ਮੌਤ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੱਕ profit ਦਾ share, (g) Joint Life Policy ਦਾ share; **ਜਵਾਬਦੇਹ:** drawings, interest on drawings, revaluation loss ਦਾ share ਅਤੇ ਮੌਤ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੱਕ losses ਦਾ share।

ਮੌਤ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੱਕ profit: P&L Suspense A/c ਰਾਹੀਂ ਕੱਢਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ — (i) Time basis — ਇੱਕਸਾਰ profit ਮੰਨ ਕੇ, ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦਾ profit $\times$ months/12 $\times$ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦਾ share, ਜਾਂ (ii) Turnover/Sales basis — ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦੀ profit-to-sales rate ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੱਕ ਦੀ sales 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਕੇ $\times$ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦਾ share।

Settlement: ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ capital account ਦਾ balance ਉਸ ਦੇ Executor's A/c ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ; ਭੁਗਤਾਨ ਸਮਝੌਤੇ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੈ — ਸਮਝੌਤਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ legal representative ਮੌਤ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਅੰਤਿਮ ਭੁਗਤਾਨ ਤੱਕ ਦੇਣਯੋਗ ਰਕਮ 'ਤੇ 6%

p.a. interest ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ।

ਵਿਸ਼ਾ 4: ਮੌਤ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਲੈਣ-ਦੇਣ: Joint Life Policy (Special Transactions in Case of Death: Joint Life Policy)

P1-C10-U10.5-T04 • Topic 4: Special Transactions in Case of Death: Joint Life Policy

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Section 5.4 ਪੜ੍ਹੋ: ਜਦੋਂ JLP books ਵਿੱਚ ਨਾ ਹੋਵੇ, surrender value 'ਤੇ ਹੋਵੇ, ਜਾਂ JLP Reserve ਸਮੇਤ surrender value 'ਤੇ ਹੋਵੇ — ਤਦ ਦੀਆਂ journal entries; ਮੌਤ ਹੋਣ 'ਤੇ firm ਨੂੰ ਪੂਰੀ policy (assured) value ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਮੁੱਖ ਨਿਯਮ: ਮੌਤ (DEATH) 'ਤੇ firm ਨੂੰ insurance company ਤੋਂ ਪੂਰੀ (FULL) assured/policy value ਮਿਲਦੀ ਹੈ (surrender value ਸਿਰਫ਼ retirement/surrender 'ਤੇ ਢੁਕਵੀਂ ਹੈ); gain — policy value ਘਟਾਓ JLP ਦੀ book value, ਜੇ ਹੋਵੇ — ਮ੍ਰਿਤਕ ਸਮੇਤ ਸਾਰੇ (ALL) partners ਨੂੰ OLD profit sharing ratio ਵਿੱਚ credit ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

Method 1 — JLP books ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ: ਸਾਰੀ ਰਕਮ gain ਹੈ: Bank Dr ₹1,00,000 / To JLP A/c; JLP A/c Dr ₹1,00,000 / To A, B, C Capital A/cs 50,000:30,000:20,000 (old ratio 5:3:2)।

Method 2 — JLP surrender value 'ਤੇ: policy ₹1,00,000, B/S ਵਿੱਚ surrender value ₹10,000 'ਤੇ: Bank Dr 1,00,000 / To JLP; JLP Dr 90,000 (surrender value ਤੋਂ ਵਾਧਾ = gain) / To capitals, old ratio ਵਿੱਚ।

Method 3 — JLP Reserve ਸਮੇਤ: ਉਹੀ ਦੋ entries ਅਤੇ ਨਾਲ JLP Reserve A/c Dr 10,000 / To capitals, old ratio ਵਿੱਚ (reserve partners ਨੂੰ ਵਾਪਸ); ਭਾਵ JLP A/c ਬੰਦ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ JLP Reserve ਤਬਦੀਲ ਕਰੋ।

ਸਮਝ (Understanding) ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- True/False ਜਾਣ: partner ਦੀ ਮੌਤ (DEATH) 'ਤੇ firm ਨੂੰ insurer ਤੋਂ ਪੂਰੀ assured/policy value ਮਿਲਦੀ ਹੈ, surrender value ਨਹੀਂ (NOT) (surrender value retirement/policy ਦੇ surrender 'ਤੇ ਢੁਕਵੀਂ ਹੈ)।
- Entries ਸਮਝਾਓ: Bank Dr To JLP A/c, policy ਦੀ ਰਕਮ ਨਾਲ; gain (policy value ਘਟਾਓ JLP ਦੀ book value, ਜੇ ਹੋਵੇ) ਮ੍ਰਿਤਕ ਸਮੇਤ ਸਾਰੇ (ALL) partners ਨੂੰ old profit sharing ratio ਵਿੱਚ credit ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
- ਜਾਣੋ ਕਿ ਤਿੰਨ methods ਹੇਠ treatment ਕਿਵੇਂ ਵੱਖਰਾ ਹੈ: books ਵਿੱਚ JLP ਨਹੀਂ (ਸਾਰੀ ਰਕਮ gain), surrender value 'ਤੇ JLP (surrender value ਤੋਂ ਵਾਧਾ gain), Reserve ਸਮੇਤ JLP (ਪਹਿਲਾਂ reserve ਨੂੰ JLP A/c ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰੋ)।

TQ 4.1 • RTP 2026-Jan [1] (h) • True/False • --- • Pg 611 5× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ

LEVEL I
ਸਮਝ (Understanding)

ਵਿਸ਼ਾ 5: ਮੌਤ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਲੈਣ-ਦੇਣ: Separate Life Policy (Special Transactions in Case of Death: Separate Life Policy)

P1-C10-U10.5-T05 • Topic 5: Special Transactions in Case of Death: Separate Life Policy

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Section 5.5 ਪੜ੍ਹੋ: firm ਵੱਲੋਂ premium ਭਰੀਆਂ ਵਿਅਕਤੀਗਤ policies ਵਿੱਚ executor ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ policy ਦੀ assured value ਅਤੇ (PLUS) ਜੀਵਿਤ partners ਦੀਆਂ policies ਦੀਆਂ surrender values ਵਿੱਚੋਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦਾ profit-share ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਇਸ ਨੂੰ interest on capital ਅਤੇ ਮੌਤ ਤੱਕ ਦੇ profit ਨਾਲ ਜੋੜਦੇ ਹਨ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

Formula (SM 5.5): executor ਨੂੰ credit ਰਕਮ = (ਮ੍ਰਿਤਕ partner ਦੀ policy ਦੀ ASSURED value + ਜੀਵਿਤ partners ਦੀਆਂ policies ਦੀਆਂ SURRENDER values) × ਮ੍ਰਿਤਕ ਦਾ profit share; ਜੀਵਿਤ partners ਨੂੰ ਉਸੇ ਕੁੱਲ ਵਿੱਚੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ profit shares credit ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰੇ premiums firm ਨੇ ਭਰੇ ਅਤੇ P&L ਵਿੱਚ charge ਕੀਤੇ ਸਨ।

SM ਉਦਾਹਰਣ: Sona, Gabbu, Amit 3:1:1; Amit (1/5) ਦੀ ਮੌਤ — executors ਨੂੰ $3,00,000 \times \frac{1}{5} + \frac{1}{5} \times (10,000 + 20,000) = 60,000 + 6,000 = ₹66,000$ ਮਿਲਦੇ ਹਨ।

Pro-forma entry: Bank Dr (assured value) ਅਤੇ SLP of Remaining Partners Dr (surrender values) / To SLP of Deceased Partner, To Executor's A/c ਅਤੇ To remaining partners' capitals, profit sharing ratio ਵਿੱਚ।

ਕਈ ਤੱਤਾਂ ਵਾਲੀਆਂ deed ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ (III. 2): representative ਨੂੰ ਦੇਣਯੋਗ ਇੱਕ account ਵਿੱਚ ਜੋੜੋ — fixed capitals 'ਤੇ deed rate @ ਮਿਤੀ/ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਤ ਤੱਕ interest, profit ਦਾ share (interest on capital charge ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ), interest on capital charge ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ (AFTER) average net profits ਦੀ ਸਹਿਮਤ years' purchase 'ਤੇ goodwill, ਅਤੇ policy share; fixed capitals ਹੋਣ 'ਤੇ drawings/profits Current A/c ਰਾਹੀਂ ਲੰਘਾਓ; drawings ਅਤੇ unrecorded liabilities ਘਟਾਓ।

ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis) ਮਿਸ਼ਰਤ ਅੰਕੜਿਆਂ ਉੱਤੇ ਕੰਮ ਕਰੋ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- ਕਈ ਤੱਤਾਂ ਵਾਲੀਆਂ deed ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਹੱਲ ਕਰੋ (ਜਿਵੇਂ P, Q, R ਵਾਲਾ fixed-capital PYQ): fixed capitals 'ਤੇ @ ਦਿੱਤੇ % interest, ਮੌਤ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੱਕ profit ਦਾ share, deed ਅਨੁਸਾਰ goodwill, ਅਤੇ life policy ਦੀਆਂ ਰਕਮਾਂ --- ਸਾਰੇ credits Executor's A/c ਵਿੱਚ ਜੋੜੋ।
- SM formula ਲਾਗੂ ਕਰੋ: credit ਰਕਮ = (ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ policy ਦੀ assured value + ਜੀਵਿਤ partners ਦੀਆਂ policies ਦੀਆਂ surrender values) × ਮ੍ਰਿਤਕ ਦਾ profit share; ਜੀਵਿਤ partners ਨੂੰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ shares credit ਹੁੰਦੇ ਹਨ।
- ਆਪਸੀ ਸਬੰਧਾਂ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਦਿਓ: fixed ਬਨਾਮ fluctuating capitals (current accounts ਰਾਹੀਂ adjustments), ਹਰ ਸਾਲ P&L ਨੂੰ charge ਕੀਤਾ premium, ਅਤੇ ਮੌਤ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੱਕ ਸਾਲ ਦੇ profit ਦੀ ਵੰਡ।

ਵਿਸ਼ਾ 6: ਮੌਤ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਲੈਣ-ਦੇਣ: Deceased Partner's Share ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ (Special Transactions in Case of Death: Payment of Deceased Partner's Share)

P1-C10-U10.5-T06 • Topic 6: Special Transactions in Case of Death: Payment of Deceased Partner's Share

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Sections 5.2, 5.3 ਅਤੇ 5.6 ਪੜ੍ਹੋ: legal representatives ਨੂੰ ਦੇਣਯੋਗ ਰਕਮਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਸੂਚੀ, P&L Suspense A/c ਰਾਹੀਂ ਮੌਤ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੱਕ profit ਦੀ ਗਣਨਾ (time basis ਅਤੇ turnover basis), ਅਤੇ Section 37 ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ (subsequent profits ਜਾਂ 6% interest)।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

Executor ਦੇ ਹੱਕ (SM 5.3): (a) capital balance, (b) ਜੇ deed ਵਿੱਚ ਵਿਵਸਥਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮੌਤ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੱਕ interest on capital, (c) goodwill ਦਾ share, (d) undistributed profits/reserves ਦਾ share, (e) revaluation profit ਦਾ share, (f) ਮੌਤ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੱਕ profit ਦਾ share, (g) JLP ਦਾ share; **ਜਵਾਬਦੇਹ:** drawings, interest on drawings, revaluation loss ਦਾ share ਅਤੇ ਮੌਤ ਤੱਕ losses — ਇਸ ਲਈ 'capital balance only' FALSE ਹੈ।

ਮੌਤ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੱਕ profit: Time basis — ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦਾ profit $\times$ ਬੀਤੇ months/12 $\times$ ਮਿਤਕ ਦਾ share; Turnover basis — ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦੀ sales 'ਤੇ profit ਦੀ rate ਨੂੰ ਮੌਤ ਤੱਕ ਦੀ sales 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰੋ (sales 4,00,000, profit 60,000 $\rightarrow$ 15%; 31 May ਤੱਕ sales 1,00,000 $\rightarrow$ profit 15,000; Neha $1/6 = ₹2,500$); **entry:** P&L Suspense A/c Dr / To Deceased Partner's Capital A/c (ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਤ 'ਤੇ Suspense ਨੂੰ P&L ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ)।

Section 37 (SM): “the outgoing partner or his estate is entitled at the option of himself or his representatives to such share of the profits made since he ceased to be a partner as may be attributable to the use of his share of the property of the firm or to interest at the rate of six per cent per annum on the amount of his share in the property of the firm” — profit share ਤੈਅ ਹੋਣ ਤੱਕ option ਵਰਤਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ; ਜਿਵੇਂ C ਦੇ funds 2,45,000 ਵਿੱਚੋਂ 1,20,000, 3 ਮਹੀਨਿਆਂ ਦਾ profit 28,000 $\rightarrow$ profit share ₹13,714 ਬਨਾਮ 6% interest ₹1,800, ਇਸ ਲਈ ਉਹ profit ਚੁਣਦਾ ਹੈ।

Default ਨਿਯਮ: ਸਮਝੌਤਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ legal representative ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਅੰਤਿਮ ਭੁਗਤਾਨ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੱਕ ਦੇਣਯੋਗ ਰਕਮ 'ਤੇ @6% p.a. interest ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਸਮਝ (Understanding) ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- True/False ਜਾਲ: legal heirs ਸਿਰਫ਼ capital balance ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ (NOT) --- ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੌਤ ਤੱਕ interest on capital, goodwill ਦਾ share, reserves/undistributed profits ਦਾ share, revaluation profit ਅਤੇ ਮੌਤ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੱਕ profit ਦਾ share, ਨਾਲ ਹੀ JLP ਦਾ share ਵੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ; ਉਹ drawings, interest on drawings ਅਤੇ losses ਦੇ shares ਲਈ ਜਵਾਬਦੇਹ ਹਨ।
- ਮੌਤ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੱਕ profit ਸਮਝਾਓ: time basis (ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦਾ profit $\times$ months/12 $\times$ share) ਬਨਾਮ turnover basis (sales 'ਤੇ profit rate ਨੂੰ ਮੌਤ ਤੱਕ ਦੀ sales 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ); entry --- P&L Suspense A/c Dr To Deceased's Capital A/c।
- Section 37 ਜਾਣੋ: ਜੇ settlement ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ executor ਉਸ ਦੇ funds ਨਾਲ ਜੁੜੇ subsequent profits ਦਾ share ਜਾਂ (OR) ਅਣਦਿੱਤੀ ਰਕਮ 'ਤੇ @ 6% p.a. interest — ਜੇ ਵੀ ਚੁਣੇ — ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ (option profit ਤੈਅ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ)।

TQ 6.1 • PYQ 2024-Sep [1] (a) (vi) {C} • True/False • 2M • Pg 614

LEVEL I
ਸਮਝ (Understanding)

ਆਸਾਨ

ਵਿਸ਼ਾ 7: ਏਕੀਕ੍ਰਿਤ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ (Integrated Problems)

P1-C10-U10.5-T07 • Topic 7: Integrated Problems

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ ਇਕਾਈ 5 ਦੀਆਂ worked illustrations ਪੜ੍ਹੋ, ਜੋ revaluation, goodwill, reserves, ਮੌਤ ਤੱਕ ਦਾ profit, JLP/separate policies ਅਤੇ Deceased Partner's Executor's Account ਨੂੰ ਜੋੜਦੀਆਂ ਹਨ, ਕਿਸ਼ਤਾਂ ਜਾਂ annuity ਰਾਹੀਂ settlement ਸਮੇਤ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਅੰਤ ਤੱਕ ਕ੍ਰਮ: assets/liabilities ਦੀ revaluation, reserves ਅਤੇ goodwill ਦੀ ਤਬਦੀਲੀ (ਜੀਵਿਤ partners ਦੀਆਂ capitals Dr, gaining ratio ਵਿੱਚ, ਕੋਈ goodwill account raise ਨਹੀਂ), P&L Suspense ਰਾਹੀਂ ਮੌਤ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੱਕ profit credit ਕਰੋ, JLP/SLP share ਜੋੜੋ — ਸਭ ਮਿਤਕ ਨੂੰ OLD ratio ਵਿੱਚ credit — ਫਿਰ ਉਸ ਦਾ Capital (ਅਤੇ Current) A/c Executor's A/c ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਕਰੋ; Revaluation A/c, Capital A/cs, Executor's A/c ਅਤੇ ਨਵੀਂ Balance Sheet ਤਿਆਰ ਕਰੋ।

Deed ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੋ: interest on capital charge ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ (AFTER) ਅਤੇ ਅਸਧਾਰਨ items (assets ਦੀ ਵਿਕਰੀ 'ਤੇ profit, insurance claims, ਘੱਟ charge ਹੋਇਆ premium) ਛੱਡ ਕੇ average profits 'ਤੇ goodwill; profit ਦਾ ਕੁਝ ਹਿੱਸਾ reserve ਵਿੱਚ ($B \frac{1}{2}$, $N \frac{1}{3}$, Reserve $\frac{1}{6} \rightarrow B:N = 3:2$); ਮੌਤ ਵਾਲੇ ਸਾਲ interest on capital ਨਹੀਂ; ਮੌਤ ਤੱਕ profit ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦੇ profit ਨੂੰ ਸਹਿਮਤ % ਨਾਲ ਵਧਾ ਕੇ ਅਨੁਪਾਤਕ ਆਧਾਰ 'ਤੇ।

ਗੁੰਝਲਦਾਰ PYQ items: ਗ਼ਲਤੀ ਨਾਲ travelling expenses ਵਿੱਚ write off ਕੀਤੀ car ਨੂੰ, profits ਦੀ average ਕੱਢਦੇ ਸਮੇਂ, depreciation ਘਟਾ ਕੇ ਵਾਪਸ ਜੋੜੋ; unrecorded liability ਨੂੰ P&L Adjustment ਰਾਹੀਂ charge ਕਰੋ; B/S ਵਿੱਚ surrender value 'ਤੇ JLP — ਵੰਡਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ policy proceeds ਵਿੱਚੋਂ book value ਘਟਾਓ ($\text{₹}2,00,000 - 60,000 = 1,40,000$, PSR ਵਿੱਚ); P&L Suspense interim Balance Sheet ਦੇ asset ਪਾਸੇ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

Settlement patterns: ਤੁਰੰਤ ਕੁਝ ਭੁਗਤਾਨ ਅਤੇ ਬਾਕੀ interest ਵਾਲੇ Executor's/Loan A/c ਵਿੱਚ (ਜਿਵੇਂ ₹7,750 ਹੁਣ, ਬਾਕੀ 9% p.a. 'ਤੇ), ਜਾਂ ਕਿਸ਼ਤਾਂ; interest ਮੌਤ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ settlement ਤੱਕ ਲੱਗਦਾ ਹੈ; standard entries ਵਿੱਚ ਨਿਪੁੰਨ ਰਹੋ ਤਾਂ ਜੋ 15-20 ਅੰਕਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਪੂਰਾ ਹੋਵੇ।

ਪ੍ਰਯੋਗ (Application) ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੱਲ ਕਰੋ • 4 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

PQ 7.5 • PYQ 2023-Jun [5] • Practical • 20M • Pg 625

LEVEL II
ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)

ਅੱਖਾ

PQ 7.7 • PYQ 2025-Jan [4] (a) • Practical • 15M • Pg 632

LEVEL II
ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)

ਅੱਖਾ

PQ 7.4 • MTP 2022-Nov S1 [4] (a) • Practical • 10M • Pg 621

LEVEL II
ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)

PQ 7.6 • MTP 2024-Dec S1 [4] (b) • Practical • 12M • Pg 629 **5x ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ** **LEVEL II**
ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)

ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis) ਮਿਸ਼ਰਤ ਅੰਕੜਿਆਂ ਉੱਤੇ ਕੰਮ ਕਰੋ • 4 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- ਸਾਲ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਮੌਤ ਵਾਲੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਹੱਲ ਕਰੋ: ਮੌਤ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੱਕ profit ਵੰਡੇ (time ਜਾਂ sales basis), average profits ਦੀ 2--3 years' purchase 'ਤੇ goodwill ਦਾ ਮੁੱਲ ਲਗਾਓ, assets ਦੀ revaluation ਕਰੋ, reserves ਤਬਦੀਲ ਕਰੋ --- ਸਭ ਮਿਤਕ ਨੂੰ OLD ratio ਵਿੱਚ credit, ਫਿਰ ਉਸ ਦੀ capital Executor's A/c ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਕਰੋ।
- Deed ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੰਭਾਲੋ: profits ਦਾ ਕੁਝ ਹਿੱਸਾ reserve ਨੂੰ, interest on capital ਪਰ undrawn profits 'ਤੇ ਨਹੀਂ, 'after charging interest on capital' profits 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ goodwill, ਅਤੇ ਜੀਵਿਤ partners ਵੱਲੋਂ ਦੱਸੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ 'ਤੇ ਮਿਤਕ ਦਾ share ਖਰੀਦਣਾ।
- PYQ balance sheets ਵਿੱਚ ਗੁੰਝਲਦਾਰ items 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਦਿਓ: advertisement suspense (fictitious asset, old ratio ਵਿੱਚ write off), ਲਈਆਂ ਗਈਆਂ investments, ਅਤੇ ਮੌਤ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ settlement ਤੱਕ executor ਦੇ ਅਣਦਿੱਤੇ balance 'ਤੇ interest।

PQ 7.1 • PYQ 2019-Jun [4] (a) • Practical • 10M • Pg 614 5x ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL II ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis)	ਔਖਾ
PQ 7.2 • PYQ 2019-Nov [4] (a) • Practical • 10M • Pg 617 2x ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL II ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis)	ਔਖਾ
PQ 7.3 • PYQ 2021-Jul [5] (c) • Practical • 10M • Pg 619 2x ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL II ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis)	ਔਖਾ
PQ 7.8 • PYQ 2026-May [4] (a) • Practical • 10M • Pg 636	LEVEL II ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis)	ਔਖਾ

ਸਿਰਜਣਾ (Synthesis) ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਅਖੀਰ ਤੱਕ ਤਿਆਰ ਕਰੋ — ਇਸ ਸੰਸਕਰਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ

- ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਅੰਤ ਤੱਕ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮੁਹਾਰਤ ਹਾਸਲ ਕਰੋ: Revaluation A/c, Partners' Capital A/cs, Deceased Partner's Executor's A/c, ਅਤੇ reconstituted firm ਦੀ ਨਵੀਂ Balance Sheet।
- Settlement patterns ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ: ਤੁਰੰਤ ਕੁਝ ਭੁਗਤਾਨ ਅਤੇ ਬਾਕੀ interest ਸਮੇਤ ਕਿਸਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਜਾਂ Executor's Loan A/c ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ; ਨਾਲ ਹੀ trial balance ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪੂਰੀ-ਲੰਬਾਈ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਲ ਦਾ profit ਕੱਢਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।
- Standard journal entries ਵਿੱਚ ਨਿਪੁੰਨ ਰਹੋ (goodwill raise ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ gaining ratio ਰਾਹੀਂ goodwill adjustment, ਮੌਤ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੱਕ profit ਲਈ P&L Suspense) ਤਾਂ ਜੋ 15--20 ਅੰਕਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਪੂਰਾ ਹੋ ਸਕੇ।

ਇਕਾਈ 10.6: Partnership Firms ਅਤੇ LLPs ਦਾ Dissolution (Dissolution of Partnership Firms and LLPs)

Dissolution of Partnership Firms and LLPs

P1-C10-U10.6 • ਮਹੱਤਤਾ D • ਅਧਿਆਇ ਵਿੱਚ Rank 2 • ਸ਼੍ਰੇਣੀ A • ਅਧਿਆਇ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ 22.0% • 18 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

ਵਿਸ਼ਾ 1: ਜਾਣ-ਪਛਾਣ (Introduction)

P1-C10-U10.6-T01 • Topic 1: Introduction

ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ — ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੋਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ • ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ §6.1 ਪੜ੍ਹੋ: ਇਕਾਈ ਦਾ ਦਾਇਰਾ — dissolution ਉੱਤੇ books ਬੰਦ ਕਰਨਾ ਅਤੇ insolvency ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

Dissolution accounting: ratio ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ, admission, retirement ਜਾਂ ਮੌਤ ਉੱਤੇ partners ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ-ਵਿਵਸਥਿਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, partnership accounts ਦਾ ਦੂਜਾ ਮੁੱਖ ਪੱਖ dissolution ਉੱਤੇ books of account ਬੰਦ ਕਰਨਾ ਹੈ — ਇਹ ਇਕਾਈ dissolution ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤ, books ਬੰਦ ਕਰਨ ਦਾ accounting treatment, partners ਦੀ insolvency ਉੱਤੇ ਖਾਸ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਅਤੇ partnership ਦੀਆਂ liabilities ਦੇ settlement ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਵਿਸ਼ਾ 2: Partnership ਦੇ Dissolution ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤ (Circumstances Leading to Dissolution of Partnership)

P1-C10-U10.6-T02 • Topic 2: Circumstances Leading to Dissolution of Partnership

ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ — ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੋਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ • ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ §6.2 ਪੜ੍ਹੋ: dissolution of partnership ਬਨਾਮ dissolution of firm, firm ਦੇ dissolution ਦੇ ਪੰਜ ਮਾਮਲੇ ਅਤੇ court ਦੇ ਸੱਤ ਆਧਾਰ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

Partnership ਕਦੋਂ dissolve ਹੁੰਦੀ ਹੈ: (a) term ਦੀ ਮਿਆਦ ਪੁੱਗਣ ਉੱਤੇ, (b) venture ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਉੱਤੇ, (c) ਕਿਸੇ partner ਦੀ ਮੌਤ ਉੱਤੇ, (d) ਕਿਸੇ partner ਦੀ insolvency ਉੱਤੇ — ਪਰ ਬਾਕੀ partners ਕਾਰੋਬਾਰ ਜਾਰੀ ਰੱਖ ਸਕਦੇ ਹਨ (ਨਵੀਂ partnership, firm ਜਾਰੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ); ਕਾਰੋਬਾਰ ਖ਼ਤਮ ਹੋਣ ਉੱਤੇ ਹੀ FIRM dissolve ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

Firm ਕਦੋਂ dissolve ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ: (i) partners dissolve ਕਰਨ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣ, (ii) ਇੱਕ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਸਾਰੇ partners insolvent ਹੋ ਜਾਣ, (iii) ਕਾਰੋਬਾਰ ਗ਼ੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੋ ਜਾਵੇ, (iv) partnership at will ਵਿੱਚ ਕੋਈ partner dissolution ਦਾ notice ਦੇਵੇ, (v) court dissolution ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੇਵੇ।

Court ਕਦੋਂ dissolution ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ: ਜਦੋਂ ਕੋਈ partner ਦਿਮਾਗ਼ੀ ਤੌਰ ਤੇ ਅਸਥਿਰ (unsound mind) ਹੋਵੇ, ਸਥਾਈ ਅਸਮਰੱਥਾ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਵੇ, ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿੱਚ misconduct ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਵੇ, partnership agreement ਦੀ ਲਗਾਤਾਰ ਅਣਦੇਖੀ ਕਰੇ, ਆਪਣਾ interest/share ਕਿਸੇ ਤੀਜੀ ਧਿਰ ਨੂੰ transfer ਕਰੇ, ਕਾਰੋਬਾਰ ਘਾਟੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਚਲਾਇਆ ਹੀ ਨਾ ਜਾ ਸਕੇ, ਜਾਂ ਇਹ ਨਿਆਂਸੰਗਤ ਅਤੇ ਬਰਾਬਰੀ ਵਾਲਾ (just and equitable) ਜਾਪੇ।

ਵਿਸ਼ਾ 3: Dissolution ਦੇ ਨਤੀਜੇ (Consequences of Dissolution)

P1-C10-U10.6-T03 • Topic 3: Consequences of Dissolution

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Section 6.3 ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰੋ: Partnership Act ਦੀ Section 48 ਅਧੀਨ settlement ਦਾ ਕ੍ਰਮ, dissolution of partnership ਅਤੇ dissolution of the firm ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰ, ਅਤੇ Section 6.3.1 — ਸਹਿਮਤ fixed term ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ firm dissolve ਹੋਣ ਉੱਤੇ premium ਦਾ refund।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

Section 48 ਦਾ ਕ੍ਰਮ: (a) capital deficiencies ਸਮੇਤ losses ਪਹਿਲਾਂ profits ਵਿੱਚੋਂ, ਫਿਰ capital ਵਿੱਚੋਂ, ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ partners ਵੱਲੋਂ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ ਤੇ profit sharing ratio ਵਿੱਚ ਚੁਕਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ; (b) assets (deficiencies ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਈਆਂ ਰਕਮਾਂ ਸਮੇਤ) ਇਸ ਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਲਗਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ: (i) ਤੀਜੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਪ੍ਰਤੀ firm ਦੇ ਕਰਜ਼ੇ, (ii) capital ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ advances/loans ਲਈ ਹਰ partner ਨੂੰ rateably, (iii) capitals, (iv) ਬਚਿਆ ਹਿੱਸਾ (residue) profit sharing ratio ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

Dissolution of partnership ਬਨਾਮ dissolution of firm: ਪੁਨਰਗਠਨ (reconstitution) ਬਨਾਮ ਖ਼ਾਤਮਾ (extinction) — ਮੁੱਖ ਅੰਤਰ:

Dissolution of Partnership	Dissolution of Partnership Firm
ਸਿਰਫ਼ partners ਵਿਚਕਾਰ ਸੰਬੰਧ ਮੁੜ-ਤੈਅ ਹੁੰਦਾ ਹੈ (admission/retirement/ਮੌਤ)	ਪੂਰੀ firm ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਸਾਰੇ partners ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਮੁੱਕ ਜਾਂਦੇ ਹਨ
Business ਆਮ ਵਾਂਗ ਚੱਲਦਾ ਹੈ; firm reconstitute ਹੁੰਦੀ ਹੈ	Business ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ
Assets ਅਤੇ liabilities revalue; Revaluation A/c; ਨਵੀਂ Balance Sheet	Assets ਵੇਚੀਆਂ, liabilities ਚੁਕਾਈਆਂ; Realization A/c ਤਿਆਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ
Court ਦਾ ਕੋਈ ਦਖ਼ਲ ਨਹੀਂ	Court firm ਦੀ dissolution ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ
Books of accounts ਬੰਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ	Books of accounts ਬੰਦ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ

Premium refund (6.3.1): ਜਿਸ partner ਨੇ admission ਸਮੇਂ fixed term ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਨਾਲ premium ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇ, ਉਹ term ਪੂਰੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ firm dissolve ਹੋਣ ਉੱਤੇ ਵਾਜਬ/ਅਨੁਪਾਤੀ refund ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ — admission ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ, ਸਹਿਮਤ ਮਿਆਦ ਅਤੇ ਬੀਤੀ ਮਿਆਦ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਕੇ (5 ਸਾਲਾਂ ਲਈ ₹50,000, 3 ਤੋਂ ਬਾਅਦ dissolve → ਨਾ-ਬੀਤਿਆ 2/5 = ₹20,000); refund ਬਾਕੀ partners profit sharing ratio ਵਿੱਚ ਸਹਿੰਦੇ ਹਨ।

Refund ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ ਜੇ: (1) ਕਿਸੇ partner ਦੀ ਮੌਤ ਕਾਰਨ firm dissolve ਹੋਈ ਹੋਵੇ; (2) dissolution ਮੁੱਖ ਤੌਰ ਤੇ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ partner ਦੇ ਆਪਣੇ misconduct ਕਾਰਨ ਹੋਈ ਹੋਵੇ; (3) dissolution ਅਜਿਹੇ agreement ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਈ ਹੋਵੇ ਜਿਸ ਵਿੱਚ premium ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਵਿਵਸਥਾ ਨਾ ਹੋਵੇ।

ਪ੍ਰਯੋਗ (Application) ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੱਲ ਕਰੋ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

PQ 3.1 • PYQ 2018-Nov [6] (e) • Practical • 5M • Pg 642

LEVEL II
ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)

ਦਰਮਿਆਨਾ

ਮੁਲਾਂਕਣ (Evaluation) ਨਿਰਣਾ ਦਿਓ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਹੀ ਸਿੱਧ ਕਰੋ — ਇਸ ਸੰਸਕਰਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ

- Premium-refund claims ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਰਹੇ (Amit-ਕਿਸਮ ਦਾ PYQ): ਜਿਸ partner ਨੇ admission ਸਮੇਂ fixed-term ਸ਼ਰਤ ਨਾਲ premium ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇ, ਉਹ firm ਦੇ ਛੇਤੀ dissolve ਹੋਣ ਉੱਤੇ ਵਾਜਬ/ਅਨੁਪਾਤੀ refund ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ (IS) --- ਜਿਵੇਂ 5 ਸਾਲਾਂ ਲਈ ₹50,000 ਦਿੱਤੇ, 3 ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ dissolve, ਨਾ-ਬੀਤੇ $2/5 = ₹20,000$ ਦਾ refund, ਜੋ ਬਾਕੀ partners profit sharing ratio ਵਿੱਚ ਸਹਿੰਦੇ ਹਨ।
- ਅਪਵਾਦਾਂ ਦਾ ਬਚਾਅ ਕਰੋ --- refund ਦਾ ਕੋਈ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ (NO) ਬਣਦਾ ਜੇ: dissolution ਕਿਸੇ partner ਦੀ ਮੌਤ ਕਾਰਨ ਹੋਵੇ, ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ partner ਦੇ ਆਪਣੇ misconduct ਕਾਰਨ ਹੋਵੇ, ਜਾਂ ਅਜਿਹੇ agreement ਰਾਹੀਂ ਹੋਵੇ ਜਿਸ ਵਿੱਚ refund ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਨਾ ਹੋਵੇ।
- ਜਵਾਬਾਂ ਨੂੰ Section 48 ਦੇ ਕ੍ਰਮ ਨਾਲ ਪੱਕਾ ਕਰੋ: losses ਪਹਿਲਾਂ profits ਵਿੱਚੋਂ, ਫਿਰ capital ਵਿੱਚੋਂ, ਫਿਰ partners ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ ਤੇ; assets ਪਹਿਲਾਂ outside debts ਲਈ, ਫਿਰ partners' advances/loans ਲਈ, ਫਿਰ capitals ਲਈ, ਬਚਿਆ ਹਿੱਸਾ profit sharing ratio ਵਿੱਚ।

ਵਿਸ਼ਾ 4: Dissolution ਉੱਤੇ Partnership Books ਬੰਦ ਕਰਨਾ (Closing of Partnership Books on Dissolution)

P1-C10-U10.6-T04 • Topic 4: Closing of Partnership Books on Dissolution

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Section 6.4 ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰੋ: Realization Account ਦਾ ਨਮੂਨਾ — ਕਿਹੜੀਆਂ assets/liabilities transfer ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, realization expenses ਦੀਆਂ entries, partners ਵੱਲੋਂ ਲਈਆਂ assets/liabilities, unrecorded items, goodwill treatment, ਅਤੇ capital ਤੇ cash accounts ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਨਾ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

Realization A/c — ਕੀ ਦਰਜ ਹੁੰਦਾ ਹੈ: Dr side — cash/bank, P&L ਦਾ debit balance (fictitious assets) ਅਤੇ partners ਦੇ current/capital/loan A/cs ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ (EXCLUDING) ਸਾਰੀਆਂ sundry assets gross book value ਉੱਤੇ; liabilities ਅਤੇ unrecorded liabilities ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ; realization expenses; Cr side — outside liabilities ਅਤੇ provisions (ਜਿਵੇਂ provision for doubtful debts) book figures ਉੱਤੇ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ realize ਹੋਈਆਂ ਰਕਮਾਂ, ਅਤੇ partners ਵੱਲੋਂ ਲਈਆਂ assets (ਉਸ partner ਦੀ Capital ਨੂੰ Dr); balance = profit/loss on realization, capitals ਨੂੰ PROFIT SHARING ratio ਵਿੱਚ।

Goodwill on dissolution: ਜੇ ਇਹ B/S ਵਿੱਚ ਦਿਸਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਹੋਰ asset ਵਾਂਗ ਮੰਨ ਕੇ Realization A/c ਵਿੱਚ transfer ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ; ਜੇ books ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ, ਤਾਂ ਕੋਈ entry ਨਹੀਂ; ਇਸ ਲਈ ਜੇ ਵੀ ਰਕਮ realize ਹੋਵੇ (ਜਾਂ ਕੋਈ partner ਖਰੀਦੇ) ਉਹ Realization A/c ਵਿੱਚ credit ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਭੁਗਤਾਨ ਦਾ ਕ੍ਰਮ ਅਤੇ ਆਪਸੀ ਸੰਬੰਧ: cash ਪਹਿਲਾਂ outside creditors ਨੂੰ, ਫਿਰ partners' loans ਨੂੰ (ਕਦੇ ਵੀ Realization A/c ਰਾਹੀਂ ਨਹੀਂ), ਫਿਰ capitals ਨੂੰ; accumulated profits/reserves ਸਿੱਧੇ capitals ਵਿੱਚ, accumulated losses PSR ਵਿੱਚ capitals ਨੂੰ debit; unrecorded assets realize → Cr Realization, unrecorded

liabilities ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ → Dr Realization I

ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ dissolution ਵਾਲੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ: ਪਹਿਲਾਂ ਮ੍ਰਿਤਕ partner ਦੇ ਬਕਾਏ reconstitution ਵਜੋਂ settle ਕਰੋ (revaluation, goodwill, ਮੌਤ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੱਕ profit, Executor's A/c), ਫਿਰ dissolve ਕਰੋ — ਸਭ ਕੁਝ Realization A/c ਵਿੱਚ transfer ਕਰੋ ਅਤੇ capitals ਤੇ cash ਨੂੰ nil ਤੱਕ ਬੰਦ ਕਰੋ।

ਪ੍ਰਯੋਗ (Application) ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੱਲ ਕਰੋ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

PQ 4.2 • PYQ 2026-Sep [4] (a) • Practical • 10M • Pg 648

LEVEL II
ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)

ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis) ਮਿਸ਼ਰਤ ਅੰਕੜਿਆਂ ਉੱਤੇ ਕੰਮ ਕਰੋ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- ਅਜਿਹੇ ਸਵਾਲ ਹੱਲ ਕਰੋ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ partner ਦੀ ਮੌਤ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਦਾ dissolution ਇਕੱਠੇ ਹੋਣ (ਜਿਵੇਂ M, N, O PYQ ਵਿੱਚ): ਪਹਿਲਾਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਬਕਾਏ settle ਕਰੋ (revaluation, goodwill, profit share), ਫਿਰ Realization A/c ਰਾਹੀਂ books ਬੰਦ ਕਰੋ।
- Realization A/c ਦੀ ਕਾਰਜ-ਵਿਧੀ ਸਪਸ਼ਟ ਰੱਖੋ: cash/bank, fictitious assets ਅਤੇ partners ਦੇ loan accounts ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਾਰੀਆਂ assets transfer ਕਰੋ; realize ਹੋਈਆਂ ਰਕਮਾਂ ਅਤੇ partners ਵੱਲੋਂ ਲਈਆਂ assets credit ਕਰੋ; liabilities ਅਤੇ expenses ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ debit ਕਰੋ; profit/loss profit sharing ratio ਵਿੱਚ capitals ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- ਆਪਸੀ ਸੰਬੰਧਾਂ ਉੱਤੇ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖੋ: partners' loans outside creditors ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਰ capital ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਚੁਕਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ; realize ਹੋਈਆਂ unrecorded assets credit ਅਤੇ ਚੁਕਾਈਆਂ unrecorded liabilities Realization A/c ਵਿੱਚ debit ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

PQ 4.1 • PYQ 2022-Nov [4] (a) • Practical • 15M • Pg 643

LEVEL II
ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis)

ਔਖਾ

ਵਿਸ਼ਾ 5: ਕਿਸੇ Partner ਦੀ Insolvency ਦੇ ਨਤੀਜੇ (Consequences of Insolvency of a Partner)

P1-C10-U10.6-T05 • Topic 5: Consequences of Insolvency of a Partner

ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ — ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੋਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ • ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ §6.5 ਪੜ੍ਹੋ: adjudication ਦੇ ਚਾਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਤੀਜੇ ਅਤੇ debit balance ਦਾ Garner vs. Murray treatment।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਨਤੀਜੇ: (1) insolvent ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ partner order of adjudication ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ partner ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ, (2) ਉਲਟ contract ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ firm ਉਸੇ ਮਿਤੀ ਨੂੰ dissolve ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, (3) ਉਸ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ firm ਦੇ ਕਿਸੇ act ਲਈ insolvent partner ਦੀ estate ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਨਹੀਂ, (4) ਉਸ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ insolvent partner ਦੇ ਕਿਸੇ act ਲਈ firm ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਨਹੀਂ।

Deficiency: insolvent partner ਦੇ capital account ਵਿੱਚ ਨਾ-ਵਸੂਲਣਯੋਗ debit balance solvent partners ਸਹਿੰਦੇ ਹਨ — ਜਾਂ ਤਾਂ profit-sharing ratio ਵਿੱਚ, ਜਾਂ **Garner vs. Murray:** ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੀਆਂ capitals ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਵਿੱਚ,

profit-sharing ratio ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ।

ਵਿਸ਼ਾ 6: ਕਿਸੇ Partner ਦੀ Insolvency ਤੋਂ ਹੋਣ ਵਾਲਾ Loss (Loss arising from Insolvency of a Partner)

P1-C10-U10.6-T06 · Topic 6: Loss arising from Insolvency of a Partner

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Sections 6.5 ਅਤੇ 6.6 ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰੋ: Garner vs. Murray rule — realization loss ਸਾਰੇ (ALL) partners profit sharing ratio ਵਿੱਚ ਸਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਪਰ insolvent partner ਦੀ capital deficiency solvent partners ਆਪਣੇ CAPITAL ratio ਵਿੱਚ ਸਹਿੰਦੇ ਹਨ — ਨਾਲ ਹੀ capital ratio ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਨ (fixed ਬਨਾਮ fluctuating) ਅਤੇ ਸਾਰੇ partners ਦੀ insolvency (Deficiency Account)।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

Garner vs. Murray rule: realization ਉੱਤੇ ਆਮ loss ਸਾਰੇ (ALL) partners (insolvent ਸਮੇਤ) PROFIT SHARING ratio ਵਿੱਚ ਸਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਪਰ insolvent partner ਦੀ capital deficiency solvent partners ਆਪਣੇ CAPITAL ratio ਵਿੱਚ ਸਹਿੰਦੇ ਹਨ — deficiency profit sharing ratio ਵਿੱਚ ਵੰਡੇ ਜਾਣ ਦਾ ਕਥਨ FALSE ਹੈ; ਜੇ deed ਕੋਈ ਖਾਸ ਤਰੀਕਾ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਤਾਂ deed ਹੀ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

Capital ratio: fixed capitals — deficiency FIXED capitals ਦੇ ratio ਵਿੱਚ ਵੰਡੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ (profits, drawings, interest, salary ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ adjustments Current A/cs ਰਾਹੀਂ); fluctuating capitals — dissolution ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੱਕ reserves, accumulated profits, drawings ਅਤੇ interest adjust ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ (AFTER) ਪਰ Realization A/c ਦੇ profit/loss ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ (BEFORE) ਦੀਆਂ capitals ਦਾ ratio।

Garner vs. Murray ਕਦੋਂ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ (NOT) ਹੁੰਦਾ: (i) ਕਿਸੇ solvent partner ਦਾ capital balance debit ਹੋਵੇ (ਉਸ ਨੂੰ deficiency ਸਹਿਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ); (ii) firm ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ਼ ਦੋ partners ਹੋਣ; (iii) deficiency ਵੰਡਣ ਬਾਰੇ partners ਵਿਚਕਾਰ agreement ਹੋਵੇ; (iv) ਸਾਰੇ partners insolvent ਹੋਣ; ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਵੀ deed ਆਪਣਾ ਤਰੀਕਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰੇ।

ਸਾਰੇ partners ਦੀ insolvency: creditors ਨੂੰ Realization A/c ਵਿੱਚ transfer ਨਾ ਕਰੋ (NOT) — ਜੇ ਉਪਲਬਧ ਹੈ (partners ਦੇ ਯੋਗਦਾਨ ਸਮੇਤ) ਉਹ creditors ਨੂੰ ਦਿਓ, ਬਾਕੀ ਨਾ-ਚੁਕਾਇਆ balance Deficiency A/c ਵਿੱਚ / profit sharing ratio ਵਿੱਚ capitals ਨੂੰ transfer ਕਰੋ, ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਮਾੜੀ ਸਥਿਤੀ ਵਾਲਾ Capital A/c ਪਹਿਲਾਂ ਬੰਦ ਕਰੋ, ਆਖ਼ਰੀ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਢੰਗ: Realization A/c, Cash/Bank A/c ਅਤੇ Capital A/cs ਤਿਆਰ ਕਰੋ; insolvent partner ਦੀ estate ਜੇ ਵੀ ਦੇਵੇ ਉਹ ਵਸੂਲ ਕਰੋ, ਫਿਰ ਉਸ ਦਾ ਬਾਕੀ debit balance solvent partners ਵਿੱਚ capital ratio ਅਨੁਸਾਰ ਵੰਡੋ (ਜਿਵੇਂ solvent P ਅਤੇ Q ਵੱਲੋਂ capitals 18,000:9,000 = 2:1 ਵਿੱਚ ਸਹਿਆ loss)।

ਸਮਝ (Understanding) ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ · 2 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- True/False ਜਾਲ: Garner vs. Murray ਅਧੀਨ insolvency deficiency CAPITAL ratio ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, profit sharing ratio ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ (NOT) --- profit sharing ratio ਦੱਸਣ ਵਾਲਾ ਕਥਨ FALSE ਹੈ।

- ਯਾਦ ਕਰੋ ਕਿ Garner vs. Murray ਕੇਸ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ (NOT) ਹੁੰਦਾ: partnership deed ਕੋਈ ਖਾਸ ਤਰੀਕਾ ਦੱਸਦੀ ਹੋਵੇ; ਕੇਵਲ ਇੱਕ solvent partner ਬਚਿਆ ਹੋਵੇ; ਸਾਰੇ partners insolvent ਹੋਣ; ਕਿਸੇ solvent partner ਦਾ capital account debit balance ਦਿਖਾਏ (ਉਸ ਨੂੰ deficiency ਸਹਿਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ)।
- Capital ratio ਸਮਝਾਓ: fixed capitals --- deficiency fixed capital ratio ਵਿੱਚ (adjustments current accounts ਰਾਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ); fluctuating capitals --- reserves, drawings ਅਤੇ interest adjust ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਰ realization profit/loss ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ (BEFORE) ਦੀਆਂ capitals ਦਾ ratio।

TQ 6.2 • PYQ 2026-May [1] (a) (ii) {C} • True/False • 2M • Pg 651

LEVEL I
ਸਮਝ (Understanding)

ਆਸਾਨ

TQ 6.1 • PYQ 2021-Dec [4] (b) • Descriptive • 6M • Pg 650

LEVEL I
ਸਮਝ (Understanding)

ਦਰਮਿਆਨਾ

ਪ੍ਰਯੋਗ (Application) ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੱਲ ਕਰੋ • 4 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

PQ 6.2 • RTP 2025-Jan [14] • Practical • ---- • Pg 654

LEVEL II
ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)

ਔਖਾ

PQ 6.3 • RTP 2025-May [14] • Practical • ---- • Pg 658

LEVEL II
ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)

ਔਖਾ

PQ 6.4 • RTP 2026-Jan [13] • Practical • ---- • Pg 660

LEVEL II
ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)

ਔਖਾ

PQ 6.1 • MTP 2024-Dec S1 [3] (a) • Practical • 12M • Pg 651 2x ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ

LEVEL II
ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)

ਸਿਰਜਣਾ (Synthesis) ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਅਖੀਰ ਤੱਕ ਤਿਆਰ ਕਰੋ — ਇਸ ਸੰਸਕਰਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ

- ਇੱਕ/ਦੋ insolvent partners ਵਾਲਾ ਪੂਰਾ 4-partner dissolution ਪੱਕਾ ਕਰੋ (P,Q,R,S 4:3:2:1-ਕਿਸਮ): Realization A/c, Cash/Bank A/c ਅਤੇ Capital A/cs, ਹਰ insolvent partner ਦੀ deficiency solvent partners ਵਿੱਚ capital ratio ਅਨੁਸਾਰ ਵੰਡਦੇ ਹੋਏ।
- ਰੂਪਾਂਤਰਾਂ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ: insolvent partner ਦੀ estate ਤੋਂ ਅੰਸ਼ਕ ਵਸੂਲੀ, partners ਵੱਲੋਂ ਲਈਆਂ assets, ਅਤੇ Deficiency Account ਨਾਲ ਸਾਰੇ partners ਦੀ insolvency (creditors Realization A/c ਵਿੱਚ transfer ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ)।

ਵਿਸ਼ਾ 7: Piecemeal Payments

P1-C10-U10.6-T07 • Topic 7: Piecemeal Payments

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Section 6.7 ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰੋ: ਜਦੋਂ assets ਕਿਸਤਾਂ ਵਿੱਚ realize ਹੋਣ ਤਾਂ piecemeal distribution — Maximum Loss Method (6.7.1) ਅਤੇ Highest Relative Capital / Proportionate Capital Method (6.7.2), outside liabilities ਅਤੇ partners' loans ਕ੍ਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਚੁਕਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਹਰ ਕਿਸਤ ਵਿੱਚ ਭੁਗਤਾਨ ਦਾ ਕ੍ਰਮ: ਪਹਿਲਾਂ realization expenses ਲਈ provision, ਫਿਰ outside creditors (cash ਘੱਟ ਹੋਵੇ ਤਾਂ rateably) — partners ਦੇ ਜੀਵਨ-ਸਾਥੀਆਂ (SPOUSES) ਤੋਂ ਲਏ loans ਉੱਤੇ interest outside liability

ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ partners' loans (ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ interest), ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ capitals; ਵੰਡਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ reserves/undistributed profits capitals ਵਿੱਚ transfer ਕਰੋ ਅਤੇ fictitious assets write off ਕਰੋ।

Maximum Loss Method (6.7.1): ਹਰ ਕਿਸ਼ਤ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਭੁਗਤਾਨ ਮੰਨੋ — ਬਾਕੀ assets ਨੂੰ ਬੇਕਾਰ ਮੰਨ ਲਓ; maximum possible loss = ਕੁੱਲ capitals – ਉਪਲਬਧ cash, ਜੋ PROFIT SHARING ratio ਵਿੱਚ ਵੰਡ ਕੇ capitals ਵਿੱਚੋਂ ਘਟਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਕੋਈ notional debit balance ਬਾਕੀ partners ਉੱਤੇ capital ratio (Garner vs. Murray) ਜਾਂ PSR ਅਨੁਸਾਰ, ਜੇ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇ, write off ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਬਚੇ credit balances ਚੁਕਾਓ।

Highest Relative Capital / Proportionate Capital Method (6.7.2): ਹਰ capital ਨੂੰ profit share ਨਾਲ ਭਾਗ ਕਰੋ — ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟਾ ਭਜਨਫਲ base capital ਦਿੰਦਾ ਹੈ; base ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਵਿੱਚ hypothetical capitals ਅਤੇ hypothetical ਉੱਤੇ actual capital ਦੀ ਵਾਧੂ ਰਕਮ (EXCESS) ਦੀ ਗਣਨਾ ਕਰੋ (ਬਾਕੀ partners ਵਿੱਚ ਦੁਹਰਾਓ); ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ excess ਵਾਲੇ partner ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਭੁਗਤਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ capitals profit sharing ratio ਵਿੱਚ ਨਾ ਆ ਜਾਣ (capitals 15,000:18,000:9,000, PSR 2:2:1 → quotients 7,500/9,000/9,000, ਇਸ ਲਈ A ਨੂੰ ਕੁਝ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ B ਨੂੰ ₹3,000 ਅਤੇ C ਨੂੰ ₹1,500 ਮਿਲਦੇ ਹਨ)।

ਦੋਵੇਂ ਤਰੀਕੇ ਇੱਕੋ ਨਤੀਜੇ ਉੱਤੇ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਨ: ਅੰਤਿਮ capitals ਦਾ profit sharing ratio ਵਿੱਚ ਬਚਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਰ ਅਗਲਾ ਰੁਪਈਆ PSR ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; creditors, partners' loans ਅਤੇ ਹਰ partner ਦੀ capital ਲਈ ਕਿਸ਼ਤਵਾਰ columns ਵਾਲੀ Statement of Distribution of Cash ਪੇਸ਼ ਕਰੋ — ਮਿਆਰੀ 15-20 ਅੰਕਾਂ ਦਾ format।

ਪ੍ਰਯੋਗ (Application) ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੱਲ ਕਰੋ • 3 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

PQ 7.1 • PYQ 2018-Nov [4] (a) • Practical • 20M • Pg 662	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਅੱਖਾ
PQ 7.3 • PYQ 2021-Jan [3] (a) • Practical • 15M • Pg 668	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਅੱਖਾ
PQ 7.4 • MTP 2024-Apr [4] (a) • Practical • 10M • Pg 671 2x ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਅੱਖਾ

ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis) ਮਿਸ਼ਰਤ ਅੰਕੜਿਆਂ ਉੱਤੇ ਕੰਮ ਕਰੋ • 2 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- ਹਰ ਕਿਸ਼ਤ ਵਿੱਚ ਭੁਗਤਾਨ ਦੇ ਕ੍ਰਮ ਨੂੰ ਬਾਰੀਕੀ ਨਾਲ ਪਰਖੋ: ਪਹਿਲਾਂ realization expenses/provision, ਫਿਰ outside creditors (cash ਘੱਟ ਹੋਵੇ ਤਾਂ rateably), ਫਿਰ partners' loans (ਅਤੇ partners ਦੇ ਜੀਵਨ-ਸਾਥੀਆਂ ਤੋਂ ਲਏ loans ਉੱਤੇ interest outside liability ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ), ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ capitals।
- Maximum Loss Method ਵਿੱਚ ਹਰ ਕਿਸ਼ਤ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਮੰਨੋ: ਬਾਕੀ assets ਨੂੰ ਬੇਕਾਰ ਮੰਨੋ, maximum possible loss ਦੀ ਗਣਨਾ ਕਰੋ, ਉਸ ਨੂੰ profit sharing ratio ਵਿੱਚ ਵੰਡੋ, notional deficiency ਆਵੇ ਤਾਂ Garner vs. Murray ਲਾਗੂ ਕਰੋ, ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਬਚੇ balances ਚੁਕਾਓ।
- ਤਰੀਕਿਆਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਕਰੋ: ਦੋਵਾਂ ਵਿੱਚ partners ਦੀਆਂ ਅੰਤਿਮ capitals ਦਾ profit sharing ratio ਵਿੱਚ ਰਹਿਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ; ਸਵਾਲ ਦੀ ਮੰਗ ਅਨੁਸਾਰ ਤਰੀਕਾ ਚੁਣੋ।

PQ 7.2 • PYQ 2019-Nov [2] (a) • Practical • 15M • Pg 665	LEVEL II ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis)	ਅੱਖਾ
--	----------------------------------	------

ਸਿਰਜਣਾ (Synthesis) ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਅਖੀਰ ਤੱਕ ਤਿਆਰ ਕਰੋ — ਇਸ ਸੰਸਕਰਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ

- 15--20 ਅੰਕਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਲਈ ਪੂਰੀ Statement of Distribution of Cash ਪੱਕੀ ਕਰੋ: creditors, partners' loans ਅਤੇ ਹਰ partner ਦੀ capital ਲਈ ਕਿਸਤਵਾਰ columns।
- Highest Relative Capital Method ਵਿੱਚ: base capital ਲੱਭਣ ਲਈ capitals ਨੂੰ profit shares ਨਾਲ ਭਾਗ ਕਰੋ, hypothetical capitals ਅਤੇ excess capitals ਦੀ ਗਣਨਾ ਕਰੋ (ਬਾਕੀ partners ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੁਹਰਾਓ) --- ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ excess ਵਾਲੇ partner ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਚੁਕਾਓ ਜਦੋਂ ਤੱਕ capitals profit sharing ratio ਤੱਕ ਨਾ ਪਹੁੰਚ ਜਾਣ।
- ਵੰਡ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀਆਂ adjustments ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ: reserves/undistributed profits capitals ਵਿੱਚ transfer ਕਰੋ, fictitious assets write off ਕਰੋ, ਅਤੇ realization expenses ਲਈ ਵੱਖ ਰੱਖੀ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਰਕਮ ਵਰਗੀਆਂ contingencies ਸੰਭਾਲੋ।

ਵਿਸ਼ਾ 8: LLP ਦੀ Winding up — Winding up of a Limited Liability Partnership (LLP)

P1-C10-U10.6-T08 • Topic 8: Winding up of a Limited Liability Partnership (LLP)

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Section 6.8 ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰੋ: LLP ਦੀ winding up voluntary ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਾਂ Tribunal ਰਾਹੀਂ; ਉਹ ਛੇ ਹਾਲਾਤ ਯਾਦ ਕਰੋ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ Tribunal ਕਿਸੇ LLP ਨੂੰ wind up ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਢੰਗ (Modes): LLP ਦੀ winding up ਜਾਂ ਤਾਂ VOLUNTARY ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਾਂ TRIBUNAL ਰਾਹੀਂ, ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ wound up ਹੋਈ LLP dissolve ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ; LLPs ਦੀ winding up ਅਤੇ dissolution ਲਈ Central Government rules ਬਣਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

Tribunal ਦੇ ਛੇ ਆਧਾਰ (SM 6.8): (1) LLP wind up ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ; (2) 6 ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਲਈ ਉਸ ਦੇ partners 2 ਤੋਂ ਘੱਟ ਹਨ; (3) ਉਹ ਆਪਣੇ debts ਚੁਕਾਉਣ ਤੋਂ ਅਸਮਰੱਥ ਹੈ; (4) ਉਸ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਅਤੇ ਅਖੰਡਤਾ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ; (5) ਉਹ ਲਗਾਤਾਰ ਪੰਜ (FIVE) financial years ਲਈ Registrar ਕੋਲ Statements of Accounts and Solvency ਜਾਂ annual returns ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੀ ਹੈ; (6) Tribunal ਨੂੰ ਇਸ ਦੀ winding up ਨਿਆਂਸੰਗਤ ਅਤੇ ਬਰਾਬਰੀ ਵਾਲੀ (just and equitable) ਜਾਪਦੀ ਹੈ।

ਅੰਕੜਿਆਂ ਦੇ ਜਾਲ: ਸਹੀ ਅੰਕੜੇ ਲਿਖੋ — 2 partners / 6 ਮਹੀਨੇ, ਅਤੇ filing default ਦੇ ਲਗਾਤਾਰ 5 financial years ('three years' ਲਿਖਣਾ FALSE ਹੈ)।

ਯਾਦ (Remembering) ਜ਼ਬਾਨੀ ਯਾਦ ਕਰੋ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- Tribunal ਵੱਲੋਂ winding up ਦੇ ਆਧਾਰ ਯਾਦ ਕਰੋ: (1) LLP wind up ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ; (2) 6 ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਲਈ 2 ਤੋਂ ਘੱਟ partners; (3) ਆਪਣੇ debts ਚੁਕਾਉਣ ਤੋਂ ਅਸਮਰੱਥ; (4) ਭਾਰਤ ਦੀ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਅਤੇ ਅਖੰਡਤਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੰਮ ਕੀਤਾ; (5) ਲਗਾਤਾਰ 5 financial years ਲਈ Statements of Accounts and Solvency ਜਾਂ Annual Returns ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ; (6) Tribunal ਦੀ ਰਾਇ ਵਿੱਚ just and equitable।
- ਯਾਦ ਰੱਖੋ: winding up voluntary ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਾਂ Tribunal ਰਾਹੀਂ; LLPs ਦੀ winding up ਅਤੇ dissolution ਲਈ Central Government rules ਬਣਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

TQ 8.1 • PYQ 2020-Nov [6] (a) • Descriptive • 5M • Pg 674 **2x ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ** **LEVEL I**
ਯਾਦ (Remembering)

ਦਰਮਿਆਨਾ

ਸਮਝ (Understanding) ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- Filing-default ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ True/False ਜਾਲ: ਮਿਆਦ Statements of Accounts and Solvency ਜਾਂ Annual Returns ਦਾਖਲ ਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਲਗਾਤਾਰ ਪੰਜ (FIVE) financial years ਹੈ --- 'three consecutive years' ਦੱਸਣ ਵਾਲਾ ਕਥਨ FALSE ਹੈ।
- ਅਜਿਹੇ ਕਥਨਾਂ ਨੂੰ ਪਰਖਦੇ ਸਮੇਂ ਸਹੀ ਆਧਾਰ ਨਾਲ ਕਾਰਨ ਦੇ ਸਕੋ, ਸਹੀ ਸੰਖਿਆ ਲਿਖ ਕੇ (2 partners/6 ਮਹੀਨੇ; 5 financial years)।

TQ 8.2 • PYQ 2026-Jan [1] (a) (v) {C} • True/False • 2M • Pg 675

LEVEL I
ਸਮਝ (Understanding)

ਆਸਾਨ

ਵਿਸ਼ਾ 9: ਏਕੀਕ੍ਰਿਤ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ (Integrated Problems)

P1-C10-U10.6-T09 • Topic 9: Integrated Problems

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ ਇਕਾਈ 6 ਦੀਆਂ ਵਿਆਪਕ dissolution illustrations ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰੋ — ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ Realization Account, capital adjustments, partner insolvency ਅਤੇ fraud losses, partners ਵੱਲੋਂ ਲਈਆਂ assets, unrecorded items ਵਰਗੀਆਂ ਖਾਸ ਮੱਦਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਪੂਰਾ dissolution set: Realization A/c, Partners' Capital A/cs ਅਤੇ Cash/Bank A/c ਨੂੰ nil balances ਤੱਕ ਲੈ ਜਾਓ — Bank A/c ਦੇ totals ਹੱਲ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਦੇ ਹਨ; capitals ਦੇ ਅੰਤਿਮ settlement ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ realization profit/loss ਨੂੰ profit sharing ratio ਵਿੱਚ ਵੰਡੋ।

ਖਾਸ ਮੱਦਾਂ: partner ਵੱਲੋਂ ਸਹਿਮਤ ਮੁੱਲ ਉੱਤੇ ਲਈਆਂ assets — ਉਸ ਦੀ Capital ਨੂੰ Dr, Realization ਨੂੰ Cr; discount ਉੱਤੇ settle ਹੋਈਆਂ liabilities — Realization ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਚੁਕਾਈ ਰਕਮ ਨਾਲ Dr; partner ਵੱਲੋਂ ਸਹੇ/ਚੁਕਾਏ realization expenses — Realization ਨੂੰ Dr, ਉਸ ਦੀ Capital ਨੂੰ Cr; fraud/misappropriation ਪਤਾ ਲੱਗੇ — ਸੰਬੰਧਿਤ partner ਵਿਰੁੱਧ ਜਾਂ capitals ਰਾਹੀਂ write off ਕਰੋ; unrecorded assets ਅਤੇ liabilities Realization A/c ਰਾਹੀਂ ਲੰਘਾਓ।

ਸਮਾਂ ਪ੍ਰਬੰਧਨ (8-15 ਅੰਕ): ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਰੀਆਂ assets (cash ਅਤੇ fictitious items ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ) ਅਤੇ outside liabilities Realization A/c ਵਿੱਚ transfer ਕਰੋ, ਫਿਰ ਹਰ adjustment ਇੱਕ-ਇੱਕ ਕਰਕੇ ਨਿਪਟਾਓ, ਫਿਰ Section 48 ਦੇ ਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ partners' loans, capitals ਅਤੇ cash ਬੰਦ ਕਰੋ।

ਪ੍ਰਯੋਗ (Application) ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੱਲ ਕਰੋ • 2 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

PQ 9.1 • PYQ 2022-May [4] (a) • Practical • 15M • Pg 675

LEVEL II
ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)

ਔਖਾ

PQ 9.2 • PYQ 2024-Jun [3] (b) • Practical • 8M • Pg 678 **3x ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ**

LEVEL II
ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)

ਔਖਾ

ਸਿਰਜਣਾ (Synthesis) ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਅਖੀਰ ਤੱਕ ਤਿਆਰ ਕਰੋ — ਇਸ ਸੰਸਕਰਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ

- ਪੂਰੇ dissolution sets ਪੱਕੇ ਕਰੋ: Realization A/c, Partners' Capital A/cs ਅਤੇ Cash/Bank A/c ਨੂੰ nil balances ਤੱਕ, Bank A/c ਦੇ totals ਨਾਲ ਹੱਲ ਸਾਬਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।
- PQ-ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਉਲਝਣਾਂ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ: dissolution ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗੇ frauds (partners/profits ਵਿਰੁੱਧ write off), partners ਵੱਲੋਂ ਸਹਿਮਤ ਮੁੱਲ ਉੱਤੇ ਲਈਆਂ assets, discount ਉੱਤੇ settle ਹੋਈਆਂ liabilities, partner ਵੱਲੋਂ ਸਹੇ realization expenses, ਅਤੇ dishonoured/contingent items।
- 8--15 ਅੰਕਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚ ਸਮਾਂ ਸੰਭਾਲੋ: ਪਹਿਲਾਂ ਸਭ ਕੁਝ Realization A/c ਵਿੱਚ transfer ਕਰੋ, adjustments ਇੱਕ-ਇੱਕ ਕਰਕੇ ਨਿਪਟਾਓ, ਅਤੇ ਅੰਤਿਮ settlement ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ realization profit/loss ਨੂੰ profit sharing ratio ਵਿੱਚ ਵੰਡੋ।

ਅਧਿਆਇ 11

Company Accounts

Company Accounts

42 ਵਿਸ਼ੇ • 74 ਸ਼੍ਰੇਣੀਬੱਧ ਪ੍ਰਸ਼ਨ • ਮਹੱਤਤਾ: A

ICAI ਹੁਨਰ ਪ੍ਰੋਫਾਈਲ Level I 5–20% • Level II 80–95% — ਇਹ ਅਧਿਆਇ: ਪਰਚੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ

Level I — ਯਾਦ ਅਤੇ ਸਮਝ

7.8%

500 ਵਿੱਚੋਂ 39 ਅੰਕ

Level II — ਪ੍ਰਯੋਗ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ

92.2%

500 ਵਿੱਚੋਂ 461 ਅੰਕ

ਇਕਾਈ 11.1: Company Accounts ਦੀ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ (Introduction to Company Accounts)

Introduction to Company Accounts

P1-C11-U11.1 • ਮਹੱਤਤਾ D • ਅਧਿਆਇ ਵਿੱਚ Rank 6 • ਸ਼੍ਰੇਣੀ C • ਅਧਿਆਇ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ 2.7% • 2 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

ਵਿਸ਼ਾ 1: ਜਾਣ-ਪਛਾਣ (Introduction)

P1-C11-U11.1-T01 • Topic 1: Introduction

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ ਇਕਾਈ 1 (Introduction to Company Accounts) ਦੇ paras 1.2 ਅਤੇ 1.3 ਪੜ੍ਹੋ: Companies Act, 2013 ਅਧੀਨ company ਦਾ ਅਰਥ ਅਤੇ company ਦੀਆਂ ਗਿਆਰਾਂ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ separate legal entity, perpetual existence, limited liability ਅਤੇ common seal।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ Company (SM 1.2): Companies Act, 2013 ਅਧੀਨ ਬਣੀ ਅਤੇ incorporate ਹੋਈ entity, ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਪਿਛਲੇ company law ਅਧੀਨ ਬਣੀ ਅਤੇ register ਹੋਈ ਮੌਜੂਦਾ company; ਇੱਕ ਵਾਰ ਬਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ perpetual succession, ਵੱਖਰੇ ਨਾਮ ਅਤੇ common seal ਵਾਲੀ separate legal entity ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ members ਬਦਲਣ ਨਾਲ ਇਸ ਦੀ ਹੋਂਦ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ।

ਨਿਆਂਇਕ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾਵਾਂ (SM): Justice Marshal — “A corporation is an artificial being, invisible, intangible and existing only in the contemplation of law”; Lord Justice Hanay — “an artificial person created by law with a perpetual succession and a common seal”।

ਗਿਆਰਾਂ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ (para 1.3): (1) Incorporated association — Act ਅਧੀਨ registration ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ company ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ (2) Separate legal entity — ਆਪਣੇ incorporated ਨਾਮ ਨਾਲ contract ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਮੁਕੱਦਮਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਉੱਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ (3) Perpetual existence — ਮੌਤ, insolvency ਜਾਂ

members ਦੀ ਤਬਦੀਲੀ ਇਸ ਉੱਤੇ ਅਸਰ ਨਹੀਂ (NOT) ਪਾਉਂਦੀ (4) Common seal (5) Limited liability — ਸਿਰਫ਼ shares ਉੱਤੇ ਅਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਰਕਮ ਤੱਕ; fully paid-up shares ਦਾ ਅਰਥ ਹੋਰ ਕੋਈ liability ਨਹੀਂ (6) ownership ਅਤੇ management ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰ (7) Citizen ਨਹੀਂ — ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੋਂਦ ਹੈ ਪਰ citizenship ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ (8) Shares ਦੀ transferability (private company ਵਿੱਚ ਪਾਬੰਦੀ) (9) Books ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ (10) chartered accountants ਦੁਆਰਾ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ audit (11) Articles ਅਨੁਸਾਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ।

Common seal ਹੁਣ ਵਿਕਲਪਿਕ: ਜਿਨ੍ਹਾਂ documents ਉੱਤੇ seal ਲੋੜੀਂਦੀ ਸੀ (bills of exchange, share certificates ਆਦਿ), ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਇਸ ਦੀ ਥਾਂ ਦੇ directors ਜਾਂ ਇੱਕ director ਅਤੇ ਇੱਕ company secretary ਦਸਤਖਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ; ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ register ਹੋਈ ਹਰ company ਲਈ Registrar ਤੋਂ ਵਿਲੱਖਣ Corporate Identification Number (CIN) ਲੈਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ।

ਸਮਝ (Understanding) ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- Company ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਬਾਰੇ True/False statements ਨੂੰ ਕਾਰਨਾਂ ਸਹਿਤ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣੋ --- ਜਿਵੇਂ perpetual existence: company ਆਪਣੇ members ਤੋਂ ਸੁਤੰਤਰ ਹੋਂਦ ਰੱਖਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਮੌਤ, insolvency ਜਾਂ members ਦੀ ਤਬਦੀਲੀ ਇਸ ਦੀ ਹੋਂਦ ਉੱਤੇ ਅਸਰ ਨਹੀਂ (NOT) ਪਾਉਂਦੀ (True)।
- Separate legal entity ਸਮਝਾਓ: company ਆਪਣੇ ਨਾਮ ਨਾਲ contract ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਮੁਕੱਦਮਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਉੱਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ; ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਇਆ artificial legal person ਹੈ ਪਰ citizen ਨਹੀਂ।
- Limited liability ਨੂੰ shares ਉੱਤੇ unpaid ਰਕਮ ਨਾਲ ਜੋੜੋ --- fully paid-up shares ਦੇ holder ਦੀ ਹੋਰ ਕੋਈ liability ਨਹੀਂ।
- ਆਮ ਜਾਲ: 'every public company is a listed company' False ਹੈ; ਇਹ ਵੀ ਨੋਟ ਕਰੋ ਕਿ common seal ਹੁਣ ਵਿਕਲਪਿਕ ਹੈ (ਦੋ directors ਜਾਂ ਇੱਕ director + company secretary ਦਸਤਖਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ)।

TQ 1.1 • PYQ 2019-Nov [1] (a) (vi) {C} • True/False • 2M • Pg 682 5× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ

LEVEL I
ਸਮਝ (Understanding)

ਆਸਾਨ

ਵਿਸ਼ਾ 2: Company ਦਾ ਅਰਥ (Meaning of Company)

P1-C11-U11.1-T02 • Topic 2: Meaning of Company

ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ — ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੋਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ • ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ §1.2 ਪੜ੍ਹੋ: ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਉਤਪਤੀ, Companies Act ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ Justice Marshal ਤੇ Lord Justice Hanay ਦੀਆਂ ਨਿਆਂਇਕ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾਵਾਂ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਅਰਥ: ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ company ਉਹ ਹੈ ਜੋ Companies Act, 2013 ਅਧੀਨ ਬਣੀ ਅਤੇ incorporate ਹੋਈ ਹੋਵੇ, ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਪਿਛਲੇ company law ਅਧੀਨ register ਹੋਈ ਮੌਜੂਦਾ company — ਇੱਕ ਵਾਰ ਬਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ perpetual succession, ਵੱਖਰੇ ਨਾਮ ਅਤੇ common seal ਵਾਲੀ separate legal entity ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਉੱਤੇ members ਬਦਲਣ

ਦਾ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ; capital ਆਮ ਤੌਰ ਉੱਤੇ transferable shares ਦੀ ਬਣੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ members ਦੀ liability limited ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਨਿਆਂਇਕ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾਵਾਂ: Justice Marshal — “A corporation is an artificial being, invisible, intangible and existing only in the contemplation of law”; Lord Justice Hanay — “an artificial person created by law with a perpetual succession and a common seal”; ਸਾਂਝਾ ਸੂਤਰ — ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਮਕਸਦ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਵੱਖਰੀ body ਵਜੋਂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਸਮੂਹ।

ਵਿਸ਼ਾ 3: Company ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ (Salient Features of a Company)

P1-C11-U11.1-T03 • Topic 3: Salient Features of a Company

ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ — ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੋਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ • ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Company ਦੀਆਂ ਗਿਆਰਾਂ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵਾਲਾ §1.3 ਪੜ੍ਹੋ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਗਿਆਰਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ: (1) incorporated association — ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾਲ ਬਣੀ, ਇੱਕ artificial legal person; (2) separate legal entity — ਆਪਣੇ ਨਾਮ ਨਾਲ contract ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਮੁਕੱਦਮਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਉੱਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ; (3) ਮੌਤ/insolvency/members ਦੀ ਤਬਦੀਲੀ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ perpetual existence; (4) common seal — ਹੁਣ ਵਿਕਲਪਿਕ, documents ਉੱਤੇ ਇਸ ਦੀ ਥਾਂ ਦੇ directors ਜਾਂ ਇੱਕ director ਅਤੇ ਇੱਕ company secretary ਦਸਤਖਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ; ਹਰ ਭਾਰਤੀ company ਨੂੰ ਵਿਲੱਖਣ Corporate Identification Number (CIN) ਮਿਲਦਾ ਹੈ; (5) limited liability — shareholder ਸਿਰਫ਼ allot ਹੋਏ shares ਉੱਤੇ ਸਹਿਮਤ ਰਕਮ ਤੱਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ, fully paid-up ਹੋਣ ਉੱਤੇ ਹੋਰ ਕੋਈ liability ਨਹੀਂ।

ਅੱਗੇ ਜਾਰੀ: (6) ownership ਅਤੇ management ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰ; (7) citizen ਨਹੀਂ — ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੋਂਦ ਹੈ ਪਰ citizenship ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ; (8) shares ਦੀ transferability (private companies ਪਾਬੰਦੀ ਲਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ); (9) ਨਿਰਧਾਰਤ books ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ, ਨਾ ਕਰਨ ਉੱਤੇ penalties; (10) Board ਦੀ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ ਉੱਤੇ shareholders ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੁਕਤ chartered accountants ਵੱਲੋਂ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ audit; (11) Articles, meetings ਅਤੇ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ reports ਰਾਹੀਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਦਾ shareholders ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ।

ਵਿਸ਼ਾ 4: Companies ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ (Types of Companies)

P1-C11-U11.1-T04 • Topic 4: Types of Companies

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ para 1.4 ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰੋ: Companies Act, 2013 ਅਧੀਨ ਬਾਰਾਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀਆਂ companies, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ section numbers ਸਮੇਤ — Government (Sec 2(45), ≥51% paid-up capital), Foreign (2(42)), Private (2(68)), Public (2(71)), One Person (2(62)), Small (2(85)), Listed (2(52)), Unlimited, shares/guarantee ਦੁਆਰਾ limited, Holding ਅਤੇ Subsidiary companies।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਬਾਰਾਂ ਕਿਸਮਾਂ (para 1.4): Government 2(45) • Foreign 2(42) • Private 2(68) • Public 2(71) • One Person 2(62) • Small 2(85) • Listed 2(52) • Unlimited 2(92) • limited by shares 2(22) • limited by guarantee 2(21) • Holding 2(46) • Subsidiary 2(87) — ਸਾਰੀਆਂ Companies Act, 2013 ਦੀਆਂ।

Government company (Sec 2(45)): paid-up share capital ਦਾ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 51% Central Government ਅਤੇ/ਜਾਂ ਇੱਕ ਜਾਂ ਵੱਧ State Governments ਕੋਲ ਹੋਵੇ, ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ company ਦੀ subsidiary ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ; **Foreign (2(42)):** ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ incorporate ਹੋਈ, ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ place of business ਰੱਖਦੀ ਹੋਵੇ (ਖੁਦ, agent ਰਾਹੀਂ ਜਾਂ electronic mode ਵਿੱਚ) ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕੋਈ business activity ਚਲਾਉਂਦੀ ਹੋਵੇ।

Private 2(68) ਬਨਾਮ Public 2(71): private company ਆਪਣੇ articles ਰਾਹੀਂ (i) shares transfer ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਉੱਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾਉਂਦੀ ਹੈ (ii) members ਨੂੰ 200 ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ (ਮੌਜੂਦਾ ਅਤੇ ਸਾਬਕਾ employee-members ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ; joint holders ਇੱਕ ਗਿਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ) ਅਤੇ (iii) securities ਲਈ public ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੱਦੇ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਕਰਦੀ ਹੈ; public company ਬਸ ਉਹ ਹੈ ਜੋ private ਨਹੀਂ — public company ਦੀ subsidiary ਨੂੰ public ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਆਪਣੇ articles ਅਨੁਸਾਰ private ਹੋਵੇ; ਹੁਣ ਕਿਸੇ ਲਈ ਵੀ minimum paid-up capital ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਹੀਂ।

Listed 2(52) ਅਤੇ Small 2(85): listed company ਦੀਆਂ securities ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ (ANY) ਕਿਸੇ ਵੀ (ANY) recognised stock exchange ਉੱਤੇ listed ਹੁੰਦੀ ਹੈ — unlisted company public ਜਾਂ private ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ listed public company unlisted ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਵੀ public company ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ; small company ਉਹ non-public company ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ paid-up capital ₹4 ਕਰੋੜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ (AND) turnover (ਪਿਛਲਾ FY) ₹40 ਕਰੋੜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਾ ਹੋਵੇ, holding/subsidiary companies, Sec 8 companies ਅਤੇ ਕਿਸੇ special Act ਅਧੀਨ bodies ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ।

Holding-Subsidiary (2(46)/2(87)): subsidiary ਉਹ company ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ holding company Board ਦੀ ਬਣਤਰ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਦੀ ਹੈ (ਸਾਰੇ ਜਾਂ ਬਹੁਗਿਣਤੀ directors ਨੂੰ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਜਾਂ ਹਟਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ) ਜਾਂ (OR) ਇਕੱਲੀ ਜਾਂ ਆਪਣੀਆਂ subsidiaries ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਕੁੱਲ share capital ਦੇ ਅੱਧੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨੂੰ ਵਰਤਦੀ/ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਦੀ ਹੈ — subsidiaries ਰਾਹੀਂ ਅਸਿੱਧਾ ਕੰਟਰੋਲ ਵੀ ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; **ਹੋਰ:** OPC 2(62) ਦਾ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ member ਹੁੰਦਾ ਹੈ; unlimited company 2(92) ਵਿੱਚ members ਦੀ liability ਦੀ ਕੋਈ ਸੀਮਾ ਨਹੀਂ; company limited by guarantee 2(21) — liability ਉਸ ਰਕਮ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਜੋ members winding up ਸਮੇਂ ਯੋਗਦਾਨ ਦੇਣ ਦਾ ਵਚਨ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਸਮਝ (Understanding) ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- Listed company (Sec 2(52)) ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਉਹ company ਜਿਸ ਦੀਆਂ securities ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ (ANY) ਕਿਸੇ ਵੀ (ANY) recognised stock exchange ਉੱਤੇ listed ਹੋਵੇ --- ਸਿਰਫ਼ equity shares ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਸਿਰਫ਼ NSE ਨਹੀਂ; ਇਸ ਨੂੰ ਇੱਕ exchange ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ statement False ਹੈ।
- ਹਰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ-ਆਧਾਰਿਤ True/False ਲਈ ਕਾਰਨ ਤਿਆਰ ਰੱਖੋ: private company members ਨੂੰ 200 ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ transfer ਉੱਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾਉਂਦੀ ਹੈ; public company ਉਹ ਹੈ ਜੋ private ਨਹੀਂ; unlisted company public ਜਾਂ private ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।
- ਸੀਮਾਵਾਂ ਯਾਦ ਰੱਖੋ: Government company ਵਿੱਚ $\geq 51\%$ ਸਰਕਾਰੀ holding; small company (public ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ) paid-up capital $\leq$ ₹4 ਕਰੋੜ ਅਤੇ turnover $\leq$ ₹40 ਕਰੋੜ; subsidiary --- holding company Board ਦੀ ਬਣਤਰ ਜਾਂ ਕੁੱਲ share capital ਦੇ ਅੱਧੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਦੀ ਹੈ।

TQ 4.1 • RTP 2023-Jun [1] (viii) • True/False • --- • Pg 683 2x ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ

LEVEL I
ਸਮਝ (Understanding)

ਆਸਾਨ

ਵਿਸ਼ਾ 5: Books of Account ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ (Maintenance of Books of Account)

P1-C11-U11.1-T05 • Topic 5: Maintenance of Books of Account

ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ — ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੋਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ • ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ**ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ** Companies Act, 2013 ਦੀ Section 128 ਬਾਰੇ §1.5 ਪੜ੍ਹੋ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

Section 128: ਹਰ company ਲਈ ਆਪਣੇ registered office ਵਿੱਚ ਹਰ financial year ਲਈ books of account, ਹੋਰ ਸੰਬੰਧਿਤ books and papers ਅਤੇ financial statement ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਰੱਖਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ, ਜੋ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ (branch offices ਸਮੇਤ) ਦਾ true and fair view ਦੇਣ ਅਤੇ registered office ਤੇ branches ਦੇ transactions ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨ; books accrual basis ਉੱਤੇ ਅਤੇ double entry system ਅਨੁਸਾਰ ਰੱਖਣੀਆਂ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ; ਨਿਰਧਾਰਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ books electronic mode ਵਿੱਚ ਵੀ ਰੱਖੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

ਵਿਸ਼ਾ 6: Financial Statements ਦੀ ਤਿਆਰੀ (Preparation of Financial Statements)

P1-C11-U11.1-T06 • Topic 6: Preparation of Financial Statements

ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ — ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੋਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ • ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ**ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ** §1.6 ਪੜ੍ਹੋ: Section 129, Section 2(40) ਦੇ components ਅਤੇ Schedule III ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ Divisions।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

Section 129: financial statements ਲਈ true and fair view ਦੇਣਾ, notified accounting standards ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨਾ ਅਤੇ Schedule III ਦੇ form ਵਿੱਚ ਹੋਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ; Board of Directors ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਰ annual general meeting ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ।

Components — Sec 2(40): (i) balance sheet, (ii) profit and loss account (not-for-profit ਗਤੀਵਿਧੀ ਲਈ income and expenditure account), (iii) cash flow statement, (iv) ਜੇ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇ ਤਾਂ statement of changes in equity, (v) explanatory notes; One Person Company, small company ਅਤੇ dormant company cash flow statement ਛੱਡ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

Schedule III: Part I — Balance Sheet format, Part II — Statement of Profit and Loss; Accounting Standards ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ companies ਲਈ Division I, Ind AS ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਲਈ Division II, Ind AS

ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ NBFCs ਲਈ Division III; insurance, banking ਅਤੇ electricity companies ਉੱਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ Acts ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਇਕਾਈ 11.2: Shares ਦਾ Issue, Forfeiture ਅਤੇ Re-Issue (Issue, Forfeiture and Re-Issue of Shares)

Issue, Forfeiture and Re-Issue of Shares

P1-C11-U11.2 • ਮਹੱਤਤਾ A • ਅਧਿਆਇ ਵਿੱਚ Rank 1 • ਸ਼੍ਰੇਣੀ A • ਅਧਿਆਇ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ 37.8% • 28 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

ਵਿਸ਼ਾ 1: ਜਾਣ-ਪਛਾਣ (Introduction)

P1-C11-U11.2-T01 • Topic 1: Introduction

ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ — ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੋਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ • ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ §2.1 ਪੜ੍ਹੋ: ਸੰਗਠਨ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰੂਪਾਂ ਵਿੱਚ capital ਜੁਟਾਉਣਾ ਅਤੇ corporate form ਕਿਉਂ ਉੱਭਰਿਆ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਰੂਪ ਅਨੁਸਾਰ capital: sole-proprietorship — proprietor ਦੀ capital, unlimited liability; partnership — partners ਦੀ capital, unlimited liability ਅਤੇ members ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਸੀਮਿਤ ਹੋਣ ਕਾਰਨ capital ਵੀ ਸੀਮਿਤ; company — shareholders ਤੋਂ share capital, liability ਰੱਖੇ ਗਏ shares ਦੀ issue price ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ।

Company ਦਾ ਉਭਾਰ: ਉਦਯੋਗਿਕ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਨਾਲ capital ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਬਹੁਤ ਵਧ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਤਕਨੀਕੀ ਰਫ਼ਤਾਰ ਨਾਲ ਅਸਫਲਤਾ ਦਾ ਜੋਖਮ ਵਧਿਆ; non-corporate entities ਵਧੀ ਹੋਈ capital ਅਤੇ ਜੋਖਮ ਦੇ ਦਬਾਅ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਹਿ ਸਕੀਆਂ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ corporate form of organisation ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਆਇਆ।

ਵਿਸ਼ਾ 2: Share Capital

P1-C11-U11.2-T02 • Topic 2: Share Capital

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ para 2.2 ਪੜ੍ਹੋ: share ਅਤੇ share capital ਦਾ ਅਰਥ, ਅਤੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ — authorised/nominal, issued, subscribed, called-up, paid-up ਅਤੇ reserve capital (Sec 65) — ਨਾਲ ਹੀ Notes to Accounts ਵਿੱਚ share capital ਦਾ disclosure।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

Share (SM 2.2): ਕੁੱਲ capital ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਰਕਮ ਦੀਆਂ ਕਈ ਛੋਟੀਆਂ ਅਵੰਡ units ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਹਰ unit ਇੱਕ share ਹੈ; certificate ਉੱਤੇ ਛਪੀ ਨਿਸ਼ਚਿਤ value nominal/par/face value ਹੈ, ਪਰ issue price ਵੱਖਰੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ;

shareholder ਦੀ liability ਹਾਸਲ ਕੀਤੇ shares ਦੀ issue price ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਹੈ।

ਛੇ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ: Authorised/Nominal (Memorandum ਦੀ Capital Clause ਅਨੁਸਾਰ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ) • Issued (cash ਲਈ ਜਾਂ cash ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ consideration ਲਈ ਜਾਰੀ ਭਾਗ; ਬਾਕੀ Unissued, balance sheet ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ) • Subscribed (issued capital ਦਾ ਉਹ ਭਾਗ ਜਿਸ ਲਈ apply ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ allot ਹੋਇਆ) • Called-up (issue price ਦਾ ਮੰਗਿਆ ਗਿਆ ਭਾਗ; ਬਾਕੀ Uncalled) • Paid-up (called-up ਘਟਾਓ calls-in-arrears) • Reserve capital (Sec 65 — subscribed uncalled capital ਜੋ resolution ਰਾਹੀਂ ਸਿਰਫ winding up ਸਮੇਂ call ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ)।

ਲੜੀ: Authorised = Issued + Unissued; Called-up = Paid-up + Calls-in-arrears – Calls-in-advance; Notes to Accounts ਵਿੱਚ ਹਰ ਪਰਤ disclose ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪਰ balance-sheet ਦੇ total ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ (ONLY) paid-up capital (called-up ਘਟਾਓ unpaid calls) ਗਿਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

Reserve Capital ਬਨਾਮ Capital Reserve (ਜਾਲ): reserve capital ਉਹ uncalled share capital ਹੈ ਜੋ ਸਿਰਫ liquidation ਸਮੇਂ call ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ; capital reserve, Reserves and Surplus ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ, ਸਿਰਫ capital profits ਵਿੱਚੋਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ dividend ਐਲਾਨਣ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਸਮਝ (Understanding) ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- True/False ਦਾ ਕਾਰਨਾਂ ਸਹਿਤ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣੇ: preference shareholder ਉਸੇ company ਦੇ equity shares ਵੀ ਰੱਖ ਸਕਦਾ ਹੈ (CAN) --- ਕੋਈ ਰੋਕ ਨਹੀਂ; statement False ਹੈ।
- ਲੜੀ ਸਮਝਾਓ: Authorised = Issued + Unissued; Called-up = Paid-up + Calls-in-arrears; balance sheet ਦੇ total ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ paid-up capital ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
- Reserve Capital (ਸਿਰਫ winding up ਸਮੇਂ call ਹੋਣਯੋਗ uncalled capital) ਨੂੰ Capital Reserve (capital profits ਤੋਂ ਬਣਿਆ Reserves and Surplus ਦਾ ਹਿੱਸਾ) ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਰੋ --- ਇੱਕ ਮਨਪਸੰਦ ਜਾਲ।

TQ 2.1 • PYQ 2021-Jul [1] (a) (iv) {C} • True/False • 2M • Pg 687 **3x ਪੁੱਛਿਆ** **LEVEL I**
ਗਿਆ ਸਮਝ (Understanding)

ਆਸਾਨ

ਵਿਸ਼ਾ 3: Shares ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ (Types of Shares)

P1-C11-U11.2-T03 • Topic 3: Types of Shares

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ para 2.3 ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰੋ: preference shares (Sec 43) ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਠ ਕਿਸਮਾਂ — cumulative/non-cumulative, participating/non-participating, redeemable/non-redeemable, convertible/non-convertible — ਬਨਾਮ equity shares ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ rights।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

Preference shares (Sec 43): (a) ਨਿਸ਼ਚਿਤ rate ਉੱਤੇ dividend ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਅਤੇ (b) winding up ਸਮੇਂ capital ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਵਿੱਚ ਯਕੀਨੀ preferential rights; holders ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਵੀ (NO) voting rights ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੇ; irredeemable preference shares ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਹੈ — issue ਤੋਂ 20 ਸਾਲ ਅੰਦਰ redemption (20 ਸਾਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਿਰਫ)

ਨਿਰਧਾਰਤ infrastructure projects ਲਈ, Sec 55)।

Defaults (ਕਾਰਨ ਸਹਿਤ T/F): ਜਦ ਤੱਕ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਹੋਰ ਨਾ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ, preference shares cumulative, non-participating ਅਤੇ non-convertible ਹੁੰਦੇ ਹਨ; ਜੇ cumulative preference dividend ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 2 ਸਾਲ ਤੋਂ arrears ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ holders general meeting ਵਿੱਚ ਹਰ (EVERY) resolution ਉੱਤੇ vote ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਅੱਠ ਕਿਸਮਾਂ: cumulative (ਅਦਾ ਹੋਣ ਤੱਕ dividend ਇਕੱਠਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ; arrears ਵੱਖਰੇ disclose ਹੁੰਦੇ ਹਨ) / non-cumulative (ਉਸ ਸਾਲ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖਤਮ) • participating (surplus profits ਵਿੱਚ ਅਤੇ equity ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ winding-up surplus ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ) / non-participating • redeemable (Sec 55 ਅਨੁਸਾਰ ਵਾਪਸ ਕਰਨਯੋਗ) / non-redeemable • convertible (issue terms ਅਨੁਸਾਰ equity ਵਿੱਚ ਬਦਲਣ ਦਾ holder ਦਾ ਵਿਕਲਪ) / non-convertible।

Equity shares: ਉਹ shares ਜੋ preference shares ਨਹੀਂ ਹਨ — dividend ਜਾਂ capital ਵਾਪਸੀ ਦਾ ਕੋਈ preferential right ਨਹੀਂ; dividend rate ਬਦਲਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ Board policy ਅਤੇ preference rights ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਚੇ profits ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਕਰਦਾ ਹੈ; voting rights ਹੁੰਦੇ ਹਨ; dividend/voting ਬਾਰੇ differential rights ਵਾਲੀ equity ਨਿਰਧਾਰਤ rules ਅਧੀਨ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੈ।

ਸਮਝ (Understanding) ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- Preference shareholders ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ ਉੱਤੇ voting rights ਨਹੀਂ (NOT) ਮਿਲਦੇ --- ਇਸ ਲਈ 'non-participating preference shareholders enjoy voting rights' False ਹੈ; ਅਪਵਾਦ: cumulative preference dividend 2+ ਸਾਲ ਤੋਂ arrears ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਹਰ resolution ਉੱਤੇ voting rights ਮਿਲਦੇ ਹਨ।
- Defaults ਕਾਰਨ ਸਹਿਤ ਦੱਸੋ: ਜਦ ਤੱਕ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਹੋਰ ਨਾ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ, preference shares cumulative, non-participating ਅਤੇ non-convertible ਹੁੰਦੇ ਹਨ।
- ਜਾਣੋ ਕਿ irredeemable preference shares ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਹੈ; 20 ਸਾਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ redemption ਸਿਰਫ਼ ਨਿਰਧਾਰਤ infrastructure projects ਲਈ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੈ (Sec 55)।
- Equity shares ਨਾਲ ਤੁਲਨਾ ਕਰੋ: dividend ਜਾਂ capital ਵਾਪਸੀ ਦਾ ਕੋਈ preferential right ਨਹੀਂ, Board ਦੁਆਰਾ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ ਕੀਤਾ ਬਦਲਵਾਂ dividend, voting rights ਨਾਲ ਜੁੜੇ, ਅਤੇ ਨਿਰਧਾਰਤ rules ਅਧੀਨ differential-rights equity ਮਨਜ਼ੂਰ।

PQ 3.1 • PYQ 2021-Dec [1] (a) (iv) {C} • True/False • 2M • Pg 687 2x ਪੁੱਛਿਆ **LEVEL I**

ਸਮਝ (Understanding)

ਆਸਾਨ

ਵਿਸ਼ਾ 4: Cash ਲਈ Shares ਦਾ Issue (Issue of Shares for Cash)

P1-C11-U11.2-T04 • Topic 4: Issue of Shares for Cash

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ paras 2.4--2.5 ਪੜ੍ਹੋ: prospectus ਰਾਹੀਂ issue ਦੀ ਵਿਧੀ, minimum subscription (SEBI ਅਨੁਸਾਰ 90%), application/allotment/call instalments, ਅਤੇ full, under ਅਤੇ over subscription ਲਈ journal entries।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਵਿਧੀ: public company prospectus ਜਾਰੀ ਕਰਦੀ ਹੈ; issue price instalments ਵਿੱਚ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ — application, allotment, first call ... final call; minimum subscription ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ allotment ਨਹੀਂ; **Sec 39:** application money NOMINAL (face) value ਦਾ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 5%; **SEBI:** ਘੱਟੋ-ਘੱਟ application money ISSUE price ਦਾ 25%, ਅਤੇ minimum subscription offer ਦਾ 90% — 90% ਨਾ ਮਿਲਣ ਉੱਤੇ closure ਤੋਂ 15 ਦਿਨਾਂ ਅੰਦਰ ਸਾਰੀ application money refund ਕਰਨੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ (underwritten issue ਲਈ 70 ਦਿਨ)।

Pro-forma entries: Dr. Bank / Cr. Share Application (ਪੈਸਾ ਪ੍ਰਾਪਤ); Dr. Share Application / Cr. Share Capital (allotment ਉੱਤੇ); Dr. Share Allotment / Cr. Share Capital (allotment due) ਫਿਰ Dr. Bank / Cr. Share Allotment; ਹਰ call — Dr. Share Call / Cr. Share Capital (due), Dr. Bank / Cr. Share Call; ਹਰ ਰਕਮ = shares ਦੀ ਗਿਣਤੀ $\times$ ਪ੍ਰਤੀ share instalment rate।

Combined account variant: Dr. Bank / Cr. Share Application and Allotment A/c; allotment ਉੱਤੇ ਕੁੱਲ application ਅਤੇ allotment money ਨਾਲ Dr. Share Application and Allotment / Cr. Share Capital; ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਉੱਤੇ Dr. Bank / Cr. Share Application and Allotment।

Under-subscription: applications offer ਕੀਤੇ shares ਤੋਂ ਘੱਟ — ਉਹੀ date-wise entries ਕਰੋ ਪਰ ਸਾਰੀਆਂ (ALL) ਰਕਮਾਂ ਅਸਲ ਵਿੱਚ applied/allotted shares ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਕਰੋ (ਜਿਵੇਂ 43,000 ਜਾਰੀ ਵਿੱਚੋਂ 40,000); allotment ਸਿਰਫ਼ ਤਦ valid ਹੈ ਜੇ minimum subscription ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਹੋਵੇ; unpaid ਰਕਮਾਂ — ਕੁੱਲ due ਨਾਲ Dr. Bank + Dr. Calls-in-Arrears / Cr. Share Allotment (ਜਾਂ Call) A/c।

ਸਮਝ (Understanding) ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- Sec 39: application money NOMINAL (face) value ਦਾ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 5% ਹੋਣੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ; SEBI ISSUE price ਦਾ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 25% ਮੰਗਦਾ ਹੈ --- 25% ਨੂੰ Sec 39 ਦੀ ਸੀਮਾ ਦੱਸਣ ਵਾਲੀ statement False ਹੈ।
- Calls-in-arrears ਉੱਤੇ interest shareholder ਦੁਆਰਾ (BY) company ਨੂੰ (TO) ਦੇਣਯੋਗ ਹੈ (Table F ਅਨੁਸਾਰ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ 10%); company ਸਿਰਫ਼ calls-in-advance ਉੱਤੇ interest ਦਿੰਦੀ ਹੈ --- ਇਸ ਉਲਟਾਅ ਵਾਲੇ ਜਾਲ ਤੋਂ ਸਾਵਧਾਨ ਰਹੋ।

TQ 4.1 • PYQ 2026-May [1] (a) (iv) {C} • True/False • 2M • Pg 688

LEVEL I
ਸਮਝ (Understanding)

ਆਸਾਨ

ਪ੍ਰਯੋਗ (Application) ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- ਪੂਰੇ journal-entry ਚੱਕਰ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ: application ਪ੍ਰਾਪਤ $\rightarrow$ capital ਵਿੱਚ transfer $\rightarrow$ allotment due/received $\rightarrow$ ਹਰ call due/received, ਰਕਮਾਂ ਨੂੰ shares $\times$ instalment rate ਵਜੋਂ ਗਿਣਦੇ ਹੋਏ।
- Under-subscription ਨੂੰ ਸੰਭਾਲੋ (ਸਾਰੀਆਂ entries ਅਸਲ ਵਿੱਚ allot ਹੋਏ shares ਉੱਤੇ, ਜਿਵੇਂ 43,000 ਜਾਰੀ ਵਿੱਚੋਂ 40,000) ਅਤੇ unpaid ਰਕਮਾਂ Calls-in-Arrears A/c ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕਰੋ।
- Date-wise entries (allotment, ਖਾਸ ਤਾਰੀਖਾਂ ਉੱਤੇ calls) ਅਤੇ ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਤ ਦੀਆਂ closing entries ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ, ਜਿੱਥੇ ਤਾਰੀਖਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹੋਣ ਉੱਥੇ calls-in-arrears/advance ਉੱਤੇ interest ਸਮੇਤ।

PQ 4.1 • RTP 2022-May [17] • Practical • --- • Pg 688 5 $\times$ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ

LEVEL II
ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)

ਦਰਮਿਆਨਾ

ਵਿਸ਼ਾ 5: Shares ਦੀ Subscription (Subscription of Shares)

P1-C11-U11.2-T05 • Topic 5: Subscription of Shares

ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ — ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੋਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Illustrations 2-4 ਸਮੇਤ \$2.5 ਪੜ੍ਹੋ: full, under ਅਤੇ over subscription ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ entries।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

Full subscription: offer ਕੀਤੇ shares = subscribe ਹੋਏ shares; entries — application ਪ੍ਰਾਪਤ: Dr. Bank / Cr. Share Application A/c; allotment ਉੱਤੇ: Dr. Share Application / Cr. Share Capital; allotment due: Dr. Share Allotment / Cr. Share Capital; allotment ਪ੍ਰਾਪਤ: Dr. Bank / Cr. Share Allotment; call due: Dr. Share Call / Cr. Share Capital, ਫਿਰ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਉੱਤੇ Dr. Bank / Cr. Share Call।

Under subscription: apply ਕੀਤੇ shares offer ਕੀਤੇ shares ਤੋਂ ਘੱਟ — entries ਉਹੀ, ਪਰ ਰਕਮਾਂ ਅਸਲ ਵਿੱਚ apply ਅਤੇ allot ਹੋਏ shares ਉੱਤੇ ਗਿਣੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ; allotment ਸਿਰਫ਼ ਤਦ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਦ minimum subscription ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ।

Over subscription: ਕੁਝ applications ਰੱਦ (Dr. Share Application A/c / Cr. Bank — refund) ਅਤੇ ਬਾਕੀਆਂ ਨੂੰ ਅੰਸ਼ਕ (pro-rata) allot — ਵਾਧੂ application money adjust ਹੁੰਦੀ ਹੈ: Dr. Share Application A/c / Cr. Share Allotment A/c, Cr. Calls-in-Advance A/c, Cr. Bank (ਵਾਧੂ refund)।

ਵਿਸ਼ਾ 6: Discount ਉੱਤੇ ਜਾਰੀ Shares (Shares Issued at Discount)

P1-C11-U11.2-T06 • Topic 6: Shares Issued at Discount

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ para 2.6 ਅਤੇ Companies Act, 2013 ਦੀ Section 53 ਪੜ੍ਹੋ: discount ਉੱਤੇ shares ਦੇ issue ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਅਤੇ sweat-equity ਅਪਵਾਦ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਅਰਥ: nominal/par value ਤੋਂ ਘੱਟ ਉੱਤੇ issue; issue price ਉੱਤੇ nominal value ਦਾ ਵਾਧਾ = discount (₹100 ਦਾ share ₹98 ਉੱਤੇ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ 2% discount ਹੈ)।

Sec 53: company shares discount ਉੱਤੇ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ (CANNOT) — ਅਜਿਹਾ ਹਰ issue void ਹੈ ਅਤੇ company ਨੂੰ fine ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ; ਇੱਕੋ-ਇੱਕ ਅਪਵਾਦ: know-how, intellectual-property rights ਜਾਂ value additions ਲਈ directors ਜਾਂ employees ਨੂੰ discount ਉੱਤੇ ਜਾਂ cash ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ consideration ਲਈ ਜਾਰੀ sweat equity shares।

Exam ਤੁਲਨਾ: debentures ਕਿਸੇ ਵੀ discount ਉੱਤੇ ਜਾਰੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ (ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੀਮਾ ਨਹੀਂ), ਅਤੇ forfeited shares ਦਾ face value ਤੋਂ ਘੱਟ ਉੱਤੇ re-issue ਇੱਕ sale ਹੈ, discount ਉੱਤੇ ਨਵਾਂ issue ਨਹੀਂ।

ਸਮਝ (Understanding) ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ • 2 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- Sec 53: company shares discount ਉੱਤੇ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ --- ਅਜਿਹਾ ਹਰ issue void ਹੈ ਅਤੇ company ਨੂੰ fine ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ; ਇਸ ਲਈ 'a company is not allowed to issue shares at discount to the public' True ਹੈ।
- ਇੱਕੋ-ਇੱਕ ਅਪਵਾਦ ਜਾਣੋ: know-how, IPR ਜਾਂ value additions ਲਈ directors/employees ਨੂੰ ਜਾਰੀ sweat equity shares।
- Exams ਵਿੱਚ ਪੁੱਛੀ ਜਾਂਦੀ ਤੁਲਨਾ ਨੋਟ ਕਰੋ: shares discount ਉੱਤੇ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਪਰ debentures ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ forfeited shares ਦਾ face value ਤੋਂ ਘੱਟ ਉੱਤੇ re-issue, discount ਉੱਤੇ ਨਵਾਂ issue ਨਹੀਂ।

TQ 6.1 • PYQ 2021-Jul [1] (a) (ii) {C} • True/False • 2M • Pg 690 **3x ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ** **LEVEL I**
ਸਮਝ (Understanding)

ਆਸਾਨ

TQ 6.2 • PYQ 2025-Sep [1] (a) (vi) {C} • True/False • 2M • Pg 690 **LEVEL I**
ਸਮਝ (Understanding)

ਆਸਾਨ**ਵਿਸ਼ਾ 7: Premium ਉੱਤੇ ਜਾਰੀ Shares (Shares Issued at Premium)**

P1-C11-U11.2-T07 • Topic 7: Shares Issued at Premium

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ para 2.7 ਅਤੇ Section 52 ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰੋ: premium ਦਾ ਅਰਥ, Securities Premium Account ਨੂੰ credit (Reserves and Surplus ਅਧੀਨ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ), ਅਤੇ ਇਸ account ਦੇ ਪੰਜ ਮਨਜ਼ੂਰ ਉਪਯੋਗ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਅਰਥ: face value ਤੋਂ ਵੱਧ issue price; premium = face value ਉੱਤੇ issue price ਦਾ ਵਾਧਾ (₹100 ਦਾ share ₹105 ਉੱਤੇ 5% premium ਹੈ); premium ਆਮ ਤੌਰ ਉੱਤੇ allotment ਨਾਲ, ਕਦੇ-ਕਦੇ application ਨਾਲ, ਅਤੇ ਵਿਰਲੇ ਹੀ calls ਨਾਲ ਮੰਗਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

Treatment: premium share capital ਨਹੀਂ (NOT) ਹੈ — ਇਹ capital ਸੁਭਾਅ ਦਾ ਲਾਭ ਹੈ ਜੋ ਵੱਖਰੇ “Securities Premium Account” ਵਿੱਚ credit ਹੁੰਦਾ ਹੈ, Reserves and Surplus (shareholders' funds) ਅਧੀਨ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ dividend ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ।

ਪੰਜ ਉਪਯੋਗ (Sec 52): (a) members ਨੂੰ fully paid bonus shares (b) preliminary expenses ਨੂੰ write off ਕਰਨਾ (c) securities ਜਾਂ debentures ਦੇ issue ਉੱਤੇ expenses, ਅਦਾ ਕੀਤੀ commission ਜਾਂ ਦਿੱਤੀ discount ਨੂੰ write off ਕਰਨਾ (d) redeemable preference shares ਜਾਂ debentures ਦੀ redemption ਉੱਤੇ premium (e) ਆਪਣੇ shares ਜਾਂ ਹੋਰ securities ਦੀ ਖ਼ਰੀਦ (buy-back)।

Ind AS ਪਾਬੰਦੀ: Sec 133 ਅਧੀਨ ਨਿਰਧਾਰਤ class ਦੀਆਂ companies (Ind AS-compliant) securities premium ਨੂੰ (b) preliminary expenses ਜਾਂ (d) redemption ਉੱਤੇ premium ਲਈ ਨਹੀਂ ਵਰਤ ਸਕਦੀਆਂ।

Entry (allotment ਨਾਲ premium): Dr. Share Allotment / Cr. Share Capital + Cr. Securities Premium; ਜੇ application ਨਾਲ ਮੰਗਿਆ ਜਾਵੇ — allotment ਉੱਤੇ Dr. Share Application / Cr. Share Capital + Cr. Securities Premium।

ਸਮਝ (Understanding) ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- Securities Premium ਦੇ ਪੰਜ ਉਪਯੋਗ (Sec 52) ਯਾਦ ਕਰੋ: members ਨੂੰ fully paid bonus shares; preliminary expenses ਨੂੰ write off ਕਰਨਾ; securities ਜਾਂ debentures ਦੇ issue ਉੱਤੇ expenses/commission/discount ਨੂੰ write off ਕਰਨਾ; preference shares ਜਾਂ debentures ਦੀ redemption ਉੱਤੇ premium; ਆਪਣੇ shares ਦਾ buy-back --- ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ preliminary expenses write off ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਣਾ True ਹੈ।
- ਸਮਝਾਓ ਕਿ premium share capital ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ: ਇਹ ਵੱਖਰੇ account ਵਿੱਚ credit ਹੋਣ ਵਾਲਾ capital gain ਹੈ ਅਤੇ dividend ਲਈ ਨਹੀਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।
- ਨੋਟ: Ind AS companies (Sec 133 class) ਇਸ ਨੂੰ preliminary expenses ਜਾਂ redemption ਉੱਤੇ premium ਲਈ ਨਹੀਂ ਵਰਤ ਸਕਦੀਆਂ।

TQ 7.1 • PYQ 2026-Jan [1] (a) (vi) {C} • True/False • 2M • Pg 691 **2x ਪੁੱਛਿਆ** **LEVEL I**
ਗਿਆ ਸਮਝ (Understanding)

ਆਸਾਨ**ਵਿਸ਼ਾ 8: Over Subscription ਅਤੇ Pro-Rata Allotment**

P1-C11-U11.2-T08 • Topic 8: Over Subscription and Pro-Rata Allotment

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ paras 2.5.3 ਅਤੇ 2.8 ਪੜ੍ਹੋ: over-subscription ਦਾ treatment — refund ਸਮੇਤ rejection, pro-rata allotment, ਅਤੇ ਵਾਧੂ application money ਦਾ allotment ਅਤੇ calls ਵਿਰੁੱਧ adjustment।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

Over-subscription: applications offer ਕੀਤੇ shares ਤੋਂ ਵੱਧ; company ਕੁਝ applications ਰੱਦ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ (ਪੈਸਾ refund), ਕੁਝ ਨੂੰ ਪੂਰੀ allot ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਾਂ pro-rata allot ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ — apply ਕੀਤੇ shares ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਵਿੱਚ allotment (10,000 offer ਲਈ 12,000 applied = 6:5, ਇਸ ਲਈ 6 shares ਦੇ applicant ਨੂੰ 5 ਮਿਲਦੇ ਹਨ)।

ਵਾਧੂ ਦਾ adjustment: ਵਾਧੂ application money ਪਹਿਲਾਂ allotment dues ਅਤੇ ਫਿਰ future calls ਵਿਰੁੱਧ adjust ਹੁੰਦੀ ਹੈ; ਬਾਕੀ refund — entries: Dr. Share Application / Cr. Bank (ਰੱਦ applications); Dr. Share Application / Cr. Share Allotment + Cr. Calls-in-Advance + Cr. Bank (pro-rata adjustment ਅਤੇ refund)।

Defaulter working (15-markers ਦਾ ਨਿਚੋੜ): defaulter ਦੁਆਰਾ APPLIED shares = allotted shares × (applied ÷ allotted ratio); application ਉੱਤੇ ਵਾਧੂ ਅਦਾਇਗੀ = (applied – allotted) × application rate; ਅਸਲ arrears = allotment/call ਉੱਤੇ due ਰਕਮ – ਪਹਿਲਾਂ adjust ਹੋਇਆ ਵਾਧੂ (ਜਿਵੇਂ Raj: applied 1,500, allotted 1,125, ਵਾਧੂ ₹3,375 call ਵਿਰੁੱਧ adjust, arrears ₹3,375)।

Premium ਨੋਟ: ਜਿੱਥੇ pro-rata shares premium ਉੱਤੇ ਜਾਰੀ ਹੋਣ, ਉੱਥੇ ਵਾਧੂ application money ਪਹਿਲਾਂ (FIRST) capital ਵਿਰੁੱਧ ਅਤੇ ਫਿਰ securities premium ਵਿਰੁੱਧ adjust ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਪ੍ਰਯੋਗ (Application) ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ - 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- Pro-rata working ਪੱਕੀ ਕਰੋ: $\text{shares applied} \div \text{shares allotted ratio}$ (ਜਿਵੇਂ 6,00,000 ਲਈ 8,00,000 applied), ਵਾਧੂ application money Share Allotment ਨੂੰ credit (ਅਤੇ allotment dues ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੋਵੇ ਤਾਂ Calls-in-Advance ਨੂੰ), ਬਾਕੀ refund।
- Pro-rata ਅਧੀਨ defaulting shareholder ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ APPLIED shares = allotted $\times$ ratio ਕੱਢੋ, ਫਿਰ ਪਹਿਲਾਂ ਅਦਾ ਕੀਤਾ ਵਾਧੂ, ਫਿਰ ਅਸਲ allotment/call arrears --- ਇਹੀ 15 ਅੰਕਾਂ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਨਿਚੋੜ ਹੈ।
- Allotment ਨਾਲ premium, ਦੋ ਬਰਾਬਰ instalments ਵਿੱਚ calls, ਅਤੇ ਅੰਤਿਮ refund ਅੰਕੜਿਆਂ ਸਮੇਤ journal entries ਦੇ ਪੂਰੇ set ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ।

PQ 8.1 • PYQ 2024-Sep [6] (a) • Practical • 15M • Pg 691 2x ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ

LEVEL II
ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)

ਔਖਾ

ਵਿਸ਼ਾ 9: Calls-in-Arrears ਅਤੇ Calls-in-Advance

P1-C11-U11.2-T09 • Topic 9: Calls-In-Arrears and Calls-In Advance

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ para 2.9 ਪੜ੍ਹੋ: Calls-in-Arrears (called-up capital ਵਿੱਚੋਂ ਘਟਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ) ਅਤੇ Calls-in-Advance (call due ਹੋਣ ਤੱਕ ਇੱਕ liability) ਦਾ ਅਰਥ ਅਤੇ journal entries, Table F ਸੀਮਾਵਾਂ ਸਮੇਤ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

Calls-in-arrears: ਇੱਕ ਜਾਂ ਵੱਧ instalments (allotment/calls) ਉੱਤੇ ਕੁੱਲ unpaid ਰਕਮ; paid-up capital ਕੱਢਣ ਲਈ called-up capital ਵਿੱਚੋਂ ਘਟਾਓ (DEDUCTION) ਵਜੋਂ ਦਿਖਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ; entry — Dr. Calls-in-Arrears A/c (unpaid) + Dr. Bank (ਪ੍ਰਾਪਤ) / Cr. Share Allotment ਜਾਂ Share Call A/c (ਕੁੱਲ due)।

Calls-in-advance: ਉਨ੍ਹਾਂ calls ਦੀ ਰਕਮ ਜੋ ਅਜੇ ਮੰਗੀਆਂ ਨਹੀਂ ਗਈਆਂ ਪਰ shareholder ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਅਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀ — ਇੱਕ liability (Other Current Liabilities), ਕਦੇ capital ਨਹੀਂ; entry — Dr. Bank / Cr. Calls-in-Advance; call due ਹੋਣ ਉੱਤੇ — Dr. Calls-in-Advance + Dr. Bank (ਬਾਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤ) / Cr. ਸੰਬੰਧਿਤ Call A/c।

Table F ਸੀਮਾਵਾਂ: calls-in-arrears ਉੱਤੇ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ 10% p.a. interest ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ (company ਦੀ income) ਅਤੇ calls-in-advance ਉੱਤੇ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ 12% p.a. ਦੇਣਯੋਗ ਹੈ (company ਦਾ expense); calls-in-advance ਉੱਤੇ ਕੋਈ dividend ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ; balance sheet ਵਿੱਚ called-up capital ਘਟਾਓ calls-in-arrears ਦਿਖਾਓ, ਅਤੇ calls-in-advance ਨੂੰ ਵੱਖਰੀ liability ਵਜੋਂ।

ਪ੍ਰਯੋਗ (Application) ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ - 3 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- Entries ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ: unpaid ਰਕਮਾਂ ਨਾਲ Calls-in-Arrears A/c Dr; ਭਵਿੱਖੀ call money ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਉੱਤੇ Bank Dr / To Calls-in-Advance; call due ਹੋਣ ਉੱਤੇ Calls-in-Advance ਨੂੰ ਉਸ ਵਿਰੁੱਧ adjust ਕਰੋ।
- Premium, ਇੱਕ holder ਦੁਆਰਾ ਅੰਸ਼ਕ ਅਦਾਇਗੀ (ਜਿਵੇਂ 2,000 shares ਦਾ holder allotment ਨਾ ਦੇਵੇ) ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ interest ਸਮੇਤ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਵਾਲੇ 15 ਅੰਕਾਂ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੱਲ ਕਰੋ।
- Journal ਦੇ ਨਾਲ Bank/Cash Book ਤਿਆਰ ਕਰੋ ਅਤੇ balance sheet extract ਦਿਖਾਓ: called-up capital ਘਟਾਓ calls-in-arrears; Other Current Liabilities ਅਧੀਨ calls-in-advance।

- ਜਿੱਥੇ ਤਾਰੀਖਾਂ ਸਮੇਤ ਨਵਾਂ issue ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇ, arrears/advance balances ਕੱਢਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹਰ instalment ਨੂੰ holder-wise track ਕਰੋ।

PQ 9.3 • RTP 2024-Sep [14] • Practical • --- • Pg 697	5× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਦਰਮਿਆਨਾ
PQ 9.1 • PYQ 2022-May [6] (a) • Practical • 15M • Pg 693	4× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਅੱਖਾ
PQ 9.2 • PYQ 2021-Jan [6] (a) • Practical • 15M • Pg 695	9× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਅੱਖਾ

ਵਿਸ਼ਾ 10: Calls-in-Arrears ਅਤੇ Calls-in-Advance ਉੱਤੇ Interest

P1-C11-U11.2-T10 • Topic 10: Interest on Calls-in-Arrears and Calls-in-Advance

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ para 2.10 ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰੋ: Table F ਦੀਆਂ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ rates — calls-in-arrears ਉੱਤੇ 10% p.a. (income), calls-in-advance ਉੱਤੇ 12% p.a. (expense) — ਗਣਨਾ ਦੀਆਂ ਮਿਆਦਾਂ ਅਤੇ journal entries।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਨਿਯਮ (para 2.10): Articles ਅਨੁਸਾਰ, Table F ਦੀਆਂ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੀਮਾਵਾਂ ਅੰਦਰ interest — calls-in-arrears ਉੱਤੇ 10% p.a. (company ਦੁਆਰਾ (BY) shareholder ਤੋਂ ਵਸੂਲਯੋਗ) ਅਤੇ calls-in-advance ਉੱਤੇ 12% p.a. (company ਦੁਆਰਾ (BY) ਦੇਣਯੋਗ); ਸਹੀ ਤਾਰੀਖਾਂ ਤੋਂ ਮਹੀਨੇ ਗਿਣਨ ਵਿੱਚ ਹੀ ਅੰਕ ਕੱਟੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

Interest on Calls-in-Arrears	Interest on Calls-in-Advance
Due ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਪਰ ਅਣਅਦਾ calls ਉੱਤੇ shareholders ਵੱਲੋਂ company ਨੂੰ ਦੇਣਯੋਗ	Due ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਿਲੀ call money ਉੱਤੇ company ਵੱਲੋਂ ਦੇਣਯੋਗ
Table F ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ: 10% p.a.	Table F ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ: 12% p.a.
ਮਿਆਦ: call due ਹੋਣ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਤੋਂ ਪੈਸਾ ਅਖੀਰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਤੱਕ	ਮਿਆਦ: ਪੈਸਾ ਮਿਲਣ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਤੋਂ call ਅਖੀਰ due ਹੋਣ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਤੱਕ
Directors ਖਾਸ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ waive ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ	Calls-in-advance ਉੱਤੇ ਕੋਈ dividend ਦੇਣਯੋਗ ਨਹੀਂ
Nominal a/c — Statement of P&L ਵਿੱਚ income ਵਜੋਂ credit	Nominal a/c — Statement of P&L ਵਿੱਚ ਇੱਕ expense

Entries: arrears — Dr. Shareholders'/Sundry Members' A/c / Cr. Interest on Calls-in-Arrears, ਫਿਰ Dr. Bank / Cr. Shareholders'; advance — Dr. Interest on Calls-in-Advance / Cr. Shareholder's A/c, ਫਿਰ ਅਦਾਇਗੀ ਉੱਤੇ Dr. Shareholder's / Cr. Bank।

ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਸੰਕੇਤ (Illustration 9): ₹25,000 ਦਾ advance 3 ਮਹੀਨੇ 12% ਉੱਤੇ = ₹750, Mr. Nair ਨੂੰ ਅਦਾ; ₹2,500 ਦੇ arrears 2 ਮਹੀਨੇ 10% ਉੱਤੇ = ₹41.67, call money ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ।

ਪ੍ਰਯੋਗ (Application) ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ • 2 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- Arrears ਉੱਤੇ interest call ਦੀ due date ਤੋਂ ਅਸਲ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਤੱਕ, ਅਤੇ advance ਉੱਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਤੋਂ call ਦੇ due ਹੋਣ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਤੱਕ ਗਿਣੇ --- ਮਹੀਨੇ ਗਿਣਨ ਵਿੱਚ ਹੀ ਅੰਕ ਕੱਟੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।
- Entries ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ: Shareholder/Sundry Members A/c Dr To Interest on Calls-in-Arrears (income); Interest on Calls-in-Advance A/c Dr To Shareholder, ਫਿਰ ਅਦਾਇਗੀ --- advance ਉੱਤੇ interest Statement of P&L ਵਿੱਚ ਇੱਕ expense ਹੈ।
- ਪੂਰੇ 15 ਅੰਕਾਂ ਵਾਲੇ issues ਹੱਲ ਕਰੋ (ਜਿਵੇਂ ₹5 premium ਉੱਤੇ 3,00,000 shares) ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ holder call ਦੇਰ ਨਾਲ ਅਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜਾ calls ਪਹਿਲਾਂ, pro-rata, premium ਅਤੇ ਦੋਵੇਂ interest ਗਣਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਦੇ ਹੋਏ।

PQ 10.1 • PYQ 2025-Jan [6] (a) • Practical • 15M • Pg 699 5× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ

LEVEL II
ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)

ਅੱਖਾ

PQ 10.2 • PYQ 2025-May [6] (a) • Practical • 15M • Pg 702

LEVEL II
ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)

ਅੱਖਾ

ਵਿਸ਼ਾ 11: Shares ਦੀ Forfeiture (Forfeiture of Shares)

P1-C11-U11.2-T11 • Topic 11: Forfeiture of Shares

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ para 2.11 ਪੜ੍ਹੋ: par ਅਤੇ premium ਉੱਤੇ ਜਾਰੀ shares ਦੀ forfeiture ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਤੇ entries — called-up amount ਨਾਲ Share Capital debit, ਪ੍ਰਾਪਤ amount ਨਾਲ Forfeited Shares A/c credit, unpaid Calls-in-Arrears ਰੱਦ; Securities Premium ਸਿਰਫ਼ ਤਦ reverse ਕਰੋ ਜੇ premium ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਅਰਥ: allotment ਜਾਂ calls ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ company ਦੁਆਰਾ shares ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ (Articles ਵਿੱਚ ਸ਼ਕਤੀ, ਉਚਿਤ notice ਤੋਂ ਬਾਅਦ); holder ਦਾ ਹੱਕ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਅਦਾ ਰਕਮਾਂ refund ਨਹੀਂ (NOT) ਹੁੰਦੀਆਂ; re-allotment ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ directors forfeiture ਰੱਦ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ; fully paid-up shares ਸਿਰਫ਼ member ਦੇ debts ਦੀ realisation ਲਈ forfeit ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜੇ Articles ਇਸ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਨ।

Entry, par ਉੱਤੇ issue: shares ਦੀ ਗਿਣਤੀ × ਪ੍ਰਤੀ share CALLED-UP value ਨਾਲ Dr. Share Capital A/c / due ਪਰ unpaid ਰਕਮਾਂ ਨਾਲ Cr. Share Allotment / Call A/cs (ਜਾਂ Calls-in-Arrears), ਅਤੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ (RECEIVED) ਰਕਮ ਨਾਲ Cr. Forfeited Shares A/c — calls-in-arrears ਨਾਲ ਨਹੀਂ।

Premium ਨਿਯਮ: ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ premium forfeiture ਉੱਤੇ ਕਦੇ ਵੀ (NEVER) ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ; ਜੇ premium due ਸੀ ਪਰ unpaid, ਤਾਂ allotment ਸਮੇਂ ਕੀਤੇ credit ਨੂੰ ਉਲਟਾਉਣ ਲਈ Dr. Securities Premium A/c ਵੀ ਕਰੋ — ਜਿਵੇਂ ₹100 ਦੇ 5,000 shares 20% premium ਉੱਤੇ, ਸਿਰਫ਼ ₹20 application ਅਦਾ: Dr. Share Capital ₹5,00,000 + Dr. Securities Premium ₹1,00,000 / Cr. Allotment ₹2,50,000 + Cr. First and Final Call ₹2,50,000 + Cr.

Forfeited Shares ₹1,00,000।

ਅਭਿਆਸ ਲਈ variants: fully called shares (ਕੁੱਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਰਕਮ ਨਾਲ Cr. Forfeited Shares, unpaid final call ਰੱਦ), partly called shares (capital ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ called-up ₹8 ਨਾਲ debit ਕਰੋ, face ₹10 ਨਾਲ ਨਹੀਂ), ਅਤੇ pro-rata ਮਾਮਲੇ — arrears ਅਤੇ forfeited shares ਉੱਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਰਕਮ ਕੱਢਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ applied shares ਅਤੇ ਵਾਧੂ application money (ਪਹਿਲਾਂ capital, ਫਿਰ premium ਵਿਰੁੱਧ adjust) ਦੀ ਗਣਨਾ ਕਰੋ।

ਸਮਝ (Understanding) ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- Standard entry ਇੱਕ True/False ਚੋਗਾ ਹੈ: forfeited shares ਦੀ CALLED-UP capital ਨਾਲ Share Capital A/c debit ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ (RECEIVED) ਰਕਮ ਨਾਲ Forfeited Shares A/c credit ਹੁੰਦਾ ਹੈ (calls-in-arrears ਨਾਲ ਨਹੀਂ) --- ਦਿੱਤੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ statement False ਹੈ।
- Premium ਨਿਯਮ ਸਮਝਾਓ: ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ premium forfeiture ਉੱਤੇ ਕਦੇ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ; premium due ਪਰ unpaid ਹੋਵੇ ਤਾਂ Securities Premium A/c debit ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ।

TQ 11.1 • MTP 2024-Jul [1] (a) (iv) {C} • True/False • 2M • Pg 705 **7x ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ** **LEVEL I**
ਸਮਝ (Understanding)

ਆਸਾਨ

ਪ੍ਰਯੋਗ (Application) ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ • 2 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- Letters of regret ਅਤੇ pro-rata allotment ਤੋਂ ਬਾਅਦ forfeiture ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ (ਜਿਵੇਂ ₹100 ਦੇ 25,000 shares ₹25 premium ਉੱਤੇ) --- forfeited shares ਉੱਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਰਕਮ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਗਿਣੋ।
- ਤਿੰਨ variants ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ: fully called shares ਦੀ forfeiture, partly called shares, ਅਤੇ premium ਉੱਤੇ ਜਾਰੀ shares ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ allotment (premium ਸਮੇਤ) unpaid ਹੈ।

PQ 11.1 • PYQ 2023-Dec [6] (a) • Practical • 15M • Pg 705 **3x ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ** **LEVEL II**
ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)

ਔਖਾ

PQ 11.2 • PYQ 2026-Sep [5] (c) • Practical • 10M • Pg 708 **LEVEL II**
ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)

ਵਿਸ਼ਾ 12: Forfeited Shares ਦਾ Re-issue (Re-issue of Forfeited Shares)

P1-C11-U11.2-T12 • Topic 12: Re-issue of Forfeited Shares

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ para 2.12 ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰੋ: re-issue entries, ਇਹ ਨਿਯਮ ਕਿ re-issue ਉੱਤੇ loss (discount) ਉਨ੍ਹਾਂ shares ਉੱਤੇ forfeited amount ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, surplus ਦਾ Capital Reserve ਨੂੰ transfer, ਅਤੇ forfeited shares ਦਾ ਸਿਰਫ਼ ਕੁਝ ਭਾਗ re-issue ਹੋਣ ਉੱਤੇ ਅਨੁਪਾਤਕ transfer।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਸੁਭਾਅ: forfeited share ਸਿਰਫ਼ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ company ਕੋਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ — re-issue ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਵਿਕਰੀ (SALE) ਹੈ, allotment ਨਹੀਂ; shares ਕਿਸੇ ਵੀ price ਉੱਤੇ re-issue ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਬਸ਼ਰਤ ਕੁੱਲ ਪ੍ਰਾਪਤੀ (ਮੂਲ allottee ਅਤੇ ਨਵਾਂ

ਖਰੀਦਦਾਰ) face value ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਾ ਹੋਵੇ।

Entries: Dr. Bank (ਅਸਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਰਕਮ) + Dr. Forfeited Shares A/c (re-issue ਉੱਤੇ loss/discount) / Cr. Share Capital; surplus — Dr. Forfeited Shares / Cr. Capital Reserve; ਜੇ re-issue price face value ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਵਾਧਾ Securities Premium A/c ਨੂੰ credit ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਨਿਯਮ: re-issue ਉੱਤੇ loss ਉਨ੍ਹਾਂ shares ਉੱਤੇ forfeited ਰਕਮ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ; re-issue ਤੱਕ Forfeited Shares A/c ਦਾ balance surplus ਨਹੀਂ ਹੈ (company ਨਵੇਂ ਖਰੀਦਦਾਰ ਨੂੰ ਉਸ credit ਤੱਕ discount ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ); ਜੇ shares ਅਜੇ re-issue ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ forfeited ਰਕਮ 'Share Capital' ਅਧੀਨ ਦਿਖਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ (Add: Forfeited shares)।

Formula: Capital Reserve = RE-ISSUED shares ਉੱਤੇ forfeited ਰਕਮ - re-issue ਉੱਤੇ ਦਿੱਤੀ discount, lot-wise ਗਣਨਾ (Ram: ₹3 forfeited - ₹2 loss = ₹1 × 500; Shyam: ₹6 - ₹2 = ₹4 × 750; ਕੁੱਲ ₹3,500)।

ਅੰਸ਼ਕ re-issue: Capital Reserve ਵਿੱਚ transfer ਸਿਰਫ਼ re-issue ਹੋਏ ਭਾਗ ਲਈ — ਜਿਵੇਂ 2,000 forfeited shares ਵਿੱਚੋਂ 1,500 ₹65 ਉੱਤੇ re-issue, paid-up ₹75: ਪ੍ਰਤੀ share forfeited ₹25 - loss ₹10 = ₹15 × 1,500 = ₹22,500; ਬਾਕੀ 500 shares ਉੱਤੇ credit re-issue ਹੋਣ ਤੱਕ Forfeited Shares A/c ਵਿੱਚ carried forward ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਸਮਝ (Understanding) ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ • 2 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- Forfeited shares ਦਾ re-issue ਇੱਕ ਵਿਕਰੀ (SALE) ਹੈ, allotment ਨਹੀਂ --- forfeited share ਸਿਰਫ਼ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ company ਕੋਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ; ਇਸ ਲਈ 'reissue is allotment but not sale' False ਹੈ।
- Forfeiture entry ਸਹੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦੁਬਾਰਾ ਲਿਖੇ (called-up ਨਾਲ Share Capital Dr; ਪ੍ਰਾਪਤ ਰਕਮ ਨਾਲ Forfeited Shares credit) ਅਤੇ ਕਾਰਨ ਦੱਸੋ ਕਿ re-issue ਤੱਕ Forfeited Shares A/c ਦਾ balance surplus ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ।
- ਜੇ re-issue price face value ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਵਾਧਾ Securities Premium A/c ਵਿੱਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

TQ 12.1 • PYQ 2021-Jan [1] (a) (i) {C} • True/False • 2M • Pg 710 5× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ

LEVEL I
ਸਮਝ (Understanding)

ਆਸਾਨ

TQ 12.2 • RTP 2023-Dec [1] (x) • True/False • ---- • Pg 711

LEVEL I
ਸਮਝ (Understanding)

ਆਸਾਨ

ਪ੍ਰਯੋਗ (Application) ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ • 10 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- ਪੱਕਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ formula: Capital Reserve = re-issue ਹੋਏ shares ਉੱਤੇ forfeited ਰਕਮ - re-issue ਉੱਤੇ ਦਿੱਤੀ discount; transfer ਸਿਰਫ਼ re-issue ਹੋਏ ਭਾਗ ਲਈ (ਜਿਵੇਂ 4,000 ਵਿੱਚੋਂ 3,000 shares re-issue)।
- ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਅੰਤ ਤੱਕ 15 ਅੰਕਾਂ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ: over-subscription + pro-rata + premium + ਦੋ lots ਦੀ forfeiture + fully paid ਵਜੋਂ re-issue, journal, Cash Book ਅਤੇ balance-sheet extract ਤਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।
- ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ prices ਉੱਤੇ ਅੰਸ਼ਕ re-issue (ਜਿਵੇਂ 600 ਵਿੱਚੋਂ 400 shares Z ਨੂੰ) ਅਤੇ ਛੋਟੇ 4 ਅੰਕਾਂ ਵਾਲੇ forfeiture/re-issue entry sets ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ।

PQ 12.1 • PYQ 2019-Jun [6] (a) • Practical • 10M • Pg 711 7× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ

LEVEL II
ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)

ਦਰਮਿਆਨਾ

PQ 12.4 • RTP 2022-May [18] • Practical • --- • Pg 717	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਦਰਮਿਆਨਾ
PQ 12.5 • MTP 2023-Apr [6] (a) • Practical • 10M • Pg 718 2× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਦਰਮਿਆਨਾ
PQ 12.7 • PYQ 2018-Nov [6] (a) (i) • Practical • 4M • Pg 724 12× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਦਰਮਿਆਨਾ
PQ 12.9 • PYQ 2026-Jan [5] (c) • Practical • 10M • Pg 729 2× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਦਰਮਿਆਨਾ
PQ 12.2 • PYQ 2021-Jul [6] (a) • Practical • 15M • Pg 713	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਔਖਾ
PQ 12.3 • PYQ 2021-Dec [6] (a) • Practical • 15M • Pg 715 4× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਔਖਾ
PQ 12.6 • PYQ 2023-Jun [6] (a) • Practical • 15M • Pg 720 5× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਔਖਾ
PQ 12.8 • PYQ 2025-Sep [6] (a) • Practical • 15M • Pg 725	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਔਖਾ
PQ 12.10 • PYQ 2026-May [6] (a) • Practical • 15M • Pg 732	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਔਖਾ

ਵਿਸ਼ਾ 13: Cash ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ Consideration ਲਈ Shares ਦਾ Issue (Issue of Shares for Consideration other than Cash)

P1-C11-U11.2-T13 • Topic 13: Issue of Shares for Consideration other than Cash

ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ — ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੋਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Illustration 18 ਸਮੇਤ \$2.13 ਪੜ੍ਹੋ: assets ਦੇ ਬਦਲੇ ਜਾਂ promoters'/lawyers' services ਦੇ ਬਦਲੇ ਜਾਰੀ shares।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਸੁਭਾਅ: shares ਜ਼ਮੀਨ, ਇਮਾਰਤਾਂ ਜਾਂ ਹੋਰ assets ਦੇ ਸਿੱਧੇ ਵਟਾਂਦਰੇ ਵਿੱਚ, ਜਾਂ ਗਠਨ ਸਮੇਂ promoters/lawyers ਦੀਆਂ services ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਵਜੋਂ ਜਾਰੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ; ਇਹ 'Share Capital' ਅਧੀਨ ਵੱਖਰੇ ਦਿਖਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ; allotment ਤੋਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਮੇਂ ਅੰਦਰ company ਲਈ Registrar ਅੱਗੇ ਉਸ sale/services ਦਾ ਲਿਖਤੀ contract ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ shares allot ਹੋਏ।

Measurement: accounting standards ਅਧੀਨ shares/securities ਜਾਰੀ ਕਰਕੇ ਹਾਸਲ ਕੀਤੇ asset ਦੀ acquisition cost ਜਾਰੀ securities ਦੀ fair value ਹੁੰਦੀ ਹੈ (ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਕੇਤ statutory authorities ਦੁਆਰਾ ਤੈਅ issue price ਤੋਂ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ) — ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਹ nominal/par value ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਵੇ।

Entries: ਖ਼ਰੀਦ ਉੱਤੇ Dr. Asset A/c / Cr. Vendor A/c, ਫਿਰ fully paid shares ਦੀ allotment ਉੱਤੇ Dr. Vendor A/c / Cr. Share Capital A/c (ਜਾਂ ਸਿੱਧੇ Dr. Assets A/c / Cr. Share Capital A/c)।

ਇਕਾਈ 11.3: Issue of Debentures

Issue of Debentures

P1-C11-U11.3 • ਮਹੱਤਤਾ D • ਅਧਿਆਇ ਵਿੱਚ Rank 2 • ਸ਼੍ਰੇਣੀ A • ਅਧਿਆਇ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ 20.3% • 15 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

ਵਿਸ਼ਾ 1: ਜਾਣ-ਪਛਾਣ (Introduction)

P1-C11-U11.3-T01 • Topic 1: Introduction

ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ — ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੋਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ • ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ §3.1 ਪੜ੍ਹੋ: companies debt financing ਅਤੇ debentures ਵੱਲ ਕਿਉਂ ਮੁੜਦੀਆਂ ਹਨ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

Debt financing: corporate ਵਿਸਥਾਰ ਅਤੇ ਵਾਧੇ ਦੀਆਂ ਲਗਾਤਾਰ ਵਧਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਲਈ equity financing ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ — public subscription ਲਈ debt instruments issue ਕਰਨ ਨਾਲ cost of capital ਘਟਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਢੁੱਕਵਾਂ capital structure ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਵੀ ਮਦਦ ਮਿਲਦੀ ਹੈ; ਫੰਡ ਜੁਟਾਉਣ ਲਈ company ਵੱਲੋਂ issue ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਆਮ debt instruments ਵਿੱਚੋਂ debenture ਇੱਕ ਹੈ।

ਵਿਸ਼ਾ 2: ਅਰਥ (Meaning)

P1-C11-U11.3-T02 • Topic 2: Meaning

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ para 3.2 ਪੜ੍ਹੋ: Companies Act, 2013 ਦੀ Sec 2(30) ਅਧੀਨ debenture ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ (debenture stock, bonds ਜਾਂ ਕਰਜ਼ੇ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਵੀ instrument — assets ਉੱਤੇ charge ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਨਾ), ਅਤੇ para 3.4 ਵਿੱਚ debentures ਅਤੇ shares ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

Debenture, Sec 2(30) (SM): “‘Debenture’ includes debenture stock, bonds or any other instrument of a company evidencing a debt, whether constituting a charge on the assets of the company or not” — ਭਾਵ debenture secured ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ unsecured ਵੀ।

ਸਰੂਪ: company ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੀ seal ਹੇਠ issue ਕੀਤਾ, ਕਰਜ਼ਾ ਸਵੀਕਾਰਨ ਵਾਲਾ bond, ਜਿਸ ਵਿੱਚ principal ਅਤੇ interest ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਹੁੰਦੇ ਹਨ; charge ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ Registrar ਕੋਲ register ਹੋਣ ਤੇ ਹੀ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ; mortgage-debenture holders ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ trustees ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ; ਕੋਈ ਵੀ (NO) company voting rights ਵਾਲੇ debentures issue ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ — holders creditors ਹਨ, owners ਨਹੀਂ।

Debentures

Shares

Holders company ਦੇ creditors ਹਨ	Holders company ਦੇ owners ਹਨ
Voting rights ਨਹੀਂ — control ਨੂੰ ਕੋਈ ਖ਼ਤਰਾ ਨਹੀਂ	Voting rights — company ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਉੱਤੇ control
Fixed-rate interest, profit ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਨਾ, ਦੇਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ	Dividend ਬਦਲਵਾਂ (equity), profits ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ
Interest profit ਉੱਤੇ charge ਹੈ, tax-deductible	Dividend ਇੱਕ appropriation ਹੈ, deductible ਨਹੀਂ
Long Term Borrowings ਹੇਠ ਦਿਖਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ	Shareholders' Funds — Share Capital ਹੇਠ ਦਿਖਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ
Forfeit ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ; issue terms ਅਨੁਸਾਰ convertible	ਅਣਅਦਾ calls ਲਈ forfeit ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ; ਕਦੇ convertible ਨਹੀਂ
Liquidation ਉੱਤੇ shareholders ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ (BEFORE) ਅਦਾਇਗੀ	Shareholders ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਅਦਾਇਗੀ

ਸਮਝ (Understanding) ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- Debenture holders CREDITORS ਹਨ, owners ਨਹੀਂ --- ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ voting rights ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ; Act voting rights ਵਾਲੇ debentures ਦੇ issue ਉੱਤੇ ਸਪਸ਼ਟ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ 'debenture holders enjoy voting rights' ਵਾਲਾ statement False ਹੈ।
- ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ: debentures secured ਜਾਂ unsecured ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ; interest profit ਉੱਤੇ charge ਹੈ (tax-deductible) ਜਦਕਿ dividend appropriation ਹੈ।
- ਯਾਦ ਰੱਖੋ: debentures Long Term Borrowings ਹੇਠ ਆਉਂਦੇ ਹਨ; liquidation ਸਮੇਂ debenture holders ਨੂੰ shareholders ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭੁਗਤਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

TQ 2.1 • MTP 2024-May [1] (a) (vi) {C} • True/False • 2M • Pg 738 3× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ

LEVEL I
ਸਮਝ (Understanding)

ਆਸਾਨ

ਵਿਸ਼ਾ 3: Debentures ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ (Features of Debentures)

P1-C11-U11.3-T03 • Topic 3: Features of Debentures

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ para 3.3 (debentures ਦੀਆਂ ਛੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ) ਅਤੇ charges ਬਾਰੇ footnote ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰੋ: fixed charge = ਖ਼ਾਸ assets ਉੱਤੇ mortgage; floating charge = ਭਵਿੱਖੀ assets ਸਮੇਤ ਸਾਰੇ assets ਉੱਤੇ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਛੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ (para 3.3): (1) company ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ loan ਦਾ ਸਬੂਤ ਦੇਣ ਵਾਲਾ document (2) ਇੱਕ fixed interest-bearing security, ਜਿਸ ਦਾ interest ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਮਿਤੀਆਂ ਨੂੰ due ਹੁੰਦਾ ਹੈ (3) profit ਦੇ ਪੱਧਰ ਤੋਂ ਬੇਪਰਵਾਹ, ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਤੈਅ

fixed rate ਉੱਤੇ interest (4) principal ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਭਵਿੱਖੀ ਮਿਤੀ ਨੂੰ, ਜਾਂ shares/ਹੋਰ debentures ਵਿੱਚ ਬਦਲੀ (5) security ਵਜੋਂ assets ਉੱਤੇ charge ਬਣਾ ਵੀ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਵੀ (6) ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ stock exchange ਰਾਹੀਂ face value ਤੋਂ ਵੱਧ ਜਾਂ ਘੱਟ ਉੱਤੇ ਖ਼ਰੀਦ-ਵੇਚ ਯੋਗ।

Fixed vs floating charge (footnote): FIXED charge ਖ਼ਾਸ (SPECIFIC) assets ਉੱਤੇ mortgage ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ debenture holders ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਬਿਨਾਂ ਵੇਚਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਵਿਕਰੀ ਦੀ ਰਕਮ ਨਾਲ ਪਹਿਲਾਂ holders ਨੂੰ ਭੁਗਤਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ; FLOATING charge ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਭਵਿੱਖੀ assets ਸਮੇਤ company ਦੇ ਸਾਰੇ (ALL) assets ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਦਾ ਹੈ — ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਉਲਟਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ statement ਮਿਆਰੀ False ਜਾਲ ਹੈ।

ਸਮਝ (Understanding) ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- FIXED charge ਖ਼ਾਸ assets ਉੱਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ debenture holders ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਬਿਨਾਂ ਵੇਚਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ; ਭਵਿੱਖੀ assets ਸਮੇਤ ਸਾਰੇ assets ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ FLOATING charge ਕਵਰ ਕਰਦਾ ਹੈ --- ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਉਲਟਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ statement False ਹੈ।
- ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਸਮਝਾਓ: loan ਦਾ ਸਬੂਤ ਦੇਣ ਵਾਲਾ document, profits ਤੋਂ ਬੇਪਰਵਾਹ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਮਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਭੁਗਤਾਨਯੋਗ fixed-rate interest, ਭਵਿੱਖੀ ਮਿਤੀ ਨੂੰ repayable/convertible, stock exchange ਉੱਤੇ face value ਤੋਂ ਵੱਧ ਜਾਂ ਘੱਟ ਉੱਤੇ ਖ਼ਰੀਦ-ਵੇਚ ਯੋਗ।

TQ 3.1 • PYQ 2022-Nov [1] (a) (vi) {C} • True/False • 2M • Pg 739 **2x ਪੁੱਛਿਆ** **LEVEL I**
ਗਿਆ ਸਮਝ (Understanding)

ਆਸਾਨ

ਵਿਸ਼ਾ 4: Debentures ਅਤੇ Shares ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ (Distinction Between Debentures and Shares)

P1-C11-U11.3-T04 • Topic 4: Distinction Between Debentures and Shares

ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ — ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੋਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ • ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ §3.4 ਪੜ੍ਹੋ: debentures ਅਤੇ shares ਵਿੱਚ ਦਸ ਨੁਕਤਿਆਂ ਵਾਲਾ ਸਾਰਣੀਬੱਧ ਅੰਤਰ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

Debentures	Shares
Holders company ਦੇ creditors ਹਨ	Holders company ਦੇ owners ਹਨ
Voting rights ਨਹੀਂ — ਮੌਜੂਦਾ control ਨੂੰ ਕੋਈ ਖ਼ਤਰਾ ਨਹੀਂ	Voting rights — company ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਉੱਤੇ control
ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਤੈਅ fixed rate ਉੱਤੇ interest, profit ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਨਾ, ਦੇਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ; ਸਾਰੇ shares ਤੋਂ ਅੱਗੇ	Equity dividend profits ਅਨੁਸਾਰ ਬਦਲਵੇਂ rate ਉੱਤੇ (preference dividend fixed)
Interest profits ਉੱਤੇ charge ਹੈ, tax-deductible	Dividend profit ਦੀ appropriation ਹੈ, deductible ਨਹੀਂ

ਕਈ ਕਿਸਮਾਂ: secured/unsecured, redeemable/irredeemable, convertible/non-convertible	ਸਿਰਫ਼ ਦੋ ਕਿਸਮਾਂ — equity ਅਤੇ preference
Balance Sheet ਵਿੱਚ “Long Term Borrowings” ਹੇਠ ਦਿਖਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ	“Shareholders' Funds” — Share Capital ਹੇਠ ਦਿਖਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ
Terms of issue ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਰ debentures ਜਾਂ shares ਵਿੱਚ convertible	Shares ਨੂੰ ਹੋਰ shares ਵਿੱਚ convert ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ
Calls ਨਾ ਚੁਕਾਉਣ ਲਈ forfeit ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ	Allotment/call money ਨਾ ਚੁਕਾਉਣ ਲਈ forfeit ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ
Redemption terms ਅਨੁਸਾਰ maturity ਉੱਤੇ ਪੈਸਾ ਵਾਪਸ	Equity ਦਾ ਪੈਸਾ ਸਿਰਫ਼ liquidation ਉੱਤੇ ਵਾਪਸ (preference ਪਹਿਲਾਂ)
Liquidation ਉੱਤੇ shareholders ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਦਾਇਗੀ	Liquidation ਉੱਤੇ debenture holders, trade payables ਆਦਿ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਭ ਤੋਂ ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਅਦਾਇਗੀ

ਵਿਸ਼ਾ 5: Debentures ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ (Types of Debentures)

P1-C11-U11.3-T05 • Topic 5: Types of Debentures

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ para 3.5 ਪੜ੍ਹੋ: ਵਰਗੀਕਰਨ — security ਅਨੁਸਾਰ (secured/naked), convertibility ਅਨੁਸਾਰ (convertible/non-convertible), permanence ਅਨੁਸਾਰ (redeemable/irredeemable ਜਾਂ perpetual), negotiability ਅਨੁਸਾਰ (registered/bearer) ਅਤੇ priority ਅਨੁਸਾਰ (first/second mortgage)।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਪੰਜ ਆਧਾਰ (para 3.5): Security — secured (fixed/floating charge) ਬਨਾਮ unsecured/naked (ਸਿਰਫ਼ ਭੁਗਤਾਨ ਦਾ ਵਾਅਦਾ, investors ਲਈ ਜੋਖਮ ਭਰਿਆ); Convertibility — convertible (issue ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪੂਰੇ ਜਾਂ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ ਤੇ par/premium/discount ਉੱਤੇ equity ਵਿੱਚ — holders ਨੂੰ shareholders ਬਣਨ ਦਾ ਮੌਕਾ) ਬਨਾਮ non-convertible (ਸਿਰਫ਼ ਵਾਪਸ ਭੁਗਤਾਨ); Permanence — redeemable (ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਭੁਗਤਾਨਯੋਗ, ਜਿਵੇਂ 8 ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ) ਬਨਾਮ irredeemable/perpetual (company ਦੇ ਜੀਵਨ-ਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਭੁਗਤਾਨਯੋਗ ਨਹੀਂ, ਸਿਰਫ਼ liquidation ਤੇ ਭੁਗਤਾਨ); Negotiability — registered ਬਨਾਮ bearer; Priority — first ਬਨਾਮ second mortgage।

Registered vs bearer: registered — ਉਸ holder ਨੂੰ ਭੁਗਤਾਨਯੋਗ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਂ/ਪਤਾ/holding Register of Debenture holders ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਹੈ, ਸੌਖਿਆਂ transfer ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, transfer Companies Act, 2013 ਦੀਆਂ ਰਸਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ; bearer — ਸਿਰਫ਼ ਸੌਪਣ ਨਾਲ transfer ਹੋਣ ਵਾਲੇ negotiable instruments, ਨਾ transfer deed ਨਾ company record, interest ਪਛਾਣ ਤੋਂ ਬੇਪਰਵਾਹ bearer ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

Priority: first mortgage debentures ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ charge ਹੇਠਲੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿੱਚੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ; second mortgage debentures ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ first mortgage debentures ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸਮਝ (Understanding) ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- Irredeemable (perpetual) debentures company ਦੇ ਜੀਵਨ-ਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ, ਸਿਰਫ liquidation ਤੇ ਭੁਗਤਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ --- ਇਸ ਲਈ 'perpetual debentures are payable at the time of liquidation' True ਹੈ।
- registered debentures (Companies Act ਦੀਆਂ ਰਸਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ transfer) ਦੀ bearer debentures (negotiable, ਸਿਰਫ ਸੌਂਪਣ ਨਾਲ transfer, interest bearer ਨੂੰ) ਨਾਲ ਤੁਲਨਾ ਕਰੋ।
- first mortgage debentures ਨੂੰ charge ਹੇਠਲੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿੱਚੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭੁਗਤਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ; second mortgage debentures ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ।
- convertibility ਬਾਰੇ ਵੀ ਸਪਸ਼ਟ ਰਹੋ: convertible debentures (ਪੂਰੇ ਜਾਂ ਅੰਸ਼ਕ) issue ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ equity shares ਬਣ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ holders ਨੂੰ shareholders ਬਣਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ; non-convertible debentures ਸਿਰਫ ਵਾਪਸ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

TQ 5.1 • PYQ 2023-Jun [1] (a) (v) {C} • True/False • 2M • Pg 739

LEVEL I

ਸਮਝ (Understanding)

ਆਸਾਨ

ਵਿਸ਼ਾ 6: Issue of Debentures

P1-C11-U11.3-T06 • Topic 6: Issue of Debentures

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ para 3.6 ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰੋ: par, discount ਜਾਂ premium ਉੱਤੇ issue ਕੀਤੇ debentures ਲਈ journal entries (premium ਨੂੰ Securities Premium A/c ਵਿੱਚ credit), ਕਿਸ਼ਤਾਂ ਵਿੱਚ ਭੁਗਤਾਨਯੋਗ ਰਕਮ, ਅਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ redemption ਸ਼ਰਤਾਂ ਨਾਲ issue।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਮੂਲ ਚੱਕਰ (at par): Dr. Bank / Cr. Debenture Application; allotment ਤੇ Dr. Debenture Application / Cr. ...% Debentures; allotment call — Dr. Debenture Allotment / Cr. ...% Debentures, ਫਿਰ Dr. Bank / Cr. Debenture Allotment; calls ਲਈ ਵੀ ਇਹੀ ਢੰਗ; over-subscription — refund date ਨੂੰ ਵਾਧੂ ਰਕਮ ਵਾਪਸ: Dr. Debenture Application / Cr. Bank।

At discount: Dr. Debenture Application (cash) + Dr. Discount on Issue of Debentures A/c / Cr. ...% Debentures nominal value ਉੱਤੇ — Act debenture discount ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਸੀਮਾ ਨਹੀਂ (NO) ਲਾਉਂਦਾ; **At premium:** Cr. Securities Premium A/c — debentures 'securities' ਹਨ, ਇਸ ਲਈ premium ਦੀ ਵਰਤੋਂ Sec 52 ਅਧੀਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

Redeemable at premium: redemption premium ਨੂੰ allotment ਸਮੇਂ ਹੀ ਦਰਜ ਕਰੋ (prudence) — Dr. Loss on Issue of Debentures / Cr. Premium on Redemption of Debentures A/c (ਇੱਕ personal account, ਇੱਕ liability); par ਉੱਤੇ issue ਹੋਵੇ ਤਾਂ loss = redemption premium (ਜਿਵੇਂ ₹110 ਉੱਤੇ redeem ਹੋਣ ਵਾਲਾ ₹100

debenture: loss ₹10)।

Discount plus redemption premium: Dr. Debenture Allotment + Dr. Discount/Loss on Issue (discount + premium on redemption) / Cr. ...% Debentures + Cr. Premium on Redemption — ਜਿਵੇਂ ₹100 ਉੱਤੇ 6% discount ਨਾਲ issue ਅਤੇ 5% premium ਨਾਲ redeem: ਪ੍ਰਤੀ debenture ਕੁੱਲ loss ₹11।

Pricing logic: market interest rate coupon rate ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੋਵੇ ਤਾਂ debentures discount ਉੱਤੇ issue ਹੁੰਦੇ ਹਨ (ਅਸਲ rate $12 \div 90 \times 100 = 13.33\%$) ਅਤੇ market rate ਘੱਟ ਹੋਵੇ ਤਾਂ premium ਉੱਤੇ (effective $12 \div 110 \times 100 = 10.91\%$)।

ਪ੍ਰਯੋਗ (Application) ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ • 3 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- ਮੂਲ ਚੱਕਰ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ: Bank Dr To Debenture Application; Debenture Application Dr To ...% Debentures (premium ਉੱਤੇ issue ਹੋਵੇ ਤਾਂ To Securities Premium ਵੀ); allotment due/received entries।
- debentures ਦੀ over-subscription ਸੰਭਾਲੋ --- refund date ਨੂੰ ਵਾਧੂ application money ਵਾਪਸ ਕਰੋ (ਜਿਵੇਂ 3,85,000 applied ਬਨਾਮ 3,50,000 issued)।
- partly convertible debentures ਵਿੱਚ equity ਵਿੱਚ ਬਦਲੇ convertible ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ non-convertible balance ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਰੋ, ਅਤੇ ਉਸ ਮਿਆਦ ਲਈ outstanding ਰਕਮਾਂ ਉੱਤੇ interest ਦੀ ਗਣਨਾ ਕਰੋ।
- discount ਉੱਤੇ issue ਅਤੇ premium/discount ਉੱਤੇ redeem ਵਾਲੇ ਕੇਸਾਂ ਦਾ ਖੂਬ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ: discount ਅਤੇ redemption ਉੱਤੇ ਭੁਗਤਾਨਯੋਗ premium ਦੋਵੇਂ Discount/Loss on Issue of Debentures ਵਿੱਚ debit ਕਰੋ, ਅਤੇ Premium on Redemption of Debentures A/c ਨੂੰ credit ਕਰੋ।

PQ 6.1 • PYQ 2021-Jul [5] (b) • Practical • 10M • Pg 740 **2x ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ**

LEVEL II
ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)

ਦਰਮਿਆਨਾ

PQ 6.2 • RTP 2024-Sep [15] • Practical • --- • Pg 742 **4x ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ**

LEVEL II
ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)

ਦਰਮਿਆਨਾ

PQ 6.3 • RTP 2025-May [16] • Practical • --- • Pg 742

LEVEL II
ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)

ਦਰਮਿਆਨਾ

ਵਿਸ਼ਾ 7: Issue of Debentures as Collateral Security

P1-C11-U11.3-T07 • Topic 7: Issue of Debentures as Collateral Security

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ para 3.7 ਪੜ੍ਹੋ: collateral security ਦਾ ਅਰਥ ਅਤੇ disclosure ਦੇ ਦੋ ਤਰੀਕੇ — Method 1 (ਕੋਈ entry ਨਹੀਂ; secured liability ਹੋਣ note) ਅਤੇ Method 2 (Debentures Suspense A/c Dr To % Debentures A/c)।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਅਰਥ: ਕਿਸੇ loan ਜਾਂ ਘਟਦੇ-ਵਧਦੇ overdraft ਲਈ ਦੂਜੀ/ਸਹਾਇਕ security ਵਜੋਂ company ਦੇ ਆਪਣੇ debentures issue ਕਰਨਾ; due date ਤੱਕ loan ਵਾਪਸ ਨਾ ਹੋਣ ਤੇ ਹੀ lender ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ (ਫਿਰ ਉਹ ਸਾਰੇ rights ਸਮੇਤ debenture holder ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ); interest ਸਿਰਫ਼ (ONLY) loan ਉੱਤੇ ਭੁਗਤਾਨਯੋਗ ਹੈ, collateral debentures ਉੱਤੇ

ਨਹੀਂ; loan ਵਾਪਸ ਹੋਣ ਤੇ debentures ਛੱਡ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

Method 1 (preferred, no entry): books ਵਿੱਚ ਕੋਈ entry ਨਹੀਂ — issue ਦਾ ਤੱਥ Notes to Accounts ਵਿੱਚ secured liability ਹੇਠ note ਰਾਹੀਂ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ IDBI loan ₹1,00,00,000 “Collaterally secured by issue of ₹1,50,00,000 14% First Mortgage Debentures”।

Method 2: Dr. Debentures Suspense A/c / Cr. ...% Debentures A/c; Debentures Suspense ASSETS ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ Other Non-Current Assets ਹੇਠ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ debentures per contra liabilities ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ — ਇਸ ਨੂੰ liability ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਦੱਸਣ ਵਾਲਾ statement False ਹੈ; loan ਵਾਪਸ ਹੋਣ ਤੇ entry reverse ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਸਮਝ (Understanding) ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- Debentures Suspense Account ASSETS ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ (Other Non-Current Assets) ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ debentures per contra liabilities ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਦਿਖਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ --- ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਦੇ liability ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਆਉਣ ਦਾ statement False ਹੈ।
- ਕਾਰਜ-ਵਿਧੀ ਸਮਝਾਓ: loan ਵਾਪਸ ਨਾ ਹੋਣ ਤੇ ਹੀ lender debentures ਲਾਗੂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ; interest ਸਿਰਫ਼ loan ਉੱਤੇ ਭੁਗਤਾਨਯੋਗ ਹੈ, collateral debentures ਉੱਤੇ ਨਹੀਂ; loan ਵਾਪਸ ਹੋਣ ਤੇ entry reverse ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

TQ 7.1 • PYQ 2022-May [1] (a) (v) {C} • True/False • 2M • Pg 744 4x ਪੁੱਛਿਆ **LEVEL I**
ਗਿਆ ਸਮਝ (Understanding)

ਆਸਾਨ

ਵਿਸ਼ਾ 8: Issue of Debentures in Consideration other than for Cash

P1-C11-U11.3-T08 • Topic 8: Issue of Debentures in Consideration other than for Cash

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ para 3.8 ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰੋ: ਲਏ ਗਏ assets/business ਬਦਲੇ vendors ਨੂੰ debentures issue ਕਰਨ ਸਮੇਂ entries — Sundry Assets Dr, To Liabilities, To Vendors; ਫਿਰ Vendors Dr To Debentures (ਅਤੇ Securities Premium, ਜਾਂ Discount on Issue ਨੂੰ debit ਕਰਕੇ), goodwill ਜਾਂ capital reserve balancing ਵਜੋਂ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

Entries (vendor/business takeover): Dr. Sundry Assets (ਲਏ ਗਏ assets) / Cr. Sundry Liabilities (ਸਿਰ ਲਈਆਂ liabilities) + Cr. Vendors (purchase consideration); ਫਿਰ Dr. Vendors / Cr. Debentures — premium ਉੱਤੇ issue ਹੋਵੇ ਤਾਂ Cr. Securities Premium, discount ਉੱਤੇ ਹੋਵੇ ਤਾਂ Dr. Discount on Issue of Debentures।

Debentures ਦੀ ਗਿਣਤੀ: purchase consideration ÷ ਪ੍ਰਤੀ debenture issue price — at par: PC ÷ par value; at premium: PC ÷ (par + premium); at discount: PC ÷ (par - discount)।

Goodwill/Capital Reserve: ਲਏ ਗਏ net assets ਤੋਂ purchase consideration ਦਾ ਵਾਧਾ Goodwill ਵਿੱਚ debit ਹੁੰਦਾ ਹੈ; ਘਾਟਾ Capital Reserve ਵਿੱਚ credit ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

Mixed issue (Illustration 10): ਹਰ ਭਾਗ ਨੂੰ ਵੱਖਰਾ ਨਜਿੱਠੋ — 90% ਉੱਤੇ cash issue (10% ਨਾਲ Dr. Discount on Issue), fixed assets ਲਈ vendor ਨੂੰ issue, ਅਤੇ loan ਲਈ collateral ਵਜੋਂ bank ਨੂੰ issue (ਕੋਈ entry ਨਹੀਂ;

liability ਹੇਠ note)।

ਪ੍ਰਯੋਗ (Application) ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ • 2 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- issue ਕੀਤੇ debentures ਦੀ ਗਿਣਤੀ (NUMBER) = purchase consideration ÷ ਪ੍ਰਤੀ debenture issue price (par, premium ਜਾਂ discount) ਦੀ ਗਣਨਾ ਕਰੋ --- ਜਿਵੇਂ ₹9,90,000 ਦੀ machinery ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ₹100 ਦੇ debentures ਨਾਲ: at par, 10% premium ਉੱਤੇ (9,000 debentures) ਜਾਂ 10% discount ਉੱਤੇ (11,000 debentures)।
- business takeover ਤੇ ਦਰਜ ਕਰੋ: assets Dr, liabilities Cr, purchase consideration ਨਾਲ Vendor Cr; net assets ਤੋਂ consideration ਦਾ ਵਾਧਾ = Goodwill, ਘਾਟਾ = Capital Reserve (ਜਿਵੇਂ assets ₹9,00,000, liabilities ₹1,20,000, consideration ₹8,80,000 → Goodwill ₹1,00,000)।
- ਇੱਕੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ mixed issues ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ: vendor ਨੂੰ debentures, 90% ਉੱਤੇ cash ਲਈ, ਅਤੇ bank ਨੂੰ collateral ਵਜੋਂ --- ਹਰ ਭਾਗ ਵੱਖਰਾ ਨਜ਼ਿਰੋ।

PQ 8.1 • PYQ 2020-Nov [6] (b) • Practical • 5M • Pg 745 8× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ

LEVEL II
ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)

ਦਰਮਿਆਨਾ

PQ 8.2 • RTP 2025-Jan [17] • Practical • --- • Pg 746 4× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ

LEVEL II
ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)

ਦਰਮਿਆਨਾ

ਵਿਸ਼ਾ 9: Debentures ਦੇ Issue ਉੱਤੇ Discount/Loss ਦਾ ਬਰਤਾਅ (Treatment of Discount/Loss on Issue of Debentures)

P1-C11-U11.3-T09 • Topic 9: Treatment of Discount/Loss on Issue of Debentures

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ para 3.9 ਪੜ੍ਹੋ: issue ਉੱਤੇ discount/loss ਇੱਕ capital loss ਹੈ ਜੋ debentures ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੌਰਾਨ amortise ਹੁੰਦਾ ਹੈ — ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਤ ਤੇ redeem ਹੋਣ ਤਾਂ straight-line, ਕਿਸਤਾਂ ਵਿੱਚ redeem ਹੋਣ ਤਾਂ outstanding debentures ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਵਿੱਚ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਨਿਯਮ: issue ਉੱਤੇ discount/loss ਇੱਕ capital loss ਹੈ ਜੋ issue ਅਤੇ redemption ਵਿਚਲੀ ਮਿਆਦ ਵਿੱਚ amortise ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ 3-5 ਸਾਲ, debenture tenure ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਕਦੇ ਨਹੀਂ); ਸਾਲਾਨਾ write-off entry — Dr. Profit and Loss A/c / Cr. Discount (or Loss) on Issue of Debentures A/c; ਬਾਕੀ unwritten-off balance write-off ਮਿਆਦ ਅਨੁਸਾਰ Non-current/Current asset ਵਜੋਂ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

Fixed-period redemption (straight line): ਕੁੱਲ discount ਹਰ ਸਾਲ ਬਰਾਬਰ write off ਕਰੋ — ਜਿਵੇਂ 1,00,000 debentures × ₹6 discount = ₹6,00,000, 5 ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ = ₹1,20,000 ਸਾਲਾਨਾ।

Redemption by annual drawings: ਹਰ ਸਾਲ outstanding debentures ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਵਿੱਚ write off ਕਰੋ — ਹਰ ਸਾਲ 1/5th redeem ਹੋਵੇ ਤਾਂ 5:4:3:2:1 ਬਣਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ₹1,20,000 ਇਉਂ ਵੰਡਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ: ₹40,000, ₹32,000, ₹24,000, ₹16,000, ₹8,000।

Discount and redeemable at premium: allotment ਸਮੇਂ ਹੀ ਕੁੱਲ Loss on Issue = discount + redemption ਉੱਤੇ ਭੁਗਤਾਨਯੋਗ premium ਦਰਜ ਕਰੋ ਅਤੇ Premium on Redemption of Debentures A/c ਨੂੰ credit ਕਰੋ — ਜਿਵੇਂ ₹10,00,000 ਦਾ 10% discount ਉੱਤੇ issue ਅਤੇ 5% premium ਉੱਤੇ redeem: loss ₹1,50,000, 5 ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ₹30,000 ਸਾਲਾਨਾ write off।

ਪ੍ਰਯੋਗ (Application) ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ • 3 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- Fixed-period redemption: ਕੁੱਲ discount ਬਰਾਬਰ write off ਕਰੋ, ਜਿਵੇਂ $₹0.60 \times 1,00,000 = ₹60,000$, 5 ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ = ₹12,000 ਸਾਲਾਨਾ (P&L Dr To Discount on Issue of Debentures)।
- Redemption by annual drawings: outstanding ਰਕਮ ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਵਿੱਚ write off ਕਰੋ (ਬਰਾਬਰ ਸਾਲਾਨਾ redemptions ਲਈ 5:4:3:2:1 ਦੀ ਤਰਤੀਬ)।
- ਜਦੋਂ issue discount ਉੱਤੇ ਅਤੇ (AND) redemption premium ਉੱਤੇ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ allotment ਸਮੇਂ ਹੀ ਕੁੱਲ Loss on Issue = discount + redemption premium ਦਰਜ ਕਰੋ, ਅਤੇ Premium on Redemption of Debentures A/c ਨੂੰ credit ਕਰੋ।
- unwritten-off balance ਨੂੰ write-off ਮਿਆਦ ਅਨੁਸਾਰ Non-current/Current asset ਵਿੱਚ ਵੰਡ ਕੇ ਦਿਖਾਓ; ਜੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਇੱਕ ਸਾਲ ਤੱਕ ਫੈਲਿਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਨਾਲ interest entries ਯਾਦ ਰੱਖੋ।

PQ 9.1 • PYQ 2018-Nov [6] (b) • Practical • 5M • Pg 748 5× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ

LEVEL II
ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)

ਆਸਾਨ

PQ 9.3 • RTP 2025-Sep [15] • Practical • --- • Pg 749

LEVEL II
ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)

ਦਰਮਿਆਨਾ

PQ 9.2 • MTP 2022-Nov S1 [6] (b) • Practical • 5M • Pg 748 2× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ

LEVEL II
ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)

ਵਿਸ਼ਾ 10: Interest on Debentures

P1-C11-U11.3-T10 • Topic 10: Interest on Debentures

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ para 3.10 ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰੋ: nominal value ਉੱਤੇ coupon rate ਅਨੁਸਾਰ interest profits ਉੱਤੇ charge ਹੈ, profits ਹੋਣ ਜਾਂ ਨਾ ਭੁਗਤਾਨਯੋਗ, ਅਤੇ ਉਸ ਉੱਤੇ TDS ਸਰੋਤ ਉੱਤੇ ਕੱਟਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; interest due, TDS ਕੱਟ ਕੇ payment, TDS ਦਾ deposit ਅਤੇ P&L ਵਿੱਚ transfer ਦੀਆਂ entries।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਸਰੂਪ: NOMINAL value ਉੱਤੇ coupon rate ਅਨੁਸਾਰ interest profits ਉੱਤੇ CHARGE ਹੈ — profits ਹੋਣ ਜਾਂ ਨਾ, ਭੁਗਤਾਨਯੋਗ ਹੈ; debentures ਸਾਰੇ shares ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ interest preference ਅਤੇ equity ਦੇਵਾਂ dividend ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ dividend profit ਦੀ appropriation ਹੈ ਅਤੇ tax-deductible ਨਹੀਂ।

TDS: company Income-tax Act, 1961 ਅਨੁਸਾਰ ਸਰੋਤ ਉੱਤੇ ਕੱਟਿਆ tax ਘਟਾ ਕੇ interest ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ TDS income-tax ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਕੋਲ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਾਉਂਦੀ ਹੈ।

Entry set: (1) interest due — Dr. Interest A/c / Cr. Debenture holders' A/c; (2) payment — Dr.

Debenture holders' / Cr. TDS Payable + Cr. Bank; (3) deposit — Dr. TDS Payable / Cr. Bank; (4) ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਤ ਤੇ — Dr. Profit and Loss / Cr. Interest A/c

Computation (Illustration 13): ਛਿਮਾਹੀ interest = nominal value $\times$ coupon $\times 6 \div 12$ — ₹10,00,000 ਉੱਤੇ 12% = ਹਰ 30 ਜੂਨ ਅਤੇ 31 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ₹60,000; 10% TDS = ₹6,000, holders ਨੂੰ ₹54,000 ਮਿਲਦੇ ਹਨ; ਇਸ ਨਾਲ issue ਉੱਤੇ discount/loss ਦਾ ਸਾਲਾਨਾ write-off ਜੋੜੇ (₹1,50,000 $\times$ 1/5 = ₹30,000 P&L ਨੂੰ)।

ਸਮਝ (Understanding) ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ • 2 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- Debenture interest ਇੱਕ CHARGE ਹੈ ਜੋ profits ਹੋਣ ਜਾਂ ਨਾ, ਭੁਗਤਾਨਯੋਗ ਹੈ --- losses ਭੁਗਤਾਨ ਤੋਂ ਛੋਟ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ; ਇਹ preference ਅਤੇ equity ਦੇਵਾਂ dividend ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ (BEFORE) ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ 'payable after preference dividend' False ਹੈ।
- ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਉੱਤਰ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਲਈ interest (nominal value ਉੱਤੇ tax-deductible charge) ਦੀ dividend (profit ਦੀ appropriation) ਨਾਲ ਤੁਲਨਾ ਕਰੋ।

TQ 10.1 • MTP 2024-Aug [1] (a) (vi) {C} • True/False • 2M • Pg 752 **5× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ** **LEVEL I**
ਸਮਝ (Understanding)

ਆਸਾਨ

TQ 10.2 • RTP 2025-Jan [1] (x) • True/False • --- • Pg 752 **3× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ** **LEVEL I**
ਸਮਝ (Understanding)

ਆਸਾਨ

ਪ੍ਰਯੋਗ (Application) ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- entry set ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ: Interest A/c Dr To Debenture holders; Debenture holders Dr To TDS Payable and Bank; TDS Payable Dr To Bank; ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਤ ਤੇ P&L Dr To Interest।
- nominal value ਉੱਤੇ ਛਿਮਾਹੀ interest ਦੀ ਗਣਨਾ ਕਰੋ (ਜਿਵੇਂ ₹20,00,000 ਉੱਤੇ 10% = ਹਰ 30 ਜੂਨ ਅਤੇ 31 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ₹1,00,000) 10% TDS ਸਮੇਤ, ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ issue ਉੱਤੇ discount ਦਾ ਸਾਲਾਨਾ write-off ਜੋੜੋ।

PQ 10.1 • PYQ 2019-Jun [6] (b) • Practical • 5M • Pg 753 **6× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ** **LEVEL II**
ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)

ਦਰਮਿਆਨਾ

ਇਕਾਈ 11.4: Bonus Issue ਅਤੇ Rights Issue ਲਈ Accounting

Accounting for Bonus Issue and Rights Issue

P1-C11-U11.4 • ਮਹੱਤਤਾ D • ਅਧਿਆਇ ਵਿੱਚ Rank 4 • ਸ਼੍ਰੇਣੀ C • ਅਧਿਆਇ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ 12.2% • 9 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

ਵਿਸ਼ਾ 1: Issue of Bonus Shares

P1-C11-U11.4-T01 • Topic 1: Issue of Bonus Shares

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Companies Act, 2013 ਦੀ Section 63 (bonus issue ਦੇ ਸਰੋਤ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ), fully paid bonus shares ਲਈ ਅਤੇ partly paid shares ਨੂੰ fully paid ਬਣਾਉਣ ਲਈ journal entries, ਅਤੇ Share Capital ਅਤੇ Reserves and Surplus ਬਾਰੇ Notes ਸਮੇਤ bonus ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ Balance Sheet extracts ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰੋ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

Bonus issue (SM): “an issue of additional shares to existing shareholders free of cost in proportion to their existing holding” — ਇਸ ਨੂੰ capitalisation of profits / scrip issue ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ; ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਫੰਡ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, net worth ਨਹੀਂ ਬਦਲਦੀ; ਪ੍ਰਭਾਵ: share capital ਵਧਦੀ ਹੈ, EPS ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀ-share ਮੁੱਲ ਘਟਦੇ ਹਨ, accumulated profits ਘਟਦੇ ਹਨ, market ਇਸ ਨੂੰ ਹਾਂ-ਪੱਖੀ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ price ਅਨੁਕੂਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

Sec 63 ਸਰੋਤ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ: fully paid bonus shares ਸਿਰਫ਼ (i) free reserves, (ii) securities premium, (iii) capital redemption reserve ਵਿੱਚੋਂ — revaluation reserve ਵਿੱਚੋਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ; ਸ਼ਰਤਾਂ: articles ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਕਾਰਤ, Board ਦੀ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ ਉੱਤੇ general-meeting ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ, deposits ਜਾਂ debt securities ਉੱਤੇ interest/principal ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੇ ਵਿਧਾਨਕ ਬਕਾਇਆਂ (PF, gratuity, bonus) ਵਿੱਚ ਕੋਈ default ਨਹੀਂ, partly paid shares ਪਹਿਲਾਂ fully paid ਕੀਤੇ ਜਾਣ, dividend ਦੇ ਬਦਲੇ ਨਹੀਂ, ਅਤੇ ਐਲਾਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ Board ਇਸ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ।

Pro-forma entries (fully paid bonus): (1) Dr. Capital Redemption Reserve / Securities Premium / General Reserve / P&L → Cr. Bonus to Shareholders; (2) Dr. Bonus to Shareholders → Cr. Equity Share Capital; “minimum reduction in free reserves” ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ CRR ਅਤੇ (cash ਵਿੱਚ ਇਕੱਠਾ) Securities Premium ਵਰਤੇ, ਫਿਰ General Reserve, ਅਤੇ P&L balancing figure ਵਜੋਂ।

Partly paid shares: securities premium ਅਤੇ CRR ਸਿਰਫ਼ fully paid bonus shares ਲਈ ਵਰਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ — ਮੌਜੂਦਾ shares ਉੱਤੇ unpaid ਰਕਮਾਂ ਸਿਰਫ਼ free reserves ਨਾਲ ਹੀ ਚੁਕਾਈਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ; entries: Dr. General Reserve / P&L → Cr. Bonus to Shareholders; Dr. Share Final Call → Cr. Share Capital; Dr. Bonus to Shareholders → Cr. Share Final Call; ਜਿੱਥੇ final call cash ਵਿੱਚ ਮਿਲੇ (Dr. Bank → Cr. Final Call), ਉੱਥੇ bonus ਫਿਰ fully paid shares ਉੱਤੇ ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (ਜਿਵੇਂ 4 ਪਿੱਛੇ 1)।

Balance Sheet extract: Notes ਵਿੱਚ ਹਰ reserve ਹੇਠ “Less: Utilised for bonus issue” ਦਿਖਾਓ ਅਤੇ issued capital ਅੰਦਰ bonus ਵਜੋਂ issue ਕੀਤੇ shares ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰੋ; ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਓ ਕਿ authorised capital bonus ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੀ issued capital ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਾ ਹੋਵੇ — ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਲਈ general-meeting resolution ਪਾਸ ਕਰੋ, ਅਤੇ resolution ਦੀ ਕਾਪੀ ਸਮੇਤ bonus issue ਦੀ return ROC ਕੋਲ file ਕਰੋ।

ਸਮਝ (Understanding) ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

TQ 1.1 • PYQ 2026-Sep [1] (a) (vi) • True/False • 2M • Pg 758

LEVEL I

ਸਮਝ (Understanding)

ਪ੍ਰਯੋਗ (Application) ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ • 6 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- ਦੋ-ਪੜਾਵੀ entries ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ: Dr. CRR / Securities Premium / General Reserve / P&L → Cr. Bonus to Shareholders; ਫਿਰ Dr. Bonus to Shareholders → Cr. Equity Share Capital।
- 'minimum reduction in free reserves' ਲਈ ਤਰਜੀਹੀ ਕ੍ਰਮ ਅਪਣਾਓ: ਪਹਿਲਾਂ CRR ਅਤੇ (cash ਵਿੱਚ ਇਕੱਠਾ) Securities Premium, ਫਿਰ General Reserve, ਅਤੇ P&L balancing figure ਵਜੋਂ; Revaluation Reserve ਨੂੰ ਕਦੇ ਨਾ ਛੂਹੋ।
- ਜਿੱਥੇ shares partly paid ਹੋਣ (₹7.50 ਜਾਂ ₹8 paid-up, ਜਾਂ calls-in-arrear), ਪਹਿਲਾਂ final-call entries ਪਾਸ ਕਰੋ (Share Final Call Dr. to Share Capital; Bank Dr. to Final Call) --- bonus ਸਿਰਫ਼ fully paid shares ਉੱਤੇ ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ;

ਧਿਆਨ ਰੱਖੋ ਕਿ partly paid shares ਨੂੰ paid up ਕਰਨ ਲਈ CRR/Securities Premium ਨਹੀਂ ਵਰਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ (ਸਿਰਫ਼ free reserves ਵਰਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ)।

- ਅਨੁਪਾਤ ਤੋਂ bonus shares ਦੀ ਗਣਨਾ (ਜਿਵੇਂ 4 ਪਿੱਛੇ 1), bonus ਤੋਂ ਬਾਅਦ issued capital ਵੱਧ ਹੋਣ ਤੇ authorised capital ਦੀ ਜਾਂਚ/ਵਾਧਾ, ਅਤੇ reserves ਹੇਠ 'Less: Utilised for bonus issue' ਦਿਖਾਉਂਦਾ Balance Sheet extract ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ।

PQ 1.1 • PYQ 2024-Jun [5] (c) • Practical • 10M • Pg 759	8× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਦਰਮਿਆਨਾ
PQ 1.2 • MTP 2024-Jul [5] (c) • Practical • 10M • Pg 761	3× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਦਰਮਿਆਨਾ
PQ 1.3 • MTP 2024-Aug [5] (b) • Practical • 10M • Pg 763		LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਦਰਮਿਆਨਾ
PQ 1.6 • PYQ 2026-May [5] (c) • Practical • 10M • Pg 770		LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	ਦਰਮਿਆਨਾ
PQ 1.4 • MTP 2024-Dec S1 [5] (c) • Practical • 10M • Pg 766	5× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ	LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	
PQ 1.5 • RTP 2026-May [14] (b) PQ • Practical • --- • Pg 768		LEVEL II ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)	

ਵਿਸ਼ਾ 2: Right Issue

P1-C11-U11.4-T02 • Topic 2: Right Issue

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ rights offers ਬਾਰੇ Section 62(1)(a) ਦੇ ਉਪਬੰਧ, right issue ਦੇ ਲਾਭ ਅਤੇ ਹਾਨੀਆਂ, rights shares ਲਈ accounting (ਆਮ issue ਵਾਂਗ ਹੀ, securities premium ਸਮੇਤ), ਅਤੇ cum-right/ex-right value ਅਤੇ value-of-right ਦੇ ਫਾਰਮੂਲੇ ਪੜ੍ਹੋ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

Sec 62(1)(a) right of first refusal: ਹੋਰ shares ਪਹਿਲਾਂ ਮੌਜੂਦਾ equity shareholders ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ holdings ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਵਿੱਚ offer ਕਰਨੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ; offer shares ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦੱਸਣ ਵਾਲੇ notice ਰਾਹੀਂ, ਜੋ 15 ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਅਤੇ 30 ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਰਹੇ (ਸਵੀਕਾਰ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਨਕਾਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ); notice ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ renunciation ਦਾ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਅਧਿਕਾਰ ਦੱਸਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ (ਜਦ ਤੱਕ articles ਹੋਰ ਨਾ ਕਹਿਣ); ਮਿਆਦ ਪੁੱਗਣ ਜਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਨਕਾਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ Board shares ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਅਜਿਹੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ shareholders ਅਤੇ company ਲਈ ਨੁਕਸਾਨਦੇਹ ਨਾ ਹੋਵੇ।

Exceptions (Sec 62): ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ shares ਮੌਜੂਦਾ holders ਨੂੰ offer ਕਰਨੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ — (1) ESOP ਅਧੀਨ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ issue, (2) registered valuer ਦੀ ਤੈਅ ਕੀਤੀ ਉੱਤੇ cash/ਹੋਰ consideration ਬਦਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ issue (special resolution), (3) special resolution ਨਾਲ ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ debentures/loans ਨਾਲ ਜੁੜੇ conversion option ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਉੱਤੇ, (4) ਲੋਕ-ਹਿਤ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਨਾਲ debentures/loans ਦੇ conversion ਉੱਤੇ।

ਪੰਜ ਲਾਭ: (1) ਅਨੁਪਾਤੀ holding ਅਤੇ financial-governance ਅਧਿਕਾਰ ਕਾਇਮ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ (management ਵੱਲੋਂ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ shares ਦੇਣ ਉੱਤੇ ਰੋਕ); (2) dilution ਮੌਜੂਦਾ holders ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦੀ — ਘੱਟ ਕੀਮਤ ਜਾਂ

renunciation cum-right value ਨੂੰ ਬਚਾਉਂਦੇ ਹਨ; (3) public-issue ਖਰਚਿਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕੁਦਰਤੀ hedge; (4) ਸਾਖ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ; (5) public issue ਨਾਲੋਂ ਸਫਲਤਾ ਦੀ ਵੱਧ ਸੰਭਾਵਨਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸੌਖੇ। **ਦੋ ਹਾਨੀਆਂ:** share ਦੇ market value ਵਿੱਚ ਲਾਜ਼ਮੀ dilution; ਆਕਰਸ਼ਕ ਕੀਮਤ ਨੂੰ ਅਸਲ ਮੁੱਲ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਨਾਲ ਪਰਖਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ।

ਫਾਰਮੂਲੇ: Ex-right value = $[\text{ਮੌਜੂਦਾ shares ਦਾ Cum-right value} + (\text{Rights shares} \times \text{Issue price})] \div (\text{Existing shares} + \text{Rights shares})$; Value of right = Cum-right value – Ex-right value; ਜਿਵੇਂ cum-right price ₹150 ਹੋਣ ਤੇ ₹125 ਉੱਤੇ 4 ਪਿੱਛੇ 1: ex-right = $(150 \times 4 + 125 \times 1) \div 5 = ₹145$, value of right = ₹5 ਪ੍ਰਤੀ share।

Accounting: ਆਮ issue ਵਾਂਗ ਹੀ — Dr. Bank → Cr. Equity Share Capital, ਅਤੇ face value ਤੋਂ issue price ਦੇ ਵਾਧੇ ਲਈ Cr. Securities Premium (ਜਿਵੇਂ ₹10 ਦੇ 10,000 rights shares ₹31 ਉੱਤੇ: Bank Dr. 3,10,000; Share Capital 1,00,000; Securities Premium 2,10,000)।

ਯਾਦ (Remembering) ਜ਼ਬਾਨੀ ਯਾਦ ਕਰੋ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- right issue ਦੇ 5 ਲਾਭ ਯਾਦ ਕਰੋ: ਅਨੁਪਾਤੀ holding ਅਤੇ governance ਅਧਿਕਾਰ ਕਾਇਮ; ਘੱਟ ਕੀਮਤ ਜਾਂ renunciation ਰਾਹੀਂ cum-right value ਸੁਰੱਖਿਅਤ; issue ਖਰਚਿਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕੁਦਰਤੀ hedge; ਸਾਖ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ; public issue ਨਾਲੋਂ ਸਫਲਤਾ ਦੀ ਵੱਧ ਸੰਭਾਵਨਾ ਅਤੇ ਸੌਖੇ ਪ੍ਰਬੰਧ।
- 2 ਹਾਨੀਆਂ ਯਾਦ ਕਰੋ: share ਦੇ market value ਵਿੱਚ ਲਾਜ਼ਮੀ dilution; ਆਕਰਸ਼ਕ ਕੀਮਤ ਨੂੰ ਅਸਲ ਮੁੱਲ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਨਾਲ ਪਰਖਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ।
- Sec 62(1)(a) ਅਧੀਨ offer ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਯਾਦ ਕਰੋ: notice 15--30 ਦਿਨ ਖੁੱਲ੍ਹਾ, renunciation ਦਾ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਅਧਿਕਾਰ (ਜਦ ਤੱਕ articles ਮਨਾਹੀ ਨਾ ਕਰਨ), ਇਨਕਾਰ ਕੀਤੇ shares ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ Board ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

TQ 2.1 • RTP 2025-May [18] (v) • Short Note • --- • Pg 773

LEVEL I

ਯਾਦ (Remembering)

ਆਸਾਨ

ਪ੍ਰਯੋਗ (Application) ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ: Ex-right value = $(\text{ਮੌਜੂਦਾ shares ਦਾ Cum-right value} + \text{Rights shares} \times \text{Issue price}) / (\text{Existing shares} + \text{Right shares})$; Value of right = Cum-right value – Ex-right value।
- equity capital ₹ ਲੱਖ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀ share market price ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੱਲ ਕਰੋ (ਜਿਵੇਂ capital ₹40 ਲੱਖ, market value ₹45) --- shares ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕੱਢੋ, offer ratio ਲਾਗੂ ਕਰੋ, ਫਿਰ ex-right price ਅਤੇ value of right ਦੀ ਗਣਨਾ ਕਰੋ।
- subscription ਉੱਤੇ journal entry ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ: Bank Dr. → To Equity Share Capital and To Securities Premium (face value ਤੋਂ issue price ਦਾ ਵਾਧਾ), ਜਿਸ ਵਿੱਚ final call, bonus ਅਤੇ ਫਿਰ rights issue ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

PQ 2.1 • PYQ 2025-May [5] (c) • Practical • 10M • Pg 774

LEVEL II

ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)

ਦਰਮਿਆਨਾ

ਇਕਾਈ 11.5: Preference Shares ਦੀ Redemption (Redemption of Preference Shares)

Redemption of Preference Shares

P1-C11-U11.5 • ਮਹੱਤਤਾ D • ਅਧਿਆਇ ਵਿੱਚ Rank 3 • ਸ਼੍ਰੇਣੀ A • ਅਧਿਆਇ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ 18.9% • 14 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

ਵਿਸ਼ਾ 1: ਜਾਣ-ਪਛਾਣ (Introduction)

P1-C11-U11.5-T01 • Topic 1: Introduction

ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ — ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੋਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ • ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ \$5.1 ਪੜ੍ਹੋ: redemption ਦਾ ਅਰਥ ਅਤੇ preference shares ਦੀ redemption date।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

Redemption: ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਤੈਅ ਰਕਮਾਂ ਅਤੇ ਸਮਿਆਂ ਉੱਤੇ ਕਿਸੇ obligation ਨੂੰ ਚੁਕਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ — ਇੱਕ contract ਜੋ ਦਿੱਤੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਾਂ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਸਹਿਮਤ ਕੀਮਤ ਉੱਤੇ preference shares redeem ਕਰਨ ਦੀ obligation ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ; redemption (maturity) date ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ preference share certificate ਉੱਤੇ ਛਪੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਵਰਤੋਂ: redemption ਰਾਹੀਂ company ਆਪਣੇ financial structure ਨੂੰ ਵਿਵਸਥਿਤ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਜਿੱਥੇ ਭਵਿੱਖੀ ਵਾਧਾ ਇਸ ਤਬਦੀਲੀ ਨੂੰ ਲਾਭਦਾਇਕ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੋਵੇ ਉੱਥੇ preference shares ਖ਼ਤਮ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਹੋਰ securities ਲਿਆਉਣਾ।

ਵਿਸ਼ਾ 2: Redeemable Preference Shares ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਮਕਸਦ (Purpose of Issuing Redeemable Preference Shares)

P1-C11-U11.5-T02 • Topic 2: Purpose of Issuing Redeemable Preference Shares

ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ — ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੋਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ • ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Redeemable preference shares ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਚਾਰ ਕਾਰਨ ਦੱਸਣ ਵਾਲਾ \$5.2 ਪੜ੍ਹੋ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਮਕਸਦ: (1) ਸੁਸਤ primary market ਵਿੱਚ finance ਜੁਟਾਉਣ ਦਾ ਢੁਕਵਾਂ ਤਰੀਕਾ; (2) unlisted, ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਵਿਕਣ ਵਾਲੇ shares ਖ਼ਰੀਦਣ ਤੋਂ ਇਜ਼ਕਦੇ investors ਨੂੰ ਹੌਸਲਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਜੋ shares company ਵੱਲੋਂ redeemable ਹੋਣ; (3) ਜਦੋਂ ਵਾਧੂ capital ਹੋਵੇ ਜੋ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿੱਚ ਲਾਭਦਾਇਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਾ ਵਰਤੀ ਜਾ ਸਕੇ ਤਾਂ shares redeem ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ; (4) loss ਜਾਂ profit ਨਾ ਹੋਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ dividend ਦੇਣਯੋਗ ਨਹੀਂ — preference dividend profits ਦੀ appropriation ਹੈ, ਜਦਕਿ debentures/loans ਉੱਤੇ interest profits ਵਿਰੁੱਧ charge ਹੈ ਜੋ loss ਵਿੱਚ ਵੀ ਦੇਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਵਿਸ਼ਾ 3: Companies Act ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ — Provisions of the Companies Act (Section 55)

P1-C11-U11.5-T03 • Topic 3: Provisions of the Companies Act (Section 55)

ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ — ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੋਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ • ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ §5.3 ਪੜ੍ਹੋ: Companies Act, 2013 ਦੀ Section 55 ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ, Capital Redemption Reserve ਦੀ ਲੋੜ ਸਮੇਤ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

Issue: shares ਦੁਆਰਾ ਸੀਮਤ company, ਜੋ ਉਸ ਦੇ Articles ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣ, ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ redeemable preference shares ਜਾਰੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ issue ਤੋਂ 20 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਮਿਆਦ ਵਿੱਚ redeem ਹੋਣ — irredeemable preference shares ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ।

ਸ਼ਰਤਾਂ: (a) redemption ਕੇਵਲ divisible/distributable profits ਵਿੱਚੋਂ ਜਾਂ ਇਸੇ ਮਕਸਦ ਲਈ ਕੀਤੇ shares ਦੇ fresh issue ਦੀ proceeds ਵਿੱਚੋਂ; (b) ਕੇਵਲ fully paid shares ਹੀ redeem ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ; (c) premium on redemption ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ profits ਵਿੱਚੋਂ (ਨਿਰਧਾਰਤ AS-compliant companies ਲਈ), ਜਾਂ profits ਜਾਂ securities premium account ਵਿੱਚੋਂ (ਹੋਰ companies ਅਤੇ Act ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ issues ਲਈ)।

CRR: ਜਿੱਥੇ shares profits ਵਿੱਚੋਂ redeem ਕੀਤੇ ਜਾਣ, ਉੱਥੇ redeem ਕੀਤੇ shares ਦੀ nominal amount ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਰਕਮ (ਕਿਸੇ fresh issue ਦੀ proceeds ਘਟਾ ਕੇ) divisible profits ਵਿੱਚੋਂ Capital Redemption Reserve Account ਵਿੱਚ transfer ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ — ਇਸ ਨੂੰ reduction provisions ਲਈ paid-up capital ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕੇਵਲ fully paid-up bonus shares ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ; ਮਕਸਦ ਇਹ ਹੈ ਕਿ creditors ਦੀ security ਨਾ ਘਟੇ।

ਵਿਸ਼ਾ 4: Fully Paid-Up Shares ਦੀ Redemption ਦੇ ਤਰੀਕੇ (Methods of Redemption of Fully Paid-Up Shares)

P1-C11-U11.5-T04 • Topic 4: Methods of Redemption of Fully Paid-Up Shares

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Section 55 ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ, ਤਿੰਨ ਤਰੀਕੇ (fresh issue, capitalisation of profits, combination), fresh equity issue ਰਾਹੀਂ redemption ਦੇ ਲਾਭ/ਨੁਕਸਾਨ, journal entries, ਅਤੇ minimum fresh issue ਦੀਆਂ workings ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰੋ (paras 5.4.1--5.4.5)।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

Sec 55 ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ: preference shares (ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ 20 ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ redeemable) ਕੇਵਲ divisible/distributable profits ਵਿੱਚੋਂ ਜਾਂ ਇਸੇ ਮਕਸਦ ਲਈ ਕੀਤੇ SHARES ਦੇ fresh issue ਦੀ proceeds ਵਿੱਚੋਂ redeem ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ (debenture proceeds ਨਹੀਂ ਵਰਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ); ਕੇਵਲ fully paid shares redeem ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ; premium on redemption ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ profits ਵਿੱਚੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ (Sec 133 ਅਧੀਨ AS ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ companies ਇਸ ਲਈ

securities premium ਨਹੀਂ ਵਰਤ ਸਕਦੀਆਂ); profits ਵਿੱਚੋਂ redeem ਹੋਣ ਉੱਤੇ, redeem ਕੀਤੀ nominal value ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਰਕਮ divisible profits ਵਿੱਚੋਂ Capital Redemption Reserve ਵਿੱਚ transfer ਕਰੇ — CRR ਕੇਵਲ fully paid bonus shares ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ; ਇਹ “gap” (a) fresh issue, (b) capitalisation of profits, ਜਾਂ (c) combination ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

Fresh equity ਕਿਉਂ + ਲਾਭ/ਨੁਕਸਾਨ: ਉਦੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ capital ਦੀ ਸਥਾਈ ਲੋੜ ਹੋਵੇ (preference ਉੱਤੇ fixed dividend ਹੁੰਦਾ ਹੈ), divisible profits ਨਾਕਾਫ਼ੀ ਹੋਣ, ਜਾਂ liquidity ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋਵੇ; advantages: ਕੋਈ cash outflow ਨਹੀਂ — ਨਾ ਹੁਣ ਨਾ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ, ਨਵੇਂ shares ਦਾ ਮੁੱਲ premium ਉੱਤੇ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, shareholders ਦਾ equity interest ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ; disadvantages: ਭਵਿੱਖੀ earnings ਦੀ dilution, outsiders ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਹੋਣ ਉੱਤੇ shareholding ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ (rights issue ਨਾਲ ਘਟਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ)। “Proceeds” = Share Capital ਵਿੱਚ credit ਕੀਤੀ ਰਕਮ — fresh issue ਉੱਤੇ premium cash ਵਿੱਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਪਰ redemption/CRR ਦੇ ਮਕਸਦ ਲਈ proceeds ਨਹੀਂ (NOT) ਹੈ।

Pro-forma entries: Dr. Bank → Cr. Share Capital (premium ਉੱਤੇ ਹੋਵੇ ਤਾਂ + Cr. Securities Premium); Dr. Redeemable Pref. Share Capital + Dr. Premium on Redemption of Pref. Shares → Cr. Preference Shareholders; Dr. Preference Shareholders → Cr. Bank; Dr. P&L → Cr. Premium on Redemption; Dr. P&L / General Reserve → Cr. CRR, (face value redeemed – fresh issue ਦੀ proceeds) ਨਾਲ।

Minimum fresh issue (4 ਕਦਮ): (1) ਉਪਲਬਧ maximum reserves = balances ਘਟਾਓ ਰੱਖਣਯੋਗ ਕੋਈ ਨਿਰਧਾਰਤ minimum; (2) minimum proceeds = preference shares ਦੀ nominal value – ਉਪਲਬਧ maximum reserves (profits ਵਿੱਚੋਂ ਦੇਣਯੋਗ premium on redemption adjust ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ); (3) shares ਦੀ minimum ਗਿਣਤੀ = minimum proceeds ÷ ਇੱਕ share ਦੀ face value; (4) ਭਿੰਨਾਂ ਨੂੰ ਉੱਪਰ ਵੱਲ (UP) round ਕਰੋ (ਅਤੇ ਸਵਾਲ ਮੰਗੇ ਤਾਂ 50/100 ਦੇ ਅਗਲੇ ਗੁਣਜ ਤੱਕ)। ਜਿਵੇਂ ₹5,00,000 redeem ਕਰਨੇ ਹਨ, profits ₹3,00,000, ₹9 ਦੇ shares → $2,00,000 \div 9 = 22,222.22 \rightarrow 22,223$ shares (50 ਦੇ ਗੁਣਜਾਂ ਵਿੱਚ 22,250)।

Funds ਦੇਣ ਲਈ fresh issue: preference shareholders ਨੂੰ ਦੇਣਯੋਗ ਰਕਮ (face value + premium) ਦੀ ਉਪਲਬਧ funds ਨਾਲ ਤੁਲਨਾ ਕਰੋ — investments ਦੀ sale proceeds (sale ਉੱਤੇ profit/loss P&L ਨੂੰ) ਅਤੇ ਰੱਖਣਯੋਗ minimum ਤੋਂ ਵੱਧ bank balance — ਅਤੇ ਕਮੀ ਨੂੰ ਇੱਕ share ਦੀ ISSUE price ਨਾਲ ਭਾਗ ਕਰੋ; ਜਿਵੇਂ ਦੇਣਯੋਗ ₹71,500 – investments ₹15,000 – ਉਪਲਬਧ bank ₹19,000 = ₹37,500 ÷ ₹50 = 750 shares, ਫਿਰ CRR = 65,000 – 37,500 = ₹27,500।

ਸਮਝ (Understanding) ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ • 2 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- ਸਮਝਾਓ ਕਿ redemption ਲਈ equity shares ਕਿਉਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ (ਸਥਾਈ capital ਦੀ ਲੋੜ, ਨਾਕਾਫ਼ੀ profits, ਕਮਜ਼ੋਰ liquidity), ਨਾਲ ਹੀ advantages (ਕੋਈ cash outflow ਨਹੀਂ, premium ਸੰਭਵ, equity ਬਰਕਰਾਰ) ਬਨਾਮ disadvantages (earnings dilution, rights issue ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ shareholding ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ)।
- True/False ਜਾਲ: ਕੇਵਲ SHARES ਦੇ fresh issue ਦੀ proceeds ਹੀ redemption ਲਈ funds ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ --- debenture proceeds ਨਹੀਂ; 'proceeds' ਵਿੱਚ fresh issue ਉੱਤੇ securities premium ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ।

TQ 4.1 • PYQ 2018-Nov [6] (d) • Descriptive • 5M • Pg 779

LEVEL I
ਸਮਝ (Understanding)

ਦਰਮਿਆਨਾ

ਪ੍ਰਯੋਗ (Application) ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ • 4 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- Entries ਦੇ ਕ੍ਰਮ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ: fresh issue; Pref. Share Capital + Premium on Redemption Dr. → Pref. Shareholders; payment; CRR = face value redeemed – fresh-issue proceeds; premium on redemption P&L ਵਿਰੁੱਧ write off (securities premium ਵਿਰੁੱਧ ਨਹੀਂ)।
- Minimum fresh issue: proceeds = nominal value – ਉਪਲਬਧ reserves (retention ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਤੇ premium on redemption ਤੋਂ ਬਾਅਦ); shares = proceeds ÷ face value, ਉੱਪਰ ਵੱਲ round ਕੀਤੇ।
- ਕੇਵਲ fully paid shares redeem ਕਰੋ --- ਪਹਿਲਾਂ calls-in-arrear ਉੱਤੇ final call ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੋ; ਕੇਵਲ divisible profits ਗਿਣੋ।

PQ 4.4 • PYQ 2022-Nov [6] (c) • Practical • 5M • Pg 791 2× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ

LEVEL II
ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)

ਦਰਮਿਆਨਾ

PQ 4.7 • RTP 2025-May [17] • Practical • --- • Pg 800

LEVEL II
ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)

ਦਰਮਿਆਨਾ

PQ 4.8 • PYQ 2025-Sep [5] (c) • Practical • 10M • Pg 802

LEVEL II
ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)

ਦਰਮਿਆਨਾ

PQ 4.10 • PYQ 2026-Sep [6] (a) • Practical • 15M • Pg 807

LEVEL II
ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)**ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis)** ਮਿਸ਼ਰਤ ਅੰਕੜਿਆਂ ਉੱਤੇ ਕੰਮ ਕਰੋ • 6 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- ਪੂਰੇ Balance-Sheet ਸਵਾਲ ਹੱਲ ਕਰੋ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ investments ਦੀ sale (profit/loss), ਰੱਖਣਯੋਗ minimum bank balance, minimum fresh issue, CRR ਅਤੇ payment ਇਕੱਠੇ ਹੋਣ --- ਫਿਰ post-redemption Balance Sheet।
- ਧਿਆਨ ਰੱਖੋ: fresh-issue premium cash ਹੈ ਪਰ CRR ਲਈ 'proceeds' ਨਹੀਂ; ਰੱਖਣਯੋਗ minimums ਉਪਲਬਧ reserves ਨੂੰ ਘਟਾਉਂਦੇ ਹਨ।
- 15--20 ਅੰਕਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ ਜਿੱਥੇ redemption ਤੋਂ ਬਾਅਦ CRR ਵਿੱਚੋਂ bonus issue ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ partly paid preference shares ਲਈ final call ਲੋੜੀਂਦੀ ਹੈ (ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਿਉਂ ਦਾ ਤਿਉਂ ਛੱਡਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ)।

PQ 4.1 • PYQ 2019-May [5] (a) • Practical • 10M • Pg 780

LEVEL II
ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis)

ਔਖਾ

PQ 4.2 • PYQ 2021-Dec [4] • Practical • 20M • Pg 783

LEVEL II
ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis)

ਔਖਾ

PQ 4.3 • PYQ 2022-May [5] (a) • Practical • 10M • Pg 788

LEVEL II
ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis)

ਔਖਾ

PQ 4.5 • PYQ 2024-Jun [6] (a) • Practical • 15M • Pg 794 4× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ

LEVEL II
ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis)

ਔਖਾ

PQ 4.6 • RTP 2025-Jan [16] • Practical • --- • Pg 797

LEVEL II
ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis)

ਔਖਾ

PQ 4.9 • PYQ 2026-Jan [6] (a) • Practical • 15M • Pg 804 2× ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ

LEVEL II
ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis)

ਔਖਾ

ਵਿਸ਼ਾ 5: Undistributed Profits ਦੇ Capitalisation ਰਾਹੀਂ Preference Shares ਦੀ Redemption (Redemption of Preference Shares by Capitalisation of Undistributed Profits)

P1-C11-U11.5-T05 • Topic 5: Redemption of Preference Shares by Capitalisation of Undistributed Profits

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Para 5.5 ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰੋ: ਪੂਰੀ/ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ ਤੇ divisible profits ਵਿੱਚ redemption, redeem ਕੀਤੀ nominal value ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਰਕਮ ਦਾ Capital Redemption Reserve ਵਿੱਚ transfer, ਕਿਹੜੇ profits divisible ਹਨ, ਅਤੇ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਦੇ advantages/disadvantages।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

Rule (SM): ਜਦੋਂ shares fresh issue ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਢੰਗ ਨਾਲ redeem ਕੀਤੇ ਜਾਣ, “there shall out of profits which would otherwise have been available for dividend ... be transferred to a reserve to be called the Capital Redemption Reserve Account a sum equal to the nominal amount of the shares redeemed”; divisible profit = ਉਹ profit ਜੋ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ ਤੇ dividend ਵਜੋਂ ਵੰਡਿਆ ਜਾ ਸਕੇ (General Reserve, P&L, Investment Allowance Reserve ਦਾ free ਹਿੱਸਾ) — securities premium ਅਤੇ capital reserve non-divisible ਹਨ ਅਤੇ CRR ਲਈ ਨਹੀਂ ਵਰਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ; CRR ਵਿੱਚ transfer profits ਨੂੰ non-divisible ਬਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ creditors ਦੀ security ਨਹੀਂ ਘਟਦੀ।

Entries: Dr. General Reserve / P&L / ਹੋਰ divisible profits → Cr. CRR; Dr. Redeemable Pref. Share Capital (+ Dr. Premium on Redemption) → Cr. Preference Shareholders; Dr. Preference Shareholders → Cr. Bank; Dr. P&L (divisible profit) → Cr. Premium on Redemption of Preference Shares।

ਲਾਭ/ਨੁਕਸਾਨ: advantages — equity shareholding ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤਤਾ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨਹੀਂ, ਵਾਧੂ funds ਵਰਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ; disadvantage — liquidity ਵਿੱਚ ਕਮੀ, investments ਵੇਚਣੀਆਂ ਪੈ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ (sale proceeds cash ਦਿੰਦੀ ਹੈ; sale ਉੱਤੇ profit/loss P&L ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ)।

Combination method — formula: ਬਣਾਇਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ CRR = Face value of shares redeemed – Proceeds from new issue; ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, new issue ਤੋਂ ਲੋੜੀਂਦੀ proceeds = Face value redeemed – Profits available for distribution; CRR working ਅਤੇ shares ਦੀ ਗਿਣਤੀ working notes ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰੋ — ਜਿਵੇਂ ₹1,00,000 10% premium ਉੱਤੇ redeem: ਉਪਲਬਧ profits GR (80,000–20,000 retained) 60,000 + P&L (20,000–10,000 premium ਲਈ) 10,000 + free IAR 5,000 = ₹75,000, ਇਸ ਲਈ fresh issue ₹25,000 = ₹10 ਦੇ 2,500 shares; fresh issue, investment sale ਅਤੇ payment ਤੋਂ ਬਾਅਦ bank trail ਜਾਂਚੋ।

ਪ੍ਰਯੋਗ (Application) ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੱਲ ਕਰੋ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

PQ 5.2 • MTP 2025-Jan S2 [5] (c) • Practical • 10M • Pg 811 **3x ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ** **LEVEL II**
ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)

ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis) ਮਿਸ਼ਰਤ ਅੰਕੜਿਆਂ ਉੱਤੇ ਕੰਮ ਕਰੋ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- Combined problems ਹੱਲ ਕਰੋ: ਅੰਸ਼ਕ redemption fresh issue ਤੋਂ, ਬਾਕੀ profits ਤੋਂ --- CRR = face value redeemed – fresh issue ਦੀ proceeds; ਕੇਵਲ divisible profits ਵਰਤੋ (General Reserve, P&L, Investment Allowance Reserve ਦਾ free ਹਿੱਸਾ; securities premium ਜਾਂ capital reserve ਨਹੀਂ)।
- Multi-element data ਸੰਭਾਲੋ: preference shares ਦੀਆਂ ਦੋ classes (fully paid class redeem ਕਰੋ, ਜਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬਾਕੀ ਰਕਮ call up ਕਰੋ), premium on redemption P&L ਨੂੰ charge, ਅਤੇ cash ਜੁਟਾਉਣ ਲਈ investments ਦੀ sale।
- Cash trail ਜਾਂਚੋ: fresh issue, investment sale ਅਤੇ payment ਤੋਂ ਬਾਅਦ bank balance; capitalise ਕੀਤੀਆਂ ਰਕਮਾਂ ਤੈਅ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਕੋਈ ਨਿਰਧਾਰਤ minimum reserve/bank balance ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖੋ।
- Journal entries ਨਾਲ CRR ਦੀ ਰਕਮ ਅਤੇ ਜਾਰੀ shares ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਲਈ working notes ਪੇਸ਼ ਕਰੋ --- CRR working ਦੇ ਅੰਕ ਮਿਲਦੇ ਹਨ।

PQ 5.1 • PYQ 2021-Jan [5] (a) • Practical • 12M • Pg 809

LEVEL II
ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis)

ਔਖਾ

ਵਿਸ਼ਾ 6: Partly Called-Up Preference Shares ਦੀ Redemption (Redemption of Partly Called-Up Preference Shares)

P1-C11-U11.5-T06 • Topic 6: Redemption of Partly Called-Up Preference Shares

ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ — ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੋਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ • ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Illustration 9 ਸਮੇਤ \$5.6 ਪੜ੍ਹੋ: preference shares partly called up ਹੋਣ ਉੱਤੇ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਧਾਰਨਾਵਾਂ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਨਿਯਮ: ਕੇਵਲ fully paid-up preference shares ਹੀ redeem ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ — (1) ਜੇ partly called-up shares redeem ਕਰਨੇ ਹੋਣ, ਤਾਂ ਮੰਨੋ ਕਿ final call redemption ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੰਗੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ; (2) ਜੇ fully paid ਅਤੇ partly paid ਦੋਵੇਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ shares ਹੋਣ, ਤਾਂ ਮੰਨੋ ਕਿ ਕੇਵਲ fully paid shares redeem ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ partly paid ਜਿਉਂ ਦੇ ਤਿਉਂ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ; (3) ਜੇ reminders ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ call money ਨਾ ਮਿਲੇ, ਤਾਂ company shares forfeit ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਵਿਸ਼ਾ 7: Fully Called ਪਰ Partly Paid-Up Preference Shares ਦੀ Redemption (Redemption of Fully Called but Partly Paid-Up Preference Shares)

P1-C11-U11.5-T07 • Topic 7: Redemption of Fully Called but Partly Paid-Up Preference Shares

ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ — ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੋਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ • ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Illustration 10 ਸਮੇਤ \$5.7 ਪੜ੍ਹੋ: redemption ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ calls-in-arrears ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਬਨਾਮ forfeiture ਦਾ treatment।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

Arrears ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਉੱਤੇ: “Dr. Bank A/c / Cr. Calls-in-Arrears A/c” — shares fully paid ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ redemption ਆਮ ਢੰਗ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧਦੀ ਹੈ।

Forfeiture: ਉਚਿਤ notice ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ calls ਨਾ-ਚੁਕਾਈਆਂ ਰਹਿਣ ਤਾਂ Board shares forfeit ਅਤੇ cancel ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ — “Dr. Preference Share Capital A/c (called-up amount) / Cr. Calls-in-Arrears A/c and Cr. Shares Forfeited A/c (amount actually collected)”; redeem ਹੋਣ ਵਾਲੇ shares forfeit ਹੋਏ shares ਜਿੰਨੇ ਘਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਕਿਉਂਕਿ forfeited shares reissue ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, Shares Forfeited balance capital reserve ਵਿੱਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ — “Dr. Shares Forfeited A/c / Cr. Capital Reserve A/c”।

ਇਕਾਈ 11.6: Debentures ਦੀ Redemption (Redemption of Debentures)

Redemption of Debentures

P1-C11-U11.6 • ਮਹੱਤਤਾ D • ਅਧਿਆਇ ਵਿੱਚ Rank 5 • ਸ਼੍ਰੇਣੀ C • ਅਧਿਆਇ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ 8.1% • 6 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

ਵਿਸ਼ਾ 1: ਜਾਣ-ਪਛਾਣ (Introduction)

P1-C11-U11.6-T01 • Topic 1: Introduction

ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ — ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੋਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ • ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ \$6.1 ਪੜ੍ਹੋ: debenture ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ convertible debentures, voting rights ਅਤੇ DRR ਬਾਰੇ Section 71 ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

Debenture: company ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੀ seal ਹੇਠ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ instrument, ਜੋ ਕਰਜ਼ੇ (debt) ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ principal ਤੇ interest ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਬਾਰੇ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਰੱਖਦਾ ਹੈ; assets ਉੱਤੇ charge, ਜੋ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ Registrar ਕੋਲ registered ਹੋਏ ਬਿਨਾਂ valid ਨਹੀਂ; mortgage debentures ਲਈ holders ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਵਾਸਤੇ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ trusteeship ਬਣਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

Section 71: (1) debentures redemption ਸਮੇਂ ਪੂਰੀ ਜਾਂ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ ਤੇ shares ਵਿੱਚ convert ਕਰਨ ਦੇ option ਨਾਲ ਜਾਰੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ — ਇਸ ਲਈ general meeting ਵਿੱਚ special resolution ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ; (2) ਕੋਈ ਵੀ company voting rights ਵਾਲੇ debentures ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ; (4) dividend ਲਈ ਉਪਲਬਧ profits ਵਿੱਚੋਂ debenture redemption reserve ਬਣਾਉਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ, ਜੋ ਕੇਵਲ debentures ਦੀ redemption ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਵਿਸ਼ਾ 2: Debentures ਦੀ Redemption (Redemption of Debentures)

P1-C11-U11.6-T02 • Topic 2: Redemption of Debentures

ਸੰਕਲਪ ਆਧਾਰ — ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੋਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ §6.2 ਪੜ੍ਹੋ: redeemable debentures ਨੂੰ ਕਿਹੜੇ ਢੰਗਾਂ ਨਾਲ redeem ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਢੰਗ (Modes): debentures ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ redeemable ਹੁੰਦੇ ਹਨ — cash ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਕੁਝ ਮਿਆਦ ਤੋਂ ਬਾਅਦ equity shares ਵਿੱਚ convertible; redemption (i) ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, (ii) issue ਤੋਂ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ, (iii) ਨਿਰਧਾਰਿਤ notice ਦੇ ਕੇ, ਜਾਂ (iv) annual drawings ਰਾਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ; company open market ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ debentures ਖਰੀਦ ਵੀ ਸਕਦੀ ਹੈ — ਜਦੋਂ ਉਹ stock exchange ਉੱਤੇ discount ਉੱਤੇ quoted ਹੋਣ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਰੀਦ ਕੇ cancel ਕਰਨਾ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੈ।

ਵਿਸ਼ਾ 3: Debenture Redemption Reserve

P1-C11-U11.6-T03 • Topic 3: Debenture Redemption Reserve

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Rule 18(7) ਦੀ adequacy table ਸਮੇਤ §6.3 ਪੜ੍ਹੋ: ਮਕਸਦ, entries ਅਤੇ company ਦੇ ਵਰਗ ਅਨੁਸਾਰ DRR ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਮਕਸਦ ਅਤੇ entries: DRR, debentures redeem ਹੋਣ ਤੱਕ ਹਰ ਸਾਲ dividend ਲਈ ਉਪਲਬਧ profits ਵਿੱਚੋਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮਕਸਦ ਲਈ ਨਹੀਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ — redemption ਸਮੇਂ liquid funds ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ; entry: Dr. Profit and Loss A/c / Cr. Debenture Redemption Reserve; ਨਾਲ ਹੀ ਬਾਹਰ invest ਕਰੋ — Dr. DRR Investment / Cr. Bank; redemption ਸਮੇਂ investments encash ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ; default ਹੋਣ ਉੱਤੇ Tribunal company ਨੂੰ principal ਅਤੇ interest ਸਮੇਤ ਤੁਰੰਤ redeem ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ।

Adequacy — Rule 18(7): RBI ਵੱਲੋਂ regulated AIFs ਅਤੇ banking companies, ਸਾਰੀਆਂ listed companies (listed NBFCs/HFCs ਸਮੇਤ), ਅਤੇ privately placed debentures ਲਈ unlisted NBFCs/HFCs ਵਾਸਤੇ ਕੋਈ DRR ਲੋੜੀਂਦਾ ਨਹੀਂ; ਹੋਰ unlisted companies — ਜਾਰੀ outstanding debentures ਦੀ value ਦਾ 10% DRR।

ਸਮਝ (Understanding) ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਝਾਓ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

TQ 3.1 • PYQ 2026-Sep [1] (a) (iv) {C} • True/False • 2M • Pg 818

LEVEL I

ਸਮਝ (Understanding)

ਵਿਸ਼ਾ 4: Debentures ਦੀ Redemption ਦੇ ਤਰੀਕੇ (Methods of Redemption of Debentures)

P1-C11-U11.6-T04 • Topic 4: Methods of Redemption of Debentures

ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੋ Section 71, redemption ਦੇ ਤਰੀਕੇ (lump sum, instalments, open-market purchase, conversion into shares), DRR adequacy (other unlisted companies ਲਈ 10%; AIFI/banks/listed/NBFC/HFC ਲਈ nil), 15% Debenture Redemption Investment ਨਿਯਮ, ਅਤੇ ਸੰਬੰਧਿਤ journal entries ਤੇ ledger accounts ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰੋ (paras 6.3--6.4)।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

Sec 71: debentures redemption ਸਮੇਂ ਪੂਰੀ/ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ ਤੇ shares ਵਿੱਚ convert ਕਰਨ ਦੇ option ਨਾਲ ਜਾਰੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ (special resolution ਲੋੜੀਂਦਾ); ਕੋਈ debenture voting rights ਨਹੀਂ ਰੱਖ ਸਕਦਾ; DRR dividend ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਲਈ ਉਪਲਬਧ profits ਵਿੱਚੋਂ ਬਣਾਉਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਅਤੇ redemption ਤੋਂ ਸਿਵਾ ਕਿਸੇ ਮਕਸਦ ਲਈ ਨਹੀਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ; interest ਅਤੇ redemption ਦਾ issue ਦੀਆਂ terms ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ — default ਹੋਣ ਉੱਤੇ debenture holders/trustee ਦੀ application ਉੱਤੇ Tribunal interest ਸਮੇਤ ਤੁਰੰਤ redemption ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ। **ਚਾਰ ਤਰੀਕੇ:** maturity ਸਮੇਂ/ਪਹਿਲਾਂ lump sum ਭੁਗਤਾਨ; ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅੰਤਰਾਲਾਂ ਉੱਤੇ instalments ਵਿੱਚ ਭੁਗਤਾਨ; open market ਵਿੱਚ ਖਰੀਦ (Foundation ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ); shares ਵਿੱਚ conversion।

DRR adequacy (Rule 18(7), 2019): 'other unlisted companies' ਲਈ DRR = outstanding debentures ਦੀ value ਦਾ 10%; AIFIs ਅਤੇ banking companies, ਸਾਰੀਆਂ listed companies (listed NBFCs/HFCs ਸਮੇਤ), ਅਤੇ privately placed debentures ਲਈ unlisted NBFCs/HFCs ਵਾਸਤੇ ਕੋਈ DRR ਲੋੜੀਂਦਾ ਨਹੀਂ (NO); partly convertible debentures ਲਈ DRR ਕੇਵਲ non-convertible ਹਿੱਸੇ ਉੱਤੇ ਬਣਦਾ ਹੈ।

15% DRI ਨਿਯਮ: ਹਰ ਸਾਲ 30th April ਨੂੰ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਅਗਲੀ 31st March ਨੂੰ ਖਤਮ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸਾਲ ਦੌਰਾਨ maturity ਵਾਲੇ debentures ਦੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 15% ਨੂੰ charge/lien ਤੋਂ ਮੁਕਤ scheduled-bank deposits, unencumbered Central/State Government securities, ਜਾਂ ਨਿਰਧਾਰਿਤ Indian Trusts Act securities/bonds ਵਿੱਚ deposit/invest ਕਰੋ; ਇਹ ਰਕਮ ਕੇਵਲ ਉਨ੍ਹਾਂ debentures ਦੀ redemption ਲਈ ਵਰਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ 15% ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੋਣਾ ਮਨ੍ਹਾ ਹੈ; problems ਵਿੱਚ DRR appropriation ਅਤੇ DRI investment allotment ਉੱਤੇ ਤੁਰੰਤ ਕਰੋ (ਜਾਂ ਮਿਤੀ ਨਾ ਦਿੱਤੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਾਲ ਦੇ day 1 ਨੂੰ)।

Entries ਦਾ ਚੱਕਰ: Dr. P&L → Cr. DRR (outstanding debentures ਦਾ 10%, ਮੌਜੂਦਾ DRR balance ਘਟਾ ਕੇ); Dr. DRR Investment → Cr. Bank (15%); Dr. Bank → Cr. Interest on DRR Investment (P&L ਵਿੱਚ transfer); redemption ਸਮੇਂ: Dr. Bank → Cr. DRR Investment (encashment); Dr. Debentures + Dr. Premium on Redemption → Cr. Debentureholders; Dr. Debentureholders → Cr. Bank; Dr. P&L → Cr. Premium on Redemption (debenture term ਨਾ ਦਿੱਤੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ redemption ਵਾਲੇ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਪੂਰਾ charge); ਅੰਤ ਵਿੱਚ Dr. DRR → Cr. General Reserve।

Conversion ਅਤੇ ledgers: ਜਾਰੀ equity shares = converted debentures ਦੀ redemption value (face value + premium) ÷ ਇੱਕ equity share ਦੀ issue price, ਬਾਕੀ cash ਵਿੱਚ — ਜਿਵੇਂ ₹105 ਦੇ 40 debentures = ₹4,200 ÷ ₹20 = 210 shares; ledger/mid-year ਸਵਾਲਾਂ ਵਿੱਚ final Bank balance ਕੱਢਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ debenture interest ਅਤੇ DRI interest ਨੂੰ redemption date ਤੱਕ apportion ਕਰੋ (ਜਿਵੇਂ Debenture Interest = 10,00,000 × 6% × 2/12;

DRI interest = $1,50,000 \times 4\% \times 2/12$), ਅਤੇ Debentures, Premium on Redemption, DRR, DRI Investment, Interest ਅਤੇ Bank accounts ਸਾਲ-ਵਾਰ ਤਿਆਰ ਕਰੋ।

ਪ੍ਰਯੋਗ (Application) ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ • 4 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- DRR/DRI ਚੱਕਰ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ: P&L Dr. → DRR (outstanding debentures ਦਾ 10%, ਮੌਜੂਦਾ balance ਘਟਾ ਕੇ); DRI Dr. → Bank (maturity ਵਾਲੇ debentures ਦਾ 15%); redemption ਉੱਤੇ DRI encash ਕਰੋ, holders ਨੂੰ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰੋ (premium on redemption P&L ਨੂੰ), ਫਿਰ DRR ਨੂੰ General Reserve ਵਿੱਚ transfer ਕਰੋ।
- ਆਪਣੇ debentures ਦੀ cancellation ਲਈ cum-interest/ex-interest prices ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਕਰੋ, ਪਿਛਲੀ interest date ਤੋਂ accrued interest ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਰੱਖੋ, ਅਤੇ cancellation ਉੱਤੇ profit (nominal value – cost) capital reserve ਵਿੱਚ transfer ਕਰੋ।
- Partly convertible debentures ਲਈ redemption value (face + premium) ÷ equity share ਦੀ issue price ਉੱਤੇ convert ਕਰੋ; ਬਾਕੀ cash ਵਿੱਚ ਦਿਓ; DRR ਕੇਵਲ non-convertible ਹਿੱਸੇ ਉੱਤੇ।
- Discount ਉੱਤੇ ਜਾਰੀ ਅਤੇ premium ਉੱਤੇ redeemable debentures ਦੀ ਬਰਾਬਰ ਸਾਲਾਨਾ instalments ਵਿੱਚ redemption ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ --- Debentures, DRR, DRI, Interest ਅਤੇ Bank accounts ਸਾਲ-ਵਾਰ ਤਿਆਰ ਕਰੋ।

PQ 4.1 • PYQ 2018-May [6] (c) • Practical • 5M • Pg 819

LEVEL II
ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)

ਦਰਮਿਆਨਾ

PQ 4.5 • PYQ 2025-Jan [5] (c) • Practical • 5M • Pg 828 **8x ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ**

LEVEL II
ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)

ਦਰਮਿਆਨਾ

PQ 4.3 • PYQ 2022-Nov [5] (a) • Practical • 12M • Pg 822 **2x ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ**

LEVEL II
ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)

ਅੱਖਾ

PQ 4.4 • PYQ 2024-Sep [5] (c) • Practical • 10M • Pg 824

LEVEL II
ਪ੍ਰਯੋਗ (Application)

ਅੱਖਾ

ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis) ਮਿਸ਼ਰਤ ਅੰਕੜਿਆਂ ਉੱਤੇ ਕੰਮ ਕਰੋ • 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- Multi-date problems ਹੱਲ ਕਰੋ: final Bank balance ਕੱਢਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ debenture interest ਅਤੇ DRI interest ਨੂੰ mid-year redemption date ਤੱਕ apportion ਕਰੋ।
- Option-ਆਧਾਰਿਤ redemptions ਨੂੰ ਪਰਖੋ (maturity ਉੱਤੇ par ਬਨਾਮ open-market purchase ਬਨਾਮ notice ਤੋਂ ਬਾਅਦ ₹102): ਲਾਗਤਾਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਕਰੋ ਅਤੇ cancellation ਉੱਤੇ profit/loss ਦੀ ਗਣਨਾ ਕਰੋ।
- ਧਿਆਨ ਰੱਖੋ: DRR ਕੇਵਲ dividend ਲਈ ਉਪਲਬਧ profits ਵਿੱਚੋਂ; DRI ਕੇਵਲ redemption ਲਈ ਵਰਤਣਯੋਗ; term ਨਾ ਦਿੱਤੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ premium on redemption ਪੂਰਾ P&L ਨੂੰ charge।

PQ 4.2 • PYQ 2018-Nov [5] (b) • Practical • 8M • Pg 821

LEVEL II
ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (Analysis)

ਅੱਖਾ